

การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่ออนุรักษ์วัฒนธรรมกะเหรี่ยงอย่างยั่งยืน : กรณีศึกษากลุ่ม
ชาติพันธุ์กะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต

สาขาวิชาพัฒนศึกษา แบบ 2.1 ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต

ภาควิชาพื้นฐานทางการศึกษา

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

ปีการศึกษา 2562

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่ออนุรักษ์วัฒนธรรมกะเหรี่ยงอย่างยั่งยืน :
กรณีศึกษากลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาพัฒนศึกษา แบบ 2.1 ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต
ภาควิชาพื้นฐานทางการศึกษา
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร
ปีการศึกษา 2562
ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

PARTICIPATORY ACTION RESEARCH FOR THE CONSERVATION OF
SUSTAINABLE KAREN CULTURE : A CASE STUDY OF THE KAREN ETHNIC
GROUP IN RATCHABURI PROVINCE

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for Doctor of Philosophy (DEVELOPMENT EDUCATION)
Department of Education Foundations
Graduate School, Silpakorn University
Academic Year 2019
Copyright of Graduate School, Silpakorn University

หัวข้อ การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่ออนุรักษ์วัฒนธรรม
กะเหรี่ยงอย่างยั่งยืน : กรณีศึกษากลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงจังหวัด
ราชบุรี

โดย จิราภรณ์ กาญจนสุพรรณ

สาขาวิชา พัฒนศึกษา แบบ 2.1 ปรัชญาคุษฎีบัณฑิต

อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก รองศาสตราจารย์ ดร. วรณวีร์ บุญคุ้ม

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร ได้รับพิจารณาอนุมัติให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปรัชญาคุษฎีบัณฑิต

..... คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(รองศาสตราจารย์ ดร.จุไรรัตน์ นันทานิช)

พิจารณาเห็นชอบโดย

..... ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.ไพโรจน์ วิไลนุช)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก
(รองศาสตราจารย์ ดร.วรณวีร์ บุญคุ้ม)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม
(ศาสตราจารย์ ดร.คณิต เขียววิชัย)

..... ผู้ทรงคุณวุฒิภายนอก
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เรณู เหมือนจันทร์เชย)

60260904 : พัฒนศึกษา แบบ 2.1 ปรัชญาคุชฎิบัณฑิต

คำสำคัญ : การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม, การอนุรักษ์วัฒนธรรมกะเหรี่ยง, กลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยง จังหวัดราชบุรี

นางสาว จิราภรณ์ กาญจนสุพรรณ: การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่ออนุรักษ์วัฒนธรรมกะเหรี่ยงอย่างยั่งยืน : กรณีศึกษากลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ : รองศาสตราจารย์ ดร. วรณวีร์ บุญคุ้ม

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาวัฒนธรรมและการเปลี่ยนแปลงของชุมชนกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี 2) สร้างกิจกรรมส่งเสริมการอนุรักษ์ทางวัฒนธรรมของกะเหรี่ยงโดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนกะเหรี่ยงอำเภอบ้านคา จังหวัดราชบุรี ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพโดยอาศัยกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR) เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกและสนทนากลุ่ม มีวิธีการดำเนินการวิจัย 5 ขั้นตอนคือ 1) การคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลหลัก 2) การร่วมคิด วิเคราะห์วัฒนธรรมที่ปรากฏในชุมชน 3) การร่วมกันหาแนวทางสร้างกิจกรรมการอนุรักษ์วัฒนธรรม 4) การดำเนินงานเพื่อสร้างกิจกรรมการอนุรักษ์วัฒนธรรม และ 5) การร่วมกันติดตามและประเมินผล เครื่องมือวิจัยคือประเด็นการสัมภาษณ์และประเด็นการสนทนากลุ่ม ผู้ให้ข้อมูลหลักแบ่งเป็น 3 กลุ่มคือ กลุ่มผู้นำทางการ กลุ่มผู้นำท้องถิ่น และกลุ่มสมาชิกในชุมชน จำนวน 90 คน เก็บรวบรวมข้อมูลในเดือนตุลาคม 2562-มกราคม 2563 วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา ผลที่ได้จากการศึกษา สรุปได้ดังนี้

1. วัฒนธรรมของชาวกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี แบ่งเป็น 4 ประเภท คือ 1) มรดกทางวัฒนธรรม ได้แก่ โบราณสถาน โบราณวัตถุ และทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม 2) อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม ได้แก่ การแต่งกาย และภาษา 3) ภูมิปัญญาและเทคโนโลยี ได้แก่ ทီอยู่อาศัย ขนบธรรมเนียมประเพณี อาหารท้องถิ่น สมุนไพรรักษาโรค/สาธารณสุขแบบดั้งเดิม ศิลปะการดนตรีและการละเล่น ศิลปหัตถกรรม และการทำมาหากิน 4) สิทธิมนุษยชนและประชาธิปไตย โดยพบการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมที่ส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตทั้งหมด 8 ด้าน คือ 1) การแต่งกาย 2) ทီอยู่อาศัย 3) การทำมาหากิน 4) ภาษา 5) อาหาร 6) ประเพณีและพิธีกรรม 7) การรักษาโรค และ 8) ดนตรีกะเหรี่ยง

2. ผลจากการสร้างกิจกรรมส่งเสริมการอนุรักษ์วัฒนธรรมกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี พบว่ามี 5 กิจกรรม ที่คนในชุมชนร่วมกันสร้างเพื่อเป็นการธำรงไว้ซึ่งรากฐานทางวัฒนธรรมและเป็นสื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมให้คนในชุมชนได้ตระหนักถึงคุณค่าและความสำคัญของชาติพันธุ์กะเหรี่ยง ได้แก่ 1) กิจกรรมจัดทำคู่มือดนตรีกะเหรี่ยง 2) กิจกรรมจัดทำคู่มือสมุนไพรกะเหรี่ยง 3) กิจกรรมจัดทำคู่มือภาษากะเหรี่ยง 4) การสร้างแหล่งเรียนรู้วัฒนธรรมกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี และ 5) การสืบทอดประเพณีกินข้าวห่อ โดยมีปัจจัยที่ส่งผลให้กิจกรรมการอนุรักษ์วัฒนธรรมกะเหรี่ยงประสบความสำเร็จ ประกอบด้วย 1) ผู้นำที่ดี 2) สมาชิกในชุมชนเข้มแข็ง 3) เครือข่าย/หน่วยงานภายนอกให้การสนับสนุน 4) ชุมชนมีฐานทุนทางวัฒนธรรมที่ดี และ 5) จิตสำนึกความเป็นชาติพันธุ์กะเหรี่ยง

60260904 : Major (DEVELOPMENT EDUCATION)

Keyword : PARTICIPATORY ACTION RESEARCH, CONSERVATION OF KAREN CULTURE, THE KAREN ETHNIC IN RATCHABURI

MISS JIRAPORN KANCHANASUPHAN : PARTICIPATORY ACTION RESEARCH FOR THE CONSERVATION OF SUSTAINABLE KAREN CULTURE : A CASE STUDY OF THE KAREN ETHNIC GROUP IN RATCHABURI PROVINCE THESIS ADVISOR : ASSOCIATE PROFESSOR WANNAWEE BOONKOUM, Ph.D.

The purposes of this research were to: 1) study the cultures and changes of the Karen community in Ratchaburi Province, and 2) create the activities to promote the cultural conservation of Karen at Banca District Ratchaburi Province. A qualitative research was conducted in 5 steps: 1) selecting the main informants, 2) participating to analysis of cultural presence in the community, 3) cooperating to find the ways to create cultural preservation activities, 4) operating to generate the activities, and 5) monitoring and evaluation. Interview guidelines and guideline for focus group discussion were used as research instruments. Key informants were 90 people who were divided into three groups: the official leaders, the local leaders, and members of the community. The data was collected during October 2019 – January 2020. Content analysis was used to analyze the collected data. The results of the study could be concluded as follows:

1. The cultures of Karen in Ratchaburi Province were categorized into 4 types: 1) cultural heritage: ancient remains, antiques and natural resources; 2) cultural identity: clothing and language; 3) wisdom and technology: housing, traditional customs, regional food, original herbal treatments, musical and amusement arts, handicrafts, and livelihood; and 4) human rights and democratic regime. Moreover, the study showed that the Karen ethnic group in Ratchaburi Province changed their cultures which affected the way of life of people in the community in 8 aspects as follows: 1) clothing, 2) housing, 3) livelihood, 4) language, 5) Food, 6) tradition and ritual, 7) treatment, and 8) the Karen music.

2. The result of creating the Karen cultural conservation activities in Ratchaburi Province found that there were composed of five activities that people in the community created together to conserve the Karen culture and to be the cultural learning materials which aimed to be conscious of the value and importance of the Karen ethnic. The activities consisted of: 1) creating the Karen music guide book, 2) creating the Karen herbal guide book, 3) creating the Karen language book 4) building the Karen cultural learning center in Ratchaburi Province, and 5) continuing “Kinkhaoho” tradition. The factors of the success of the Karen cultural conservation activities in Ratchaburi Province consisted of good leaders, the strengths of community members, well-operating with government/private sectors, qualified-cultural base of the community, and awareness of the Karen ethnic.

กิตติกรรมประกาศ

การศึกษาวิจัยเรื่อง การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่ออนุรักษ์วัฒนธรรมกะเหรี่ยงอย่างยั่งยืน : กรณีศึกษากลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี ซึ่งได้ดำเนินการสำเร็จลุล่วงด้วยดี เนื่องจากได้รับการชี้แนะและการให้คำปรึกษาจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ รองศาสตราจารย์ ดร.วรรณวีร์ บุญคุ้ม และศาสตราจารย์ ดร.คณิต เขียววิชัย อาจารย์ประจำภาควิชาพื้นฐานทางการศึกษา สาขาวิชาพัฒนศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร ผู้วิจัยต้องขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.ไพโรจน์ วิไลนุช และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เรณู เหมือนจันทร์เชย ได้กรุณาให้ข้อคิดเห็น และแนะนำแนวทางในการดำเนินการวิจัย ทำให้งานวิจัยชิ้นนี้สำเร็จลุล่วงอย่างมีคุณภาพ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูง

ขอขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์เรไร ไพรวรรณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เทียมสุรีย์ สิริศรีศักดิ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ฟ้อน เปรมพันธ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ปรีดัต สายสี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วาริต เจริญราษฎร์ ที่ได้กรุณาตรวจเครื่องมือที่ใช้ในการดำเนินการวิจัยในครั้งนี้

ขอขอบพระคุณ แกนนำชุมชน นายอำเภอบ้านคา นายกองค้การบริหารส่วนตำบลบ้านคา นายกองค้การบริหารส่วนตำบลบ้านบึง นายกองค้การบริหารส่วนตำบลหนองพันจันทร์ นักวิชาการด้านวัฒนธรรม สมาชิกในชุมชนกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี ตลอดจนผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกท่าน ที่ร่วมแรงร่วมใจขับเคลื่อนการดำเนินการสร้างกิจกรรมการอนุรักษ์วัฒนธรรมกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี จนประสบความสำเร็จด้วยความมุ่งมั่นและตั้งใจในความรักชาติพันธุ์และรากเหง้าของตนเอง

ผลที่ได้จากการศึกษาในครั้งนี้ น่าจะเป็นประโยชน์ต่อผู้ที่สนใจศึกษาวัฒนธรรมกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี เพื่อให้เกิดการสร้างกิจกรรมการอนุรักษ์วัฒนธรรมกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี ไม่ให้สูญหายไปจากสังคมในยุคที่มีการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมอย่างรวดเร็ว อีกทั้งส่งเสริมให้สมาชิกในชุมชนกะเหรี่ยงได้มีส่วนร่วมในการดำเนินงานอนุรักษ์วัฒนธรรมอันเป็นรากฐานของตนเอง และได้รับประโยชน์จากการวิจัยครั้งนี้ไม่มากนักน้อย ซึ่งจะช่วยธำรงไว้ซึ่งวัฒนธรรมกะเหรี่ยงให้ยั่งยืนในสังคมไทยสืบไป

จิราภรณ์ กาญจนสุพรรณ

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ฅ
สารบัญภาพ.....	ฉุ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
1. ความสำคัญและความเป็นมาของปัญหา.....	1
2. คำถามวิจัย.....	8
3. วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	8
4. ขอบเขตของการวิจัย.....	9
5. นิยามศัพท์เฉพาะ.....	9
6. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	10
บทที่ 2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง.....	11
1. แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับวัฒนธรรม.....	11
1.1 ความหมายของวัฒนธรรม.....	11
1.2 แนวคิดเกี่ยวกับวัฒนธรรม.....	15
1.3 แนวคิดการอนุรักษ์วัฒนธรรม.....	21
1.4 นโยบายการอนุรักษ์วัฒนธรรม.....	25
1.5 วิธีการอนุรักษ์วัฒนธรรม.....	28
1.6 ทฤษฎีการแพร่กระจายทางวัฒนธรรม.....	29

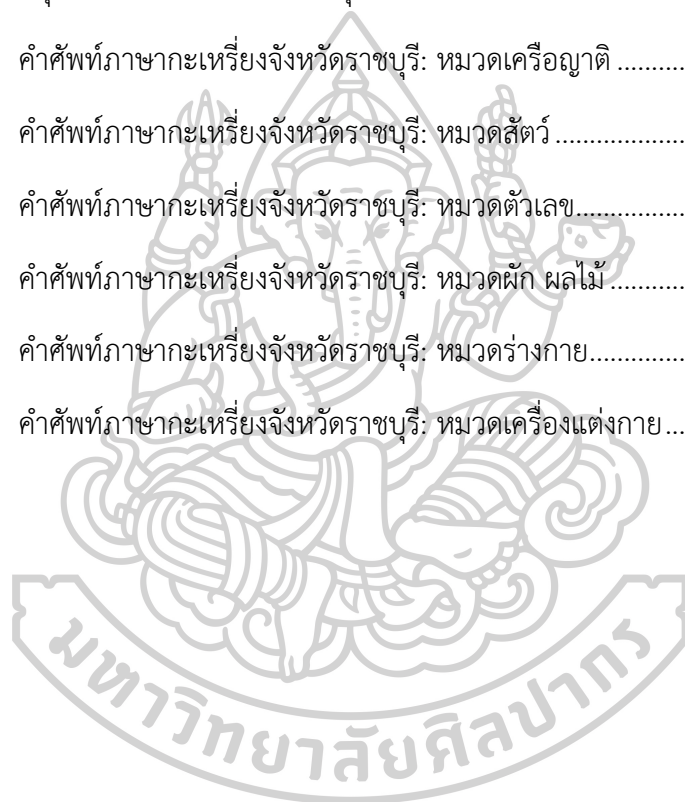
1.7 ทฤษฎีความกลมกลืนทางวัฒนธรรม.....	33
2. แนวคิดอัตลักษณ์.....	35
2.1 ความหมายของอัตลักษณ์.....	35
2.2 แนวคิดอัตลักษณ์.....	37
3. แนวคิดการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม	40
3.1 ความหมายของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม.....	40
3.2 หลักการของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม	42
3.3 กระบวนการวิจัยและการมีส่วนร่วมของประชาชน.....	44
3.4 ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม	50
3.5 เทคนิคการสร้างเครือข่ายและความสัมพันธ์กับชุมชน	51
3.6 เทคนิคที่จำเป็นสำหรับการเก็บรวบรวมข้อมูลจากชุมชน	54
4. ยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศ.....	60
4.1 ยุทธศาสตร์แผนแม่บทวัฒนธรรมแห่งชาติ.....	60
4.2 ยุทธศาสตร์องค์การบริหารส่วนจังหวัดราชบุรี.....	62
4.3 ยุทธศาสตร์การพัฒนาท้องถิ่นอำเภอบ้านคา	63
5. บริบทของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยง.....	66
5.1 กะเหรี่ยงในประเทศไทย	66
5.2 กะเหรี่ยงในจังหวัดราชบุรี.....	70
6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	72
6.1 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม	72
6.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องในด้านการอนุรักษ์วัฒนธรรม	81
7. กรอบแนวคิดการวิจัย.....	88
บทที่ 3 วิธีการดำเนินการวิจัย	91
1. พื้นที่ในการศึกษา.....	91

1.1 ตำบลบ้านคา.....	92
1.2 ตำบลบ้านโป่ง.....	92
1.3 ตำบลหนองพันจันทร์.....	93
2. ผู้ให้ข้อมูลหลัก.....	93
3. วิธีการดำเนินการวิจัย.....	94
3.1 การศึกษาเอกสาร.....	94
3.2 การเลือกพื้นที่วิจัย.....	95
4. ขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล.....	95
5. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	100
6. การสร้างและพัฒนาเครื่องมือ.....	100
7. การวิเคราะห์ข้อมูล.....	100
8. การตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล.....	101
9. แผนการดำเนินการวิจัย.....	101
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	104
ส่วนที่ 1 การศึกษาวัฒนธรรมกะเหรี่ยงและการเปลี่ยนแปลงของชุมชนกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี.....	104
1.1 บริบทของชุมชนกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี.....	105
1.2 วัฒนธรรมกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี.....	106
1.2.1 มรดกทางวัฒนธรรม.....	106
1.2.2 อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม.....	132
1.2.3 ภูมิปัญญาและเทคโนโลยี.....	137
1.2.4 สิทธิมนุษยชนและประชาธิปไตย.....	195
1.3 การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี.....	197
1.4 ปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี.....	238

ส่วนที่ 2 การสร้างกิจกรรมส่งเสริมการอนุรักษ์ทางวัฒนธรรมของกะเหรี่ยงโดยใช้วิธีการวิจัยเชิงปฏิบัติแบบมีส่วนร่วมเพื่อให้เกิดความยั่งยืน	244
2.1 กิจกรรมจัดทำคู่มือดนตรีกะเหรี่ยง	250
2.2 กิจกรรมจัดทำคู่มือสมุนไพรกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี	258
2.3 กิจกรรมจัดทำคู่มือภาษากะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี	266
2.4 การสร้างแหล่งเรียนรู้วัฒนธรรมกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี	275
2.5 การสืบทอดประเพณีกินข้าวห่อชาวกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี	283
การถอดบทเรียนการสร้างกิจกรรมส่งเสริมการอนุรักษ์วัฒนธรรมกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีอย่างยั่งยืน	290
1. ปัจจัยที่ส่งผลให้กิจกรรมการอนุรักษ์วัฒนธรรมกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีประสบความสำเร็จ	291
2. ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานด้านการสร้างกิจกรรมการอนุรักษ์วัฒนธรรมกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี	298
บทที่ 5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	304
สรุปผลการวิจัย	304
อภิปรายผลการวิจัย	310
ข้อเสนอแนะของการวิจัย	316
รายการอ้างอิง	318
ภาคผนวก	330
ภาคผนวก ก เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	331
ภาคผนวก ข รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิตรวจเครื่องมือวิจัย	370
ภาคผนวก ค ผู้ร่วมดำเนินการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เพื่ออนุรักษ์วัฒนธรรมกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี	372
ภาคผนวก ง ภาคกิจกรรมจัดทำคู่มือทางวัฒนธรรมกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี	377
ประวัติผู้เขียน	381

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 1	บทบาทของนักวิจัยและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม... 48
ตารางที่ 2	ตารางแผนการดำเนินการวิจัย..... 101
ตารางที่ 3	พันธุ์ไม้ที่ใช้สำหรับทำสีย้อมผ้าทอชาวกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี..... 177
ตารางที่ 4	สมุนไพรกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี..... 261
ตารางที่ 5	คำศัพท์ภาษากะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี: หมวดเครือญาติ 267
ตารางที่ 6	คำศัพท์ภาษากะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี: หมวดสัตว์ 268
ตารางที่ 7	คำศัพท์ภาษากะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี: หมวดตัวเลข..... 269
ตารางที่ 8	คำศัพท์ภาษากะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี: หมวดผัก ผลไม้ 270
ตารางที่ 9	คำศัพท์ภาษากะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี: หมวดร่างกาย..... 271
ตารางที่ 10	คำศัพท์ภาษากะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี: หมวดเครื่องแต่งกาย..... 272

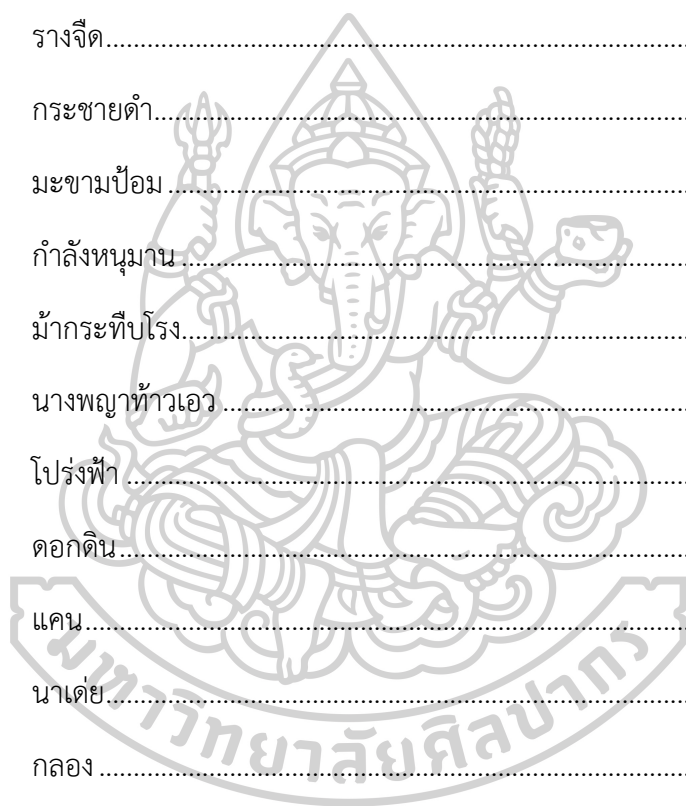
สารบัญภาพ

		หน้า
ภาพที่ 1	ภาพความสัมพันธ์ของผู้วิจัยชุมชนและชาวบ้านของการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม	43
ภาพที่ 2	ขั้นตอนของการวิจัยปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม	47
ภาพที่ 3	กรอบแนวคิดการวิจัย	90
ภาพที่ 4	แผนที่อำเภอบ้านคา จังหวัดราชบุรี	91
ภาพที่ 5	ขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล	96
ภาพที่ 6	ขั้นตอนการดำเนินการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่ออนุรักษ์วัฒนธรรมกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี	99
ภาพที่ 7	การศึกษาวัฒนธรรมและการเปลี่ยนแปลงกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี	104
ภาพที่ 8	แผนที่แบ่งอาณาเขตอำเภอบ้านคา จังหวัดราชบุรี	106
ภาพที่ 9	วัดลำพระ	107
ภาพที่ 10	วัดโป่งทะเล	108
ภาพที่ 11	วัดเก่าต้นมะค่า	108
ภาพที่ 12	วัดบ้านบึง	109
ภาพที่ 13	วัดหนองโกเจริญธรรม	109
ภาพที่ 14	วัดป่าพระธาตุเขาน้อย	110
ภาพที่ 15	วัดป่าโป่งกระทิง	111
ภาพที่ 16	วัดบ้านดงคา	111
ภาพที่ 17	สำนักสงฆ์พุร้อน	112
ภาพที่ 18	โรงเรียนบ้านคาวิทยา	113
ภาพที่ 19	โรงเรียนบ้านโป่งกระทิงล่าง	114
ภาพที่ 20	โรงเรียนโรตารี 1 บ้านพุร้อน	114

ภาพที่	21	โรงเรียนบ้านเก่าต้นมะค่า.....	115
ภาพที่	22	โรงเรียนบ้านห้วยสวนพลู.....	116
ภาพที่	23	โรงเรียนบ้านลำพระ.....	116
ภาพที่	24	โรงเรียนวัดหนองพันจันทร์.....	117
ภาพที่	25	โรงเรียนบ้านบึง (สันติมนโประชาสรรค์).....	118
ภาพที่	26	โรงเรียนประชาพัฒนาวิทย์.....	119
ภาพที่	27	โรงเรียนบ้านพูนบน.....	119
ภาพที่	28	โรงเรียนวัดช่องลาภ.....	120
ภาพที่	29	โรงเรียนวัดยอดสุวรรณคีรี.....	121
ภาพที่	30	โรงเรียนบ้านโป่งกระทิงบน.....	121
ภาพที่	31	ขวานหินขัด.....	123
ภาพที่	32	ขวานหินรูปร่างงอยปากนก.....	123
ภาพที่	33	ลูกปัดหินอะเกต.....	124
ภาพที่	34	เข้างกะมา.....	125
ภาพที่	35	ลำห้วยท่าเคย.....	125
ภาพที่	36	อ่างเก็บน้ำลำห้วยมะหาด.....	126
ภาพที่	37	อ่างเก็บน้ำโป่งกระทิงบน.....	126
ภาพที่	38	บ่อน้ำพุร้อนโป่งกระทิง.....	127
ภาพที่	39	น้ำตกซับเตย.....	128
ภาพที่	40	น้ำตกห้วยสวนพลู.....	129
ภาพที่	41	น้ำตกวังครก.....	130
ภาพที่	42	อุทยานแห่งชาติเฉลิมพระเกียรติไทยประจัน.....	131
ภาพที่	43	การแต่งกายกะเหรี่ยงผู้ชายวัยเด็ก.....	133
ภาพที่	44	การแต่งกายกะเหรี่ยงผู้ชายวัยหนุ่มจนถึงวัยสูงอายุ.....	133

ภาพที่ 45	การแต่งกายกะเหรี่ยงผู้หญิงวัยเด็ก	134
ภาพที่ 46	การแต่งกายกะเหรี่ยงผู้หญิงสาวจนถึงวัยสูงอายุ.....	135
ภาพที่ 47	พิธีไหว้ต้นไม้.....	141
ภาพที่ 48	ประเพณีกินข้าวห่อ	142
ภาพที่ 49	การเตรียมของในการทำพิธีผูกมือเรียกขวัญ.....	142
ภาพที่ 50	แกงหยวกกล้วย.....	144
ภาพที่ 51	แกงอิ่ง	145
ภาพที่ 52	ผัดเผ็ดหมูป่า.....	145
ภาพที่ 53	แกงหน่อไม้ป่า	146
ภาพที่ 54	น้ำพริกกะเหรี่ยง.....	147
ภาพที่ 55	หมี่สี/ทองโย๊ะ.....	147
ภาพที่ 56	ซุมเห็ด.....	149
ภาพที่ 57	ผักบั้ง.....	149
ภาพที่ 58	ซ่า.....	150
ภาพที่ 59	ทองพันชั่ง.....	150
ภาพที่ 60	ฝรั่งป่า.....	151
ภาพที่ 61	หนุ่มานั่งแทน.....	151
ภาพที่ 62	บัวบก	152
ภาพที่ 63	แพงพวยน้ำ	152
ภาพที่ 64	ว่านหางจระเข้.....	153
ภาพที่ 65	ส้มกบ	153
ภาพที่ 66	หญ้างวงช้าง	154
ภาพที่ 67	มะคำดีควาย.....	154
ภาพที่ 68	ขมิ้น.....	155

ภาพที่ 69	กระเบา.....	155
ภาพที่ 70	พญาไร้ใบ.....	156
ภาพที่ 71	เสลดพังพอน	156
ภาพที่ 72	สาบเสือ.....	157
ภาพที่ 73	ว่านชักมดลูก	158
ภาพที่ 74	ย่านาง	158
ภาพที่ 75	รางจืด.....	159
ภาพที่ 76	กระชายดำ.....	159
ภาพที่ 77	มะขามป้อม	160
ภาพที่ 78	กำลังหนุมาน	160
ภาพที่ 79	ม้ากระที่บโรง.....	161
ภาพที่ 80	นางพญาท้าวเอว	161
ภาพที่ 81	โปรงฟ้า	162
ภาพที่ 82	ดอกดิน	162
ภาพที่ 83	แคน.....	164
ภาพที่ 84	นาเดย.....	164
ภาพที่ 85	กลอง	165
ภาพที่ 86	ฉิ่ง.....	165
ภาพที่ 87	กรับ	166
ภาพที่ 88	ฉาบ	166
ภาพที่ 89	การเล่นสะบ้า	168
ภาพที่ 90	ไม้โทงเทง	169
ภาพที่ 91	การสนทนากลุ่มปราชญ์ด้านการทอผ้ากะเหรี่ยง ณ ศูนย์ทอผ้ากะเหรี่ยง อำเภอบ้านคา.....	170

ภาพที่ 92	ลายจก.....	171
ภาพที่ 93	ลายยกดอก.....	172
ภาพที่ 94	ลายขวาง	172
ภาพที่ 95	ลายปัก	172
ภาพที่ 96	แผ่นหลัง	178
ภาพที่ 97	ไม้สำหรับพันผ้า.....	178
ภาพที่ 98	ไม้กระทบ	179
ภาพที่ 99	ไม้ช่วยแยกด้าย.....	179
ภาพที่ 100	ไม้หน่อแซะ.....	180
ภาพที่ 101	กระดิ่ง	181
ภาพที่ 102	ไซ.....	182
ภาพที่ 103	ข้อง.....	183
ภาพที่ 104	ลำแพน	184
ภาพที่ 105	การเก็บเกี่ยวข้าวไร่.....	186
ภาพที่ 106	ไร่สับปะรด	188
ภาพที่ 107	ไร่ข้าวโพด.....	189
ภาพที่ 108	ไร่มันสำปะหลัง.....	190
ภาพที่ 109	การเลี้ยงหมูชุมชนกะเหรี่ยงตำบลบ้านบึง	192
ภาพที่ 110	การเลี้ยงไก่ชาวกะเหรี่ยงตำบลบ้านคา อำเภอบ้านคา จังหวัดราชบุรี.....	192
ภาพที่ 111	การเลี้ยงวัวบ้านหนองพันจันทร์	194
ภาพที่ 112	การอยู่ร่วมกันของชุมชน	196
ภาพที่ 113	การเปลี่ยนแปลงด้านการแต่งกาย	198
ภาพที่ 114	การแต่งกายกะเหรี่ยงผู้ชายแบบดั้งเดิม.....	199
ภาพที่ 115	กายแต่งกายกะเหรี่ยงผู้หญิงแบบดั้งเดิม	199

ภาพที่	116	การแต่งกายกะเหรี่ยงเน้นเสื้อ	200
ภาพที่	117	การแต่งกายกะเหรี่ยงเน้นผ้าซิ่น	201
ภาพที่	118	การออกแบบชุดกะเหรี่ยงสมัยใหม่	202
ภาพที่	119	การเปลี่ยนแปลงด้านที่อยู่อาศัย	204
ภาพที่	120	ลักษณะโครงสร้างภายในบ้านกะเหรี่ยงแบบดั้งเดิมจังหวัดราชบุรี	205
ภาพที่	121	ชานบ้านกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี	206
ภาพที่	122	ห้องนอนชาวกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี	206
ภาพที่	123	ห้องครัวแบบดั้งเดิมของชาวกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี	207
ภาพที่	124	หญ้าคา	207
ภาพที่	125	การนำหญ้ามามุงหลังคา	208
ภาพที่	126	ไผ่และการสับเป็นฟาก	208
ภาพที่	127	เสาไม้สำหรับทำบ้านกะเหรี่ยง	209
ภาพที่	128	บันไดบ้านชาวกะเหรี่ยงแบบดั้งเดิมชาวกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี	210
ภาพที่	129	บ้านกะเหรี่ยงกิ่งสังคมเมืองจังหวัดราชบุรี	211
ภาพที่	130	ชานบ้านที่สร้างด้วยไม้กระดานของที่อยู่อาศัยชาวกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี	211
ภาพที่	131	การกั้นห้องนอนของชาวกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี	212
ภาพที่	132	ห้องครัวในบ้านกะเหรี่ยงแบบกิ่งสังคมเมือง	212
ภาพที่	133	ชานบ้านของที่อยู่อาศัยชาวกะเหรี่ยงสมัยใหม่	213
ภาพที่	134	ห้องนอน	214
ภาพที่	135	ห้องครัวของที่อยู่อาศัยแบบสมัยใหม่ของชาวกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี	214
ภาพที่	136	การเปลี่ยนแปลงด้านอาชีพและการดำรงชีวิต	219
ภาพที่	137	การเปลี่ยนแปลงด้านภาษา	222
ภาพที่	138	การเปลี่ยนแปลงด้านอาหาร	224
ภาพที่	139	การเปลี่ยนแปลงด้านประเพณีพิธีกรรม	228

ภาพที่ 140	การเปลี่ยนแปลงด้านการรักษาโรค	232
ภาพที่ 141	การเปลี่ยนแปลงด้านดนตรีกะเหรี่ยง	236
ภาพที่ 142	ปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี	239
ภาพที่ 143	การสร้างกิจกรรมส่งเสริมการอนุรักษ์ทางวัฒนธรรมกะเหรี่ยงโดยใช้วิธี การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม	245
ภาพที่ 144	การเปิดเวทีประชาคม ครั้งที่ 1.....	246
ภาพที่ 145	กลุ่มประเพณีพิธีกรรมกะเหรี่ยง	247
ภาพที่ 146	กลุ่มสมุนไพรวงกะเหรี่ยง.....	247
ภาพที่ 147	กลุ่มดนตรีกะเหรี่ยง.....	247
ภาพที่ 148	กลุ่มภาษากะเหรี่ยง	248
ภาพที่ 149	การเปิดเวทีประชาคม ครั้งที่ 2.....	249
ภาพที่ 150	การเปิดเวทีประชุมชม ครั้งที่ 3.....	250
ภาพที่ 151	การลงพื้นที่สนทนากลุ่มดนตรีกะเหรี่ยง	251
ภาพที่ 152	คู่มือดนตรีกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี.....	256
ภาพที่ 153	การแสดงดนตรีกะเหรี่ยงในวันปีใหม่.....	258
ภาพที่ 154	การสนทนากลุ่มวางแผนการดำเนินงานจัดทำคู่มือสมุนไพรวงกะเหรี่ยง.....	259
ภาพที่ 155	การลงพื้นที่สำรวจหาสมุนไพรวงในชุมชนกะเหรี่ยง	260
ภาพที่ 156	คู่มือสมุนไพรวงกะเหรี่ยง	264
ภาพที่ 157	การติดตามผลการใช้คู่มือสมุนไพรวงกะเหรี่ยง	265
ภาพที่ 158	การสนทนากลุ่มรวบรวมคำศัพท์กะเหรี่ยง จังหวัดราชบุรี.....	266
ภาพที่ 159	การรวมกลุ่มจัดทำคู่มือภาษากะเหรี่ยง	267
ภาพที่ 160	คู่มือภาษากะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี.....	273
ภาพที่ 161	การสอนภาษากะเหรี่ยงให้นักเรียนโรงเรียนบ้านพูนบน	274
ภาพที่ 162	การสนทนากลุ่มทดสอบความรู้ด้านภาษากะเหรี่ยงโรงเรียนบ้านพูนบน.....	275

ภาพที่ 163	การสนทนากลุ่มวางแผนดำเนินงานสร้างแหล่งเรียนรู้วัฒนธรรมกะเหรี่ยง	276
ภาพที่ 164	การสร้างแหล่งเรียนรู้วัฒนธรรมกะเหรี่ยง	278
ภาพที่ 165	สื่อความรู้ด้านขนบธรรมเนียมประเพณีชาวกะเหรี่ยง	278
ภาพที่ 166	สื่อความรู้ด้านเครื่องใช้ในวิถีชีวิตชาวกะเหรี่ยง	279
ภาพที่ 167	สื่อความรู้ด้านประวัติศาสตร์ชุมชนกะเหรี่ยง	279
ภาพที่ 168	สื่อความรู้ด้านสมุนไพรกะเหรี่ยง	280
ภาพที่ 169	สื่อความรู้ด้านเครื่องดนตรีกะเหรี่ยง	280
ภาพที่ 170	นายอำเภอบ้านคาเป็นประธานเปิดแหล่งเรียนรู้วัฒนธรรมกะเหรี่ยง	281
ภาพที่ 171	เด็กนักเรียนเข้าชมแหล่งเรียนรู้วัฒนธรรมกะเหรี่ยง	282
ภาพที่ 172	ชาวกะเหรี่ยงเข้าชมแหล่งเรียนรู้วัฒนธรรมกะเหรี่ยง	282
ภาพที่ 173	การสนทนากลุ่มวางแผนการดำเนินงานสร้างกิจกรรมการสืบทอดประเพณี กินข้าวห่อชาวกะเหรี่ยง	284
ภาพที่ 174	การตัดกบัตรในประเพณีกินข้าวห่อชาวกะเหรี่ยง	285
ภาพที่ 175	พิธีผูกมือเรียกขวัญชาวกะเหรี่ยง	285
ภาพที่ 176	การแสดงรำกะเหรี่ยงเพลงพวกเราเผ่ากะเหรี่ยง	286
ภาพที่ 177	การแสดงรำกะเหรี่ยงของชาวบ้านหมู่บ้านโป่งกระทิงล่างและหมู่บ้าน โป่งกระทิงบน	286
ภาพที่ 178	ชาวกะเหรี่ยงร่วมกันร้องเพลงกะเหรี่ยง	287
ภาพที่ 179	การเล่นสบ้าของชาวกะเหรี่ยง	287
ภาพที่ 180	การประชุมสรุปผลการดำเนินงานกิจกรรมสืบทอดประเพณีกินข้าวห่อ ชาวกะเหรี่ยง	288
ภาพที่ 181	การถอดบทเรียนการสร้างกิจกรรมส่งเสริมการอนุรักษ์วัฒนธรรมกะเหรี่ยง จังหวัดราชบุรี	290
ภาพที่ 182	การสร้างกิจกรรมการอนุรักษ์วัฒนธรรมกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี	302

บทที่ 1

บทนำ

1. ความสำคัญและความเป็นมาของปัญหา

วัฒนธรรม คือวิถีการดำรงชีวิตของคนในสังคมต่าง ๆ ซึ่งในแต่ละท้องถิ่นก็จะมีวัฒนธรรมที่แตกต่างกันออกไป ขึ้นอยู่กับสภาพสิ่งแวดล้อมและบริบททางสังคมซึ่งวัฒนธรรมของกลุ่มคนที่อยู่บนภูเขาหรือที่ราบสูงย่อมแตกต่างไปจากกลุ่มคนที่อยู่บริเวณที่ราบลุ่มหรือติดชายทะเล วัฒนธรรมของกลุ่มคนที่อยู่ในสภาพภูมิอากาศหนาวย่อมแตกต่างไปจากกลุ่มคนที่อยู่ในพื้นที่ที่มีอากาศร้อน โดยการใช้วิถีชีวิตร่วมกันนั้นนอกจากจะอยู่ร่วมกันเพื่อประโยชน์ในการดำรงชีวิตให้อยู่รอดในสังคมแล้วนั้น ยังเป็นการดำเนินชีวิตเพื่อความสงบสุขในการอยู่ร่วมกันของคนในสังคม เหตุนี้เองจึงเกิดเป็นประเพณีจารีต หรือความเชื่อร่วมกันของคนในสังคมนั้น ๆ เพื่อให้เกิดจิตสำนึกในคุณค่าของสิ่งแวดล้อมที่ได้พักพิงอาศัย (ประเวศ วะสี, 2547: 23) วัฒนธรรมจึงเป็นความเจริญงอกงาม ซึ่งครอบคลุมไปถึงทุกสิ่งทุกอย่างที่เจริญและงอกงามขึ้นด้วยการฝึกฝน ฝึกหัด และการอบรมบ่มเพาะตั้งเช่นการเจริญเติบโตของพืชที่ค่อย ๆ เจริญเติบโตทีละน้อยซึ่งต้องใช้เวลาในการบ่มเพาะจนเป็นไม้ที่แข็งแรง ทั้งนี้คนในสังคมจะต้องพึ่งพาอาศัยบุคคลที่จะต้องคอยเลี้ยงดูในช่วงระยะเวลาหนึ่ง ด้วยเหตุนี้เองทำให้คนจะต้องอยู่ร่วมกันและต้องใช้กระบวนการเรียนรู้ในการเพิ่มศักยภาพให้กับตนเอง ซึ่งทำให้คนในสังคมต่าง ๆ สามารถกำหนดและสร้างรูปแบบของการอยู่ร่วมกันภายใต้รูปแบบเดียวกันที่เรียกว่า “วัฒนธรรม” ซึ่งเกิดจากกระบวนการเรียนรู้ของคนในสังคมนั้นเอง (ยศ สันตสมบัติ, 2537: 267) ทั้งนี้คนในสังคมได้สร้างวัฒนธรรมให้อยู่ในรูปแบบของระบบสัญลักษณ์ เพื่อที่จะใช้กำหนดความหมายของสิ่งต่าง ๆ ในสังคมให้เกิดความเข้าใจและยึดถือในระบบเดียวกัน ทั้งนี้วัฒนธรรมจึงมีการเรียนรู้และถ่ายทอดจากคนรุ่นหนึ่งไปสู่คนอีกรุ่นหนึ่ง ตลอดจนมีการยอมรับและปรับใช้วัฒนธรรมจากคนในสังคมอื่น ๆ เพื่อให้เกิดความเข้าใจในความแตกต่างของแต่ละสังคมบนโลก (โกมาตร จึงเสถียรทรัพย์, 2545)

ปัจจุบันประเทศไทยได้มีการส่งเสริมและมุ่งเน้นการพัฒนาความรู้และทักษะบนฐานวัฒนธรรมของชุมชนในแต่ละพื้นที่ เพื่อให้การพัฒนาสอดคล้องและเหมาะสมกับบริบทของท้องถิ่นนั้น ๆ ซึ่งวัฒนธรรมนับเป็นผลงานที่สร้างขึ้นแล้วสั่งสมพัฒนาเพื่อใช้เป็นเครื่องเข้าถึงความต้องการและความจำเป็นในวิถีชีวิตของบุคคลและสังคมจนกลายเป็นมรดกตกทอดถึงปัจจุบันและสืบสานสู่อนาคต (Hoebil, 1966: 82) โดยทุนทางวัฒนธรรม เป็นคุณค่าที่บุคคลได้รับจากกระบวนการหล่อหลอมทางสังคม จนกลายเป็นคุณสมบัติติดตัวที่เอื้อให้บุคคลสามารถนำไปเพิ่มพูนมูลค่าของตนได้

โดยแบ่งเป็น 3 ลักษณะ คือ ทูณทางวัฒนธรรมที่แฝงอยู่ในกาย (Embodied Form) ทูณวัฒนธรรมที่อยู่ในรูปของวัตถุ (Objectified Form) และทูณทางวัฒนธรรมที่อาศัยการสถาปนา (Institutionalization State) (Bourdieu, 1930: 241-258) ซึ่งเป็นไปในทิศทางเดียวกับความหมายของวัฒนธรรมที่เสมือนมนุษย์เป็นสัตว์คล้ายแมงมุม ที่ห้อยตัวอยู่ในสายใยของความหมายที่ถักทอขึ้น ซึ่งถ้อยว่าเส้นใยเหล่านั้นคือ ทูณวัฒนธรรม ดังนั้นการวิเคราะห์วัฒนธรรมจึงไม่ใช่การวิเคราะห์หากฎเกณฑ์ต่าง ๆ โดยการทดลองแบบวิทยาศาสตร์กายภาพแต่เพียงอย่างเดียว หากแต่เป็นการเสาะหาความหมายและการตีความหมาย เพื่อค้นหาคุณค่าที่แท้จริงของวัฒนธรรมนั้น ๆ นั่นคือ “ทูณวัฒนธรรม” ที่เป็นพลังสำคัญในการขับเคลื่อนสังคม ชุมชน กลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ สู่ความสำเร็จตามเป้าหมายที่ต้องการ เหมือนเช่นแมงมุมที่เป็นดาข่าย เป็นเครื่องมือในการเข้าถึงเป้าหมายที่เป็นความต้องการของวัฒนธรรม โดยทูณธรรมดั่งกล่าวมีการเปลี่ยนแปลง ผกผันไปตามการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมที่เกิดขึ้นในแต่ละพื้นที่ในยุคสมัยต่าง ๆ (Clifford, 1973: 240)

การพัฒนาประเทศไทยที่ผ่านมาได้มุ่งเน้นการพัฒนาด้านเศรษฐกิจและอุตสาหกรรมเป็นสำคัญ โดยเชื่อว่าหากเศรษฐกิจเติบโตสูงขึ้นระดับรายได้ของประชากรในประเทศก็จะเพิ่มขึ้นด้วย ซึ่งมีเป้าหมายเพื่อลดหรือขจัดความยากจน การว่างงาน พร้อมกระจายรายได้ให้แก่ประชาชนในประเทศ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนให้อยู่ดีกินดี จากการมุ่งพัฒนาด้านเศรษฐกิจและอุตสาหกรรมนี้เอง ก่อให้เกิดมาตรฐานการดำรงชีวิตของประชาชนสูงขึ้น (กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2560) หากแต่การมุ่งขยายตัวในด้านเศรษฐกิจดังกล่าวได้ก่อให้เกิดปัญหาหลายประการ ทั้งปัญหาความเหลื่อมล้ำระหว่างภาคอุตสาหกรรมและภาคเกษตรกรรม นำไปสู่ข้อสรุปผลของการพัฒนาที่ผ่านมาว่า “เศรษฐกิจดี สังคมมีปัญหา การพัฒนาคุณภาพไม่ยั่งยืน” ซึ่งการพัฒนาให้ประเทศมีความเจริญทางด้านเศรษฐกิจนั้น ไม่อาจดำรงอยู่อย่างยั่งยืนได้ หากไม่คำนึงถึงการบริหารจัดการด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จากปัญหาที่เกิดจากการพัฒนาประเทศที่มุ่งเน้นด้านเศรษฐกิจที่ผ่านมาดังกล่าว ทำให้ประเทศไทยหันมาทบทวนและให้ความสำคัญกับ “การพัฒนาอย่างยั่งยืน” มากยิ่งขึ้น

ปัญหาที่เกิดจากความไม่สมดุลของภาคเศรษฐกิจนั้น ทำให้การพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศไทยได้มีการพึ่งพาต่างประเทศมากยิ่งขึ้น อาทิ ความต้องการด้านการนำเข้าของเครื่องจักร ตลอดจนมีการลงทุนจากต่างประเทศมากขึ้น ซึ่งรัฐบาลได้ประกาศใช้พระราชบัญญัติส่งเสริมการลงทุน เพื่อกิจการอุตสาหกรรม ในช่วงปี พ.ศ. 2503 โดยให้สิทธิประโยชน์ต่าง ๆ แก่ผู้ประกอบการด้านอุตสาหกรรม เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับระบบเศรษฐกิจและสังคม อีกทั้งปัญหาความยากจนและความเหลื่อมล้ำของการกระจายรายได้ของคนในประเทศ ทั้งนี้กลยุทธ์ในการพัฒนาประเทศได้ให้ความสำคัญกับภาคอุตสาหกรรม ซึ่งก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมในการกระจายรายได้ระหว่างภาคอุตสาหกรรมกับภาคเกษตรกรรมอย่างชัดเจน แนวโน้มมรดกส่วนของภาคอุตสาหกรรมมีการ

เจริญเติบโตมากขึ้นของผลผลิตมวลรวมของประเทศ ในสัดส่วนของภาคเกษตรกรรมมีสัดส่วนความเจริญเติบโตลดลง แต่อัตราการจ้างงานของเกษตรกรรมยังคงสูงเท่าภาคอุตสาหกรรม อีกทั้งการลงทุนในภาคอุตสาหกรรมยังกระจุกตัวอยู่แค่ในเขตกรุงเทพมหานคร และในเมืองใหญ่ ๆ เท่านั้น รวมทั้งปัญหาความยากจนในสังคมไทยที่ได้รับผลจากการพัฒนาประเทศที่ผ่านมา นั้น ถึงแม้แนวโน้มสัดส่วนคนจนจะลดลง แต่คนจนส่วนใหญ่ยังคงอาศัยอยู่ในสังคมชนบท ซึ่งประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก หัวหน้าครอบครัวมีระดับการศึกษาอยู่ในชั้นประถมศึกษาหรือไม่มีการศึกษา จึงทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำของกลุ่มต่าง ๆ ของรายได้มากยิ่งขึ้น ยกตัวอย่างเช่น ปัญหาความยากจนที่เกิดขึ้นในชุมชนที่เป็นปัญหาความยากจน ซึ่งส่งผลสืบเนื่องมาจากสภาพภูมิประเทศและสภาพภูมิอากาศที่ไม่เอื้ออำนวยต่อการประกอบอาชีพเกษตรกรรม โดยส่งผลให้เกิดความตกต่ำในด้านผลผลิตทางการเกษตร ทั้งนี้ได้ส่งผลถึงปัญหาด้านคุณภาพชีวิตของคนในสังคมไทย ที่อยู่ในกระแสวัตถุนิยมและการบริโภคนิยม อีกทั้งสังคมยังเป็นสังคมเมืองมากขึ้น ส่งผลทำให้วิถีชีวิตของคนในสังคมไทยโดยเฉพาะอย่างยิ่งชุมชนเมืองมีการเปลี่ยนแปลงตนเองอย่างรวดเร็ว จึงก่อให้เกิดปัญหาด้านสุขภาพจิต และปัญหาด้านการใช้สารเสพติดมากยิ่งขึ้น กลายเป็นปัญหาทางสังคมที่เกิดขึ้นบนกระแสการพัฒนาเศรษฐกิจ นอกจากนี้ยังส่งผลถึงการเกิดปัญหาทางด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพราะการพัฒนาด้านเศรษฐกิจของประเทศไทยที่ผ่านมา ได้ให้ความสำคัญต่อการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่ก่อให้เกิดการขยายตัวในด้านการผลิตสินค้าและการบริการอย่างรวดเร็ว ซึ่งส่งผลให้มีการใช้ทรัพยากรธรรมชาติในการผลิตอย่างฟุ่มเฟือย โดยขาดการวางแผนงานที่ดี ส่งผลให้ทรัพยากรธรรมชาติเกิดความเสื่อมโทรมและลดลงอย่างรวดเร็วในขณะที่การผลิตสินค้าและการบริการมีเพิ่มมากยิ่งขึ้น การพัฒนาดังกล่าวจึงเป็นการพัฒนาประเทศที่มุ่งเน้นเพียงการเจริญเติบโตทางด้านเศรษฐกิจโดยมิได้คำนึงถึงผลกระทบและปัญหาที่จะเกิดขึ้นกับประเทศไทยในอนาคต

จากปัญหาการพัฒนาในอดีตของประเทศไทยในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 1-8 ที่ผ่านมานั้น รัฐบาลจึงเริ่มตระหนักถึงปัญหาที่เกิดจากการพัฒนาประเทศและเริ่มกำหนดเป้าหมายหลักในการพัฒนาประเทศที่มุ่งรักษาความสมดุลระหว่างการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ การกระจายรายได้ และการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ตลอดจนมีการเสริมสร้างและพัฒนาศักยภาพทุนมนุษย์ โดยมีการพัฒนาความรู้และทักษะบนฐานวัฒนธรรมอย่างเหมาะสม ซึ่งส่งผลต่อวิกฤตค่านิยม ทศนคติ และพฤติกรรมในการดำเนินชีวิต การพัฒนาในระยะต่อไปจึงต้องให้ความสำคัญกับการวางรากฐานการพัฒนาคนให้มีความสมบูรณ์ เพื่อให้คนไทยมีทัศนคติและพฤติกรรมตามบรรทัดฐานที่ดีของสังคม คนทุกช่วงวัยมีทักษะความรู้ และความสามารถเพิ่มขึ้น รวมทั้งสถาบันทางสังคมมีความเข้มแข็งและมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศเพิ่มขึ้น รวมทั้งเพิ่มศักยภาพชุมชนและเศรษฐกิจฐานรากให้มีความเข้มแข็ง เพื่อให้ชุมชนพึ่งพาตนเองและได้รับส่วนแบ่งผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจมากขึ้น ภาคการเกษตรเน้นเกษตรกรรมยั่งยืนและให้เกษตรกรมีรายได้เพิ่มขึ้น มีการพัฒนา

เมืองอุตสาหกรรมนิเวศ การท่องเที่ยวสามารถทำรายได้และแข่งขันได้มากขึ้น วิสาหกิจขนาดกลาง และขนาดย่อมมีบทบาทต่อระบบเศรษฐกิจมากขึ้น นอกจากนี้การพัฒนาในระยะต่อไปยังได้มุ่งเน้น การรักษาและฟื้นฟูฐานทรัพยากรธรรมชาติ การสร้างความมั่นคงด้านน้ำ และการบริหารจัดการ ทรัพยากรน้ำให้มีประสิทธิภาพ การสร้างคุณภาพสิ่งแวดล้อมที่ดี ลดมลพิษ และลดผลกระทบต่อ สุขภาพของประชาชนและระบบนิเวศ การปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศ และเพิ่ม ประสิทธิภาพการจัดการเพื่อลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติ เพื่อลดความสูญเสียในชีวิต และทรัพย์สินที่เกิดจากสาธารณภัย อีกทั้งยังมุ่งเน้นในเรื่องของการปกครองและเขตชุมชนบ้าน พระมหากษัตริย์ให้เป็นสถาบันหลักของประเทศ สังคมมีสมานฉันท์ ประชาชนมีส่วนร่วมและป้องกัน แก้ไขปัญหาความมั่นคง และแผนงานด้านความมั่นคงมีการบูรณาการสอดคล้องกับนโยบาย การพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ตลอดจนมุ่งเน้นนโยบายการพัฒนา ด้านวัฒนธรรมอันเป็นมรดกที่สำคัญของชาติ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคม แห่งชาติ, 2560: 11-17)

เมื่อการพัฒนาประเทศมุ่งเน้นความสอดคล้องของบริบทและวัฒนธรรมในท้องถิ่น เพื่อให้ การพัฒนาประเทศเกิดประสิทธิภาพและตอบสนองความต้องการในการดำรงชีวิตของคนในสังคมไทย อย่างสูงสุด นโยบายการพัฒนาและแผนยุทธศาสตร์จึงให้ความสำคัญกับมรดกทางวัฒนธรรม ทั้งนี้ ประเทศไทยเป็นประเทศที่มีวัฒนธรรมที่เก่าแก่มาช้านาน ทั้งด้านศิลปกรรมและการตั้งถิ่นฐานนับเป็น หลักฐานสำคัญทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม ซึ่งสามารถแสดงให้เห็นถึงเรื่องราวในอดีตจนถึง ปัจจุบัน ในสังคมไทยปัจจุบันมีพื้นที่ที่มีคุณค่าและมีความสำคัญทางประวัติศาสตร์จำนวนมากที่ สมควรได้รับการอนุรักษ์แต่กลับถูกกลืนเล็ดลงด้วยความตั้งใจหรือไม่ตั้งใจ โดยพื้นที่ที่เป็นเมืองโบราณ หรือแหล่งประวัติศาสตร์ก็ถูกประชาชนเข้าไปตั้งถิ่นฐานโดยสร้างบ้านเรือนที่อยู่อาศัยทับพื้นที่ทาง ประวัติศาสตร์ อีกทั้งยังมีการปรับแต่งหน้าดินและพื้นที่เพื่อการใช้ประโยชน์ที่ดิน จนทำลายพื้นที่เมือง โบราณสถานโบราณวัตถุ ต่าง ๆ ที่หายาก ดังนั้นการอนุรักษ์สิ่งที่มีคุณค่าทางด้านประวัติศาสตร์ เหล่านี้เป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง เพื่อเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่สมควรจะอนุรักษ์สำหรับให้ชนรุ่นหลัง ได้ศึกษาและทำความเข้าใจในเรื่องต่าง ๆ (สำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม, 2545: 53-57)

ประเทศไทยนับเป็นประเทศที่มีความเก่าแก่และมีศิลปวัฒนธรรมประจำชาติที่บรรพบุรุษให้ สร้างสรรค์ด้วยภูมิปัญญาและสืบทอดพัฒนาจนเป็นเอกลักษณ์ประจำชาติของตนเอง ทั้งด้านวรรณคดี วรรณกรรม ภาษา การดนตรี อาหาร ตลอดจนภูมิปัญญาด้านการแต่งกายของคนไทยในแต่ละท้องถิ่น นอกจากนี้คนในสังคมไทยยังได้เปิดรับวัฒนธรรมการผสมผสานทางวัฒนธรรมของชาติอื่น ๆ โดยนำมาประยุกต์ใช้กับบริบทของสังคมอย่างกลมกลืน จนเกิดเป็นวัฒนธรรมที่มีเสน่ห์และมีความ หลากหลายในชาติ (ฉัตรทิพย์ นาถสุภา, 2534: 48) ทั้งนี้วัฒนธรรมไทยได้มีแหล่งกำเนิดและหลอม รวมมาจากหลายปัจจัย อันประกอบด้วย สิ่งแวดล้อมทางภูมิประเทศและสังคมเกษตรกรรม เนื่องจาก

สังคมไทยส่วนใหญ่มีสภาพภูมิประเทศเป็นที่ราบลุ่มแม่น้ำ ทำให้คนในสังคมไทยมีความผูกพันกับแม่น้ำลำคลอง ทำให้เกิดวิถีการดำรงชีวิตที่มีความสัมพันธ์กับน้ำ ตลอดจนเกิดประเพณีต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับน้ำ เช่น ประเพณีลอยกระทง ประเพณีสงกรานต์ เป็นต้น พิธีกรรมทางพุทธศาสนา นับเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่มีบทบาทสำคัญในการสร้างประเพณีและพิธีกรรมต่าง ๆ เนื่องจากคนในสังคมไทยได้นำหลักธรรมคำสอนในพระพุทธศาสนามาใช้เป็นหลักยึดเหนี่ยวจิตใจและแบบแผนในการดำเนินชีวิต ทำให้ประเพณีพิธีกรรมต่าง ๆ ที่มีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับพระพุทธศาสนามีเป็นจำนวนมาก เช่น ประเพณีการทอดกฐิน ประเพณีการทอดผ้าป่า พิธีกรรมการบวช เป็นต้น นอกจากนี้ “ค่านิยม” บางประการ นับเป็นแบบอย่างทางพฤติกรรมของคนในสังคมไทย ซึ่งมีความแตกต่างกันในแต่ละท้องถิ่น ค่านิยมเหล่านี้กลายเป็นแกนหลักของวัฒนธรรมไทย เช่น ความรักชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ โดยคนในสังคมไทยให้ความเคารพและเชิดชูสถาบันกษัตริย์เป็นอย่างมาก แม้กระทั่งการเผยแพร่และการเปิดรับวัฒนธรรมของชาวต่างประเทศ นับเป็นอีกเหตุปัจจัยที่ส่งผลต่อการสร้างวัฒนธรรมในสังคมไทย ซึ่งในอดีตนั้นประเทศไทยได้มีการติดต่อการค้าและแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมจากประเทศจีนและประเทศอินเดีย จึงเกิดการผสมผสานทางวัฒนธรรมขึ้น แต่ในสภาวะการณ์ปัจจุบันที่มีการหลั่งไหลของวัฒนธรรมต่างประเทศเข้ามาในชาติไทยอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะวัฒนธรรมชาติตะวันตกที่เขามามีบทบาทในสังคมไทยเป็นอย่างยิ่ง เช่น วัฒนธรรมการแต่งกาย และการสร้างที่อยู่อาศัยของคนไทยในท้องถิ่นต่าง ๆ ที่ได้รับค่านิยมจากชาติตะวันตกอย่างชัดเจน ทั้งนี้จึงทำให้เห็นว่า วัฒนธรรมไทยจึงมีความหลากหลายและได้รับอิทธิพลในด้านค่านิยมจากวัฒนธรรมของประเทศต่าง ๆ เข้ามาผสมผสาน เกิดเป็นวัฒนธรรมที่มีการประยุกต์ให้เข้ากับวัฒนธรรมในชาติอย่างกลมกลืนเกิดเป็นเสน่ห์ของวัฒนธรรมที่บรรพบุรุษได้ปฏิบัติสืบทอดกันมาจนถึงปัจจุบัน ซึ่งสังคมไทยในยุคสมัยใหม่ได้หันมาให้ความสำคัญต่อศิลปวัฒนธรรมไทย และพยายามรักษารากฐานความเป็นไทยให้คงอยู่อย่างเข้มแข็ง (อานันท์ กาญจนพันธุ์, 2548)

ภายใต้สังคมปัจจุบันที่มุ่งเน้นการพัฒนาชุมชนด้วยกระบวนการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน เพื่อให้เกิดความเข้มแข็งและนำไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืนบนฐานวัฒนธรรมของชุมชน นับเป็นการศึกษาชุมชนโดยให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมหรือส่วนเกี่ยวข้องกับ การปฏิบัติงานในทุกขั้นตอน การปฏิบัติ ทั้งในด้านการศึกษาและเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งรวมไปถึงนักวิจัยหรือผู้ดำเนินการจะต้องเข้าไปมีส่วนร่วมในกระบวนการเหล่านี้ด้วย ทั้งนี้การศึกษาวิจัยแบบมีส่วนร่วม นั้น นับเป็นวิธีการเรียนรู้จากประสบการณ์ ซึ่งจะต้องอาศัยการมีส่วนร่วมอย่างแข็งขันจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมการศึกษา นับตั้งแต่การเริ่มระบุปัญหา การดำเนินการ การติดตามผล ตลอดจนถึงขั้นตอนของการประเมินผล (สุภางค์ จันทวานิช, 2545) ซึ่งในการดำเนินงานด้วยการปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม นั้นจะเป็นวิธีที่จะช่วยให้ประชาชนสามารถควบคุมชีวิตของตนเอง ด้วยการผ่านกระบวนการสหวิชาการ สร้างความรู้ใหม่ให้เกิดขึ้นจากการผสมผสานความรู้ที่เป็นทางการเข้าด้วยกัน แล้วใช้ความรู้ใหม่นั้น

เปลี่ยนแปลงหรือปฏิรูปความเป็นจริงในสังคม (Realities) ของตนเอง (พันธุทิพย์ งามสุด, 2540: 31) ทั้งนี้ทุกขั้นตอนของการดำเนินการเป็นสิ่งที่จะต้องร่วมรับรู้และใช้ประโยชน์ด้วย ชาวบ้านจะเป็นผู้ร่วมกำหนดปัญหาของชุมชนและสู่ทางแก้ไขปัญหา ชาวบ้านจะเป็นผู้ตัดสินใจ และยืนยันเจตนาธรรมที่จะแก้ไขปัญหานั้น กระบวนการศึกษาวิจัยจะดำเนินไปในลักษณะ การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างชาวบ้านกับผู้วิจัยเพื่อให้ได้ข้อสรุปเป็นขั้นตอน (นงพรรณ พิริยานุพงศ์, 2546: 41) โดยเฉพาะอย่างยิ่งการนำวัฒนธรรมของชุมชนมาพัฒนาบนฐานกระบวนการ ปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม นั้นมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาวัฒนธรรมในพื้นที่ ต่าง ๆ ของ ประเทศ เพราะจะนำไปสู่การแก้ไขปัญหา และพัฒนาไปในทิศทางที่ตรงตามความต้องการของชุมชน อย่างแท้จริง

บนฐานความหลากหลายทางวัฒนธรรมในประเทศไทยสิ่งสำคัญของการจัดการความรู้คือ การรวบรวมและดึงศักยภาพของชุมชนในพื้นที่ต่าง ๆ มาพัฒนาให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด ซึ่งความ หลากหลายของวัฒนธรรมไทยมีหลายสิ่งหลายอย่างที่น่าสนใจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งความหลากหลาย ทางชาติพันธุ์ สังคมไทยนับว่ามีกลุ่มชาติพันธุ์มากกว่า 7 กลุ่มชาติพันธุ์ ซึ่งชาติพันธุ์ที่มีจำนวนมากใน ประเทศไทยและมีวัฒนธรรมที่มีอัตลักษณ์ที่โดดเด่นคือ ชาติพันธุ์กะเหรี่ยง โดยกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยง จัดอยู่ในตระกูลภาษาจีน-ทิเบต มีถิ่นฐานเดิมอยู่แถบบริเวณต้นแม่น้ำสาละวินในประเทศจีนแล้วจึง อพยพเข้าสู่ พม่า และอพยพเข้าสู่ประเทศไทย ตามตัวเลขประชากรในปี พ.ศ. 2559 มีชาวกะเหรี่ยง ในประเทศไทยจำนวน 438,131 คน คิดเป็นร้อยละ 47.45 ของจำนวนประชากรชาวเขาในประเทศไทย กระจายอยู่ในเขตจังหวัด กาญจนบุรี กำแพงเพชร เชียงราย เชียงใหม่ ตาก ประจวบคีรีขันธ์ เพชรบุรี แพร่ แม่ฮ่องสอน ราชบุรี ลำปาง ลำพูน สุโขทัย สุพรรณบุรี และอุทัยธานีทั้งนี้กะเหรี่ยงใน ประเทศไทยมี 4 กลุ่มย่อย คือ 1) สกะอ (Skaw) เรียกตัวเองว่า “ปกากะญอ” เป็นกลุ่มที่มี ประชากรมากที่สุดในประเทศไทย 2) โป (Pwo) หรือเรียกตนเองว่า “โพล่ง” ส่วนใหญ่อยู่ในเขต จังหวัดแม่ฮ่องสอน เชียงใหม่ ลำพูน ราชบุรี อุทัยธานี และกาญจนบุรี 3) ปะโอ (Pa-o) หรือ “ตองสู” อาศัยอยู่ในเขตจังหวัดแม่ฮ่องสอนและเชียงรายมีเพียง 5 หมู่บ้าน และ 4) กะเหรี่ยงแดง (Kayah) อาศัยอยู่ในเขตจังหวัดแม่ฮ่องสอน มีเพียง 1-2 หมู่บ้าน (ศูนย์ประสานงานองค์กรเอกชนพัฒนา ชาวไทยภูเขา, 2560)

จากข้อมูลนี้ที่นักวิชาการด้านวัฒนธรรมทางชาติพันธุ์ได้ค้นพบและตั้งข้อสังเกตว่ากลุ่มชาติพันธุ์ กะเหรี่ยงจะมีการอาศัยและดำรงชีวิตบนภูเขาและที่สูง ทั้งนี้แม้ว่าชาวกะเหรี่ยงจะได้ชื่อว่าเป็นชาวเขา แต่ก็ไม่ได้อาศัยอยู่บนที่สูงเสียทั้งหมด บางส่วนก็ตั้งบ้านเรือนบนที่ราบเช่นเดียวกับชาวพื้นราบทั่วไป ในหมู่บ้านบางแห่งมีทั้งกะเหรี่ยงสกะอและกะเหรี่ยงโป ซึ่งไม่ได้ดำรงชีวิตและตั้งถิ่นฐานอยู่ร่วมกัน (Grierson, 1920: 347-348) กลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงจะมีรูปแบบการสร้างหลักปักฐานอาศัยอยู่เป็น พื้นที่ถาวร มีวิถีภูมิปัญญาในด้านดิน ป่า และน้ำเป็นอย่างดี นิยมสร้างที่อยู่อาศัยใกล้กับแม่น้ำลำธาร

โดยลักษณะของการสร้างที่อยู่อาศัยจะ สร้างบ้านแบบยกพื้นสูง มีส่วนชานบ้าน หรืออาจใช้ไม้ใหญ่ทำ เป็นเสาสูง แม้ว่าอยู่บนที่สูงก็ตาม ซึ่งแตกต่างจากชาวเขาเผ่าอื่น ๆ ที่นิยมสร้างบ้านชั้นเดียวที่มี ลักษณะพื้นติดดิน เช่น ชาวม้ง หรือ ชาวเมี่ยน เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม แม้กลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงจะตั้งถิ่นฐานกระจายอยู่หลายภูมิภาคในประเทศไทย ในปี พ.ศ. 2558–2561 ได้มีการกำหนดทิศทางการพัฒนากลุ่มจังหวัด ซึ่งได้ดำเนินการแบบมีส่วนร่วม ตามหลักเกณฑ์ และวิธีการที่ได้กำหนดไว้ตามหลักปฏิบัติการมีส่วนร่วมในการกำหนดยุทธศาสตร์ การพัฒนาจากทุกภาคส่วน ทั้งนี้หากแบ่งตามกลุ่มภูมิภาคศาสตร์ของไทย จะพบว่ากลุ่มภูมิภาคตะวันตก ได้จัดให้มีการทบทวนบูรณาการทุกภาคส่วนในพื้นที่ในการจัดทำยุทธศาสตร์การพัฒนากลุ่ม เพื่อให้ สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ ด้วยความปรารถนาว่าในอีก 4 ปีข้างหน้า ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องของทุกภาค ส่วนต้องการกำหนดทิศทางการพัฒนาจังหวัดกาญจนบุรี ราชบุรี เพชรบุรี ตาก และประจวบคีรีขันธ์ ไปในทิศทางใด โดยยึดหลักการ “รวมคิด ร่วมทำ ร่วมแก้ไขปัญหา และร่วมรับผิดชอบในผลที่เกิดขึ้น” ทั้งนี้กลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี กำลังจะขับเคลื่อนให้เกิดการพัฒนาในรูปแบบต่าง ๆ ในกระบวนการพัฒนาเชิงวัฒนธรรมอีกด้วย

กลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี เป็นชุมชนมีวัฒนธรรมที่เป็นอัตลักษณ์เฉพาะที่เป็น มรดกภูมิปัญญาทางศิลปะพื้นบ้านของชาวกะเหรี่ยงที่สะท้อนให้เห็นถึงวัฒนธรรมและอารยธรรมของ กลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงในภูมิภาคตะวันตก ซึ่งวัฒนธรรมเป็นสิ่งที่บ่งบอกถึงสถานภาพทางสังคม โดยแสดงให้เห็นถึงลักษณะของการประพฤติปฏิบัติในทางจริยธรรมและการควบคุมพฤติกรรมของคน ในสังคมควบคู่ไปกับความงามของวัฒนธรรมท้องถิ่น ปัจจุบันได้มีการส่งเสริมให้มีการดำเนินงาน ด้านวัฒนธรรมของกลุ่มกะเหรี่ยง มากยิ่งขึ้น ตลอดจนการถ่ายทอดความรู้ให้สืบทอดอยู่กับชุมชน โดยปัจจุบันกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี ได้มีการพัฒนาในรูปแบบต่าง ๆ ขึ้นตามนโยบาย ของภาครัฐ มุ่งเน้นทางด้านการท่องเที่ยวขับเคลื่อนเศรษฐกิจ สร้างรายได้ให้แก่ชุมชน แต่ไม่สามารถ สร้างความมั่นคงและความยั่งยืนในการดำรงชีวิตให้แก่ชาวบ้านกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงในจังหวัด ราชบุรีได้มากนัก เนื่องจากการพัฒนาอย่างไม่ได้เกิดจากการร่วมคิด ร่วมทำ และร่วมประเมิน ผลการดำเนินงานของชุมชนเอง อีกทั้งการเข้ามาของนักลงทุนในพื้นที่มีจำนวนมาก ทำให้ผู้ที่ได้รับ ผลประโยชน์จากการพัฒนาในด้านการท่องเที่ยวมากที่สุดคือกลุ่มคนภายนอกที่เข้ามาลงทุนในพื้นที่ เศรษฐกิจของชุมชน

แม้กลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีจะเริ่มมีการขับเคลื่อนการพัฒนาบนฐานวัฒนธรรม ชุมชนมากขึ้นแล้วนั้น แต่ความถาโถมของเทคโนโลยีในโลกสมัยใหม่ได้มีบทบาทสำคัญต่อการ เปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีเป็นอย่างยิ่ง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง กลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงในอำเภอบ้านคา จังหวัดราชบุรี ได้รับอิทธิพลของการถูกกระแสสังคมภายนอก ทั้งในด้านสังคม ด้านเศรษฐกิจ รวมถึงด้านวัฒนธรรม ทำให้วัฒนธรรมบางอย่างของชุมชนกะเหรี่ยง

อำเภอบ้านคาเริ่มสูญหายไป ส่งผลให้คนในชุมชนรุ่นหลังเริ่มไม่เข้าใจความเป็นรากเหง้าของตนเอง และไม่ภาคภูมิใจในความเป็นชาติพันธุ์แห่งตน จึงเป็นเหตุที่นำไปสู่การปลุกฝัง อนุรักษ์ ฟื้นฟู และสร้างความภาคภูมิใจให้คนในชุมชนสำนึกรักความเป็นรากเหง้าและวัฒนธรรมของชาติพันธุ์ตนเอง เพื่อนำไปสู่การสร้างชุมชนที่เข้มแข็งบนฐานวัฒนธรรมของตนเอง

จากความสำคัญของวัฒนธรรม ที่จะต้องใช้กระบวนการปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมของคนในชุมชนให้ตระหนักถึงคุณค่าและความสำคัญของวัฒนธรมกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงนั้น ทำให้ผู้วิจัยจะทำการศึกษาด้านวัฒนธรรมชุมชนกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี ซึ่งนับเป็นวัฒนธรรมที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ และในปัจจุบันยังคงปรากฏการดำรงอยู่ของวัฒนธรรมให้ศึกษา เพื่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ การส่งเสริมและการอนุรักษ์อย่างถูกวิธี ให้เป็นมรดกใช้ชนรุ่นหลังได้ศึกษาและเรียนรู้ต่อไป การวิจัยครั้งนี้จึงจัดทำขึ้นเพื่อศึกษาวัฒนธรรมของชุมชนกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี ตลอดจนศึกษาความต้องการในการอนุรักษ์วัฒนธรรมของชุมชน เพื่อนำไปสู่การนำองค์ความรู้ไปสร้างกิจกรรมการอนุรักษ์วัฒนธรรมกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีอย่างยั่งยืน โดยมีวัฒนธรรมของชุมชนเป็นฐานสำคัญในการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี เพื่อให้สมาชิกในชุมชนเกิดจิตสำนึกและตระหนักถึงความสำคัญของวัฒนธรรมที่เป็นรากเหง้าของตนเอง นำไปสู่การสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนอย่างยั่งยืนสืบไป

2. คำถามวิจัย

1. วัฒนธรรมกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีมีอะไรบ้าง และมีการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมอย่างไรในสังคมปัจจุบัน
2. การธำรงรักษาวัฒนธรรมกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีให้เกิดความยั่งยืนนั้น สามารถสร้างกิจกรรมใดบ้างเพื่อส่งเสริมการอนุรักษ์วัฒนธรรมด้วยกระบวนการเชิงวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมของคนในชุมชน

3. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาวัฒนธรรมกะเหรี่ยงและการเปลี่ยนแปลงของชุมชนกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี
2. เพื่อสร้างกิจกรรมส่งเสริมการอนุรักษ์ทางวัฒนธรรมของกะเหรี่ยงโดยใช้วิธีการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อให้เกิดความยั่งยืน

4. ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านพื้นที่

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจะศึกษาวิจัยในพื้นที่ชุมชนกะเหรี่ยงอำเภอบ้านคา จังหวัดราชบุรี

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยจะศึกษาในประเด็นการอนุรักษ์วัฒนธรรมกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี ด้วยกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เพื่อนำไปสู่การสร้างกิจกรรมการอนุรักษ์วัฒนธรรมกะเหรี่ยงอย่างยั่งยืน

3. ขอบเขตด้านผู้ให้ข้อมูลหลัก

ผู้ให้ข้อมูลหลักที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ จะใช้สมาชิกในชุมชนกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี ซึ่งจะใช้จำนวนผู้ให้ข้อมูลหลักทั้งหมด 90 คน ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ชุมชนไม่น้อยกว่า 30 ปี เนื่องจาก จะได้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลง พัฒนา และการคงอยู่ของวัฒนธรรมในชุมชน โดยแบ่งกลุ่มผู้ศึกษา ออกเป็น 3 กลุ่ม ดังนี้

3.1 กลุ่มผู้นำทางการ เช่น ผู้ใหญ่บ้าน สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล หัวหน้าหน่วย ป่าไม้บ้านโป่งกระทิงบน บุคคลที่แต่งตั้งโดยหน่วยงานภาครัฐ

3.2 กลุ่มผู้นำท้องถิ่น เช่น ประชาชนชาวบ้าน ผู้รู้ พระสงฆ์ บุคคลที่คนในชุมชน ให้การยอมรับนับถือ

3.3 กลุ่มสมาชิกในชุมชน ประกอบไปด้วยคนกะเหรี่ยงในท้องที่ ซึ่งอาศัยอยู่ในชุมชน ไม่น้อยกว่า 30 ปี

5. นิยามศัพท์เฉพาะ

1. การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม หมายถึง ลักษณะของการวิจัยรูปแบบหนึ่ง ที่มุ่งเน้นการศึกษาชุมชน โดยให้ความสำคัญกับการวิเคราะห์ปัญหา ศึกษาแนวทางการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น จากนั้นจึงปฏิบัติตามแผนที่ได้วางไว้ ตลอดจนถึงติดตามและประเมินผลของการดำเนินงาน โดยให้ความสำคัญกับคนในชุมชนเป็นศูนย์กลางในการดำเนินงาน และสร้างสิทธิและพลังความเข้มแข็งให้กับชุมชน โดยที่การดำเนินงานทุกขั้นตอนสมาชิกในชุมชน ซึ่งการศึกษาครั้งนี้ หมายถึง ชุมชนกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีจะต้องมีส่วนร่วมในทุก ๆ กระบวนการ

2. การอนุรักษ์วัฒนธรรมกะเหรี่ยง หมายถึง การรักษา สงวนวัฒนธรรมกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีให้ดำรงอยู่ในชุมชนให้ยาวนานตามระยะเวลาที่เหมาะสม

3. การอนุรักษ์วัฒนธรรมอย่างยั่งยืน หมายถึง การดำรงรักษาวัฒนธรรมอันเก่าแก่และมีความสำคัญต่อชุมชนให้คงอยู่อย่างเหมาะสมในสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงในยุคสมัยต่าง ๆ

4. **วัฒนธรรมชุมชน** หมายถึง ทุกสิ่งทุกอย่างที่เป็นผลผลิตของคนกะเหรี่ยงอำเภอบ้านคาจังหวัดราชบุรี เป็นต้นว่า ความคิดความรู้สึก ความประพฤติ ศิลปะ ประเพณี กฎหมาย ประดิษฐ์กรรมต่าง ๆ ที่สังคมยอมรับและปฏิบัติสืบต่อกันมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

6. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ชุมชนได้องค์ความรู้ใหม่ อันเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชน โดยสามารถนำไปพัฒนากลยุทธ์การปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วมด้านวัฒนธรรมของชาวกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี

2. ชุมชนได้แผนการพัฒนาเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมด้านวัฒนธรรมของชาวกะเหรี่ยงที่เชื่อมโยงกับแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาของชุมชน ตลอดจนสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมของชุมชน ซึ่งตัวแบบการปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมนี้สามารถนำไปใช้ประโยชน์ โดยนำไปเป็นแนวทางในการวางแผนและดำเนินการอนุรักษ์ด้านวัฒนธรรมของชุมชนกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีให้ประสบความสำเร็จอย่างเป็นรูปธรรมต่อไป

3. ชุมชนในพื้นที่อื่น ๆ สามารถนำรูปแบบกระบวนการปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมที่ได้จากการวิจัยนี้ ไปประยุกต์ใช้ในวงกว้าง ได้แก่ ในแง่ของการเป็นต้นแบบสำหรับชุมชนอื่นในด้านการปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในบริบทหรือสภาพแวดล้อมของชุมชนแต่ละแห่ง โดยใช้วิธีการของกระบวนการวิจัยที่เชื่อถือได้

4. ชุมชนกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีเกิดกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ วิเคราะห์สภาพการณ์ และร่วมสร้างกิจกรรมด้านวัฒนธรรม เพื่อนำไปสู่การก่อให้เกิดการพัฒนาศักยภาพของคนในชุมชน ซึ่งจะนำไปสู่การทำให้เกิด “กิจกรรมการอนุรักษ์วัฒนธรรม” จากการปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมของชุมชน กะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี

บทที่ 2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาวิจัยเรื่อง “การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่ออนุรักษ์วัฒนธรรมกะเหรี่ยงอย่างยั่งยืน: กรณีศึกษากลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี” ผู้วิจัยได้ทบทวนวรรณกรรมทั้งเอกสาร ตำรา หนังสือ แนวคิดทฤษฎี วารสาร ตลอดจนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในด้านการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม และแนวทางการพัฒนาชุมชน ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องดังนี้

1. แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับวัฒนธรรม
2. แนวคิดอัตลักษณ์
3. แนวคิดการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม
4. ยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศ
5. บริบทของชุมชนกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี
6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับวัฒนธรรม

ผู้วิจัยได้ศึกษารวบรวมเอกสาร ตำรา วารสาร หนังสือที่มีความเกี่ยวข้องกับการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมด้านวัฒนธรรม และแนวทางในการอนุรักษ์วัฒนธรรม ตลอดจนเนื้อหาเกี่ยวกับชาติพันธุ์กะเหรี่ยงที่อาศัยอยู่ในจังหวัดราชบุรี ซึ่งเป็นฐานข้อมูลที่มีความสำคัญต่อการนำมาเป็นแนวทางในการสร้างรูปแบบการอนุรักษ์วัฒนธรรมอย่างยั่งยืน นับตั้งแต่ยุคสมัยที่วัฒนธรรมเริ่มเป็นสิ่งที่นักวิชาการให้ความสนใจ เริ่มจากปี พ.ศ. 2500 เป็นต้นมา ซึ่งมีนักวิชาการด้านวัฒนธรรมได้ให้นิยามความหมายของคำว่า “วัฒนธรรม” ดังนี้

1.1 ความหมายของวัฒนธรรม

วัฒนธรรมคือการรวมของพฤติกรรมในการดำเนินชีวิตของมนุษย์ในสังคมต่าง ๆ นั้นย่อมเกิดจากการเรียนรู้นำไปสู่การถ่ายทอดให้คนรุ่นหลังต่อ ๆ ไป ซึ่งจะใช้ระบบสัญลักษณ์และการเลียนแบบเป็นสื่อแห่งการถ่ายทอดทางวัฒนธรรม นักวิชาการด้านวัฒนธรรมหลายท่านได้ให้ความหมายและคำนิยามคำว่า “วัฒนธรรม” ซึ่งสามารถอธิบายได้ ดังนี้

ลินตัน (Linton, 1945: 32) กล่าวว่า วัฒนธรรมคือรูปแบบของพฤติกรรมที่เกิดจากการเรียนรู้ของมนุษย์

เฮอส์โกวิทส์ (Herskovits, 1952: 21) กล่าวว่า วัฒนธรรมเป็นพฤติกรรมของมนุษย์ที่เกิดขึ้นจากการเรียนรู้ โดยพฤติกรรมเหล่านั้นจะถูกกำหนดจากประเพณีในสังคม

บาร์โนว (Barnouw, 1964: 5) กล่าวว่า วัฒนธรรมคือวิถีชีวิตของคนกลุ่มหนึ่งที่มีลักษณะพฤติกรรมร่วมกัน โดยพฤติกรรมเหล่านั้นจะเกิดจากการเรียนรู้และการถ่ายทอดจากคนรุ่นหนึ่งสู่คนอีกรุ่นหนึ่ง

วาเลนไทน์ (Valentine, 1968:3) ได้เสนอว่า วัฒนธรรม คือวิถีชีวิตของมนุษย์ในแต่ละสังคมที่มีการดำเนินตาม

อัลเลน และไทเลอร์ (Allen & Taylor, 1973: 69) ได้กล่าวว่า วัฒนธรรมมีลักษณะซับซ้อน ที่มีการรวบรวมความรู้ ความเชื่อ จริยธรรม กฎหมาย ขนบธรรมเนียม ประเพณี ของบุคคลต่าง ๆ ไว้ในฐานะที่เป็นสมาชิกคนหนึ่งในสังคม

นอกจากนี้ ความหมายของวัฒนธรรมตามแนวทางในการรักษาส่งเสริมและพัฒนา วัฒนธรรม พ.ศ. 2529 ได้กล่าวไว้ว่า

1. วัฒนธรรม คือ วิถีชีวิตของมนุษย์

วัฒนธรรม นับเป็นวิถีแห่งการดำรงชีวิตของมนุษย์ในแต่ละสังคม ซึ่งจะต้องมีแบบแผนการประพฤติปฏิบัติ ตลอดจนการแสดงออกในความรู้สึกรู้สึกนึกคิดในสถานการณ์ต่าง ๆ ที่สามารถเข้าใจร่วมกัน ดังนั้นวัฒนธรรม จึงเป็นสิ่งที่ได้สั่งสม เลือกรรรับ ปรับปรุง แก้ไข จนคนในสังคมได้รับการยอมรับร่วมกันว่าเป็นสิ่งที่ดีงาม เหมาะสมกับสภาพแวดล้อม ตลอดจนเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นภายในสังคม

2. วัฒนธรรม คือ มรดกแห่งสังคม โดยสังคมมีการปรับและดูแลรักษาไว้ให้มีความเจริญงอกงาม

วัฒนธรรม เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจากผลของการประพฤติปฏิบัติร่วมกันของคนในสังคมอย่างต่อเนื่อง และได้มีการสืบทอดจนเป็นมรดกทางสังคมที่สืบทอดต่อกันมาจากอดีต ทั้งนี้อาจจะรวมถึงสิ่งประดิษฐ์ที่คนในสังคมสร้างสรรค์ขึ้นมาใหม่หรือรับเอามาจากสังคมอื่น ๆ โดยต้องได้รับการยอมรับจากสมาชิกในสังคม และยึดถือให้เป็นแบบแผนและปฏิบัติร่วมกัน

3. วัฒนธรรม คือ สิ่งที่มนุษย์เปลี่ยนแปลง ปรับปรุง หรือสร้างขึ้นเพื่อความเจริญงอกงาม

วัฒนธรรมในแต่ละสังคมนั้น ย่อมมีการเปลี่ยนแปลงไปตามเวลาและเงื่อนไขต่าง ๆ เมื่อสังคมได้มีการประดิษฐ์หรือค้นพบสิ่งใหม่ ๆ เพื่อตอบสนองความต้องการของคนในสังคมได้ดีกว่า ย่อมทำให้เกิดความนิยมและการยอมรับ จนอาจเลิกใช้วัฒนธรรมบางวัฒนธรรมเพื่อให้เกิดความเหมาะสมแก่สังคม และเกิดประสิทธิภาพต่อยุคสมัย ทั้งนี้ในการรักษาวัฒนธรรมเดิมไว้ได้นั้น จะต้องมีการปรับปรุง เปลี่ยนแปลง หรือพัฒนาวัฒนธรรมไปตามบริบททางสังคมและยุคสมัยต่าง ๆ

4. วัฒนธรรม คือ จิตวิญญาณของมนุษย์ที่แสดงออกในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การดำรงชีวิต กิริยาอาการ ภาษา ศาสนา ประเพณี ฯลฯ

สมภพ ภิรมย์ (2527) กล่าวว่า วัฒนธรรมนับเป็นการทำให้เกิดความเจริญงอกงามขึ้น โดยการเรียนรู้ ฝึกหัด ตลอดจนเป็นการทำความเข้าใจในค่านิยม ที่เกิดจากการปฏิบัติถ่ายทอดจากคนรุ่นหนึ่งสู่คนอีกรุ่นหนึ่ง ซึ่งจะนำไปสู่ความเจริญก้าวหน้าแห่งอารยธรรมของแต่ละยุคสมัย โดยวัฒนธรรมเป็นสิ่งที่ช่วยให้อายุและจิตใจของมนุษย์ในสังคมมีความเป็นน้ำหนึ่งอันเดียวกัน ซึ่งจะส่งผลให้ประเทศชาติมีความเจริญก้าวหน้า คนในสังคมมีวิถีชีวิตที่ดีงาม และเป็นแนวทางของการปฏิบัติตนของสังคม

สมาน แสงมะลิ (2529) กล่าวว่า วัฒนธรรมจึงเป็นสิ่งที่คนในแต่ละสังคมได้มีการปรับปรุง เปลี่ยนแปลง หรือสร้างขึ้นใหม่ เพื่อให้สังคมเกิดความเจริญงอกงามในวิถีการดำรงชีวิตของส่วนรวม ซึ่งจะถ่ายทอดกันไว้โดยการเรียนรู้ของคนในสังคม อาจเป็นรูปแบบของประเพณี พิธีกรรม ความเชื่อ ความรู้สึก กิริยาอาการ หรือการกระทำใด ๆ ก็ตามของคนในสังคมที่ได้รับการยอมรับ เพื่อแสดงถึงเอกลักษณ์ของคนในชาติ ทำให้เกิดความภาคภูมิใจและร่วมกันรักษาวัฒนธรรมให้ดำรงอยู่

สุวรรณ เพชรนิล (2532: 4) เสนอว่า วัฒนธรรม หมายถึง ทุกสิ่งทุกอย่างที่มนุษย์สร้างขึ้น และปรากฏอยู่ในสังคม ได้แก่ ภาษา เครื่องมือเครื่องใช้ ขนบธรรมเนียมประเพณี ระเบียบแบบแผนการดำเนินชีวิตที่สังคมยอมรับ สถาบันต่าง ๆ มาตรฐานต่าง ๆ แนวความคิดและอุดมคติ ซึ่งรวมถึงมรดกทางวัฒนธรรมที่รับช่วงกันมาจากอดีตถึงปัจจุบัน หากไม่มีวัฒนธรรม มนุษย์ก็ไม่สามารถเกิดขึ้นมาได้ วัฒนธรรมจึงเป็นมรดกทางสังคม ไม่ใช่มรดกทางวัตถุ ซึ่งมนุษย์ไม่สามารถนำวัฒนธรรมติดตัวมาตั้งแต่กำเนิด หากแต่มนุษย์เกิดขึ้นท่ามกลางวัฒนธรรม และต้องเรียนรู้วัฒนธรรมที่บรรพบุรุษรักษาไว้ ซึ่งเป็นสิ่งที่ดีงามของชีวิต

วิธาน สุชีวกุปต์ และ สนนี บางยี่ขัน (2533: 26-92) ให้ความหมายของวัฒนธรรมไว้ว่า วัฒนธรรมมีความหมาย 2 ลักษณะ คือ ความหมายทางนิตินัย หมายถึง ความเจริญงอกงาม ความเป็นระเบียบเรียบร้อย ความกลมเกลียวก้าวหน้าของชาติ และศีลธรรมอันดีงามของประชาชน และความหมายทางพฤตินัย จะเป็นไปตามที่กำหนดไว้เป็นลายลักษณ์อักษรหรือทางที่ประพฤติกัน เรียกว่า “สภาพ”

พัทยา สายหุ (2534) ได้กล่าวว่า วัฒนธรรมเป็นแบบอย่างของการดำเนินชีวิตของกลุ่มมนุษย์ในสังคม โดยมนุษย์ในสังคมต่าง ๆ จะต้องมีการเรียนรู้และถ่ายทอดความรู้ไปด้วยกัน โดยใช้กระบวนการอบรมสั่งสอนด้วยวิธีการทางตรงและทางอ้อม ซึ่งนับว่าเป็นแบบแผนของการดำเนินชีวิตของมนุษย์ในสังคมของช่วงระยะเวลาใดเวลาหนึ่งเท่านั้น

สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ (2535) ให้ความหมายว่า วัฒนธรรมเป็นวิธีการดำเนินชีวิตของมนุษย์ในสังคม ซึ่งเป็นแบบแผนการประพฤติและการแสดงออก ซึ่งความรู้สึกนึกคิดในสถานการณ์ต่าง ๆ ที่สมาชิกในสังคมเดียวกันสามารถเข้าใจ และซาบซึ้งร่วมกัน วัฒนธรรมเป็นวิถีชีวิตของมนุษย์ที่เกิดจากระบบความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ มนุษย์กับสังคม และมนุษย์กับธรรมชาติ วัฒนธรรมมีทั้งสาระและรูปแบบที่เป็นระบบความคิด วิธีการ โครงสร้างทางสังคม สถาบัน ตลอดจนแบบแผนและทุกสิ่งทุกอย่างที่มนุษย์สร้างขึ้น

เสาวนีย์ จิตต์หมวด (2535) กล่าวว่า วัฒนธรรมนับเป็นวิถีชีวิตส่วนรวมของคนในสังคม ที่จะต้องมีข้อตกลง มีความคิดเห็น มีความรู้สึก มีความเชื่ออย่างไร ซึ่งอาจจะแสดงออกมาในรูปแบบต่าง ๆ เช่น ขนบธรรมเนียมประเพณี ภาษา การละเล่น ศาสนา เป็นต้น ทั้งนี้รวมไปถึงสิ่งที่มีความจำเป็นต่อการดำเนินชีวิตที่ได้ถูกสร้างขึ้นจากคนในสังคม โดยวิธีการดำเนินชีวิตหรือรูปแบบพฤติกรรมของคนในแต่ละสังคมนั้น นับเป็นวัฒนธรรมที่ได้ถูกสร้างขึ้น ซึ่งอาจอยู่ในรูปแบบของภาษา กฎหมาย ศิลปวิทยาการต่าง ๆ ที่สืบทอดกันมาจากบรรพบุรุษ

สุชีพ ปุญญานุภาพ (2540: 1-20) ให้ความหมายว่า วัฒนธรรม เป็นคำไทยที่นำมาจากภาษาบาลีและสันสกฤต แปลว่า ธรรมเป็นเหตุให้เจริญ หรือธรรมคือความเจริญ หรืออาจกล่าวได้ว่า ความเจริญงอกงามที่มนุษย์สร้างขึ้นนั้น ในด้านสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยา คำว่า วัฒนธรรม หมายถึง วิถีชีวิต ซึ่งสังคมมนุษย์ทำให้เกิดขึ้น เพื่อตอบสนองความต้องการพื้นฐานในการดำรงชีวิตของมนุษย์ในสังคม ทั้งนี้วัฒนธรรมได้หมายรวมถึงแบบแผนความประพฤติที่ได้รับการอบรม ความรู้ ความเชื่อถือและการดำเนินงานอื่น ๆ ทั้งปวง ซึ่งทำให้สังคมมนุษย์เกิดความเจริญ ดังนั้น วัฒนธรรมจึงเป็นการจัดการบริบทแวดล้อมของมนุษย์

ราชบัณฑิตยสถาน (2542) อธิบายความหมายของคำว่า วัฒนธรรมไว้ว่า วัฒนธรรม คือ สิ่งที่ทำความเจริญงอกงามให้แก่หมู่คณะ เช่น วัฒนธรรมไทย วัฒนธรรมในการแต่งกาย วิถีชีวิตของหมู่คณะ เช่น วัฒนธรรมพื้นบ้าน วัฒนธรรมชาวเขา

สาโรช บัวศรี (2542) ได้กล่าวว่า วัฒนธรรมนับเป็นสิ่งที่มีความสลับซับซ้อนทางวัตถุ อารมณ์และสติปัญญา โดยหลอมรวมประกอบกันเป็นสังคม ทั้งนี้วัฒนธรรมไม่ได้เจาะจงเพียงแค่วรรณกรรมเท่านั้น หากแต่มีความหมายที่รวมถึงค่านิยม สิทธิต่าง ๆ ของคนในสังคม ขนบธรรมเนียมประเพณี และความเชื่อต่าง ๆ อีกด้วย ทำให้วัฒนธรรมได้หมายรวมถึงความดีงาม ความงาม และความเจริญในชีวิตมนุษย์ โดยจะปรากฏให้เห็นในลักษณะของรูปธรรมต่าง ๆ ตลอดจนได้สืบทอดมาจนถึงคนในรุ่นปัจจุบัน ซึ่งวัฒนธรรมจะถูกปรับปรุง เปลี่ยนแปลง และสร้างสรรค์ขึ้นไปตามยุคสมัย

โกวิท ประวาลพุกษ์ (2543) กล่าวว่า วัฒนธรรมเป็นวิถีการปฏิบัติ โดยสิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคมนั้น ย่อมเป็นผลมาจากการสั่งสม และถ่ายทอดจากคนรุ่นหนึ่งสู่คนอีกรุ่นหนึ่ง ซึ่งได้บ่งบอกและแสดงให้เห็นถึงความเป็นเอกลักษณ์หรือเครื่องแสดงความเป็นกลุ่มเดียวกัน

เฉลียว บุรีภักดี (2545) กล่าวว่า วัฒนธรรม คือวิถีการดำเนินชีวิตในทุก ๆ มิติของคนในสังคม อันรวมถึงการปฏิบัติหรือการกระทำต่าง ๆ นับตั้งแต่วิธีการกิน วิธีการอยู่ วิธีการแต่งกาย วิธีการอยู่ร่วมกันของคนในสังคม ตลอดจนวิธีการแสดงความสุขทางใจ ก็นับเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรม ซึ่งอาจจะนำมาจากทรัพยากรทางธรรมชาติ หรือการประดิษฐ์สร้างสรรค์ขึ้นมาใหม่ก็ตาม

สุริวงค์ พงศ์ไพบูลย์ (2547) กล่าวว่า วัฒนธรรม หมายถึง แนวทางของการแสดงออกของมนุษย์ ที่จะต้องเริ่มจากบุคคลเป็นผู้คิดขึ้นหรือปฏิบัติกระทำเป็นต้นแบบ แล้วได้รับการยอมรับจากคนส่วนใหญ่ในสังคมและถูกถ่ายทอดสืบมา

จากการศึกษาความหมายของวัฒนธรรม สามารถสรุปได้ว่า วัฒนธรรม คือวิถีการดำรงชีวิตของคนในสังคม อันหมายรวมถึงพฤติกรรม ความคิด ขนบธรรมเนียมประเพณี จารีต พิธีกรรม และความเชื่อ ที่ได้รับการยอมรับจากคนในสังคมจนเกิดการถ่ายทอดความรู้ต่าง ๆ ส่งผ่านรุ่นต่อรุ่นเพื่อตอบสนองความต้องการร่วมกันของคนในสังคม และมีการปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมไปตามบริบทและสภาพแวดล้อมในแต่ละท้องถิ่น

1.2 แนวคิดเกี่ยวกับวัฒนธรรม

นักวิชาการและนักมานุษยวิทยาวัฒนธรรมหลายท่าน ได้เสนอแนวคิดวัฒนธรรม ไว้ดังนี้ โครเบอร์ (Kroeber, 1952) ได้เสนอแนวคิดวัฒนธรรมที่ว่า วัฒนธรรมคือโครงสร้างของความเชื่อและค่านิยมของชุมชนที่อยู่แฝงอยู่ภายใต้การกระทำของมนุษย์ เป็นสิ่งที่กำหนดขอบเขตพฤติกรรมและมาตรฐานบนฐานการยอมรับของมนุษย์ในสังคม กลายเป็นวิถีการดำรงอยู่ของคนในแต่ละสังคม โดยอธิบายลักษณะพื้นฐานทางวัฒนธรรมไว้ 6 ประการ คือ

1. วัฒนธรรม คือระบบความคิดและค่านิยมร่วมกันของคนในสังคม ที่เป็นขอบเขตพื้นฐานการวัดการกระทำของมนุษย์ ในวัฒนธรรมและสังคมเดียวกันสามารถพิจารณาการกระทำพฤติกรรมของบุคคล อื่น ๆ ในเหตุการณ์ต่าง ๆ ได้ ส่งผลให้การกระทำของเขาสอดคล้องกับบุคคลอื่น ๆ ในสังคม

2. วัฒนธรรม คือการเรียนรู้ของคนในสังคมทีละขั้นตอน ตั้งแต่การเกิดจนถึงกายตายในสังคม ดังเช่นมรดกทางวัฒนธรรมที่ได้ถูกส่งผ่านถ่ายทอดทางวัฒนธรรมและเรียนรู้จากคนรุ่นหนึ่งสู่อีกรุ่นหนึ่ง

3. วัฒนธรรม เริ่มจากระบบสัญลักษณ์ ซึ่งการก่อเกิดพฤติกรรมต่าง ๆ ของคนในสังคม เริ่มจากการใช้สัญลักษณ์ ที่เข้ามาเป็นฐานสำคัญในการทำความเข้าใจและเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ที่มีความเกี่ยวข้องกับธรรมชาติให้เกิดเป็นระบบและส่งต่อถ่ายทอดไปยังคนรุ่นต่อไป

4. วัฒนธรรม คือภูมิปัญญาและองค์ความรู้ที่มีบทบาทสำคัญในการตอบสนองความต้องการของมนุษย์ และเป็นตัวกำหนดวิถีการดำรงอยู่ของคนในสังคมให้มีระเบียบ และมีประสิทธิภาพ อันเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาทางด้านเทคโนโลยีให้เจริญก้าวหน้าและการดำรงอยู่อย่างสงบสุขของคนในสังคม

5. วัฒนธรรม เป็นสิ่งกำหนดความหมายในชีวิตและทรัพยากรธรรมชาติรอบตัวของมนุษย์ เมื่อมนุษย์สร้างกำหนดความหมายต่าง ๆ ขึ้น ทำให้เกิดเป็นแนวคิด และสร้างสรรค์แหล่งศึกษาต่าง ๆ ขึ้นมาเพื่อรองรับความคิดของมนุษย์ในทุก ๆ มิติ โดยมีการตีความที่แตกต่างไปจากเดิมทำให้เกิดความแปลกใหม่ อันส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงองค์กรและสิ่งต่าง ๆ ในสังคมตามไปด้วย

6. วัฒนธรรม เป็นสิ่งที่เคลื่อนไหวตลอดเวลาไม่หยุดนิ่ง อันหมายถึงวัฒนธรรมมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาเพื่อให้ปรับตัวเข้ากับสังคมในแต่ละสังคมและยุคสมัย ซึ่งหากมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วจะทำให้เกิดผลเสียมากกว่าผลดีต่อคนในสังคม

มายอร์ (Mayor, 2002) กล่าวว่า องค์การการศึกษาวัฒนธรรมและวิทยาศาสตร์แห่งสหประชาชาติ (UNESCO) จำแนกออกเป็น 4 ประเภท ดังนี้

วัฒนธรรมสาขาที่ 1 มรดกทางวัฒนธรรม คือ ผลงานทุกแขนงทั้งหมดอันแสดงออกถึงจิตวิญญาณของชนชาติ และแสดงถึงแก่นสารทางค่านิยมที่ทำให้ชีวิตมีความหมายอันหมายรวมถึงเรื่องต่าง ๆ ดังนี้

1. มรดกทางวัฒนธรรมของกลุ่มชนชาติหนึ่ง ซึ่งเป็นผลงานที่แสดงให้เห็นถึงจิตวิญญาณและค่านิยมในการดำรงชีวิตของมนุษย์ ซึ่งผลงานที่เกิดขึ้นในสังคมนั้นสามารถมองเห็นและสัมผัสได้ และอาจจะสัมผัสไม่ได้ โดยเกิดจากการสร้างสรรค์ของมนุษย์ในสังคมหรือกลุ่มคนในชาติ ซึ่งผ่านกระบวนการทางภาษา ความเชื่อ ขนบธรรมเนียมประเพณีต่าง ๆ ตลอดจนโบราณสถาน โบราณวัตถุต่าง ๆ ที่ปรากฏในสังคม

2. ทุกกลุ่มชนชาติ มีสิทธิและบทบาทหน้าที่ในการดูแลและอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมของตนเอง อันเนื่องมาจากสังคมมีความตระหนักและเล็งเห็นคุณค่าความสำคัญของมรดกทางวัฒนธรรมอันเป็นแหล่งทรัพยากรที่มีคุณค่าที่สามารถสร้างสรรค์วัฒนธรรมของกลุ่มชนชาติของตน

3. มรดกทางวัฒนธรรม มักจะเกิดความเสียหายหรือการถูกทำลายด้วยฝีมือของมนุษย์ในสังคมที่รู้เท่าไม่ถึงการณ์ และการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่ปรับเปลี่ยนวิถีการดำรงชีวิตของมนุษย์ในสังคมให้กลายเป็นสังคมเมือง จากสังคมเกษตรกรรมกลายเป็นสังคมอุตสาหกรรม ตลอดจนความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีสมัยใหม่ที่มีความเจริญก้าวหน้า สามารถเข้ามาทำลายมรดกทางวัฒนธรรมได้ทั้งสิ้น นอกจากนี้มรดกทางวัฒนธรรมสามารถถูกทำลายด้วยการล่าอาณานิคม การติดต่อกับชายธูรกิจกับต่างชาติ ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะส่งผลกระทบต่อความสัมพันธ์ของมนุษย์ในสังคมด้านประวัติศาสตร์

ทำให้การอนุรักษ์และภาคภูมิใจในรากเหง้าวัฒนธรรมของตนเองจะทำให้ประชาชนในสังคมปกป้องแสดงออกถึงความเป็นตัวตนทางวัฒนธรรม ด้วยเหตุนี้จึงนับเป็นการยืนยันให้คนในสังคมเกิดความเชื่อมั่นและยกย่องเอกลักษณ์ในวัฒนธรรมของตนเองในสังคมโลกอย่างภาคภูมิใจ

4. การมอบคุณงานที่เป็นต้นแบบดั้งเดิมทางศิลปวัฒนธรรมที่ถูกยึดไปโดยไม่ชอบธรรม นับว่าเป็นกระบวนการพื้นฐานของการสร้างสัมพันธ์ภาพที่ดีของทุกชนชาติบนโลก ซึ่งเป็นการพยายามที่จะแก้ไขปัญหา โดยการสร้างเครื่องมือและข้อตกลงร่วมกัน ทำให้เกิดความเข้มแข็งและมีประสิทธิภาพทางการดำเนินงานด้านวัฒนธรรมของทุกชนชาติ

วัฒนธรรมสาขาที่ 2 อัตลักษณ์ของวัฒนธรรม คือ วัฒนธรรมทุกรูปแบบ เป็นตัวแทนลักษณะที่ทรงคุณค่าเป็นหนึ่งเดียวที่ไม่มีสิ่งใดมาทดแทนได้ ซึ่งวัฒนธรรมด้านนี้จะก่อให้เกิดการเป็นส่วนร่วมส่วนหนึ่งในมรดกแห่งมวลมนุษยชาติ ซึ่งสามารถแยกประเด็นได้ ดังนี้

1. วัฒนธรรมในสังคมทุกรูปแบบ ที่สามารถเป็นตัวแทนที่แสดงให้เห็นถึงคุณค่าและความเป็นหนึ่งเดียวกันของสังคม อาจจะถูกจารึกอยู่ในรูปแบบของจารีตประเพณีหรือการแสดงออกทางวัฒนธรรมของแต่ละสังคมบนโลก ซึ่งเป็นวิธีการดำรงอยู่ที่มีประสิทธิภาพสูงสุดที่สามารถสื่อออกมาให้เป็นที่ประจักษ์แก่สังคมโลก

2. การมั่นคงในเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติของตน ทำให้เป็นเสมือนการยืนยันในความเป็นอิสระของชาติของตนเอง ทั้งนี้ในทางตรงกันข้ามหากมีการครอบงำด้วยอำนาจในรูปแบบต่าง ๆ นั้น จะส่งผลก่อให้เกิดการต่อต้านและเกิดความเสียหายของความเป็นเอกลักษณ์ภายในชาติได้

3. อัตลักษณ์ของวัฒนธรรมนั้น นับเป็นสมบัติอันล้ำค่าของแต่ละชนชาติ ที่จะสร้างความภาคภูมิใจให้แก่มนุษยชาติแต่ละสังคม ซึ่งเป็นแรงบันดาลใจที่จะทำให้คนในชาติย้อนกลับไปเห็นคุณค่าของประวัติศาสตร์ เพื่อยอมรับและสร้างความเกื้อกูลให้เกิดขึ้นกับคนในกลุ่มสังคมเดียวกัน ด้วยวัฒนธรรมดั้งเดิมของกลุ่มชนตนเอง ซึ่งเป็นการสร้างสรรค์และสนับสนุนให้กระบวนการส่งเสริมด้านวัฒนธรรมดำเนินไปได้อย่างต่อเนื่อง

4. วัฒนธรรมบนโลกล้วนทำให้เกิดการร่วมเป็นหนึ่งของคนในแต่ละสังคม ซึ่งมนุษย์แต่ละสังคมย่อมมีเอกลักษณ์ของวัฒนธรรมตนเอง ซึ่งเป็นการสร้างพลังจิตวิญญาณของคนในชาติ ในการสร้างให้คนในชาติตระหนักและเล็งเห็นคุณค่าความสำคัญของวัฒนธรรมตนเองมากขึ้น ผ่านกระบวนการทางวัฒนธรรมในรูปแบบต่าง ๆ เช่น จารีต ประเพณี ค่านิยม เป็นต้น ทั้งนี้วัฒนธรรมจึงเป็นการหมายรวมถึงการที่มนุษย์ได้สนทนาคบหาโต้แลกเปลี่ยนทัศนคติ ประสบการณ์ ความคิดที่เกิดจากการสั่งสมและเข้าใจในคุณค่าของผู้อื่นด้วย ทั้งนี้การแยกตัวออกจากสังคมเปรียบเสมือนกับการทำให้วัฒนธรรมเกิดความเหี่ยวเฉาและเสื่อมโทรมจนไปถึงการสูญสลายไปในที่สุด

5. ในความเป็นสากลนั้น ไม่สามารถสรุปได้ว่าความจริงที่อยู่ในรูปของนามธรรมนั้น เป็นวัฒนธรรมแบบใดแบบหนึ่ง หากแต่เป็นความจริงที่ล้วนเกิดขึ้นจากการสังสมประสบการณ์ของคนในสังคม โดยในแต่ละชนชาติย่อมมีความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตน ทั้งนี้ทำให้เห็นว่าเอกลักษณ์แห่งวัฒนธรรมในสังคมโลกนั้นไม่สามารถแยกออกจากความหลากหลายทางวัฒนธรรมได้

6. คุณสมบัติที่มีเฉพาะตนนั้น ไม่ใช่เป็นสิ่งที่คนในแต่ละสังคมปิดบัง หากแต่จะต้องเป็นสิ่งที่ต้องสร้างคุณค่าเพิ่มสำคัญให้แก่สังคม ทำให้ค่านิยมของวัฒนธรรมตนก้าวสู่ค่านิยมโลกเป็นสากล ที่จะสร้างความเข้าใจและทำให้คนในชาติมาหลอมรวมกันเป็นหนึ่งเดียว ดังนั้นเอกลักษณ์แห่งวัฒนธรรม จึงเป็นการหลอมรวมและเป็นการยอมรับการแสดงออกที่มีความหลากหลายในสังคม ซึ่งสังคมทุกแห่งบนโลกนี้ย่อมมีประเพณีจารีตที่แตกต่างกันออกไปก็ย่อมดำรงจารีตเหล่านั้นให้คงอยู่เคียงข้างกันไป นับเป็นการส่งเสริมความมั่นคงในการดำเนินชีวิตให้มีความเข้มแข็งบนความแตกต่างทางวัฒนธรรม

7. เอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม นับเป็นหน้าที่ของชุมชนทุกแห่งบนโลก ที่จะต้องดูแลรักษา อนุรักษ์ไว้ให้คงอยู่และได้รับการปกป้องคุ้มครอง

เอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของแต่ละชนชาติในสังคมโลก จะต้องมียุทธศาสตร์ทางวัฒนธรรม ที่จะต้องปกป้อง คุ้มครอง เพื่อเป็นการเสริมสร้างแรงจูงใจและเพิ่มสำคัญของวัฒนธรรมให้คนในสังคมตระหนักถึงความเป็นรากเหง้าของตน อีกทั้งยังเป็นการสร้างความภาคภูมิใจให้เกิดขึ้นกับคนในวัฒนธรรมชนกลุ่มน้อยทั้งหลายบนโลก ซึ่งรวมไปถึงวัฒนธรรมอื่น ๆ ในสังคมที่ถูกละเลย เพิกเฉย ทอดทิ้ง อันเป็นการทำลายและนับเป็นความสูญเสียของมนุษยชาติโดยรวม ในการนี้คนในแต่ละชนชาติจะต้องมีความเสมอภาคและมีศักดิ์ศรีของวัฒนธรรมที่ได้รับการยอมรับ ชุมชนที่เป็นเจ้าของวัฒนธรรมจะต้องมั่นคง ดูแลรักษาวัฒนธรรมของตนไว้ให้เป็นที่ประจักษ์และได้รับการยอมรับจากชุมชนอื่น ๆ

สรุปได้ว่าในทุก ๆ สังคมบนโลกย่อมมีวัฒนธรรมเฉพาะตน โดยคนในสังคมจะเป็นผู้กำหนดวัฒนธรรมและให้การยอมรับร่วมกันจนกลายเป็นเอกลักษณ์แห่งวัฒนธรรมของแต่ละสังคม และเมื่อคนในสังคมยอมรับในเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมแล้วนั้น จะต้องมีการเปลี่ยนแปลง ปรับปรุงอยู่ตลอดเวลา และถึงแม้ว่าวัฒนธรรมจะมีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างไรก็ตาม วัฒนธรรมก็ยังคงเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวให้คนในสังคมสามารถดำรงชีวิตด้วยความรักสามัคคีเป็นหนึ่งเดียวกันอันจะนำไปสู่การพัฒนาต่อไป

วัฒนธรรมสาขาที่ 3 ภูมิปัญญาและเทคโนโลยี คือ ความรู้ ความสามารถ ประสบการณ์และเทคนิคอันเกิดจากการสร้างสมประสบการณ์จนเกิดเป็นองค์ความรู้ มีการสืบทอด ปรับปรุงและพัฒนาสืบต่อกันมา จนสามารถใช้ในการแก้ไขปัญหาความทุกข์ยากของคนในอดีต ซึ่งสามารถแบ่งออกเป็น 3 ระดับ ดังนี้

1. ภูมิปัญญาชาวบ้าน นับเป็นความรู้และประสบการณ์ของคนในสังคมที่ใช้ในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ เพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตให้มีความสุข ซึ่งเป็นการพัฒนาคุณภาพทางวัฒนธรรม 5 หมวด คือ

1.1 ความสุขอันเกิดจากการมีสุขภาพที่ดี ซึ่งหมายรวมถึงการมีความสมบูรณ์ในการมีปัจจัยในการดำเนินชีวิตในสังคม

1.2 มีการศึกษาดี โดยสามารถใช้ชีวิตอยู่ร่วมกับคนต่างกลุ่มต่างชนเผ่าได้ ซึ่งจะต้องเคารพและให้เกียรติวิถีชีวิตและการดำรงอยู่ของคนในแต่ละสังคมด้วยการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ

1.3 การมีศีลธรรม คุณธรรมและจริยธรรม เป็นการดำเนินชีวิตในสังคมโดยไม่เบียดเบียนซึ่งกันและกัน

1.4 การมีความมั่นคง ครอบครัวมีความอบอุ่น ชุมชนมีความเข้มแข็ง สังคมมีความสงบสุขรักใคร่สามัคคีมีความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน

1.5 การมีศิลปะ การสร้างสรรค์ชุมชนให้สวยงาม ทรัพยากรธรรมชาติไม่โดนทำลาย บ้านเมืองน่าอยู่อาศัย

2. ภูมิปัญญาไทย สามารถแบ่งเป็นหมวดหมู่ได้ ดังนี้

2.1 นับเป็นเรื่องราวของความรู้ที่มีการสืบทอดผ่านทางสถาบันศาสนา โดยมีพราหมณ์เป็นเสมือนเทพเจ้าแห่งความรู้ในสาขาวิชาต่าง ๆ ยกตัวอย่างเช่น การช่างศิลป์ การดนตรี นาฏศิลป์ เป็นต้น

2.2 องค์ความรู้ที่คนในสังคมแต่ละสังคมได้รับการพัฒนาเพิ่มขึ้นด้วยประสบการณ์ที่สั่งสม เช่น ด้านการเกษตรกรรม ด้านหัตถกรรม เป็นต้น

2.3 องค์ประกอบของความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการดำรงชีวิต และศิลปะการป้องกันตนเองในการดำเนินชีวิตในสังคม

2.4 องค์ความรู้ต่าง ๆ ที่คนในสังคมได้สั่งสมมาจากประสบการณ์นั้น จะถูกถ่ายทอดและมีการบันทึกไว้ในรูปแบบของตำรา แผ่นหิน ใบลาน เช่น ภาพตำราแพทย์โบราณที่มีการจดบันทึกภาพไว้ที่วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม เป็นต้น

3. ภูมิปัญญาชาติ นับเป็นการจัดหมวดหมู่ภูมิปัญญาไทยโบราณ ซึ่งสามารถจำแนกออกเป็น 7 สาขา ดังนี้

3.1 วิชาวิหะ วิศวะ ไสยะและโหราศาสตร์ คือ การคำนวณสิ่งต่าง ๆ โดยอาศัยหลักการทางโหราศาสตร์ เพื่อสร้างขวัญและกำลังใจให้เกิดขึ้นกับคนในสังคมและเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวทางจิตใจตามแนวทางของไสยศาสตร์ อาทิ ยันต์ เวทมนต์ คาถาต่าง ๆ

3.2 วิชาอาชีวศาสตร์ คือ วิชาที่เกี่ยวข้องกับการทำมาหากินของคนในสังคม เป็นการปฏิบัติตามประเพณีตั้งแต่อดีต เช่น การเพาะปลูก หว่านไถ จับปลา ล่าสัตว์ โดยมีการใช้เวทมนต์เข้ามาช่วย เช่น การใช้คาถาเรียกปลา เป็นต้น

3.3 วิชายุทธศาสตร์ คือ วิชาที่เกี่ยวข้องกับการต่อสู้เพื่อป้องกันตนเอง เช่น การเรียนวิชามวย กระบี่กระบอง ฟันดาบ มวยปล้ำ เป็นต้น

3.4 วิชาธรรมศาสตร์ คือ วิชาที่ว่าด้วยกฎหมาย หลักธรรมในศาสนาและจารีตประเพณี โดยมีการจัดระเบียบระบบกฎหมายให้เป็นหมวดหมู่ ตลอดจนการลงโทษการกระทำ ความผิดของคนในสังคม

3.5 วิชาแพทยศาสตร์และการพยาบาล คือ วิชาที่เกี่ยวข้องกับการรักษาชีวิตคนในสังคม มีการจัดตั้งแพทย์ประจำบ้าน และโรงพยาบาล นับเป็นศาสตร์แห่งการรักษาสุขภาพของคนในชุมชน

3.6 วิชาภาษาศาสตร์และการคำนวณ คือ วิชาที่มีความเกี่ยวข้องกับการเขียน การอ่าน การคำนวณ

3.7 วิชาศิลปะและดุริยางคศาสตร์ คือ วิชาการสอนวิชาทางด้านช่างและเทคโนโลยีด้านนาฏศิลป์และการละคร ซึ่งนับเป็นวิชาชีพที่สำคัญในการสืบทอดด้านการช่างสาขาต่าง ๆ ที่เรียกว่า “ช่างสิบหมู่”

วัฒนธรรมสาขาที่ 4 สิทธิมนุษยชนและระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย

คือ วัฒนธรรมที่พึงปรารถนาในสังคมร่วมสมัย โดยอาศัยเหตุที่วัฒนธรรมเป็นวิถีชีวิตของมนุษย์ จึงไม่สามารถแยกคนออกจากวัฒนธรรม ดังนั้นทุกคนจะต้องมีส่วนเข้าไปกำหนดรูปแบบวิถีชีวิตตนเอง และรูปแบบวิถีชีวิตที่ดีที่สุด คือ การดำรงชีพในฐานะมนุษย์ชนที่เท่าเทียมกัน ซึ่งจะต้องคำนึงถึงปัจจัยพื้นฐาน 4 ประการ ดังนี้

1. สิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐาน เป็นการเคารพและการยอมรับในด้านความเสมอภาคของคนในสังคม ซึ่งนับเป็นปัจจัยที่สำคัญของการพัฒนาชุมชนและประเทศชาติ โดยคนในสังคมทุกสังคมจะต้องมีการดำเนินชีวิตที่บูรณาการทางกาย จิตใจ ภูมิปัญญา จิตวิญญาณ ซึ่งเป็นพื้นฐานของศักดิ์ศรีแห่งความเป็นมนุษย์ในสังคม ทั้งนี้รวมถึงสิทธิในด้านสุขภาพ การศึกษา การงาน การพัฒนาสิ่งแวดล้อม และสิทธิในการตัดสินใจด้วยตนเองที่นับว่าเป็นประโยชน์ร่วมกัน

2. การปกป้องและความเสมอภาคของชนกลุ่มน้อย เป็นการยกระดับความเสมอภาคให้กับชนกลุ่มน้อยให้มีสิทธิเสมอภาคเท่ากับคนในสังคมอื่น ๆ ในสังคม ตลอดจนการได้รับสิทธิที่เป็นผลประโยชน์อันพึงจะได้รับเท่าเทียมกับคนในสังคมอื่น ๆ

3. สิทธิเสรีภาพพื้นฐานของมนุษย์ อันประกอบไปด้วย สิทธิในการตัดสินใจของตนเอง สิทธิในการป้องกันไม่ให้มีการเลือกปฏิบัติทางเผ่าพันธุ์และสีผิว สิทธิสตรี สิทธิเยาวชน สิทธิในการห้ามมีการเกณฑ์แรงงานหรือแรงงานบังคับ สิทธิมนุษยชนในการบริการ ความยุติธรรม หรือการถูกกักขัง

ปณิธานในการแก้ไขข้อขัดแย้งทางกฎหมาย หรือการลุกขึ้นจับอาวุธต่อสู้ เป็นการสร้างเอกภาพทางวัฒนธรรมของคนแต่ละสังคม โดยมีเงื่อนไขในการยึดครองรูปแบบมิติภาพ สัญญาผูกพันระหว่างชาติ เพื่อสร้างให้เกิดความสงบสุข ไร้สงครามภายในความแตกต่างภายในสังคมโลก

วัฒนธรรมจึงเป็นการแสดงออกถึงลักษณะของความเจริญงอกงาม ความเป็นระเบียบแบบแผน ส่งผลให้เห็นถึงความปรองดองกลมเกลียวของคนภายในชาติ ที่มีศีลธรรมอันดีงามในสังคมและประเทศ โดยในการดำรงอยู่ของวิถีชีวิตในแต่ละสังคมของมนุษย์นั้น ย่อมเป็นการตอบสนองความต้องการพื้นฐานที่มีความสำคัญต่อความอยู่รอดในสังคม การสืบทอดตระกูลและกลุ่มชาติพันธุ์นั่นเอง

จากการศึกษาเกี่ยวกับแนวคิดวัฒนธรรมข้างต้น ผู้วิจัยสามารถสรุปแนวคิดวัฒนธรรมได้ว่า แนวคิดวัฒนธรรมสามารถแบ่งวัฒนธรรมออกเป็น 4 ประเภท คือ มรดกทางวัฒนธรรม อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญาและเทคโนโลยี และสิทธิมนุษยชนและระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย ผู้วิจัยได้นำความรู้ในด้านวัฒนธรรมมาแบ่งประเภทและจัดหมวดหมู่ของการรวบรวมวัฒนธรรมในชุมชนกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี

1.3 แนวคิดการอนุรักษ์วัฒนธรรม

วิถีการดำรงชีวิตของคนในสังคมต่าง ๆ ย่อมมีวัฒนธรรมที่บ่งบอกถึงคุณค่าและความเป็นรากเหง้าของชุมชน ซึ่งเป็นสิ่งที่คนในชุมชนมีความภาคภูมิใจที่จะอนุรักษ์วัฒนธรรมอันดีงามของชุมชนมิให้สูญหายไปจากสังคม ตลอดจนส่งผลให้คนในชุมชนเกิดความสมัครสมานสามัคคีร่วมแรงร่วมใจในการดูแลรักษาศิลปวัฒนธรรมของชุมชนให้เป็นที่รู้จักในระดับสังคมและระดับประเทศ นำไปสู่การพัฒนาชุมชนให้มีความยั่งยืน

ผู้วิจัยได้รวบรวมและศึกษาแนวคิดการอนุรักษ์วัฒนธรรมจากหนังสือ ตำราของนักวิชาการหลายท่าน เพื่อนำแนวคิดในด้านการอนุรักษ์วัฒนธรรมมาเป็นฐานคิดสำคัญในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ โดยนักวิชาการและหน่วยงานที่มีความเกี่ยวข้องด้านวัฒนธรรมนับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2530 เป็นต้นมา ได้มีผู้ให้คำนิยามความหมายของการอนุรักษ์วัฒนธรรม ดังนี้

เกษม จันทรแก้ว (2530) ได้กล่าวว่า การอนุรักษ์ เป็นการเก็บรักษาสิ่งต่าง ๆ ให้อยู่ในสภาพคงเดิม เพื่อตอบสนองการดำรงชีวิตของมนุษย์ในสังคมตลอดไป

ไขแสง ศุขะวัฒนะ (2530) กล่าวว่า การอนุรักษ์เป็นการรักษาให้คงเดิม โดยการอนุรักษ์ได้มีความเกี่ยวข้องกับสิ่งต่าง ๆ ในสังคม ทั้งการอนุรักษ์ที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม คือการที่คนในสังคมรู้จักใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างมีประสิทธิภาพสูงสุดและนานที่สุด ทั้งนี้ในการอนุรักษ์วัฒนธรรม เป็นการรักษาวัฒนธรรมไม่ให้สูญหายไปจากสังคมหรือให้วัฒนธรรมมีลักษณะคงเดิม

สุวิชัย รัศมิภูติ (2530) ได้กล่าวว่า การอนุรักษ์ หมายถึง การดูแลรักษาวัฒนธรรม เพื่อให้ดำรงไว้ซึ่งคุณค่า ตลอดจนหมายถึง การป้องกัน สงวน รักษา ปฏิสังขรณ์ และการบูรณะอีกด้วย

อาภรณ์ ณ สงขลา (2530) ได้กล่าวว่า การอนุรักษ์นับเป็นการระวังรักษาศิลปวัฒนธรรมที่สำคัญหรือเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ เพื่อให้วัฒนธรรมต่าง ๆ คงอยู่และไม่ให้อิทธิพลต่าง ๆ ในสังคมมาทำลายหรือก่อให้เกิดอันตรายทางวัฒนธรรม เพื่อเป็นการรักษาสมบัติทางวัฒนธรรมของแผ่นดินไม่ให้สูญหายไป

ดุสิต เวชกิจ (2534) กล่าวว่า การอนุรักษ์นั้น เป็นการรักษาให้อยู่ในสภาพคงเดิม

พัทธา สายหู (2534) กล่าวว่า การอนุรักษ์ คือการเก็บรักษาโดยที่ผู้ที่เก็บรักษานั้น จะต้องเป็นคุณค่าของสิ่งนั้น ๆ ซึ่งในการเล็งเห็นคุณค่าของสิ่งต่าง ๆ นั้นย่อมเกิดจากการที่คนเล็งเห็นประโยชน์ของสิ่ง นั้น ๆ จะให้ได้ ทั้งนี้การอนุรักษ์ไม่ได้เป็นการตอบสนองความต้องการอย่างรวดเร็วหรือทันทั่วที่ แต่จะเป็นการคงใช้ประโยชน์ในช่วงเวลาปัจจุบัน เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและบุคคลอื่น ๆ ในอนาคต

สุธีรา เผ่าโกศลิต (2537: 11) ได้กล่าวไว้ว่า การอนุรักษ์ คือ การดูแลรักษาวัฒนธรรมแบบดั้งเดิมที่เก่าแก่หาดูได้ยากหรือที่ใกล้จะสูญหายไปจากสังคม และไม่สามารถดัดแปลงพัฒนาได้อีก เพื่อสร้างให้เกิดประโยชน์ต่อคนรุ่นหลังในการศึกษาค้นคว้าข้อมูลและหาร่องรอยความเป็นมาของวัฒนธรรมในอดีตที่ผ่านมา

สุรเชษฐ์ เชษฐมาศ (2539) กล่าวว่า การอนุรักษ์ เป็นการใช้ทรัพยากรและสิ่งต่าง ๆ ใช้อย่างชาญฉลาด เพื่อที่จะรักษาเอาไว้ให้คนรุ่นหลังได้ใช้ประโยชน์ แต่ไม่ได้มีเป้าหมายเพื่อให้ได้รับประโยชน์สูงสุดเสมอไป หากแต่เป็นการใช้ในลักษณะของความจำเป็น และไม่ส่งผลกระทบต่อทรัพยากรจนเกิดความเสื่อมโทรมและเสียหาย

คณะอนุกรรมการและประสานงานวันอนุรักษ์มรดกไทย (2544: 45) ได้ให้นิยามของคำว่าอนุรักษ์ไว้ว่า อนุรักษ์ คือ การติดตามรักษา ซึ่งเป็นการรักษาที่มีการรับช่วงต่อกันมาจากอดีตจนถึงปัจจุบัน และจะต้องส่งผลไปสู่คนรุ่นหลังในการรับช่วงการดูแลสืบต่อไป

กาญจนา เกียรติมนตรี (2546) ให้ความหมายของการอนุรักษ์ไว้ว่า ในการอนุรักษ์และการพัฒนานั้น จะต้องมีการดำเนินงานไปด้วยกัน ซึ่งจะต้องเริ่มจากคนในพื้นที่ โดยการอนุรักษ์นั้น จะต้องขึ้นอยู่กับฐานของการใช้ประโยชน์ มีเหตุผล สร้างสรรค์ และรักษาไว้ซึ่งสิ่งต่าง ๆ ที่หาได้ยาก

ไม่ให้เลื่อนหายไปจากสังคม และการพัฒนานั้น จะต้องคำนึงถึงความก้าวหน้า มั่นคงและความชอบธรรมให้แก่คนในสังคม ซึ่งการอนุรักษ์และการพัฒนาจะต้องดำเนินการควบคู่กันไปอย่างแยกออกจากกันไม่ได้

ซัชพล ทรงสุนทรวงศ์ (2546) ได้เสนอว่า การอนุรักษ์ เป็นการสงวนรักษาสิ่งต่าง ๆ เอาไว้เพื่อให้คงอยู่ในสังคมตลอดไป หรือเป็นการสงวนไว้ให้อยู่ยาวนานที่สุดเท่าที่สามารถคงอยู่ได้ หรือสงวนไว้เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อมนุษย์ในสังคม

สิทธิพร ภิรมย์รัตน์ (2547: 40) ได้ให้ความหมายของการอนุรักษ์ที่มีความแตกต่างกัน คือ

1. Restoration หมายถึง การปฏิสังขรณ์ ซ่อมแซมให้คงอยู่ในสภาพเดิม โดยมีการสร้างเพื่อทดแทนสิ่งที่สูญหายไป

2. Rehabilitations and Renovation หมายถึง กระบวนการฟื้นฟู บูรณะตลอดจนปรับปรุงให้อยู่ในสภาพดีและสามารถใช้ประโยชน์ได้

3. Conservation หมายถึง การสงวนรักษาให้ใช้ประโยชน์ได้นานและคำนึงถึงการให้ประโยชน์ได้ถึงในอนาคต

4. Replication หมายถึง การจำลองหรือสร้างขึ้นใหม่ให้เหมือนดั้งเดิม

5. Relocation หมายถึง การเคลื่อนย้ายไปสร้างในที่ตั้งใหม่ให้มีสภาพเหมือนเดิมมากที่สุดในการอนุรักษ์จะเกิดจากแรงจูงใจหลายประการ ซึ่งจะนำไปสู่การปฏิบัติการดำเนินการ ดังนี้

1. Protect our Legacy/Heritage เพื่อพิทักษ์มรดกของสังคม
2. Ensure variety in urban fabric เพื่อสร้างความหลากหลายให้เกิดความมีชีวิตชีวาขึ้น
3. Economic เพื่อผลประโยชน์ทางด้านเศรษฐกิจ ที่เกิดจากกิจกรรมพาณิชย์กรรม และการท่องเที่ยว
4. Symbolic เพื่อเป็นสัญลักษณ์หรือตัวแทนให้คนรุ่นหลังได้รู้จักและเกิดความภาคภูมิใจ

หลักการกระบวนการและแนวทางการดำเนินงานการอนุรักษ์ (Australia ICOMOS, 1999) สามารถจำแนกได้ ดังนี้

1. การระบุสถานที่อนุรักษ์และส่วนที่เกี่ยวข้อง (Identity Place and associates)
2. การเก็บรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับความสำคัญของสถานที่อนุรักษ์ (Gather & Record Information about The Place Sufficient to Understand Significance)
3. การประเมินความสำคัญ (Assess Significance)
4. การจัดเตรียมเอกสารหรือข้อความที่เป็นทางการเกี่ยวกับความสำคัญของสถานที่หรือสิ่งที่จะอนุรักษ์ (Prepare Statement of Significance)

5. การระบุภาระจำยอมที่เกิดจากความสำคัญ (Identity Obligations Arising from Significance)
6. การเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยที่จะส่งผลกระทบต่ออนาคตของสถานที่อนุรักษ์ (Gather Information About other Factors Affecting the Future of the Place)
7. การพัฒนานโยบาย (Develop Policy)
8. การจัดเตรียมข้อความนโยบายในการดำเนินการอนุรักษ์ (Prepare a Statement of Policy)
9. การบริหารจัดการสถานที่อนุรักษ์ตามที่กำหนดในนโยบาย (Manage Place in Accordance with Policy)
10. การติดตามและปรับปรุงแก้ไข (Monitor and Review)

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (2550) ได้ให้ความหมายของการอนุรักษ์วัฒนธรรมไว้ดังนี้

1. การอนุรักษ์ เป็นการดำเนินการร่วมกันของชุมชนท้องถิ่นที่มีสิทธิ์ในการอนุรักษ์พื้นฟูจารีต ประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่นและของชาติให้ดำรงอยู่ โดยร่วมกันบริหารจัดการ บำรุงรักษา และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติอย่างสมดุลยั่งยืน
2. การอนุรักษ์ เป็นสิ่งที่คนในชาติร่วมกันป้องกัน และสืบสานศิลปวัฒนธรรมของชาติ และภูมิปัญญาท้องถิ่น ตามที่กฎหมายบัญญัติ
3. การอนุรักษ์ ต้องมีการจัดการศึกษาอบรมและสนับสนุนให้หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชนเข้ามามีบทบาทสำคัญในการดำเนินงานอนุรักษ์ เพื่อสร้างความเข้าใจและเกิดความรู้ควบคู่ไปกับการสร้างคุณธรรม โดยสนับสนุนการค้นคว้าวิจัยในด้านศิลปะวิทยาการต่าง ๆ และพัฒนาเทคโนโลยี นำไปสู่การพัฒนาสังคม และประเทศชาติให้มีความเจริญก้าวหน้าบนฐานวัฒนธรรมของชาติ
4. การอนุรักษ์ เป็นการขับเคลื่อนงานที่อาศัยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นหลัก ซึ่งมีหน้าที่ในการบำรุงรักษา จัดการศึกษาอบรม และฝึกอาชีพตามความเหมาะสมและตอบสนองต่อความต้องการของคนในสังคม โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะมีหน้าที่หลักในการส่งเสริมการทำนุบำรุงรักษาศิลปวัฒนธรรม จารีต ประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่น
5. การอนุรักษ์ เป็นการเผยแพร่วัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทยในแต่ละสังคมให้คนทั่วโลกได้รับรู้อย่างกว้างขวาง เพื่อให้คนในสังคมต่าง ๆ เกิดความเข้าใจร่วมกัน อันส่งผลให้เกิดความรัก สามัคคี และความสงบสุขภายในสังคมและประเทศชาติ
6. การอนุรักษ์ เป็นการสนับสนุนการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย เพื่อเสริมสร้างความเข้าใจของวัฒนธรรมที่มีความแตกต่างทั้งสังคมไทยและสังคมโลก

7. การอนุรักษ์ เป็นการวางแผนและมาตรการให้หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และประชาชนร่วมกันแก้ไขปัญหาที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรม เพื่อนำไปสู่การนำวัฒนธรรมมาสนับสนุนการพัฒนาประเทศอย่างแท้จริง

จากการศึกษาแนวคิดการอนุรักษ์ ทำให้ผู้วิจัยสามารถสรุปได้ว่า การอนุรักษ์วัฒนธรรมเป็นการเก็บรักษาสิ่งต่าง ๆ ที่มีในสังคม เช่น ประวัติศาสตร์ ขนบธรรมเนียมประเพณี ภูมิปัญญา ฯลฯ ที่กลุ่มคนในอดีตได้คิดสร้างสรรค์และปฏิบัติสืบทอดต่อกันมา โดยที่ผู้ที่เก็บรักษานั้นจะต้องเห็นคุณค่าของสิ่งนั้น ๆ ซึ่งการอนุรักษ์นั้นย่อมเกิดจากการที่คนในชุมชนเล็งเห็นประโยชน์ของสิ่งนั้น ๆ จึงต้องร่วมกันดำรงรักษาไว้มิให้สูญหายไปจากสังคม

1.4 นโยบายการอนุรักษ์วัฒนธรรม

วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นถึงความเป็นชาติที่มีพื้นฐานของการคิดสร้างสรรค์ อันเกิดจากความสามัคคี ตลอดจนความบ่งบอกถึงเกียรติยศศักดิ์ศรีของคนในชาติที่ได้มีการดำเนินชีวิตและปฏิบัติตนมาในสิ่งที่ดีงาม มีนักวิชาการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมได้กล่าวถึงนโยบายการอนุรักษ์วัฒนธรรมไว้จำนวนมาก โดยผู้วิจัยได้รวบรวมนโยบายการอนุรักษ์วัฒนธรรมตั้งแต่ พ.ศ. 2538 จนถึงปัจจุบัน เพื่อแสดงให้เห็นแนวทางนโยบายการอนุรักษ์วัฒนธรรมตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

เสาวภา ไพทยวัฒน์ (2538: 27) ได้อธิบายการกำหนดนโยบายการอนุรักษ์วัฒนธรรมของคณะรัฐบาล นำไปสู่การร่วมกันรักษาและส่งเสริมวัฒนธรรม ดังนี้

1. ส่งเสริมการบำรุงรักษาวัฒนธรรมไทยทุกด้านให้เจริญงอกงาม ด้วยการศึกษา ค้นคว้าวิจัย พัฒนาและพัฒนามรดกวัฒนธรรมไทย โดยมุ่งให้วัฒนธรรมนั้นเป็นเครื่องมือสำคัญในการแก้ไขปัญหาด้านการดำเนินชีวิต ตลอดจนเป็นการป้องกันไม่ให้วัฒนธรรมถูกทำลายไปจากสังคม
2. การเผยแพร่วัฒนธรรมไทยทุกด้านจนนำไปสู่การปฏิบัติของภาคประชาชนให้เกิดความนิยม ส่งเสริมให้เกิดความรู้ความเข้าใจถึงความสำคัญของวัฒนธรรมที่แสดงให้เห็นถึงเอกลักษณ์ประจำชาติ
3. ส่งเสริมวัฒนธรรมพื้นบ้าน และวัฒนธรรมกลุ่มชนในท้องถิ่น มุ่งให้ประชาชนเข้าใจและตระหนักถึงคุณค่าของวัฒนธรรมท้องถิ่น และยอมรับวัฒนธรรมของกลุ่มชน อันนำไปสู่การอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสงบสุข
4. สนับสนุนส่งเสริมให้มีการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรม เพื่อส่งเสริมความรู้ความเข้าใจอันดีงาม อันนำไปสู่การนำวัฒนธรรมต่าง ๆ มาปรับปรุงให้เหมาะสมกับวิถีชีวิตของตนเอง
5. ส่งเสริมให้หน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนมีการดำเนินงานในด้านวัฒนธรรมมากยิ่งขึ้น เพื่อเป็นการเข้าถึงคนในชุมชน นำไปสู่การพัฒนาอย่างตรงจุดและเหมาะสมกับท้องถิ่นต่าง ๆ ในประเทศ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (2540) ได้กำหนดมาตราที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์วัฒนธรรม ดังนี้

มาตรา 46 บุคคลซึ่งรวมตัวกันเป็นชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิมย่อมมีสิทธิอนุรักษ์หรือฟื้นฟูจารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะ หรือวัฒนธรรมอันดีงามของท้องถิ่นและของชาติ และมีส่วนร่วมในการจัดการ การบำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน

มาตรา 81 ภาครัฐต้องมีการจัดการศึกษา และส่งเสริมให้หน่วยงานภาคเอกชนได้มีการดำเนินงานจัดอบรมในด้านความรู้ควบคู่ไปกับการมีคุณธรรม ตลอดจนดำเนินการให้มีกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการศึกษานำมาปรับปรุงให้เกิดความสอดคล้องเหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคมและเศรษฐกิจ รวมไปถึงการส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการศึกษา ค้นคว้า และวิจัยในด้านสหวิทยาการเพื่อก้าวไปสู่การเจริญเติบโตและพัฒนาด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ส่งเสริมการขยายตัว การพัฒนาครู พัฒนาประเทศ และยกระดับภูมิปัญญาในท้องถิ่นต่าง ๆ ของชาติให้ก้าวไกลยิ่งขึ้น

มาตรา 289 การปกครองส่วนท้องถิ่น มีบทบาทหน้าที่สำคัญในการทำนุบำรุง ศิลปวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณีที่ดั่งงามในท้องถิ่น

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2544: 5) ได้อธิบายถึงยุทธศาสตร์การพัฒนาด้านการอนุรักษ์ ฟื้นฟู และรักษาสภาพแวดล้อมชุมชน ศิลปวัฒนธรรมและแหล่งท่องเที่ยวที่จะต้องสอดคล้องกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตและเศรษฐกิจชุมชน ซึ่งมุ่งเน้นการรักษาศิลปกรรม โบราณคดี เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

กระทรวงวัฒนธรรม (2555) ได้อธิบายนโยบายการอนุรักษ์วัฒนธรรม ไว้ 6 ประการ ดังนี้

1. การพัฒนาระบบบริหารจัดการงาน ศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรม เป็นการจักระบบข้อมูลด้านศิลปวัฒนธรรม และความหลากหลายทางวัฒนธรรมในสังคม เพื่อให้เกิดการบริหารจัดการที่ดี นำไปสู่การพัฒนาระบบฐานข้อมูลวิจัยในด้านวัฒนธรรม

2. การอนุรักษ์ สืบทอด และส่งเสริมการดำเนินงานด้านศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม และความหลากหลายทางวัฒนธรรม เป็นการส่งเสริมการอนุรักษ์วัฒนธรรมบนพื้นฐานความหลากหลายในสังคม โดยมีการสืบทอดการดำเนินงานในด้านศิลปวัฒนธรรม และสร้างความภาคภูมิใจในภูมิปัญญา อันเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของไทย

3. การธำรง รักษา สถาบันชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ให้คงอยู่คู่สังคมไทย เป็นการสืบทอดพระราชพิธี และงานสำคัญของสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ ซึ่งเป็นแหล่งศูนย์รวมจิตใจของคนในชาติ

4. การสร้างสังคมคุณธรรมในกระแสโลกาภิวัตน์ เป็นการสร้างจิตสำนึกให้คนไทยมีคุณธรรม จริยธรรม และสามารถสร้างความสมดุลในการดำรงชีวิตโดยไม่ตกอยู่ในกระแสการบริโภคจนเกินไป ตลอดจนสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมและสร้างสังคมமானฉันท์ด้วยกระบวนการทางวัฒนธรรม

5. การสร้างภาคีขับเคลื่อนการดำเนินงานทางศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรม เป็นการรวมพลังขับเคลื่อนดำเนินงานกิจกรรมทางศาสนา ศิลปวัฒนธรรมอย่างมีเป้าหมายเพื่อนำไปสู่ภาพรวมทางสังคมที่สงบสุข โดยดำเนินการประสานงานสร้างความร่วมมือระหว่างหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชนในการขับเคลื่อนดำเนินงาน

6. การนำทุนทางวัฒนธรรมสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจและคุณค่าทางสังคม เป็นการสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจ และสร้างคุณค่าทางสังคมด้วยความร่วมมือจากทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง บนพื้นฐานการนำทุนทางวัฒนธรรมมาเป็นปัจจัยสำคัญของการพัฒนา โดยมุ่งเน้นการสร้างผลิตภัณฑ์และการบริการทางวัฒนธรรม ส่งเสริมให้วัฒนธรรมไทยได้รับการยอมรับจากสังคมโลก

กระทรวงวัฒนธรรม (2562) ได้อธิบายถึงนโยบายหลักการอนุรักษ์วัฒนธรรมไว้ 4 ประการ ดังนี้

1. สืบสาน เป็นการสืบสานงานวัฒนธรรมของชาติ ประกอบด้วย การถวายงานพระราชพิธีหรือกิจกรรมเฉลิมพระเกียรติแก่พระมหากษัตริย์ การดำเนินงานตามรอยพระราชดำริ การทำนุบำรุงศาสนา การสร้างความมั่นคงและความยั่งยืนของมรดกทางวัฒนธรรม และการส่งเสริมศิลปิน ปรากฏท้องถิ่น ตลอดจนกระตุ้นให้นารากแห่งวัฒนธรรมท้องถิ่นมาเป็นองค์ความรู้ของชุมชน

2. รักษา เป็นการรักษาและหวงแหนมรดกทางวัฒนธรรม ประกอบด้วย การส่งเสริมความเชื่อมโยงระหว่างทรัพยากรบุคคลในด้านต่าง ๆ ให้มีส่วนร่วมเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ การปลูกกระแสความเป็นไทย การผลักดันนโยบายการจัดการพื้นที่มรดกทางวัฒนธรรม การส่งเสริมนวัตกรรมและเทคโนโลยีสมัยใหม่ การสนับสนุนจัดทำข้อมูลด้านวัฒนธรรมระดับประเทศ เป็นต้น

3. ต่อยอด เป็นการต่อยอดวัฒนธรรม ด้วยการนำวัฒนธรรมมาสร้างเป็นสินค้าและบริการ ประกอบด้วย การส่งเสริมและสนับสนุนนำทุนทางวัฒนธรรมมาสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจ การส่งเสริมความร่วมมือระหว่างสถาบันและชุมชนสร้างผลิตภัณฑ์และบริการเชิงวัฒนธรรม

4. หลักธรรมาภิบาล เป็นการปฏิบัติหน้าที่ด้วยหลักธรรมาภิบาลและสร้างคุณค่าทางสังคม ประกอบด้วย การผลักดันการทำเกณฑ์มาตรฐานคุณธรรมแห่งชาติ การเร่งรัดขับเคลื่อนการพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอนด้านศิลปะ วัฒนธรรม การเร่งสร้างสรรค์วิถีชีวิตและสังคมคุณภาพ เป็นต้น

พอจะสรุปได้ว่านโยบายการอนุรักษ์วัฒนธรรม ได้มีการมุ่งเน้นให้มีการรักษาวัฒนธรรมในทุก ๆ ด้าน ไปพร้อม ๆ กับการสร้างความร่วมมือกับภาคประชาชนในการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่น ซึ่งองค์การบริหารส่วนท้องถิ่นย่อมมีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนนโยบายการอนุรักษ์วัฒนธรรม เพื่อนำไปสู่การดำรงอยู่ของวัฒนธรรมในท้องถิ่นสืบไป

1.5 วิธีการอนุรักษ์วัฒนธรรม

วัฒนธรรมนับเป็นมรดกอันล้ำค่าของชาติที่คนในชาติจะต้องหวงแหนและรักษาเอาไว้ไม่ให้สูญหายไปจากสังคม ซึ่งมีนักวิชาการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์วัฒนธรรมนับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2544 เป็นต้นมา ได้กล่าวถึงวิธีการอนุรักษ์วัฒนธรรม ไว้ดังนี้

กรมศิลปากร (2544) ได้อธิบายวิธีการอนุรักษ์วัฒนธรรมไว้ดังนี้

1. การส่งเสริมและสนับสนุน (Promotion) เป็นการส่งเสริมให้เกิดกิจกรรมทางวัฒนธรรมทุกประเภท เช่น งานประเพณี และเทศกาลต่าง ๆ เป็นต้น นอกจากนี้ยังส่งเสริมและทำให้ผลงานหรือกิจกรรมทางวัฒนธรรมเป็นที่รู้จักแก่สาธารณชนมากขึ้น

2. การทำนุบำรุง (Preservation) เป็นการปกป้องและรักษาแหล่งประวัติศาสตร์และสถานที่ทางศิลปวัฒนธรรม อีกทั้งการบันทึกหลักฐานทางศิลปวัฒนธรรมที่กำลังจะสูญหาย เช่น นักร้อง นักแสดง นักดนตรี เป็นต้น

3. การแพร่กระจาย (Diffusion) เป็นการสร้างพื้นที่ทางวัฒนธรรม เช่น การนำวัฒนธรรมเข้าหลักสูตรและวิชาเรียนในสถานศึกษา การจัดนิทรรศการ การจัดให้มีการแสดงออกซึ่งวัฒนธรรมในสิ่งก่อสร้างต่าง ๆ เป็นต้น

4. การเสริมสร้างความเข้าใจและความซาบซึ้ง (Satisfaction) เป็นการส่งเสริมการศึกษาให้มีความเข้าใจทางวัฒนธรรม และส่งเสริมการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมมากยิ่งขึ้น

5. การเสริมสร้างความเป็นประชาธิปไตยทางวัฒนธรรม (Empowerment) เป็นการกระจายอำนาจการตัดสินใจในด้านวัฒนธรรม โดยมุ่งเน้นให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและร่วมมือในกิจกรรมทางวัฒนธรรม

6. การสร้างสรรค์ (Creation) เป็นการพัฒนา สร้างสรรค์ คิดค้น และพัฒนาวัฒนธรรมเก่า ๆ ให้เกิดประโยชน์และมีความเหมาะสมกับสังคมปัจจุบัน

จากความหมายของการอนุรักษ์วัฒนธรรมข้างต้น ผู้วิจัยสามารถสรุปได้ว่า วิธีการอนุรักษ์วัฒนธรรมนั้นมีหลากหลายวิธี ซึ่งในแต่ละท้องถิ่นสามารถนำเอาวิธีการต่าง ๆ ไปปรับใช้ให้สอดคล้องและเหมาะสมกับท้องถิ่นของตนเอง เพื่อให้ประชาชนในชุมชนเกิดกระบวนการมีส่วนร่วม นำไปสู่การอนุรักษ์วัฒนธรรมที่เหมาะสมทำให้วัฒนธรรมคงอยู่ และเป็นการดูแลรักษาหวงแหนวัฒนธรรมที่ดั่งงามในชุมชนไม่ให้สูญหายไป โดยการเล็งเห็นคุณค่าของความรู้และสิ่งที่คนในชุมชน

ได้คิดประดิษฐ์สร้างสรรค์ เพื่อทำให้เกิดประโยชน์ในการดำรงชีวิตของ เศรษฐกิจและสังคมของคนในชุมชน ซึ่งผู้วิจัยจะนำแนวคิดการอนุรักษ์วัฒนธรรมดังกล่าว มาเป็นฐานแนวคิดสำคัญในการส่งเสริมการสร้างกิจกรรมการอนุรักษ์วัฒนธรรมกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีไปสู่ความยั่งยืนต่อไป

1.6 ทฤษฎีการแพร่กระจายทางวัฒนธรรม

วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจากการข้อต่อร่วมกันของสมาชิกในสังคมวัฒนธรรมสามารถแพร่กระจายไปยังสังคมอื่นได้โดยการติดต่อคบค้าสมาคมการไปมาหาสู่ซึ่งกันและกันการค้าหรือจากการเผยแพร่ศาสนา จากการศึกษาแนวคิดทฤษฎีด้านวัฒนธรรมจากหนังสือ ตำรา และเอกสารต่าง ๆ ด้านวัฒนธรรมนั้น พบว่าได้นักวิชาการด้านวัฒนธรรมและมานุษยวิทยาวัฒนธรรมได้ความหมายและอธิบายเกี่ยวกับทฤษฎีการแพร่กระจายทางวัฒนธรรมไว้ดังนี้

ลินตัน (Linton, 1956) อธิบายว่าการแพร่กระจายทางวัฒนธรรมเป็นการเปลี่ยนแปลงทางสังคมเกิดจากการแพร่กระจายทางวัฒนธรรมจากการติดต่อสื่อสารกันระหว่างสังคมที่ต่างวัฒนธรรมรวมกันและต่างแพร่กระจายวัฒนธรรมไปสู่กันและกันเมื่อเกิดการแพร่กระจายวัฒนธรรมขึ้นแล้วสังคมที่เจริญกว่าอาจจะรับวัฒนธรรมบางอย่างของสังคมที่ด้อยกว่าก็ได้และในทางตรงกันข้ามสังคมที่ด้อยกว่าอาจจะไม่รับวัฒนธรรมของสังคมที่เจริญกว่าก็ได้การเปลี่ยนแปลงทางสังคมส่วนใหญ่แล้วเกิดจากการแพร่กระจายของวัฒนธรรมจากภายนอกเข้ามามากกว่าเกิดจากการประดิษฐ์คิดค้นใหม่ขึ้นเองในสังคมหรือถ้ามีก็มักจะเกิดจากการนำสิ่งใหม่ ๆ จากภายนอกเข้ามาผสมผสานกับของที่มีอยู่ก่อนแล้วเป็นของใหม่ที่ไม่เคยมีมาก่อนวัฒนธรรมหนึ่งจะแพร่กระจายไปยังแหล่งอื่น ๆ ได้ต้องยึดหลักว่าวัฒนธรรมคือความคิดและพฤติกรรมที่ติดตัวบุคคลบุคคลไปถึงที่ใดวัฒนธรรมก็จะไปถึงที่นั่นการแพร่กระจายของวัฒนธรรมจะขึ้นอยู่กับพฤติกรรมของบุคคลด้วยเช่นกันการแพร่กระจายวัฒนธรรมโดยใช้การแบ่งกลุ่มพื้นที่เชิงวัฒนธรรมโดยอาศัยหน่วยต่าง ๆ ที่มีลักษณะทางกายภาพและลักษณะทางพัฒนาการของมนุษย์ที่สอดคล้องกันเป็นพื้นฐานรวมทั้งลักษณะภูมิอากาศประวัติศาสตร์ภาษาหรืออื่น ๆ

ในการปะทะของวัฒนธรรมนั้นมาจากการแพร่กระจายของวัฒนธรรมต่าง ๆ ซึ่งอาจมาจากปัจจัยดังต่อไปนี้

1. การเดินทางเคลื่อนย้ายที่อยู่อาศัยของคนกลุ่มหนึ่งที่เข้ามาอยู่ในสังคมที่มีวัฒนธรรมอื่น ๆ ดำรงอยู่ก่อนแล้ว หากการเข้ามาของคนกลุ่มนี้ไม่สร้างความเป็นมิตรต่อกลุ่มชนที่อาศัยอยู่เดิมอาจนำไปสู่ความขัดแย้งในสังคมได้
2. การสร้างอาณาเขตขยายพื้นที่ของกลุ่มชนใดกลุ่มชนหนึ่ง นับเป็นการบุกรุกพื้นที่ของกลุ่มชนที่ตั้งถิ่นฐานอยู่ก่อนแล้ว
3. การล่าอาณานิคมของสังคมตะวันตกโดยกลุ่มที่มีอำนาจสามารถเข้าไปครอบครองและเผยแพร่วัฒนธรรมของตนด้วย

4. เกิดจากการเผยแพร่วัฒนธรรมโดยการสื่อสารถ่ายทอดผ่านสื่อมวลชนระบบการศึกษาและเทคโนโลยีต่าง ๆ การแพร่กระจายวัฒนธรรมเป็นการปฏิสัมพันธ์ทางสังคมระหว่าง 2 กลุ่มคนที่มีสังคมวัฒนธรรมต่างกันและมีการรับวัฒนธรรมซึ่งกันและกันในกรณีนี้ที่สังคมวัฒนธรรมที่มีปฏิสัมพันธ์กันมีพลังไม่เท่ากันคนกลุ่มหนึ่งจะมีแนวโน้มที่จะยอมรับวัฒนธรรมของอีกกลุ่มหนึ่งและพบว่ากลุ่มที่มีพลังทางวัฒนธรรมน้อยมักถูกผสมกลมกลืนเข้าเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มที่มีพลังวัฒนธรรมมากกว่าขณะเดียวกันอาจมีการแลกเปลี่ยนกันได้

การผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรมนี้อาจเกิดขึ้นตามธรรมชาติหรือเกิดขึ้นด้วยความตั้งใจของฝ่ายที่มีอำนาจก็ได้ทำให้สังคมมีวัฒนธรรมเหมือนกันโดยไม่จำเป็นต้องกำหนดร่วมกันเมื่อวัฒนธรรมแพร่จากศูนย์กลางไปมีปฏิสัมพันธ์กับวัฒนธรรมข้างเคียงที่มีอยู่แล้วย่อมมีการเรียนรู้และรับรู้ซึ่งกันและกันระยะแรกอาจรับวัฒนธรรมใหม่ชั่วคราวเรียกว่า “การยืมวัฒนธรรม” และต่อมาจึงรับไว้เป็นวัฒนธรรมของตนภายใต้วิถีทางในการดำรงชีวิตของการอยู่ร่วมกันการแลกเปลี่ยนด้านวัฒนธรรมทั้งในและนอกสังคมซึ่งมีความสัมพันธ์กันก่อให้เกิดวัฒนธรรมใหม่ขึ้นมาเพื่อให้ความกลมกลืนกับความเป็นอัตลักษณ์ของตนเองสิ่งเหล่านี้จรรโลงให้สังคมอยู่รวมกันได้เป็นสิ่งที่สมาชิกทุกคนพึงจะกระทำร่วมกันเพื่อก่อให้เกิดความเป็นระเบียบแบบแผนการเชื่อมโยงลักษณะความสัมพันธ์ของบุคคลในหน้าที่ที่ต่างกันความสลับซับซ้อนของบุคคลแต่ละบุคคลที่เกี่ยวข้องเนื่องความสัมพันธ์กับคนอื่น ๆ จะทำให้สังคมมีความเข้มแข็งความหลากหลายที่เกิดจากการแพร่วัฒนธรรมจะสังเกตได้จาก

1. สังคมวัฒนธรรมชุดใดชุดหนึ่ง (Culture complex) มีศูนย์กลางอยู่ที่จุดใดจุดหนึ่งและแพร่กระจายออกไปขยายอิทธิพลใหญ่ขึ้นจนครอบคลุมพื้นที่ในวงกว้างศูนย์กลางของวัฒนธรรมมีหลายศูนย์กลางและเมื่อต่างฝ่ายต่างขยายอิทธิพลก็อาจเกิดการเปลี่ยนแปลงและยอมรับซึ่งกันและกันเมื่อใดที่อิทธิพลการแพร่กระจายจากวัฒนธรรมศูนย์กลางของวัฒนธรรมอ่อนแอหรือกว้างขวางมากไปได้ไม่เต็มทีก็จะมีคามเข้มข้นน้อยลงเช่นวัฒนธรรมหลวงกับวัฒนธรรมราษฎร์

2. เนื่องจากสังคมที่มีความหลากหลายทางคุณลักษณะและรูปแบบวัฒนธรรมแต่ละชุดย่อมมีเหตุผลของการเกิดและมีคุณค่าสำหรับสังคมนั้น ๆ วัฒนธรรมแต่ละชุดมีความสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมและสภาพสังคมของตน

3. วัฒนธรรมได้มีการแพร่กระจายจากส่วนกลาง (Cultural diffusion) ซึ่งไปรวมและเกี่ยวพันกับวัฒนธรรมใกล้เคียงที่ปรากฏอยู่แล้ว (Cultural interaction) ทำให้เกิดการเรียนรู้และเข้าใจในวัฒนธรรมของกันและกัน โดยขั้นตอนและการสร้างความสัมพันธ์มีหลายรูปแบบ ซึ่งหากวัฒนธรรมใดที่มีความคล้ายคลึงกันจะสามารถยอมรับวัฒนธรรมของกันและกันได้ แต่ถ้าวัฒนธรรมมีความแตกต่างกันจนไม่สามารถรับวัฒนธรรมของกันและกันได้จะทำให้เกิดเป็นความขัดแย้งในสังคมเนื่องจากต่างฝ่ายไม่มีใครยอมให้วัฒนธรรมตนเองถูกครอบงำ ความขัดแย้งทางวัฒนธรรมนี้อาจมีผล

ทำให้เกิดกรณีทะเลาะวิวาทและทำให้เกิดสงครามได้ซึ่งโบแอสมองว่าส่วนต่าง ๆ ของวัฒนธรรมไม่ว่าจะเป็นหม้อใบหนึ่งหรือพิธีกรรมอย่างหนึ่งจะต้องมีความสัมพันธ์กันเพราะว่าวัฒนธรรมเป็นระบบที่ส่วนต่าง ๆ ต้องสัมพันธ์กันการแพร่กระจายไม่ใช่เป็นผลโดยอัตโนมัติของการติดต่อทางวัฒนธรรม เพราะประชากรในส่วนต่าง ๆ ต้องยอมรับในส่วนใหม่ ๆ ของวัฒนธรรมที่เห็น ๆ กันอยู่เมื่อส่วนต่าง ๆ ของวัฒนธรรมแพร่กระจายจากสังคมหนึ่งไปยังอีกสังคมหนึ่ง ความหมายและรูปแบบจะเปลี่ยนแปลงไปด้วยในที่สุดมันจะกลายเป็นส่วนหนึ่งของแบบแผนวัฒนธรรมที่มีอยู่ก่อนแล้ว

การยอมรับวัฒนธรรมจะเกิดการสัมพันธ์และพัฒนาการที่ไม่เท่ากันในสังคมด้วยปัจจัยสิ่งแวดล้อมและสมาชิกภายในสังคมซึ่งจะมีทั้งสอดคล้องและความขัดแย้งส่วนเหล่านี้เกิดจากปฏิสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมที่เกิดจากการปรับตัวการสร้างสรรค์ทางวัฒนธรรมการผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรมการบูรณาการทางวัฒนธรรม (Franz Boas, 1974) ดังจะกล่าวต่อไปนี้

1. การปรับตัว (Adaptation) เป็นความหมายของการปรับเปลี่ยนส่วนใดส่วนหนึ่งหรือหลายส่วนเพื่อให้ความเชื่อมโยงเหมาะสมโดยจำแนกประเด็นดังต่อไปนี้

1.1 การปรับตัวในมิติของศาสตร์ศิลปวัฒนธรรม เช่น วรรณคดี ดนตรี การแสดง และด้านศิลปกรรม อันรวมไปถึงมิติด้านสังคมและวัฒนธรรมที่เป็นรากเหง้าของความคิดความเชื่อ

1.2 ส่วนประกอบอื่น ๆ ทางวัฒนธรรมที่ผสมผสานรวมกันเป็นวัฒนธรรมที่มีลักษณะเฉพาะของแต่ละท้องถิ่น

1.3 การเชื่อมโยงเกี่ยวข้องกับชุมชนใกล้เคียง หรือการพบเจอสิ่งใหม่ ๆ ภายในชุมชน ส่งผลให้ปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมเพื่อให้ดำรงอยู่ได้ในสังคมนั้น ๆ

1.4 วัฒนธรรมคือระบบสัญลักษณ์ที่มีองค์ประกอบแต่ละส่วนที่มีความหมายและสามารถสื่อสารได้อย่างชัดเจน

1.5 วิธีการดำรงชีวิตในกลุ่มชนจะต้องมีการปรับตัวให้เข้ากับสังคมและวัฒนธรรมของกลุ่มชนมากกว่าความเป็นปัจเจก โดยมีการถ่ายทอดวัฒนธรรมจากกลุ่มชนรุ่นหนึ่งไปอีกกลุ่มชนรุ่นหนึ่งควบคู่ไปกับการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมให้ดำรงอยู่ได้ในสังคมแต่ละยุคสมัย

1.6 พฤติกรรมของคนสามารถปรับเปลี่ยนและยืดหยุ่นได้เสมอ โดยไม่มีการกระทำหรือการประพฤติปฏิบัติใดที่ไม่สามารถเปลี่ยนแปลงได้เลย

1.7 การถ่ายทอดวัฒนธรรมมีจากรุ่นหนึ่งไปสู่รุ่นหนึ่งมีกระบวนการและขั้นตอนการปรับเปลี่ยนทางวัฒนธรรมเป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นโดยมีมนุษย์เป็นตัวควบคุมปรากฏการณ์นี้ สภาพแวดล้อมมีผลต่อความแตกต่างในการปรับตัวของวัฒนธรรมที่ต่างกัน สภาพแวดล้อมที่เหมือนกันจะแสดงรูปแบบของการพัฒนาการที่เหมือนกัน

สภาพแวดล้อมคือตัวการกำหนดวัฒนธรรมที่มีรูปแบบหลากหลายเพราะเงื่อนไขสภาพแวดล้อมที่แตกต่างกันวัฒนธรรมแบบหนึ่งอาจปรับตัวได้ดีกว่าอีกแบบหนึ่งดนตรีเป็นวัฒนธรรมหนึ่งที่มีขึ้นและเป็นตัวชี้วัดในด้านความเสื่อมและความเจริญรวมทั้งความสงบของสังคมดนตรีเป็นทางหนึ่งในการถูกเลือกเป็นผู้รับใช้สังคมในรูปแบบต่าง ๆ ไม่ว่าจะด้านความบันเทิงด้านพิธีกรรมหรือรวมทั้งอาจถูกปรับใช้ในด้านการเมืองด้วยเช่นกันบทบาทของดนตรีในวัฒนธรรมจึงมีผลสะท้อนต่อสังคมและเป็นภูมิปัญญาในการบอกเรื่องราวต่าง ๆ ของสังคมที่ปรากฏ

2. บูรณการทางวัฒนธรรม (Cultural integration) การยอมรับความหลากหลายทางวัฒนธรรมและเอกลักษณ์ของแต่ละวัฒนธรรมนั้นเกิดจากการนำวัฒนธรรมเข้ามาบูรณการเข้าด้วยกันความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมคือการยอมรับความหลากหลายร่วมกันและไม่ได้มีการพยายามมาครอบงำซึ่งกันและกันถ้าปฏิสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ในสังคมสมัยใหม่มีลักษณะยอมรับซึ่งกันและกันย่อมหมายความว่าเกิดการบูรณการทางวัฒนธรรม

การบูรณการวัฒนธรรมเข้าด้วยกันทำให้เกิดการปรับตัวทางวัฒนธรรมของตนเองกับวัฒนธรรมของกลุ่มอื่น ๆ พื้นที่กับกลุ่มชาติพันธุ์เป็นสิ่งที่สัมพันธ์กันการบูรณการทางวัฒนธรรมพื้นที่เป็นส่วนหนึ่งที่มีความหมายแนบชิดสนิทกันมากลักษณะทางชาติพันธุ์สามารถเชื่อมโยงอย่างแนบแน่นกับยุทธวิธีการเมืองศาสนาความเชื่อและการตีความประวัติศาสตร์วัฒนธรรมแต่ละแห่งเป็นภาพรวมที่เฉพาะของส่วนต่าง ๆ ที่ผสมกลมกลืนกันที่ส่วนรวมทั้งหมดถูกหลอมหล่อโดยคติทางวัฒนธรรมที่เฉพาะของวัฒนธรรมนั้น ๆ ศาสนาครอบครัวเศรษฐกิจและสถาบันการเมืองการปกครองต่างเข้ากันได้ดีเพื่อกลายมาเป็นภาพรวมที่เฉพาะ

สรุปได้ว่า การศึกษาด้านวัฒนธรรมในพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่ง ที่เกิดจากการแพร่กระจายทางวัฒนธรรมและเกิดการปรับตัวการผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรมและการบูรณาการที่ชัดเจนการยอมรับวัฒนธรรมต่างถิ่นเข้ามาเป็นวัฒนธรรมเดียวกับตนเองนั้นมีปัจจัยที่สืบเนื่องมาจากเทคโนโลยีสื่อวัฒนธรรมต่าง ๆ ที่เจริญก้าวหน้าทำให้วัฒนธรรมมีการเคลื่อนที่ได้อย่างรวดเร็วทำให้สมาชิกต่างวัฒนธรรมเกิดการเรียนรู้และการรับรู้ที่รวดเร็วกว่าในอดีตที่ผ่านมาโดยเฉพาะอย่างยิ่งวัฒนธรรมต่างถิ่นที่แพร่กระจายอย่างรวดเร็วเป็นผลจากสื่อทางเทคโนโลยีที่มีนวัตกรรมก้าวหน้าในสังคมปัจจุบันซึ่งผู้วิจัยจะนำทฤษฎีการแพร่กระจายทางวัฒนธรรมไปใช้เป็นกรอบในการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลในการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี เพื่อนำไปสู่การสร้างกิจกรรมการอนุรักษ์วัฒนธรรมที่มีความสอดคล้องกับยุคสมัยในชุมชนเพื่อนำไปสู่ความยั่งยืน

1.7 ทฤษฎีความกลมกลืนทางวัฒนธรรม

จากการที่ผู้วิจัยได้ศึกษาทฤษฎีความกลมกลืนทางวัฒนธรรม จากหนังสือ และเอกสาร ด้านวัฒนธรรมนั้น ได้มีนักวิชาการให้ความหมายและอธิบายทฤษฎีความกลมกลืนทางวัฒนธรรมไว้ดังนี้

เมื่อมนุษย์จะต้องร่วมกันกับบุคคลอื่นการอยู่ร่วมกันหลายคนจะต้องมีการสร้างกฎเกณฑ์ขึ้นมาเพื่อใช้ในการดำรงชีวิตที่เรียกว่าวัฒนธรรมวิถีชีวิตการอยู่ร่วมกันของมนุษย์ในสังคมเดียวกันโดยมีจารีตกฎหมายค่านิยมเป็นแนวทางปฏิบัติร่วมกันมีความเชื่อทางสังคมและอุดมการณ์คล้ายกันจึงมีความหมายต่อมนุษย์ ทฤษฎีความกลมกลืนทางวัฒนธรรมมีความสัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงของสังคมและวัฒนธรรมในลักษณะของการติดต่อกันระหว่างวัฒนธรรมของกลุ่มชนสองกลุ่ม (ผจงจิตต์ อธิคมน์นทะ, 2543) เมื่อมีกระบวนการที่เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมของกลุ่มหนึ่งกลุ่มใดที่ได้รับอิทธิพลจากอีกกลุ่มหนึ่งอันนำไปสู่การยอมรับวัฒนธรรมร่วมกัน

การยอมรับความหลากหลายทางวัฒนธรรมและเอกลักษณ์ของวัฒนธรรมร่วมกันพบว่า มีกลุ่มชาติพันธุ์หลายกลุ่มที่มีการโยกย้ายการตั้งถิ่นฐานภายในอาณาเขตรัฐประเทศถ้าปฏิสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ในสังคมสมัยใหม่ยอมรับซึ่งกันและกันหมายความว่ายอมเกิดบูรณาการทางวัฒนธรรมและเกิดการผสมกลมกลืนการยืมและการรับวัฒนธรรมทางดนตรีจากต่างถิ่นสามารถปรับเข้าหากันได้อย่างกลมกลืน ทั้งนี้ความกลมกลืนทางวัฒนธรรม หรือการผสมผสานทางวัฒนธรรมนั้น นับเป็นกระบวนการที่มีความครอบคลุมถึงปรากฏการณ์ต่าง ๆ อันเกิดจากผลของการดำเนินชีวิตของคนในสังคมต่าง ๆ ที่มีวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน แต่มีการติดต่อสื่อสารกันโดยตรงอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้วัฒนธรรมดั้งเดิมเกิดการเปลี่ยนแปลง (เศรษฐพงศ์ คำคง, 2544)

ปรากฏการณ์ของการนับถือศาสนาของชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิมที่มีการปรับเปลี่ยนทางวัฒนธรรมหรือการผสมผสานทางวัฒนธรรม เกิดการไปมาหาสู่กันในกิจกรรมต่าง ๆ ทางสังคม เช่น การร่วมงานบุญ งานศพ เทศกาลต่าง ๆ ได้เกิดการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมในพื้นที่ใกล้เคียงกัน ย่อมมีการรับเอาวัฒนธรรมหรือการนำวิถีการดำรงอยู่ของคนในพื้นที่ใกล้เคียงมาประยุกต์และปรับใช้ร่วมกัน เช่น ประเพณีกินข้าวเหนียว งานบุญงานบวช ทั้งนี้ปรากฏการณ์ทางวัฒนธรรมดังกล่าวทำให้เห็นว่า ในการที่คนในสังคมได้มีการปฏิบัติตนในกิจกรรมด้านต่าง ๆ ของชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิม มีบางส่วนที่มีความสอดคล้องและคล้ายคลึงกัน ซึ่งเป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้วัฒนธรรม วิถีคิด วิถีปฏิบัติ ที่จะสร้างความเข้าใจร่วมกันเพื่อให้เกิดความสงบสุขในการอยู่ร่วมกัน (อมาวสี อัมพันศิริรัตน์ และคณะ, 2550)

จะเห็นได้ว่าความกลมกลืนทางวัฒนธรรมหรือการผสมผสานทางวัฒนธรรมนั้น นับเป็นกระบวนการของสังคมในการที่จะสร้างกลุ่มคนในสังคมให้อยู่ร่วมกันอย่างสงบสุขในพื้นที่เดียวกัน ซึ่งทำให้มีการสร้างความสัมพันธ์กันทั้งในสังคมและวัฒนธรรม อันจะทำให้เกิดการเชื่อมต่อและการรับ

เอาวัฒนธรรมซึ่งกันและกัน โดยทำให้เกิดลักษณะร่วมทางวัฒนธรรมทางความคิด ทักษะคิด ค่านิยม ตลอดจนความเชื่อ จารีต ประเพณีต่าง ๆ จนทำให้เกิดปฏิสัมพันธ์ทางสังคมของแต่ละสังคม และทำให้เกิดการลดความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในด้านต่าง ๆ ภายในสังคม ที่จะส่งผลให้คนในชุมชนอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุขและสงบสุข (เศรษฐพงศ์ คำคง, 2544)

จากทัศนะของนักวิชาการที่ให้ความหมายของความกลมกลืนทางวัฒนธรรมนั้น สามารถสรุปได้ว่า ความกลมกลืนทางวัฒนธรรมนับเป็นกระบวนการของคนในสังคมที่มีความแตกต่างกัน ร่วมกันดำเนินการทางสังคม วิถีชีวิต ขนบธรรมเนียมประเพณี ความเชื่อ ความคิด กิจกรรมต่าง ๆ ทางสังคม ซึ่งส่งผลให้เกิดเป็นการสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมและวัฒนธรรม ทำให้เกิดการรับและเชื่อมต่อทางวัฒนธรรมของกันและกัน พร้อมกันอยู่ร่วมกับวัฒนธรรมที่แตกต่างอย่างสงบสุขและสันติ ทั้งนี้ปัจจัยที่ทำให้เกิดความกลมกลืนทางวัฒนธรรมนั้น ได้มีอยู่หลายเหตุปัจจัย (ณรงค์ เส็งประชา, 2539) ดังนี้

1. สภาพแวดล้อมทางกายภาพ
2. การเปลี่ยนแปลงของประชากร
3. การอยู่โดดเดี่ยวและการติดต่อกัน
4. ระบบชนชั้น
5. ทักษะคิดและค่านิยม
6. การเล็งเห็นความจำเป็น
7. นโยบายของผู้นำในสังคม
8. ระดับความรู้และเทคโนโลยี
9. ความล้ำหลังทางวัฒนธรรม
10. ปัจจัยทางเศรษฐกิจ
11. ปัจจัยทางอุดมการณ์

ปัจจัยต่าง ๆ ที่ทำให้เกิดการผสมผสานทางวัฒนธรรมนั้น เกิดจากบุคคลที่มีการติดต่อสื่อสารระหว่างกันและกัน ซึ่งกลุ่มคนเหล่านี้ล้วนมีความแตกต่างทางวัฒนธรรมได้มากระทบกัน จึงเกิดเป็นการรับและปรับตัว ตลอดจนทำให้เกิดการยอมรับวัฒนธรรมของกันและกัน และอาจเกิดความขัดแย้งขึ้นภายในสังคมก็เป็นได้ (อุทัย หิรัญโต, 2519) ดังนั้นปัจจัยที่ก่อให้เกิดความกลมกลืนทางวัฒนธรรมของคนในสังคมต่าง ๆ ที่มีความแตกต่างกันนั้น ย่อมมีความสัมพันธ์และเกี่ยวข้องกับปัจจัยในด้านลักษณะภูมิประเทศ ด้านการศึกษา ด้านการเมือง ด้านการรวมชาติพันธุ์ ตลอดจนการอยู่ร่วมกันในสังคม และการใช้ประโยชน์ในทรัพยากรร่วมกัน ซึ่งปัจจัยต่าง ๆ เหล่านี้ นำมาซึ่งลักษณะร่วมกันทางวัฒนธรรม ทั้งในด้านความคิด ความเชื่อ ประเพณี กิจกรรมต่าง ๆ ทางสังคม ค่านิยม นับเป็นสิ่งที่จะช่วยลดความขัดแย้งที่จะเกิดขึ้นภายในสังคมนำไปสู่การสร้างสังคมให้เกิดความสุขและสงบสุขได้

จากการศึกษาทฤษฎีความกลมกลืนทางวัฒนธรรม สามารถสรุปได้ว่า ทฤษฎีความกลมกลืนทางวัฒนธรรมเป็นการอธิบายถึงวิถีการดำเนินชีวิตของคนในสังคมที่มีความแตกต่างในการดำเนินการทางสังคมของแต่ละท้องถิ่น เช่น วิถีชีวิต ขนบธรรมเนียมประเพณี ความเชื่อ ความคิด กิจกรรมต่าง ๆ ทางสังคม ซึ่งสังคมจะมีการรับและปรับตัวไปตามบริบทและสภาพแวดล้อมใกล้เคียง ทำให้เกิดการรับ ผสมผสาน และเชื่อมต่อกันทางวัฒนธรรมของกันและกัน นำไปสู่การอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุขของสังคม โดยทฤษฎีความกลมกลืนทางวัฒนธรรมจะเป็นเครื่องมือสำคัญที่ช่วยให้ผู้วิจัยเข้าใจวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยง รวมทั้งช่วยให้เข้าใจความแตกต่างทางด้านพฤติกรรมของสมาชิกกลุ่มต่าง ๆ ในชุมชนกะเหรี่ยง ตลอดจนช่วยลบลอคติของคนกะเหรี่ยงในอำเภอบ้านคา จังหวัดราชบุรี

2. แนวคิดอัตลักษณ์

จากการที่ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดอัตลักษณ์จากหนังสือ ตำรา และเอกสารที่เกี่ยวข้องในด้านแนวคิดทฤษฎีทางวัฒนธรรมนั้น พบว่านักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายและแนวคิดอัตลักษณ์ดังนี้

2.1 ความหมายของอัตลักษณ์

อัตลักษณ์คือการนิยามตนเองหรือรู้สึกว่าเป็นใครโดยการระบุว่าตัวเองมีลักษณะบางประการที่ทำให้เป็นส่วนใดส่วนหนึ่งของกลุ่มโดยเฉพาะและแตกต่างจากกลุ่มอื่นโดยอัตลักษณ์เป็นปริมนต์ที่เชื่อมต่อบetweenปัจเจกชนและโครงสร้างกล่าวคือในด้านหนึ่งอัตลักษณ์คือความเป็นปัจเจกที่เชื่อมต่อกับความสัมพันธ์กับสังคมสังคมกำหนดบทบาทหน้าที่และระบบคุณค่าหน้าที่ที่ติดตัวมากับสถานภาพอัตลักษณ์จึงเกี่ยวกับการใช้สัญลักษณ์ ซึ่งในแง่มุมอื่น ๆ ของอัตลักษณ์ยังได้เชื่อมโยงกับภายในตัวเรา ทั้งด้านความคิด ความรู้สึก อันเนื่องมาจากคนในสังคมจะให้ความหมายหรือปรับเปลี่ยนรูปแบบความหมายให้มีความเชื่อมโยงกับโลก สามารถแบ่งอัตลักษณ์ออกเป็น 2 ระดับ คือ อัตลักษณ์บุคคล และอัตลักษณ์ทางสังคม

การทำความเข้าใจอัตลักษณ์นั้นต้องยอมรับความหมายของอัตลักษณ์ในฐานะของ “กระบวนการ” แทนที่สิ่งที่เป็นคุณสมบัติเฉพาะและหยุดนิ่งตายตัวซึ่งจะช่วยให้เราตระหนักถึงข้อจำกัดและอันตรายของขอบเขตการนิยามที่กั้นเราออกจากคนอื่นหากเราเปลี่ยนมาเน้นที่ความเคลื่อนไหวและปฏิสัมพันธ์อาจจะช่วยให้เราหลุดจากการมองเส้นกั้นขอบเขตของอัตลักษณ์และไม่มองว่าการรุกรานจากภายนอกหรือความแตกต่างเป็นภัยคุกคามนอกจากนั้นการมองอัตลักษณ์เป็นกระบวนการไม่ได้หมายความว่าเราจะสูญเสียลักษณะเฉพาะตัวการหิบบ่มององค์ประกอบทางวัฒนธรรมจากหลากหลายแหล่งจำเป็นต้องอาศัยความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในการประกอบมันขึ้นมาใหม่ในขณะเดียวกันต้องคำนึงว่าแม้อัตลักษณ์สามารถมีลักษณะเฉพาะตัวได้ก็ไม่จำเป็นต้องเป็นหนึ่งเดียว

การเปิดโอกาสแก่ความแตกต่างหมายความว่าเราไม่ควรกลัวความหลากหลายหรือความขัดแย้งกัน ภายในขณะเดียวกันลักษณะเฉพาะของชุมชนหรืออัตลักษณ์ร่วมอันใหม่ก็ไม่จำเป็นต้องมาจาก ประวัติศาสตร์ร่วมที่ยาวนานแต่อาจเกิดจากลักษณะการผสมผสานของความสัมพันธ์ในท้องถิ่น ที่มี แบบฉบับเฉพาะก็ได้

อัตลักษณ์ในนิยามความหมายของคำศัพท์ภาษาอังกฤษนั้น ใช้คำว่า Identification ซึ่งมีความหมายว่า การกำหนดเอกลักษณ์ โดยหมายความว่า กระบวนการต่าง ๆ ที่มนุษย์ในสังคมได้ ทำการนิยามความหมายให้กับตนเอง หรือสร้างเอกลักษณ์ให้กับตนเอง โดยยึดคนในสังคมอื่น ๆ หรือ สิ่งอื่น ๆ นอกเหนือจากตนเองเป็นหลัก อาทิ คนที่ยอมทุกข์แทนเพื่อน หรือกลุ่มคนที่ยึดเพื่อเป็น อัตลักษณ์เช่นเดียวกับตนเอง

นอกจากนี้ยังมีนักวิชาการด้านวัฒนธรรมให้ความหมายของคำว่า “อัตลักษณ์” ไว้ดังนี้

อภิญา เพ็ญฟูสกุล (2546) ได้กล่าวว่า อัตลักษณ์ คือสิ่งที่มีลักษณะเฉพาะหรือ มีคุณสมบัติของคนหรือสิ่งหนึ่ง ซึ่งมีความโดดเด่นและมีความแตกต่างไปจากสิ่ง อื่น ๆ แต่ในปัจจุบัน ความหมายของคำนี้ได้มีการเปลี่ยนแปลงไปตามยุคหลังสมัยใหม่ (Postmodernism) โดยทำให้มีการ ตั้งคำถามเกี่ยวกับการมองโลกแห่งการเข้าถึงความจริงของสิ่ง ต่าง ๆ มากยิ่งขึ้น ตลอดจนมีความเชื่อ ว่าอัตลักษณ์นั้นคือความจริงที่เป็นแก่นแกนของคนในสังคม ซึ่งวิธีคิดในยุคแห่งกระแสการรื้อถอน ความคิดความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับคุณสมบัติของแก่นในปัจเจกภาพนั้น ทำให้ความเป็นปัจเจกกลายเป็น สิ่งที่มีนิยามหมายถึงการเคลื่อนที่หรือการเลื่อนไหลปรับเปลี่ยนไปตามบริบทของสังคมและยุคสมัย โดยอัตลักษณ์นั้นนับเป็นมโนทัศน์ที่มีความสัมพันธ์กับสาขาวิชาหลากหลายด้าน ทั้งในทาง สังคมศาสตร์ มานุษยวิทยา จิตวิทยา ทำให้อัตลักษณ์จึงมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งในฐานะที่เป็นสิ่งที่ เชื่อมโยงระหว่างข้อทั้งสอง นอกจากนี้อัตลักษณ์ยังเป็นปัจเจกที่มีความเชื่อมต่อและมีความสัมพันธ์ กับสังคม

ประสิทธิ์ ลิปรีชา (2547) กล่าวว่า อัตลักษณ์ (Identity) ได้มีรากศัพท์มาจากภาษาละติน คือ Identitas ซึ่งเดิมนั้นได้ใช้คำว่า Idem จะมีความหมายว่าเหมือนกัน (The same) ทั้งนี้ในพื้นฐาน ภาษาอังกฤษนั้น คำว่าอัตลักษณ์ได้มีความหมาย 2 ประการ คือ 1. ความเหมือนและการมีลักษณะ เฉพาะที่มีความแตกต่างกันออกไป อันหมายถึงการตีความหมายเหมือนกันบนฐานของความสัมพันธ์ 2. การเปรียบเทียบระหว่างคนหรือสิ่งต่าง ๆ ในสองมุม กล่าวคือ การมีความคล้ายคลึงและการมีความ แตกต่าง สามารถจำแนกออกเป็น 2 ประเภท คือ 1. อัตลักษณ์ความเป็นปัจเจก (Individual Identity) และอัตลักษณ์ร่วมของกลุ่ม (Collective Identity) ซึ่งในระดับความเป็นปัจเจกนั้น หมายถึง ในความเป็นบุคคลหนึ่ง ๆ นั้นอาจมีหลากหลายอัตลักษณ์อยู่ในตัวตน ส่วนอัตลักษณ์ร่วม ของกลุ่มนั้น หมายถึง การอยู่ร่วมกันของกลุ่มคนจนเกิดเป็นอัตลักษณ์ที่มีความหลอมรวมก่อให้เกิด ความสงบสุขของการอยู่ร่วมกันของคนในสังคม โดยไม่สามารถแบ่งแยกออกจากการปฏิบัติหรือ การกระทำที่ละทิ้งสถานภาพของความเป็นปัจเจกในกลุ่มได้

จากการศึกษาความหมายของอัตลักษณ์ ผู้วิจัยพอจะสรุปได้ว่า “อัตลักษณ์” ย่อมมีความหมายที่ครอบคลุมในเรื่องต่าง ๆ ตั้งแต่เชื้อชาติ เพศ สีผิว ซึ่งจะเห็นได้ว่าในสังคมและยุคสมัยปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงและความคลุมเครือของการแสดงออกของอัตลักษณ์ในกลุ่มชนต่าง ๆ ในสังคม อันเกิดจากการได้รับอิทธิพลของการเปิดรับวัฒนธรรมของกลุ่มชนเผ่าที่มีความคิดว่ากลุ่มชนเผ่าตนอยู่เหนือกว่ากลุ่มชนเผ่าอื่น ๆ จึงได้มีความพยายามที่จะเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมของตน โดยไม่มีความเข้าใจในความเป็นมาของวัฒนธรรมนั้น ๆ ส่งผลให้ผู้ที่รับวัฒนธรรมเกิดการตีความหมายที่ผิดเพี้ยนไปจากเดิม ส่งผลให้เกิดการดูหมิ่นทางวัฒนธรรมในด้านการเหยียดสีผิว และการดูถูกชนชั้นตามมา

2.2 แนวคิดอัตลักษณ์

นักวิชาการด้านวัฒนธรรมหลายท่านได้กล่าวถึงแนวคิดอัตลักษณ์ไว้ ดังนี้

เบอร์เกอร์ และ ลัคแมน (Berger & Luckmann, 1967: 173) ได้กล่าวว่า อัตลักษณ์ในแต่ละสังคมนั้นจะถูกสร้างขึ้นด้วยกระบวนการทางสังคม เมื่อเกิดการคงที่ตกผลึกแล้วนั้นก็อาจจะมี ความคงที่และสามารถเปลี่ยนแปลงไปได้ ซึ่งจะขึ้นอยู่กับความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นทางสังคมเป็นสำคัญ โดยสามารถกล่าวได้ว่าอัตลักษณ์ล้วนเป็นเรื่องของการทำความเข้าใจและการรับรู้ที่ตัวเราเป็นใคร และบุคคลอื่น ๆ ในสังคมเป็นใคร โดยมีกระบวนการทางสังคมเป็นตัวหลอมรวมสร้างและสืบทอด อัตลักษณ์ ซึ่งจะต้องอาศัยบริบทและความสัมพันธ์ทางสังคมที่มีต่อคนหรือกลุ่มอื่น ๆ ด้วย

เบอร์ค และ ไรซ์ (Burke & Reitzes, 1991) ทางสังคมวิทยาได้มีการนิยามความหมายของคำว่า อัตลักษณ์ ไว้ว่า ความรู้คิดเกี่ยวกับตนเองของบุคคลในด้านบทบาทและตำแหน่งในระบบ ความสัมพันธ์ทางสังคมของบุคคลซึ่งเป็นสิ่งที่บุคคลในสังคมนั้น ๆ ให้ความหมายทางสังคมร่วมกัน โดยแบ่งอัตลักษณ์ออกเป็น 3 ประการ ดังนี้

1. อัตลักษณ์ที่เกิดขึ้นนั้นเป็นผลผลิตทางสังคม (Social Products) อันหมายถึง อัตลักษณ์ได้ ถูกสร้างขึ้นและดำรงไว้ด้วยการผ่านกระบวนการทางสังคม 3 ประการ คือ

1.1 การนิยาม (Naming) เป็นการให้ความหมายเกี่ยวกับตัวตน ตามการจำแนกประเภทต่าง ๆ ทางสังคม เช่น เพศ อายุ อาชีพ เชื้อชาติ เป็นต้น (Burke & Reitzes, 1991)

1.2 การสร้างปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่น ๆ ตามการจำแนกประเภทต่าง ๆ ทางสังคม (Burke & Reitzes, 1991) เช่น คนไข้ปรึกษาเรื่องอาการป่วยกับหมอ ทั้งสองฝ่ายได้แสดงออก จากอัตลักษณ์ทางสังคมของตนเอง โดยคนไข้อาจแสดงความรู้สึก ส่วนหมอ แสดงความสนใจฟัง ในบทบาทของหมอ เป็นต้น

1.3 การแสดงตนโดยการประนีประนอมหรือการยืนยันในการให้ความหมายของการแสดงออกทางพฤติกรรม เช่น หมอแสดงออกตามอัตลักษณ์ของตนเมื่ออยู่โรงพยาบาล ซึ่งจะต้องเก็บหรือประนีประนอมบทบาทอื่น ๆ จากทางครอบครัวเพื่อแสดงให้เห็นบทบาทของหมอในโรงพยาบาล

2. อัตลักษณ์ต่าง ๆ เป็นการให้ความหมายกับตนเอง (Self-Meaning) ซึ่งเป็นอัตลักษณ์ที่เกิดจากการเข้าไปอยู่ในสถานการณ์ใดสถานการณ์หนึ่ง โดยเป็นอัตลักษณ์ที่เกิดขึ้นบนฐานความคล้ายคลึงและความแตกต่างของบทบาทอื่น ๆ (Burke & Reitzes, 1991) ยกตัวอย่างเช่น ในขณะที่หมอได้ทำหน้าที่ให้คำปรึกษาแก่คนไข้ หมอก็ได้แสดงอัตลักษณ์คล้ายคลึงกัน คือ การรับรู้ถึงความรู้สึกคนอื่นที่ต้องการรักษาความลับ ในขณะที่เดียวกันอัตลักษณ์นี้ก็ย่อมแตกต่างกันเมื่อแต่ละคนไปแสดงบทบาทอื่น ๆ

3. อัตลักษณ์เป็นสัญลักษณ์ (Symbolic) และผลสะท้อนกลับ (Reflexive) สามารถจำแนกออกเป็น 2 ประเด็น คือ 1. อัตลักษณ์ที่เป็นสัญลักษณ์ หมายถึง กลุ่มคนที่มีอัตลักษณ์เหมือนกัน การแสดงออกในด้านต่าง ๆ มีความเหมือนกัน เช่น อัตลักษณ์ในวิชาชีพหมอจะต้องเกี่ยวข้องกับการในคำปรึกษาและให้ความช่วยเหลือแก่คนไข้ 2. อัตลักษณ์ที่เป็นผลสะท้อนกลับ เป็นการนำอัตลักษณ์ให้เป็นที่อ้างในการประเมินพฤติกรรมของตนเองและบุคคลอื่น ๆ ตามกระบวนการประเมินค่าซึ่งกันและกัน (Burke & Reitzes, 1991) ยกตัวอย่างเช่น การแสดงออกของกิริยาท่าทางของหมอเมื่อให้คำปรึกษาหรือการรักษาแก่คนไข้ หมอจะต้องคำนึงถึงบทบาทของเป็นผู้มีจิตเมตตา ใจเย็นเพื่อแก้ปัญหาด้านสุขภาพให้แก่คนไข้ ซึ่งการแสดงออกดังกล่าวนี้ย่อมเป็นผลสะท้อนกลับในด้านความสัมพันธ์กับคนไข้

ดังนั้น จึงสามารถสรุปความเข้าใจเรื่องอัตลักษณ์ได้ดังต่อไปนี้

1) อัตลักษณ์เป็นเรื่องของการรับรู้ที่เราเป็นใครคนอื่นเป็นใครและคนอื่นรับรู้ที่เราเป็นอย่างไร

2) อัตลักษณ์ถูกสร้างขึ้นโดยกระบวนการทางสังคมรวมทั้งการหิบบ่มองค์ประกอบทางวัฒนธรรมจากหลากหลายแหล่งที่จำต้องอาศัยความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในการประกอบมันขึ้นมาใหม่เพื่อใช้อ้างอิงในการแสดงตัวตนให้มีความหมายพิเศษ

3) อัตลักษณ์เป็นเรื่องของการต่อสู้ให้ได้มาซึ่งเนื้อที่และสิทธิเมื่อเปรียบเทียบกับคนอื่น ๆ

4) อัตลักษณ์มีทั้งที่เป็นระดับปัจเจกและอัตลักษณ์ร่วมของกลุ่มและอัตลักษณ์ยังคงเป็นปริณิณทลที่เชื่อมต่อระหว่างปัจเจกและโครงสร้าง

5) การยอมรับความหมายของอัตลักษณ์ในฐานะที่เป็น “กระบวนการ” จะช่วยให้เราเข้าใจอัตลักษณ์ได้หลากหลายมิติและรู้เท่าทันการปรับเปลี่ยนของอัตลักษณ์ที่มีความสัมพันธ์กับสถานการณ์หรือมีบริบทที่มีความเฉพาะและการเปลี่ยนแปลง

วูดวาร์ด (Woodward, 1997) ได้กล่าวว่า อัตลักษณ์ เป็นสิ่งที่ทำให้มนุษย์รู้จักตนเองว่าตนคือใคร และมีการดำเนินเชื่อมโยงความสัมพันธ์กับคนอื่น ๆ และสิ่งต่าง ๆ บนโลกนี้ได้ได้อย่างไร ซึ่งอัตลักษณ์จะเป็นสิ่งที่กำหนดทิศทางเดินให้กับมนุษย์ โดยเป็นเครื่องชี้ชัดว่า ใครที่เป็นกลุ่มเดียวกับเรา และใครเป็นกลุ่มคนที่มีความแตกต่างไปจากเรา ทั้งนี้ส่วนมากนั้นอัตลักษณ์จะถูกกำหนดบนความแตกต่าง ซึ่งเราจะเห็นในรูปแบบของการแบ่งแยกออกจากกัน เช่น ความแตกต่างของอัตลักษณ์ของชนชาติ หรือความเชื่อ เป็นต้น โดยส่วนใหญ่แล้วอัตลักษณ์จะสร้างขึ้นในลักษณะรูปแบบตรงกันข้ามของสิ่งต่าง ๆ ในสังคม ยกตัวอย่างเช่น คนที่มีสีผิวขาว - คนที่มีสีผิวดำ คนเพศหญิง - คนเพศชาย เป็นต้น

สไตรเกอร์ และเบอร์ค (Stryker & Burke, 2000) กล่าวว่า อัตลักษณ์เป็นหน่วยเล็ก ๆ หน่วยหนึ่งที่ใช้สำหรับศึกษาทางสังคมวิทยา ซึ่งมีความสัมพันธ์กับเรื่องของระบบความคิดที่มีต่อตัวตน โดยมีความเชื่อมโยงในด้านบทบาทหน้าที่และการกระทำที่เกิดจากบทบาทของคนในสังคม

นักทฤษฎีด้านอัตลักษณ์ได้มีการตั้งคำถามและข้อโต้แย้งกันว่า ตัวตน หมายถึงการรวมกันของอัตลักษณ์ ซึ่งขึ้นอยู่กับฐานของบทบาทที่มีลักษณะเฉพาะ เช่น มนุษย์ได้ตั้งคำถามให้กับตัวเองว่า เราคือใคร จากนั้นเราได้คำตอบว่า เราคือลูก หลาน โดยคำตอบที่เกิดขึ้นนี้ย่อมมีความสัมพันธ์และเกี่ยวข้องกับบทบาทหน้าที่ของแต่ละคนนั่นเอง ดังนั้นอัตลักษณ์คือการระบุว่าตัวเองมีลักษณะบางประการที่ทำให้เป็นส่วนใดส่วนหนึ่งของกลุ่มโดยเฉพาะและแตกต่างจากกลุ่มอื่น ๆ อย่างไรนั่นเอง

อภิญญา เฟื่องฟูสกุล (2546: 21-28) กล่าวว่า อัตลักษณ์ในโลกของยุคสมัยใหม่ (Modernism) จะเป็นการคิดและให้ความสำคัญกับภูมิปัญญา (Enlightenment) ซึ่งในศตวรรษที่ 18 ทฤษฎีทางสังคมที่ถูกสร้างขึ้นนั้นจะมีลักษณะที่เป็น Grand Theory โดยเป็นการค้นหาหาความเป็นสากลที่จะสร้างความเข้าใจและสามารถอธิบายถึงพฤติกรรมของคนในสังคมได้ ซึ่งทฤษฎีที่ถูกสร้างขึ้นจะต้องมีความครอบคลุม และมีการอธิบายที่ชัดเจน ทั้งนี้วิธีคิดหลักของยุคสมัยใหม่นี้คือ มีความเชื่อในด้านแนวคิดสารัตถะนิยม (Essentialism) ซึ่งเป็นการเชื่อว่าธรรมชาติของมนุษย์มีคุณสมบัติที่เป็นแก่นหรือมีความเป็นสารัตถะ โดยจะแฝงอยู่และเป็นตัวกำหนดพฤติกรรมที่แสดงออกมาสู่ภายนอกอีกที ทั้งนี้อัตลักษณ์ในยุคสมัยใหม่ ที่ปรากฏในทฤษฎีสังคมวิทยา คือ ศาสตร์ทางสังคมวิทยาในปลายปีศตวรรษที่ 19 จะมีลักษณะสำคัญคือ การเสนอโมโนทัศน์ของความเป็นปัจเจกในบริบทภายในสังคม โดยเห็นว่าสังคมจะมีแรงยึดเหนี่ยวทางธรรมชาติ ซึ่งมีพลังอยู่เหนือกว่าความเป็นปัจเจก ทำให้แรงยึดเหนี่ยวทางจิตวิญญาณร่วมกันหรือความเป็นอัตลักษณ์ร่วมกันของคนในสังคม ไม่สามารถแบ่งหรือลดให้ไปเป็นจิตสำนึกของบุคคลใดบุคคลหนึ่งได้ หรืออาจกล่าวได้ว่า อัตลักษณ์ร่วมของคนในสังคมไม่ได้เกิดจากการรวมของอัตลักษณ์ของบุคคลนั่นเอง ทั้งนี้จารีตที่เกิดขึ้นในแต่ละสังคมเกิดจากโครงสร้างของกระบวนการผลิตความคิดภายในสังคม ซึ่งเราจะมี ความเข้าใจพฤติกรรมของบุคคลนั้น ย่อมต้อง

มองในกระบวนการผลิตของบุคคลนั้น โดยมโนทัศน์ชนชั้น นับเป็นสิ่งที่กำหนดความเป็นปัจเจกและเป็นสิ่งที่เชื่อมโยงปัจเจกให้เข้ากับโครงสร้างนั่นเอง

ฉลาดชาย รมิตานนท์ (2554) กล่าวว่า อัตลักษณ์เป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นในสังคมรู้สึกว่ามีความเป็นกลุ่มก้อนเดียวกันซึ่งมีความแตกต่างไปจากกลุ่มคนอื่น ๆ อาจมีหลาย ๆ ลักษณะก่อร่างประกอบขึ้นมา ทำให้อัตลักษณ์ไม่ใช่สิ่งที่จะเกิดขึ้นเองได้ตามธรรมชาติ แต่เป็นสิ่งที่คนในสังคมช่วยกันสร้างขึ้นเพื่อแสดงให้เห็นถึงความเป็นตัวตนและพวกพ้องร่วมกลุ่มและสังคมเดียวกัน

จากการศึกษาแนวคิดอัตลักษณ์ ผู้วิจัยพอจะสรุปได้ว่า แนวคิดอัตลักษณ์เป็นเรื่องของการใช้ “สัญลักษณ์” ซึ่งอัตลักษณ์เกี่ยวข้องกับมิติ “ภายใน” ของความเป็นตัวตนหรือเจ้าของวัฒนธรรมอย่างมาก ทั้งในด้านอารมณ์ความรู้สึกนึกคิดซึ่งจะต้องผ่านการยอมรับและเห็นพ้องต้องกันของชุมชนหรือสังคม และเป็นตัวกำหนดทิศทางของมนุษย์ให้มีลักษณะเป็นหนึ่งเดียว และแสดงถึงความเป็นกลุ่มพรรคพวกเดียวกัน ผู้วิจัยนำแนวคิดอัตลักษณ์มาใช้ในการเป็นกรอบการค้นหาและวิเคราะห์ความเป็นอัตลักษณ์ของชุมชนกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี เพื่อนำมาต่อยอดในการสร้างกิจกรรมการอนุรักษ์วัฒนธรรมอย่างยั่งยืน

3. แนวคิดการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) ได้มีนักวิชาการในด้านสังคมศาสตร์ และมานุษยวิทยาวัฒนธรรม ให้ความหมายและนิยามไว้เป็นจำนวนมาก ซึ่งมีความคล้ายคลึงกันดังนี้

3.1 ความหมายของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

สุภาวงศ์ จันทวานิช (2537: 67-68) ให้ความหมายของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) ไว้ว่า การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมนั้นเป็นกระบวนการที่ผู้วิจัยใช้เรียนรู้จากประสบการณ์ ซึ่งจะต้องอาศัยกระบวนการมีส่วนร่วมจากทุกฝ่ายที่มีความข้องเกี่ยวกับการดำเนินงาน อันเริ่มจากการระบุปัญหาของการปฏิบัติงาน การติดตามผลการปฏิบัติงาน ไปจนถึงการประเมินผลการปฏิบัติงาน

พันธุ์ทิพย์ รามสูต (2540: 31) ได้กล่าวถึงความหมายของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมไว้ว่า ในการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR) เป็นอีกหนึ่งรูปแบบของการวิจัยที่กลุ่มคนที่ถูกวิจัยในพื้นที่ต่าง ๆ เปลี่ยนบทบาทมาเป็นผู้ร่วมวิจัย ซึ่งจะต้องมีส่วนร่วมในทุก ๆ ขั้นตอนและการดำเนินงาน ในกระบวนการวิจัย จนกระทั่งนำองค์ความรู้ที่ได้จากกระบวนการวิจัยอย่างมีส่วนร่วมที่เกิดขึ้นไปปฏิบัติจริงในชุมชนซึ่งนับเป็นวิธีการที่จะช่วยให้สมาชิกในชุมชนสามารถควบคุมการดำเนินชีวิต ผ่านกระบวนการจากหลากหลายศาสตร์หรือสหวิชาการ จนเกิดเป็นองค์ความรู้ใหม่ที่สามารถพัฒนาและสร้างความเปลี่ยนแปลงในชุมชนตามสภาพจริงของสังคมของเขาเอง

อลิศรา ชูชาติ (2541: 2) ได้กล่าวว่า การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมนั้น เป็นการรวมแนวการวิจัยอย่างมีส่วนร่วม (Participatory Research) และการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) มารวมกัน โดยการวิจัยด้วยกระบวนการนี้ เป็นการมุ่งศึกษาชุมชน โดยเน้นการวิเคราะห์ปัญหา การศึกษาหาวิธีหรือแนวทางในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน การดำเนินงานปฏิบัติตามแผนที่ร่วมกันวางไว้ ตลอดจนรวมไปถึงการติดตาม ประเมินผลการดำเนินงาน โดยในทุกกระบวนการหรือขั้นตอนในการดำเนินการนั้น ชุมชน หรือสมาชิกในชุมชนจะต้องเข้ามามีส่วนร่วมในทุก ๆ กระบวนการ

นางพรรณ พิริยานุพงศ์ (2546: 41) ได้ให้ความหมายของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมว่า ในการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมนั้น กระบวนการในทุกขั้นตอนของการวิจัยจะต้องเป็นสิ่งที่ชุมชนหรือสมาชิกในชุมชนร่วมกันคิด ร่วมกันรับรู้ และใช้ประโยชน์จากสิ่งที่ได้จากการวิจัยร่วมกัน โดยสมาชิกในชุมชนจะเป็นผู้ร่วมคิดปัญหาของชุมชน และร่วมกันหาแนวทางการแก้ไขปัญหา ซึ่งสมาชิกในชุมชนจะต้องเป็นผู้ตัดสินใจในการที่จะร่วมกันแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนเอง

ชอบ เข้มกลัด และ โกวิท พวงงาม (2547: 3) กล่าวว่า การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เป็นการวิจัยเพื่อการพัฒนาที่รวมการวิจัยอย่างมีส่วนร่วม (Participatory Research) กับการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) มาไว้รวมกัน ซึ่งนับเป็นเครื่องมือที่ใช้จัดการปัญหาที่เกิดขึ้นภายในชุมชน โดยอาศัยความร่วมมือของทุกฝ่ายที่มีความเกี่ยวข้อง อันประกอบด้วย นักวิจัย ชุมชน และผู้นำในชุมชน เข้ามามีบทบาทและมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของกระบวนการวิจัย เพื่อร่วมกันคิดวิเคราะห์ปัญหา ร่วมกันหาแนวทางการแก้ไข ลงมือปฏิบัติ และติดตามประเมินผลการดำเนินงาน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาชุมชนอย่างแท้จริง

ซีเลนเนอร์ (Selener, 1997) ได้ให้ความหมายของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมว่า ในการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR) นั้น เป็นการวิจัยที่เริ่มต้นที่ชุมชนและจะต้องจบที่ชุมชน โดยเป็นการดำเนินการเพื่อนำการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นจริงในชุมชน ซึ่งนักวิจัยจะต้องมีบทบาทหน้าที่สำคัญในการทำงานร่วมกันกับชุมชนในทุก ๆ การดำเนินงานและขั้นตอนของการปฏิบัติการวิจัย

จากการศึกษาความหมายของการวิจัยเชิงปฏิบัติแบบมีส่วนร่วม (PAR) นั้น ผู้วิจัยพอจะสรุปได้ว่า การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เป็นการวิจัยที่มุ่งเน้นการศึกษาชุมชนโดยที่สมาชิกในชุมชนและผู้ที่มีบทบาทเกี่ยวข้องในชุมชนจะเป็นผู้ร่วมวิเคราะห์ถึงสภาพปัญหา ร่วมคิดหาแนวทางการแก้ไขปัญหา ร่วมลงมือปฏิบัติ และร่วมติดตามประเมินผลการปฏิบัติงานตามแผนที่ได้ร่วมกันคิด ทำให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็ง และสามารถนำองค์ความรู้ที่ได้สร้างขึ้นมาใหม่ไปพัฒนาต่อยอดให้กับชุมชน

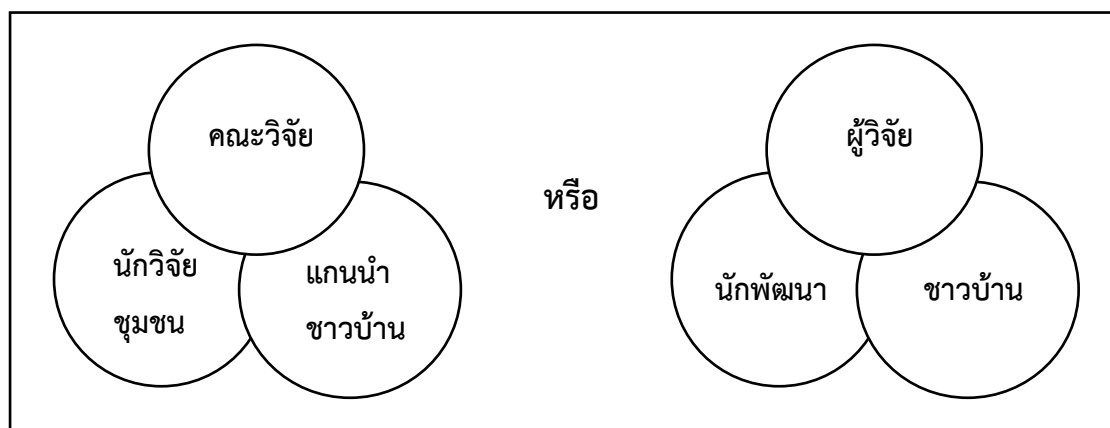
การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมนับเป็นการวิจัยที่มุ่งเน้นการกระจายอำนาจไปสู่ชุมชนและท้องถิ่น โดยอาศัยการมีส่วนร่วมของสมาชิกในชุมชนในทุกกระบวนการดำเนินงานของการวิจัย เริ่มจากการร่วมกันกำหนดปัญหา การร่วมกันหาวิธีการในการแก้ไขปัญหาเพื่อนำไปสู่การพัฒนา การลงมือปฏิบัติและดำเนินการตามวิธีการที่ร่วมกันคิด การติดตามและการประเมินผลการดำเนินงาน ตลอดจนการร่วมกันรับผลที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติ ซึ่งในการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมนั้นจะทำให้ชุมชนเกิดการเรียนรู้และเข้มแข็ง ทำให้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างองค์ความรู้ ใหม่ ๆ ที่เกิดจากการมีส่วนร่วมของชุมชนในทุก ๆ กระบวนการดำเนินงาน ซึ่งชุมชนเป็นผู้จัดการและดำเนินงานด้วยศักยภาพ โดยมีนักวิจัยเป็นผู้ประสานงานให้เกิดกระบวนการวิจัยภายในชุมชนขึ้น

3.2 หลักการของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

ชอบ เข้มกลัด และ โกวิท พวงงาม (2547: 26-29) กล่าวว่า หลักการของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม สามารถแบ่งออกเป็น 5 ขั้นตอน ดังนี้

1. การให้ความสำคัญและความเคารพต่อภูมิรู้ของชาวบ้าน โดยยอมรับว่า ความรู้พื้นบ้าน และกระบวนการสร้างความรู้ ตลอดจนการก่อเกิดความรู้ในวิธีที่แตกต่างไปจากนักวิชาการ นั้น เป็นสิ่งที่สืบทอดปฏิบัติและได้รับการยอมรับอย่างแพร่หลายในชุมชน เพื่อแก้ปัญหาในการดำรงชีวิตของเขาเอง
2. การปรับปรุงความสามารถและศักยภาพของชุมชน ด้วยการส่งเสริม ยกย่องและพัฒนาศักยภาพของชุมชน ให้สามารถวิเคราะห์และสังเคราะห์ถึงสถานการณ์ปัญหาที่เกิดขึ้นภายในชุมชน โดยเป็นการนำเอาศักยภาพมาใช้ประโยชน์มากกว่าการปล่อยละเลย หรือดูถูกว่าเป็นสิ่งไร้คุณค่าอย่างที่เคยปฏิบัติกันมา
3. การให้ความรู้ที่เหมาะสมกับชาวบ้านและชุมชน โดยให้ชาวบ้านและชุมชนสามารถรับรู้สิ่งที่เกิดขึ้นในระบบสังคมและสามารถทำความเข้าใจ ตลอดจนนำไปใช้ได้อย่างเหมาะสม
4. การสนใจปรีทศน์ของชาวบ้าน โดยการวิจัยปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วมจะช่วยเปิดเผยให้เห็นคำถามที่ตรงกับปัญหาของคนในชุมชน เช่น การถูกทำให้รู้สึกแตกต่างหรือถูกกีดกัน (alienated) จากแหล่งทรัพยากรทางธรรมชาติต่าง ๆ ทำให้เกิดสภาวะการต่อสู้กับบุคคลที่มีซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นคำถามที่นักวิจัยรูปแบบเก่าไม่มีใครนึกถึง ตลอดจนไม่มีการตั้งข้อสังเกตให้เป็นประเด็นของการศึกษา
5. การปลดปล่อยความคิด โดยการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมจะช่วยให้คนในชุมชนและชุมชนสามารถแสดงข้อคิดเห็นได้อย่างอิสระ ในการวิเคราะห์ถึงสถานการณ์และสิ่งที่เกิดขึ้นภายในชุมชน ซึ่งคนในชุมชนแสดงความคิดเห็นและสามารถใช้วิจารณ์ญาณในการวิเคราะห์และ

ตรวจสอบสภาพเท็จจริง ต่าง ๆ สามารถยื่นหยัดต่อด้านอิทธิพลภายนอกหรือจากอำนาจค้ำจุนจากผู้มีอำนาจต่าง ๆ

ภาพที่ 1 ภาพความสัมพันธ์ของผู้วิจัยชุมชนและชาวบ้านของการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม
ที่มา: ขอบ เข้มกลัด และ โกวิทพวงงาม (2547: 7)

จากการศึกษาหลักการของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมข้างต้น ทำให้ผู้วิจัยสรุปได้ว่า หลักการของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม มีหลักการที่จะต้องคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของคนในชุมชน โดยยอมรับความคิดเห็นของชาวบ้าน และเล็งเห็นคุณค่าภูมิปัญญาของชุมชน อันเป็นปัจจัยหลักในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นภายในชุมชน ซึ่งเกิดจากความสามารถและศักยภาพของคนในชุมชนที่ได้จากการเรียนรู้ ในฐานะเจ้าของทุนทางสังคมและวัฒนธรรม เพื่อให้การแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นตรงและสอดคล้องกับชุมชน โดยจะส่งผลให้การแก้ปัญหาต่าง ๆ ของชุมชนประสบความสำเร็จ

ปัจจุบันภูมิปัญญาชาวบ้านได้ถูกยกระดับและได้รับการยอมรับมากยิ่งขึ้น ทำให้ชาวบ้านได้เห็นถึงศักยภาพในตัวตนของชุมชนที่มีอยู่ ซึ่งการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมจะมีบทบาทสำคัญที่จะเข้ามากระตุ้นให้ชาวบ้านเกิดความสนใจ ตระหนัก และสร้างจิตสำนึกร่วมในการจัดการปัญหาที่เกิดขึ้น ทั้งการคิดและวิเคราะห์สภาพปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนพร้อมกับลงมือปฏิบัติ โดยสิ่งที่ชุมชนจะได้รับจากการพัฒนาชุมชนนี้คือ การเรียนรู้หลักการในการพัฒนาอย่างถูกต้อง มีลำดับขั้นตอนและมีกระบวนการมากยิ่งขึ้น ในการแก้ไขปัญหาด้วยชุมชนเองนั้น จะทำให้ชุมชนมีความรัก และรู้สึกว่าคุณค่าต่อชุมชน สร้างให้เกิดความเข้มแข็งภายในชุมชนอย่างยั่งยืน

3.3 กระบวนการวิจัยและการมีส่วนร่วมของประชาชน

จุฑาทิพย์ ภัทราวาท (2553) กล่าวถึงกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมว่า ในกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม นั้น จะต้องประกอบไปด้วย 3 ขั้นตอนหลัก ซึ่งสามารถอธิบายได้ ดังนี้

3.3.1 ชั้นเตรียมการ “ประสานพื้นที่”

ในชั้นเตรียมการประสานพื้นที่นั้น สามารถแบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอนด้วยกัน ดังนี้

1) การคัดเลือกชุมชน ในขั้นตอนนี้ผู้วิจัยจะต้องทำการคัดเลือกชุมชน โดยการดำเนินการสำรวจพื้นที่และศึกษาข้อมูลเบื้องต้นของชุมชนในทุก ๆ ด้าน ทั้งในลักษณะทางกายภาพ แหล่งทรัพยากรของชุมชน ลักษณะทางด้านสังคม เศรษฐกิจ การคมนาคม ตลอดจนข้อมูลประชากร ซึ่งจะต้องทำการรวบรวมข้อมูลโดยอาศัยหน่วยงานราชการที่มีอยู่ในชุมชน และองค์กรเอกชนที่เข้ามา มีบทบาทสำคัญต่อชุมชนร่วมดำเนินการสำรวจชุมชนเบื้องต้นไปพร้อม ๆ กัน ต่อจากนั้นจึงเข้าสู่กระบวนการตัดสินใจเลือกชุมชนที่มีความเหมาะสมและสามารถทำการวิจัยได้

2) การสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชนซึ่งในการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชนนั้นจะเป็นการเริ่มต้นด้วยมิตรภาพ เพื่อเป็นการปูทางไปสู่ความร่วมมือร่วมใจระหว่างนักวิจัยกับคนในชุมชน โดยผู้วิจัยจะต้องทำให้สมาชิกในชุมชนยอมรับและไว้วางใจเมื่อผู้วิจัยอยู่ในชุมชน ทั้งนี้การยอมรับและความไว้วางใจที่ชุมชนจะมีต่อผู้วิจัยจะเกิดขึ้นได้นั้น ย่อมมาจากผู้วิจัยสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชนเสียก่อน ซึ่งในขั้นตอนนี้ ผู้วิจัยควรปฏิบัติ ดังนี้

2.1) ลงพื้นที่ ด้วยความเชื่อมั่นว่า คนในชุมชนล้วนมีความคิดความสามารถในการวิเคราะห์ปัญหา และสามารถแก้ไขปัญหากที่เกิดขึ้นภายในชุมชนได้

2.2) เปิดโอกาสให้คนในชุมชนได้แสดงความคิดเห็น ความรู้สึก และจะต้องรับฟังความคิดเห็นของคนในชุมชนให้มาก

2.3) ผู้วิจัยมีบทบาทเป็นผู้กระตุ้นให้คนในชุมชนเกิดความคิดในการพัฒนาชุมชน เป็นผู้คอยประคับประคองเกื้อหนุน ร่วมดำเนินกิจกรรมกับชุมชนและทำหน้าที่ในการถ่ายทอดความรู้ เตรียมความพร้อมทักษะในการปฏิบัติงานให้กับชุมชน โดยจะต้องสร้างการบูรณาการตนเองให้เข้ากับวิถีชีวิตของชุมชนนั้น ๆ

2.4) การติดต่อกับบุคคลสำคัญในชุมชนที่คนในชุมชนให้การยอมรับและเคารพนับถือ เช่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เจ้าอาวาส ผู้อาวุโสในชุมชน หรือแม้กระทั่งผู้บริหารโรงเรียน ครู ซึ่งผู้วิจัยจะต้องทำการแนะนำตัวเองว่าเป็นใคร เข้ามาทำอะไร รวมทั้งชี้แจงเกี่ยวกับสิ่งที่ผู้วิจัยจะเข้ามาทำต่อชุมชน นอกจากนี้จะต้องระบุถึงประโยชน์ที่ชุมชนจะได้รับจากการดำเนินการในกิจกรรมต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นเมื่อทำการวิจัย

2.5) การเปิดโอกาสให้มีการซักถามและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเห็นตลอดการดำเนินงานในทุก ๆ ขั้นตอน ซึ่งขั้นตอนในการประสานงานในพื้นที่นี้ เป็นขั้นตอนที่มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง ซึ่งถ้าผู้วิจัยไม่สามารถบูรณาการการตนเองให้เข้ากับชุมชนได้นั้น ชุมชนก็จะไม่สามารถสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินงานได้ และจะเกิดความยากลำบากในการก้าวไปสู่การดำเนินการขั้นต่อไป ซึ่งอาจจะต้องอาศัยการมีส่วนร่วมและความร่วมมือของคนในชุมชนเป็นสำคัญ

3.3.2 ชั้นลงมือวิจัย “ใส่ใจกระบวนการชุมชน”

ในการลงมือวิจัยนั้น ผู้วิจัยจะต้องใส่ใจในกระบวนการชุมชน โดยประกอบด้วยกิจกรรมต่าง ๆ ที่ผู้วิจัยจะต้องปฏิบัติ ดังนี้

การศึกษาปัญหาและความต้องการของชุมชน ตลอดจนการประเมินทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนนั้น โดยผู้วิจัยจะต้องดำเนินการร่วมกับชุมชน ซึ่งมีความจำเป็นที่จะต้องดำเนินการไปพร้อมกับการให้ความรู้แก่ชุมชนในด้านกระบวนการและขั้นตอนของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ทั้งนี้ในการให้ความรู้แก่ชุมชนนั้น นับเป็นการใช้รูปแบบและแนวทางการศึกษาผู้ใหญ่ มาเสริมในการพัฒนาทักษะต่าง ๆ โดยเริ่มตั้งแต่การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ปัญหาที่เกิดขึ้นภายในชุมชน การประเมินความต้องการของชุมชน การพัฒนาเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล การตีความ การสรุปและการแสดงข้อเสนอแนะบนพื้นฐานของข้อมูล

1) การกำหนดปัญหา ซึ่งอาจพบว่าชุมชนมีปัญหาและความต้องการที่มีความหลากหลาย แต่เมื่อถึงขั้นตอนการดำเนินการเพื่อแก้ไขปัญหานั้น อาจจะต้องเลือกปัญหาที่มีความจำเป็นที่จะต้องเลือกแก้ไขและลำดับความสำคัญของปัญหา ซึ่งจะต้องพิจารณาจากปัจจัยและองค์ประกอบต่าง ๆ เช่น ความรุนแรงของปัญหา และจากทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชน เพื่อนำทรัพยากรเหล่านั้นมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด ซึ่งในขั้นตอนนี้จะต้องเปิดโอกาสให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการอภิปราย แสดงความคิดเห็นและตัดสินใจในการเลือกและกำหนดปัญหา

2) การร่วมออกแบบการวิจัย โดยชุมชนจะต้องเข้ามามีส่วนร่วมตั้งแต่การกำหนดวัตถุประสงค์ของการวิจัย การกำหนดวิธีการเก็บข้อมูลว่าจะเก็บข้อมูลอะไร อย่างไร ใช้วิธีการใด และจะใช้ระยะเวลาเท่าไร ผู้ที่รับผิดชอบคือใคร เป็นต้น

3) การวิเคราะห์ข้อมูลในขั้นตอนนี้ อาจเกิดข้อจำกัดสำหรับคนในชุมชนที่เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการ เนื่องจากประสบการณ์และความรู้ในเรื่องการวิจัยนั้น มีจำกัด ดังนั้น ผู้วิจัยต้องให้ความสำคัญในเรื่องนี้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในตอนคัดเลือกคนในชุมชนก็จะรับรู้ถึงสภาพของปัญหาที่ได้มีการหยิบยกมาว่ามีความรุนแรงมากน้อยเพียงใด สาเหตุของปัญหาคืออะไร และคนกลุ่มใดได้รับผลกระทบจากปัญหาที่เกิดขึ้นบ้าง

4) การนำเสนอข้อมูลต่อที่ประชุมของชุมชน เพื่อให้ชุมชนได้รับรู้และการทำงานกันยืดยานและตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล พร้อมกับเสนอข้อคิดเห็นเพิ่มเติมที่จะเป็นประโยชน์ต่อการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ในการจัดทำแผนงานหรือโครงการเพื่อแก้ปัญหาต่อไป

3.3.3 ขั้นพัฒนา “มุ่งแก้ปัญหาชุมชน”

การแก้ปัญหาของชุมชนในขั้นตอนการพัฒนานั้น จะต้องมีการดำเนินงาน ในกิจกรรม ต่าง ๆ ที่นักวิจัยจะต้องปฏิบัติ ประกอบด้วยกิจกรรม ดังนี้

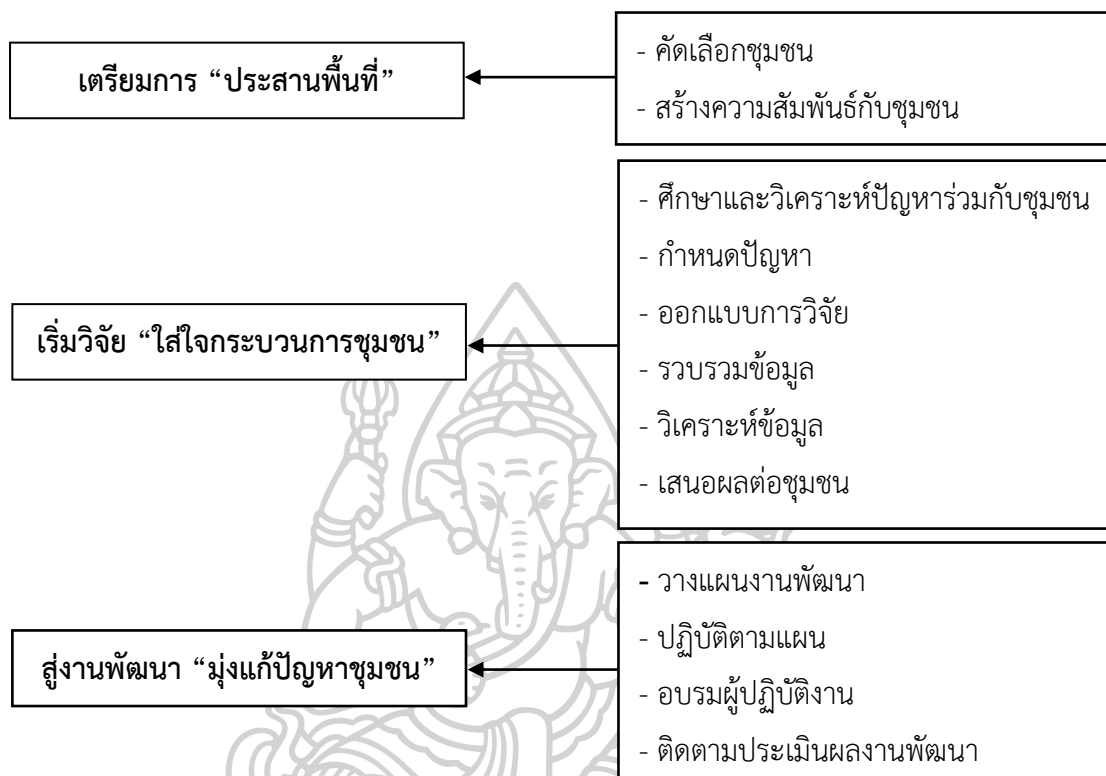
1) การกำหนดโครงการ เพื่อนำไปสู่การแก้ไขปัญหาต่าง ๆ โดยมีการ กำหนดวัตถุประสงค์ กิจกรรม กระบวนการปฏิบัติงาน บทบาทหน้าที่ของคนในชุมชนในการ ปฏิบัติงาน ตลอดจนการกำหนดขอบเขตระยะเวลาในการดำเนินงานของโครงการหรือกิจกรรมต่าง ๆ ซึ่งกระบวนการหรือการดำเนินงาน ต่าง ๆ นี้ นับเป็นการร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมทำของคนในชุมชน ซึ่งนักวิจัยจะต้องทำหน้าที่เป็นผู้คอยกระตุ้นให้คนในชุมชนมีส่วนร่วม และต้องสนับสนุนในด้านต่าง ๆ เช่น การหาแหล่งสนับสนุนจากเครือข่ายภายนอกชุมชน ตลอดจนค้นหาและแนะนำแหล่งทุนทาง สังคมและวัฒนธรรมในชุมชน เพื่อนำมาใช้ในการปฏิบัติงานและพัฒนา

2) การดำเนินงานตามแผนที่วางไว้ ทั้งนี้ต้องมีผู้นำในชุมชนเป็นแกนนำ ในการดำเนินงาน ซึ่งกลุ่มแกนนำเหล่านี้จะต้องได้รับการยอมรับนับถือจากคนในชุมชน โดยสามารถ แบ่งกลุ่มแกนนำให้มีความเหมาะสม เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์ หรือการดำเนินงาน หากชุมชนที่ไม่มี แกนนำนั้น จะต้องสร้างหรือตั้งกลุ่มแกนนำขึ้นมา เพื่อให้การดำเนินงานของกิจกรรมต่าง ๆ มีความ สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่ตั้งเป้าหมายไว้ สิ่งสำคัญในขั้นตอนนี้คือ การกระจายบทบาทความ รับผิดชอบและหน้าที่ต่าง ๆ ให้กับคนในชุมชน กลุ่มแกนนำ และนักวิจัย ตลอดจนมอบหมายงาน ต่าง ๆ ให้สอดคล้องกับศักยภาพและความสามารถของแต่ละบุคคล ในการนี้การกำหนดรูปแบบหรือ กิจกรรมต่าง ๆ นั้น จะต้องอาศัยความรู้ และเทคนิคการจัดการบริหารงาน การมีส่วนร่วมในการ ทำงาน การแก้ไขปัญหา การพัฒนาศักยภาพทักษะความรู้ต่าง ๆ ในการดำเนินงาน ทั้งนี้จึงเป็น บทบาทหน้าที่ของนักวิจัยที่จะต้องจัดอบรมถ่ายทอดความรู้ต่าง ๆ ให้แก่คนในชุมชนทั้งก่อนและ ในขณะดำเนินการ

3) การติดตามและประเมินผลการดำเนินงาน ซึ่งเป็นกิจกรรมที่มีความ สำคัญเป็นอย่างยิ่ง เพราะจะทำให้ผู้ดำเนินงานรู้ถึงปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ที่เกิดในในการ ดำเนินงาน และโครงการหรือกิจกรรมต่าง ๆ ดำเนินงานไปตามที่ได้วางแผนที่ตั้งเป้าหมายไว้หรือไม่ ซึ่งคนในชุมชนเป็นผู้ที่มีส่วนร่วม และดำเนินงานติดตามประเมินผลร่วมกัน ทั้งนี้อาจตั้งกลุ่มขึ้นใหม่ สำหรับการติดตามและประเมินผล เพื่อให้มีบทบาทหน้าที่ในการติดตามและประเมินผลโดยเฉพาะ ทั้งนี้เพื่อป้องกันการเกิดอคติที่จะเกิดขึ้นในการติดตามและประเมินผล

พอจะสรุปได้ว่า ในขั้นตอนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม นั้น นักวิจัย จะต้องคำนึงถึงความสำคัญในทุก ๆ ขั้นตอน เริ่มจากการเตรียมการประสานงานในพื้นที่วิจัย การลง มือดำเนินการวิจัย กระบวนการวิจัยที่จะเกิดขึ้นในชุมชน และนำไปสู่การพัฒนาเพื่อแก้ไขปัญหาที่ เกิดขึ้นในชุมชน ซึ่งนักวิจัยจะต้องเตรียมตัวศึกษาข้อมูลและมีการวางแผนการดำเนินงานที่เหมาะสม

และรัดกุม ตลอดจนมีการติดตามและประเมินผลการดำเนินงานการพัฒนา เพื่อมุ่งสู่การแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ร่วมกันของคนในชุมชน

ภาพที่ 2 ขั้นตอนของการวิจัยปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม
ที่มา: จุฑาทิพย์ ภัทราวาท (2553: 12)

ในการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม นั้น จะต้องประกอบไปด้วยบุคคล 2 กลุ่มหลักที่สำคัญ คือ นักวิจัย และคนในชุมชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่วิจัย ในการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม นั้นจะประสบความสำเร็จหรือไม่ ย่อมขึ้นอยู่กับหน้าที่และบทบาทของนักวิจัย ตลอดจนบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการวิจัยทุกฝ่าย ว่ามีการดำเนินการในบทบาทหน้าที่ได้อย่างเหมาะสมหรือไม่

ชูชาติ พ่วงสมจิตร (2548: 17) ได้กำหนดการดำเนินการในพื้นที่วิจัยในกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมมีการกระบวนการ 3 ขั้นตอน เพื่อใช้เป็นกรอบในการกำหนดบทบาทหน้าที่ ดังนี้

ตารางที่ 1 บทบาทของนักวิจัยและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

ขั้นตอนการวิจัย	บทบาทของนักวิจัย	บทบาทของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง/ ชาวบ้าน
1. ขั้นเตรียมการประสานพื้นที่ 1.1 การคัดเลือกชุมชน	สืบหาและศึกษาข้อมูลของชุมชนอย่างรอบด้าน เพื่อให้ได้ชุมชนที่เหมาะสมต่อการทำวิจัย โดยนักวิจัยอาจใช้การสัมภาษณ์ หรือการสนทนากลุ่มกับชาวบ้าน ทั้งนี้ นักวิจัยต้องให้เกียรติและเปิดใจรับฟังข้อมูลจากชาวบ้านอย่างเต็มที่	ให้ความร่วมมือในการให้ข้อมูลที่แท้จริงของชุมชนแก่นักวิจัย
1.2 การสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน	1) เข้าชุมชนอย่างสม่ำเสมอ ต่อเนื่อง 2) บอกสถานะและบทบาทของนักวิจัย 3) ปฏิบัติต่อชุมชน/ชาวบ้านอย่างให้เกียรติ ให้ความรู้ความคิดของชาวบ้าน และวางตนเสมอกับชาวบ้าน 4) เข้ามาพักในชุมชนและสร้างความคุ้นเคย 5) ปฏิบัติตนให้ถูกต้องตามขนบธรรมเนียมของชุมชน 6) ร่วมกิจกรรมของชุมชนอย่างสม่ำเสมอ 7) ให้ความช่วยเหลือชุมชนและแสดงความมีน้ำใจในโอกาสที่เหมาะสม 8) รักษาสัมพันธ์ภาพที่ดีกับชุมชนให้ต่อเนื่อง	1) ให้ความเป็นมิตรเป็นกันเอง และให้ความช่วยเหลือแก่นักวิจัย 2) ให้ข้อมูลและแนะนำให้นักวิจัยสามารถปฏิบัติตนได้อย่างถูกต้องตามขนบธรรมเนียมประเพณีของชุมชน 3) แนะนำให้นักวิจัยรู้จักคุ้นเคยกับคนในชุมชน อื่น ๆ 4) อำนวยความสะดวกและช่วยดูแลเรื่องความปลอดภัยแก่นักวิจัย
2. ขั้นลงมือวิจัย 2.1 ขั้นศึกษาปัญหาและความต้องการของชุมชน	1) สืบเสาะค้นหาปัญหาของชุมชนในทุก ๆ ด้านโดยเปิดโอกาสให้คนในชุมชนได้สะท้อนปัญหาและแสดงความคิดเห็นอย่างเต็มที่ ประเมินทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชน	1) ให้ความร่วมมือในการสะท้อนปัญหา 2) ให้ข้อมูลเกี่ยวกับทรัพยากรในชุมชน
2.2 ขั้นกำหนดปัญหาวิจัย	1) ดำเนินการเพื่อให้ได้ข้อสรุปจากชาวบ้านถึงความสำคัญ เพื่อนำมาสู่การแก้ปัญหาและการพัฒนา	1) ให้ความเห็นเพื่อการจัดลำดับความสำคัญของปัญหาของชุมชน
2.3 ขั้นตอนออกแบบการวิจัย	1) ให้ความรู้เกี่ยวกับกระบวนการวิจัยแก่ชาวบ้าน 2) ออกแบบการวิจัยโดยให้ชาวบ้านมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ	1) เรียนรู้กระบวนการวิจัย 2) ให้ข้อมูลและร่วมตัดสินใจเกี่ยวกับขั้นตอน/วิธีการวิจัย/เครื่องมือการวิจัย
2.4 ขั้นวิเคราะห์ข้อมูล	1) วิเคราะห์ข้อมูลเพื่อสรุปให้เห็นถึงสาเหตุของปัญหา แนวทางการแก้ปัญหา ทรัพยากรที่ต้องใช้ ทั้งนี้โดยชุมชนมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ข้อมูล	1) เข้ามามีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ข้อมูล

ตารางที่ 1 บทบาทของนักวิจัยและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (ต่อ)

ขั้นตอนการวิจัย	บทบาทของนักวิจัย	บทบาทของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง/ ชาวบ้าน
2.5 ขั้นนำเสนอข้อมูล ต่อชุมชน	1) นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลต่อชุมชน โดยให้ประชาชนตรวจสอบข้อมูล/ยืนยันความถูกต้อง	1) ให้ความเห็นต่อผลการวิเคราะห์ข้อมูล
3. ขั้นพัฒนา 3.1 ขั้นกำหนดโครงการ เพื่อแก้ไขปัญหา/ พัฒนา	1) ดำเนินการให้ชาวบ้านตัดสินใจเลือกโครงการใช้แก้ไขปัญหา/พัฒนา	1) ให้ความเห็นและตัดสินใจเลือกโครงการแก้ปัญหา/พัฒนาชุมชน
3.2 ขั้นปฏิบัติตามแผน	1) ดำเนินการให้ได้ตัวแทนชุมชนที่จะมาเป็นคนพัฒนา 2) ประสานงานให้คณะทำงานสามารถทำงานตามโครงการได้ โดยผู้วิจัยอาจต้องเป็นสื่อกลางในการให้ความรู้ เสริมประสบการณ์ และสรรหาทรัพยากรเพื่อการดำเนินการ	1) ส่งตัวแทนเข้าเป็นคณะทำงานในโครงการ 2) คณะทำงานเรียนรู้/ฝึกประสบการณ์ให้มีความรู้ความสามารถในการดำเนินงานตามโครงการ 3) คณะทำงานปฏิบัติตามงานตามขั้นตอนของโครงการ
3.3 ขั้นติดตาม ประเมินผล	1) วางแผนการประเมินผลโดยให้ชุมชนมีส่วนร่วม 2) กำกับติดตามประเมินผลการดำเนินงานทั้งการประเมินก่อนการดำเนินการ ระหว่างการดำเนินการ และหลังการดำเนินการ โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน 3) นำผลการประเมินมาปรับปรุงพัฒนาการดำเนินงาน โดยชุมชนมีส่วนร่วมในการปรับปรุงแก้ไข	1) ร่วมวางแผนการประเมินผลกับนักวิจัย 2) ร่วมประเมินผลการดำเนินงานในทุกขั้นตอนนี้กับนักวิจัย 3) ร่วมปรับปรุงพัฒนาการดำเนินงานกับนักวิจัย

ที่มา: ชูชาติ พ่วงสมจิตร (2548: 17)

การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม นั้น มีเป้าหมายคือการพัฒนามนุษย์ หรือสร้างพัฒนาศักยภาพให้แก่คนในชุมชนที่เป็นกลุ่มเป้าหมายหลักของการวิจัย ทำให้ทุกกระบวนการดำเนินงานจะต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน เพื่อให้คนในชุมชนเกิดกระบวนการเรียนรู้ และสามารถสร้างชุมชนเป็นชุมชนที่เข้มแข็งและพึ่งพาตนเองได้ ดังนั้นนักวิจัยจะต้องคำนึงถึงการพัฒนาคนเป็นหลัก โดยที่นักวิจัยจะต้องไม่แสดงบทบาทหน้าที่มากเกินไป หรือไม่เน้นผลที่ได้จาก

การพัฒนา มากจนเกินไป ซึ่งหากเน้นผลที่เกิดจากการพัฒนา มากเกินไปนั้น จะทำให้งานวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเปลี่ยนเป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการทันที

3.4 ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม นั้น เป็นกระบวนการดำเนินงานที่ต้องอาศัยความร่วมมือจากคนในชุมชนเป็นสำคัญในทุก ๆ กระบวนการดำเนินการวิจัย ทั้งนี้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมได้ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชนโดยตรง ดังนี้

ชอบ เข้มกมัด และโกวิท พวงงาม (2547: 13-14) ได้กล่าวถึงผลประโยชน์ที่คนในชุมชนและนักวิจัยได้รับจากการดำเนินงานวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ไว้ดังนี้

1. คนในชุมชนมีความรู้มากยิ่งขึ้น โดยสามารถวิเคราะห์สถานการณ์ที่เกิดขึ้นภายในชุมชนอย่างถูกต้อง และมีความมั่นใจที่จะทำงานด้วยความร่วมมือกันภายในชุมชนในทุก ๆ มิติ เช่น มิติทางเศรษฐกิจ มิติทางสังคมและวัฒนธรรม นำไปสู่การสร้างผลประโยชน์ให้เกิดขึ้นต่อตนเองและชุมชน

2. ชุมชนได้รับโอกาสในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนมากยิ่งขึ้น โดยมีการจัดสรรทรัพยากรให้เกิดการกระจายอย่างทั่วถึงและเกิดความเป็นธรรมแก่คนในชุมชน ส่งผลให้คนในชุมชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีมากยิ่งขึ้น

3. นักวิจัยหรือนักพัฒนา จะเกิดกระบวนการเรียนรู้จากชุมชนที่ศึกษา สร้างประสบการณ์ในด้านการทำงานร่วมกับชุมชน ซึ่งจะส่งผลให้เกิดการเรียนรู้การทำความเข้าใจชุมชนมากยิ่งขึ้น จนเกิดเป็นการสร้างกระบวนการคิดการพัฒนาตนเองและการพัฒนาชุมชนอย่างแท้จริง

นอกจากนี้หากนักวิจัยหรือนักพัฒนาใช้กระบวนการการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR) อย่างถูกต้องและเหมาะสมแล้วนั้น จะเกิดผลดังต่อไปนี้

1. คนในชุมชนได้รับการเรียนรู้มากยิ่งขึ้น
2. คนในชุมชนมีการปฏิบัติมากยิ่งขึ้น
3. คนในชุมชนมีการถ่ายทอดและเผยแพร่ภูมิปัญญาความรู้มากยิ่งขึ้น

การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมจึงไม่ใช่วิธีการหรือกระบวนการที่ใช้สำหรับค้นหาและแก้ไขปัญหาเพียงเท่านั้น หากแต่เป็นการดำเนินการกระตุ้นให้คนในชุมชนมีการปฏิบัติและจัดการกับปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นภายในชุมชนนั้น ๆ ซึ่งส่งผลให้คนในชุมชนมีโอกาสที่จะสร้างการเปลี่ยนแปลงคุณภาพชีวิตให้ไปสู่ทิศทางที่ดีขึ้น ด้วยการเรียนรู้ในการแก้ไขปัญหาและสร้างองค์ความรู้ให้พร้อมที่จะเผชิญกับปัญหาที่เข้ามาในชุมชน

4. ผลการวิจัยสามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้อย่างชัดเจน เนื่องจากได้มีการทดลองใช้หรือปฏิบัติจริงในกิจกรรมต่าง ๆ ซึ่งใช้กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนเป็นสำคัญ แสดงให้เห็นถึงความร่วมมือ ร่วมแรง ร่วมใจ โดยที่คนในชุมชนมีจิตสำนึกร่วมในการดำเนินการทุกขั้นตอน ตั้งแต่เริ่มวางแผน เริ่มตัดสินใจ เริ่มปฏิบัติ และติดตามและประเมินผลจากกิจกรรมที่ได้สร้างขึ้น ตลอดจนสร้างจิตสำนึกร่วมในการเป็นเจ้าของกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกัน

จากการศึกษาแนวคิดการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ผู้วิจัยสรุปได้ว่า การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม มีกระบวนการดำเนินงานที่อาศัยการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนตั้งแต่เริ่มต้นการดำเนินงาน คือ การร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมทำ และร่วมติดตามประเมินผลการดำเนินงาน เพื่อให้คนในชุมชนเกิดกระบวนการเรียนรู้ และสามารถสร้างชุมชนเป็นชุมชนที่เข้มแข็งและพึ่งพาตนเองได้ ผู้วิจัยจึงนำกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมที่ได้จากการศึกษาแนวคิดการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมมาใช้ดำเนินการศึกษาวัฒนธรรมกะเหรี่ยงและการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม ไปสู่การสร้างกิจกรรมการอนุรักษ์วัฒนธรรมกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี เพื่อให้คนกะเหรี่ยงในอำเภอบ้านคาเกิดกระบวนการมีส่วนร่วมตั้งแต่การร่วมกันรวบรวมวัฒนธรรมที่ปรากฏขึ้นชุมชน และร่วมกันคิดปัญหาที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม จากนั้นร่วมกันวางแผนการดำเนินการอนุรักษ์วัฒนธรรมกะเหรี่ยง โดยลงมือปฏิบัติและดำเนินการด้วยความร่วมแรงร่วมใจของคนในชุมชน ตลอดจนร่วมกันติดตามและประเมินผลถอดบทเรียนจากการ จัดกิจกรรมการอนุรักษ์วัฒนธรรมกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี เพื่อให้การดำเนินการมีประสิทธิภาพและบรรลุตามวัตถุประสงค์ของการจัดกิจกรรม

3.5 เทคนิคการสร้างเครือข่ายและความสัมพันธ์กับชุมชน

ในการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เป็นกระบวนการวิจัยที่จะต้องอาศัยความร่วมมือของชุมชนและความร่วมมือของภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง โดยที่นักวิจัยมีความจำเป็นที่จะต้องมีความรู้ ความสามารถในการสร้างเครือข่าย ตลอดจนการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนที่นักวิจัยจะทำการลงพื้นที่ไปศึกษา (ชูชาติ พ่วงสมจิตร, 2557: 22; สมคิด บางโม, 2552: 351; ณรงค์วิทย์ แสนทอง, 2551: 22-23) ได้เสนอแนวทางในการสร้างเครือข่าย และเทคนิคของการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชน ไว้ดังนี้

3.5.1 การสร้างเครือข่ายเพื่อการวิจัย

การสร้างเครือข่ายเพื่อการวิจัย เป็นการรวมกลุ่มของคนในชุมชนหรือพื้นที่วิจัย และกลุ่มคนที่มีความเกี่ยวข้องหรือสัมพันธ์กับการวิจัย ซึ่งในการรวมกลุ่มนั้นไม่ได้เป็นเพียงการรวมกลุ่มเพื่อร่วมวงสนทนาเพียงอย่างเดียวเท่านั้น หากแต่เป็นการรวมตัวให้โดยมีสมาชิกที่สามารถติดต่อสื่อสารกันได้ตลอด เวลา ซึ่งมีความเต็มใจและสมัครใจในการทำงานร่วมกัน

โดยการสร้างเครือข่ายในรูปแบบดังกล่าวนี้ ชูชาติ พ่วงสมจิตร (2557) ได้เสนอหลักการดำเนินงานในการสร้างเครือข่าย ไว้ดังนี้

1. การชี้ กลุ่มหรือบุคคลที่สามารถทำหน้าที่กระตุ้นหรือทำให้เครือข่ายดำเนินงานไปได้
2. มีกระบวนการจัดการเครือข่ายที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งจะต้องใช้เทคนิคในการประสานผลประโยชน์ ที่จะนำไปสู่ส่วนได้ส่วนเสียของแต่ละฝ่ายในการดำเนินกิจกรรม
3. การพัฒนา การปฏิบัติ และการติดตามผลของกิจกรรมต่าง ๆ ของเครือข่าย จะต้องมีการติดต่อประสานงานกันอย่างต่อเนื่อง ระหว่างผู้ร่วมเครือข่ายที่จะได้รับผลประโยชน์และผู้ ที่ให้การสนับสนุนทุนต่าง ๆ
4. การให้ความสนใจร่วมกันในการกำหนดวัตถุประสงค์และการคิด ตลอดจน การหาวิธีแนวทางการปฏิบัติงานร่วมกัน เพื่อก่อให้เกิดการประสานงานติดต่อกันระหว่างคนในชุมชน และเครือข่าย

ปาริชาติ วลัยเสถียร และคณะ (2546: 482-484) ได้จำแนกกระบวนการสร้างเครือข่ายกับหน่วยงานหรือองค์กรอื่น ๆ จำนวน 5 ขั้นตอน คือ

1. การคำนึงถึงความสำคัญของการสร้างเครือข่าย โดยบุคคลที่สร้างเครือข่าย จะต้องเล็งเห็นความสำคัญของการดำเนินการในการปฏิบัติงาน เพื่อให้กระบวนการทำงานประสบความสำเร็จ โดยจะมีคำถามจำนวน 3 ข้อเป็นเกณฑ์ในการพิจารณา ดังนี้
 - 1.1 การจะเข้าร่วมเป็นเครือข่ายกับหน่วยงานหรือองค์กรใด
 - 1.2 การจะได้รับผลประโยชน์ หรือต้องยอมเสียผลประโยชน์อะไรบ้างในการเข้าร่วมเป็นภาคีเครือข่าย
 - 1.3 การเข้าร่วมเป็นเครือข่ายนั้นจะต้องมีระยะเวลาในการเข้าร่วมนานเพียงไร
2. ในการติดต่อประสานงานกับหน่วยงานหรือองค์กรที่จะเข้ามาเป็นเครือข่าย นั้น นับเป็นขั้นตอนของการสร้างความเชื่อใจและความคุ้นเคย ตลอดจนมีการแลกเปลี่ยนข้อมูลเพื่อให้เกิดแรงจูงใจในการร่วมแก้ไขปัญหาร่วมกัน ซึ่งจัดอยู่ในขั้นตอนการเตรียมเครือข่าย (Pre – group)
3. ในการสร้างความร่วมมือร่วมกัน ซึ่งมีการสร้างความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน มีการตกลงร่วมกันเพื่อที่จะดำเนินงานร่วมกัน ในการนี้กลุ่มหรือองค์กรจะต้องมีกิจกรรมที่มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ภายในกลุ่มหรือองค์กร หรือการติดต่อประสานงานกับองค์กรภายนอก เช่น การเดินทางไปทัศนศึกษา การอบรมรับความรู้จากวิทยากรภายนอก เป็นต้น ทั้งนี้เพื่อให้กลุ่มหรือ องค์กรมีความรู้และเปิดทัศนคติในการดำเนินกิจกรรมภายในชุมชน โดยขั้นตอนนี้จะอยู่ในขั้นของกลุ่ม ศึกษาเรียนรู้ (Learning group)

4. การพัฒนาความสัมพันธ์ ซึ่งเป็นกระบวนการที่เครือข่ายมีความเป็นรูปธรรม โดยมีข้อตกลงร่วมกันในด้านการบริหารงาน บทบาทของคนในกลุ่ม เป้าหมายของการจัดกิจกรรมหรือโครงการ ต่าง ๆ โดยขั้นตอนนี้จะอยู่ในขั้นตอนกลุ่มกิจกรรม (Action Group)

5. การเรียนรู้ร่วมกัน เป็นขั้นตอนสุดท้ายหลังจากการพัฒนาความสัมพันธ์จากการทำกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกัน ซึ่งแต่ละกลุ่มหรือองค์กรจะเกิดความรัก สามัคคีและมีความแน่นแฟ้น จนเกิดเป็นการเรียนรู้ร่วมกัน โดยจะทำให้เกิดการพัฒนาความสัมพันธ์จนกลายเป็นสิ่งที่จะนำไปสู่การขยายกลุ่มและสร้างองค์กรใหม่ร่วมกันสืบไป

3.5.2 เทคนิคในการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน

ในการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม นั้น จะมีการใช้เทคนิคและกระบวนการแบบเดียวกับการวิจัยเชิงคุณภาพเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งการวิจัยเชิงคุณภาพนั้นจะมุ่งเน้นการศึกษาเพื่อทำความเข้าใจและการอธิบายถึงเรื่องราวต่าง ๆ ตามความหมายที่ชุมชนในแต่ละพื้นที่ได้เข้าใจ ส่วนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม นั้น นอกจากนักวิจัยและชุมชนจะต้องเข้าใจในความหมายต่าง ๆ ของชุมชนแล้วนั้น คนในชุมชนรวมทั้งนักวิจัยจะต้องเข้าใจถึงปัญหาและร่วมกันสร้างกิจกรรมเพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นภายในชุมชนด้วยกระบวนการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนในทุกกระบวนการดำเนินงาน ทำให้การสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนจึงเป็นปัจจัยที่สำคัญในการทำให้กระบวนการดำเนินงานของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมดำเนินการต่อไปได้จนประสบความสำเร็จ ทั้งนี้หากนักวิจัยไม่สามารถเข้าถึงชุมชนหรือสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนได้นั้น ก็จะทำให้ นักวิจัยไม่สามารถรับรู้ถึงปัญหา และความต้องการ หรือได้รับความร่วมมือในการแก้ไขปัญหาจากชุมชนได้ ทั้งนี้ชูชาติ พ่วงสมจิตร (2548: 23) ได้เสนอเทคนิคในการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน ไว้ดังนี้

1. นักวิจัยจะต้องแนะนำตนเองให้สมาชิกในชุมชนได้รู้จัก ซึ่งทำได้โดยการที่นักวิจัยเข้าไปแนะนำตนเองให้กับสมาชิกในชุมชนที่ทำการวิจัยได้รับทราบ หรืออาจจะให้มีสมาชิกในชุมชนท่านใดท่านหนึ่งเป็นสื่อกลางในการแนะนำตัวของนักวิจัย ซึ่งอาจจะเริ่มจากแกนนำชุมชนไปสู่สมาชิกในชุมชนคนอื่น ๆ

2. ในการเข้ามาพักพิงอิงอาศัยในชุมชนในพื้นที่วิจัยนั้น นักวิจัยควรเข้าไปฝังตัวในชุมชนที่ทำการวิจัย เพราะจะกระบวนการสร้างความคุ้นเคยและนำไปสู่การเข้าถึงชุมชนด้วยการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีให้กับชุมชน ทำให้ชุมชนไม่รู้สึกว่านักวิจัยเป็นคนนอก อีกทั้งนักวิจัยได้มีโอกาสเรียนรู้วิถีชีวิตวัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณีของชุมชนได้รวดเร็วยิ่งขึ้น

3. นักวิจัยจะต้องพยายามเรียนรู้และปฏิบัติตนให้เหมาะสมและถูกต้องตามขนบธรรมเนียมประเพณีวัฒนธรรมของชุมชน เพื่อให้เกิดความสอดคล้องและสร้างความไว้วางใจแก่คนในชุมชน

4. นักวิจัยจะต้องร่วมกิจกรรมของชุมชนอย่างต่อเนื่อง เพื่อเป็นการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีและเรียนรู้วิถีชีวิตของคนในชุมชน ตลอดจนเป็นการสร้างความคุ้นเคยระหว่างนักวิจัยและคนในชุมชนเป็นอย่างดี
5. นักวิจัยจะต้องวางตัวให้เหมาะสมกับคนในชุมชน โดยจะต้องสร้างความคุ้นเคยและปรับตนเองให้มีความกลมกลืนกับคนในชุมชน ในด้านการใช้ชีวิต การแต่งกาย การใช้ภาษาในการสนทนา เพื่อให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตของคนในชุมชน
6. นักวิจัยจะต้องให้ความช่วยเหลือชุมชนอย่างสม่ำเสมอต่อเนื่อง เช่น การลงแรงในการปฏิบัติงานหรือกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน การแสดงความคิดเห็น เพื่อที่จะทำให้ชุมชนไว้วางใจและสร้างความรู้สึกว่านักวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน
7. นักวิจัยจะต้องแสดงถึงความมีน้ำใจต่อชุมชนในโอกาสที่เหมาะสม เช่น การมีของขวัญไปมอบให้แก่บุคคลสำคัญในชุมชน หรือสิ่งของไปแจกแก่ผู้ช่วยเหลือในการดำเนินงาน
8. นักวิจัยจะต้องรักษาความสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชน ไม่ว่าจะในช่วงดำเนินการวิจัย หรือยังจากการดำเนินการวิจัยเสร็จสิ้นแล้วก็ตาม หากนักวิจัยไม่รักษาความสัมพันธ์ที่ดีไว้ จะส่งผลถึงนักวิจัยที่จะเข้ามาศึกษาในชุมชนหรือพื้นที่วิจัยดังกล่าวต่อ ๆ ไป

3.6 เทคนิคที่จำเป็นสำหรับการเก็บรวบรวมข้อมูลจากชุมชน

ในการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมนั้น นักวิจัยจะต้องใช้เทคนิคและกระบวนการเกี่ยวกับการวิจัยเชิงคุณภาพเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งในกระบวนการและขั้นตอนของการเก็บรวบรวมข้อมูลก็เช่นเดียวกัน นอกจากนี้ยังมีเทคนิคในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากชุมชน 4 เทคนิค (ชนพรรณ ธานี, 2540: 91) ดังนี้

3.6.1 เทคนิค A-I-C (Appreciation Influence Control)

A-I-C เป็นกระบวนการที่มีประสิทธิภาพในการเสริมสร้างพลังให้กับชุมชน เพื่อเพิ่มศักยภาพให้กับคนในชุมชนให้มีกระบวนการคิดและทำงานร่วมกัน โดยเทคนิค A-I-C เป็นการระดมความคิดที่มุ่งเน้นและให้ความสำคัญกับความคิดเห็นของคนในชุมชนและการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน ตลอดจนสร้างความเสมอภาคให้เกิดขึ้นในชุมชน ด้วยกระบวนการที่นำคนในชุมชนมาเป็นศูนย์กลางในการพัฒนา กระบวนการ A-I-C นับเป็นเทคนิคไม่มีซับซ้อน ซึ่งสามารถนำมาใช้ให้เกิดความเหมาะสมในการวางแผนงานพัฒนาชุมชนเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติ อีกทั้งยังเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการระดมความคิดเห็นของคนในชุมชนได้เป็นอย่างดี โดยจะเปิดโอกาสให้คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น ร่วมมือ ร่วมใจ ด้วยความเสมอภาคเท่าเทียม ตลอดจนมีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ และความรู้ต่าง ๆ ของคนในชุมชน นอกจากนี้ยังเป็นเครื่องมือที่ใช้สำหรับการทำความเข้าใจปัญหา และความต้องการของคนในชุมชน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาที่เหมาะสมกับบริบทของชุมชน

ในพื้นที่ด้วยศักยภาพของคนในชุมชน (ธนพรรณ ธาณี, 2540: 91) เทคนิค A-I-C จึงเป็นกระบวนการที่รวบรวมภูมิปัญญา คลังสมอง และความคิดสร้างสรรค์ของคนในชุมชนเพื่อนำไปสู่การพัฒนา โดยมีกระบวนการ 3 ขั้นตอน ดังนี้ (สินธุ์ สโรบล, 2552: 13)

1. ขั้นตอนการสร้างความรู้ (Appreciation หรือ A)

ในขั้นตอนของการสร้างความรู้ นั้น เป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในด้านประสบการณ์ต่าง ๆ ของคนในชุมชน ซึ่งจะเป็นการเปิดโอกาสให้คนในชุมชนทุกคนมีสิทธิ์ในการแสดงความคิดเห็น และร่วมกันหาข้อสรุปร่วมกันอย่างเสมอภาค โดยจะใช้การเขียนภาพเป็นสื่อกลางในการแสดงความคิดเห็นซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ช่วง คือ

- 1) การวิเคราะห์สถานการณ์ของหมู่บ้านในปัจจุบัน (A)
- 2) การกำหนดอนาคตของหมู่บ้านที่ต้องการให้เกิดการพัฒนาในทิศทางใด (A2)

2. การสร้างแนวทางในการพัฒนา (Influence หรือ I)

ในการสร้างแนวทางในการพัฒนานั้น เป็นกระบวนการหาวิธีที่จะนำไปสู่การพัฒนาชุมชนตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ในระยะ (A2) โดยจะเป็นการหาวิธีการที่จะนำไปสู่การพัฒนาชุมชน ซึ่งในระยะนี้จะแบ่งออกเป็น 2 ช่วง คือ

- 1) การคิดโครงการเพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์
- 2) การพิจารณาจัดลำดับความสำคัญของกิจกรรมหรือโครงการ โดยแบ่งออกเป็น 3 ประเภท คือ กิจกรรมที่คนในชุมชนลงมือดำเนินการเองและขอรับการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก กิจกรรมที่คนในชุมชนลงมือดำเนินการบางส่วนและขอรับการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก และกิจกรรมที่คนในชุมชนขอรับการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอกโดยผ่านหน่วยงานในพื้นที่ เช่น ตำบล อำเภอ หรือจังหวัด เป็นต้น

3. การสร้างแนวทางปฏิบัติ (Control หรือ C)

ในการนำกิจกรรมใด ๆ มาลงมือปฏิบัติและดำเนินการนั้น ผู้ที่รับผิดชอบกิจกรรมหรือโครงการต่าง ๆ นี้ จะถูกแบ่งจัดจำแนกออกเป็น 2 ช่วง คือ 1. การแล่งกลุ่มรับผิดชอบ 2. การทำความเข้าใจและตกลงในกระบวนการดำเนินงาน

ผู้วิจัยพอจะสรุปได้ว่า เทคนิค A-I-C เป็นเครื่องมือที่ใช้ระดมความคิดเห็นของคนในชุมชน เพื่อนำไปสู่กระบวนการร่วมคิด ร่วมทำ ในการวางแผนงานพัฒนาชุมชน โดยจะเป็นวิธีการสร้างโอกาสให้กับคนในชุมชนได้มีพื้นที่ในการแลกเปลี่ยนความคิด ความรู้ ประสบการณ์ ตลอดจนข้อมูลข่าวสารภายในชุมชน นำไปสู่การสร้างความรู้ความเข้าใจร่วมกันถึงปัญหาอุปสรรค และความต้องการของคนในชุมชน มุ่งเน้นการตัดสินใจร่วมกันเพื่อสร้างพลังและความเข้มแข็งให้กับชุมชน ซึ่งเป็นการสร้างศักยภาพและเกิดการยอมรับความคิดเห็นซึ่งกันและกัน นำไปสู่การวางแผนในการพัฒนาชุมชนให้มีความเข้มแข็งของตนเองและชุมชน

3.6.2 เทคนิค Mind Map

เทคนิค Mind Map นั้น เกิดขึ้นโดย โทนี บูซาน (Tony Buzan) นักคิดประเทศอังกฤษ ที่กล่าวว่า ในสมองของมนุษย์นั้น มีเซลล์สมองจำนวนมากที่ขดตัวรวมกันเปรียบเสมือนขดลวดไฟฟ้า และเมื่อมนุษย์เริ่มเกิดกระบวนการคิดเรื่องใด ๆ ก็เกิดกระแสความคิดเริ่มทำงานที่เซลล์สมองจุดหนึ่ง และเริ่มขยายไปยังทิศทางต่าง ๆ เป็นวงกว้าง ซึ่งเซลล์สมองของมนุษย์นั้น จะพยายามหาสิ่งที่จะช่วยทำให้เกิดความเข้าใจในความซับซ้อนในเรื่องต่าง ๆ จากความสำคัญของสมองมนุษย์นี้เองมีความเชื่อมโยงกับ Mind Mapping ที่มีการบูรณาการและพัฒนาจากการเห็นความสำคัญของความจำด้วยภาพว่าจะมีรูปแบบความสัมพันธ์กับการดำเนินงานของเซลล์สมอง โดยจะมีลักษณะเหมือนกิ่งของต้นไม้ที่แผ่กิ่งก้านแตกแขนงไปในทิศทางต่าง ๆ

หลักการของ Mind Map ประกอบไปด้วย 3 ส่วน คือ 1. การใช้ทักษะของเซลล์สมองทั้งสองซีก โดยจะทำงานไปพร้อม ๆ กันอย่างเต็มที่ 2. สมองของมนุษย์จะสามารถเริ่มความคิดในเรื่องราวใด ๆ ได้อย่างรวดเร็วเท่าที่มนุษย์แต่ละคนบันทึกได้ทันท่วงที และ 3. มนุษย์ต้องเขียนแบบไม่มีหยุด และอย่าคิดกังวลไปกับการจัดวางลำดับให้ดูสวยงาม เนื่องจากทุกสิ่งจะเกิดความเหมาะสมและลงตัวด้วยตัวของมันเองหรือสามารถมาจัดรูปแบบในตอนท้ายก็ได้

ทั้งนี้ ประโยชน์ของ Mind Map ในการจัดดำเนินการร่วมประชุมของคนในชุมชนนั้น ประกอบไปด้วย 4 ประการด้วยกัน ดังนี้

1. การสร้าง Mind Map จะเป็นเครื่องมือที่ช่วยบันทึกการแสดงความคิดเห็นของผู้เข้าร่วมประชุมได้อย่างครบถ้วนสมบูรณ์
2. การสร้าง Mind Map จะช่วยให้ผู้เข้าร่วมประชุมเห็นการแสดงความคิดเห็นหรือข้อมูลที่นำเสนอในที่ประชุมตลอดเวลา
3. การสร้าง Mind Map จะเป็นสิ่งที่ช่วยให้ผู้เข้าร่วมประชุมสามารถจำเรื่องราวต่าง ๆ ในการประชุมได้ครบถ้วนและง่ายมากยิ่งขึ้น ซึ่งจะสอดคล้องกับกระบวนการเรียนรู้ของมนุษย์ที่ชอบจดจำสิ่งต่าง ๆ
4. การสร้าง Mind Map จะช่วยให้ผู้ที่เข้าร่วมรับฟังการนำเสนอสามารถมองเห็นถึงภาพรวม และเรียบเรียงเรื่องราวต่าง ๆ เข้าไว้ด้วยกันชัดเจนยิ่งขึ้น

ผู้วิจัยพอจะสรุปได้ว่า เทคนิค Mind Map จะเป็นเครื่องมือในการรวบรวมความคิดเห็นในการประชุมของผู้เข้าร่วมประชุมไว้ในกระดาษแผ่นเดียว ซึ่งในการแสดงความคิดเห็นของผู้เข้าร่วมประชุม นั้น จะถูกบันทึกด้วยการเขียนเป็นภาพแตกออกเป็นกิ่งไม้เพื่อเชื่อมโยงความคิดให้เข้าใจง่ายและสร้างความทรงจำได้ยาวนานมากยิ่งขึ้น

3.6.3 เทคนิคการจัดเวทีประชาคม (Civil Society Forum or People Forum)

ในด้านเทคนิคการจัดเวทีประชาคมนั้น นับเป็นกระบวนการที่กระตุ้นให้คนในชุมชนเกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน ซึ่งจะใช้เวทีประชาคมเป็นสื่อกลางในการเรียนรู้และทำความเข้าใจในประเด็นต่าง ๆ ร่วมกัน และจะช่วยกันขับเคลื่อนงานและแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนนั้น ๆ

องค์ประกอบของการจัดเวทีประชาคม ประกอบไปด้วย 10 องค์ประกอบ ซึ่งสามารถจำแนกได้ ดังนี้

1. ประเด็นการเปิดเวทีประชาคมที่พิจารณาว่าเป็นปัญหาร่วมกัน
 2. การเปิดเวทีประชาคมจะต้องมีวัตถุประสงค์ของการจัดงานที่ชัดเจน
 3. การเปิดเวทีประชาคมจะต้องมีกระบวนการ วิธีการ ตลอดจนขั้นตอนการดำเนินการขับเคลื่อนงานไปสู่เป้าหมายที่ตั้งไว้ โดยผู้เข้าร่วมประชุมทุกคนจะต้องมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น
 4. บุคคลที่เข้าร่วมประชคมนั้น ได้รับการเปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็นอย่างเต็มที่ และเกิดความเสมอภาคกันอย่างเท่าเทียม
 5. ในการเปิดเวทีประชาคม จะต้องมีการอำนวยความสะดวกเพื่อสร้างให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในการเปิดเวที
 6. การสร้างบรรยากาศที่ดีในการเปิดเวทีประชาคม
 7. ในการเปิดเวทีประชาคมจะต้องมีการกำหนดเวลาที่เหมาะสม ไม่เร็วและช้าจนเกินไป
 8. การเปิดเวทีประชาคมจะต้องได้ข้อสรุปจากการเปิดเวทีประชาคมทุกครั้ง
 9. ในการเปิดเวทีประชาคมจะต้องมีสื่อต่าง ๆ เพื่อใช้ในการสื่อสารให้เกิดความเข้าใจง่ายมากยิ่งขึ้น
 10. มีการประสานงานกับเครือข่ายและชุมชนไว้ล่วงหน้าก่อนการจัดเวทีประชาคม
- ในส่วนของขั้นตอนการจัดเวทีประชาคมนั้น ประกอบไปด้วย 3 ขั้นตอนหลัก ๆ ที่สำคัญ เพื่อขับเคลื่อนการเปิดเวทีประชาคมให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ได้ตั้งเป้าหมายไว้ ดังนี้
- ขั้นตอนที่ 1 การเตรียมการก่อนจัดเวทีประชาคม
1. การเตรียมสาระประเด็นในการเปิดเวทีประชาคม
 2. การเตรียมข้อมูลเกี่ยวกับผู้ร่วมประชาคม
 3. การเตรียมเครื่องมือและอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่ใช้สำหรับการทำประชาคม
 4. การเตรียมแนวคำถามที่ใช้ในการเปิดเวทีประชาคม
 5. การเตรียมบุคลากรสำหรับการเปิดเวทีประชาคม

ขั้นตอนที่ 2 การดำเนินงานการเปิดเวทีประชาคม

1. การสร้างความคุ้นเคยโดยการทำความรู้จักกับผู้เข้าร่วมเปิดเวทีประชาคม
2. การชี้แจงถึงวัตถุประสงค์ของการเปิดเวทีประชาคม
3. การกล่าวถึงประเด็นของการจัดเวทีประชาคม
4. การทำข้อตกลงร่วมกันของการจัดเวทีประชาคม
5. การอภิปรายถึงประเด็นปัญหาต่าง ๆ
6. การสรุปประเด็นในการจัดเวทีประชาคม

ขั้นตอนที่ 3 การติดตามและประเมินผล

1. การติดตาม การดำเนินการว่ามีการขับเคลื่อนงานตามที่ได้ทำข้อตกลงหรือตามมติการจัดเวทีประชาคมหรือไม่
2. การประเมินผล เป็นการตรวจสอบการดำเนินงานหลังจากที่ได้ปฏิบัติแล้ว ผู้เข้าร่วมจัดเวทีประชาคมมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นหรือไม่ และเกิดประสิทธิภาพหรือประสิทธิผลของการจัดเวทีประชาคมว่ามีผู้เข้าร่วมจัดเวทีประชาคมมากน้อยเพียงไร เพื่อประเมินผลความคุ้มค่าของการจัดเวทีประชาคมว่าบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้หรือไม่

3.6.4 เทคนิค SWOT

นักวิชาการหลายท่านได้อธิบายถึงเทคนิค SWOT ไว้ว่า เทคนิค SWOT เป็นเครื่องมือสำคัญในการกระบวนการบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์ และวิเคราะห์สภาพแวดล้อม รวมถึงการประเมินศักยภาพของคนในชุมชนหรือองค์กรในการดำเนินการต่าง ๆ ให้ประสบความสำเร็จ ซึ่งจะใช้วิเคราะห์ให้ได้ทราบถึงจุดอ่อน จุดแข็ง โอกาส และภัยคุกคามของหน่วยงานต่าง ๆ โดยเทคนิค SWOT จะมีช่วยให้องค์กรสามารถมองเห็นจุดแข็งของตนเอง รวมถึงรับรู้และเข้าใจจุดอ่อน เพื่อนำมาปรับปรุง ตลอดจนหลีกเลี่ยงภัยคุกคามและสร้างโอกาสจากสิ่งต่าง ๆ เพื่อนำไปใช้สู่กระบวนการพัฒนา ซึ่งในการวิเคราะห์เป็นการสำรวจสภาพแวดล้อม 2 ด้าน คือ สภาพแวดล้อมภายใน และสภาพแวดล้อมภายนอก ข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์ด้วยเทคนิค SWOT จะมีประโยชน์ต่อการกำหนดวิสัยทัศน์ ยุทธศาสตร์ และการสร้างกิจกรรมดำเนินงานของชุมชนหรือองค์กรได้อย่างเหมาะสมต่อไป (สมคิด บางโม, 2552; ณรงค์วิทย์ แสนทอง, 2551; วัฒนา วงศ์เกียรติรัตน์, 2546; สมยศ นาวิการ, 2544) เทคนิค SWOT สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมได้เป็นอย่างดี เช่น การให้คนในชุมชนร่วมกันวิเคราะห์จุดอ่อน จุดแข็ง โอกาส และภัยคุกคามที่จะส่งผลกระทบต่อชุมชน และร่วมกันหาแนวทางการพัฒนาชุมชนให้เกิดการพัฒนาที่เข้มแข็งในทิศทางที่สอดคล้องและเหมาะสมกับความต้องการของชุมชน เทคนิค SWOT สามารถแบ่งการวิเคราะห์ออกเป็น 4 ด้าน ดังนี้

1. Strengths (S) คือ จุดแข็ง โดยจุดแข็งในที่นี้จะพิจารณาจากความเข้มแข็งในด้านบุคคลในองค์กร งบประมาณ เครื่องมือเทคโนโลยี การบริหารจัดการ การดูแลให้บริการ คุณภาพของผลผลิต ตลอดจนความร่วมมือแรงร่วมใจของบุคลากร เป็นต้น

2. Weakness (W) จุดอ่อน โดยจุดอ่อนนี้ จะพิจารณาในลักษณะเดียวกับจุดแข็ง ซึ่งอาจเป็นจุดอ่อนในด้านบุคคลในองค์กร งบประมาณ เครื่องมือเทคโนโลยี การบริหารจัดการ การดูแลให้บริการ คุณภาพของผลผลิต ตลอดจนความร่วมมือแรงร่วมใจของบุคลากร เป็นต้น

3. Opportunity (O) โอกาส อันหมายถึงสิ่งต่าง ๆ ที่จะส่งผลที่ดีต่อองค์กร เช่น สังคม วัฒนธรรม เทคโนโลยี เครือข่ายภาคี เป็นต้น

4. Threat (T) ภัยคุกคาม อันหมายถึง ปัจจัยภายนอกที่ส่งผลให้เกิดผลเสียต่อองค์กร และจะมีลักษณะตรงกันข้ามกับโอกาสเสมอ เช่น สังคม วัฒนธรรม เทคโนโลยี เครือข่ายภาคี เป็นต้น

เมื่อชุมชนหรือหน่วยงานได้ทำการวิเคราะห์ SWOT ครบทั้ง 4 ด้านแล้วนั้น ชุมชนจะต้องนำผลการวิเคราะห์นี้มาสร้างเป็นกลยุทธ์เพื่อสร้างเป็นแผนการปฏิบัติต่อไป โดยกลยุทธ์นั้นสามารถจำแนกออกเป็น 4 กลยุทธ์ ดังนี้

1. กลยุทธ์เชิงรุก (aggressive) ใช้สำหรับวิเคราะห์ชุมชนหรือองค์กรที่มีในส่วนของจุดแข็งและโอกาส โดยสิ่งที่ควรดำเนินการนั้นก็คือ การขยายการดำเนินงาน

2. กลยุทธ์พลิกฟื้นสถานการณ์ (turn around) นับเป็นกลยุทธ์ที่ใช้วิเคราะห์ชุมชนหรือองค์กรในด้านจุดอ่อน แต่ได้รับการสนับสนุนหรือช่วยเหลือจากองค์กรภายนอก ทั้งนี้สิ่งที่ควรดำเนินการคือ การปรับปรุงและพัฒนาตนเองเพื่อแก้ไขจุดอ่อนของตนเอง

3. กลยุทธ์ป้องกันตัว (defensive) เป็นการวิเคราะห์สถานการณ์แล้วพบว่าชุมชนหรือองค์กรมีจุดแข็ง แต่สภาพการณ์ภายนอกไม่เอื้ออำนวย สิ่งที่ต้องดำเนินการ คือ การคงความเป็นจุดแข็งไว้เพื่อรอโอกาส หรือการปรับเปลี่ยนบริบทให้สอดคล้องกับชุมชนหรือองค์กรของตนเอง

4. กลยุทธ์ถอย (regressive) เป็นการวิเคราะห์แล้วพบว่าชุมชนหรือองค์กรมีจุดอ่อน พร้อมกับไม่มีการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก สิ่งที่ต้องดำเนินการ คือ การประคับประคองให้รอดพ้นจากสภาพที่เป็นอยู่ อาจลดหรือเลิกในการดำเนินการต่าง ๆ ที่จะส่งผลถึงความไม่คุ้มค่า

จากการศึกษาแนวคิดการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมนั้น พบว่าการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน ที่มีบทบาทสำคัญในการเป็นสื่อกลางของการพัฒนา ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมวางแผน ตลอดจนร่วมติดตามและประเมินผลการดำเนินงาน ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาบนฐานความต้องการและความเข้มแข็งของชุมชน ผู้วิจัยจะนำเทคนิค SWOT มาเป็นฐานการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

(PAR) ในการดำเนินการศึกษาในด้านแนวทางการสร้างกิจกรรมอนุรักษ์วัฒนธรรมกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี ตั้งแต่การเริ่มต้นดำเนินการวิจัยจนถึงกระบวนการติดตามประเมินผลการจัดกิจกรรมส่งเสริมการอนุรักษ์วัฒนธรรม เพื่อให้คนในชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนได้เข้ามามีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่น ไปสู่การสร้างกลยุทธ์การพัฒนาชุมชนกะเหรี่ยงในจังหวัดราชบุรีให้เกิดความสอดคล้องกับบริบทของชุมชนและสร้างพลังเข้มแข็งให้กับชุมชน

4. ยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศ

ในการทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศ พ.ศ. 2560-2564 ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลและจัดจำแนกออกเป็น 3 ส่วน คือ 1) ยุทธศาสตร์แผนแม่บทวัฒนธรรมแห่งชาติ 2) ยุทธศาสตร์องค์การบริหารส่วนจังหวัดราชบุรี และ 3) ยุทธศาสตร์การพัฒนาท้องถิ่นอำเภอบ้านคา เพื่อนำไปสู่การทำความเข้าใจกับยุทธศาสตร์ในการพัฒนาในระดับต่าง ๆ นำไปสู่มีความเชื่อมโยงกับการขับเคลื่อนดำเนินงานที่เกิดความสอดคล้องกับนโยบายการพัฒนาทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องในด้านการส่งเสริมกิจกรรมการอนุรักษ์วัฒนธรรมกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

4.1 ยุทธศาสตร์แผนแม่บทวัฒนธรรมแห่งชาติ

แผนแม่บทวัฒนธรรมแห่งชาติ เป็นแผนพัฒนาระยะยาว 9 ปี ให้ความสำคัญแก่วัฒนธรรมอันมีความเกี่ยวพันกับคุณภาพของคน สังคมและการพัฒนาที่ยั่งยืนของประเทศ ซึ่งจัดทำขึ้นเมื่อมีการจัดตั้งกระทรวงวัฒนธรรมตามพระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม พุทธศักราช 2545 แผนแม่บทฯ ดังกล่าว มียุทธศาสตร์การดำเนินงานด้านวัฒนธรรม 4 ยุทธศาสตร์ (กระทรวงวัฒนธรรม, 2560) ได้แก่ 1) การรักษามรดกทางวัฒนธรรม 2) การพัฒนาศักยภาพและคุณภาพชีวิตทางวัฒนธรรมของประชาชน 3) การเสริมสร้างวัฒนธรรมเพื่อสังคมที่สันติสุข และ 4) การเสริมสร้างวัฒนธรรมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ซึ่งสามารถจำแนกรายละเอียดแต่ละยุทธศาสตร์ได้ดังนี้

ยุทธศาสตร์ที่ 1 การรักษามรดกทางวัฒนธรรม

แนวทางที่ 1 รวบรวมและจัดการความรู้ด้านมรดกทรัพย์สินทางศาสนา ศิลปวัฒนธรรม

แนวทางที่ 2 ฟื้นฟู ส่งเสริมการสืบทอดวัฒนธรรมท้องถิ่น และวัฒนธรรมชาติพันธุ์ เช่น การจัดทำทำเนียบวัฒนธรรมท้องถิ่นรวมทั้งแผนที่วัฒนธรรม การพัฒนาแหล่งมรดกทางวัฒนธรรม

แนวทางที่ 3 ส่งเสริมวิถีชีวิตไทย เช่น อนุรักษ์ฟื้นฟูและส่งเสริมเอกลักษณ์ไทย เช่น การใช้เลขไทย ภาษาไทย มารยาทไทย อาหารไทย การแต่งกายแบบไทย ขนบธรรมเนียมประเพณีไทย ฯลฯ การถ่ายทอด สืบสาน และเผยแพร่เอกลักษณ์ไทยและวิถีไทย

แนวทางที่ 4 พัฒนา รักษา และพัฒนาภูมิปัญญาไทย และภูมิปัญญาท้องถิ่น เช่น สืบค้น สาระและคุณค่าภูมิปัญญาไทย และภูมิปัญญาท้องถิ่น การวิจัยพัฒนาและถ่ายทอดภูมิปัญญาไทย และภูมิปัญญาท้องถิ่นไปสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิตของประชาชน ลากรนำไปประยุกต์ใช้อย่างเหมาะสม การสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ภูมิปัญญาในทุกระดับ ทั้งในระดับภายในประเทศและระดับนานาชาติ การส่งเสริมสนับสนุนการพัฒนาและการสร้างภูมิปัญญาใหม่ ส่งเสริมรักษาและคุ้มครองทรัพย์สินทาง ปัญญา และภูมิปัญญาท้องถิ่น ส่งเสริมและสนับสนุนการทำงานของบุคลากรด้านภูมิปัญญาไทยและ ภูมิปัญญาท้องถิ่น

แนวทางที่ 5 อารงรักษาและสนองงานที่เกี่ยวข้องกับสถาบันพระมหากษัตริย์และรัฐพิธี **ยุทธศาสตร์ที่ 2 การพัฒนาศักยภาพและคุณภาพชีวิตทางวัฒนธรรมของประชาชน**

แนวทางที่ 1 พัฒนาการบริการในแหล่งเรียนรู้ให้สามารถใช้บริการได้สะดวก และ น่าสนใจ เช่น ส่งเสริมและพัฒนาหอสมุด ห้องสมุด พิพิธภัณฑ์ ศูนย์วัฒนธรรม โบราณสถาน อุทยาน ประวัติศาสตร์ หอศิลป์ หอวัฒนธรรม หอเกียรติคุณ หอภาพยนตร์ โรงละคร องค์กรด้านศิลปกรรม หอจดหมายเหตุ ศาสนสถาน เป็นต้น

แนวทางที่ 2 ส่งเสริมการเรียนรู้ สร้างสรรค์ และพัฒนาสู่ความเป็นเลิศทางศิลปะ

แนวทางที่ 3 ส่งเสริมการปฏิบัติตนตามหลักธรรมของศาสนา

แนวทางที่ 4 พัฒนาศูนย์ข้อมูลทางวัฒนธรรมเพื่อการวิจัย และการเรียนรู้

ยุทธศาสตร์ที่ 3 การเสริมสร้างวัฒนธรรมเพื่อสังคมที่สันติสุข

แนวทางที่ 1 เสริมสร้างความเข้มแข็งของสถาบันครอบครัว และสังคมเครือญาติ

แนวทางที่ 2 ส่งเสริมกิจกรรมอาสาสมัครทางวัฒนธรรมเพื่อสังคม

แนวทางที่ 3 สร้างเสริมค่านิยมเกี่ยวกับการเคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ที่เท่าเทียมกัน วินัย ความซื่อสัตย์ ความกตัญญูกตเวทีก การยกย่องเชิดชูคุณความดี และการไม่ยอมรับและต่อต้านการประพฤติมิชอบทั้งปวง

ยุทธศาสตร์ที่ 4 การเสริมสร้างวัฒนธรรมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

แนวทางที่ 1 นำเยาวชนเรียนรู้ธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมท้องถิ่นอย่างเป็น รูปธรรม โดยมีการจัดทำระบบข้อมูลสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมของท้องถิ่นอย่างเป็นระบบ ส่งเสริม และสนับสนุนการเผยแพร่คุณค่าและความสำคัญของวัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม และทรัพยากรธรรมชาติ ของท้องถิ่นในรูปแบบและวิธีการต่าง ๆ เช่น พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น แหล่งมรดกท้องถิ่น เอกสารและหนังสือ จัดให้เยาวชน เด็กพิการ และผู้ด้อยโอกาสได้มีโอกาสเรียนรู้และร่วมกิจกรรม ณ แหล่งธรรมชาติ และ วัฒนธรรมในท้องถิ่น เป็นต้น

แนวทางที่ 2 ส่งเสริมศูนย์วัฒนธรรมจังหวัด อำเภอดำบลเพื่อเป็นแหล่งสืบค้นรวบรวม แลกเปลี่ยนเรียนรู้ทางด้านศาสนา ศิลปวัฒนธรรมของคนในชุมชน และบุคคลภายนอกชุมชน

แนวทางที่ 3 สนับสนุนการศึกษา วิจัย และการประดิษฐ์คิดค้น เพื่อเพิ่มคุณค่าของ ธุรกิจและอุตสาหกรรมด้วยมิติทางวัฒนธรรม

จากการศึกษาแผนแม่บทวัฒนธรรมแห่งชาติ พอจะสรุปได้ว่า ยุทธศาสตร์การดำเนินงาน ด้านวัฒนธรรมของประเทศไทยในปี 2560-2564 มุ่งการพัฒนาวัฒนธรรมเพื่อนำไปสู่ความยั่งยืน รักษามรดกทางวัฒนธรรม นำไปสู่การสร้างสังคมสันติสุข และพัฒนาศักยภาพชีวิตของคนในประเทศ โดยผู้วิจัยนำยุทธศาสตร์การดำเนินงานด้านวัฒนธรรมนี้เป็นกรอบการดำเนินการสร้างกิจกรรมการ อนุรักษ์วัฒนธรรมกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี

4.2 ยุทธศาสตร์องค์การบริหารส่วนจังหวัดราชบุรี

ในการศึกษาเอกสารยุทธศาสตร์องค์การบริหารส่วนจังหวัดราชบุรีนั้น องค์การบริหาร ส่วนจังหวัดราชบุรีได้มีแผนยุทธศาสตร์การดำเนินงานพัฒนาท้องถิ่นในทั้งหมด 5 ยุทธศาสตร์ ประกอบด้วย 1) การพัฒนาสินค้าเกษตรปลอดภัย เพิ่มรายได้จากการท่องเที่ยวและผลผลิตเชิงสร้างสรรค์ 2) การพัฒนาสังคมคุณธรรมและชุมชนเข้มแข็ง 3) การพัฒนาความอุดมสมบูรณ์ และคุณภาพทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้เป็นเมืองน่าอยู่ 4) ความมั่นคง และ 5) การพัฒนา การบริหารและเสริมสร้างธรรมาภิบาล (องค์การบริหารส่วนจังหวัดราชบุรี, 2560) ซึ่งสามารถอธิบาย รายละเอียดตามประเด็นยุทธศาสตร์ได้ ดังนี้

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 1 การพัฒนาสินค้าเกษตรปลอดภัย เพิ่มรายได้จาก การท่องเที่ยวและผลผลิตเชิงสร้างสรรค์

ให้ความสำคัญกับการดำเนินการยกระดับการผลิตสินค้าจังหวัดราชบุรี โดยการสร้างความรู้ความเข้าใจและยกระดับความเชี่ยวชาญแก่เกษตรกร สถาบันเกษตรกร กลุ่มอาชีพ วิชากิจ ชุมชน ผู้ประกอบการ โดยการนำเทคโนโลยีที่เหมาะสมมาใช้ในการพัฒนากระบวนการผลิตเพื่อลด ต้นทุนการผลิต การใช้พลังงานทดแทน พัฒนามาตรฐานการผลิตให้สินค้าและบริการที่สำคัญของ จังหวัดราชบุรีเป็นที่ยอมรับของตลาดและผู้บริโภค เช่น สินค้าเกษตรและอาหารปลอดภัย สินค้า บริการและการท่องเที่ยว ตลอดจนส่งเสริมพัฒนาเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ (Creative Economy) โดยการสนับสนุนบุคลากรที่มีความคิดสร้างสรรค์และมีทักษะทางศิลปะในการสร้างสรรค์งานที่มีคุณค่า การใช้องค์ความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นมาสร้างมูลค่าเพิ่มสินค้า และบริการ โดยการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของสินค้า OTOP งานฝีมือและหัตถกรรม ศิลปะการแสดงพื้นบ้าน และงานสถาปัตยกรรม (สำนักงานจังหวัดราชบุรี, 2560)

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 2 การพัฒนาสังคมคุณธรรมและชุมชนเข้มแข็ง

ให้ความสำคัญกับการดำเนินการส่งเสริมให้มีการน้อมนำแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เป็นแนวทางการดำรงชีวิต การสร้างครอบครัวอบอุ่น ชุมชนเข้มแข็งพึ่งตนเองได้ องค์กรชุมชนมี ประสิทธิภาพ ประชาชนได้รับการส่งเสริมการเรียนรู้ มีสุขภาวะเหมาะสม การบังคับใช้กฎหมายทั่วถึง และเป็นธรรม สร้างวินัยทางสังคม สร้างความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน แก้ไขปัญหาการว่างงาน แก้ไขปัญหายาเสพติด ตลอดจนแก้ไขปัญหาเด็กและเยาวชนในกลุ่มเสี่ยง

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 3 การพัฒนาความอุดมสมบูรณ์และคุณภาพทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้เป็นเมืองน่าอยู่

ให้ความสำคัญกับการดำเนินการส่งเสริมการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพิ่มพื้นที่ป่าและพื้นที่สีเขียว การจัดการปัญหาขยะมูลฝอย ลดมลพิษทางน้ำ ทรัพยากรถูกใช้อย่าง ยั่งยืนรู้คุณค่า ปรับสภาพแวดล้อมและภูมิทัศน์ให้เป็นเมืองน่าอยู่

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 4 ความมั่นคง

ให้ความสำคัญกับการส่งเสริมดูแลในด้านความมั่นคงในการดำรงชีวิต ทั้งการลดปัญหา ด้านการเกิดอาชญากรรม การลดปัญหายาเสพติด ลดการบุกรุกแนวพื้นที่ป่า ตลอดจนการบรรเทา ผลกระทบที่เกิดจากสาธารณภัย

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 5 การพัฒนาการบริหารและเสริมสร้างธรรมาภิบาล

ให้ความสำคัญกับการดำเนินการพัฒนาการบริหารจัดการไปสู่การเป็นองค์กรที่มี สมรรถนะสูง (High Performance Organization) ในการให้บริการประชาชนที่มีประสิทธิภาพภายใต้ หลักการธรรมาภิบาล

จากการศึกษายุทธศาสตร์องค์การบริหารส่วนจังหวัดราชบุรี พอจะสรุปได้ว่า ยุทธศาสตร์ องค์การบริหารส่วนจังหวัดราชบุรี มุ่งสร้างความรู้ยกระดับกระบวนการผลิตในชุมชน โดยพัฒนาสังคม คุณธรรมและชุมชนเข้มแข็ง เพื่อให้เกิดความมั่นคง และเสริมสร้างธรรมาภิบาลแก่คนในสังคม ผู้วิจัย นำยุทธศาสตร์ในด้านการสร้างสังคมคุณธรรมและสังคมเข้มแข็งมาเป็นฐานสำคัญในการสร้างพลัง ความร่วมมือให้แก่คนในชุมชนกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี เพื่อนำไปสู่การดำเนินงานสร้างกิจกรรม ส่งเสริมการอนุรักษ์วัฒนธรรมอย่างมีประสิทธิภาพ

4.3 ยุทธศาสตร์การพัฒนาท้องถิ่นอำเภอบ้านคา

ยุทธศาสตร์การพัฒนาท้องถิ่นอำเภอบ้านคา 4 ปี (พ.ศ. 2561-2564) นั้น ประกอบด้วย แผนการดำเนินงานในการพัฒนาพื้นที่ทั้งหมด 3 ตำบล ได้แก่ ตำบลบ้านคา ตำบลบ้านบึง และตำบล หนองพันจันทร์ ทั้งนี้ได้มีแผนยุทธศาสตร์ทั้งหมด 6 ยุทธศาสตร์ ได้แก่ 1) ด้านการพัฒนาโครงสร้าง พื้นฐาน สาธารณูปโภค สาธารณูปการ 2) ด้านการพัฒนาสังคม การศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

3) ด้านการพัฒนาด้านสาธารณสุข และกีฬา 4) ด้านการพัฒนาด้านการเมือง การบริหาร 5) ด้านการพัฒนาด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และ 6) ด้านการพัฒนาด้านเศรษฐกิจ ซึ่งสามารถอธิบายรายละเอียดตามยุทธศาสตร์ได้ ดังนี้ (สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอบ้านคา, 2560)

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 1 ด้านการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน สาธารณูปโภค สาธารณูปการ

- แนวทางที่ 1 ก่อสร้าง ปรับปรุง บำรุง รักษาถนน และทางระบายน้ำ
- แนวทางที่ 2 พัฒนาการจราจร
- แนวทางที่ 3 พัฒนาระบบไฟฟ้าสาธารณะ
- แนวทางที่ 4 พัฒนาระบบการสื่อสารและโทรคมนาคม
- แนวทางที่ 5 ก่อสร้าง ปรับปรุง และพัฒนาแหล่งน้ำเพื่อการอุปโภค-บริโภค

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 2 ด้านการพัฒนาสังคม การศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

- แนวทางที่ 1 ป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติด
- แนวทางที่ 2 ส่งเสริมคุณภาพชีวิต
- แนวทางที่ 3 ส่งเสริมระบบการศึกษา
- แนวทางที่ 4 เพิ่มช่องทางในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารให้แก่ประชาชน
- แนวทางที่ 5 ส่งเสริมศาสนา
- แนวทางที่ 6 ส่งเสริมขนบธรรมเนียม จารีตประเพณี ศิลปวัฒนธรรม ภูมิปัญญา

ท้องถิ่น และวัฒนธรรมอันดีงาม

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 3 ด้านการพัฒนาด้านสาธารณสุข และกีฬา

- แนวทางที่ 1 ส่งเสริมความรู้และให้บริการสาธารณสุขมูลฐาน
- แนวทางที่ 2 ส่งเสริมสุขอนามัยของประชาชน
- แนวทางที่ 3 ส่งเสริมกีฬาและกิจกรรมนันทนาการ

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 4 ด้านการพัฒนาด้านการเมือง การบริหาร

- แนวทางที่ 1 พัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากร
- แนวทางที่ 2 พัฒนาการบริหารจัดการที่ดีขององค์กร
- แนวทางที่ 3 การรักษาความสงบเรียบร้อยและความปลอดภัยในชีวิตและ

ทรัพย์สิน

- แนวทางที่ 4 ส่งเสริมสวัสดิการให้ข้าราชการและพนักงานจ้าง
- แนวทางที่ 5 ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 5 ด้านการพัฒนาด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

- แนวทางที่ 1 การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
- แนวทางที่ 2 สร้างจิตสำนึกและตระหนักในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
- แนวทางที่ 3 เฝ้าระวัง ป้องกัน บำบัดฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
- แนวทางที่ 4 การควบคุมมลพิษต่าง ๆ ที่เป็นภัยต่อประชาชน
- แนวทางที่ 5 พัฒนาบำรุงรักษา อ่างเก็บน้ำ สระน้ำและแหล่งน้ำต่าง ๆ

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 6 ด้านการพัฒนาด้านเศรษฐกิจ

- แนวทางที่ 1 สนับสนุนและส่งเสริมอาชีพเพื่อเพิ่มรายได้ให้แก่ประชาชน
- แนวทางที่ 2 พัฒนาระบบการผลิตสินค้าการเกษตร ให้มีคุณภาพและปลอดภัยจากสารพิษ
- แนวทางที่ 3 พัฒนารายได้

จากการศึกษายุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศ พ.ศ. 2561-2564 ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับยุทธศาสตร์แผนแม่บทวัฒนธรรมแห่งชาติ ยุทธศาสตร์องค์การบริหารส่วนจังหวัดราชบุรี และยุทธศาสตร์การพัฒนาท้องถิ่นอำเภอบ้านคา ทำให้เห็นถึงทิศทางการพัฒนาในมิติด้านวัฒนธรรม โดยในยุทธศาสตร์แผนแม่บทวัฒนธรรมแห่งชาติ ได้มีแผนการดำเนินงานในด้านยุทธศาสตร์การรักษามรดกทางวัฒนธรรม ซึ่งเป็นการฟื้นฟู ส่งเสริมการสืบทอดวัฒนธรรมท้องถิ่น และวัฒนธรรมชาติพันธุ์ เช่น การจัดทำทำเนียบวัฒนธรรมท้องถิ่นรวมทั้งแผนที่วัฒนธรรม การพัฒนาแหล่งมรดกทางวัฒนธรรม เป็นต้น นอกจากนี้ในยุทธศาสตร์องค์การบริหารส่วนจังหวัดราชบุรี ได้มีแผนดำเนินงานในด้านยุทธศาสตร์การพัฒนาสังคมคุณธรรมและสังคมเข้มแข็ง ซึ่งให้ความสำคัญกับการดำเนินการส่งเสริมให้มีการน้อมนำแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวทางการดำรงชีวิต การสร้างครอบครัวอบอุ่น ชุมชนเข้มแข็งพึ่งตนเองได้ อีกทั้งยุทธศาสตร์การพัฒนาท้องถิ่นอำเภอบ้านคา ได้มีการดำเนินงานในแผนยุทธศาสตร์ด้านการพัฒนาสังคม การศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม โดยส่งเสริมขนบธรรมเนียม จารีตประเพณี ศิลปวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น และวัฒนธรรมอันดีงาม ตลอดจนมีแผนยุทธศาสตร์ด้านพัฒนาด้านการเมือง การบริหาร ซึ่งมุ่งเน้นส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน

จากการศึกษายุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศข้างต้น ผู้วิจัยจะนำแผนแม่บทวัฒนธรรมแห่งชาติ แผนยุทธศาสตร์องค์การบริหารส่วนจังหวัดราชบุรี และแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาท้องถิ่นอำเภอบ้านคา ที่มีความเกี่ยวข้องในมิติด้านวัฒนธรรมมาเป็นกรอบดำเนินการสร้างกิจกรรมการอนุรักษ์วัฒนธรรมกะเหรี่ยง เพื่อนำไปสู่การสร้างชุมชนที่เข้มแข็ง ด้วยความร่วมมือของพลังประชาชนในชุมชนกะเหรี่ยงสู่เป้าหมายการดำรงอยู่ของวัฒนธรรมกะเหรี่ยงอย่างยั่งยืนสืบไป

5. บริบทของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยง

จากการศึกษาบริบทของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงจากหนังสือ ตำรา และเอกสารทางวิชาการ ตลอดจนการสัมภาษณ์กลุ่มคนกะเหรี่ยงในพื้นที่ดั้งเดิมที่ตั้งอาศัยตั้งถิ่นฐานมาตั้งแต่อาศัยบรรพบุรุษไม่ต่ำกว่า 150 ปีนั้น (สัมภาษณ์ ชูศิลป์ ชีช่วง ผู้ใหญ่บ้านตำบลบ้านบึง 20 ตุลาคม 2562) ผู้วิจัยสามารถสรุปบริบทของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงออกเป็น 2 ส่วนคือ กะเหรี่ยงในประเทศไทย และกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี ซึ่งสามารถอธิบายได้ดังนี้

5.1 กะเหรี่ยงในประเทศไทย

กะเหรี่ยงที่อาศัยอยู่ในประเทศไทยนั้น มีนักวิชาการได้สันนิษฐานว่า เป็นกะเหรี่ยงที่ได้เดินทางอพยพมาจากประเทศพม่า โดยเริ่มเข้ามาในช่วงแรกจากการหนีภัยสงคราม ในช่วงรัชสมัยพระเจ้าอลองพญา (อ่องเจยะ) ที่ได้มีการทำศึกสงครามกับชนชาติมอญ ซึ่งในปี พ.ศ. 2428 ประเทศอังกฤษได้เข้ามาครอบครองประเทศพม่าทางตอนเหนือและได้กำจัดชาวกะเหรี่ยงที่ไม่ยอมอ่อนข้อให้ประเทศอังกฤษ ทำให้ชาวกะเหรี่ยงที่ได้อาศัยอยู่ในประเทศพม่าต้องหลบหนีอพยพเข้ามาอยู่ในประเทศไทย ซึ่งยังไม่ปรากฏหลักฐานอย่างแน่ชัดว่าชาวกะเหรี่ยงนั้นได้อพยพเข้ามาในประเทศไทยตั้งแต่เมื่อใด แต่สามารถสันนิษฐานได้ว่าชาวกะเหรี่ยงนั้นได้เข้ามาประเทศไทยตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา ซึ่งได้ปรากฏในหนังสือไทยรบพม่าของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช โดยมีการบันทึกสันนิษฐานว่า เมื่อสมเด็จพระนเรศวรมหาราชทรงยกทัพไปตีเมืองตองอูของประเทศพม่านั้น ได้ปรากฏแม่ทัพที่เป็นคนกะเหรี่ยงในการทำศึกสงคราม (สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช, 2546) นับตั้งแต่นั้นมาได้มีชาวกะเหรี่ยงอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานในประเทศไทยมากขึ้นในช่วงปลายศตวรรษที่ 18 ซึ่งตรงกับรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 5)

กลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยง เป็นกลุ่มชนที่มีภาษาเป็นของตนเอง โดยถูกจัดกลุ่มให้อยู่ในตระกูลภาษาจีน-ทิเบต คนกะเหรี่ยงนิยมตั้งหลักปักฐานอาศัยอยู่ในแถบภาคตะวันออกเฉียงใต้ยาวไปจนถึงภาคใต้ของประเทศพม่า ประชากรของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงในประเทศพม่านั้น มีจำนวนร้อยละ 7 ของคนในประเทศพม่า หรือราว ๆ 5 ล้านคน ทั้งนี้กลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงได้เดินทางย้ายถิ่นฐานมาอาศัยอยู่ในแผ่นดินไทยตามรอยต่อระหว่างประเทศไทยกับประเทศพม่าจำนวนมาก ในกลุ่มกะเหรี่ยงเองมักจะสับสนกับกลุ่มชนเผ่าที่ชื่อว่ากะยัน ซึ่งชนกลุ่มกะยันจะมีการสวมหัวไว้ที่คอของสตรี ซึ่งจัดอยู่ในกลุ่มย่อยของกลุ่มกะเหรี่ยงแดงในกลุ่มชนเผ่าคะยาที่อาศัยอยู่ในประเทศพม่า สหภาพแห่งชาติกะเหรี่ยง (KNU) มีการดำเนินการต่อสู้กับกลุ่มรัฐบาลของประเทศพม่าตั้งแต่ช่วงต้นปี 1949 โดยมีเป้าหมายคือการแยกตัวออกเป็นอิสระ นับตั้งแต่ปี 1976 กองกำลังมีอาวุธได้ทำการต่อสู้กดดันเรียกร้องรัฐบาลกลางเพื่อปกครองตนเองมากกว่าการแยกตนเองออกมาเป็นอิสระ (Marshall, 1992)

ชาติพันธุ์กะเหรี่ยงที่อพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานอยู่ในประเทศไทย ตามตัวเลขประชากร ในปี พ.ศ. 2559 มีชาวกะเหรี่ยงในประเทศไทยจำนวน 438,131 คน คิดเป็นร้อยละ 47.45 ของจำนวนประชากรชาวไทยกระจายอยู่ในเขตจังหวัด กาญจนบุรี กำแพงเพชร เชียงราย เชียงใหม่ ตาก ประจวบคีรีขันธ์ เพชรบุรี แพร่ แม่ฮ่องสอน ราชบุรี ลำปาง ลำพูน สุโขทัย สุพรรณบุรี และอุทัยธานี (ศูนย์ประสานงานองค์กรเอกชนพัฒนาชาวไทยภูเขา, 2560) ในภาษาไทย ใช้คำว่า เกรียง เป็นชื่อเครื่องมือช่างปูนที่ใช้ในการฉาบผิวให้เรียบ และ เกรียน คือ ลักษณะของการตัดผมอย่างสั้นเรียบง่าย และอาจมีความเชื่อมโยงกับกลุ่มบุคคลที่เคารพศรัทธาพุทธนิกายมหายานในประเทศทิเบต เนปาล หรือจะคุ้นเคยกับคำเรียกว่า กะยูปา หรือ ปากะญู คนกลุ่มนี้นิยมสวมชุดแต่งกายด้วยผ้าสีขาว มีการดำเนินชีวิตอย่างเรียบง่าย โดยความเชื่อต่าง ๆ เหล่านี้อาจเข้ามาสู่แผ่นดินในแถบสุวรรณภูมิในช่วงพันกว่าปีมาแล้ว ทั้งนี้กลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงได้ปรากฏด้วยกันหลากหลายกลุ่ม แต่ละกลุ่มมีชื่อเรียกที่แตกต่างกันออกไป ซึ่งรวมไปถึงความแตกต่างของประเพณี ความเชื่อ และวิถีการดำรงอยู่ในสังคมอีกด้วย กลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงที่อาศัยอยู่ในประเทศไทยสามารถจำแนกออกเป็น 4 กลุ่มย่อยคือ

1. สะกอ หรืออย่างขาว
2. โป
3. ปะโอ หรือ ตองสู
4. บะเว หรือ คะยา

กะเหรี่ยงสะกอ หรืออย่างขาว เป็นกะเหรี่ยงมีมากที่สุดในประเทศไทย ตั้งถิ่นฐานอยู่ในแถบภาคตะวันตกและภาคเหนือของไทย เช่น ตาก เชียงใหม่ เชียงราย เป็นต้น มีภาษาและการแต่งกายที่เป็นอัตลักษณ์ของตนเอง และมีขนบธรรมเนียมประเพณีที่สืบทอดกันมายาวนาน

กะเหรี่ยงโป เป็นกลุ่มกะเหรี่ยงที่มีจำนวนมากรองจากกะเหรี่ยงสะกอ ส่วนใหญ่จะอพยพมาจากประเทศพม่าซึ่งจะมาตั้งถิ่นฐานอยู่ในแถบภาคกลาง พบในจังหวัดกาญจนบุรี ราชบุรี อุทัยธานี เป็นจำนวนมาก มีวิถีการดำรงอยู่ที่เรียบง่าย รักความสงบ

กะเหรี่ยงปะโอ หรือตองสู เป็นกะเหรี่ยงที่พบได้ในจังหวัดแม่ฮ่องสอน ซึ่งอพยพมาจากเมืองย่างกุ้งของประเทศพม่า มีจารีตประเพณีที่มีลักษณะเฉพาะ ดำรงชีพด้วยการทำไร่ ทำนา อาศัยอยู่ในป่าบนยอดเขาสูง มีวิถีพึ่งพาธรรมชาติเป็นหลัก

กะเหรี่ยงบะเว หรือคะยา เป็นกะเหรี่ยงที่ตั้งรกรากใกล้แม่น้ำเป็นหลัก พบได้ในจังหวัดแม่ฮ่องสอน และจังหวัดตาก มีความรู้ในด้านดินและน้ำเป็นอย่างดี เนื่องจากมีการดำรงชีพที่ต้องพึ่งพิงอิงอาศัยกับป่าไม้และดินเป็นหลักตั้งแต่สมัยบรรพบุรุษ

แม้ว่าชาวกะเหรี่ยงจะได้ชื่อว่าเป็นชาวเขาเพราะอาศัยอยู่บนภูเขาเป็นหลัก แต่ก็ไม่ได้หมายความว่าชาวกะเหรี่ยงจะอาศัยอยู่บนที่สูงทั้งหมด ชาวกะเหรี่ยงบางส่วนได้ตั้งบ้านเรือนในที่ราบลุ่มเช่นเดียวกับกลุ่มคน อื่น ๆ ในสังคม ซึ่งบางพื้นที่กลุ่มกะเหรี่ยงโปและกะเหรี่ยงสะกอได้ตั้งถิ่นฐานในพื้นที่เดียวกัน หากแต่ไม่ได้ดำเนินกิจกรรมหรือดำรงชีวิตร่วมกัน (Grierson, 1920: 347-348) ทั้งนี้กลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงจะสร้างที่อยู่อาศัยอย่างถาวร และมีการจัดการด้านการใช้ประโยชน์จากธรรมชาติ เช่น ดิน น้ำ ป่าไม้ ฯลฯ ด้วยภูมิปัญญาที่จะต้องพึ่งพิงอิงอาศัยกับธรรมชาติเป็นหลัก นิยมสร้างบ้านเรือนใกล้แหล่งน้ำ และปลูกสร้างบ้านแบบยกสูงด้วยเสาไม้ ทำให้การสร้างที่อยู่อาศัยของชาวกะเหรี่ยงจะแตกต่างไปจากกลุ่มชาติพันธุ์อื่น ๆ ในสังคม (Hinton, 1970)

กลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงมีโครงสร้างระบบครอบครัวที่เรียกว่าผัวเดียวเมียเดียว มีความเคร่งครัดในด้านจารีตประเพณี ซึ่งชายและหญิงจะไม่สามารถอยู่ร่วมกันได้ก่อนแต่งงาน ทำให้กลุ่มชนกะเหรี่ยงมีการหย่าร้างที่น้อยมาก และไม่ปรากฏเรื่องการสร้างครอบครัวใหม่หลังจากการแต่งงานแล้ว ในด้านการคัดเลือกคู่ครองนั้น ผู้หญิงจะเป็นฝ่ายที่ได้เลือกผู้ชายก่อน บางพื้นที่ผู้หญิงจะต้องเป็นคนจัดพิธีและดูแลเรื่องการจัดงานแต่งงานเองทั้งหมด ทำให้ระบบโครงสร้างทางสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงเป็นแบบครอบครัวเดี่ยว หลังจากที่แต่งงานแล้วนั้นจะต้องแยกออกไปสร้างครอบครัวและปลูกที่อยู่อาศัยใหม่ โดยผู้ชายจะต้องมาพักอาศัยอยู่ที่บ้านของพ่อแม่ฝ่ายหญิงระยะเวลา 1 รอบการเก็บเกี่ยวพืชผลการเกษตร จึงค่อยแยกตัวออกไปสร้างที่อยู่อาศัยในบริเวณใกล้เคียงกับบ้านพ่อแม่ของฝ่ายหญิง ทั้งนี้แต่เดิมนั้นชาวกะเหรี่ยงนับถือผีมีการบวงสรวงและเซ่นสังเวยอย่างเคร่งครัดอย่างไรก็ตาม ในภายหลังชาวกะเหรี่ยงในหลายชุมชนหันมานับถือ ศาสนาพุทธและศาสนาคริสต์มากขึ้น แต่ก็ยังคงความเชื่อเดิมอยู่ไม่น้อย เช่น ความเชื่อเรื่องขวัญ ซึ่งกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงจะมีความเชื่อว่าคนจะมีขวัญประจำตัวอยู่ทั้งหมด 37 ขวัญ หากบุคคลได้ตายไปแล้วจะทำให้ขวัญหายไป อีกทั้งยังมีความเชื่อที่ว่า ขวัญคนเรานั้นสามารถหนีไปในที่ต่าง ๆ ได้ ซึ่งอาจถูกทำร้ายหรือยึดโยงไว้ ส่งผลให้คนที่เป็นเจ้าของขวัญนั้นต้องเจ็บไข้ได้ป่วย วิธีการรักษาอาการขวัญหนีคือ การเรียกขวัญให้กลับคืนสู่เจ้าของขวัญ ส่วนในด้านการนับถือบรรพบุรุษได้มีการเคารพและศรัทธาในพุทธศาสนามาตั้งแต่อดีตซึ่งไม่ใช่การนับถือหรือเชื่อในเรื่องผี ทั้งนี้ชาวกะเหรี่ยงจำนวนมากไม่ทราบเรื่องราวในประเด็นนี้ โดยเฉพาะชาวกะเหรี่ยงที่ได้ตั้งหลักปักฐานในแผ่นดินไทย ในแถบจังหวัดสุพรรณบุรี กาญจนบุรี รวมถึงแถบจังหวัดอุทัยธานี ซึ่งกลุ่มคนกะเหรี่ยงเหล่านี้โดยมากจะไม่ทราบถึงประวัติศาสตร์ของบรรพบุรุษ และคนกะเหรี่ยงบางคนยังไม่ทราบถึงภาษาเขียนอันเป็นรากเหง้าตนเอง ทั้งนี้กลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงที่นับถือศาสนาพุทธในแผ่นดินไทย ได้ศรัทธาในสมเด็จพระนเรศวรมหาราช มีการเล่าขานตำนานการสู้รบกับพม่า ทั้งนี้กลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงในแถบจังหวัดราชบุรี และกาญจนบุรี คือกลุ่มชนที่สืบเชื้อสายจากนักรบในกลุ่มกองทัพไทย ที่มีชื่อเรียกว่า กองเสือป่าแมวเขา และกองอาสา ทำให้กลุ่มชาวกะเหรี่ยงกลุ่มนี้มีความผูกพันและเป็นมิตรกับคนไทยและคนมอญเป็นอย่างมาก ทั้งมีศิลปะ

การต่อสู้ป้องกันตัวในวิชาดาบ และวิชามวย ใกล้เคียงกันจนอาจกล่าวได้ว่ามีการผสมกลมกลืนสืบทอดกันมานานหลายร้อยปี โดยเฉพาะในด้านความเชื่อของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยง ที่จะทำหน้าที่คอยป้องกันและปกป้องประเทศไทยให้สงบสุขร่มเย็นตลอดแนวชายแดนแถบเทือกเขาตะนาวศรี ซึ่งเป็นเทือกเขาการแบ่งเส้นแดนระหว่างพม่ากับประเทศไทย (Jonathan, 1842)

ความเชื่อด้านการนับถือผี นับเป็นพื้นฐานทางความคิดดั้งเดิมที่ฝังลึกในความศรัทธาของชาวกะเหรี่ยงมาช้านาน ที่ประกอบด้วยความเชื่อในเรื่องผีบรรพบุรุษ ผีเจ้าป่าเจ้าเขา ด้วยเหตุที่วิถีการดำรงอยู่ของชาวกะเหรี่ยงปกากะญอมีความผูกพันกับป่าเขาและธรรมชาติมายาวนาน จึงเกิดเป็นความเชื่อที่ยืนอยู่บนฐานธรรมชาติรอบตัว นำไปสู่การสร้างกิจกรรมที่มีความสัมพันธ์กับธรรมชาติเป็นหลัก จึงมีพิธีกรรมเช่นไหว้เจ้าป่าเจ้าเขา และส่งจิตถึงบรรพบุรุษให้ท่านมาช่วยค้ำจุน ดูแล และปกป้องรักษาในการดำเนินชีวิต ให้เกิดความเจริญผาสุก ประกอบอาชีพต่าง ๆ ได้ผลผลิตดี อีกทั้งนับเป็นการขอโทษและขอขมาหากทำสิ่งที่ล่วงเกินต่อบรรพบุรุษอีกด้วย ความเชื่อและความศรัทธา ตลอดจนประเพณีที่ดงามเหล่านี้ นับเป็นกระบวนการสร้างความสมัคสมานสามัคคีในสังคม นำไปสู่การสร้างสังคมที่สงบร่มเย็น และนับเป็นความเชื่อที่กลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงยึดถือสืบทอดกันมาอย่างมั่นคง (Keys, 1974)

จากการที่ชาวกะเหรี่ยงมีความเชื่อและมีการนับถือในเรื่องผีวิญญาณนี้ ชาวกะเหรี่ยงจึงมีประเพณีและพิธีกรรมที่มีความสอดคล้องและเกี่ยวข้องกับความเชื่อเรื่องผีอยู่เสมอ ซึ่งชาวกะเหรี่ยงได้มีการนับถือผี 2 ประเภทคือ ผีดี กับ ผีร้าย โดยมีผีอันหมายถึง ผีบ้าน ซึ่งจะมีหน้าที่คอยดูแลปกป้องรักษาคุ้มครองหมู่บ้านให้มีความสงบสุขร่มเย็น หรือที่เรียกว่าผีเจ้าที่นั่นเอง ผีเรือน อันหมายถึงผีบรรพบุรุษของชาวกะเหรี่ยง อาทิ ผีปู่ย่าตายายที่ได้เสียชีวิตไปแล้ว ซึ่งชาวกะเหรี่ยงมีความเชื่อว่ามีวิญญาณผีบรรพบุรุษจะยังคงอยู่คอยคุ้มครองดูแลลูกหลานไม่หายไปไหน ทั้งนี้ชาวกะเหรี่ยงนั้นจะมีพิธีกรรมบูชาผีบ้านผีเรือน เพื่อให้ผีเหล่านี้คอยคุ้มครองปกป้องโรคภัยไข้เจ็บให้หมดไป ตลอดจนรอดพ้นจากอันตรายต่าง ๆ นอกจากผีบ้านผีเรือนแล้วนั้น ชาวกะเหรี่ยงยังนับถือผีไร่ ผีนา ผีป่า ซึ่งจะมีเจ้าพิธีหรือหมอผีคอยประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ เหล่านี้ประจำแต่ละท้องถิ่น ซึ่งผีที่อยู่ตามสถานที่ต่าง ๆ นั้น อาจจะมีทั้งผีดีหรือผีร้าย ที่เชื่อว่าอาจจะลงโทษหรือทำให้ชาวกะเหรี่ยงได้รับอันตรายหรือเจ็บป่วยได้ ดังนั้นในด้านความเชื่อเรื่องผีของชาวกะเหรี่ยงนั้น จึงได้ส่งผลต่อการดำเนินชีวิตของชาวกะเหรี่ยง และถือว่าเป็นตัวควบคุมพฤติกรรมของชาวกะเหรี่ยงให้อยู่ในจารีต กระทำในสิ่งที่ถูกที่ควรทำให้สังคมกะเหรี่ยงมีความสงบสุขร่มเย็นเสมอมา

นอกจากความเชื่อของชาวกะเหรี่ยงที่มีอัตลักษณ์เฉพาะตนแล้วนั้น ในด้านการแต่งตัวของชาวกะเหรี่ยงในแต่ละกลุ่ม นับว่ามีอัตลักษณ์ที่บ่งบอกความเป็นกลุ่มเดียวกัน อาทิ กะเหรี่ยงผู้ชายจะมีเสื้อสีแดงเป็นสิ่งที่บ่งบอกแสดงถึงความเป็นชาย อันแสดงถึงความแข็งแรง แข็งแกร่ง กล้าหาญอดทน โดยเสื้อจะมีลักษณะเป็นทรงตรงหรือทรงกระสอบ คอตัดเป็นรูปตัววี ด้านชายเสื้อจะมีพู่ห้อย

ลงมา ส่วนผู้หญิงชาวกะเหรี่ยงที่ยังไม่ได้แต่งงานจะสวมชุดที่ทอที่มีลักษณะเป็นทรงตรงหรือทรงกระสอบ สีขาว ยาวจรดปลายเท้า ซึ่งจะมีชื่อเรียกว่า “เซวา” ผู้หญิงชาวกะเหรี่ยงจะสวมใส่ชุดนี้ตั้งแต่เด็กจนกระทั่งถึงวันแต่งงานจะเป็นเป็นอีกชุด ซึ่งชุดกะเหรี่ยงสีขาว หรือ เซวา นี้ ได้แสดงให้เห็นถึงความเป็นหญิงสาวที่บริสุทธิ์ ยังไม่ได้แต่งงาน ทั้งนี้หญิงกะเหรี่ยงที่แต่งงานแล้วนั้น จะแต่งกายด้วยเสื้อผ้าที่มีการตกแต่งด้วยฝ้ายสีสันท่าง ๆ และลูกเดือยต่าง ๆ ตลอดจนจะต้องมีลายปักเป็นลวดลายต่าง ๆ และหากเป็นชาวกะเหรี่ยงที่นับถือผีและพุทธ จะต้องปักลายเสื้อผ้าด้วยลูกเดือย แต่ถ้านับถือศาสนาคริสต์จะไม่ต้องปักลายเสื้อผ้าด้วยลูกเดือย ซึ่งเป็นการบ่งบอกถึงความแตกต่างในการนับถือศาสนาอีกด้วย

ผู้วิจัยพอจะสรุปได้ว่ากลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงที่อาศัยอยู่ในประเทศไทย เป็นกลุ่มคนที่มีประเพณี วัฒนธรรม และวิถีการดำรงอยู่ที่เป็นเอกลักษณ์มาช้านาน เช่น การประกอบอาชีพ ความเชื่อด้านการนับถือศาสนา การนับถือผี ภูมิปัญญาการดำรงชีพในสังคม รวมไปถึงการตั้งรกรากถิ่นฐานในพื้นที่ที่มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับวิถีชีวิตของตน มีชีวิตเรียบง่ายพึ่งพาอาศัยธรรมชาติ ตลอดจนมีการช่วยเหลือเกื้อกูลกันอย่างกลมเกลียว จนทำให้กลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงเป็นกลุ่มชาวเขาที่ใหญ่ที่สุดในบรรดากลุ่มชาวเขากลุ่มอื่น ๆ ในประเทศไทย

5.2 กะเหรี่ยงในจังหวัดราชบุรี

โจนาธาน (Jonathan, 1842) นักมานุษยวิทยาได้ศึกษาเกี่ยวกับกลุ่มกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี โดยนำอักษรภาษาโรมันมาสะกดภาษากะเหรี่ยงคำว่า “โพล่ว” จากการออกเสียงของชาวกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี ซึ่งไม่สามารถเขียนออกมาเป็นอักษรโรมันได้ โดยสามารถเขียนได้ออกมาเป็น Pwo หรือ Pho ทั้งนี้ภาษาไทยเขียนว่า “โปว” หรือ “โป” ทั้งนี้กะเหรี่ยงในจังหวัดราชบุรีได้เรียกตัวเองว่า “โพล่ง” โดยกะเหรี่ยงในแถบจังหวัดสุพรรณบุรีเรียกตนเองว่า “โพล่ว”

จากการศึกษาด้านภาษากะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีนั้น คำว่า โพล่ง หรือ โพล่ว ในภาษากะเหรี่ยงนั้น ได้มีความหมายภาษาไทยว่า คนหรือมนุษย์ ซึ่งในการเขียนและออกเสียงเรียกตนเองแตกต่างกันออกไปนี้ ขึ้นอยู่กับภาษากะเหรี่ยงที่ผู้เขียนได้ยินแล้วนำมาเขียนเป็นภาษาไทย ทั้งนี้ในบางครั้งภาษาไทยก็ไม่สามารถเขียนได้ตรงตามการออกเสียงของภาษากะเหรี่ยงได้ทั้งหมดทุกเสียงของภาษากะเหรี่ยง ซึ่งบางครั้งเรียกชาวกะเหรี่ยงด้วยคำว่า กะหร่างก็มี (สุรินทร์ เหลือสมัย, 2547)

ถึงแม้จะมีการเรียกชาวกะเหรี่ยงในแต่ละพื้นที่แตกต่างกันออกไป แต่ชาวกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีจัดว่าเป็นชาวกะเหรี่ยงที่อยู่ในกลุ่มชาวกะเหรี่ยงที่ได้รับอิทธิพลจากพม่าและมอญเป็นอย่างมาก ทำให้มีวัฒนธรรมและรูปแบบการดำเนินชีวิตที่มีความใกล้เคียงและคล้ายคลึงกับกะเหรี่ยงในแถบจังหวัดเดียวกัน และมีการรับวัฒนธรรมจากกลุ่มชาติพันธุ์อื่น ๆ มาผสมผสานในรูปแบบและลักษณะที่ใกล้เคียงกันในกลุ่มกะเหรี่ยงแต่ละภูมิภาค จนมีคำกล่าวว่า

“สาวสาวเหล่ากะเหรี่ยง	สวยสวย
ปักปิ่นเกล้าผมมวย	แจ่มซ้อย
เงินไฟลูกปัดรวย	ร้อยรอบ คอณา
ขมิ้นผัดหน้าขม้อย	ม่ายเหลียงเอียงอาย”

(สัมภาษณ์ รวย ชีช่วง, ปราชญ์ชาวกะเหรี่ยงตำบลบ้านบึง, 18 ตุลาคม 2562)

นอกจากชาวกะเหรี่ยงในพื้นที่ภาคกลางจะได้รับอิทธิพลในด้านรูปแบบการแต่งกายที่มีลักษณะใกล้เคียงกันแล้วนั้น ชาวกะเหรี่ยงในพื้นที่อำเภอบ้านคา จังหวัดราชบุรี ได้เป็นกลุ่มคนกะเหรี่ยงที่อพยพมาจากเมืองทวาย ประเทศพม่าเมื่อ 200 ปีที่ผ่านมา ซึ่งเป็นช่วงสมัยต้นกรุงรัตนโกสินทร์ โดยพวกกะเหรี่ยงถูกพม่ารุกรานจึงอพยพเข้ามาทางเทือกเขาตะนาวศรี เพื่อที่จะเข้ามาอาศัยพักพิงในประเทศไทยทางอำเภอไทรโยค จังหวัดกาญจนบุรี ต่อมาได้โยกย้ายอพยพที่อยู่ไปยังเขตพื้นที่ต่าง ๆ โดยเฉพาะเขตจังหวัดราชบุรีที่บ้านเก่ากะเหรี่ยง (ปัจจุบันคือบ้านหนองนกระเรียน ตำบลจอมบึง อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี) จากนั้นจึงเริ่มเคลื่อนย้ายมาทางทิศตะวันตกจนถึงลำน้ำภาชีในเขตอำเภอสวนผึ้ง และกิ่งอำเภอบ้านคา อีกกลุ่มหนึ่งได้เคลื่อนย้ายลงทางใต้ถึงแม่น้ำเพชรบุรี (วุฒิ บุญเลิศ, 2546) โดยกระจายอาศัยอยู่ตามป่าเขาในพื้นที่เขตจังหวัดเพชรบุรีตามแม่น้ำเพชรบุรีไปจนถึงแก่งกระจาน ซึ่งเป็นพื้นที่เขาสูงอุดมสมบูรณ์อีกด้วย

กลุ่มชาวกะเหรี่ยงที่ปักหลักอาศัยตั้งถิ่นฐานอยู่ในจังหวัดราชบุรีนั้น ครั้นในอดีตชาวกะเหรี่ยงในย่านอำเภอสวนผึ้งและอำเภอบ้านคาได้มีหน้าที่คอยดูแลเขตแดนไทย ด้านตะวันตกของเมืองราชบุรี มีผู้นำเป็นนายกด่านสวนผึ้ง คือ หลวงพิทักษ์ศิริมาตย์และหลวงวิเศษศิริรักษ์ ปราบกฏว่าในตอนปลายรัชกาลที่ 8 มีสภาพพื้นที่ชายที่จังหวัดราชบุรีอันเป็นที่อาศัยของชาวกะเหรี่ยงส่วนใหญ่ นั้น จึงมีสัตว์ป่าเป็นจำนวนมาก เช่น ช้าง กระตัง หมูป่า เก้ง กวาง เหตุนี้เองชาวกะเหรี่ยงในพื้นที่จึงนำสินค้าป่าส่งออกตั้งแต่สมัยอยุธยาตอนปลายมาจนถึงต้นกรุงรัตนโกสินทร์ (วุฒิ บุญเลิศ, 2546)

ด้วยเหตุนี้เองทำให้กลุ่มชาวกะเหรี่ยงในจังหวัดราชบุรีได้มีความโดดเด่นในด้านวัฒนธรรม และเป็นพื้นที่ที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ในฐานะเมืองหน้าด่านทางด้านตะวันตกที่คอยดูแลความเรียบร้อยให้แก่ประเทศไทยในอดีต ด้วยความโดดเด่นทางด้านวัฒนธรรม อาทิ การแต่งกาย ภาษา อาหาร ศิลปะการดนตรี และขนบธรรมเนียมประเพณีพิธีกรรมนี้เอง ชาวกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีจึงเป็นกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงที่มีความเข้มแข็งในวัฒนธรรมของตนเองและมีการปรับเปลี่ยนรูปแบบวัฒนธรรมให้สอดคล้องกับสังคมทุกยุคสมัย จากคำกล่าวของผู้ใหญ่ชูศิลป์ ชีช่วง ผู้ใหญ่บ้านตำบลบ้านบึง กล่าวว่า

“เราชาวกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีได้อาศัยอยู่ในพื้นที่แห่งนี้มาตั้งแต่บรรพบุรุษไม่ต่ำกว่า 150 ปี วัฒนธรรมประเพณีของชาวกะเหรี่ยง พี่น้องชาวกะเหรี่ยงของเราก็ช่วยกันรักษา ถึงแม้จะปรับเปลี่ยนไปตามยุคสมัยบ้าง แต่ก็พยายามจะรักษาแบบดั้งเดิมไว้ไม่ให้สูญหายไปอย่างแน่นอน”

จากการทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับบริบทของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยง ทำให้เห็นว่ากลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี ได้อาศัยตั้งรกรากถิ่นฐานอยู่ในพื้นที่แห่งนี้มาเป็นระยะเวลายาวนาน ซึ่งมีที่อยู่อาศัย จาริต ประเพณี การแต่งกาย ระบบครอบครัว การละเล่น ดนตรี ภูมิปัญญาในการดำรงชีพ และความเชื่อเกี่ยวกับผีต่าง ๆ เช่น ผีต้นไม้ ผีป่า ผีเขา ผีน้ำ เป็นต้น ตลอดจนวัฒนธรรมด้านต่าง ๆ ที่มีความเป็นเอกลักษณ์และสืบทอดจากบรรพบุรุษในอดีตมาจนถึงคนรุ่นปัจจุบัน จากการประเพณีปฏิบัติและร่วมกันดำรงรักษาวัฒนธรรมดั้งเดิมไว้อย่างเหนียวแน่น จนเป็นกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงที่มีความเข้มแข็งตั้งแต่อดีตมาจนถึงปัจจุบัน ผู้วิจัยได้นำผลการศึกษาด้านบริบทของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงที่มีความเกี่ยวข้องกับกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีมาเป็นข้อมูลพื้นฐานในการศึกษาวัฒนธรรมกะเหรี่ยงในพื้นที่อำเภอบ้านคา จังหวัดราชบุรี เพื่อนำไปสู่การสร้างกิจกรรมอนุรักษ์วัฒนธรรมกะเหรี่ยงต่อไป

6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม งานวิจัยทางวัฒนธรรมชาติพันธุ์กะเหรี่ยง และการอนุรักษ์วัฒนธรรม ผู้วิจัยพบว่า งานวิจัยในด้านวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมต่างประเทศนั้น ส่วนใหญ่เป็นงานวิจัยที่อยู่ในด้านแพทย์ สาธารณสุข การศึกษา และวิทยาศาสตร์ ซึ่งพบการนำเอาการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมมาใช้ในการศึกษาทางด้านวัฒนธรรมน้อยมาก ทั้งนี้งานวิจัยส่วนใหญ่ที่พบจะเป็นการศึกษาวัฒนธรรมของชุมชนต่าง ๆ ตลอดจนในพื้นที่ชุมชนกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีได้มีผู้ศึกษาในด้านการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมทางวัฒนธรรมเพื่อนำไปสู่แนวทางการอนุรักษ์วัฒนธรรมยังไม่มากนักซึ่งงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยได้รวบรวมมาแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ 1) งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม และ 2) งานวิจัยที่เกี่ยวข้องในด้านการอนุรักษ์วัฒนธรรมโดยสามารถอธิบายได้ดังนี้

6.1 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาค้นคว้ารวบรวมงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมที่ปรากฏในงานวิจัยไทยและงานวิจัยต่างประเทศ มีดังนี้

ศรีสุวรรณ เกษมสวัสดิ์ (2553) ศึกษาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมในรายวิชาสิ่งแวดล้อมกับการพัฒนาที่ยั่งยืนที่มีต่อพฤติกรรมกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา สำหรับนักศึกษาชั้นปีที่ 1-3 สาขาวิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม ผลการศึกษาพบว่า นักศึกษากลุ่มตัวอย่างที่ได้รับการจัดการเรียนการสอนแบบมีส่วนร่วมเรื่องพฤติกรรมกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมนั้น มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการอนุรักษ์น้ำ

ด้านการดูแลพื้นที่สีเขียว ด้านการอนุรักษ์พลังงาน จะอยู่ในระดับที่สูง ในส่วนของการจัดการขยะ และอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม จะอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งพฤติกรรมของการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของ นักศึกษาชั้นปีที่ 1-3 ของสาขาวิชาวิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อมนี้จะนำไปสู่แนวทางการพัฒนา กระบวนการเรียนการสอนสำหรับผู้บริหาร ตลอดจนปลูกฝังจิตสำนึกในด้านการอนุรักษ์ให้แก่ นักศึกษาด้วยกระบวนการดำเนินกิจกรรมแบบมีส่วนร่วมอีกด้วย

สำราญ กำจัดภัย (2553) ศึกษาการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนารูปแบบ การพัฒนาครูให้มีความสามารถในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการคิด: กรณีศึกษาโรงเรียนบ้านท่าวัด “คุรุราษฎร์บำรุงวิทย” สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสกลนคร เขต 1 ผลการศึกษาพบว่า รูปแบบของการพัฒนาครูให้มีความรู้ความสามารถในการจัดการกระบวนการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นกระบวนการ คิดนั้น มีองค์ประกอบ ดังนี้ 1) ชื่อรูปแบบ 2) ความเป็นมาและความสำคัญ 3) แนวคิดพื้นฐาน 4) หลักการ 5) วัตถุประสงค์ 6) เนื้อหา 7) กระบวนการ 8) สื่อและแหล่งเรียนรู้ และ 9) การวัดและ ประเมินผล ซึ่งมีแนวคิดพื้นฐานที่มีความสำคัญทั้งหมด 3 ประการ คือ การฝึกอบรมด้วยกระบวนการ มีส่วนร่วม การฝึกอบรมโดยให้โรงเรียนเป็นฐานสำคัญในการอบรม และการอบรมเพื่อนำไปสู่ การแก้ไขปัญหาของการปฏิบัติงานได้อย่างครอบคลุมครบถ้วน ทั้งนี้ผลของการใช้รูปแบบพัฒนาครูนั้น ในช่วงก่อนการพัฒนา ครูได้มีคะแนนเฉลี่ยของความรู้ในด้านการจัดการเรียนรู้ที่คิดการคิดเท่ากับ ร้อยละ 45.73 แต่ภายหลังการพัฒนาครูได้มีคะแนนเฉลี่ยสูงมากยิ่งขึ้นเป็นร้อยละ 73.93 โดยมี คะแนนที่สูงกว่าก่อนการพัฒนา โดยครูทุกคนได้มีความสามารถในการจัดทำคู่มือและแผนการจัดการ เรียนรู้ที่มุ่งเน้นกระบวนการคิดผ่านเกณฑ์ที่กำหนด ในการนี้ทำให้เห็นว่า แผนการจัดการเรียนรู้ที่ครู กลุ่มเป้าหมายได้สร้างขึ้นนั้น มีความเหมาะสมผ่านเกณฑ์ที่ได้กำหนดไว้ และครูมีความพึงพอใจต่อ การใช้รูปแบบการพัฒนาครูในภาพรวมในระดับมากที่สุด

เมฆ สายะเสวี (2554) ศึกษาการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อออกแบบศูนย์ แพทย์ชุมชน: กรณีศึกษาศูนย์แพทย์ชุมชนมุสลิมพรุใน เกาะยาวใหญ่ จังหวัดพังงา ผลการศึกษาพบว่า การบริการกระบวนการออกแบบอย่างมีส่วนร่วม นั้น ผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียได้แก่กลุ่ม แพทย์ พยาบาล ผู้นำชุมชน ญาติผู้ป่วย คนไข้ที่มาใช้บริการ ซึ่งนับว่าเป็นบุคคลที่มีความสำคัญที่สุดในการออกแบบ ทั้งนี้ในการบริหารที่ทีมงานอย่างมีส่วนร่วม นั้น จะทำให้สามารถสื่อสารให้เกิดความชัดเจนเพื่อ ดำเนินงานให้เกิดประสิทธิภาพตามเป้าหมายที่วางไว้ โดยประชาชนในพื้นที่ที่มีความเข้าใจต่อการ บริหารจัดการศูนย์การแพทย์และให้การสนับสนุนบริหารโครงการตามหลักเวชศาสตร์ครอบครัว ส่งผลไปสู่การเกิดขึ้นเองภายในชุมชนซึ่งทีมออกแบบต้องมีความสามารถด้านการวางแผนการจัด กระบวนการ และความเป็นมืออาชีพในการประสานงานกับนักพัฒนาและประชาชนในชุมชน ซึ่งเป็น เรื่องที่สร้างความท้าทายในการพัฒนาทักษะต่อยอดเป็นทางเลือกหนึ่งของวงการวิชาชีพสถาปนิกไทย ต่อไป

เอกพล สุมานันทกุล และคณะ (2555) ศึกษาการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม การพัฒนารูปแบบขององค์การแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนสุมานัน จังหวัดสมุทรปราการ ผลการศึกษา พบว่า ในด้านรูปแบบองค์กรแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนสุมานัน มีระบบส่วนย่อยทั้งหมด 5 ด้าน คือ 1) การเรียนรู้ที่มุ่งเน้นในด้านการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างครูกับผู้บริหาร ซึ่งมีการพัฒนาในด้าน ทักษะการเรียนรู้ ตลอดจนพัฒนาด้านบทบาทเป็นสำคัญ 2) องค์กรที่เน้นถึงความสำคัญของการเรียนรู้ โดยมีการเปลี่ยนแปลงวิสัยทัศน์และวัฒนธรรมสู่การพัฒนาการเรียนรู้ 3) บุคคล อันหมายรวมถึง ครู นักเรียน ผู้บริหาร และผู้ปกครอง 4) ความรู้ จะต้องมีการสร้างและแสวงหา ความรู้ จัดเก็บ และแบ่งปันความรู้ และ 5) ด้านเทคโนโลยี เป็นการใช้เทคโนโลยีในการดำเนินงาน เพื่อพัฒนาความรู้ ในการนี้ประสิทธิผลของรูปแบบองค์กรแห่งการเรียนรู้โรงเรียนสุมานันนั้น ได้ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงด้านการบริหาร คือ การมีส่วนร่วมระหว่างผู้บริหารและครู ซึ่งการสนับสนุนของผู้บริหารด้านเทคโนโลยีจะส่งผลให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน โดยจะสร้าง ให้การปฏิบัติงานนับเป็นการเพิ่มพูนความรู้ทั้งครู ผู้ปกครอง และนักเรียนได้เรียนรู้ร่วมกัน ผ่านการผลิตสื่อการเรียนรู้และกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียน

ทิพย์สุตา พุฒจรรยา และคณะ (2556) ศึกษาการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในการ จัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนเพื่อการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน กรณีศึกษาชุมชนสลักคอก จังหวัดตราด ผลการศึกษาพบว่า ชมนมนำเที่ยวที่บ้านสลักคอกนั้น ได้มีการดำเนินการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ในลักษณะรูปแบบสหกรณ์ ซึ่งในชมรมนั้นจะต้องเป็นคนที่เข้ามาถือหุ้นและได้รับเงินปันผล เป็นรายปีจากสัดส่วนร้อยละ 35 จากรายได้ทั้งหมดของกิจกรรมพายเรือคายัค นั่งเรือมาด และนั่งเรือ มาดพร้อมรับประทานอาหารมื้อค่ำ ทั้งนี้ร้อยละ 65 ได้จัดสรรเพื่อการบริหารงานการอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติ การสาธารณสุข โภค และการจัดสวัสดิการทางสังคม ซึ่งเป็นการสร้างศักยภาพ ในด้านการจัดการท่องเที่ยวให้กับชุมชน ซึ่งมีคณะกรรมการบริหารชมรมเป็นผู้นำในชุมชน มีการแบ่ง หน้าที่ดูแลการท่องเที่ยว อย่างไรก็ตามชมรมยังขาดคนรุ่นใหม่ที่จะเข้ามาสานต่องานในด้านการ จัดการท่องเที่ยว แต่การท่องเที่ยวได้รับความนิยมและได้มีการขยายตัวการพัฒนาเกาะช้าง ได้ส่งกระทบต่อทรัพยากรการท่องเที่ยวของชุมชนเป็นอย่างมาก ในการนี้ผู้วิจัยได้ร่วมกับชมรมจัด กระบวนการพัฒนาการท่องเที่ยว เช่น กิจกรรมพัฒนาการบริหารจัดการชมรม การจัดที่พักภายใน ชุมชน ตลอดจนการกระตุ้นจิตสำนึกรักษ์สิ่งแวดล้อมให้แก่คนในชุมชน ทั้งนี้ได้มีการพัฒนารูปแบบ การจัดการท่องเที่ยวบนฐานของชุมชนอย่างยั่งยืน โดยมีปัจจัยนำเข้า ได้แก่ แนวคิดการจัดการ ท่องเที่ยวผู้นำชมรม สมาชิกในชมรม และทรัพยากรการท่องเที่ยว ในด้านกระบวนการ ได้แก่ การบริหารจัดการชมรม การจัดกิจกรรมท่องเที่ยว การจัดการผลประโยชน์ การจัดการเรียนรู้ การเชื่อมโยงสู่ชุมชน และการจัดการเครือข่ายความร่วมมือ นอกจากนี้ในด้านผลลัพธ์สู่การพัฒนา ชุมชนอย่างยั่งยืน ได้แก่ ด้านสังคม ด้านเศรษฐกิจ และด้านสิ่งแวดล้อม

ชลิตา พุกข์สุธูญ (2557) ศึกษากระบวนการจัดการความรู้แบบมีส่วนร่วมของเจ้าหน้าที่เกษตรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกข้าวในจังหวัดตาก ผลการศึกษาพบว่าเจ้าหน้าที่เกษตรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น มีศักยภาพในด้าน การวางแผนในการปฏิบัติงาน และมีข้อจำกัดเช่นเดียวกับกลุ่มผู้ปลูกข้าวในด้านการขาดความรู้ และด้านเทคโนโลยีสมัยใหม่ทางการเกษตร โดยกระบวนการจัดการความรู้แบบมีส่วนร่วมของเจ้าหน้าที่เกษตรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและกลุ่มผู้ปลูกข้าวในจังหวัดตากมี 6 ขั้นตอน ประกอบด้วย การกำหนดความรู้ การแสวงหาความรู้ การสร้างความรู้ การจัดเก็บความรู้ การแลกเปลี่ยนและการถ่ายโอนความรู้ และการนำความรู้ไปใช้ประโยชน์

ไพศาล มั่นนอก (2557) ศึกษาการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาขนาดเล็ก: กรณีศึกษาของนักเรียนโรงเรียนวิเศษชัยชาญวิทยาคม ผลการศึกษาพบว่า คุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนวิเศษชัยชาญวิทยาคม ในช่วงก่อนดำเนินกระบวนการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม นักเรียนมีเกณฑ์ด้านคุณธรรมและจริยธรรมอยู่ในระดับมาก ซึ่งเรียงตามลำดับคุณธรรม 4 ด้าน คือ การความความเพียร การมีความขยันอดทน การมีสติปัญญา และการมีความซื่อสัตย์สุจริต ในการนี้ผลการพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมในรอบที่ 1 ได้มีการใช้กลยุทธ์ 5 อย่าง คือ การเข้าค่ายคุณธรรม การสอนสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรม วันพฤหัสบดี พระละกิเลส การส่งเสริมและพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมในชีวิตประจำวัน ตลอดจนศูนย์พัฒนาการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งใช้ 6 กิจกรรมย่อย ซึ่งผลของการดำเนินงานตามแผน 5 กลยุทธ์ ทำให้นักเรียนมีคุณธรรมจริยธรรมในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งในวงรอบที่ 2 ของการดำเนินการ ทำให้นักเรียนมีคุณธรรมและจริยธรรมภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้ในการติดตามและประเมินผลการดำเนินงานพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรม ซึ่งหลังจากการปฏิบัติการ ทั้ง 2 วงรอบของการดำเนินการนั้น ทำให้เห็นว่าหลังการพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมนี้มีระดับภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งมีความซื่อสัตย์สุจริต การมีความขยันอดทน การมีสติปัญญา และการมีความเพียร เรียงตามลำดับ

สุภิญญา คุณสุวรรณ (2558) ศึกษาการใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาแบบประเมินผลการปฏิบัติงานกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ สาระทัศนศิลป์ ผลการวิจัยพบว่า สาเหตุของปัญหาในการสร้างแบบประเมินการปฏิบัติงานมี 3 ด้าน คือ 1) ด้านสภาพปัญหา โดยการประเมินผลการปฏิบัติงานสาระการเรียนรู้ศิลปะ ด้านทัศนศิลป์ คือ ครูจะมีหน้าที่เป็นผู้ประเมินผลงานของนักเรียนทั้งหมด ซึ่งเป็นการประเมินแค่ผลงานที่สร้างขึ้นกับลักษณะนิสัยเพียงเท่านั้น โดยขาดหลักเกณฑ์การประเมินผล 2) ด้านผู้ประเมิน บุคคลที่ควรเป็นผู้ประเมินผลงานของนักเรียนจะต้องประกอบด้วย ครู นักเรียน เพื่อน และผู้ปกครอง และ 3) ด้านการประเมิน ควรมีการกำหนดแบบประเมินผลให้ครอบคลุม 4 ด้าน ประกอบด้วย การเตรียมอุปกรณ์ กระบวนการผลิต

งาน ผลงานด้านศิลปะ และลักษณะนิสัย ทั้งนี้ในการวิเคราะห์ตัวบ่งชี้และน้ำหนักความสำคัญของคะแนนการประเมินผลการปฏิบัติงานสาธารณะการเรียนรู้ศิลปะ ด้านทัศนศิลป์นั้น จะต้องประกอบไปด้วย 3 มิติ คือ 1) สิ่งที่ประเมินจะต้องครอบคลุม 4 ด้าน 2) งานศิลปะที่ใช้ในการประเมิน และ 3) ผู้ประเมิน ซึ่งจะต้องมีตัวบ่งชี้และอัตราส่วนน้ำหนักความสำคัญของการให้คะแนนในการประเมิน ประกอบด้วย ตัวบ่งชี้ด้านการเตรียมและจัดเก็บอุปกรณ์ ด้านอัตราส่วนน้ำหนักความสำคัญของการให้คะแนนด้านรายการประเมิน นอกจากนี้ยังพบว่าแบบประเมินผลการปฏิบัติงานสาธารณะการเรียนรู้ศิลปะ ทัศนศิลป์ จะมีลักษณะเด่นในด้านสิ่งที่ใช้วัด งานที่ใช้ในการประเมิน เครื่องมือที่ใช้ ผู้ประเมิน และการให้คะแนน ซึ่งคุณภาพของแบบประเมินผลการปฏิบัติงานนั้น จะต้องคำนึงถึงค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา และค่าความเชื่อมั่นแบบสอดคล้องโดยการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สันในการประเมินผลการปฏิบัติงานของครูผู้สอน

คำนิ้ง สิงห์เอี่ยม (2560) ศึกษาารูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนตามหลักธรรมาภิบาลการบริหารจัดการองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดภูเก็ต ผลการศึกษาพบว่าสภาพการมีส่วนร่วมของคนในปัจจุบันนั้น มีการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้แสดงความคิดเห็นผ่านเวทีประชาคม โดยในด้านปัญหา อุปสรรค ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น ได้พบปัญหาของการมีส่วนร่วมของประชาชนในด้านการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมยังไม่ทั่วถึงกลุ่มเป้าหมาย ทั้งนี้มีอุปสรรคในการไม่เปิดให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมเพราะมีการสืบทอดอำนาจทางการเมือง ซึ่งจะต้องมีการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนและเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในทุกมิติ ในการนี้รูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนตามหลักธรรมาภิบาลในการบริหารจัดการองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น ได้สะท้อนข้อมูลย้อนกลับไปสู่การวางแผนที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเป็นกระบวนการที่เป็นพลวัตจะนำไปสู่การพัฒนาขั้นต่อไป

ศิริพร เลิศยิ่งยศ และคณะ (2560) ศึกษาการเสริมพลังศักยภาพชุมชนเพื่อการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงพื้นที่วังกาใหญ่ อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา ผลการศึกษาพบว่า ผู้นำชุมชนส่วนใหญ่นั้นได้ประกอบอาชีพเกี่ยวกับเกษตรกรรม ซึ่งได้มีความคิดเห็นเกี่ยวกับศักยภาพของผู้นำตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงในระดับมาก ในด้านการดำเนินการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงผ่านการเสริมพลังศักยภาพของผู้นำชุมชนนั้น ได้มีการปรับเปลี่ยนกระบวนการทัศน์และได้แนวทางในการประยุกต์ใช้พัฒนาชุมชนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง รวมทั้งการเสริมข้อมูลและเรียนรู้การตอบสนองการดำเนินงานขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงแบบองค์รวม ซึ่งผู้นำได้มีการต่อยอดองค์ความรู้ในกระบวนการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงนำไปสู่การพัฒนาศักยภาพชุมชนให้เกิดทักษะการเรียนรู้และสามารถใช้ชีวิตบนพื้นฐานการพึ่งพาตนเองอย่างเข้มแข็ง

สุรีย์ บุญรักษา และคณะ (2560) ศึกษาการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ของสถานศึกษาในสังกัดเมืองพัทยา: กรณีศึกษาโรงเรียนเมืองพัทยา 7 (บ้านหนองพังแค) ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบในการจัดการความรู้ของสถานศึกษาในสังกัดเมืองพัทยาประกอบด้วย 3 องค์ประกอบหลัก คือ 1) องค์ประกอบด้านกิจกรรมการบริหารงานสถานศึกษา 6 งาน ได้แก่ 1.1) การบริหารงานวิชาการ คือ การพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 1.2) การบริหารงานบุคลากร คือ การพัฒนาและเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน 1.3) การบริหารงานธุรการ การเงินและพัสดุ คือ การพัฒนาการทำแผนพัฒนาสถานศึกษา 1.4) การบริหารกิจการนักเรียน คือ การส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมและคุณลักษณะ อันพึงประสงค์ 1.5) การบริหารงานอาคารสถานที่ คือ การพัฒนาการจัดบรรยากาศและสิ่งแวดล้อม 1.6) การบริหารงานสัมพันธ์ชุมชน คือ การพัฒนาส่งเสริมให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา 2) องค์ประกอบกระบวนการจัดการความรู้ ประกอบด้วย การบ่งชี้ความรู้ การสร้างและแสวงหาความรู้ การจัดความรู้ให้เป็นระบบ การเข้าถึงความรู้ การประมวลและกลั่นกรองความรู้ การแบ่งปันแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และการเรียนรู้ และ 3) ปัจจัยที่สนับสนุนให้การจัดการความรู้ประสบความสำเร็จ ประกอบด้วยภาวะผู้นำ กลยุทธ์ วัฒนธรรมองค์การ เทคโนโลยี โครงสร้างและการวัดผล

ชิตวรา บรรจงปรุ และคณะ (2561) ศึกษาการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม การเสริมสร้างศักยภาพทางการแข่งขันในการประกอบการวิสาหกิจชุมชน จังหวัดนครราชสีมา ผลการศึกษาพบว่า ลักษณะเด่นในด้านศักยภาพของผู้นำ การวางแผน การจัดการระบบโครงสร้าง การประสานงาน และการร่วมมือสร้างเครือข่าย ตลอดจนการจัดสรรผลประโยชน์ได้อย่างเหมาะสม นั้น นับเป็นจุดแข็งต่อกระบวนการสร้างผลิตภัณฑ์ภูมิปัญญาให้มีอัตลักษณ์เฉพาะของชุมชน ซึ่งจะใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนเป็นหลัก ในการนี้ปัญหาที่เกิดขึ้นอาจจะอยู่ในเรื่อง การตลาด ระบบการผลิต การสนับสนุนของภาครัฐ ต้นทุนและราคา แรงงาน ระบบสาธารณสุขโรค องค์ความรู้ในด้านธุรกิจ ตลอดจนความร่วมมือแบบเครือข่าย ทั้งนี้ปัจจัยที่มีความสำคัญอีกอย่างหนึ่งคือ ความเข้มแข็งของชุมชน การตลาด การดำรงชีวิตด้วยความพอเพียง การสืบทอดภูมิปัญญาและการพัฒนาผลิตภัณฑ์ ซึ่งจะต้องมีการเพิ่มพูนความรู้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อวิสาหกิจชุมชนสร้างภาคีพัฒนาโดยภาพรวมให้มีจำนวนมากยิ่งขึ้น

สัณญา ยีอราน และศิริไลซ์ วรรณรัตน์จิตร (2561) ศึกษาการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม สู่ความสำเร็จการเปลี่ยนแปลงนโยบายในระบบสุขภาพ ผลการวิจัยพบว่า การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม นั้น สามารถนำมาปรับใช้เป็นแนวทางหรือเครื่องมือที่จะนำไปสู่ความสำเร็จในการเปลี่ยนแปลงนโยบายของระบบสุขภาพ อันได้แก่ ความหมาย กระบวนการ วิธีการ และเครื่องมือของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ซึ่งผลสำเร็จของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเป็นประโยชน์ให้กับผู้กำหนดนโยบาย ประชาชนผู้มีส่วนร่วม นักวิจัยที่สามารถตอบคำถาม

ทำความเข้าใจและแก้ไขปัญหาสถานการณ์ด้านสุขภาพ โดยเป็นการส่งเสริมจิตสำนึกของผู้ที่มีส่วนร่วม นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงระบบสุขภาพ ผ่านขั้นตอนกระบวนการวิจัยสู่ความรู้ เพื่อส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงสุขภาพในสังคมต่อไป

Restall (2010) ศึกษาการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม: เครื่องมือในการศึกษาสำหรับประชาชนในการบริการสุขภาพจิตชุมชน (Participatory Action Research: An educational tool for citizen-users of community mental health services.) ผลการศึกษาพบว่า การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างความร่วมมือของประชาชนในประเทศแคนาดา ซึ่งจิตแพทย์ นักสาธารณสุข และประชาชนในพื้นที่ที่จะต้องมีส่วนร่วมในการคิด วางแผน ในระบบการบริการด้านสุขภาพจิตของชุมชน ซึ่งทำให้การดำเนินงานด้านบริการสุขภาพจิตชุมชนสามารถบรรลุความสำเร็จ และประชาชนในพื้นที่มีสุขภาพจิตที่ดีมากขึ้นจากกิจกรรมต่าง ๆ ที่ได้ร่วมกันวางแผนดำเนินงาน

Sheppard (2012) ศึกษาการควบคุมตนเองของสมาคมไครโอแพรคติก ด้วยการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Self-Regulation of a Chiropractic Association through Participatory Action Research) ผลการวิจัยพบว่า การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเป็นวิธีที่เกี่ยวข้องและมีประโยชน์ต่อการควบคุมตนเองของกลุ่มอาชีพขนาดเล็กและกลายเป็นอาชีพที่ได้รับการยอมรับ ซึ่งเกิดจากการฝึกฝน เพิ่มขีดความสามารถของตนเอง และร่วมกันกำหนดทิศทางการดำเนินงานเพื่อนำไปสู่ความสำเร็จในการควบคุมตนเองในการประกอบอาชีพของกลุ่มขนาดเล็ก

Smith, Beck, Bernstein, and Dashtguard (2014) ศึกษาการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมของเยาวชนและการให้คำปรึกษาในโรงเรียน: กรอบการเรียนทั่วทั้งโรงเรียนเพื่อความ เป็นอยู่ที่ดีของนักเรียน (Youth Participatory Action Research and School Counseling Practice: A School-Wide Framework for Student Well-Being) ผลการวิจัยพบว่า การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมได้ใช้ในกระบวนการสร้างความร่วมมือของกลุ่ม PAR โดยมีการให้คำปรึกษาในโรงเรียน ซึ่งแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับผู้ที่เคยมีประสบการณ์ในด้านต่าง ๆ เพื่อนำไปสู่การสร้างแนวทางความ ยุติธรรมทางวัฒนธรรมและสังคมที่จะเกิดขึ้นในอนาคต ทั้งนี้ในการให้คำปรึกษาในโรงเรียนนั้น เป็นแนวความคิดที่เกิดจากการมีส่วนร่วมที่จะเป็นการผสมผสานระหว่างโรงเรียนกับการพัฒนา นักเรียนและสร้างความเป็นอยู่ของนักเรียนให้ดียิ่งขึ้น

Agarwal, Moya, Yasui, and Seymour (2015) ศึกษาการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมกับนักศึกษาวิทยาลัยที่มีความพิการ: การอัดแสงสำหรับวิทยาเขตแบบรวม (Participatory Action Research with College Students with Disabilities: Photovoice for an Inclusive Campus) ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษาวิทยาลัยที่มีความพิการต้องเผชิญกับอุปสรรคปัญหาต่าง ๆ ในการมีส่วนร่วมทางวิชาการและสังคม โดยการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมนี้ ได้สร้างโครงการ

โดยใช้วิธี Photovoice กับนักเรียน 6 คน ซึ่งรวบรวมภาพตัวแทนของอุปสรรคและพัฒนาเรื่องเล่าเพื่ออธิบายปัญหาให้ได้มากที่สุด ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเจตคติต่อคนในวิทยาลัย ซึ่งนักเรียนที่เข้าร่วมโครงการยังรายงานเกี่ยวกับผลกระทบของโครงการที่มีต่อตนเองด้วย ซึ่งการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมได้แสดงให้เห็นถึงศักยภาพในการเสริมสร้างให้นักเรียนที่มีความพิการมีสภาพแวดล้อมที่ดีมากยิ่งขึ้น และสามารถเกิดการบริการด้าน Photovoice ทำงานโดยผู้ให้บริการด้านความพิการเพื่อกระตุ้นให้นักเรียนเป็นผู้สนับสนุนตนเองและบอกเล่าเรื่องราวของเขาเอง และสามารถให้นักเรียนแจ้งปัญหาอุปสรรคเพื่อเป็นประโยชน์ต่อสาธารณะเพื่อดำเนินการแก้ไขและจัดการปัญหาต่าง ๆ ต่อไป

Kaukko (2016) ศึกษาการเชื่อมโยงการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมกับการศึกษาทั่วโลกและความยุติธรรมทางสังคม: ปัญหาที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติ (Linking Participatory Action Research, Global Education, and Social Justice: Emerging Issues from Practice) ผลการศึกษาพบว่า เป้าหมายของการศึกษาทั่วโลกคือ การส่งเสริมความยุติธรรมทางสังคมเพื่อนำไปสู่การปรับปรุงสังคมและโอกาสทางการศึกษาของกลุ่มชายขอบ ซึ่งการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมสามารถช่วยให้กลุ่มดังกล่าวเข้ามามีบทบาทและมีส่วนร่วมมากยิ่งขึ้น โดยมีจริยธรรมและมีประสิทธิภาพและช่วยจัดการกับกระแสการเปลี่ยนแปลงในการกระทำทางสังคมให้เห็นถึงความยุติธรรมของหลักการการศึกษาทั่วโลก แต่จะต้องมีการปรับหลักการให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เข้าร่วมโครงการและบริบทของสังคมแต่ละพื้นที่

Jacobs (2016) ศึกษาการใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในระบบการศึกษา: ประโยชน์ต่อผู้ที่มีส่วนได้และส่วนเสีย (The Use of Participatory Action Research within Education Benefits to Stakeholders) ผลการศึกษาพบว่า ในการใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในสภาพแวดล้อมทางการศึกษาของผู้ที่มีส่วนได้และส่วนเสียในการศึกษา เช่น ครู นักเรียน เป็นต้น ซึ่งแสดงให้เห็นว่า ครูและนักเรียนมีความเกี่ยวข้องเชื่อมโยงกันในการเรียนการสอน ซึ่งกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมจะช่วยเสริมการเรียนรู้ร่วมกันของทั้งสองฝ่ายให้มีความหลากหลายมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการเรียนรู้ด้านสังคม ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม โดยจะเป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เล่าประสบการณ์ของตนเองที่เคยประสบพบเจอมาก่อน ทำให้เกิดการทำลายอดีตที่สะสมและการมีอคติของตนเอง ตลอดจนทำให้ครูเกิดการเรียนรู้มากกว่าการสอนในตำราเรียน ส่งผลให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันและนำไปสู่การนำความรู้ไปใช้ในชีวิตมากยิ่งขึ้น

Shahnazarian (2017) ศึกษาการเรียนรู้อย่างมีวิจารณญาณ: การใช้วิธีการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อดึงดูดนักเรียน (Critically Conscious Learning: Using Participatory Action Research Methods to Engage Students) ผลการศึกษาพบว่า กระบวนการวิจัยเชิง

ปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม โดยให้ครูกับนักเรียนเป็นสื่อกลางในการปฏิบัติการ โดยผ่านการสังเกตและการศึกษาเอกสารการเรียนของนักเรียน ซึ่งครูและนักเรียนจะทำงานร่วมกัน ทั้งนี้ได้มีการเปิดโอกาสให้นักเรียนได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์ ซึ่งการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมนับเป็นเครื่องมือเพื่อช่วยในการทำงาน และสร้างจิตสำนึกที่สำคัญให้กับนักเรียน ส่งผลให้เกิดการพัฒนาความสามารถและการรับรู้เรื่องราวต่าง ๆ ได้อย่างดีขึ้น

Nelson, Maloney, and Hodges (2017) ศึกษาการมีส่วนร่วมบนความหลากหลาย โดยการผ่านการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม: รูปแบบการปฏิรูประบบโรงเรียนเอกชน (Engaging Diversity and Marginalization through Participatory Action Research: A Model for Independent School Reform) ผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนเอกชนสามารถใช้ประโยชน์จากการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมได้เป็นอย่างดี โดยใช้นักวิจัยจากมหาวิทยาลัยเป็นผู้ปฏิบัติร่วมกับนักเรียนมัธยมปลาย ได้หาจุดอ่อนของสถานศึกษาในด้านประวัติศาสตร์มาพัฒนาด้วยกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ซึ่งให้นักเรียนเป็นศูนย์กลางของการเรียนการสอน และทำให้เกิดความเสมอภาคในการเรียน ส่งผลให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้และเกิดความเข้าใจในการอยู่ร่วมกันของนักเรียนที่มีความหลากหลายได้มากยิ่งขึ้น

Jones (2018) ศึกษาการวัดผลกระทบของความแตกต่าง: โครงการเรียนรู้บริการทางการเงินเพื่อการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Measuring Impact While Making a Difference: A Financial Literacy Service-Learning Project as Participatory Action Research) ผลการวิจัยพบว่า การสอนความรู้ทางการเงินผ่านบริการการเรียนรู้ นับเป็นวิธีการที่ได้รับความนิยมเป็นอย่างมาก ซึ่งใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเป็นเครื่องมือในการดำเนินการ ซึ่งได้สร้างโปรแกรมการศึกษาความรู้ทางการเงินให้ร่วมกับประชาชนที่เข้าร่วมโครงการ ซึ่งส่งผลให้ประชาชนที่ด้อยโอกาสสามารถเข้ารับบริการทางการเงินอย่างทั่วถึง โดยวิธีการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมสามารถสร้างศักยภาพในด้านความรู้ทางการเงินให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ซึ่งโปรแกรมที่ถูกสร้างขึ้นแสดงให้เห็นว่าการบริการการเรียนรู้ในด้านการเงินควรมีการปรับปรุงอย่างไร และนำไปสู่การตระหนักถึงความยุติธรรมในการรับบริการทางการเงินในสังคมเป็นอย่างดี

Tolsdorf and Yannik (2018) ได้ศึกษาเรื่อง การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในการฝึกอบรมครูเคมีในมหาวิทยาลัย (Participatory Action Research in University Chemistry Teacher Training) ผลการวิจัยพบว่า ในการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในครั้งนี้ เป็นการร่วมมือของครูเคมีในมหาวิทยาลัย นักศึกษา เพื่อทำการพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอน ซึ่งกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมช่วยให้ครูเคมีในมหาวิทยาลัยสามารถมีหลักสูตรที่ได้มาตรฐานตรงกับความต้องการของผู้เรียนและผู้สอน เสริมสร้างศักยภาพและพัฒนาผู้เรียนให้มีความเข้าใจในการเรียนเคมีได้ง่ายขึ้น ตลอดจนผู้สอนได้พัฒนาศักยภาพในการสอนให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น

6.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องในด้านการอนุรักษ์วัฒนธรรม

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องในด้านการอนุรักษ์วัฒนธรรม ผู้วิจัยได้ทำการรวบรวมไว้ดังนี้

ชนกพร ไผทสิทธิกุล (2552) ศึกษาการอนุรักษ์ชุมชนและสภาพแวดล้อมทางวัฒนธรรม ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ในชุมชนบ้านรวมมิตร ชุมชนจะคือ และชุมชนแม่สลัก จังหวัดเชียงรายนั้น ต่างมีความเชื่อมโยงและเกี่ยวพันกับแม่น้ำ ทั้งในมิติของการดำเนินชีวิตและวิถีความเป็นอยู่การประกอบอาชีพ เนื่องจากประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมและกสิกรรมเป็นหลัก ทั้งนี้ยังมีประเพณีพิธีกรรมและความเชื่อต่าง ๆ ที่มีความเกี่ยวข้องและสัมพันธ์กับแม่น้ำ ทั้งนี้ปัจจุบันชุมชนเริ่มได้รับผลกระทบในด้านต่าง ๆ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้นภายในชุมชน ทั้งในด้านสิ่งแวดล้อมและระบบนิเวศน์ และปัญหาด้านวัฒนธรรม ส่งผลต่อคนในชุมชนทั้งกายและใจ ทั้งนี้จึงได้มีการกำหนดแนวทางการอนุรักษ์ในระยะสั้นและระยะยาว โดยได้ดำเนินงานร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์ ซึ่งจะต้องยืนอยู่บนฐานวัฒนธรรมของชุมชน ตามอัตลักษณ์และชาติพันธุ์ที่อาศัยของคนในชุมชน ตลอดจนการสร้างความรู้และปลูกจิตสำนึกให้ตระหนักถึงคุณค่าของทรัพยากรทางวัฒนธรรม ซึ่งจะทำให้ชุมชนสามารถดำรงอยู่ได้ด้วยตนเอง และรักษามรดกทางภูมิปัญญาท้องถิ่น และคุณค่าทางวัฒนธรรมไว้ได้ นำไปสู่ความยั่งยืนของชุมชนอย่างแท้จริง

เพ็ญประภา ภัทรานุกรม (2552) ศึกษาการพัฒนาทุนทางสังคมโดยใช้ชุมชนเป็นฐานในชุมชนประสภภัยพิบัติสึนามิ: กรณีศึกษา ชุมชนในพื้นที่จังหวัดพังงา พบว่า การพัฒนาทุนทางสังคมโดยใช้ชุมชนเป็นฐานในชุมชนบ้านน้ำเค็มและบ้านโนไร่ ซึ่งได้รับผลจากการประสบภัยพิบัติสึนามิอย่างเฉียบพลัน ชาวบ้านต้องต่อสู้กับวิกฤติ เรียนรู้จากเหตุการณ์ต่าง ๆ มากมายจนสามารถพลิกวิกฤติเป็นโอกาส ได้เกิดการรวมตัวของชาวบ้านทั้งที่บ้านน้ำเค็ม และบ้านโนไร่ ซึ่งส่วนหนึ่งมีความสัมพันธ์เป็นเครือญาติกัน อีกทั้งยังมีผู้นำที่เอาจริงเอาจัง อันส่งผลให้เกิดกลุ่มคนทำงานที่เข้มแข็งเพื่อชุมชนมีการจัดการชุมชนอย่างเป็นระบบ สามารถจัดสรรทรัพยากรผ่านกลุ่มเครือข่ายชุมชนเอง มีการบริหารจัดการทรัพยากร และความช่วยเหลือที่หลั่งไหลเข้ามาได้อย่างเป็นระบบ มีแผนแม่บทการพัฒนาและฟื้นฟูพื้นที่โดยใช้วิธีการให้ชุมชนมีส่วนร่วม มีการจัดตั้งธนาคารชุมชน การจัดสวัสดิการชุมชนโดยชุมชนเอง การจัดตั้งสหกรณ์ เพื่อที่อยู่อาศัยของชุมชนบ้านน้ำเค็ม รวมถึงการเกิดกลุ่มออมทรัพย์ของบ้านโนไร่ เพื่อการออมและให้สินเชื่อเพื่อการฟื้นฟูและพัฒนาเพื่อเพิ่มอาชีพรายได้ของชุมชน สำหรับแนวทางการพัฒนาทุนทางสังคมโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน โดยเฉพาะในชุมชนที่แตกสลายเพราะภัยพิบัติธรรมชาติ เพื่อสร้างชุมชนเข้มแข็ง มีข้อเสนอหลายประการ ได้แก่ การสร้างกระบวนการเรียนรู้ของสมาชิกในชุมชนโดยเฉพาะเด็กและเยาวชน การพัฒนาความรู้ และทักษะในการประกอบอาชีพ การสร้างเครือข่ายชุมชนในการดูแลสุขภาพธรรมชาติ การสร้างผู้นำที่มีปัญญามีแผนการพัฒนาชุมชนที่มาจากความร่วมมือของชุมชน การสร้างให้ชุมชนเห็นคุณค่าของการกินและอยู่แบบพอเพียงตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง รวมทั้งการส่งเสริมความเสมอภาคหญิงชายในชุมชนด้วย

เรวดี อุลิต (2552) ศึกษา 80 ปี ของชุมชนบ้องตี้: จาก “หมู่บ้านกะเหรี่ยง” ถึง “หมู่บ้านชายแดน” ผลการศึกษาพบว่า ชุมชนบ้องตี้ได้มีการเปลี่ยนแปลงของขอบเขตพื้นที่ทางสังคม ขอบเขตของรัฐ และขอบเขตของวัฒนธรรมทั้งหมด 4 ครั้ง คือ ยุคที่ 1 ชุมชนกะเหรี่ยง (ก่อนปี พ.ศ. 2549) ในยุคนี้ชุมชนมีขนาดเล็ก ชุมชนมีความเป็นเครือญาติค่อนข้างสูง และมีระบบการแต่งงานกับกะเหรี่ยงในแถบพม่าเป็นจำนวนมาก ยุคที่ 2 ชุมชนบ้องตี้อยู่ในฐานะเป็นพื้นที่ควบคุมของรัฐ (พ.ศ. 2479 – 2500) ในยุคนี้รัฐบาลพยายามเข้ามาควบคุมและกลืนกลายคนกะเหรี่ยงในรูปแบบของระบบการศึกษา เช่น บทเรียนที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับสังคมและวัฒนธรรมไทย ครูเป็นคนไทยรวมทั้งการแบ่งเขตพื้นที่การปกครองและการดำเนินงานของตำรวจตระเวนชายแดนทำให้เกิดความชัดเจนในเขตพื้นที่เป็นอย่างมาก ยุคที่ 3 แรงงานข้ามชาติ ทุนนิยมและการสร้างวาทกรรมการพัฒนาของรัฐ (พ.ศ. 2501 – 2538) นับเป็นยุคที่มีการเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่เนื่องจากการเข้ามาของระบบทุนนิยม เช่น เหมืองแร่ การปลูกพืชพาณิชย์ เป็นต้น ทำให้แรงงานจากประเทศพม่าข้ามแดนมาในประเทศไทยเป็นจำนวนมาก ทำให้ชุมชนเกิดความหลากหลายของผู้คน และก้าวข้ามไปสู่ความสัมพันธ์ในรูปแบบใหม่ที่ไม่ใช่เครือญาติมากขึ้น และยุคที่ 4 ชุมชนบ้องตี้กับการไหลบ่าของผู้คนหลัง “กะเหรี่ยงแตก” และความเข้มงวดของการควบคุมพื้นที่ชายแดน (พ.ศ. 2539 – 2552) ยุคนี้เป็นยุคที่เกิดการสู้รบระหว่างทหารพม่ากับชนกลุ่มน้อยในชายแดนไทย – พม่า จึงมีการอพยพชาวกะเหรี่ยงเข้ามาอยู่ในชุมชนเป็นจำนวนมาก เกิดเป็นความหลากหลายทางเชื้อชาติ ศาสนา เกิดการแต่งงานข้ามชาติพันธุ์ และมีการผสมผสานทางวัฒนธรรมเกิดขึ้น ในขณะที่รัฐบาลก็พยายามที่จะเข้ามาควบคุมจัดการแบ่งแยก “คนใน” และ “คนนอก” ออกจากกันอย่างชัดเจน โดยการแบ่งแยกเหล่านี้นำไปสู่การก่อให้เกิดความแตกแยกขึ้นในสังคม ทั้งในด้านสิทธิ และการเข้าถึงการได้รับบริการต่าง ๆ ของรัฐ

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี (2553) ศึกษาการพัฒนาศักยภาพชุมชนบนเพื่อการพึ่งตนเองบนฐานทุนทางสังคม พบว่า ชุมชนอำเภอดอนสักพื้นที่ริมฝั่งทะเลในป่าดอนสักสภาพพื้นที่เป็นที่ดอนสลับกับที่ราบในอดีตทรัพยากรธรรมชาติสมบูรณ์ทั้งป่าดินน้ำแร่ทะเลมีป่าชายเลนผืนใหญ่ที่สุดในอ่าวบ้านดอนปัจจุบันทรัพยากรธรรมชาติเสื่อมโทรมสังคมวัฒนธรรมชุมชนมีพระพุทธศาสนาเป็นหลักยึดของชุมชนวัฒนธรรมความเชื่อประเพณีที่เป็นทุนทางสังคมทั้งในด้านการทำมาหากินและการประกอบอาชีพด้านการศึกษา มีโรงเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน 27 โรง ความสัมพันธ์ชุมชนยังมีระบบเครือญาติมีภูมิปัญญาในการดำเนินชีวิตที่ยังปรับใช้ได้ตามยุคสมัยอาชีพของชุมชนทำประมงชายฝั่ง การทำเกษตรกรรมระบบการเมืองการปกครองในอดีตมีผู้นำที่อนุเคราะห์ด้วยธรรมปัจจุบันยึดผลประโยชน์ทุนทางสังคมมีรูปแบบเชิงสสารและโครงสร้างมีองค์ประกอบ 4 ด้าน คือ ทุนคน ทุนสถาบัน ทุนวัฒนธรรม และทุนองค์ความรู้ ทุนคนคนมีคุณภาพในด้านสุขภาพปานกลาง มีจิตใจดีโอบอ้อมอารี สติปัญญาเฉลียวฉลาดทุนวัฒนธรรมมีพื้นฐานจาก

พระพุทธศาสนาที่เป็นบ่อเกิดความเชื่อและประเพณีเฉพาะถิ่นที่สร้างอัตลักษณ์ของตนที่เติมเต็มทุนชีวิตให้สมบูรณ์สถาบันครอบครัวที่เคยเข้มแข็งอ่อนแอองสถานศึกษาที่เป็นแก่นของชุมชนปัจจุบันไม่ได้ทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางของชุมชนสถาบันการเมืองการปกครองเดิมปกครองด้วยธรรมและมีธรรมาภิบาลปัจจุบันเกี่ยวข้องกับผลประโยชน์ไม่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมสังคมดอนสักเดิมมีรูปแบบเชิงสาระที่เป็นคุณค่าเกี่ยวกับความไว้วางใจ ความสามัคคีการให้และแบ่งปัน การต่างตอบแทน การเอื้ออาทร ค่านิยมการแลกเปลี่ยนและบรรทัดฐานทางสังคม ปัจจุบันเปลี่ยนแปลงไปตามบริบทของสังคมในรูปแบบเชิงโครงสร้างมีกลุ่มและเครือข่ายในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนและการฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ ผลลัพธ์ในด้านการพัฒนาศักยภาพชุมชน ชุมชนมีปฏิสัมพันธ์ช่วยเหลือดูแล เอื้ออาทรเกื้อกูล พึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน มีการให้ การแบ่งปัน และต่างตอบแทนมีความไว้วางใจกันจากการปฏิบัติกิจกรรมร่วมกันเป็นกลุ่มและเครือข่ายพึ่งตนเองและพึ่งกันเองในกิจกรรมที่ปฏิบัติมีจิตสำนึกในการดูแลทรัพยากรธรรมชาติแหล่งน้ำในชุมชนด้วยการมีส่วนร่วมเกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของทรัพยากรธรรมชาติในชุมชนของตนผลลัพธ์ในด้านเศรษฐกิจพอเพียงเกิดการลดรายจ่ายในการทำการเกษตรและรายจ่ายด้านอาหาร

ชรินทร์พรรณ อะสีตรัตน์ (2553) ศึกษาการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์กับวิถีชีวิตชุมชน กรณีศึกษา ตลอดน้ำอัมพวา อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม ผลการศึกษาพบว่า จากอดีตในเมืองสวนฉายา “บางช้างสวนนอก” ได้เป็นพื้นที่ศูนย์กลางของการค้าที่เรียกกันว่า เมืองสามน้ำ ที่มีทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ และเป็นเมืองที่มีขนาดเล็กที่ยังไม่มีผู้คนรู้จักมากนัก ส่วนใหญ่ในชุมชนจะประกอบอาชีพด้านการเกษตรเป็นหลัก มีวิถีชีวิตที่เรียบง่าย ทั้งนี้หลังจากการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ขึ้นในอัมพวานั้น ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของการดำรงอยู่ของคนในชุมชน ซึ่งส่งผลต่อชุมชนในด้านเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม ตลอดจนสิ่งแวดล้อมในชุมชนเป็นอย่างมาก กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ตลาดน้ำยามเย็นอัมพวานั้น นับเป็นการสร้างอาชีพต่าง ๆ ให้แก่คนในชุมชนมากยิ่งขึ้น มีการขยายตัวของธุรกิจที่สร้างรายได้เป็นอย่างมาก ทั้งนี้นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงด้านวัฒนธรรมชุมชนกลายเป็นวัฒนธรรมเชิงพาณิชย์ ในอีกมุมหนึ่ง การท่องเที่ยวได้ส่งผลกระทบต่อให้เกิดปัญหาในด้านเศรษฐกิจและสังคมตามมาอีกด้วย อาทิ ระบบสาธารณสุขโรคความขัดแย้งด้านผลประโยชน์ในชุมชน ปัญหาอาชญากรรม การอพยพย้ายถิ่นฐาน รวมถึงปัญหาในด้านมลภาวะและความเสื่อมโทรมของแหล่งทรัพยากรธรรมชาติอีกด้วย

พัฒนพงศ์ สุกิจปาณีนิจ (2553) ศึกษาทุนทางสังคมกับการพัฒนาประเทศ พบว่าบทบาททุนทางสังคมโดยเฉพาะการร่วมแรงร่วมใจภายใต้ความไว้วางใจบรรทัดฐานค่านิยมเดียวกันนั้น เป็นปัจจัยสำคัญในการแก้ไขและจัดการกับปัญหา เพราะจะก่อให้เกิดจิตสำนึกการแลกเปลี่ยนและเรียนรู้ร่วมกันเกิดเป็นองค์ความรู้ใหม่ในการพัฒนา จากการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ พบว่า ทุนทางสังคมระดับจุลภาคมีความสัมพันธ์ในทิศทางบวกการพัฒนาด้านสังคมอย่างมีนัยสำคัญ โดยร่วมกัน

ตรวจสอบดูแลรักษา และจัดสรรทรัพยากรภายในชุมชน ส่วนทุนทางสังคมระดับกลางมีความสัมพันธ์ทิศทางบวกในการก่อให้เกิดการเรียนรู้โดยชุมชน ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งเสริมให้เกิดทิศทางบวกในการพัฒนาประเทศทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมอย่างมีนัยสำคัญ และทุนทางสังคมระดับมหภาคยังไม่พบความสัมพันธ์ที่ชัดเจนกับการพัฒนาประเทศ

ทิวา คงนานดี (2554) ศึกษาการฟื้นฟูภาษาและวัฒนธรรมกะเหรี่ยงภาคตะวันตก ผลการศึกษาพบว่า การฟื้นฟูด้านภาษาและวัฒนธรรมกะเหรี่ยงนั้น ได้เกิดขึ้นผ่านกระบวนการผลิตซ้ำด้านความเป็นชาติพันธุ์ ที่เกิดจากจิตสำนึกที่มีต่อการสืบสานวัฒนธรรมของตนเอง โดยสังเกตได้จากการได้รับความร่วมมือจากผู้ใหญ่ ปราชญ์ชุมชน และผู้นำชุมชนในหมู่บ้านที่ได้ตระหนักและให้ความสำคัญ จนร่วมกันสร้างกิจกรรมของการฝึกอบรมและสร้างประเพณีปฏิบัติตามวิถีของชาวกะเหรี่ยง ซึ่งกลุ่มบุคคลดังกล่าวจะมีบทบาทสำคัญในการอบรมสั่งสอนให้แก่เยาวชนชาวกะเหรี่ยงภายในชุมชนให้เกิดจิตสำนึกรักในรากเหง้าความเป็นชาติพันธุ์ตนเอง และช่วยกันดำรงรักษาภาษาและวัฒนธรรมของตนเองเอาไว้ ยกตัวอย่างเช่น ในแต่ละเดือนของการฝึกอบรม จะมีผู้ใหญ่ในชุมชนมาสนทนาแลกเปลี่ยนกับเยาวชนในชุมชนเพื่อกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ภาษาและสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสองช่วงอายุให้เกิดความสนิทสนมและสร้างความคุ้นเคยกันมากยิ่งขึ้น เพื่อนำไปสู่การเปิดที่ทางสังคมและวัฒนธรรมของกะเหรี่ยงในสังคมไทยอีกด้วย

อรุณี ปัญญาสวัสดิ์สุทธิ์ (2554) ศึกษาทุนทางวัฒนธรรมในแบบจำลองการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ พบว่า แบบจำลองที่พัฒนาได้มีลักษณะที่สัดส่วนของแรงงานที่ทำงานเกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมเพิ่มขึ้นจะทำให้ทุนทางวัฒนธรรมเพิ่มขึ้นตามไปด้วยและเป็นสาเหตุให้เกิดความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจซึ่งสามารถนำแบบจำลองไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาแบบจำลองต่อไป เช่น 1) การพัฒนาแบบจำลองให้อัตราการเพิ่มขึ้นของประชากรมีค่าเป็นบวกเพื่อศึกษาผลของการเพิ่มขึ้นของประชากรต่ออัตราการเจริญเติบโตของทุนทางวัฒนธรรมและผลผลิตต่อประชากรแทนการกำหนดให้จำนวนประชากรคงที่แล้วมีการแบ่งสัดส่วนการทำงานเช่นเดียวกับการศึกษานี้ 2) กำหนดให้สินค้าทางวัฒนธรรมเกิดความพึงพอใจต่อบุคคลที่เป็นผู้บริโภคเนื่องจากผลลัพธ์ที่ได้ทางวัฒนธรรมสามารถนำมาใช้เป็นทั้ง “ทุน” ทางวัฒนธรรมและนับว่าการบริโภคคือ “สินค้าขั้นสุดท้าย” ด้วยเหตุนี้ในการพัฒนารูปแบบจำลองให้มีการบริโภคสินค้าวัฒนธรรมด้วยจึงเป็นสิ่งที่ควรค่าต่อการให้ความสำคัญ และ 3) เพิ่มตัวแปรที่สามารถวัดความล้ำหลังของทุนทางวัฒนธรรมในรูปแบบจำลอง ซึ่งได้นำแบบจำลองของ Bucci and Serge (2009) ที่ได้พบว่า ในส่วนของการเสื่อมค่าในทุนทางวัฒนธรรมไม่มีผลที่ทำให้การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจเนื่องจากแบบจำลองของ Bucci and Serge (2009) กำหนดให้อัตราการเสื่อมค่าของทุนทางวัฒนธรรมเป็นค่าคงที่แต่ถ้ากำหนดให้อัตราการเสื่อมค่าของทุนทางวัฒนธรรมแปรผันตาม stock ของทุนทางวัฒนธรรมหรือระดับของผลผลิตต่อประชากรแบบจำลองอาจให้ผลลัพธ์ที่แตกต่างออกไป

พจนา นุ่มหัตต์ และคณะ (2555) ศึกษา วิถีวัฒนธรรม อนุรักษ์และพัฒนาผ้าชนเผ่าสู่เชิงพาณิชย์ กรณีศึกษา ผ้าทอกะเหรี่ยงจังหวัดภาคเหนือ ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มกะเหรี่ยงในพื้นที่ศึกษาทั้งหมด 3 กลุ่มนั้น มีวัฒนธรรมที่เหมือนกันในด้านศาสนา ภาษา ความเป็นอยู่ การแต่งกาย และอาชีพ แต่จะมีความแตกต่างในบางเรื่อง เช่น การใส่ห่วงที่คอ และค่านิยมในการแต่งกายแบบสังคัมเมือง ทั้งนี้ในด้านผ้าของชนเผ่าชนนั้น ได้มีการใช้ผ้าที่มีลักษณะเหมือนกัน โดยจะใช้สำหรับใส่ในพิธีกรรมต่าง ๆ จึงทำให้เห็นว่า ในการพัฒนาผ้าของชนเผ่ากะเหรี่ยงนั้น ควรมีการพัฒนาให้มีการประยุกต์จากรูปแบบดั้งเดิม ด้วยวิธีการ 2 แบบ คือ นำลายทอและวัสดุมาใช้ในการตกแต่ง ซึ่งได้รูปแบบของเสื้อผ้ากะเหรี่ยงออกมา 10 รูปแบบ และมีความเหมาะสมเป็นที่ยอมรับและนิยมจำนวน 1 รูปแบบ ทั้งนี้ในด้านการถ่ายทอดเทคโนโลยี โดยกลุ่มกะเหรี่ยงตำบลศรีดงเย็นเป็นผู้เข้ารับการอบรม เนื่องจากมีความต้องการที่จะรับการถ่ายทอดความรู้ด้านรูปแบบของเสื้อผ้าให้ทันสมัยบนฐานการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นแนวทางในการพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชน ซึ่งผู้เข้าอบรมสามารถตัดเย็บเสื้อผ้าในรูปแบบสมัยใหม่ และสามารถเพิ่มรายได้ให้แก่ครอบครัวได้มากยิ่งขึ้น

ศิริธร สาวเสม (2555) ศึกษาดนตรีกะเหรี่ยง กรณีศึกษาหมู่บ้านโป่งกระติงบน ตำบลบ้านบึง อำเภอบ้านคา จังหวัดราชบุรี ผลการศึกษาพบว่า ดนตรีกะเหรี่ยงในหมู่บ้านโป่งกระติงบนนั้น ประกอบไปด้วย แคน กลองยาว ฉาบ ฉิ่ง และกรับไม้ โดยลักษณะของแคนนั้นจะปรากฏในประเภทของแคน 7 จะใช้เป่าประกอบกับการขับร้องเพลง และประกอบการแสดง ซึ่งดนตรีของชาวกะเหรี่ยงหมู่บ้านโป่งกระติงบนนั้น จะมีบทบาทในแต่ละช่วงชีวิตของชาวกะเหรี่ยงในชุมชน เช่น เพลงนิทาน เพลงในงานแต่งงาน เพลงร้องในงานศพ เป็นต้น ทั้งนี้ยังมีเพลงร้องที่เป็นเพลงสืบทอดกันมาตั้งแต่บรรพบุรุษด้วยวิธีการมุขปาฐะนั้น จะมีเรื่องราวที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กับธรรมชาติ ศาสนาและคำสอนใจต่าง ๆ โดยจะมีลักษณะเป็นบทเพลงที่มีเนื้อร้องสั้น ๆ และร้องวนไปวนมา ซึ่งจะนิยมร้องไปพร้อม ๆ กับการเป่าแคนประกอบเพื่อทำให้เกิดความสนุกสนานและไพเราะในการแสดงตามโอกาสต่าง ๆ รวมถึงการแสดงประกอบพิธีกรรมอีกด้วย ในการนี้วัฒนธรรมของชาวกะเหรี่ยงหมู่บ้านโป่งกระติงบน ได้มีดนตรีเข้าไปมีบทบาทและมีความสำคัญในด้านพิธีกรรมของหมู่บ้าน เช่น งานประจำปี งานวัดแจ้ง เจริญ พิธีเรียกขวัญ และพิธีไหว้ต้นไม้ โดยดนตรีจะมีบทบาทหน้าที่ในการเป็นสื่อกลางและเพื่อน้อมนำจิตใจของคนกะเหรี่ยงให้มีความเป็นน้ำหนึ่งอันเดียวกันและเกิดเป็นพลังศรัทธาและความภาคภูมิใจในเอกลักษณ์ของวัฒนธรรมตนเอง

ดรัณ ยุทธวงษ์สุข (2557) ศึกษาการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม: กรณีศึกษาชาวกะเหรี่ยงบ้านทิพเย ตำบลชะแล อำเภอดงพญาเย็น จังหวัดกาญจนบุรี ซึ่งผลการวิจัยพบว่า วัฒนธรรมของชุมชนกะเหรี่ยงได้เกิดจากการเปลี่ยนแปลงที่มีความเชื่อมโยงกับโครงสร้างของครอบครัว การเลือกคู่ครอง กิจกรรมทางสังคม และการเกิดปัญหาครอบครัวเพิ่มมากยิ่งขึ้น อันเป็นผลมาจากความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีสมัยใหม่ และการรับวัฒนธรรมภายนอกเข้ามา

ในชุมชน จึงทำให้เกิดการผสมผสานทางวัฒนธรรม อย่างไรก็ตามก็เชื่อว่ากะเหรี่ยงในหมู่บ้านทิพเยสามารถดำรงอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ของตนไว้ได้บางประการ เช่น ภาษาพูด การแต่งกาย และประเพณีที่มีความสำคัญต่อชุมชน เป็นต้น ทั้งนี้ชาวกะเหรี่ยงหมู่บ้านทิพเยได้รับสัญชาติไทยจากรัฐบาลแล้วนั้น ทำให้การพัฒนาในด้านต่าง ๆ ของชาวกะเหรี่ยงหมู่บ้านทิพเยจะต้องสร้างความเข้าใจและสร้างจิตสำนึกร่วมที่ดีต่อกัน จึงเป็นเรื่องที่มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งในด้านการยอมรับและการเคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ในสังคม

นฤมล ลกะวงศ์ (2557) ศึกษากระบวนการจัดการเพื่อรักษาอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ปกากะญอบ้านหนองมณฑา ตำบลแม่วิน อำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่ ผลการศึกษาพบว่า ชุมชนบ้านหนองมณฑา (มอวาคี) ได้มีการสร้างข้อตกลงร่วมกัน ในการกำหนดบทบาทหน้าที่ของคนในชุมชน อีกทั้งยังมีการจัดการศึกษาโดยใช้โรงเรียนเป็นศูนย์กลางในการขับเคลื่อนให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการรักษาอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม ซึ่งนับเป็นปัจจัยที่สำคัญและมีความสัมพันธ์กับกระบวนการจัดการเพื่อรักษาอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ปกากะญอในชุมชนบ้านหนองมณฑา ในการนี้พบว่า ปัจจัยภายในของชุมชนนั้น ประกอบไปด้วยผู้รู้ ผู้อาวุโส เป็นกลุ่มที่มีความสำคัญในการขับเคลื่อนการรักษาอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชุมชนเป็นอย่างมาก อีกทั้งปัจจัยภายนอกนั้น ได้มีหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชนได้เข้ามามีบทบาทและมีส่วนร่วมในการรักษาและอนุรักษ์วัฒนธรรมตามรูปแบบวิถีชีวิตของปกากะญออย่างต่อเนื่องอีกด้วย

ชานนท์ วิสุทธิชานนท์ (2558) ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ภูมิปัญญาชาวบ้านในตำบลคลองแดน อำเภอระโนด จังหวัดสงขลา ผลการศึกษาพบว่าการกระบวนการสืบทอดและการถ่ายทอดภูมิปัญญาชาวบ้านในตำบลคลองแดนนั้น มีการสืบทอดภูมิปัญญาจากรุ่นสู่รุ่นคือ การถ่ายทอดผ่านบรรพบุรุษ พ่อแม่ ปู่ย่า ตายาย และญาติพี่น้อง โดยภูมิปัญญาส่วนใหญ่เกิดขึ้นจากการดำรงชีวิตและประกอบอาชีพของคนในครอบครัว จึงทำให้ภูมิปัญญาชาวบ้านนั้นยังคงสืบทอดและปรากฏอยู่ในรุ่นลูกหลานต่อ ๆ กันมา แต่ในปัจจุบันนั้นภูมิปัญญาเหล่านี้เริ่มสูญหายไปจากชุมชนและไม่มีผู้สืบทอด เนื่องจากได้รับอิทธิพลจากความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีที่เข้ามาจนทำให้ภูมิปัญญาชาวบ้านเป็นเพียงคำบอกเล่าในชุมชนเท่านั้น ทั้งนี้ในการสร้างการมีส่วนร่วมเพื่อให้เกิดการอนุรักษ์ภูมิปัญญาชาวบ้านในชุมชนนั้น ได้มีการสร้างกลุ่มอนุรักษ์ของแต่ละภูมิปัญญา เพื่อส่งเสริมและสร้างให้เกิดกระบวนการร่วมมือภายในชุมชน สถานศึกษา หน่วยงานภาครัฐและสถาบันทางศาสนา ซึ่งเป็นสิ่งที่สามารถทำให้เกิดการมีส่วนร่วมภายในชุมชนและสามารถอนุรักษ์ภูมิปัญญาชุมชนเอาไว้ได้สืบไป

เสาวลักษณ์ กาญจนธนสิน (2559) ศึกษาประเพณีการแต่งกายของชาวกะเหรี่ยงไป: กรณีศึกษาบ้านขุนอมแฮดในหมู่ที่ 5 ตำบลสบโขง อำเภออมก๋อย จังหวัดเชียงใหม่ ผลการศึกษาพบว่าการตัดสินใจแต่งงานของชาวกะเหรี่ยงบ้านขุนอมแฮดนั้น ได้มีการเปลี่ยนแปลงในด้านลักษณะของ

ความเชื่อ ทั้งในด้านอายุที่มีความเหมาะสมในการแต่งงาน ในด้านการแต่งงานกับคนกะเหรี่ยง เช่นเดียวกัน ตลอดจนการจัดพิธีแต่งงานของชาวกะเหรี่ยงที่ได้มีความเปลี่ยนแปลงไปจากการแต่งงานในรูปแบบดั้งเดิม โดยมีผลจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่มีความเจริญก้าวหน้าทันสมัยและมีความสะดวกสบายเข้ามาสู่ชุมชนมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ระดับการศึกษาหรือระบบการศึกษาที่ชาวกะเหรี่ยงได้รับทำให้ส่งผลต่อค่านิยมความคิดของการแต่งงานของชาวกะเหรี่ยงหมู่บ้านขุนอมแฮด จังหวัดเชียงใหม่อีกด้วย

กิตติกุล ศิริเมืองมูล (2560) ศึกษาความเชื่อกับการจัดระเบียบที่ว่างของเรือนกะเหรี่ยง ในหมู่บ้านพระบาทห้วยต้ม ตำบลนาทราย อำเภอเถลี จังหวัดลำพูน ผลการศึกษาพบว่า บ้านเรือนกะเหรี่ยงแบบดั้งเดิมนั้นจะมีลักษณะที่เฉพาะและมีความโดดเด่น โดยแสดงออกมาในลักษณะของรูปทรง ขนาด สัดส่วน พื้นที่ใช้สอยและวัสดุที่ใช้ในการก่อสร้าง ซึ่งสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ได้แฝงไปด้วยความเชื่อและภูมิปัญญาแบบดั้งเดิมของชาวกะเหรี่ยง ทั้งนี้ความเชื่อที่ได้ส่งผลต่อการสร้างบ้านเรือนและการจัดระเบียบที่ว่างในระดับหมู่บ้าน คือ ครุฑาชัยะวงศาพัฒนา ท่านได้เป็นผู้เผยแพร่พุทธศาสนาให้กับชาวกะเหรี่ยงจนชาวกะเหรี่ยงในหมู่บ้านมีความเลื่อมใสและศรัทธาในพระพุทธศาสนาและได้อพยพมาตั้งถิ่นฐานบ้านเรือนตามครุฑาชัยะวงศาพัฒนาด้วย ทั้งนี้ใจบ้านของภายในหมู่บ้านกะเหรี่ยงนับเป็นสิ่งสำคัญเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากเป็นที่ประทับของเจ้าที่เจ้าทางที่ชาวกะเหรี่ยงมีความเชื่อว่าจะคอยปกป้องคุ้มครองให้ชาวบ้านอยู่รอดปลอดภัยจากสิ่งเลวร้ายทั้งปวงในการนี้รวมถึงความเชื่อและภูมิปัญญาแบบดั้งเดิมที่มีความสำคัญต่อพื้นที่หมู่บ้าน คือ การสืบชะตาขุนห้วย การทำบุญป่า การเลี้ยงผีไร่ - ผีนา ทั้งนี้การคงเหลือของความเชื่อเรือนกะเหรี่ยงแบบดั้งเดิมที่ปรากฏคือ การทำบุญแม่เตาไฟ การลงเสาเอกบริเวณเกือบกึ่งกลางเรือน อีกทั้งความเชื่อที่มาจากพุทธศาสนาที่มีความชัดเจนและโดดเด่นในทุก ๆ เรือน

พระญาณพล กิตติปัญญา (2560) ศึกษาวิเคราะห์พิธีกรรมการผูกข้อมือของกะเหรี่ยงสะกอตามแนวพุทธจริยศาสตร์ ซึ่งผลการศึกษาพบว่า ในทางพุทธจริยศาสตร์นั้น เป็นหลักการดำรงชีวิตตามคำสอนในทางพระพุทธศาสนามาใช้ประกอบในการตัดสินใจและแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่จะต้องยืนอยู่บนฐานความถูกต้องมีศีลธรรมตามหลักพุทธศาสนา โดยปรากฏอยู่ในพระไตรปิฎก 2 ประการ คือ 1) สัจธรรม อันหมายถึง ข้อเท็จจริงที่ปรากฏอยู่ในธรรมชาติ และ 2) ศีลธรรม หมายถึง การชักชวนให้ประพฤติปฏิบัติหรือการละเลิกลดในการกระทำบางประการ ซึ่งมีหลักเกณฑ์ในการตัดสินใจอยู่ 3 ประการ คือ 1) ทุจจริต 2) สุจจริต และ 3) การดูเจตนาแห่งการปฏิบัติ ในการนี้พิธีกรรมการผูกข้อมือของชาวกะเหรี่ยงสะกอ นับเป็นพิธีกรรมที่มีการปฏิบัติสืบทอดกันมาเป็นระยะเวลาอันหลายชั่วอายุคน โดยมีความเชื่อมโยงภายใต้ความเชื่อเรื่องขวัญของชาวกะเหรี่ยงว่า ในการดำเนินชีวิตประจำวันของชาวกะเหรี่ยงนั้น อาจจะทำขวัญตกหล่นหรือหนีหายไปจากตัว นำไปสู่เหตุอันจะส่งผลให้คนกะเหรี่ยงเจ็บป่วย จึงเกิดเป็นพิธีกรรมผูกข้อมือเพื่อทำการเรียกขวัญให้กลับมาอยู่กับตัว

ซึ่งในทุกปีชาวกะเหรี่ยงสะกอจะทำพิธีกรรมผูกข้อมือเรียกขวัญในช่วงเดือนกุมภาพันธ์และเดือนสิงหาคม เพื่อสร้างความสุขกายสบายใจแก่ชาวกะเหรี่ยงในชุมชน ด้วยเหตุนี้เองพิธีกรรมการผูกข้อมือตามแนวพุทธจริยศาสตร์ พบว่า ในพิธีกรรมผูกข้อมือของชาวกะเหรี่ยงสะกอนั้น ไม่ได้เป็นไปตามหลักในทางพุทธจริยศาสตร์ในส่วนของกายทุจริต กล่าวคือ ในพิธีกรรมนั้นได้มีการฆ่าสัตว์สำหรับประกอบพิธีกรรม ในด้านวจีสุจริตนั้น ได้มีการปฏิบัติตามหลักวจีสุจริต และด้านมโนทุจริตปฏิบัติโดยประกอบกับมโนสุจริต ซึ่งพิธีกรรมผูกข้อมือเรียกขวัญนี้ได้ดำเนินขึ้นเพื่อเป็นประโยชน์ต่อตนเองและผู้อื่น

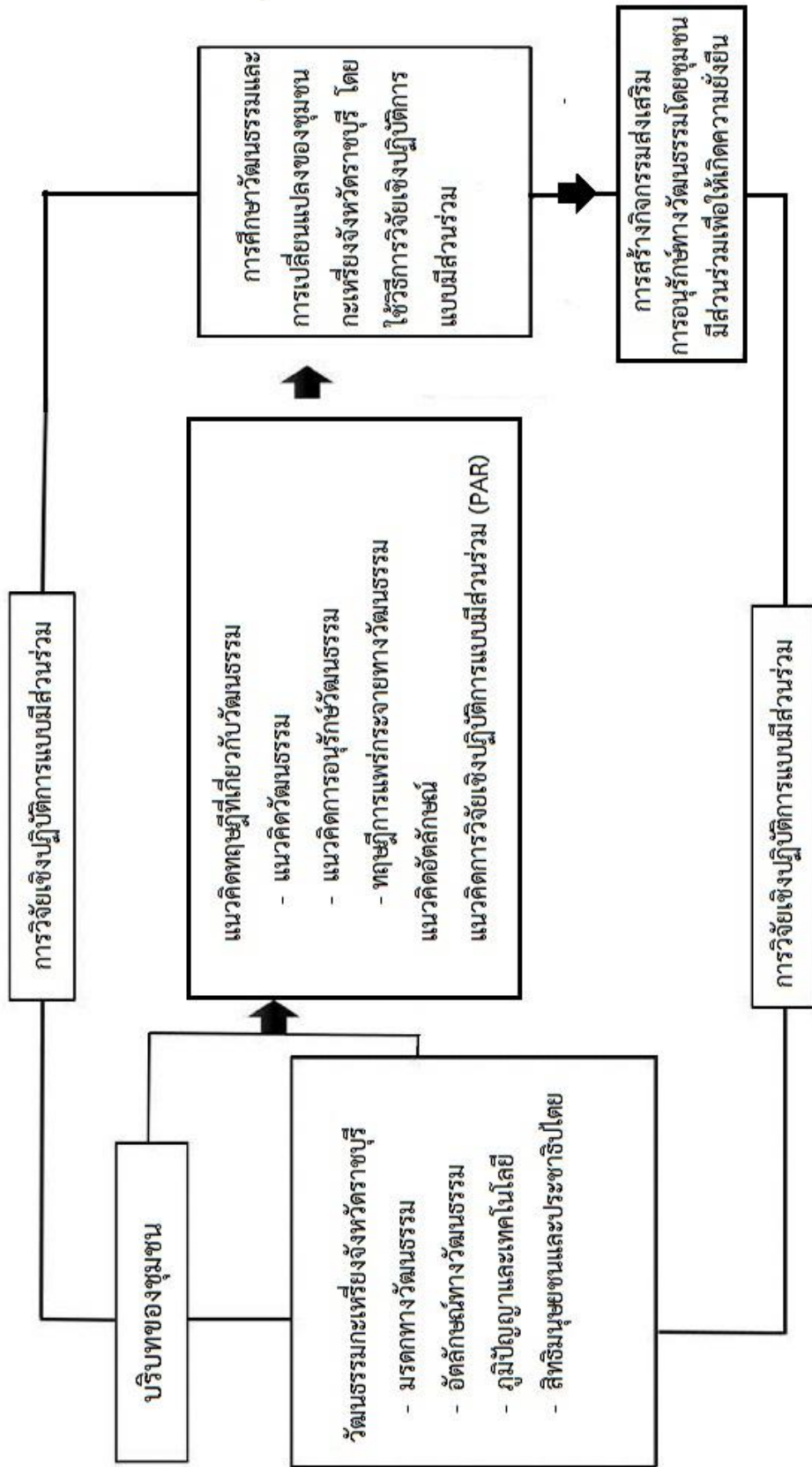
จากการศึกษางานวิจัยข้างต้น สามารถสรุปได้ว่า ในพื้นที่ของการศึกษางานวิจัยด้านวัฒนธรรมกะเหรี่ยงในประเทศไทยและต่างประเทศ ได้ศึกษาในพื้นที่ภาคเหนือและภาคตะวันตกของประเทศไทยเป็นจำนวนมาก เช่น จังหวัดเชียงใหม่ จังหวัดแม่ฮ่องสอน จังหวัดตาก กาญจนบุรี เป็นต้น โดยการศึกษาวัฒนธรรมกะเหรี่ยงในเขตพื้นที่จังหวัดราชบุรีพบการศึกษาด้านดนตรีกะเหรี่ยง ซึ่งเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของชุมชนกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี ซึ่งมีวิธีวิจัยเชิงคุณภาพในการเก็บรวบรวมข้อมูล และเน้นการลงพื้นที่ภาคสนามเป็นหลัก และมุ่งเน้นการสร้างความรู้ความตระหนักในคุณค่าและความภาคภูมิใจในวัฒนธรรมของตนเอง ผู้วิจัยจึงนำวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพมาปรับใช้ในการศึกษาวัฒนธรรมและการเปลี่ยนแปลงของวัฒนธรรมกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีและนำกระบวนการวิจัยมาพัฒนางานวิจัยต่อไป นอกจากนี้การศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมพบว่า มีการนำกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมไปใช้ในการศึกษาด้านการเรียนการสอนของนักเรียนในโรงเรียน และใช้ในกระบวนการศึกษาทางวิทยาศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับระบบสุขภาพและการบริโภคของคนในชุมชน ซึ่งต้องอาศัยกระบวนการมีส่วนร่วมของกลุ่มเป้าหมายที่เกี่ยวข้องเป็นหัวใจสำคัญในการดำเนินงาน ผู้วิจัยจึงนำวิธีการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมมาประยุกต์ใช้ในการสร้างกิจกรรมการอนุรักษ์วัฒนธรรมกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีให้มีคุณภาพและบรรลุวัตถุประสงค์ของกิจกรรมการอนุรักษ์วัฒนธรรมที่ตั้งเป้าหมายไว้

7. กรอบแนวคิดการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำแนวคิดวัฒนธรรมที่อธิบายถึงวิถีชีวิตส่วนรวมของคนในสังคมที่จะต้องมีข้อตกลง มีความคิดเห็น ซึ่งอาจจะแสดงออกมาในรูปแบบต่าง ๆ เช่น ขนบธรรมเนียม ประเพณี ภาษา การละเล่น ศาสนา เป็นต้น (ฉัตรทิพย์ นาถสุภา, 2555) ซึ่งวัฒนธรรมจะมีลักษณะซับซ้อนที่มีการรวบรวมความรู้ ความเชื่อ และกฎหมายของบุคคลต่าง ๆ ไว้ในฐานะที่เป็นสมาชิกคนหนึ่งคนใดในสังคม โดยผู้วิจัยจะนำมาใช้ในการศึกษารวบรวมข้อมูลด้านวัฒนธรรมกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีนอกจากนี้ยังใช้ทฤษฎีการแพร่กระจายทางวัฒนธรรมที่อธิบายถึงเป็นการเปลี่ยนแปลงทางสังคมเกิดจากการแพร่กระจายทางวัฒนธรรมจากการติดต่อสื่อสารกันระหว่างสังคมที่ต่างวัฒนธรรมรวมกันและต่างแพร่กระจายวัฒนธรรมไปสู่กันและกัน (Wintrop, 1991) ซึ่งผู้วิจัยนำมาใช้เป็นกรอบ

การวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมของชุมชนกะเหรี่ยง โดยนำแนวคิดอัตลักษณ์ที่อธิบายถึงสิ่งที่กำหนดทิศทางเดินให้กับมนุษย์ โดยเป็นเครื่องชี้ชัดว่า ใครที่เป็นกลุ่มเดียวกับเรา และใครเป็นกลุ่มคนที่มีความแตกต่างไปจากเรา (Woodward, 1997) มาศึกษาถึงอัตลักษณ์ของชุมชนกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีเพื่อนำไปสู่การอนุรักษ์วัฒนธรรมให้ยั่งยืน โดยนำแนวคิดการอนุรักษ์วัฒนธรรมที่อธิบายถึงการดำเนินงานที่จะต้องเริ่มจากคนในพื้นที่เป็นหลัก ซึ่งการอนุรักษ์นั้นจะต้องยืนอยู่บนฐานของการใช้ประโยชน์ มีเหตุผล สร้างสรรค์ และรักษาไว้ซึ่งสิ่งต่าง ๆ ที่หาได้ยากไม่ให้เลือนหายไปจากสังคม (กาญจนา เกียรติมนิรัตน์, 2546) มาใช้เป็นกรอบความคิดในการหาแนวทางการอนุรักษ์วัฒนธรรม ด้วยกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมซึ่งเป็นกระบวนการวิจัยที่จะต้องอาศัยความร่วมมือของชุมชนและความร่วมมือของภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง (ชูชาติ พ่วงสมจิตร, 2557) โดยผู้วิจัยจะนำมาใช้เป็นแนวทางในการขับเคลื่อนการดำเนินการสร้างกิจกรรมส่งเสริมการอนุรักษ์วัฒนธรรมกะเหรี่ยงสู่ความยั่งยืน ซึ่งแสดงแผนภาพได้ ดังนี้

ภาพที่ 3 กรอบแนวคิดการวิจัย

บทที่ 3 วิธีการดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยเรื่อง การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่ออนุรักษ์วัฒนธรรมกะเหรี่ยงอย่างยั่งยืน: กรณีศึกษากลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีนี้ ใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อศึกษาถึงบริบทของชุมชน ทูทางวัฒนธรรม สภาพปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นในการพัฒนาของชุมชน โดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research, PAR) เพื่อหาปัญหาและแนวทางในการแก้ไขปัญหาของคนในชุมชนกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี ซึ่งมีรายละเอียดของการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. พื้นที่ในการศึกษา

พื้นที่ในการศึกษาการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่ออนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีนั้น ได้แก่ กะเหรี่ยงอำเภอบ้านคา จังหวัดราชบุรี ซึ่งเป็นกะเหรี่ยงที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ดั้งเดิมมากกว่า 150 ปี อีกทั้งยังมีความโดดเด่นทางด้านวัฒนธรรมเป็นอย่างมาก โดยประกอบไปด้วยชุมชนกะเหรี่ยง จำนวน 3 ตำบล รวมทั้งหมด 40 หมู่บ้าน (สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอบ้านคา, 2562) ดังนี้

ภาพที่ 4 แผนที่อำเภอบ้านคา จังหวัดราชบุรี
ที่มา: สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอบ้านคา (2562)

1.1 ตำบลบ้านคา

ตำบลบ้านคา เป็นตำบลที่ตั้งอยู่ทางทิศเหนือของอำเภอบ้านคา และทางทิศตะวันตกของจังหวัดราชบุรี ประกอบไปด้วย 16 หมู่บ้าน ดังนี้

1. บ้านคา
2. บ้านหนองน้ำขุ่น
3. บ้านหนองแดง
4. บ้านลำพระ
5. บ้านหนองปล้อง
6. บ้านบึงเหนือ
7. บ้านบึงใต้
8. บ้านโป่งเจ็ด
9. บ้านพุซี้เหล็ก
10. บ้านต้นมะค่า
11. บ้านลำพระใต้
12. บ้านพุซี้เหล็กเหนือ
13. บ้านห้วยน้ำขาว
14. บ้านหนองไผ่ป่า
15. บ้านท่าตาแป้น
16. บ้านหนองน้ำขุ่นเหนือ

1.2 ตำบลบ้านบึง

ตำบลบ้านบึง เป็นตำบลที่ตั้งอยู่ทางทิศใต้ของอำเภอบ้านคาและทางทิศตะวันตกของจังหวัดราชบุรี ประกอบไปด้วย 13 หมู่บ้าน ดังนี้

1. บ้านโป่งกระทิงบน
2. บ้านโป่งกระทิงล่าง
3. บ้านร่องเจริญ
4. บ้านพุน้ำร้อน
5. บ้านห้วยสวนพลู
6. บ้านพุตะเคียน
7. บ้านห้วยน้ำใส
8. บ้านดงคา

9. บ้านห้วยมะกรูด
10. บ้านพูนล่าง
11. บ้านโป่งกระทิงกลาง
12. บ้านพูน

1.3 ตำบลหนองพันจันทร์

ตำบลหนองพันจันทร์ เป็นตำบลที่ตั้งอยู่ทางทิศเหนือของอำเภอบ้านคา และทางทิศตะวันตกของจังหวัดราชบุรี มีจำนวนหมู่บ้านทั้งหมด 11 หมู่บ้าน ดังนี้

1. บ้านทุ่งมะลิคร้อ
2. บ้านหนองโก
3. บ้านช่องลาภ
4. บ้านหนองจอกบน
5. บ้านหนองจอก
6. บ้านหนองพันจันทร์
7. บ้านหนองธง
8. บ้านหนองตาเล็ก
9. บ้านทุ่งหมูปลอย
10. บ้านทุ่งตาลับ
11. บ้านทุ่งมะลิคร้อเหนือ

2. ผู้ให้ข้อมูลหลัก

ผู้ให้ข้อมูลหลักในการวิจัย แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม คือ

1. กลุ่มผู้นำท้องถิ่น คือ กลุ่มผู้นำที่ชุมชนยอมรับ นับถือ และมีความรู้ในด้านศิลปวัฒนธรรมของชุมชน ตลอดจนมีความสำคัญในการรับรู้สถานการณ์ปัญหาที่เกิดขึ้นภายในชุมชน และมีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนด้านการพัฒนาของชุมชนกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี ตำบลละ 5 คน รวมทั้งสิ้น 15 คนซึ่งใช้สำหรับการศึกษาสภาพบริบทและปัญหาทางวัฒนธรรมกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี และเป็นผู้ดำเนินการขับเคลื่อนงานในด้านการพัฒนาชุมชนให้มีความยั่งยืน

2. กลุ่มผู้นำทางการ คือ กลุ่มผู้นำที่ได้รับการแต่งตั้งโดยหน่วยงานภาครัฐในอำเภอบ้านคา จังหวัดราชบุรี ประกอบไปด้วยผู้ใหญ่บ้าน สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล ตัวแทนจากภาครัฐ องค์กรเอกชน ฯลฯ จำนวนตำบลละ 10 คน รวมทั้งสิ้น 30 คน ซึ่งผู้ให้ข้อมูลหลักกลุ่มนี้ใช้สำหรับการให้ข้อมูลด้านนโยบายการพัฒนา การสนับสนุนแนวทางการพัฒนาด้านวัฒนธรรม เพื่อนำไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน

3. กลุ่มสมาชิกกะเหรี่ยงในจังหวัดราชบุรี จำนวน 3 ตำบล ในอำเภอบ้านคา จำนวนตำบลละ 15 คน รวมทั้งสิ้น 45 คน มาร่วมดำเนินกิจกรรมการอนุรักษ์วัฒนธรรม ตามแนวทางการอนุรักษ์วัฒนธรรมที่คนในชุมชนมีความต้องการสูงสุด และสามารถแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นภายในชุมชนได้อย่างแท้จริง

การกำหนดกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักจากสมาชิกในชุมชนกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี โดยกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมตั้งแต่การเริ่มตั้งประเด็นในการศึกษา โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์ และสนทนากลุ่ม ด้วยวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยให้สมาชิกในชุมชน ช่วยกันบอกเล่าเกี่ยวกับวัฒนธรรมภายในชุมชนของตนเองที่ปรากฏอยู่ในปัจจุบันและวัฒนธรรมที่ใกล้จะสูญหายหรือสูญหายไปแล้ว จากนั้นเปิดเวทีประชาคมเพื่อร่วมเสนอวัฒนธรรมในชุมชนและร่วมกันคิดแนวทางการอนุรักษ์วัฒนธรรม เพื่อนำมาสร้างกิจกรรมในการอนุรักษ์วัฒนธรรมในชุมชนกะเหรี่ยงอำเภอบ้านคา จังหวัดราชบุรี ที่ใกล้จะสูญหายและมีความสำคัญต่อชุมชนกะเหรี่ยง จากนั้นเมื่อได้แนวทางการสร้างกิจกรรมการอนุรักษ์วัฒนธรรมกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีตามความต้องการของสมาชิกในชุมชนกะเหรี่ยงแล้วนั้น จะร่วมกันดำเนินการตามแผนงานที่ได้ร่วมกันคิด โดยสร้างพื้นที่ดำเนินกิจกรรมอนุรักษ์วัฒนธรรมกะเหรี่ยงที่ตำบลบ้านบึง อำเภอบ้านคา จังหวัดราชบุรี โดยจะมีตัวแทนชาวกะเหรี่ยง ทั้ง 3 ตำบลในอำเภอบ้านคา ตำบลละ 15 คน ร่วมดำเนินกิจกรรมการอนุรักษ์วัฒนธรรม รวมทั้งสิ้น 45 คน

3. วิธีการดำเนินการวิจัย

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเกี่ยวกับวัฒนธรรมกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี โดยมีวิธีการดำเนินการดังนี้

3.1 การศึกษาเอกสาร

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าข้อมูลเชิงเอกสารจากหนังสือ ตำรา เอกสารทางวิชาการ ที่มีความเกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมกะเหรี่ยง ดังนี้

3.1.1 เอกสารทางประวัติศาสตร์กลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยง

3.1.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมกะเหรี่ยง

3.1.3 เอกสารกึ่งวิชาการ ได้แก่ บทความในวารสาร แผ่นพับประชาสัมพันธ์ที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมท้องถิ่นในอำเภอบ้านคา จังหวัดราชบุรี

3.1.4 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับแนวคิด ทฤษฎีทางวัฒนธรรม แนวคิดการอนุรักษ์วัฒนธรรม ซึ่งผ่านกระบวนการศึกษาจากนักวิชาการและนักวิจัยชาวไทยและชาวต่างประเทศ เพื่อนำมาใช้เป็นแนวทางในการศึกษาวิจัย

3.2 การเลือกพื้นที่วิจัย

จากการสำรวจพื้นที่ชุมชนกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี ผู้วิจัยพบว่า อำเภอบ้านคา จังหวัดราชบุรี เป็นตำบลที่คนในชุมชนมีเชื้อสายในกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงอาศัยอยู่ 90 % ในจำนวนประชากรทั้งหมด (สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอบ้านคา, 2562) จากลักษณะทางกายภาพของพื้นที่ในแต่ละชุมชนในอำเภอบ้านคา ซึ่งมีลักษณะที่แตกต่างกันออกไป ทั้งที่ราบหุบเขา ที่ราบลุ่ม และเป็นที่ราบสูงส่วนใหญ่ จึงทำให้วัฒนธรรมที่ปรากฏในแต่ละพื้นที่ในอำเภอบ้านคาแตกต่างกันออกไปและมีลักษณะโดดเด่น

ในพื้นที่อำเภอบ้านคา จังหวัดราชบุรี มีประชากรทั้งหมด 25,147 คน เป็นคนเชื้อสายกะเหรี่ยง จำนวน 22,632 คน (สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอบ้านคา, 2562) และเป็นพื้นที่ที่มีวัฒนธรรมกะเหรี่ยงเชื่อมโยงกับกะเหรี่ยงในพื้นที่อื่น ๆ ในกลุ่มกะเหรี่ยงภูมิภาคตะวันตก อีกทั้งกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงในอำเภอบ้านคายังคงวัฒนธรรมกะเหรี่ยงที่มีความเก่าแก่ไว้ได้เป็นอย่างดี

4. ขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล

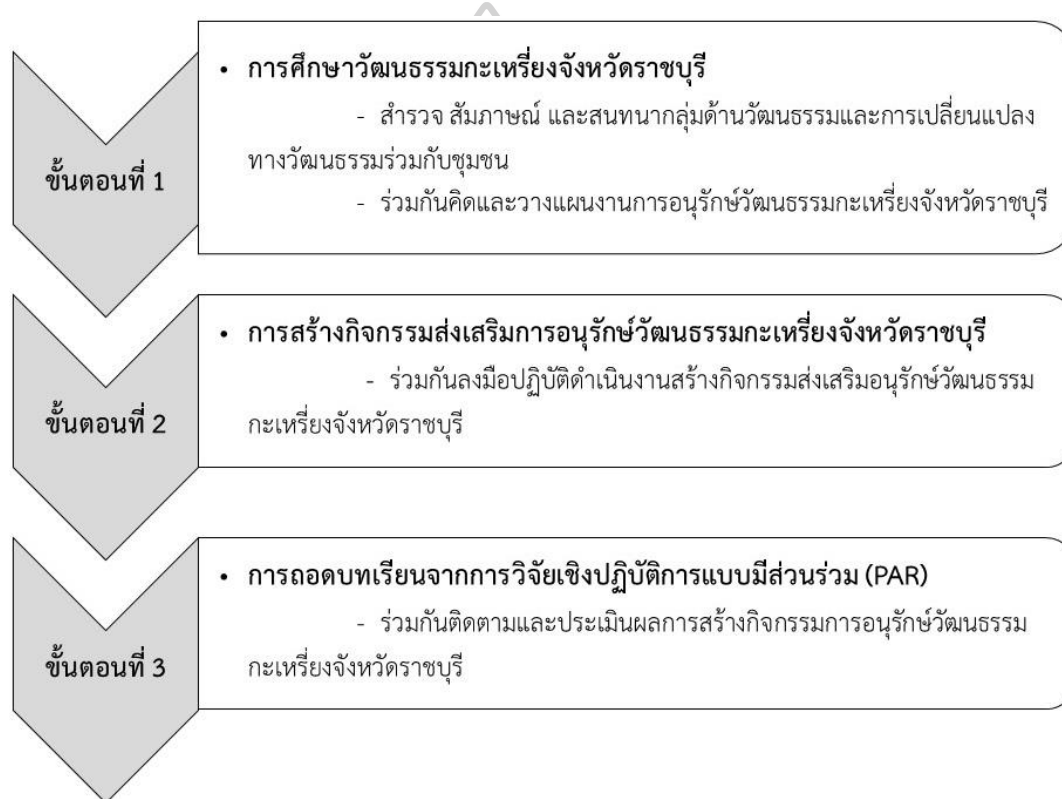
ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ประสานงานไปยังหน่วยงานต่าง ๆ ในพื้นที่ศึกษา โดยมีหนังสือราชการถึงนายกองค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอบ้านคา จังหวัดราชบุรี เพื่อขอความร่วมมือในการให้ข้อมูลด้านวัฒนธรรมสำหรับการดำเนินงานวิจัยในครั้งนี้ โดยขั้นตอนการวิจัยข้างต้นนั้น ได้มีการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอนหลัก ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การลงพื้นที่ศึกษาสำรวจสภาพและบริบทของชุมชนกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีเบื้องต้น ซึ่งจะทำให้การศึกษาและสำรวจในด้านวัฒนธรรม และการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมของชุมชนกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี ตลอดจนทำการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของวัฒนธรรมกะเหรี่ยงในพื้นที่ ซึ่งในขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูลนี้ ผู้วิจัยจะทำการประสานงานกับแกนนำชุมชนและสมาชิกในชุมชนอำเภอบ้านคา จังหวัดราชบุรี ตลอดจนบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องในด้านการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนกะเหรี่ยงเพื่อขอความร่วมมือในการให้ข้อมูล โดยจะมีหนังสือราชการพร้อมแบบสัมภาษณ์ส่งไปยังกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก จำนวน 45 ท่าน ซึ่งจะใช้การบันทึกข้อมูลและบันทึกภาพจากการสัมภาษณ์พูดคุย การสังเกตการณ์และการสนทนากลุ่ม

ขั้นตอนที่ 2 การสร้างกิจกรรมส่งเสริมการอนุรักษ์วัฒนธรรมกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีด้วยกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR) เป็นกระบวนการเก็บข้อมูลการสังเกตสัมภาษณ์ การสนทนาแลกเปลี่ยน การจัดกิจกรรมกลุ่ม ตลอดจนการนำเสนอผลและการประเมินผล การเข้าร่วมกิจกรรมในการวิจัยครั้งนี้ โดยเป็นการนำผลการศึกษาในขั้นตอนที่ 1 มาเข้าสู่กระบวนการสร้างกิจกรรมส่งเสริมการอนุรักษ์วัฒนธรรมกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีเพื่อให้เกิดความยั่งยืน

ขั้นตอนที่ 3 การถอดบทเรียนจากการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ซึ่งเป็นการร่วมกันติดตามและประเมินผลการสร้างกิจกรรมส่งเสริมการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี ให้ความสำคัญ โดยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสังเกต การสนทนา แลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างกลุ่ม และเสนอแนวทางในการพัฒนากิจกรรมการส่งเสริมการอนุรักษ์วัฒนธรรมร่วมกัน และติดตามการดำเนินงานประเมินผลหลังจากกิจกรรมต่าง ๆ ได้ดำเนินการสำเร็จเสร็จสิ้นแล้ว

ขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่ออนุรักษ์วัฒนธรรมกะเหรี่ยงอย่างยั่งยืน: กรณีศึกษากลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี ดังแผนภาพที่ 5

ภาพที่ 5 ขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลทางวัฒนธรรมกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี ดังนี้

1. การสัมภาษณ์เชิงลึก

การสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้วิจัยได้ใช้ลักษณะของการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ซึ่งใช้แบบสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล โดยจะมีประเด็นคำถามสำหรับศึกษาสภาพการณ์และบริบททางวัฒนธรรมของชุมชนที่สามารถจะใช้ขับเคลื่อนการสร้างกิจกรรมการอนุรักษ์วัฒนธรรมกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีได้อย่างยั่งยืน ซึ่งจะมีการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการบันทึกเสียงและบันทึกภาพ

ผู้ให้ข้อมูลหลัก ประกอบด้วยแกนนำชุมชน ผู้นำชุมชน ปราชญ์ชุมชน ผู้ใหญ่บ้าน สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล ครูในโรงเรียน โดยผู้วิจัยประสานงานไปยังบุคคลทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องเพื่อทำการนัดเวลาในการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก โดยส่งหนังสือแจ้งวัตถุประสงค์ในการทำงานวิจัยให้ผู้ให้ข้อมูลได้รับทราบและขอความร่วมมือในการให้สัมภาษณ์พร้อมกับส่งแบบสอบถามให้กับผู้ให้ข้อมูลหลักล่วงหน้า ตลอดจนขออนุญาตบันทึกเสียงและภาพเมื่อทำการสัมภาษณ์ โดยการเข้าถึงชุมชนด้วยวิธีการอ้างอิงต่อเนื่องปากต่อปาก หรือวิธีดำเนินการแบบ Snowball Sampling Technique ซึ่งเป็นการเดินเข้าหา แนะนำตนเอง เรียนรู้บันทึก และขอการอ้างอิงหรือขอสอบถามสัมภาษณ์คำแนะนำต่อไป ทั้งนี้แหล่งการอ้างอิงหรือคำแนะนำที่ซ้ำบ่อย ๆ นั้น จะมีความเป็นกลุ่มแกนนำหรือเป็นกลุ่มตัวแทนที่มีความเป็นผู้นำโดยธรรมชาติ

2. การสนทนากลุ่ม

ในการพิจารณาวางแผนการดำเนินงานที่เหมาะสมในการอนุรักษ์วัฒนธรรมของชุมชนกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี โดยใช้วัฒนธรรมมาเป็นฐานสำคัญในการสร้างกิจกรรมการอนุรักษ์วัฒนธรรมกะเหรี่ยงในชุมชนนั้น ผู้วิจัยดำเนินการสนทนากลุ่ม เพื่อให้เกิดกระบวนการร่วมคิดและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ดังนี้

ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่ม จำนวน 40 คน ประกอบด้วย แกนนำชุมชน ผู้นำด้านการศึกษา ผู้นำด้านศาสนา นักวิชาการด้านวัฒนธรรม และสมาชิกกะเหรี่ยงในอำเภอบ้านคา เพื่อให้ช่วยกันแสดงความคิดเห็นและวางแผนการดำเนินงานเพื่อนำไปสู่แนวทางการอนุรักษ์วัฒนธรรมนำไปสู่การแก้ปัญหาและตอบสนองความต้องการของชุมชน

3. การสังเกต

ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการในการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสังเกต ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ประเภท ดังนี้

3.1 การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (non-participatory observation)

ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการทำการสังเกตในรายละเอียดต่าง ๆ ตามปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นภายในพื้นที่วิจัย ซึ่งสามารถใช้วิธีการสังเกตด้วยมุมมองของคนภายนอก โดยไม่ต้องอาศัยการมีส่วนร่วมแบบคนภายในชุมชน ทั้งนี้จะทำให้ผู้วิจัยได้ทราบเรื่องราวต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นภายในชุมชน เช่น พฤติกรรมของคนกะเหรี่ยงในชุมชนเมื่อดำเนินการทำกิจกรรมทางวัฒนธรรม การแสดงออกทางสังคมของคนกะเหรี่ยงในชุมชน เป็นต้น ซึ่งจะต้องใช้วิธีการสังเกตแล้วนำมาวิเคราะห์ประกอบกับการสัมภาษณ์ เพื่อให้ได้ข้อมูลต่าง ๆ อย่างครบถ้วนและชัดเจน

3.2 การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (participatory observation)

ผู้วิจัยได้เข้าร่วมกิจกรรมทางวัฒนธรรมของชุมชนกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี เช่น กิจกรรมทางสำคัญของชุมชนกะเหรี่ยง ขนบธรรมเนียมประเพณี พิธีกรรมต่าง ๆ เป็นต้น ซึ่งผู้วิจัยใช้วิธีการสังเกตแบบมีส่วนร่วม เพื่อให้ผู้วิจัยมีความเข้าใจในวัฒนธรรมกะเหรี่ยง อีกทั้งร่วมรับฟังความ

ต้องการในการอนุรักษ์วัฒนธรรมในพื้นที่ เพื่อนำข้อมูลต่าง ๆ มาร่วมวิเคราะห์การอนุรักษ์วัฒนธรรม ในชุมชนอย่างเหมาะสมและสอดคล้องกับบริบทของชุมชน อีกทั้งยังเป็นการสร้างความคุ้นเคย สร้างการยอมรับและความไว้วางใจในตัวผู้วิจัยกับคนกะเหรี่ยงในพื้นที่อำเภอบ้านคาจังหวัดราชบุรี

4. การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

ในการดำเนินการวิจัยเพื่อสืบหาปัญหา และการค้นหาแนวทางการแก้ไขปัญหาในด้านการสร้างกิจกรรมการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี ผู้วิจัยจะใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) โดยคัดเลือกสมาชิกอาสาสมัครจากชุมชนเข้าร่วมกิจกรรมในการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมทั้ง 3 ตำบล จำนวน 90 คน โดยมีขั้นตอนในการดำเนินการ ทั้งหมด 5 ลำดับขั้นตอน ดังนี้

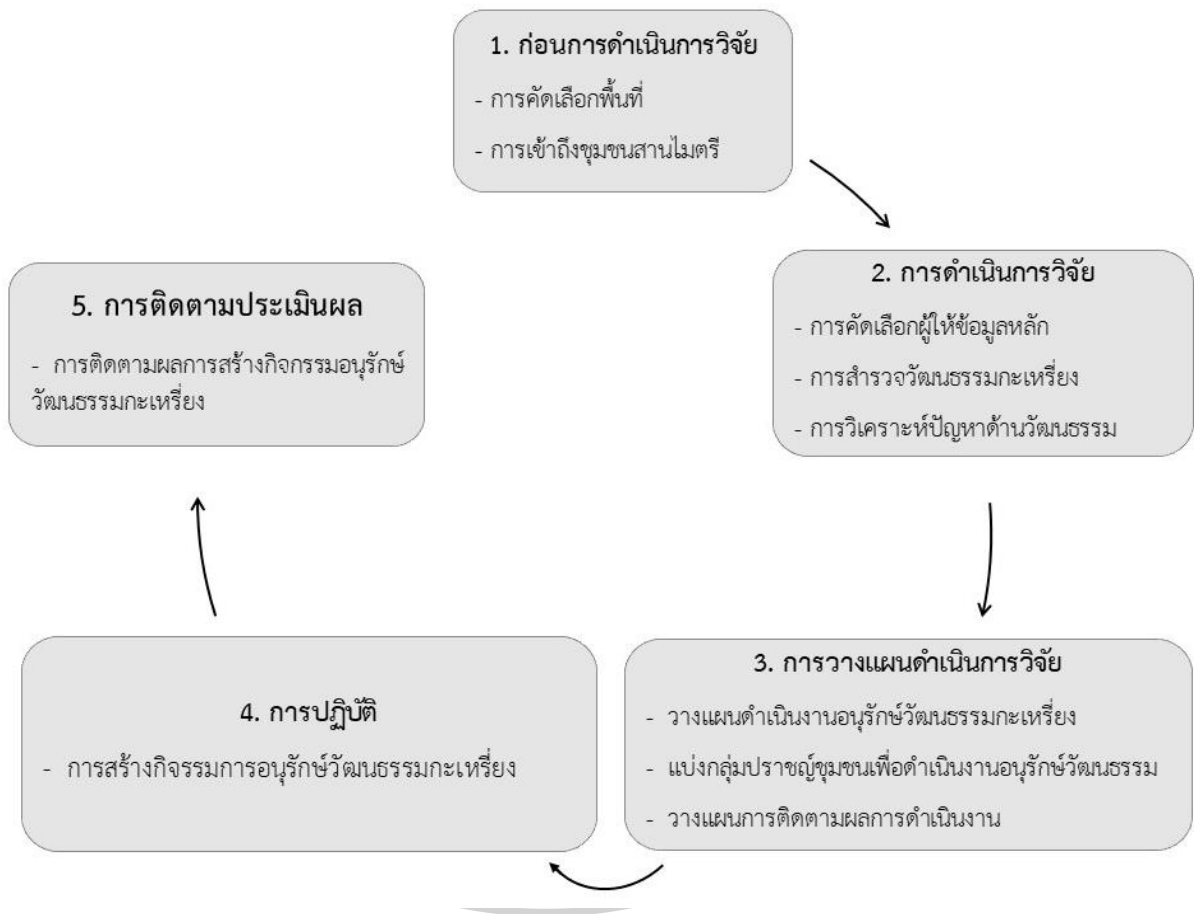
1. ช่วงระยะเวลาก่อนดำเนินการวิจัย นักวิจัยคัดเลือกพื้นที่เพื่อทำการศึกษาและลงพื้นที่วิจัยเพื่อทำการสร้างความคุ้นเคยและสร้างไมตรีที่ดีกับคนกะเหรี่ยงในชุมชน

2. ช่วงระยะดำเนินการวิจัย นักวิจัยคัดเลือกแกนนำชุมชนที่มีจิตอาสาเป็นผู้แทนของแต่ละชุมชนในอำเภอบ้านคา จังหวัดราชบุรีผู้แทนชุมชน และนักวิจัยร่วมกันคิดค้น วิเคราะห์วัฒนธรรมที่ปรากฏภายในชุมชน ซึ่งควรค่าต่อการอนุรักษ์มิให้สูญหายไปจากสังคม โดยวิธีการเปิดเวทีประชาคมเพื่อระดมความคิดเห็นของคนในชุมชน และใช้วิธีการสนทนาสอบถาม ผสมผสานกับการสังเกต เพื่อหาข้อสรุปนำมาเรียงลำดับความสำคัญของวัฒนธรรมที่ภายในชุมชนกะเหรี่ยงที่มีความเสี่ยงที่จะถูกลืมเลือนและสูญหายไปจากสังคม

3. ช่วงระยะเวลาวางแผนการดำเนินงาน นักวิจัยและผู้ร่วมดำเนินการวิจัยร่วมกันหาแนวทางในการสร้างกิจกรรมส่งเสริมการอนุรักษ์วัฒนธรรมกะเหรี่ยงร่วมกับคนในชุมชน ทั้งนี้เป็นการนำข้อมูลที่ได้จากการดำเนินการเปิดเวทีประชาคมเพื่อแสดงความคิดเห็นของคนในชุมชนในขั้นตอนที่ 2 มาเข้าพิจารณาเพื่อค้นหาแนวทางในการสร้างกิจกรรมส่งเสริมการอนุรักษ์วัฒนธรรมร่วมกัน อีกทั้งทำความเข้าใจ และตัดสินใจเลือกวิธีแนวทางในการอนุรักษ์วัฒนธรรมที่สมาชิกในกลุ่มมีความเห็นด้วยและเหมาะสมมากที่สุด หลังจากนั้นจะต้องดำเนินการจัดทำแผนดำเนินการปฏิบัติงานในกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อส่งเสริมการอนุรักษ์วัฒนธรรมที่เกิดขึ้นตามแนวทางที่ตั้งวางไว้

4. ช่วงระยะเวลาการปฏิบัติ เป็นขั้นตอนการดำเนินงานเพื่อสร้างกิจกรรมการอนุรักษ์วัฒนธรรมตามแผนงานกิจกรรมที่ได้วางไว้ ทั้งนี้สมาชิกในกลุ่มทุกคนจะเข้ามามีบทบาทสำคัญและมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนการดำเนินงานตามความต้องการของสมาชิกในกลุ่มที่ได้ผลสรุปมาจากการเปิดเวทีประชาคมเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และร่วมกันประเมินผลการจัดกิจกรรมและการอภิปรายกลุ่มหลังกิจกรรมการอนุรักษ์วัฒนธรรม

5. ช่วงระยะเวลาติดตามประเมินผล เป็นกระบวนการติดตามและประเมินผลหลังเสร็จสิ้นการสร้างกิจกรรมส่งเสริมการอนุรักษ์วัฒนธรรมกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี ด้วยกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมตามแผนการดำเนินงานวิจัย การวิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการดำเนินงานวิจัยที่เกิดขึ้น เพื่อสรุปเป็นองค์ความรู้ที่ได้จากการทำวิจัยในครั้งนี้ ทั้งนี้สามารถอธิบายขั้นตอนในการดำเนินการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมด้วยแผนภาพได้ ดังนี้

ภาพที่ 6 ขั้นตอนการดำเนินการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่ออนุรักษ์วัฒนธรรมกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี

5. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้สร้างเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิจัย ดังนี้

1. ประเด็นการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และการสนทนากลุ่มในด้านวัฒนธรรมชุมชน และความต้องการในการอนุรักษ์วัฒนธรรมกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีอย่างยั่งยืน
2. ประเด็นการจัดเวทีประชุมในชุมชนกะเหรี่ยงเพื่อร่วมหาแนวทางการสร้างกิจกรรมอนุรักษ์วัฒนธรรมกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีอย่างยั่งยืน
3. ประเด็นการสนทนากลุ่มสรุปผลการจัดกิจกรรมวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

6. การสร้างและพัฒนาเครื่องมือ

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้สร้างและพัฒนาเครื่องมือ โดยมีการดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

1. ศึกษากรอบแนวคิดในการวิจัย เพื่อกำหนดประเด็นที่จะถามในเครื่องมือวิจัย
2. การสร้างเครื่องมือวิจัยให้ครอบคลุมประเด็นที่ต้องการศึกษา
3. การตรวจสอบความเหมาะสมของเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา โดยนำแบบสัมภาษณ์หรือประเด็นการสนทนากลุ่มไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบความตรงของเครื่องมือวิจัยก่อนนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล
4. การปรับปรุงแบบสัมภาษณ์ตามให้ผู้ทรงคุณวุฒิแนะนำ
5. การจัดพิมพ์แบบสัมภาษณ์ หลังจากที่ได้ปรับปรุงแก้ไขเรียบร้อยแล้ว นำส่งตรวจสอบคุณภาพจากผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณา หากได้เครื่องมือที่ได้คุณภาพเหมาะสมจึงนำไปเก็บรวบรวมข้อมูล

7. การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์ผลจากการศึกษาเอกสาร การสัมภาษณ์เชิงลึก และการสนทนากลุ่ม โดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) และการสังเคราะห์ข้อมูลจากการดำเนินการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม
2. การสังเคราะห์ผลการวิจัยเชิงคุณภาพ และการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เพื่อทำการสรุปองค์ความรู้ที่ได้จากการดำเนินการวิจัย ซึ่งเป็นแนวทางที่สอดคล้องและเหมาะสมในการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี

ตารางที่ 2 ตารางแผนการดำเนินการวิจัย (ต่อ)

การดำเนินการ วิจัย	ปี 2562							ปี 2563				
	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.
2. การลงพื้นที่ เพื่อทำการ สำรวจพื้นที่และ ข้อมูลเบื้องต้น		→										
3. การ ดำเนินการวิจัย ด้วยวิธีการวิจัย เชิงคุณภาพ		→										
4. การจัดเวที ประชาคมใน ชุมชนเพื่อ ดำเนินการวิจัย เชิงปฏิบัติการ แบบมีส่วนร่วม (PAR)						→						
5. การ ดำเนินการจัด กิจกรรมจาก การจัดเวที ประชาคมการ วิจัยเชิง ปฏิบัติการแบบ มีส่วนร่วม (PAR)							→					
6. การสรุปและ ประเมินผล และถอด บทเรียนจาก การวิจัยเชิง ปฏิบัติการแบบ มีส่วนร่วม (PAR)									→			

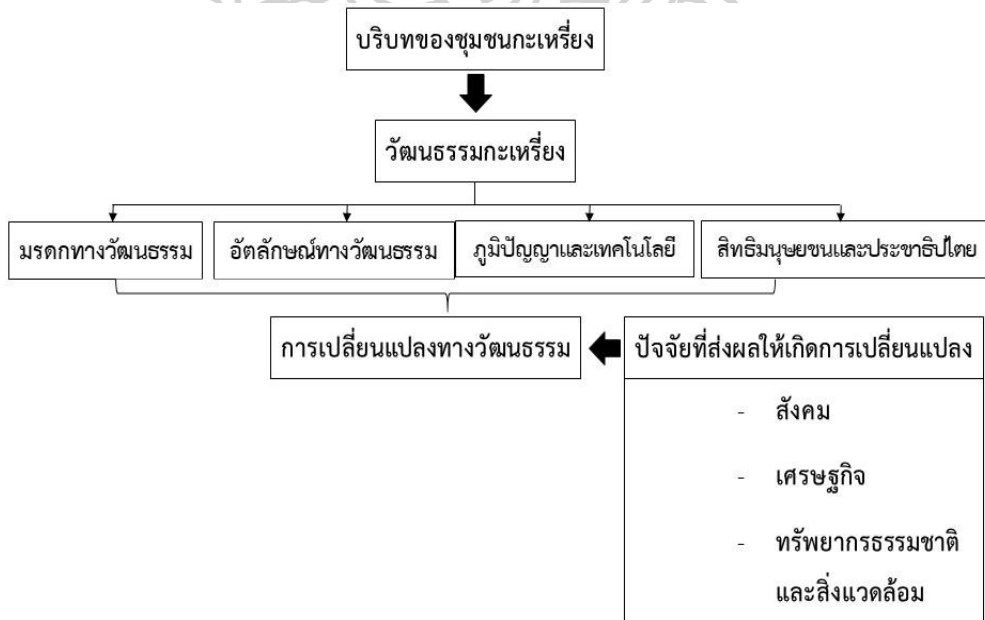
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาวิจัยเรื่อง การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่ออนุรักษ์วัฒนธรรมกะเหรี่ยงอย่างยั่งยืน: กรณีศึกษากลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ โดยกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเป็นกระบวนการสำคัญในการดำเนินงานวิจัย เพื่อนำไปสู่ผลการวิเคราะห์ข้อมูล ซึ่งประกอบไปด้วยการศึกษา 2 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 การศึกษาวัฒนธรรมกะเหรี่ยงและการเปลี่ยนแปลงของชุมชนกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี

ส่วนที่ 2 การสร้างกิจกรรมส่งเสริมการอนุรักษ์ทางวัฒนธรรมของกะเหรี่ยงโดยใช้วิธีการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อให้เกิดความยั่งยืน

ส่วนที่ 1 การศึกษาวัฒนธรรมกะเหรี่ยงและการเปลี่ยนแปลงของชุมชนกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี

ภาพที่ 7 การศึกษาวัฒนธรรมและการเปลี่ยนแปลงกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี

การศึกษาวัฒนธรรมและการเปลี่ยนแปลงของชุมชนกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี ได้แบ่งประเด็นศึกษาออกเป็น 4 ประเด็น ประกอบด้วย 1) บริบทของชุมชนกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี 2) วัฒนธรรมกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี 3) การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี และ 4) ปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี สามารถอธิบายรายละเอียดได้ดังนี้

1.1 บริบทของชุมชนกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี

ในการศึกษาบริบทของชุมชนกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีนั้น ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาเอกสาร (สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอบ้านคา, 2562) และการลงสำรวจพื้นที่ในเขตอำเภอบ้านคา สรุปข้อมูลด้านบริบทของชุมชนกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีได้ ดังนี้

1.1.1 สภาพภูมิประเทศ

อำเภอบ้านคา จังหวัดราชบุรี เป็นอำเภอที่ตั้งในพื้นที่ที่มีลักษณะภูมิประเทศรายล้อมไปด้วยเขาสูงใหญ่เป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งเทือกเขาตะนาวศรีที่กั้นแบ่งเขตแดนระหว่างประเทศไทยและประเทศพม่า ทำให้ภูมิประเทศส่วนใหญ่อุดมไปด้วยแร่ธาตุของดินภูเขา เช่น เฟลสปาร์ เป็นต้น

1.1.2 สภาพภูมิอากาศ

ลักษณะสภาพภูมิอากาศในอำเภอบ้านคา จังหวัดราชบุรี ในฤดูหนาวจะมีสภาพอากาศที่หนาวเย็นจัด เนื่องจากพื้นที่อำเภอบ้านคาเป็นพื้นที่ที่มีเขาสูงมีลักษณะเป็นป่าเขาและป่าไม้จำนวนมาก ทำให้มีอากาศหนาวเย็น ส่วนในฤดูร้อนจะมีสภาพอากาศที่ไม่ร้อนมาก ทำให้สภาพภูมิอากาศในแถบอำเภอบ้านคา จังหวัดราชบุรีเหมาะแก่การเพาะปลูกพืชและพันธุ์ไม้ที่ชอบอากาศเย็น

1.1.3 ที่ตั้งและอาณาเขต

อำเภอบ้านคา จังหวัดราชบุรี เป็นพื้นที่ที่กลุ่มชนกะเหรี่ยงอาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก ซึ่งมีพื้นที่ทั้งหมดจำนวน 1,026 ตารางกิโลเมตร โดยมีที่ตั้งและอาณาเขตที่ติดต่อกับพื้นที่อื่น ๆ ดังนี้

ทิศเหนือ	มีอาณาเขตติดต่อกับพื้นที่อำเภอสวนผึ้ง
ทิศตะวันออก	มีอาณาเขตติดต่อกับพื้นที่อำเภอปากท่อและอำเภอจอมบึง
ทิศใต้	มีอาณาเขตติดต่อกับพื้นที่อำเภอหนองหญ้าปล้อง จังหวัดเพชรบุรี
ทิศตะวันตก	มีอาณาเขตติดต่อกับพื้นที่เขตตะนาวศรี ประเทศพม่า

ภาพที่ 8 แผนที่แบ่งอาณาเขตอำเภอบ้านคา จังหวัดราชบุรี
ที่มา: สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอบ้านคา (2562)

1.1.4 จำนวนประชากร

กลุ่มประชากรที่อาศัยอยู่ในพื้นที่อำเภอบ้านคา จังหวัดราชบุรี มีจำนวน 25,239 คน (สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอบ้านคา, 2562) โดยประกอบไปด้วยประชากรที่เป็นกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยง 90 % ของจำนวนประชากรทั้งหมดในอำเภอบ้านคา จังหวัดราชบุรี

1.2 วัฒนธรรมกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี

จากการลงพื้นที่เพื่อทำการศึกษารวบรวมข้อมูลวัฒนธรรมกะเหรี่ยงในอำเภอบ้านคา จังหวัดราชบุรีนั้น ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่มในการเก็บรวบรวมข้อมูลด้านวัฒนธรรม โดยสรุปข้อมูลวัฒนธรรมกะเหรี่ยงอำเภอบ้านคา จังหวัดราชบุรีได้ ดังนี้

1.2.1 มรดกทางวัฒนธรรม

มรดกทางวัฒนธรรม นับเป็นเป็นผลงานที่แสดงให้เห็นถึงจิตวิญญาณและค่านิยมในการดำรงชีวิตของมนุษย์ ซึ่งผลงานที่เกิดขึ้นในสังคมนั้นสามารถมองเห็นและสัมผัสได้ และอาจจะสัมผัสไม่ได้ โดยเกิดจากการสร้างสรรค์ของมนุษย์ในสังคมหรือกลุ่มคนในชาติ ซึ่งผ่านกระบวนการทางภาษา ความเชื่อ ขนบธรรมเนียมประเพณีต่าง ๆ ตลอดจนโบราณสถาน โบราณวัตถุต่าง ๆ ที่ปรากฏในสังคม ทั้งนี้จากการสำรวจพื้นที่ในชุมชนกะเหรี่ยง อำเภอบ้านคา จังหวัดราชบุรี และสัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มคนกะเหรี่ยงดั้งเดิมในพื้นที่ ทำให้สรุปได้ว่า มรดกทางวัฒนธรรมกะเหรี่ยงอำเภอบ้านคา จังหวัดราชบุรีนั้น มี 3 ด้าน คือ 1. โบราณสถาน 2. โบราณวัตถุ และ 3. ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งสามารถอธิบายได้ ดังนี้

1.2.1.1 โบราณสถาน

โบราณสถาน เป็นสิ่งที่ไม่สามารถเคลื่อนที่ได้ โดยปรากฏอยู่ในพื้นที่ใด ๆ ในท้องถิ่นมาเป็นระยะเวลายาวนาน ซึ่งจะต้องมีความสำคัญต่อท้องถิ่นหรือชุมชนในมิติทางประวัติศาสตร์ สังคม วัฒนธรรม โดยชุมชนกะเหรี่ยง อำเภอบ้านคา จังหวัดราชบุรี ได้ปรากฏโบราณสถานที่สำคัญอันเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของชุมชน 2 ประเภท คือ ศาสนสถาน และสถานศึกษา ซึ่งนับเป็นพื้นที่ทางวัฒนธรรมของคนกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีที่ให้ความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง โดยสรุปได้ ดังนี้

ศาสนสถาน

ศาสนสถานในพื้นที่ชุมชนกะเหรี่ยง อำเภอบ้านคาจังหวัดราชบุรี เป็นแหล่งโบราณสถานที่มีความสำคัญของกลุ่มชนกะเหรี่ยงเป็นอย่างยิ่ง ซึ่งชาวกะเหรี่ยงในพื้นที่ได้นับถือศาสนาพุทธเป็นหลัก ทำให้ปรากฏศาสนสถานที่เกี่ยวข้องกับพุทธศาสนาเป็นจำนวนมาก ส่งผลให้เห็นถึงวิถีชีวิตและการดำรงชีวิตที่มีพุทธศาสนาเป็นศูนย์กลางในการยึดเหนี่ยวจิตใจของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงมาตั้งแต่ครั้งอดีตกาล ประกอบไปด้วยศาสนสถานที่สำคัญจำนวน 9 แห่ง ได้แก่ วัดลำพระ วัดโป่งเหาะ วัดเก่าต้นมะค่า วัดบ้านบึง วัดหนองโกเจริญธรรม วัดป่าพระธาตุเขาน้อย วัดป่าโป่งกระทิง วัดบ้านดงคา และสำนักสงฆ์พุน้ำร้อน ซึ่งสามารถอธิบายรายละเอียดได้ ดังนี้

ภาพที่ 9 วัดลำพระ

วัดลำพระ ตั้งอยู่ในเขตพื้นที่ตำบลบ้านคา อำเภอบ้านคา จังหวัดราชบุรี เป็นวัดขนาดกลาง ที่มีกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงในเขตพื้นที่ตำบลบ้านคาเข้าร่วมกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาเป็นจำนวนมาก วัดลำพระ เป็นอีกหนึ่งวัดที่ชาวกกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงนับถือ ว่าเป็นสถานที่สำคัญในการประกอบพิธีกรรมทางศาสนา หรือวันสำคัญต่าง ๆ ชาวกะเหรี่ยงที่อาศัยอยู่ในชุมชนเมื่อถึงวันงานบุญชาวกะเหรี่ยงต่างพากันไปทำบุญที่วัดถือศีลปฏิบัติเช่นเดียวกับคนไทยและเป็น

วัดที่สวยงาม บริเวณทั่วไปในรอบวัดจัดตกแต่งสวยงาม และมีโบสถ์วิหารตั้งอยู่ตรงกลางของบริเวณวัด และมีทัศนียภาพที่สวยงาม รวมถึงสถาปัตยกรรมต่าง ๆ ภายในวัด และเป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจให้แก่คนในชุมชน และวัดยังเป็นสถานที่ ๆ สามารถยึดเหนี่ยวจิตใจของคนในชุมชนให้มีใจที่สงบ รู้จักเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อคนในชุมชน และยังสร้างความสามัคคีรักใคร่กลมเกลียวกันของคนในชุมชนอีกด้วย

ภาพที่ 10 วัดโป่งเหาะ

วัดโป่งเหาะ ตั้งอยู่ในเขตพื้นที่ตำบลหนองพันจันทร์ อำเภอบ้านคา จังหวัดราชบุรี ซึ่งวัดโป่งเหาะมีความโดดเด่นในด้านพระอุโบสถ โดยจะมีคลองด้านหน้าวัด ทำให้วัดโป่งเหาะมีทัศนียภาพที่สวยงาม และเป็นที่พักผ่อนหย่อนใจแก่คนในชุมชนและวัดนั้นเป็นสถานที่จัดงานประเพณีการทำบุญต่าง ๆ เพื่อให้เกิดกุศลบุญแก่ฆราวาส เนื่องในวันสำคัญทางศาสนาซึ่งมีอยู่แทบตลอดทั้งปี รวมทั้งเป็นสถานที่ให้การศึกษาแก่ชุมชน นับแต่การบวชเณรจนถึงบวชเป็นพระภิกษุ และยังเป็นสถานที่ให้ความสงบทางใจ เช่น การแสดงพระธรรมเทศนา การฝึกปฏิบัติธรรม สมาธิ และยังเป็นศูนย์รวมในการมาร่วมกันทำกิจกรรมในทางช่วยกันส่งเสริมพุทธศาสนาเช่นการมาทำบุญในวันพระของชุมชนอีกด้วย

ภาพที่ 11 วัดเก่าตันมะค่า

วัดเก่าต้นมะค่า ตั้งอยู่ในเขตพื้นที่ตำบลบ้านคา อำเภอบ้านคา จังหวัดราชบุรี วัดเก่าต้นมะค่า เป็นศาสนสถานสำคัญในเขตอำเภอบ้านคา วัดเก่าต้นมะค่า ได้สร้างขึ้นโดยประชาชนในชุมชนบริจาคที่ดินให้สร้างวัดขึ้น อีกทั้งคนในชุมชนมีความต้องการศาสนสถานที่ใช้สำหรับสร้างกุศลและบำเพ็ญกุศล อีกทั้งยังเป็นที่พักของสงฆ์ ปัจจุบันได้มีการเปิดสอนโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญ ทำให้วัดเก่าต้นมะค่าจึงเป็นวัดที่สำคัญอีกแห่งหนึ่งของอำเภอบ้านคา และเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของชุมชนใช้เป็นสถานที่ศูนย์กลางในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ภายในชุมชนอีกด้วย

ภาพที่ 12 วัดบ้านบึง

วัดบ้านบึง เป็นศาสนสถานที่ตั้งอยู่ในเขตพื้นที่ตำบลบ้านคา อำเภอบ้านคา จังหวัดราชบุรีเป็น ศาสนสถานสังกัดคณะสงฆ์มหานิกาย โดยเป็นวัดที่อยู่ในเขตหมู่บ้านบ้านบึงเหนือ หมู่ 6 ตำบล บ้านคา คนกะเหรี่ยงในชุมชนจะใช้พื้นที่วัดเป็นศูนย์กลางในการจัดประเพณีต่าง ๆ เช่น สงกรานต์ และพิธีกรรมทางศาสนา เป็นต้น นอกจากนี้วัดบ้านบึงยังเป็นศูนย์รวมจิตใจของชาวหมู่บ้านบ้านบึง อีกทั้งยังเป็นที่ตั้งของศูนย์ทอผ้ากะเหรี่ยงบ้านคา ซึ่งนับว่าเป็นวัดที่มีความสำคัญในชุมชน ตลอดจนวัดบ้านบึงยังเป็นพื้นที่ปลูกป่าของชุมชนทำให้บริเวณวัดบ้านบึงมีบรรยากาศร่มรื่นเหมาะแก่การวิปัสสนากรรมฐานเป็นอย่างยิ่ง

ภาพที่ 13 วัดหนองโกเจริญธรรม

วัดหนองโกเจริญธรรมเป็นวัดที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ หมู่ที่ 2 ตำบลหนองพันจันทร์ อำเภอบ้านคา จังหวัดราชบุรี แต่เดิมอยู่ในเขตปกครองของหมู่ 3 บ้านช่องลาก ตำบลหนองพันจันทร์ โดยแยกออกมาเป็นหมู่ 2 เมื่อปี พ.ศ. 2525 เนื่องจากหมู่บ้านนี้มีหนองน้ำที่คนโบราณใช้สำหรับอุปโภค บริโภค มีสัตว์ป่า เช่น ช้าง วัว กระตัง กวาง มาอาศัยหนองน้ำแห่งนี้ เป็นที่อยู่อาศัย วัดหนองโกเจริญธรรมนี้เป็นศูนย์รวมจิตใจของชาวบ้านหนองโก และมีประเพณี วัฒนธรรมที่สืบทอดกันมาของชาวบ้าน เช่น ประเพณีงานเทศกาลสำคัญต่าง ๆ ทางศาสนา งานสงกรานต์ งานลอยกระทง เป็นต้น

ภาพที่ 14 วัดป่าพระธาตุเขาน้อย

วัดป่าพระธาตุเขาน้อย เป็นวัดป่าที่มีบรรยากาศร่มรื่นด้วยต้นไม้ใหญ่ ตั้งอยู่ที่หมู่ที่ 1 ตำบลบ้านคา อำเภอบ้านคา จังหวัดราชบุรี ซึ่งบนยอดเขาน้อยจะเป็นที่ตั้งของเจดีย์บรรจุอัฐิธาตุของหลวงปู่เทสก์รั้งสี ซึ่งท่านเป็นที่เคารพนับถือของคนในชุมชนเป็นอย่างยิ่ง ตลอดจนบนเทือกเขาได้มีจุดชมวิวที่มีความสวยงามโดยมองเห็นบรรยากาศวิวิธทัศน์ของอำเภอบ้านคา โดยรอบได้อย่างชัดเจน ทำให้วัดแห่งนี้มีคนในชุมชนมาถือศีลวิปัสสนาเป็นจำนวนมากในวันสำคัญทางพุทธศาสนา

ภาพที่ 15 วัดป่าโป่งกระทิง

วัดป่าโป่งกระทิง เป็นวัดราษฎร์ สังกัดคณะสงฆ์ฝ่ายธรรมยุติกนิกาย ตั้งอยู่ในเขตพื้นที่ ตำบลบ้านบึง อำเภอบ้านคา จังหวัดราชบุรี โดยวัดป่าโป่งกระทิงแห่งนี้เป็นวัดที่เงียบสงบ บริเวณรอบ ๆ วัดเป็นภูเขา มีธรรมชาติป่าไม้ล้อมรอบทำให้อากาศเย็นสบายเหมาะสำหรับการนั่งสมาธิ หรือ การปฏิบัติธรรมของคนในชุมชน นอกจากนี้ยังมีชาวบ้านมากมายเข้ามาทำบุญในวันสำคัญต่าง ๆ และยังเป็นสถานที่ยึดเหนี่ยวจิตใจ ของชาวพุทธในการปฏิบัติธรรม และเผยแพร่พระพุทธศาสนาอีกด้วย

ภาพที่ 16 วัดบ้านดงคา

วัดบ้านดงคา เป็นวัดราษฎร์ สังกัดคณะสงฆ์ฝ่ายธรรมยุติกนิกาย ตั้งอยู่ในเขตพื้นที่ ตำบลบ้านบึง อำเภอบ้านคา จังหวัดราชบุรี โดยเป็นวัดที่มีความเก่าแก่ของอำเภอ และยังเป็นสถานที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของชาวบ้าน ทั้งนี้วัดบ้านดงคายังมีกิจกรรมเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา มากมาย เช่น วันสำคัญต่าง ๆ ทางพระพุทธศาสนาที่วัดได้จัดขึ้นเพื่อให้ชาวพุทธทุกคนได้มีส่วนร่วม ในการทำบุญ สร้างความดี เพื่อเป็นสิริมงคลแก่ตนเอง

ภาพที่ 17 สำนักสงฆ์พุน้ำร้อน

สำนักสงฆ์พุน้ำร้อนตั้งอยู่บนเนินเขาริมลำห้วยท่าเคย เขตพื้นที่ตำบลบ้านบึง อำเภอบ้านคา จังหวัดราชบุรี ที่มีอุโบสถสีขาวกรุด้วยเปลือกหอยทะเลสีขาวทั้งหลัง ทุกรายละเอียดมีการตกแต่งสวยงาม และมีจุดชมวิวที่เห็นทัศนียภาพของลำห้วยท่าเคยที่สวยงาม โดยจุดเด่นที่สำคัญของสำนักสงฆ์พุน้ำร้อนคือ อุโบสถที่ตั้งงามนั่นเอง ทำให้คนในชุมชนและบุคคลที่สนใจเข้ามาเที่ยวชมสำนักสงฆ์พุน้ำร้อนศรัทธาและนิยมเข้ามาบำเพ็ญกุศลที่สำนักสงฆ์พุน้ำร้อนเป็นจำนวนมาก

สถานศึกษา

สถานศึกษาที่เป็นแหล่งเรียนรู้ในอำเภอบ้านคา และอำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี มีหลายแห่ง ซึ่งเด็กและเยาวชนกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีจะเข้าศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานตามกฎหมายของรัฐบาลเพื่อที่จะอ่านออก เขียนได้ ฟังได้ และใช้ภาษาไทยในการสื่อสารได้อย่างถูกต้อง ชัดเจน โดยมีสถานศึกษาจำนวน 13 แห่ง ได้แก่ โรงเรียนบ้านคาวิทยา โรงเรียนบ้านโป่งกระทิงล่าง โรงเรียนโรตารี 1 บ้านพุน้ำร้อน โรงเรียนบ้านเก่าต้นมะค่า โรงเรียนบ้านห้วยสวนพลู โรงเรียนบ้านลำพระ โรงเรียนวัดหนองพันจันทร์ โรงเรียนบ้านบึง โรงเรียนประชาพัฒนาวิทย์ โรงเรียนบ้านพูนอนบน โรงเรียนวัดช่องลาภ โรงเรียนวัดยอดสุวรรณคีรี และโรงเรียนบ้านโป่งกระทิงบน ซึ่งสามารถอธิบายรายละเอียดได้ ดังนี้

ภาพที่ 18 โรงเรียนบ้านคาวีทยา

โรงเรียนบ้านคาวีทยา โรงเรียนได้เปิดทำการเรียนการสอนในวันที่ 16 พฤษภาคม พ.ศ. 2529 โดยมี นายณรงค์ โพธิ์มี อาจารย์ใหญ่โรงเรียนสวนผึ้งวิทยา รักษาการผู้บริหารโรงเรียน มีนักเรียนเข้าเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 1 ห้องเรียน มีนักเรียนจำนวน 60 คน มีครู – อาจารย์ ทำหน้าที่จัดการเรียนการสอน 5 คน โรงเรียนได้รับความอนุเคราะห์จาก นายชูศักดิ์ ชมภูพันธ์ ครูใหญ่โรงเรียนบ้านคา ปัจจุบันคือโรงเรียนอนุบาลบ้านคา อนุญาตให้ใช้อาคารหอประชุมของโรงเรียน เป็นที่เรียนชั่วคราวของนักเรียนโรงเรียนบ้านคาวีทยา และให้ความอนุเคราะห์บ้านพักครูจำนวน 2 หลัง จนถึงวันที่ 14 กรกฎาคม 2529 กรมสามัญศึกษาได้แต่งตั้งนายปฏิภาณ ทับประยูร มาดำรงตำแหน่งครูใหญ่โรงเรียนบ้านคาวีทยา ซึ่งเป็นผู้บริหารโรงเรียนท่านแรก โรงเรียนได้ย้ายสถานที่เรียนจากโรงเรียนบ้านคา(ประณม) มายังสถานที่ปัจจุบัน ในภาคเรียนที่ 2 ของปีการศึกษา 2529 เมื่อวันที่ 3 พฤศจิกายน 2529 มีที่ดินตามหนังสือที่ราชพัสดุ แปลงหมายเลขทะเบียนที่ รบ 690 มีพื้นที่ประมาณ 41 ไร่ 3 งาน 90 ตารางวา ได้มาโดยหลวงครอบครองมาแต่เดิม หนังสือสำคัญสำหรับที่ดินเลขที่ น.ส.ล. เลขที่ รบ 0200 โรงเรียนกำหนดให้วันที่ 4 กุมภาพันธ์ของทุกปี เป็นวันสถาปนาโรงเรียน ปีการศึกษา 2537 โรงเรียนโดย นายอนันต์ บุญแต่ง ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านคาวีทยา ได้รับอนุมัติจากกรมสามัญศึกษาให้เปิดสอนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย เปิดรับนักเรียนชั้น ม.4 และในปีการศึกษา 2539 จึงเปิดสอนครบตั้งแต่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ถึง มัธยมศึกษาปีที่ 6 และใช้อักษรย่อ “บ.ว.” เป็นนามของโรงเรียน (โรงเรียนบ้านคาวีทยา, 2560)

ภาพที่ 19 โรงเรียนบ้านโป่งกระทิงล่าง

โรงเรียนบ้านโป่งกระทิงล่าง ตั้งอยู่ในเขต หมู่ 2 โป่งกระทิงล่าง ตำบลบ้านบึง อำเภอบ้านคา จังหวัดราชบุรี รหัสไปรษณีย์ 70180 โดยเปิดสอนตั้งแต่ระดับอนุบาลจนถึงระดับประถมศึกษาปีที่ 6 ทั้งนี้มี นางสาวสุภาพร เทพสวัสดิ์ เป็นผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านโป่งกระทิงล่าง และมีครู จำนวน 15 คน ชาย 6 คน หญิง 9 คน นักเรียนในโรงเรียนส่วนใหญ่ร้อยละ 60 เป็นคนไทยเชื้อสายกะเหรี่ยง โดยโรงเรียนบ้านโป่งกระทิงล่างได้มีการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ขึ้นเพื่อส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ให้เด็กและเยาวชนในชุมชน ทั้งกิจกรรมที่เป็นการสืบสานประเพณีท้องถิ่น และกิจกรรมทักษะทางวิชาการ ซึ่งมุ่งเน้นการพัฒนาศักยภาพของเด็กในชุมชนให้เติบโตเป็นคนที่มีคุณภาพและเป็นคนดีในสังคม (สัมภาษณ์ สุภาพร เทพสวัสดิ์, ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านโป่งกระทิงล่าง, 20 ตุลาคม 2562)

ภาพที่ 20 โรงเรียนโรตารี 1 บ้านพุน้ำร้อน

โรงเรียนโรตารี 1 บ้านพุน้ำร้อน ตั้งอยู่ในเขตพื้นที่หมู่ 4 ตำบลบ้านบึง อำเภอบ้านคา จังหวัดราชบุรี เปิดสอนในระดับชั้นอนุบาลจนถึงระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยโรงเรียนโรตารี 1 บ้านพุน้ำร้อนเป็นโรงเรียนขนาดเล็ก มีนักเรียนที่เป็นกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยง ร้อยละ 70 ของนักเรียนทั้งหมด ทั้งนี้โรงเรียนได้มีการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างการเรียนรู้ให้เด็ก ทั้งด้านวิชาการ ด้านกีฬา และด้านศิลปวัฒนธรรม เพื่อให้เด็กนักเรียนได้มีความรู้ไปต่อยอดในการ ดำรงชีวิตในสังคม และปลูกฝังให้เด็กคิดดี ทำดี เป็นคนดีของครอบครัวและประเทศชาติ (สัมภาษณ์ สุวิทย์ สะอาดเอี่ยม, ผู้อำนวยการโรงเรียน โรตารี 1 บ้านพุน้ำร้อน, 20 ตุลาคม 2562)

ภาพที่ 21 โรงเรียนบ้านเก่าต้นมะค่า

โรงเรียนบ้านเก่าต้นมะค่า ตั้งอยู่ในเขตพื้นที่หมู่ที่ 2 บ้านหนองน้ำขุ่น ตำบลบ้านคา อำเภอบ้านคา จังหวัดราชบุรี ซึ่งเปิดสอนในระดับอนุบาลจนถึงระดับประถมศึกษาปีที่ 6 ทั้งนี้ได้เปิดทำการเรียนการสอนในวันที่ 11 พฤษภาคม พ.ศ. 2514 โดยมีนายสุวิทย์ บุญเลิศ เป็นครูใหญ่คนแรกของโรงเรียน ทั้งนี้โรงเรียนบ้านเก่าต้นมะค่าเป็นโรงเรียนที่เก่าแก่อีกโรงเรียนหนึ่งในอำเภอบ้านคา และเป็นโรงเรียนคุณธรรม ซึ่งผู้บริหารมีนโยบายในการสร้างนักเรียนให้มีจิตสำนึกที่ดีต่อสังคม จึงมุ่งเน้นกิจกรรมทางพุทธศาสนา เพื่อปลูกฝังด้านคุณธรรมจริยธรรมให้แก่เด็กนักเรียนตั้งแต่วัยเยาว์ เช่น การพานักเรียนนั่งสมาธิก่อนเริ่มการเรียนการสอน การปฏิบัติธรรมทุกเทศกาลสำคัญทางพุทธศาสนา เป็นต้น (สัมภาษณ์ กมลวรรณ วันดี, ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านเก่าต้นมะค่า, 23 ตุลาคม 2562)

ภาพที่ 22 โรงเรียนบ้านห้วยสวนพลู

โรงเรียนบ้านห้วยสวนพลู แต่เดิมนั้นตั้งอยู่ในเขตพื้นที่ หมู่ 11 บ้านท่าเคย ตำบลบ้านบึง อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี ในปัจจุบันตั้งอยู่เลขที่ 32 หมู่ที่ 6 ตำบลบ้านบึง อำเภอบ้านคา จังหวัดราชบุรี ทั้งนี้โรงเรียนน้ำตกห้วยสวนพลู ได้จัดตั้งโดยการริเริ่มของ พล.ต.ต.ประวัติ ปัจฉิมสวัสดิ์ ,จ.ส.ต.สมทรง บัวคล้าย และนายพยนต์ เหนียวแก้ว พร้อมทั้งชาวบ้านห้วยสวนพลู ร่วมกันก่อสร้างอาคารชั่วคราวชั้น 1 หลัง มี 3 ห้องเรียน พร้อมที่ดิน 11 ไร่ 1 งาน 66ตารางวา เปิดทำการสอนเมื่อ 1 มิถุนายน พ.ศ.2520 โดยมีครูสอน 2 คน และได้อนุมัติเป็นโรงเรียนของ ต.ช.ด. เมื่อวันที่ 27 ตุลาคม 2520 ต่อมาทาง กรป.กลาง (น.พ.ค.) เห็นว่า โรงเรียนหลังเดิมเล็กเกินไปจึงร่วมกับทางมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์โดยกลุ่มอาสาสมัคร ร่วมกับชาวบ้านห้วยสวนพลู ได้ทำการก่อสร้างอาคารเรียนหลังใหม่ขึ้น ระหว่างวันที่ 1-10 มิถุนายน พ.ศ. 2522 เป็นอาคารเรียนแบบ ป.1 ก ขนาด 3 ห้องเรียน และต่อมาโอนเข้ามาอยู่กับองค์การบริหารส่วนจังหวัดราชบุรี เมื่อวันที่ 25 เมษายน พ.ศ. 2523 ในขณะนี้ปัจจุบันโรงเรียนน้ำตกห้วยสวนพลู เปิดทำการสอนตั้งแต่นั้นอนุปบาลปีที่ 1 จนถึงระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 (โรงเรียนบ้าน ห้วยสวนพลู, 2559)

ภาพที่ 23 โรงเรียนบ้านลำพระ

โรงเรียนบ้านลำพระ ตั้งอยู่ในเขตพื้นที่ หมู่ 11 ตำบลบ้านคา อำเภอบ้านคา จังหวัดราชบุรี ได้เริ่มก่อตั้งขึ้นเมื่อเดือนเมษายน พ.ศ. 2516 แต่ไม่สามารถดำเนินการก่อตั้งได้ ต่อมาปีการศึกษา 2517 จึงได้รับอนุญาตให้เปิดทำการสอนได้ และเปิดทำการสอนครั้งแรกเมื่อวันที่ 17 พฤษภาคม พ.ศ. 2517 แต่ยังไม่มียงบประมาณในการก่อสร้างอาคารเรียน จึงอาศัยศาลาสำนักสงฆ์ลำพระเป็นสถานที่เรียนไปพลางก่อน สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดราชบุรี เมื่อได้รับอนุญาตให้เปิดทำการสอนได้แล้ว คณะกรรมการศึกษาและประชาชนชาวลำพระ โดยการนำของท่านผู้รั้งตำแหน่งเจ้าอาวาสสำนักสงฆ์ลำพระ ได้จัดหาทุนทรัพย์ซื้อที่ดินประมาณ 20 ไร่ เพื่อก่อสร้างอาคารเรียนซึ่งได้ใช้มาจนถึงทุกวันนี้วันที่ 1 ตุลาคม พ.ศ. 2523 ได้โอนมาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติตามพระราชบัญญัติโอนกิจการบริหารโรงเรียนประชาบาลขององค์การบริหารส่วนจังหวัดและโรงเรียนประถมศึกษากระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2523 ต่อมาเมื่อวันที่ 7 กรกฎาคม พ.ศ. 2546 ได้โอนมาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 1 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ ตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546 ทั้งนี้โรงเรียนบ้านลำพระได้รับรองให้เป็นโรงเรียนต้นแบบ 1 อำเภอ 1 โรงเรียนในฝัน รุ่นที่ 1 เมื่อปีการศึกษา 2548 ปัจจุบันเปิดทำการสอนตั้งแต่ระดับปฐมวัยจนถึงระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยมี นายสมโภชน์ ศรีเมือง เป็นผู้อำนวยการโรงเรียน (โรงเรียนบ้านลำพระ, 2562)

ภาพที่ 24 โรงเรียนวัดหนองพันจันทร์

โรงเรียนวัดหนองพันจันทร์ ตั้งอยู่ในเขตพื้นที่หมู่ 6 ตำบลหนองพันจันทร์ อำเภอบ้านคา จังหวัดราชบุรี เริ่มก่อตั้งเมื่อวันที่ 25 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2512 โดย พระอธิการสุวัฒน์ ธรรมโรโต(อาจารย์ตี๋) เจ้าอาวาสวัดหนองพันจันทร์เป็นผู้ริเริ่มในการก่อสร้าง สร้างตามแบบ ป 13 ขนาด 4 ห้องเรียน โดยได้รับงบประมาณจากทางราชการ 35,000 บาท นอกนั้นเจ้าอาวาสวัดหนองพันจันทร์และประชาชนร่วมมือกัน จัดหา และบริจาคเงินสมทบ ประมาณ 100,500 บาท

สร้างจนแล้วเสร็จ และเปิดใช้ทำการสอนอย่างเป็นทางการ เมื่อวันที่ 1 พฤษภาคม พ.ศ. 2512 เปิดทำการสอนตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 มีครูใหญ่คนแรก ชื่อ นายเสวก หลามสกุล ปัจจุบันได้รับอนุมัติให้เป็นโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา เปิดสอนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ในปีการศึกษา 2538 ได้รับงบประมาณทางราชการให้สร้างอาคารเรียน แบบ สปช. 105 / 29 จำนวน 1 หลัง เป็นอาคาร 2 ชั้น ขนาด 8 ห้องเรียน แทนอาคารหลังแรกได้ทำการรื้อถอนออกเพราะชำรุดทรุดโทรมมาก ปัจจุบันมีอาคารเรียน แบบ ป 1 ก. จำนวน 1 หลัง ขนาด 6 ห้องเรียน อาคารเรียน แบบ สปช. 105 / 29 จำนวน 1 หลัง อาคารอเนกประสงค์ 1 หลัง บ้านพักครู 4 หลัง บ้านพักภารโรง 1 หลัง ส้วม 3 หลัง สนามบาสเกตบอล 1 สนาม เปิดทำการสอน 3 ระดับ คือ ระดับก่อนประถมศึกษา ระดับประถมศึกษา และระดับมัธยมศึกษาตอนต้น มีครูทั้งหมด 14 คน นักการภารโรง 1 คน ปัจจุบันมีนายอมร ศิริมังคโล เป็นผู้อำนวยการโรงเรียน (โรงเรียนวัดหนองพันจันทร์, 2559)

ภาพที่ 25 โรงเรียนบ้านบึง (สันติมนิประชาสรรค์)

โรงเรียนบ้านบึง (สันติมนิประชาสรรค์) ตั้งอยู่ในเขตพื้นที่หมู่ 7 ตำบลบ้านคา อำเภอบ้านคา จังหวัดราชบุรี เปิดทำการสอนวันแรก เมื่อวันที่ 15 มิถุนายน พ.ศ. 2503 ได้ร่วมสร้างอาคารเรียนชั่วคราวรับนักเรียนในเบื้องต้น จำนวน 70 คน ต่อมีปีพุทธศักราช 2505 ทางราชการได้จัดงบประมาณสร้างโรงเรียนชายแดน จำนวนเงิน 50,000 บาท และพระภิกษุสมจิตต์ สันติมนิ ได้มีจิตศรัทธามอบเงินสมทบ จำนวน 40,000 บาท ก่อสร้างแล้วเสร็จในเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2505 ได้อาคารถาวรแบบ ป 1 ข จำนวน 3 ห้องเรียนแบบยกพื้น ได้ย้ายอาคารเรียนชั่วคราวมาเรียนอาคารหลังใหม่พร้อมทั้งได้รับอนุมัติให้ชื่อว่า “โรงเรียนบ้านบึง (สันติมนิประชาสรรค์)” ในปัจจุบัน โรงเรียนบ้านบึง (สันติมนิประชาสรรค์) มีเนื้อที่ตาม นส.3 ก. จำนวน 15 ไร่ 1 งาน 70 ตารางวา ตั้งอยู่หมู่ที่ 7 ตำบลบ้านคา อำเภอบ้านคา จังหวัดราชบุรี มีอาคารเรียน 2 หลัง 10 ห้องเรียน โรงฝึกงาน 1 หลัง อาคารอเนกประสงค์ 1 หลัง ส้วม 2 หลัง บ้านพักครู 4 หลัง

เรือนแถวพักครู 4 หน่วย มี นายรุ่ง แผ่นสุวรรณ เป็นผู้อำนวยการโรงเรียน (โรงเรียนบ้านบึง “สันติมนโนประชาสรรค์”, 2560)

ภาพที่ 26 โรงเรียนประชาพัฒนาวิทย์

โรงเรียนประชาพัฒนาวิทย์ ตั้งอยู่ในพื้นที่ หมู่ 5 ตำบลบ้านคา อำเภอบ้านคา จังหวัดราชบุรี เริ่มก่อตั้งเมื่อวันที่ 1 พฤษภาคม พ.ศ.2524 ในพื้นที่จำนวน 9 ไร่ 75 ตารางวา โดยชาวบ้านห้วยเสือและหมู่บ้านใกล้เคียงร่วมกันสร้างอาคารชั่วคราว มุงด้วยหญ้าคาเพื่อให้บุตรหลานได้ใช้เป็นสถานศึกษา เนื่องจากโรงเรียนที่ไปศึกษาเดิมอยู่ห่างไกลและการเดินทางยากลำบาก ในฤดูฝน เริ่มแรกใช้ชื่อว่า โรงเรียนบ้านห้วยเสือ ปัจจุบันได้เปิดทำการสอนตั้งแต่ชั้นอนุบาลจนถึงระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 รวม 8 ห้องเรียนจำนวนนักเรียน ชาย 45 คน หญิง 31 คน รวมจำนวนทั้งสิ้น 76 คน มีข้าราชการครู จำนวน 6 คน มีนายโสวัฒน์ เหลาธรรม เป็นผู้อำนวยการโรงเรียน (โรงเรียนประชาพัฒนาวิทย์, 2561)

ภาพที่ 27 โรงเรียนบ้านพูนบน

โรงเรียนบ้านพุบอนบน ตั้งอยู่ในเขตพื้นที่ หมู่ 5 ตำบลบ้านบึง อำเภอบ้านคา จังหวัดราชบุรี ก่อตั้งเมื่อเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2521 โดยชาวบ้านพุบอนบนสร้างเป็นอาคารเรียนชั่วคราว โครงไม้ไผ่ หลังคามุงแฝก ขนาด 2 ห้องเรียน ซึ่งสร้างบนที่ดินของนายใจ จุลศิริ โดยมอบที่ดินให้เป็นสมบัติของโรงเรียน มีเนื้อที่โดยประมาณ 20 ไร่ โรงเรียนบ้านพุบอนบน เปิดทำการสอนครั้งแรก เมื่อวันที่ 23 พฤษภาคม พ.ศ. 2521 โดยเปิดสอนเฉพาะชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 เท่านั้น ต่อมาเมื่อเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2522 หน่วยเฉพาะกิจกองพลที่ 1 รักษาพระองค์ฯ ได้สร้างอาคารเรียนถาวรแบบ ป.1ก. จำนวน 3 ห้องเรียน ทั้งนี้ตั้งแต่ปีการศึกษา 2556 โรงเรียนบ้านพุบอน เปิดทำการสอนตั้งแต่ชั้นอนุบาลจนถึงระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีข้าราชการครูทั้งหมด 5 คน นักการภารโรง 1 คน มีนักเรียนทั้งหมด 74 คน โดยมีนายพงศกร ต้นภูบาล เป็นผู้อำนวยการโรงเรียน (โรงเรียนพุบอนบน, 2556)

ภาพที่ 28 โรงเรียนวัดช่องलग

โรงเรียนวัดช่องलग ตั้งอยู่ในเขตพื้นที่ หมู่ 3 ตำบลหนองพันจันทร์ อำเภอบ้านคา จังหวัดราชบุรี เริ่มก่อตั้งเมื่อปี พ.ศ. 2517 โดยได้รับการบริจาคที่ดินจาก นายสนั่น สีบุปผา, นายบุญมี เมฆปั้น, นายแดง โสตา, นายบุญ ศิริพิศ, และนายหล้า โปพูน มีเนื้อที่ทั้งหมด 12 ไร่ 1 งาน 37 ตารางวา และได้เปิดทำการเรียนการสอนเมื่อวันที่ 17 พฤษภาคม พ.ศ. 2517 ตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 – 4 โดยมีนายทวี สุตพวง เป็นครูใหญ่ มีนักเรียนทั้งสิ้น 86 คน ในปัจจุบันโรงเรียนวัดช่องलग (โชคलगประชาพัฒนา) จัดการเรียนการสอนตั้งแต่ระดับชั้นอนุบาลจนถึงระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีนักเรียน ชาย-หญิง จำนวนรวมทั้งสิ้น 133 คน โดยมีนางบุษบา ฤทธิสาร เป็นผู้อำนวยการโรงเรียน (โรงเรียน วัดช่องलग, 2560)

ภาพที่ 29 โรงเรียนวัดยอดสุวรรณคีรี

โรงเรียนวัดยอดสุวรรณคีรี ตั้งอยู่ในเขตพื้นที่ หมู่ 11 ตำบลหนองพันจันทร์ อำเภอบ้านคา จังหวัดราชบุรี โดยสร้างขึ้นเมื่อ พ.ศ.2518 ได้ก่อสร้างอาคารเรียนชั่วคราว ในท้องที่หมู่ 9 ตำบลบ้านคา อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี (เดิม) โดยนายยอด ไหมประเสริฐ นายสวย สระทองแก้ว และพร้อมด้วยชาวบ้านทุ่งมะลิคร้อ และผู้ปกครองนักเรียนได้สร้างอาคารเรียนชั่วคราว หลังคามุงแฝก ตั้งอยู่บน เขิงเขายอดสุวรรณคีรี ซึ่งเป็นที่ดินของป่าสงวนแห่งชาติ เปิดทำการสอนตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 – 4 เมื่อวันที่ 17 พฤษภาคม พ.ศ. 2518 มีผู้เรียน 96 คน มีนายวีระชัย บุญหนุน เป็นครูใหญ่คนแรกของโรงเรียน ในปัจจุบันเปิดการเรียนการสอนระดับอนุบาลจนถึงระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยมีนางสาวพินิจ บานบุรี เป็นผู้อำนวยการโรงเรียน (โรงเรียนวัดยอดสุวรรณคีรี, 2560)

ภาพที่ 30 โรงเรียนบ้านโป่งกระทิงบน

โรงเรียนบ้านโป่งกระทิงบน ตั้งอยู่หมู่ที่ 1 ตำบลบ้านบึง อำเภอบ้านคา จังหวัดราชบุรี โดยเริ่มก่อตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ.2507 โดยกองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดน เขต 7 ใช้ชื่อว่า “โรงเรียนตำรวจชายแดนอนุเคราะห์ที่ 8 มีอาคารเรียน 1 หลัง 3 ห้องเรียนและได้อินมาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดราชบุรี กระทรวงมหาดไทย เมื่อวันที่ 4 พฤษภาคม พ.ศ.2521 และเปลี่ยนชื่อเป็น “โรงเรียนบ้านโป่งกระทิงบน” ในปี พ.ศ.2521 ในปัจจุบันโรงเรียนบ้านโป่งกระทิงบน เปิดการเรียนการสอนตั้งแต่ระดับชั้นอนุบาลจนถึงระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยมีนายประเสริฐ นาคีสินธุ์ เป็นผู้อำนวยการโรงเรียน (โรงเรียนบ้านโป่งกระทิงบน, 2562)

จะเห็นได้ว่าในด้านโบราณสถาน อันประกอบไปด้วย วัดวาอาราม สถานศึกษา อันเป็นแหล่งมรดกทางวัฒนธรรม ซึ่งมีไว้สำหรับดำเนินงานด้านวัฒนธรรมของ ชาวกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีมีจำนวนมากมาย ซึ่งนับเป็นสถานที่ที่มีคุณค่าทางวิถีชีวิตและ ประวัติศาสตร์ ตลอดจนเป็นสถานที่ที่สำคัญของชาวกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีเป็นอย่างยิ่ง

1.2.1.2 โบราณวัตถุ

จากการศึกษาหนังสือและเอกสารทางวิชาการด้านโบราณวัตถุของ จังหวัดราชบุรี (พัชรี สาริกบุตร, 2523) และการสัมภาษณ์คนกะเหรี่ยงในชุมชนนี้มาตั้งแต่บรรพบุรุษ ได้กล่าวไว้ว่า

“สมัยก่อนรุ่นปู่ย่าของพุง (พุง แปลว่า ตา) เนี่ยนะ เขาเคยเล่าให้พุงฟัง สมัยเด็ก ๆ ตอนเวลาชุดดินทำไร่ ทำนาบางที่ยังเจอลูกปัดเลย แต่สมัยนั้นไม่มีใครสนใจรู้เรื่องอะไร เอาไปทิ้งที่ไหนหมดแล้วก็ไม่รู้” (สัมภาษณ์ บุญมี พอชู, ปราชญ์ชุมชนกะเหรี่ยง, 30 ตุลาคม 2562)

โบราณวัตถุ คือสิ่งของหรือวัตถุต่าง ๆ ที่สามารถเคลื่อนที่และโยกย้ายได้ โดยปรากฏในท้องถิ่นหรือชุมชนกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีมาเป็นระยะเวลาช้านาน และมีความสำคัญในแง่ของประวัติศาสตร์ สังคม วัฒนธรรม ทั้งนี้ชุมชนกะเหรี่ยง อำเภอบ้านคา จังหวัดราชบุรี ปรากฏโบราณวัตถุที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ที่ได้แสดงให้เห็นว่าพื้นที่ในอำเภอบ้านคานั้นเคยเป็นแหล่งที่อยู่อาศัยของมนุษย์ในยุคก่อนประวัติศาสตร์มาก่อน โดยปรากฏโบราณวัตถุ จำนวน 3 ชนิด คือ ขวานหินขัด ขวานหินรูปจอยปากนก ลูกปัดหินอะเกต สามารถอธิบายได้ดังนี้ ดังนี้

ภาพที่ 31 ขวานหินขัด

ที่มา: พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติราชบุรี

ขวานหินขัด ได้ถูกค้นพบที่บ้านห้วยสวนพลู ตำบลบ้านบึง อำเภอบ้านคา จังหวัดราชบุรี ขวานหินขัดหรือ คือ เครื่องมือเครื่องใช้ของมนุษย์ยุคก่อนประวัติศาสตร์ ผลิตขึ้นเมื่อประมาณ 4,500 – 3,500 ปีมาแล้ว ซึ่งเป็นวัตถุอย่างหนึ่งที่มนุษย์ในยุคก่อนประวัติศาสตร์ใช้เป็นเครื่องมือในการดำรงชีพ อีกทั้งยังเป็นสิ่งของที่นำมาใช้แลกเปลี่ยนกันในสังคม มีลักษณะเป็นก้อนหินที่มีการกะเทาะขัดแต่งให้เกิดความคมขวานหินขัดโดยทั่วไปอาจจะมีรูปทรงและสีสันทันทีไม่มีใครสะดุดตา (พัชรี สาริกบุตร, 2523)

ภาพที่ 32 ขวานหินรูปจอยปากนก

ที่มา: พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติราชบุรี

ขวานหินรูปจอยปากนก ถูกค้นพบที่บ้านลำพระ ตำบลบ้านคา อำเภอบ้านคา จังหวัดราชบุรี ซึ่งถูกผลิตขึ้นมามากกว่า 3000-3500 ปีมาแล้ว โดยเป็นขวานหินที่มีลักษณะปลายแหลมเหมือนจอยปากของนก จึงเรียกว่า ขวานหินรูปจอยปากนก ซึ่งคนสมัยก่อนใช้สำหรับล่าสัตว์ (พัชรี สาริกบุตร, 2523)

ภาพที่ 33 ลูกปัดหินอะเกต
ที่มา: พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติราชบุรี

หินอะเกต หรือหินโมรา ถูกค้นพบที่บ้านห้วยสวนพลู ตำบลบ้านบึง อำเภอบ้านคา จังหวัดราชบุรี ซึ่งหินอะเกตเป็นชื่อเรียกของหินสีน้ำตาลที่มีพลังงานสูง ที่มีสีดำแกมน้ำตาล มีลวดลายสีขาวขุนพาดขวางสลับกันไปมา ซึ่งคนโบราณได้มีความเชื่อว่า หินนี้จะช่วยปิดเป่าความโชคร้ายและความเสื่อมต่าง ๆ ช่วยป้องกันให้แคล้วคลาดจากภัยอันตราย ทั้งภัยจากธรรมชาติและจากมนุษย์หรือสัตว์ป่า (พัชรี สาริกบุตร, 2523)

จะเห็นได้ว่าโบราณวัตถุที่พบในเขตพื้นที่กะเหรี่ยงอำเภอบ้านคา จังหวัดราชบุรีนั้น ได้แสดงให้เห็นถึงความเก่าแก่และความสำคัญของพื้นที่ ตั้งแต่ยุคก่อนประวัติศาสตร์ จนปัจจุบันเป็นพื้นที่แห่งวัฒนธรรมชาติพันธุ์กะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี นับว่าเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่เก่าแก่และมีคุณค่าต่อชาติเป็นอย่างยิ่ง

1.2.1.3 ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

จากการลงพื้นที่สำรวจแหล่งทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในพื้นที่อำเภอบ้านคา จังหวัดราชบุรี และจากการสัมภาษณ์คนกะเหรี่ยงในพื้นที่อำเภอบ้านคา พบว่าแหล่งทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในเขตพื้นที่ชุมชนกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี ในอำเภอบ้านคา ประกอบไปด้วย ภูเขา ลำห้วย อ่างเก็บน้ำ น้ำตก และอุทยานแห่งชาติ จำนวน 9 แห่ง ได้แก่ เขาบางกะม่า ลำห้วยท่าเคย ลำห้วยมะหาด อ่างเก็บน้ำโป่งกระทิงบน บ่อน้ำพุร้อนโป่งกระทิง น้ำตกซับเตย น้ำตกห้วยสวนพลู น้ำตกวังครก อุทยานแห่งชาติเฉลิมพระเกียรติไทยประจัน ซึ่งสามารถอธิบายได้ ดังนี้

ภูเขา

ภาพที่ 34 เขาบางกะม่า

เขาบางกะม่า เป็นเทือกเขาสูงใหญ่ที่สุดในอำเภอบ้านคา ซึ่งตั้งอยู่ในตำบลบ้านบึง เป็นแหล่งทรัพยากรธรรมชาติที่มีความอุดมสมบูรณ์ และเป็นต้นกำเนิดของแหล่งน้ำในชุมชน บนเขาบางกะม่ายังมีนกเงือกอาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก ทำให้บนเขาบางกะม่ามีนักท่องเที่ยวที่สนใจในด้านนกเงือกขึ้นไปส่องนกเป็นจำนวนมาก นอกจากนี้บนเขาบางกะม่ายังมีพืชสมุนไพรที่ชาวกะเหรี่ยงได้ใช้เป็นอาหารและยาตั้งแต่สมัยบรรพบุรุษ ชาวกะเหรี่ยงในอำเภอบ้านคา จังหวัดราชบุรี จึงให้ความสำคัญกับเขาบางกะม่าเป็นอย่างยิ่ง เพราะถือว่าเป็นเขาที่เป็นสัญลักษณ์ของตำบลบ้านคาที่ปกคลุมไปด้วยพรรณไม้นานาชนิดและเป็นแหล่งอาหารที่สำคัญของคนและสัตว์ป่าอีกด้วย (สัมภาษณ์ รวย ชีช่วง, ประชาชนชุมชนกะเหรี่ยง, 30 ตุลาคม 2562)

แม่น้ำ/ลำคลอง/ลำห้วย

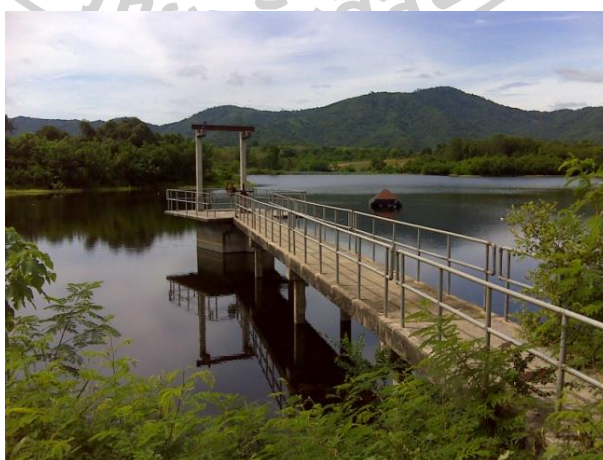
ภาพที่ 35 ลำห้วยท่าเคย

ลำห้วยท่าเคย เป็นลำห้วยขนาดใหญ่ที่ไหลผ่านหมู่ 4 บ้านพุน้ำร้อน ตำบลบ้านบึง อำเภอบ้านคา จังหวัดราชบุรี โดยเป็นลำห้วยที่ถูกโอบล้อมด้วยภูเขา ทิวทัศน์ที่สวยงาม ในช่วงเย็นพระอาทิตย์ลับขอบฟ้า แสงกระทบน้ำสวยงาม และเป็นแหล่งน้ำที่สำคัญของคนในชุมชนที่ใช้สำหรับอุปโภคและสาธารณสุข

ภาพที่ 36 อ่างเก็บน้ำลำห้วยมะหาด

โครงการอ่างเก็บน้ำห้วยมะหาดเป็นอ่างเก็บน้ำที่ตั้งอยู่ในเขตพื้นที่ตำบลหนองพันจันทร์ อำเภอบ้านคา จังหวัดราชบุรี โดยสร้างขึ้นเนื่องจากเป็นพระราชดำริในรัชกาลที่ 9 เพื่อให้ประชาชนในเขตอำเภอบ้านคาได้มีแหล่งน้ำเก็บไว้ใช้ในยามแล้ง โดยมีขนาดกลางความจุ 4.30 ล้านลูกบาศก์เมตร (องค์การบริหารส่วนตำบลหนองพันจันทร์, 2559)

ภาพที่ 37 อ่างเก็บน้ำโป่งกระทิงบน

โครงการอ่างเก็บน้ำโป่งกระทิง เป็นอ่างเก็บน้ำที่ตั้งอยู่ในเขตพื้นที่ หมู่ 1 บ้านโป่งกระทิงบน ตำบลบ้านบึง อำเภอบ้านคา จังหวัดราชบุรี เนื่องจากเป็นพระราชดำริในพระองค์ พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช (รัชกาลที่ 9) โดยกรมชลประทานดำเนินการก่อสร้างอ่างเก็บน้ำขนาดเล็ก ความจุ 2.80 ลูกบาศก์เมตร เพื่อเป็นแหล่งน้ำที่สำคัญของชุมชน กะเหรี่ยงบ้านโป่งกระทิงบน (องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านบึง, 2559)

น้ำพุร้อน

ภาพที่ 38 บ่อน้ำพุร้อนโป่งกระทิง

น้ำพุร้อนโป่งกระทิง ตั้งอยู่ในเขตพื้นที่บ้านพุร้อน หมู่ที่ 4 ตำบลบ้านบึง อำเภอบ้านคา จังหวัดราชบุรี อยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติเฉลิมพระเกียรติไทยประจัน ซึ่งเป็นบ่อน้ำร้อนแบบบ่อธรรมชาติ ขนาดเล็ก เส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 5 เมตร ความร้อนประมาณ 65 องศาเซลเซียส เป็นแหล่งท่องเที่ยวการอาบน้ำแร่เพื่อสุขภาพ และสถานที่กางเต็นท์ เพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ เมื่อมีคนจำนวนมากมายืนล้อมรอบบ่อและช่วยกันปรบมือ หรือ เคาะทำเสียงดัง น้ำในบ่อจะเริ่มเดือดจนมีพวยน้ำพุพุ่งมาเหนือผิวน้ำ ไกลักันมีบ่อน้ำ เล็ก ๆ สำหรับอาบน้ำร้อนได้ แต่ผู้ที่ลงอาบน้ำร้อนจะต้องลงไปแช่น้ำเย็นที่อยู่บริเวณใกล้กันเสียก่อน ซึ่งน้ำเย็นนี้เป็นน้ำแร่ที่ไหลมาจากธรรมชาติ เพื่อให้ร่างกายได้ปรับอุณหภูมิ เพราะหากลงไปแช่น้ำร้อนทันที ก็อาจเกิดอันตรายได้ เพราะปรับอุณหภูมิไม่ทัน โดยผู้ที่ลงแช่น้ำร้อนจะต้องปฏิบัติตามกฎระเบียบที่กำหนดไว้ ผู้เล่นไม่ควรที่จะลงแช่น้ำร้อนทั้งตัวภายในเวลาเดียวกัน แต่ควรแช่ร่างกายลงไปทีละส่วน และไม่ควรแช่เกิน 20 นาที สำหรับผู้ที่เป็โรคประจำตัว เช่น โรคความดัน โรคหัวใจ เพราะอาจทำให้แน่นหน้าอก หรือเกิดอาการหน้ามืดได้ น้ำพุร้อนแห่งนี้เป็นที่นิยมของนักท่องเที่ยวในการเดินทางมาพักผ่อนเนื่องจาก

ได้รับการเล่าและบอกต่อกันมาว่าการแช่น้ำร้อนที่นี่ ทำให้สุขภาพดีขึ้น โรคที่เคยเป็นก็บรรเทาอาการลง บริเวณใกล้ ๆ กันมีอ่างเก็บน้ำบ้านโปงกระทิงก่อนถึงบ่อน้ำร้อนและหน่วยพิทักษ์โปงกระทิง (หน่วยย่อยของอุทยานแห่งชาติเฉลิมพระเกียรติไทยประจัน) นอกจากนี้ภายในอุทยานยังมีบ้านพัก ผักการองไว้รับรองนักท่องเที่ยวอีกด้วย (อุทยานแห่งชาติเฉลิมพระเกียรติไทยประจัน, 2560)

น้ำตก

ภาพที่ 39 น้ำตกซับเตย

น้ำตกซับเตย ตั้งอยู่ในเขตพื้นที่หมู่ 9 ตำบลบ้านคา อำเภอบ้านคา จังหวัดราชบุรี ในพื้นที่เขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์ป่าลุ่มแม่น้ำภาชี จัดอยู่ในอุทยานแห่งชาติ กลุ่มป่าแก่งกระจาน (อุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน อุทยานแห่งชาติกุยบุรีและเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าแม่น้ำภาชี) ได้ขึ้นทะเบียนเป็นแหล่งมรดกอาเซียนตาม ASEAN Declaration on Heritage Park เมื่อวันที่ 18 ธันวาคม พ.ศ.2546 น้ำตกซับเตยเป็นน้ำตก 9 ชั้น ชั้นบนสุดห่างจากชั้นล่างสุดประมาณ 2 กิโลเมตร บริเวณป่ารอบน้ำตกมีลักษณะทางชีวภาพหลากหลาย ทั้งป่าดิบชื้น ป่าดิบแล้ง ป่าเบญจพรรณ ป่าเต็งรัง ภายในป่าพบพืชสมุนไพร ถ้วยไม้ป่าและเฟิน นอกจากนี้ยังพบพันธุ์สัตว์ป่าหายาก เช่น เสี่ยงผา เก้งหม้อ นกเงือก สัตว์ที่พบบ่อยในป่า ได้แก่ เก้ง ค่างทา ลิงเสน นกขุนทอง สมเสร็จกระทิง นกหัวขวานเป็นต้นกิจกรรมที่น่าสนใจนอกจากการเที่ยวน้ำตกแล้วก็คือ การเดินป่าศึกษาธรรมชาติ ซึ่งเส้นทางศึกษาธรรมชาติของน้ำตกซับเตยนี้ยาวประมาณ 5.4 กิโลเมตร นับว่าเป็นเส้นทางที่ยาวที่สุดในเส้นทางเดินศึกษาธรรมชาติเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าแม่น้ำภาชี ระหว่างทางจะได้พบกับต้นไม้หลากหลายพันธุ์ ไม้ยืนต้น เช่น ตะเคียนทอง หว้า กระทุ่มน้ำ กระเบาค่าง ประดู่ มะค่าโมง พะยอม

พลวง ไม้พื้นล่าง เช่น สาบเสือ หญ้า เถาวัลย์ ไม้ป่า ไม้บง ตลอดจนกล้วยไม้และเฟิร์นสวยงามแปลกตา อย่าง เฟิร์นชายผ้าสีดา ภาคอีสาน เรียก กระเช้าสีดา หรือสไบสีดา ภาคเหนือเรียก ห่อข้าวสีดา หรือ หัวเผ่าย่าบา นอกจากนี้นักท่องเที่ยวยังจะได้พบเห็นนกหลายชนิด เช่น นกแก้ว นกกาฮัง นกเงือก เป็นต้น เหมาะเป็นอย่างยิ่งสำหรับนักท่องเที่ยวที่ต้องการศึกษาและสัมผัสกับธรรมชาติอย่างใกล้ชิดตลอดเส้นทางเปิดทำการทุกวัน ตั้งแต่เวลา 8.00-17.00 น. โดยไม่เสียค่าใช้จ่าย (องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านคา, 2557)

ภาพที่ 40 น้ำตกห้วยสวนพลู

น้ำตกห้วยสวนพลู ตั้งอยู่ในเขตพื้นที่ หมู่ 4 ตำบลบ้านบึง อำเภอบ้านคา จังหวัดราชบุรี ในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าแม่ น้ำภาชี เป็นน้ำตกที่เดินทางเข้าถึงสะดวกที่สุดในบรรดาน้ำตกที่อยู่ในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่านี้ มีสภาพธรรมชาติสมบูรณ์ และมีความหลากหลายทางชีวภาพมากแห่งหนึ่ง ระหว่างทางเข้าน้ำตกเต็มไปด้วยห้วยน้อยใหญ่จำนวนมาก น้ำในห้วยเหล่านี้จะไหลลงรวมกับแม่น้ำภาชีที่ตำบลสวนผึ้ง และไหลออกสู่อ่างน้ำแควน้อยที่จังหวัดกาญจนบุรี มีความยาวเฉพาะในเขตจังหวัดราชบุรี 80 กิโลเมตร

กิจกรรมที่น่าสนใจคือ การเดินป่า ดูนก ส่องสัตว์ และปั่นจักรยาน เนื่องจากทางเจ้าหน้าที่รักษาพันธุ์สัตว์ป่าได้เปิดให้ผู้สนใจศึกษาธรรมชาติได้สัมผัสธรรมชาติที่ยังคงความอุดมสมบูรณ์ ผ่านเส้นทางเดินศึกษาธรรมชาติห้วยสวนพลู เป็นระยะทางราว 5 กิโลเมตร โดยสามารถเดินทางด้วยการเดินเท้าหรือการปั่นจักรยานก็ได้ เพื่อสัมผัสกับพรรณไม้นานา เช่น กล้วยไม้ป่า พืชพรรณสมุนไพร สัมผัสกลิ่นไอธรรมชาติพร้อมกับความเย็นสบายตลอดเส้นทาง นับได้ว่าเป็นการผจญภัยที่ไม่มีวันสิ้นสุดทีเดียว

นอกจากนี้ ในบริเวณลำห้วยสวนพลูสามารถพบเห็นนกได้หลายชนิด นกป่าหายาก เช่น นกแซวสวรรค์สีขาวยาว นกแก้ว นกแกง นกกาฮัง นกแซงแซวสวรรค์ นกแก๊ก พบนกเงือกหลายชนิด ได้แก่ นกเงือกกรามช้าง นกเงือกกรามช้างปากเรียบ นกเงือกสีน้ำตาล รวมทั้งกล้วยไม้ป่ามากมาย ในช่วงฤดูร้อนเป็นแหล่งรวมของบรรดาผีเสื้อนับหมื่นตัว (องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านบึง, 2560)

ภาพที่ 41 น้ำตกวังครก

น้ำตกวังครก ตั้งอยู่ในเขตพื้นที่ หมู่ 7 บ้านบึงใต้ ตำบลบ้านคา อำเภอบ้านคา จังหวัดราชบุรี โดยพื้นที่น้ำตกแห่งนี้เป็นแนวเขตสัมปทานเหมืองแร่ดีบุกเก่า ซึ่งมีสภาพเป็นป่าเต็งรัง มีพันธุ์ไม้หลากหลายชนิดขึ้นอยู่ตามธรรมชาติที่มีความอุดมสมบูรณ์ มีน้ำไหลตลอดทั้งปี ซึ่งน้ำตกมีลักษณะสีขาวขุ่น เนื่องจากมีเม็ดแร่ที่มีลักษณะสีขาวที่เรียกว่า เวสปาร์ ผสมกับน้ำในลำห้วย จึงทำให้น้ำตกกลายเป็นขาวขุ่น และมีการยิงลูกไม้แทนการปลูกป่าเพื่อเพิ่มพื้นที่ให้กับป่า นักท่องเที่ยวที่มาพักผ่อนจะได้อาบน้ำแร่ของน้ำตกแห่งนี้พร้อมกับเดินเท้าขึ้นไปชมธรรมชาติบนยอดเขาน้ำตกวังครกเปิดให้เข้าชมทุกวัน เวลา 08.00 -17.00 น.สำหรับนักท่องเที่ยวที่สนใจอยากเข้าไปสัมผัสธรรมชาติพักผ่อนช่วงวันหยุดสามารถใช้เส้นทางจากราชบุรีมุ่งหน้าผ่านถนนสายบ้านคา ถึงหน่วยพิทักษ์ป่าวังครกใช้ระยะทางประมาณ 62 กิโลเมตร แต่หากมาจากกรุงเทพฯใช้ระยะทางประมาณ 160 กิโลเมตร (องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านคา, 2557)

อุทยาน/เขตป่าสงวน

ภาพที่ 42 อุทยานแห่งชาติเฉลิมพระเกียรติไทยประจัน

อุทยานแห่งชาติเฉลิมพระเกียรติไทยประจัน อยู่ในเขตการปกครองของ ตำบลยางหัก ตำบลทุ่งหลวง ตำบลอ่างหิน อำเภอปากท่อ และตำบลบ้านบึง ตำบลหนองพันจันทร์ ตำบลบ้านคา อำเภอบ้านคา จังหวัดราชบุรี โดยได้กำหนดพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าฝั่งซ้ายแม่น้ำภาชี เป็นพื้นที่อุทยานฯ และเป็นพื้นที่ในโครงการอุทยานเฉลิมพระเกียรติไทยประจัน ที่จัดตั้งขึ้นเนื่องในวโรกาสที่สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ จะทรงมีพระชนมพรรษา 5 รอบ ในปี พ.ศ. 2535 เพื่อสนองพระราชปณิธานที่จะทรงอนุรักษ์ป่าไม้ โดยให้ราษฎรช่วยกันรักษาป่าอันเป็นประโยชน์ต่อการดำรงชีวิตของราษฎร ซึ่งได้ทรงมีพระราชดำริไว้เมื่อสิบกว่าปีก่อนที่จะให้มีป่าไม้หลาย ๆ แห่งที่อุดมสมบูรณ์ตามสภาพและประเภทของป่าไม้ที่เคยเห็นอีกทั้งเป็นแบบอย่างของการพัฒนาฟื้นฟูสภาพป่า และอนุรักษ์พันธุ์สัตว์ป่าให้คงอยู่คู่แผ่นดินไทย ในอดีตพื้นที่แห่งนี้เป็นจุดยุทธศาสตร์ที่สำคัญ เคยอยู่ใต้อิทธิพลของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย มีการต่อสู้ระหว่างเจ้าหน้าที่ของรัฐกับผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์อย่างรุนแรง เกิดความเสียหายต่อชีวิตและทรัพย์สินอย่างมากมาย จนกระทั่งเจ้าหน้าที่ของรัฐสามารถเข้ามาควบคุมพื้นที่ได้จึงเกิดความสงบสุขขึ้น จากนั้นได้ดำเนินการวางแผนเร่งรัดพัฒนาฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้และสัตว์ป่าในส่วนที่ถูกทำลายให้สอดคล้อง กับพระราชปณิธานของสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ และส่งเสริมพัฒนาอาชีพแก่ราษฎรในพื้นที่ให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

ในปี พ.ศ. 2546 กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช ได้พิจารณาความเหมาะสมที่จะประกาศจัดตั้งพื้นที่โครงการอุทยานเฉลิมพระเกียรติไทยประจัน ให้เป็นอุทยานแห่งชาติ โดยตั้งชื่อว่า “อุทยานแห่งชาติเฉลิมพระเกียรติไทยประจัน” ตามคำสั่งกรมอุทยานแห่งชาติ

สัตว์ป่าและพันธุ์พืชที่ 2393/2546 ลงวันที่ 12 ธันวาคม พ.ศ. 2546 และได้กำหนดแผนการปฏิบัติงาน และงบประมาณจัดการอุทยานแห่งชาติในปี 2548 อุทยานแห่งชาติเฉลิมพระเกียรติไทยประจัน ครอบคลุมพื้นที่ อำเภอบางท้อ และอำเภอบ้านคา จังหวัดราชบุรี อยู่บริเวณที่ดินป่าฝั่งซ้ายแม่น้ำภาชี ป่าพวยงและพุ่มสามซ้อน และป่าเขาภูกวียน ที่ทำการอุทยานฯ ตั้งอยู่เลขที่ 110 หมู่ 5 บ้านไทยประจัน ตำบลยางหัก อำเภอบางท้อ จังหวัดราชบุรี พิกัดที่ 0560310 E 1466527 N ระหว่างละติจูดที่ 13 องศา 16 ลิปดาเหนือ ถึงละติจูดที่ 99 องศา 33 ลิปดาตะวันออก มีเนื้อที่ประมาณ 205,777 ไร่ (อุทยานแห่งชาติเฉลิมพระเกียรติไทยประจัน, 2560)

จากการรวบรวมแหล่งทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในอำเภอบ้านคา จังหวัดราชบุรี เป็นการรวบรวมแหล่งทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญต่อการดำรงชีวิตของคนในชุมชนกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับขนบธรรมเนียมประเพณี ความเชื่อ และวิถีการดำรงอยู่ของคนกะเหรี่ยงในชุมชนตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

ในการศึกษาด้านมรดกทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยง อำเภอบ้านคา จังหวัดราชบุรี โดยการลงพื้นที่สำรวจ และรวบรวมข้อมูลจากหนังสือ เอกสาร แผ่นพับ ประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยว ฯลฯ นั้น ทำให้ผู้วิจัยได้พบว่า มรดกทางวัฒนธรรมของชาวกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี อันประกอบด้วย โบราณสถาน โบราณวัตถุ สถานศึกษา และแหล่งทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมนั้น นับเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่สำคัญของคนในชุมชน ที่ส่งผลเกี่ยวข้องกับวิถีวัฒนธรรมการดำรงอยู่ของคนกะเหรี่ยงในชุมชน ซึ่งมรดกทางวัฒนธรรมเหล่านี้ ผู้วิจัยจะนำไปเป็นข้อมูลพื้นฐานที่สำคัญการสร้างกิจกรรมส่งเสริมการอนุรักษ์วัฒนธรรมของชาวกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี สืบไป

1.2.2 อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม

อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม นับเป็นสิ่งที่สามารถเป็นตัวแทนที่แสดงให้เห็นถึงคุณค่า และความเป็นหนึ่งเดียวกันของสังคม อาจจะมีปรากฏอยู่ในรูปแบบของจารีตประเพณีหรือการแสดงออกทางวัฒนธรรมของแต่ละสังคม ซึ่งเป็นวิถีการดำรงอยู่ที่มีประสิทธิภาพสูงสุดที่สามารถสื่อออกมาให้เป็นที่ยอมรับแก่สังคม ทั้งนี้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก และสังเกตกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยง ในอำเภอบ้านคา จังหวัดราชบุรี ทั้งนี้จึงสรุปข้อมูลอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชาวกะเหรี่ยง จังหวัดราชบุรี มี 2 ด้าน คือ การแต่งกายกะเหรี่ยง และภาษากะเหรี่ยง โดยสามารถอธิบายได้ดังนี้

1.2.2.1 การแต่งกายกะเหรี่ยง

การแต่งกายของชาวกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี ได้แบ่งออกไปตามเพศ อายุ และสถานะทางสังคมได้แก่ เพศชาย เพศหญิง วัยเด็ก วัยรุ่น-วัยชรา และหญิงที่มีสถานะแต่งงานแล้ว สามารถอธิบายได้ดังนี้

ภาพที่ 43 การแต่งกายกะเหรี่ยงผู้ชายวัยเด็ก

การแต่งกายกะเหรี่ยงผู้ชายวัยเด็ก ตั้งแต่แรกเกิดจนถึงอายุ 15 ปี จะสวมใส่ชุดกะเหรี่ยงที่เรียกว่า “ไซซังอ้าว” เป็นชุดที่มีลักษณะเป็นเสื้อสีขาว ความยาวถึงระดับเอว คอเสื้อมีลักษณะเป็น คอวี ปักแขนโดยรอบเสื้อด้วยด้ายสีแดง โดยจะนิยมทอด้วยผ้าป่าน ประดับประดาด้วยเม็ดเงินเพื่อความสวยงาม สวมใส่กับโจงกระเบน (สัมภาษณ์ อุไร กะพุก, ปราชญ์ด้านการทอผ้ากะเหรี่ยง, 24 ตุลาคม 2562)

ภาพที่ 44 การแต่งกายกะเหรี่ยงผู้ชายวัยหนุ่มจนถึงวัยสูงอายุ

การแต่งกายกะเหรี่ยงผู้ชายวัยหนุ่มจนถึงวัยสูงอายุ ตั้งแต่อายุ 15 ปีขึ้นไป จะสวมใส่เสื้อสีดำหรือสีน้ำเงินแขนยาว ใช้กระดุมที่ทำด้วยเม็ดเงิน นุ่งโจงกระเบนสีดำ สีแดง หรือสีน้ำเงิน ที่ศีรษะใส่ “คูน่อง” ซึ่งเป็นสัญลักษณ์ที่โดดเด่นของการแต่งกายของผู้ชายคนกะเหรี่ยง

จังหวัดราชบุรี ซึ่ง คุน่อง คือสัญลักษณ์แทนการมวยผม เนื่องจากสมัยก่อนผู้ชายชาวกะเหรี่ยงจะไว้ผมยาวและจะมวยผมไว้ด้านหน้า ภายหลังเมื่อผู้ชายกะเหรี่ยงตัดผมสั้นจึงไม่มีผมสำหรับมวยด้านหน้า จึงได้ทำคุน่องขึ้น เพื่อสวมใส่แทนการมวยผม และถือเป็นอัตลักษณ์ที่โดดเด่นในด้านการแต่งกายของชาวกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีอีกด้วย (สัมภาษณ์ อุไร กะพุก, ปราชญ์ด้านการทอผ้ากะเหรี่ยง, 24 ตุลาคม 2562)

ภาพที่ 45 การแต่งกายกะเหรี่ยงผู้หญิงวัยเด็ก

การแต่งกายกะเหรี่ยงผู้หญิงวัยเด็ก ตั้งแต่แรกเกิดจนอายุ 15 ปี เด็กผู้หญิงกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีจะสวมใส่ชุดที่มีลักษณะเป็นชุดสีขาว มีความยาวคลุมหัวเข่า ซึ่งนิยมทอจากผ้าฝ้าย โดยจะไม่ปักลวดลายลงบนตัวเสื้อ ส่วนคอเสื้อจะมีลักษณะเป็นรูปตัววี ปักขอบรอบคอและรอบแขน ตลอดจนชายขอบเสื้อลงมาด้วยด้ายสีแดงเพื่อความสวยงามซึ่งเหตุที่ใช้ผ้าสีขาวในการทอชุดสวมใส่ให้เด็กผู้หญิงนั้นจะเป็นการแสดงให้เห็นถึงความบริสุทธิ์ของเด็กผู้หญิง โดยชุดที่เด็กผู้หญิงสวมใส่นี้จะเรียกว่า “ไซ้อ้ว” (สัมภาษณ์ อุไร กะพุก, ปราชญ์ด้านการทอผ้ากะเหรี่ยง, 24 ตุลาคม 2562)

ภาพที่ 46 การแต่งกายกะเหรี่ยงผู้หญิงวัยสาวจนถึงวัยสูงอายุ

การแต่งกายกะเหรี่ยงผู้หญิงวัยสาวจนถึงวัยสูงอายุนั้น นับตั้งแต่ผู้หญิงที่มีอายุตั้งแต่ 15 ปีขึ้นไป หรือเริ่มนับตั้งแต่ผู้หญิงที่เริ่มมีประจำเดือน จะมีการแต่งกายที่มีลักษณะที่โดดเด่น กล่าวคือ ในการแต่งกายนั้นจะแบ่งเป็น 2 ส่วน คือ เสื้อ และผ้าถุง โดยเสื้อ ภาษากะเหรี่ยงเรียกว่า “ไซ” จะมีลักษณะเป็นเสื้อยาวเกือบถึงหัวเข่า ซึ่งจะทอเป็นลวดลายต่าง ๆ ด้วยด้ายสีเส้นต่าง ๆ แต่จะยัดสีน้ำเงินเป็นหลักในการทอ โดยคอเสื้อจะมีลักษณะเป็นคอวี และจะเย็บส่วนคอและส่วนแขนเสื้อด้วยด้ายสีแดง นอกจากนี้ยังมีผ้าถุง ภาษากะเหรี่ยงเรียกว่า “เนยโผล่ง” จะมีลักษณะยาวคลุมข้อเท้า ซึ่งจะทอและปักลวดลายต่าง ๆ ลงบนผ้าถุง จากนั้นจะมีการประดับด้วยเม็ดเงิน และด้ายสีแดงให้สวยงาม (สัมภาษณ์ อุไร กะพุก, ปราชญ์ด้านการทอผ้ากะเหรี่ยง, 24 ตุลาคม 2562)

ทั้งนี้จะเห็นได้ว่าการแต่งกายของชาวกะเหรี่ยง จังหวัดราชบุรี มีความโดดเด่นและแสดงให้เห็นถึงอัตลักษณ์ของกลุ่มชน ซึ่งบ่งบอกถึงความเป็นกลุ่มกะเหรี่ยงในแถบถิ่นเดียวกันได้อย่างชัดเจน

1.2.2.2 ภาษากะเหรี่ยง

จากการสัมภาษณ์ การสังเกตการสนทนาของคนกะเหรี่ยงในชุมชนอำเภอบ้านคา จังหวัดราชบุรี และการศึกษารวบรวมข้อมูลจากเอกสารเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ชาวกะเหรี่ยงในแถบจังหวัดราชบุรี (สุรินทร์ เหลือสมัย, 2550) นั้น ทำให้ผู้วิจัยสรุปข้อมูลด้านภาษากะเหรี่ยงที่มีความเป็นอัตลักษณ์เฉพาะกลุ่มกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีได้ดังนี้

ชาวกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีนั้น เป็นกลุ่มกะเหรี่ยงโป ซึ่งมีภาษาเฉพาะตนเอง ซึ่งนักภาษาศาสตร์ในแถบตะวันตกนั้นได้จัดกลุ่มให้ภาษากะเหรี่ยงโปเป็นภาษาตระกูลภาษาทิเบต-พม่า ซึ่งจะมีเสียงพยัญชนะเดี่ยวทั้งหมด 24 เสียง พยัญชนะประสมมีทั้งหมด 32 เสียง

เสียงสระเดี่ยว มีทั้งหมด 9 เสียง เสียงสระประสมมีทั้งหมด 3 เสียง และเสียงวรรณยุกต์มีทั้งหมด 4 เสียง (วิระวัชร สำราญจิตร, 2515) โดยมีชาวกะเหรี่ยงที่ชื่อ โว้ง พิงลิง ปัจจุบันได้เสียชีวิตไปแล้วนั้น เป็นผู้เขียนภาษากะเหรี่ยงได้ในชุมชน ซึ่งมีลักษณะคล้ายกับภาษาเขียนของพม่าและมอญ (สัมภาษณ์ พระครูเขมากรวิสุทธิ์, เจ้าอาวาสวัดป่าโป่งกระทิง, 21 ตุลาคม 2562) โดยกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี ได้มีการใช้ภาษากะเหรี่ยงในการสื่อสารเฉพาะกลุ่มคนสูงวัยและระดับกลุ่มคนที่สนิทสนมเท่านั้น ซึ่งจะพบการสื่อสารกันด้วยภาษาไทยกันมากในกลุ่มคนกะเหรี่ยง เนื่องจากชาวกะเหรี่ยงในพื้นที่ส่วนใหญ่สามารถฟังและพูดภาษาไทยได้เป็นอย่างดี โดยชาวกะเหรี่ยงนั้นจะใช้ภาษากะเหรี่ยงในการสื่อสารในชีวิตประจำวันกับคนกะเหรี่ยงที่รู้จักคุ้นเคย และจะสื่อสารด้วยภาษาไทยในการติดต่อราชการ และสื่อสารกับบุคคลภายนอกชุมชน

ภาษากะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีได้มีการจัดกลุ่มของนักภาษาศาสตร์ชาวตะวันตกที่ได้จัดให้ภาษากะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี ซึ่งเป็นกลุ่มกะเหรี่ยงโปอยู่ในกลุ่มตระกูลธิเบต-พม่า ซึ่งจะมีลักษณะโครงสร้างของประโยคและคำที่เหมือนกับการใช้ภาษาไทย โดยภาษากะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีนั้นจะมีตั้งแต่คำพยางค์เดียวไปจนถึงระดับประโยค นอกจากนี้ยังมีการผสมคำให้เกิดเป็นความหมายใหม่ และขยายความหมายให้ชัดเจนยิ่งขึ้น ยกตัวอย่างเช่น หม่องโจ้ว หมายถึง ลุงที่ชื่อว่าโจ้ว โดย หม่อง แปลว่า ลุง ส่วนคำว่า โจ้ว คือชื่อคน ดังนั้น โจ้ว มาเป็นตัวยายคำว่า หม่อง ให้มีความชัดเจนมากยิ่งขึ้นนั่นเอง

นอกจากนี้ ในด้านโครงสร้างของประโยคของภาษากะเหรี่ยงยังมีการเรียงรูปแบบโครงสร้างแบบ “ประธาน + กริยา + กรรม” ยกตัวอย่างคำว่า เหยอ เสอฮูวเหนอะ แปลว่า ฉันคิดถึงเธอ จากตัวอย่างประโยคนั้นสามารถอธิบายได้ว่า ในภาษากะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี ได้มีโครงสร้างแบบภาษาไทย และมีส่วนคำที่นำมาเป็นส่วนขยายประธานหรือกริยา โดยจะวางคำอยู่ด้านหลังคำนั้น ๆ ยกตัวอย่าง คำว่า เหยอหลี่ใจ้ แปลว่า ฉันไปเที่ยว เป็นต้น

โดยภาษากะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีนั้น จะมีความแตกต่างไปจากการพูดของภาษากะเหรี่ยงในแถบจังหวัดอื่น ๆ โดยการออกสระเสียง ออ ของชาวกะเหรี่ยงในจังหวัดอื่น ๆ นั้น ภาษากะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี จะออกเสียงเป็นสระเสียง อะ ยกตัวอย่างคำว่า กินข้าว ถ้าเป็นภาษากะเหรี่ยงในแถบจังหวัดอื่น ๆ จะออกเสียงว่า อองหมี่ แต่ถ้าเป็นภาษากะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี จะออกเสียงว่า อั้งหมี่ นอกจากนี้ยังมีศัพท์บางคำที่ได้แสดงให้เห็นถึงความเป็นอัตลักษณ์กลุ่มชาติพันธุ์ในพื้นที่เดียวกัน เช่น คำว่า หลี่ใจ้ ที่แปลว่า ไปเที่ยว ฟุง ที่แปลว่า ตา พี้ย ที่แปลว่า ยาย ซึ่งการใช้ภาษากะเหรี่ยงเหล่านี้ในการสนทนา นับเป็นสิ่งที่บ่งบอกและแสดงให้เห็นถึงความเป็นกะเหรี่ยงในพื้นที่จังหวัดราชบุรีเหมือนกันนั่นเอง

ภาษากะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี จึงนับเป็นอีกหนึ่งอัตลักษณ์ที่ได้แสดงถึงความเป็นตัวตนของคนกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีร่วมกัน ซึ่งในปัจจุบันการพูดภาษากะเหรี่ยงในชุมชนเริ่มลดน้อยลงและคนในชุมชนหันมาสื่อสารกันด้วยภาษาไทยมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะกลุ่มคนกะเหรี่ยงที่เข้ารับการศึกษาในสถานศึกษาต่าง ๆ ภายในชุมชนและระดับการศึกษาที่สูงขึ้น จะพูดภาษากะเหรี่ยงได้น้อยลง หรือไม่สามารถพูดภาษากะเหรี่ยงได้เลย ดังนั้นภาษาจึงเป็นอีกหนึ่งปัจจัยที่เป็นฐานทางวัฒนธรรมที่สำคัญที่ควรค่าต่อการอนุรักษ์ไม่ให้สูญหายไปจากกลุ่มชน เพราะภาษากะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีนั้น ได้แสดงให้เห็นถึงตัวตนและความเป็นกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีได้อย่างชัดเจน

จากการศึกษาด้านอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชาวกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี ผู้วิจัยจึงได้ทำการศึกษารวบรวมข้อมูลวัฒนธรรมที่แสดงให้เห็นถึงอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชาวกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี ซึ่งสามารถจำแนกออกเป็น 2 ด้าน คือ การแต่งกายกะเหรี่ยง และภาษากะเหรี่ยง โดยผู้วิจัยจะนำข้อมูลข้อมูลที่ได้จากการศึกษานั้น นำไปสู่กระบวนการวิเคราะห์และสร้างกิจกรรมส่งเสริมการอนุรักษ์วัฒนธรรมกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีสู่ความยั่งยืนต่อไป

1.2.3 ภูมิปัญญาและเทคโนโลยี

จากการลงพื้นที่สัมภาษณ์เชิงลึกชาวกะเหรี่ยงในด้านภูมิปัญญาและเทคโนโลยี ทำให้สรุปข้อมูลได้ว่าชาวกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี ได้มีภูมิปัญญาที่เกิดจากการคิดสร้างสรรค์ของคนกะเหรี่ยงในอดีต ซึ่งสามารถแบ่งภูมิปัญญาของชาวกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีได้ออกเป็น 7 ด้าน ประกอบด้วย ที่อยู่อาศัย ขนบธรรมเนียม/จารีต/ประเพณี/ความเชื่อ อาหารท้องถิ่น สมุนไพรรักษาโรค/สาธารณสุขแบบดั้งเดิม ศิลปะการดนตรีและการละเล่น ศิลปหัตถกรรม/งานฝีมือ และการทำมาหากิน สามารถอธิบายได้ ดังนี้

1.2.3.1 ที่อยู่อาศัย

ชาวกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีมีภูมิปัญญาในด้านการสร้างที่อยู่อาศัย ที่เน้นการปลูกสร้างบ้านเรือนให้เข้ากับบริบทของชุมชนที่อยู่กับธรรมชาติ ซึ่งจะใช้วัสดุจากธรรมชาติมาเป็นองค์ประกอบหลักในการคิดสร้างสรรค์รูปแบบและลักษณะของการสร้างบ้าน ทั้งนี้จากการสัมภาษณ์คนกะเหรี่ยงในชุมชน และการสังเกตลักษณะของที่อยู่อาศัยของชาวกะเหรี่ยงในชุมชนอำเภอบ้านคา ทำให้ผู้วิจัยได้สรุปข้อมูลด้านที่อยู่อาศัยของชาวกะเหรี่ยงในปัจจุบันสามารถแบ่งออกเป็น 2 รูปแบบ คือ ที่อยู่อาศัยแบบดั้งเดิม และที่อยู่อาศัยแบบสมัยใหม่ ซึ่งอธิบายข้อมูลการวิเคราะห์ได้ดังนี้

ที่อยู่อาศัยแบบดั้งเดิม

หมู่บ้านชาวกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีตั้งแต่ดั้งเดิมเป็นบ้านชั้นเดียว ยกพื้นสูงหลังคามุงด้วยหญ้าคาใบจากหรือใบกะพ้อตัวบ้านใช้ไม้ไผ่แล้วมัดด้วยหวายภายในบ้านมีบริเวณที่โล่งแบ่งเป็นสัดส่วนคือนอกชานบ้านหมายถึงบริเวณตรงด้านหน้าเมื่อขึ้นบันไดบ้านไป

ถัดเข้าไปคือห้องครัวห้องนอนและบริเวณที่สำหรับแขกคือบริเวณที่ยกพื้นขึ้นอีกระดับหนึ่งแต่บ้านบางหลังมีการสร้างห้องครัวไว้บริเวณข้าง ๆ ตัวบ้านนอกจากนี้บริเวณด้านล่างจะมีคอกสำหรับเลี้ยงสัตว์ห้องน้ำทั้งนี้การแบ่งสัดส่วนขึ้นอยู่กับพื้นที่บริเวณบ้านและความพึงพอใจของเจ้าของบ้านด้วย

ชาวกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีมีความเชื่อเกี่ยวกับการมาเยือนบ้านว่าหากแขกที่มามีบ้านเดินขึ้นบันไดบ้านในขณะที่ก้าวขึ้นบันไดถ้าเหยียบบันไดหักเจ้าของบ้านต้องเสียเงินให้แขกเป็นเงิน 5 บาทโดยต้องใส่พานมีดอกไม้รูปเทียนถือว่าเป็นการนำสิ่งดี ๆ มาให้เจ้าของบ้านแต่ถ้าตอนกลับลงบันไดบ้านหักเหยียบบันไดหากผู้ที่เป็นแขกต้องเสียเงินให้เจ้าของบ้านแทนถือว่ามาเยี่ยมแล้วทำข้าวของเสียหาย

ที่อยู่อาศัยแบบสมัยใหม่

ส่วนลักษณะบ้านเรือนแบบสมัยใหม่ เป็นการสร้างตามยุคสมัย โดยจะใช้การสร้างแบบบ้าน 1 ชั้น หรือ 2 ชั้นแล้วแต่ความสะดวกของเจ้าของบ้าน โดยปัจจุบันจะมีการสร้างโดยใช้อิฐ หรือปูนซีเมนต์ โดยหลังคาบ้านในปัจจุบันเปลี่ยนมาเป็นกระเบื้อง หรือสังกะสีแทน เหตุผลที่เปลี่ยนเพราะความทันสมัย ปลอดภัยต่อพายุฝน และความคงทนถาวรของบ้านเรือนนั่นเอง

จะเห็นได้ว่าภูมิปัญญาในการสร้างที่อยู่อาศัยของชาวกะเหรี่ยงนั้น เป็นสิ่งที่ถูกถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่น ซึ่งภูมิปัญญาดังกล่าวได้ถูกปรับเปลี่ยนไปตามยุคสมัยและความเหมาะสมกับบริบทของชุมชน จึงทำให้ที่อยู่อาศัยของชาวกะเหรี่ยงได้ปรับเปลี่ยนไปตามเทคโนโลยีและความก้าวหน้าในสังคมปัจจุบัน หากแต่ชาวกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรียังคงอนุรักษ์และสร้างที่อยู่อาศัยแบบดั้งเดิมเพื่อเป็นที่พักอาศัยแบบชั่วคราว ซึ่งไม่สามารถใช้เป็นที่พักแบบถาวรได้เหมือนในอดีตเนื่องจากสภาพภูมิอากาศและสภาพภูมิประเทศได้เปลี่ยนแปลงไป ทำให้ที่อยู่อาศัยแบบดั้งเดิมไม่สามารถใช้งานได้อย่างยืนนานและไม่สะดวกต่อการดำเนินชีวิตในสังคมปัจจุบัน

1.2.3.2 ขนบธรรมเนียม/จารีต/ประเพณี/ความเชื่อ

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกปราชญ์ชาวกะเหรี่ยงในด้านพิธีกรรมนั้น ทำให้ผู้วิจัยสามารถสรุปข้อมูลภูมิปัญญาและเทคโนโลยีในด้านขนบธรรมเนียม จารีต ประเพณี ความเชื่อของชาวกะเหรี่ยง จังหวัดราชบุรี ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิตของคนกะเหรี่ยงในชุมชน โดยมีทั้งหมด 7 พิธีกรรม ได้แก่ พิธีการเกิด พิธีงานศพ พิธีแต่งงาน ประเพณีเวียนเจดีย์ก่อทราย พิธีไหว้ต้นไม้ ประเพณีกินข้าวท่อ และพิธีเกี่ยวกับผี ซึ่งสามารถสรุปได้ ดังนี้

พิธีการเกิด

ประเพณีการเกิดของชาวกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีนั้น ได้เป็นความเชื่อที่สืบทอดกันมาตั้งแต่บรรพบุรุษ โดย นายบุญมี พอชู ชาวกะเหรี่ยงในตำบลบ้านคาได้กล่าวว่า

“สมัยก่อนตอนพุ่งเกิดมา พอคลอดออกจากท้องแม่ คนทำคลอดก็เอายาสระตือไปใส่ไว้ในกระบอกไม้ไผ่แล้วเอาไปวางไว้บนต้นไม้สูง ๆ เพราะคนกะเหรี่ยงสมัยก่อนเขาเชื่อ

ว่า ถ้าเอาสายสะดือเด็กตอนเกิดไปไว้บนยอดไม้สูง ๆ จะทำให้เด็กคนนั้นมีอายุยืนยาวเหมือนต้นไม้ และถือว่าต้นไม้ต้นนั้นเป็นชีวิตของตัวเอง ห้ามตัด ห้ามทำลาย เพราะถ้าตัดทำลายต้นไม้ต้นที่เราเอาสะดือไปไว้ นั้น จะทำให้เราเจ็บไข้ ป่วยหรือเกิดอันตรายต่าง ๆ ได้ และหากผลอพลาตไปทำลายต้นไม้แล้วนั้น จะต้องมีการทำพิธีเรียกขวัญ โดยทำการเช่นไหว้ด้วยไข่ต้ม รูป เทียน เพื่อเป็นการเรียกให้ขวัญที่ถูกทำลายไปพร้อมกับต้นไม้ได้กลับมาอยู่กับเนื้อกับตัว” (สัมภาษณ์ บุญมี พอซู, ชาวกะเหรี่ยง ในตำบลบ้านคา, 30 ตุลาคม 2562)

พิธีงานศพ

ชาวกะเหรี่ยง จังหวัดราชบุรี ได้มีพิธีกรรมเมื่อมีผู้เสียชีวิตที่สืบทอดกันมาเป็นเวลายาวนาน นั่นคือ พิธีงานศพของชาวกะเหรี่ยง ชาวกะเหรี่ยงที่มาร่วมงานนั้นจะนำข้าวสารมาร่วมงานเพื่อเป็นการช่วยแบ่งเบาภาระบ้านที่มีงานศพ โดยหากมีคนในชุมชนได้เสียชีวิตลงนั้น ชาวกะเหรี่ยงในชุมชนจะมาช่วยกันสานลำแพนหรือเสื่อที่ทำจากไม้ไผ่ เพื่อใช้สำหรับห่อศพแทนการใช้โลงศพ โดยภายหลังได้มีการใช้ไม้กระดานที่เป็นไม้เนื้ออ่อนที่หาได้ง่ายในชุมชนมาทำเป็นโลงศพ ซึ่งชาวกะเหรี่ยงจะมีการแต่งกายให้ศพด้วยชุดเสื้อผ้ากะเหรี่ยงก่อนจะนำบรรจุในโลงศพ ทั้งนี้จะใส่ใบน่อยหน้าและใบฝรั่งลงในโลงศพด้วย เพื่อเป็นการช่วยในการดับกลิ่นศพไม่ให้มีกลิ่นเหม็นนั่นเอง (สัมภาษณ์ บุญมี พอซู, ชาวกะเหรี่ยงในตำบลบ้านคา, 30 ตุลาคม 2562)

หากเป็นศพของผู้สูงอายุในชุมชนนั้น จะนำศพไว้ให้ลูกหลานและคนในชุมชนได้กราบไหว้เป็นเวลา 1-3 คืน แล้วจะนำไปฝัง เพื่อให้ญาติที่อยู่ไกลได้เดินทางมาเคารพศพได้ทันเมื่อรู้ข่าวการเสียชีวิต เดิมทีนั้นยังไม่มีพิธีสวดพระอภิธรรม ซึ่งการสวดพระอภิธรรมนั้นเกิดมาพร้อม ๆ กับการมีวัด คนกะเหรี่ยงที่มาร่วมงานนั้น จะมีการร้องเล่นเพลง ซึ่งเป็นเพลงเศร้า มีเนื้อหาที่แสดงให้เห็นถึงการใช้ชีวิตร่วมกันมาของคนกะเหรี่ยงตอนยังมีชีวิตอยู่ตั้งแต่เด็กจนถึงวันที่จากกันไป แต่ถ้าเป็นศพเด็กจะไม่มีพิธีนำศพไว้ข้ามคืน ชาวกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีจะนำศพเด็กไปฝังทันที ในการนี้ชาวกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีได้มีความเชื่อว่าคนตายแล้วต้องไปเกิดใหม่ซึ่งมาพร้อมกับการเข้ามาของการนับถือศาสนาพุทธ ดังนั้นชาวกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีจึงได้ทำการขุดกระดูกของญาติที่ถูกฝังไว้มาเผาทุกคน ซึ่งจะทำการเผาบริเวณป่าช้าที่บริเวณวัด

ในปัจจุบันทุกชุมชนกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีจะมีวัดที่มีเมรุและเตาเผาศพ ทำให้พิธีงานศพของชาวกะเหรี่ยงได้เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม ชาวกะเหรี่ยงนำศพมาเผาที่วัด หากแต่ยังคงปรากฏกลิ่นอายความเชื่อของชาวกะเหรี่ยงคือเมื่อเผาศพเสร็จสิ้นแล้วนั้นจะนำน้ำที่แช่ด้วยใบส้มป่อยและขมิ้นมาลูบหน้าเพื่อให้สีผิวของผู้ที่เสียชีวิตและเป็นสิริมงคลให้แก่ชีวิตนั่นเอง (สัมภาษณ์ ชาญ กะพุก, ชาวกะเหรี่ยงในอำเภอบ้านคา, 28 ตุลาคม 2562)

พิธีแต่งงาน

พิธีแต่งงานของชาวกะเหรี่ยง จังหวัดราชบุรี จะใช้เวลาในการจัดงานทั้งหมด 2 วัน ซึ่งชาวบ้านในชุมชนจะช่วยกันแห่เจ้าบ่าวไปยังบ้านเจ้าสาว เมื่อถึงบ้านเจ้าสาวแล้วนั้น คนในบ้านเจ้าสาวจะนำน้ำมาล้างเท้าให้กับเจ้าบ่าวพร้อมกับสวมเสื้อผ้าชุดใหม่ให้เจ้าบ่าว จากนั้นจะมีการกินอาหารโดยเจ้าบ่าวและเจ้าสาวจะผลัดกันป้อนอาหารให้แก่กัน ทั้งนี้จะมีตัวแทนฝ่ายเจ้าบ่าว 1 คน และฝ่ายเจ้าสาว 1 คน มาร้องเพลงเป็นการอวยพรให้แก่เจ้าบ่าวและเจ้าสาว พร้อมกับการผูกมือเรียกขวัญ

ในพิธีแต่งงานนั้นสิ่งที่สำคัญของการจัดพิธีคือ การนำของขวัญมอบให้แก่ญาติพี่น้องที่สนิทสนมทั้งสองฝ่าย ซึ่งพิธีการมอบของขวัญนั้นจะมีความสุขสนุกสนาน โดยตัวแทนของฝ่ายเจ้าบ่าวและเจ้าสาวจะแก้มองและทำอากัปกิริยาไม่พึงพอใจต่อของขวัญที่ได้รับ เพื่อให้แขกที่มาร่วมงานได้เกิดความสุขสนุกสนาน ซึ่งในวันแรกของพิธีแต่งงานนั้น เจ้าสาวจะต้องร้องประกาศว่าตนเองจะสละโสดให้ทุกคนได้รับรู้ และจะเปลี่ยนชุดการแต่งกายจากผู้หญิงโสดเป็นการแต่งกายชุดผู้หญิงที่แต่งงานแล้วนั่นเอง

ที่อยู่อาศัยหรือบ้านนั้น จะถือว่าเป็นพื้นที่ทางจิตวิญญาณของภรรยา ซึ่งจะมีการทำพิธีเดอะมิงเขี้ยวขึ้นหลังจากที่สามีได้ย้ายเข้าไปอยู่ในบ้านภรรยาแล้ว โดยพิธีนี้กระทำขึ้นเพื่อเป็นการบอกให้ฝ่ายมารดาของภรรยาได้รับรู้ถึงการแต่งงานของลูกสาว จากนั้นภรรยาจะเป็นผู้ที่มีอำนาจในการตัดสินใจว่าจะอนุญาตให้สามีหรือบุคคลอื่น ๆ เข้ามาอยู่ในบ้านได้หรือไม่ (สัมภาษณ์ บุญมี พอซุ, ชาวกะเหรี่ยงในตำบลบ้านคา, 28 ตุลาคม 2562) ซึ่งจะเห็นได้ว่าชาวกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีนั้น ฝ่ายหญิงจะมีอำนาจในการตัดสินใจเรื่องภายในบ้าน และจะให้เป็นผู้เริ่มทำพิธีต่าง ๆ ก่อนเสมอ

ประเพณีเวียนเจดีย์ก่อทราย

ชาวกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีจะจัดประเพณีเวียนเจดีย์ก่อทรายขึ้นในช่วงเดือนห้าทางจันทรคติหรือตรงกับช่วงเดือนเมษายน ซึ่งชาวกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีจะมีกิจกรรมการรดน้ำขอพรและทำบุญ โดยประเพณีเวียนเจดีย์ก่อทรายนั้นจะมีความคล้ายคลึงกับประเพณีขนทรายเข้าวัดก่อพระเจดีย์ทรายคนไทยนั่นเอง ในกรณีนี้ชาวกะเหรี่ยงจะมีประเพณีก่อพระเจดีย์ทรายหลังจากนั้น จะทำการเดินเวียนเทียนรอบเจดีย์หรือเสาหลักบ้าน เรียกว่า เวียนเจดีย์ โดยมักจะถือเอาวันพระสิ้นเดือนห้าเป็นวันพิธี

ในช่วงเช้าของประเพณีเวียนเจดีย์ก่อทรายนั้น ชาวกะเหรี่ยงจะร่วมกันไปทำบุญที่วัด จากนั้นจะช่วยกันนำทรายจากลำห้วยมากองไว้รอบ ๆ เจดีย์หรือเสาหลักบ้าน แล้วจึงช่วยกันก่อพระเจดีย์ทรายรอบเสาหลักบ้านขึ้น ซึ่งจะตกแต่งพระเจดีย์ทรายด้วยดอกไม้หลากสีให้เกิดความสวยงาม

จากนั้นในช่วงเย็นจะมีการจุดเทียน ซึ่งจะมีผู้อาวุโสในชุมชนเป็นผู้ทำพิธี จากนั้นชาวกะเหรี่ยงจะเดินเวียนเทียนรอบเจดีย์หรือเสาหลักบ้านจำนวน 3 รอบ ซึ่งชาวกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีมีความเชื่อว่า ในการเดินเวียนเทียนรอบเจดีย์หรือเสาหลักบ้านนั้นจะเป็นการสร้าง ความสิริมงคลให้แก่ชีวิต ทั้งนี้ได้มีการร้องเพลงเป่าแคน สร้างความสนุกสนานอีกด้วย (สัมภาษณ์ บุญมี พอชู, ชาวกะเหรี่ยงในตำบลบ้านคา, 28 ตุลาคม 2562)

พิธีไหว้ต้นไม้

ภาพที่ 47 พิธีไหว้ต้นไม้

ชาวกระเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีจะให้ความเคารพนับถือ ช่งทะรี (เจ้าแห่งแผ่นดิน) โฟโตกุ (เจ้าแห่งน้ำ) และพียบูโย (เจ้าแห่งข้าว) ซึ่งชาวกะเหรี่ยงมีความเชื่อว่าเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่คอยดูแลปกป้องรักษาหมู่บ้านและคอยสร้างความอุดมสมบูรณ์ให้แก่ชุมชน ทั้งนี้ชาวกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีมีความผูกพันกับป่าเขา ซึ่งการดำรงอยู่ของชาวกะเหรี่ยงจะพึ่งพิงอิงอาศัยธรรมชาติเป็นหลัก ตั้งแต่เกิด ซึ่งชาวกะเหรี่ยงถือว่าผีหรือเทวาอารักษ์ของต้นไม้ นั้นจะคอยปิดป่าสิ่งที่ไม่ดีออกไปจากชุมชน และยังถือว่าต้นไม้ที่มีเทวาอารักษ์อยู่นั้นเป็นต้นไม้ศักดิ์สิทธิ์ที่จะเป็นตัวแทนผืนป่าทั้งหมด

จากนั้นหลังจากเสร็จสิ้นพิธีไหว้ต้นไม้แล้วนั้น ชาวกะเหรี่ยงในชุมชนจะร่วมกันรับประทานอาหาร ร้องรำทำเพลง สร้างความสนุกสนานครึกครื้น และเป็นการแสดงเพื่อขอบคุณต่อป่าเขาที่ให้ชาวกะเหรี่ยงได้อยู่อาศัยมาตั้งแต่บรรพบุรุษ (สัมภาษณ์ บุญมี พอชู, ชาวกะเหรี่ยงในตำบลบ้านคา, 28 ตุลาคม 2562)

ประเพณีกินข้าวห่อ

ภาพที่ 48 ประเพณีกินข้าวห่อ

ประเพณีกินข้าวห่อ เป็นประเพณีชาวกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีปฏิบัติสืบทอดกันมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ซึ่งเป็นการเรียกขวัญให้แก่สมาชิกในครอบครัว ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างความรักความสามัคคีให้เกิดขึ้นภายในครอบครัว โดยจะจัดขึ้นในช่วงเดือน 9 ของทุกปี ซึ่งตรงกับเดือนสิงหาคม ทั้งนี้จะมีการเตรียมการจนถึงวันงานจำนวน 4 วัน ดังนี้

วันแรก เป็นวันที่ชาวกะเหรี่ยงจะช่วยกันจัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่ใช้สำหรับทำข้าวห่อและทำน้ำจิ้ม ตลอดจนหาจัดเตรียมของสำหรับผูกมือเรียกขวัญอันประกอบด้วย ด้ายแดง กล้วย อ้อย ดอกไม้ เม็ดเงิน ข้าวเหนียว

ภาพที่ 49 การเตรียมของในการทำพิธีผูกมือเรียกขวัญ

วันที่สอง เป็นวันที่สมาชิกในครอบครัวจะต้องช่วยกันห่อข้าวเหนียว โดยจะมีลักษณะเป็นกรวยแหลม มัดด้วยตอกเพื่อไม่ให้ข้าวเหนียวหล่นออกจากกรวยใบตอง

วันที่สาม เป็นวันต้มข้าวเหนียวที่ได้ห่อไว้ในกระทะหรือป้อนที่สะดวกและหาง่าย ซึ่งในการต้มจะใช้ระยะเวลาที่ยาวนานตั้งแต่เช้าจนถึงเย็น ในขณะที่รอข้าวห่อสุกนั้น ชาวกะเหรี่ยงจะเตรียมชุดมะพร้าวเพื่อทำน้ำจิ้ม แต่เดิมนั้นจะใช้น้ำผึ้งเป็นน้ำจิ้ม แต่ปัจจุบันน้ำผึ้งเริ่มหาได้ยากในชุมชน จึงต้องกวนมะพร้าวเป็นน้ำจิ้มแทนน้ำผึ้ง

วันที่สี่ เป็นวันที่ทำพิธีผูกมือและกินข้าวห่อ ชาวกะเหรี่ยงจะตีเกราะเคาะไม้ โดยบ้านผู้นำจะเริ่มส่งสัญญาณให้เริ่มทำพิธี จากนั้นทุกบ้านในชุมชนจะเริ่มทำพิธีพร้อมกัน โดยผู้อาวุโสในบ้านจะเป็นผู้ทำพิธีผูกมือให้แก่มสมาชิกในบ้าน หากสมาชิกในบ้านมีคนเกิดเดือน 9 สมาชิกคนนั้นจะต้องผูกทั้งข้อแขนและข้อเท้าทั้งสองข้าง แต่หากเกิดในเดือนอื่น ๆ จะผูกแค่แขนทั้งสองข้างเท่านั้น ซึ่งประเพณีกินข้าวห่อนี้มีความเชื่อที่ชาวกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีได้เชื่อว่า ประเพณีกินข้าวห่อนี้ เป็นการสร้างจิตสำนึกให้สมาชิกในครอบครัวนั้นกระทำแต่สิ่งที่ดีงาม หากกระทำความไม่ดี ขวัญจะหนีหายไปจากตัว ซึ่งประเพณีกินข้าวห่อเป็นการเรียกขวัญของสมาชิกในบ้านให้มาอยู่กับเนื้อกับตัว และให้มีสติในการดำเนินชีวิต (สัมภาษณ์ บุญมี พอชู, ชาวกะเหรี่ยงในตำบลบ้านคา, 28 ตุลาคม 2562)

พิธีเกี่ยวกับผี

ชาวกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี ได้มีความเชื่อเกี่ยวกับผีตั้งแต่บรรพบุรุษ เนื่องจากชาวกะเหรี่ยงได้ดำรงชีวิตเกี่ยวพันกับทรัพยากรธรรมชาติ จึงทำให้มีความสัมพันธ์และเกิดเป็นพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับผีต่าง ๆ ในชีวิต โดยเฉพาะอย่างยิ่งความเชื่อเรื่องผีในด้านการเกษตร ซึ่งคนกะเหรี่ยงดำรงชีพด้วยการเกษตรเป็นหลัก จึงทำให้ความเชื่อและพิธีกรรมเกี่ยวกับผีในด้านการเกษตรจะเริ่มตั้งแต่เริ่มเพาะปลูกไปจนถึงการเก็บเกี่ยวผลผลิต ซึ่งจะเริ่มตั้งแต่เดือน 6 หรือช่วงเดือนพฤษภาคมเป็นต้นไป

เมื่อชาวกะเหรี่ยงเริ่มถางไร่เพื่อจัดเตรียมพื้นที่สำหรับการเกษตรนั้น จะมีการทำพิธีบอกกล่าวผีต่าง ๆ ในป่าเขาให้รับรู้ และขอพื้นที่สำหรับใช้เพาะปลูกเลี้ยงชีพ เพื่อไม่ให้ผีเหล่านี้มาสร้างอันตรายต่าง ๆ แก่ชาวกะเหรี่ยง ซึ่งจะมีการเลี้ยงผีไร่เมื่อต้นข้าวโตประมาณสองคืบ หรือประมาณ 20 เซนติเมตรช่วงข้าวกำลังตั้งท้อง ซึ่งชาวกะเหรี่ยงจะจัดเตรียมของเซ่นไหว้ เพื่อให้ผีไร่คุ้มครองต้นข้าวไม่ให้สัตว์ต่าง ๆ เข้ามาทำลาย หรือปดเป่าไม่ให้ไฟไหม้ และช่วยดูแลต้นข้าวให้เจริญเติบโตได้ผลผลิตที่ดี ซึ่งเมื่อข้าวเริ่มออกรวงจะมีการทำพิธีเรียกขวัญข้าว เพื่อให้ข้าวมีผลผลิตที่ดี และปลอดภัยจากสิ่งต่าง ๆ ที่จะเข้ามาทำลายให้ได้รับความเสียหาย (สัมภาษณ์ บุญมี พอชู, ชาวกะเหรี่ยงในตำบลบ้านคา, 28 ตุลาคม 2562)

1.2.3.3 อาหารท้องถิ่น

จากการสัมภาษณ์ชาวกะเหรี่ยงในอำเภอบ้านคาในด้านอาหารท้องถิ่นนั้น ผู้วิจัยได้ทำการรวบรวมข้อมูลและนำมาสรุปอาหารท้องถิ่นของชาวกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี ที่มีลักษณะโดดเด่นจำนวน 2 ประเภท คือ อาหารคาว และอาหารหวาน ซึ่งอาหารท้องถิ่นของชาวกะเหรี่ยงนั้น เป็นการนำเอาวัตถุดิบจากธรรมชาติมาสร้างสรรค์เป็นอาหารคาวและหวาน โดยมีรสชาติที่เป็นเอกลักษณ์ และนับเป็นภูมิปัญญาด้านอาหารที่สืบทอดกันมาจนถึงปัจจุบัน ซึ่งสามารถอธิบายได้ ดังนี้

อาหารคาว

ชาวกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี มีการคิดสร้างสรรค์วัตถุดิบการปรุงอาหารที่ได้จากธรรมชาติท้องถิ่น โดยอาหารคาวที่โดดเด่นของชาวกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี มีจำนวน 5 ชนิด ประกอบด้วย แกงหยวกกล้วย แกงอิ่ง ผัดเผ็ดหมูป่า แกงหน่อไม้ป่า และน้ำพริกกะเหรี่ยง โดยอธิบายได้ดังนี้

ภาพที่ 50 แกงหยวกกล้วย

แกงหยวกกล้วย เป็นแกงที่ชาวกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีนิยมแกงกินในครัวเรือน และในงานบุญต่าง ๆ ของชุมชน เช่น งานแต่ง งานบวช งานรีนเริง เป็นต้น เนื่องจากเป็นวัตถุดิบที่หาได้ง่ายในชุมชน ซึ่งมีส่วนผสมประกอบด้วย หยวกกล้วย เนื้อไก่ ไบมะกรูด ผักชี ต้นหอม น้ำมัน

นอกจากนี้แกงหยวกกล้วยนั้นจะต้องมีเครื่องแกงที่ใช้สำหรับปรุงให้เกิดรสชาติ ซึ่งส่วนผสมประกอบด้วย พริกกะเหรี่ยงตากแห้ง กระเทียม หอมแดง กะปิ เกลือ

ในขั้นตอนการทำแกงหยวกกล้วยนั้น จะต้องเริ่มจากการโคลกเครื่องแกงรวมกันให้ละเอียด จากนั้นนำเครื่องแกงมาผัดกับน้ำมันจนได้กลิ่นหอม แล้วใส่เนื้อไก่ลงไป เมื่อไก่สุกจึงนำหยวกกล้วยใส่ลงไปต้มจนหยวกกล้วยนิ่ม จากนั้นจึงใส่ใบมะกรูด โรยผักชีและต้นหอม (สัมภาษณ์ โภย ซอระระ, ชาวกะเหรี่ยงในอำเภอบ้านคา, 6 พฤศจิกายน 2562)

ภาพที่ 51 แกงอึ้ง

แกงอึ้ง เป็นแกงที่ชาวกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีชื่นชอบและนิยมรับประทานในช่วงฤดูฝน เพราะเป็นช่วงที่พบบึงเป็นจำนวนมาก ซึ่งส่วนผสมและวัตถุดิบในการแกงอึ้ง ประกอบด้วย อึ้ง ใบมะขามอ่อน ชিং ข่า ตะไคร้ ใบมะกรูด หอม กระเทียม พริกกะเหรี่ยงสด เกลือ ใบกระเพรา

วิธีการทำแกงอึ้งนั้น จะเริ่มจากการนำอึ้งมาคลุกเคล้ากับเกลือให้ทั่วทั้งตัวอึ้ง จากนั้นทิ้งพักไว้ประมาณ 30 นาที จากนั้นนำไปล้างน้ำให้สะอาด เมื่อล้างอึ้งเรียบร้อยแล้วก็นำอึ้งไปต้มในน้ำที่กำลังเดือด เมื่อหนังอึ้งเปื่อยแล้ว จึงตักอึ้งขึ้นมาใส่อกทิ้ง เก็บไข่เอาไว้ในท้อง เมื่อจัดการกับอึ้งเรียบร้อยแล้วนั้น ก็ตั้งน้ำให้เดือด ใส่ขิง ข่า ตะไคร้ ใบมะกรูด หอม กระเทียม พริกกะเหรี่ยงสด และเกลือลงไป รอดจนน้ำเดือดพล่านจึงนำอึ้งลงไปต้มหลังจากนั้นใส่ใบมะขามอ่อนลงไปเพื่อให้รสเปรี้ยวและดับกลิ่นคาวของอึ้ง (สัมภาษณ์ เคี้ย ตะกั้ง, ชาวกะเหรี่ยงในอำเภอบ้านคา, 6 พฤศจิกายน 2562)

ภาพที่ 52 ผัดเผ็ดหมูป่า

ผัดเผ็ดหมูป่า เป็นอาหารท้องถิ่นของชาวกะเหรี่ยงที่นิยมทำรับประทานกันทุกบ้าน เนื่องจากชาวกะเหรี่ยงนิยมเลี้ยงหมูป่าไว้ทุกบ้าน ดังนั้นหมูป่าจึงเป็นอาหารที่พบมากในชุมชนกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี ซึ่งมีส่วนผสม ประกอบด้วย เนื้อหมูป่า พริกแกงเผ็ด พริกกะเหรี่ยงสด กระชาย ใบโหระพา เกลือ น้ำมัน

วิธีการทำผัดเผ็ดหมูป่านั้น เริ่มจากการตั้งน้ำมันให้ร้อน จากนั้นนำเนื้อหมูป่าลงไปผัดให้สุก แล้วนำพริกแกงเผ็ดลงไปผัด เมื่อสุกแล้วนั้นเติมเกลือ และใส่พริกไทยอ่อน กระชาย ใบโหระพา และใบมะกรูดลงผัดจนสุก (สัมภาษณ์ เคี้ยว ตะกั้ง, ชาวกะเหรี่ยงในอำเภอบ้านคา, 6 พฤศจิกายน 2562)

ภาพที่ 53 แกงหน่อไม้ป่า

แกงหน่อไม้ป่า เป็นอาหารอีกชนิดหนึ่งที่พบมากในชุมชนกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี เนื่องจากชาวกะเหรี่ยงจะเข้าป่าเพื่อหาพืชผักมาปรุงอาหาร ในพื้นที่อำเภอบ้านคานั้นมีไผ่เป็นจำนวนมาก ทำให้พืชที่พบมากอีกชนิดหนึ่งคือ หน่อไม้ ดังนั้นชาวบ้านจึงนิยมนำหน่อไม้มาแกงเพื่อรับประทาน ทั้งนี้แกงหน่อไม้ป่ามีส่วนผสม ประกอบด้วย หน่อไม้ป่า ใบย่านาง (นำมาคั้นน้ำ) พริกแกง ตะไคร้ พืชผักต่าง ๆ ที่หาได้ตามบ้านเรือน

วิธีการทำแกงหน่อไม้ป่านั้น เริ่มจากการนำพริกแกง อันประกอบด้วย หอมแดง พริกกะเหรี่ยง เกลือ ตะไคร้ มาตำรวมกัน จากนั้นใส่หน่อไม้ลงไปเคี่ยวจนเปื่อยแล้วใส่ผักต่าง ๆ ลงไปรอจนน้ำเดือดจึงใส่น้ำใบย่านางลงไป ปรุงรสด้วยเกลือเล็กน้อยแล้วรอจนผักนิ่ม (สัมภาษณ์ โกย ซอระะ, ชาวกะเหรี่ยงในอำเภอบ้านคา, 6 พฤศจิกายน 2562)

ภาพที่ 54 น้ำพริกกะเหรี่ยง

น้ำพริกกะเหรี่ยง เป็นอาหารอีกชนิดหนึ่งที่แสดงให้เห็นถึงความเป็นกะเหรี่ยงได้อย่างชัดเจน ด้วยรสชาติของพริกและวัตถุดิบที่ใช้ปรุง จึงทำให้น้ำพริกกะเหรี่ยงมีรสชาติที่เผ็ดจัดจ้าน ซึ่งมีส่วนผสมประกอบด้วย พริกกะเหรี่ยงสด กระเทียม เกลือ แดงเปรี้ยว (ซึ่งเป็นแดงกวากะเหรี่ยงที่มีรสเปรี้ยว)

วิธีทำน้ำพริกกะเหรี่ยงนั้น เริ่มจากการนำพริกกะเหรี่ยงสด กระเทียม เกลือ มาโขกเข้ากันให้ละเอียด จากนั้นนำน้ำแดงเปรี้ยวมาใส่ลงไปคลุกเคล้าให้เข้ากัน (สัมภาษณ์ โภย ซอแระ, ชาวกะเหรี่ยงในอำเภอบ้านคา, 6 พฤศจิกายน 2562)

อาหารหวาน

ชาวกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีนั้น ไม่นิยมรับประทานของหวาน จึงไม่ค่อยนิยมทำของหวานรับประทานในชุมชน แต่มีขนมที่ถือว่าเป็นสัญลักษณ์ของชาวกะเหรี่ยงและมักจะทำขึ้นเมื่อมีงานมงคล และงานบุญต่าง ๆ ของชุมชน คือ หมี่ลี หรือภาษาพม่าเรียกว่า ทองโย๊ะ ซึ่งสามารถอธิบายได้ดังนี้

ภาพที่ 55 หมี่ลี/ทองโย๊ะ

หมี่สี/ทองโง๊ะเป็นชื่อของขนมกะเหรี่ยงชนิดหนึ่งที่นิยมทำขึ้นในงานมงคลทำจากข้าวเหนียวที่นึ่งสุกแล้ว นำไปคลุกเคล้ากับเกลือ งา หรือแฉง (งาชนิดหนึ่งมีกลิ่นหอม เมล็ดสีน้ำตาลอ่อน) แล้วนำไปตำในครกกระเดื่อง ตำจนข้าวเหนียวและส่วนผสมแหลกเป็นเนื้อเดียวกันจากนั้นนำมาปั้นเป็นแผ่น แล้วหั่นเป็นท่อน ๆ พอดีคำ จากนั้นจึงนำไปทอด ทานเปล่า ๆ จะกรอบนอก นุ่มและเหนียวหนึบด้านใน หอมกลิ่นงาจาง ๆ รสชาติอมหวานอมเค็มเล็กน้อย ในตัวเนื้อขนม หากชอบทานหวาน สามารถนำไปจิ้มกับนมข้นหวาน หรือน้ำผึ้ง (สัมภาษณ์ ฑี๊ยะ กะพุก, ชาวกะเหรี่ยงในอำเภอบ้านคา, 6 พฤศจิกายน 2562)

1.2.3.4 สมุนไพรรักษาโรค/สาธารณสุขแบบดั้งเดิม

ในการศึกษาด้านสมุนไพรรักษาโรค/สาธารณสุขแบบดั้งเดิมของชาวกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีนั้น ผู้วิจัยได้ทำการสนทนากลุ่ม และสัมภาษณ์เชิงลึกด้านสมุนไพรท้องถิ่นที่ชาวกะเหรี่ยงได้ใช้รักษาโรคตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน โดยทำการสัมภาษณ์หมอยาชาวกะเหรี่ยงในอำเภอบ้านคา (สัมภาษณ์ วัลลภ กาบพุก และคณะ, ปราชญ์สมุนไพรกะเหรี่ยง, 27 ตุลาคม 2562) ตลอดจนรวบรวมข้อมูลเชิงเอกสารด้านสมุนไพรจากหนังสือ ตำราสมุนไพรท้องถิ่น (เพียรวิเหมือนนงษ์ญาติ, 2524) เพื่อนำข้อมูลมาทำการสรุปและวิเคราะห์ในด้านภูมิปัญญาในการรักษาโรคซึ่งสมุนไพรที่ชาวกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีใช้ในการรักษาโรคนั้น สามารถจำแนกได้ตามลักษณะการรักษา โดยแบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ คือ สมุนไพรรักษาโรคภายนอกร่างกาย และสมุนไพรรักษาโรคภายในร่างกาย ทั้งนี้ผู้วิจัยได้สรุปข้อมูลด้านสมุนไพรที่พบอยู่ในชุมชนกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี และนิยมนำมาใช้สำหรับรักษาบรรเทาอาการต่าง ๆ จำนวน 35 ชนิด ซึ่งสามารถอธิบายได้ ดังนี้

สมุนไพรรักษาโรคภายนอกร่างกาย

สมุนไพรที่ชาวกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีนำมาใช้เป็นยารักษาโรคภายนอกร่างกายนั้น เป็นสมุนไพรที่พบได้ทั่วไปในชุมชน ส่วนใหญ่จะนำมารักษาแผลสด อาการคัน และโรคทางผิวหนัง เนื่องจากชาวกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีอาศัยอยู่ในพื้นที่ราบสูง มีสภาพภูมิอากาศที่หนาวเย็นผสมกับร้อนชื้นจึงเกิดโรคทางผิวหนังได้ง่าย อีกทั้งวิถีการดำเนินชีวิตในการทำการเกษตรจึงเป็นเหตุให้เกิดบาดแผลจากการทำงานได้ง่าย ดังนั้นสมุนไพรจึงเป็นการรักษาเบื้องต้นของชาวกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี นับเป็นภูมิปัญญาตั้งแต่สมัยบรรพบุรุษที่ถ่ายทอดมายังคนกะเหรี่ยงรุ่นหลังอย่าง คงคุณค่า ทั้งนี้จากการลงพื้นที่รวบรวมข้อมูลจากการสนทนากลุ่ม และสำรวจด้านสมุนไพรในชุมชนกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีนั้น พบสมุนไพรที่ใช้สำหรับรักษาโรคภายนอกร่างกายจำนวน 21 ชนิด ซึ่งสามารถอธิบายรายละเอียดของสมุนไพรในชุมชนกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีได้ ดังนี้

ภาพที่ 56 ชุมเห็ด

ชื่อสมุนไพร	ชุมเห็ด
ลักษณะของพืช	ชุมเห็ดเป็นไม้พุ่ม ดอกเป็นช่อสีเหลือง มีฝักแบนยาว ส่วนที่นำมาทำเป็นยาคือ ใบสด
สรรพคุณ	รักษาโรคกลากเกลื้อน โรคผิวหนัง
วิธีรักษา	นำใบมาตำหรือขยี้ผสมกับปูนแดงเล็กน้อย ทาบริเวณที่เป็นกลากเกลื้อนหรือโรคผิวหนังต่าง ๆ

ภาพที่ 57 ผักบุ้ง

ชื่อสมุนไพร	ผักบุ้ง
ลักษณะของพืช	ผักบุ้ง เป็นไม้ล้มลุก ซึ่งมีลำต้นที่เลื้อยทอดยาวไปตามน้ำหรือที่มีความชื้น มีดอกสีขาว สีชมพู และสีม่วง โดยส่วนที่นำมาทำเป็นยาคือ ส่วนของใบและลำต้น
สรรพคุณ	รักษาอาการบวมและแผลพุพอง และช่วยถอนพิษจากการถูกสัตว์กัดได้ เช่น แมลง ตะขาบ เป็นต้น
วิธีรักษา	นำผักบุ้งมาตำผสมกับเกลือเล็กน้อย จากนั้นนำไปพอกตรงบาดแผลหรือบริเวณที่ถูกสัตว์กัด จะช่วยถอนพิษได้เป็นอย่างดี

ภาพที่ 58 ข่า

ชื่อสมุนไพร	ข่า
ลักษณะของพืช	ข่าเป็นไม้ล้มลุกที่มีเหง้าอยู่ใต้ดิน ส่วนของก้านใบแผ่เป็นกาบหุ้มซ้อนกัน มีดอกสีขาวปนสีม่วงแดง ส่วนที่ใช้เป็นยาคือ เหง้า
สรรพคุณ	รักษาอาการฟกช้ำตามร่างกาย
วิธีรักษา	นำเหง้าข่าแก่มาหั่นเป็นแว่น ๆ บาง ๆ จากนั้นนำไปชุบเหล้าแล้วพอกตามร่างกายที่มีรอยฟกช้ำ

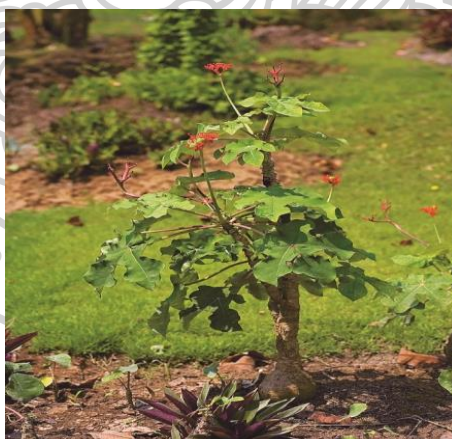
ภาพที่ 59 ทองพันชั่ง

ชื่อสมุนไพร	ทองพันชั่ง
ลักษณะของพืช	ทองพันชั่ง เป็นพืชที่ชอบความชื้น มีลักษณะเป็นพุ่ม มีดอกสีขาว ส่วนที่นำมาใช้ทำยาคือ ใบ
สรรพคุณ	รักษาโรคผิวหนังกลากเกลื้อน
วิธีทำยา	นำใบมาตำผสมกับเหล้าแล้วนำไปพอกตรงบริเวณที่เป็นกลากเกลื้อนหรือบริเวณที่มีปัญหาเกี่ยวกับผิวหนัง

ภาพที่ 60 ฝรั่งป่า

ชื่อสมุนไพร	ฝรั่งป่า
ลักษณะของพืช	ฝรั่งป่า เป็นพืชที่มีลักษณะใบหนาและแข็ง ผิวใบมีสีเขียวอมเทา เปลือกต้นเรียบ ยอดอ่อนมีขนอ่อนสั้น ๆ ส่วนที่นำมาใช้เป็นยาคือ ใบ
สรรพคุณ	รักษาโรคทางผิวหนัง
วิธีรักษา	นำใบฝรั่งป่ามาตำผสมกับเหล้า แล้วนำไปพอกบริเวณที่เป็นโรคผิวหนัง

ภาพที่ 61 หนุมานั่งแท่น

ชื่อสมุนไพร	หนุมานั่งแท่น
ลักษณะของพืช	หนุมานั่งแท่น มีลักษณะเป็นไม้พุ่ม มีลำต้นพองที่บริเวณโคน ใบแตกแขนง ส่วนที่นำมาทำเป็นยา คือ น้ำยาง
สรรพคุณ	รักษาแผลสด และช่วยในการห้ามเลือด
วิธีรักษา	กรีดน้ำยางของต้นหนุมานั่งแท่นมาพาดตรงบริเวณบาดแผล

ภาพที่ 62 บัวบก

ชื่อสมุนไพร	บัวบก
ลักษณะของพืช	บัวบก เป็นพืชที่มีลักษณะใบคล้ายใบบัว มีลักษณะเป็นพืชล้มลุกแผ่ขยายกิ่งก้านไปตามพื้นดินแนวราบ ส่วนที่ใช้ทำยา คือ ใบและลำต้น
สรรพคุณ	รักษาโรคผิวหนัง
วิธีทำยา	นำใบและลำต้นบัวบกมาตำให้ละเอียด จากนั้นนำไปพอกบริเวณที่เป็นโรคผิวหนัง

ภาพที่ 63 แพงพวยน้ำ

ชื่อสมุนไพร	แพงพวยน้ำ
ลักษณะของพืช	แพงพวยน้ำ มีลักษณะเป็นพืชที่เลื้อยไปตามพื้นน้ำ ชูยอดขึ้นสูง ดอกสีขาว ส่วนที่นำมาใช้เป็นยาคือ ใบ
สรรพคุณ	รักษาอาการร้อนในร่างกาย
วิธีทำยา	นำใบมาตำให้ละเอียดแล้วแปะไว้ที่ขยับ จะช่วยรักษาอาการร้อนในร่างกายได้เป็นอย่างดี

ภาพที่ 64 ว่านหางจระเข้

ชื่อสมุนไพร	ว่านหางจระเข้
ลักษณะของพืช	ว่านหางจระเข้ เป็นพืชที่อยู่ในตระกูลล้มลุก มีสีเขียว ลักษณะต้นเป็นปล้อง ใบเดี่ยวหนายาว และมีโคนใบใหญ่ ปลายแหลม ขอบใบมีลักษณะเป็นหนาม ส่วนที่นำมาทำยาคือ เนื้อใบ
สรรพคุณ	รักษาบาดแผลต่าง ๆ ตามร่างกาย
วิธีทำยา	นำใบว่านหางจระเข้มาล้างเอายางออก จากนั้นนำเนื้อวุ้นมาแปะตรงบาดแผลต่าง ๆ จะช่วยรักษาและสมานแผลได้เป็นอย่างดี

ภาพที่ 65 ส้มกบ

ชื่อสมุนไพร	ส้มกบ
ลักษณะของพืช	ส้มกบ เป็นวัชพืชพุ่มเตี้ย มีลักษณะลำต้นทอดเลื้อยไปตามพื้นดิน ส่วนของลำต้นมีขนขึ้นปกคลุมอยู่ ส่วนที่ใช้ทำยาคือ ใบ
สรรพคุณ	รักษาอาการฟกช้ำตามร่างกาย
วิธีทำยา	นำใบมาตำให้ละเอียดแล้วพอกบริเวณที่มีรอยฟกช้ำตามร่างกาย

ภาพที่ 66 หญ้างวงช้าง

ชื่อสมุนไพร	หญ้างวงช้าง
ลักษณะของพืช	หญ้างวงช้าง เป็นพืชล้มลุก จะพบได้ในช่วงฤดูฝนเพียงเท่านั้น ดอกมีสีม่วง ปลายใบมีลักษณะแหลมขอบใบเป็นหยัก ส่วนที่นำมาใช้ทำยาคือ ใบ
สรรพคุณ	รักษาอาการผิวหนังเป็นหนอง
วิธีทำยา	นำใบมาตำให้ละเอียด พอกบนบาดแผลที่มีหนอง จะช่วยรักษาให้หนอง ยุบตัวลง

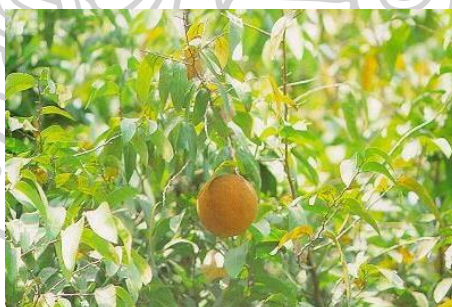
ภาพที่ 67 มะคำดีควาย

ชื่อสมุนไพร	มะคำดีควาย
ลักษณะของพืช	มะคำดีควาย มีลักษณะเป็นไม้ยืนต้นขนาดใหญ่ ใบใหญ่ติดกับลำต้นแบบ สลับ ประกอบด้วยใบย่อยรูปใบรียาว หรือขอบใบค่อนข้างขนานขนาดกัน ปลายและโคนใบแหลม เนื้อใบ 2 ข้างไม่เท่ากัน ดอกเล็กสีขาวอมเหลือง หรืออมเขียว ดอกเป็นช่อยาว ผลค่อนข้างกลมสีส้ม ส่วนที่นำมาใช้ทำยา คือ ผล
สรรพคุณ	รักษาโรคผิวหนัง (ชันนะตุ)
วิธีทำยา	นำผลมาต้มน้ำ จากนั้นนำไปโคลมตรงบริเวณที่เป็นโรคผิวหนัง

ภาพที่ 68 ขมิ้น

ชื่อสมุนไพร	ขมิ้น
ลักษณะของพืช	ขมิ้น มีลักษณะเป็นไม้ล้มลุก มีเหง้าอยู่ใต้ดิน เนื้อในของเหง้าจะมีสีเหลืองส้ม มีกลิ่นฉุน ส่วนใบมีลักษณะเป็นใบเลี้ยงเดี่ยว กลางใบมีสีแดงคล้ำ ส่วนที่นำมาทำเป็นยาคือ เหง้า
สรรพคุณ	รักษาโรคผิวหนัง
วิธีทำยา	นำเหง้าขมิ้นมาหั่นบาง ๆ จากนั้นนำไปผสมเหง้าพอกบริเวณที่เป็นโรคผิวหนัง

ภาพที่ 69 กระเบา

ชื่อสมุนไพร	กระเบา
ลักษณะของพืช	กระเบา มีลักษณะเป็นไม้ยืนต้น เปลือกและลำต้นมีสีน้ำตาล ผิวเรียบ กิ่งอ่อนมีขนสีน้ำตาลแดงขึ้นปกคลุมตามกิ่ง ส่วนที่ใช้ทำยาคือ ผล
สรรพคุณ	รักษาโรคทางผิวหนัง และรักษาโรคผมร่วน
วิธีทำยา	นำผลมาคั้นน้ำจากนั้นนำไปทาที่บริเวณที่เป็นโรคผิวหนังและหนังศีรษะเพื่อรักษาอาการต่าง ๆ

ภาพที่ 70 พญาไร้ใบ

ชื่อสมุนไพร	พญาไร้ใบ
ลักษณะของพืช	พญาไร้ใบ มีลักษณะเป็นไม้พุ่มขนาดเล็ก ไม่มีใบ ไม่มีหนาม ลำต้นมีน้ำ ยางมากและมีกิ่งก้านเป็นลักษณะกลมสีเขียวแตกกิ่งก้านทึบ ส่วนที่ นำมาใช้เป็นยาคือ ราก
สรรพคุณ	รักษาโรคริดสีดวงทวาร แก้อาการกระตุกเตาะ รักษาอาการปวดบวม
วิธีทำยา	นำรากมาโขลกพอกบริเวณที่เป็นริดสีดวงทวาร และตรงบริเวณที่มี อาการปวดบวม จะช่วยรักษาอาการต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี

ภาพที่ 71 เสลดพังพอน

ชื่อสมุนไพร	เสลดพังพอน
ลักษณะของพืช	เสลดพังพอน มีลักษณะเป็นกิ่งไม้พุ่มและเถา เลื้อยพาดไปตามต้นไม้ชนิด อื่น ๆ ลำต้นจะมีลักษณะเกลี้ยงกลม มีผิวเรียบเป็นปล้องสีเขียว ต้นอ่อน เป็นสีเขียว ส่วนที่ใช้ทำยาคือ ใบและราก
สรรพคุณ	รักษาแผลน้ำร้อนลวก และช่วยถอนพิษจากแมลงกัดต่อย
วิธีทำยา	นำใบและรากมาตำ แล้วนำไปพอกทิ้งไว้บริเวณที่เป็นแผลหรือโดนแมลง กัดต่อย จะช่วยถอนพิษได้อย่างรวดเร็ว

ภาพที่ 72 สาบเสือ

ชื่อสมุนไพร	สาบเสือ
ลักษณะของพืช	สาบเสือ อยู่ในกลุ่มวัชพืชที่พบจำนวนมาก โดยมีลักษณะเป็นไม้ล้มลุกที่แตกกิ่งก้าน กิ่งและลำต้นจะมีขนอ่อน ๆ ปกคลุม ใบมีสีเขียวอ่อน ลักษณะเป็นรูปรีทรงสามเหลี่ยม ปลายใบแหลม ฐานใบกว้าง ส่วนที่นำมาใช้เป็นยาคือ ใบ
สรรพคุณ	รักษาอาการผื่นคัน และบรรเทาอาการปวดจากแมลงกัดต่อย
วิธีทำยา	นำใบสาบเสือมาตำหรือขยี้ให้ละเอียด จากนั้นนำไปพอกบริเวณที่มีอาการผื่นคัน หรือบริเวณที่โดนแมลงกัดต่อย

1.2.3.5 สมุนไพรรักษาโรคภายในร่างกาย

จากการสนทนากลุ่ม และสัมภาษณ์เชิงลึกในกลุ่มปราชญ์ชุมชนกะเหรี่ยงด้านสมุนไพร (สัมภาษณ์ วัลลภ กาบพูน และคณะ, ปราชญ์สมุนไพรกะเหรี่ยง, 14 กรกฎาคม 2562) และการรวบรวมศึกษาค้นคว้าเชิงเอกสารจากหนังสือ เอกสารตำราสมุนไพรพื้นบ้าน (พะเยาว์เหมือนวงศ์ญาติ, 2524) ทำให้ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลสมุนไพรกะเหรี่ยงที่พบในพื้นที่อำเภอบ้านคา และชาวกะเหรี่ยงนำมาใช้เป็นยารักษาโรคที่เกิดขึ้นภายในร่างกาย จำนวน 14 ชนิด โดยสามารถสรุปข้อมูลได้ดังนี้

ภาพที่ 73 ว่านชักมดลูก

ชื่อสมุนไพร	ว่านชักมดลูก
ลักษณะของพืช	ว่านชักมดลูก มีลักษณะลำต้นที่มีหัวอยู่ใต้ดิน ใบเรียวยาวมีขนอ่อน ๆ อยู่หลังใบ เส้นกลางใบมีสีแดง ส่วนที่นำมาใช้ทำยาคือ หัว
สรรพคุณ	รักษาอาการประจำเดือนมาไม่ปกติของสตรี รักษาอาการปวดท้องประจำเดือน บำรุงร่างกายของสตรี
วิธีทำยา	นำหัวว่านชักมดลูกมาปอกเปลือกล้างน้ำให้สะอาด จากนั้นนำไปต้มกับน้ำ ใช้ดื่มเพื่อเป็นยารักษาอาการประจำเดือนมาไม่ปกติและใช้เป็นยาบำรุงร่างกายของสตรี

ภาพที่ 74 ย่านาง

ชื่อสมุนไพร	ย่านาง
ลักษณะของพืช	ย่านาง มีลักษณะเป็นเถา ไม้เลื้อย ในส่วนของเถาอ่อนมีขนอ่อนปกคลุมเถาแก่มีผิวเรียบสีเขียวเข้ม ใบมีลักษณะคล้ายรูปไข่ ปลายใบเรียว สามารถเจริญเติบโตได้ในทุกฤดู ส่วนที่นำมาใช้ทำยาคือ ราก
สรรพคุณ	รักษาอาการไข้ และถอดพิษจากการรับประทานอาหารผิดสำแดง
วิธีทำยา	นำรากมาต้มน้ำดื่ม จะช่วยรักษาอาการไข้ และถอนพิษจากการรับประทานอาหารผิดสำแดงได้เป็นอย่างดี

ภาพที่ 75 รางจืด

ชื่อสมุนไพร	รางจืด
ลักษณะของพืช	รางจืด มีลักษณะเป็นเถาไม้เลื้อย ลำต้นมีลักษณะกลมเป็นปล้องสีเขียวเข้ม ใบมีลักษณะคล้ายรูปหัวใจ หรือวงรีรูปไข่ ออกผลเป็นฝักกลมมีปลายจอย ส่วนดอกจะมีลักษณะเหมือนลำโพง สีม่วงอ่อน ภายในจะมีน้ำหวานซ่อนอยู่ตรงกลีบเลี้ยง ส่วนที่นำมาใช้เป็นยาคือ ราก และเถา
สรรพคุณ	รักษาอาการร้อนใน และถอนพิษต่าง ๆ ในร่างกาย
วิธีทำยา	นำรากและเถามาต้มน้ำ ใช้ดื่มรักษาอาการร้อนใน และถอนพิษต่าง ๆ ในร่างกาย

ภาพที่ 76 กระชายดำ

ชื่อสมุนไพร	กระชายดำ
ลักษณะของพืช	กระชายดำ มีลักษณะเป็นไม้ล้มลุก ไม่มีลำต้นบนดิน ใบมีลักษณะเป็นใบเลี้ยงเดี่ยว ก้านใบสีม่วงแดงและสีเขียวเข้มตลอดตั้งตัวใบ ดอกบานออกจากเหง้า ซึ่งตรงโคนกลีบดอกจะเชื่อมติดกันเป็นท่อทรงกระบอก ส่วนปลายแยกเป็นกลีบสีขาวด้านในสีม่วง ส่วนที่นำมาใช้เป็นยาคือ เหง้า
สรรพคุณ	รักษาอาการท้องอืด ท้องเฟ้อ และขับลมในลำไส้
วิธีทำยา	นำเหง้ามาหั่นเป็นชิ้น ๆ นำไปตากแดดให้แห้ง จากนั้นนำมาบดให้เป็นผง ใช้ชงกับน้ำร้อนดื่ม หรือสามารถนำเหง้าสดมาปอกเปลือกต้มกับน้ำ ใช้ดื่มเป็นยารักษาอาการท้องอืด ท้องเฟ้อ

ภาพที่ 77 มะขามป้อม

ชื่อสมุนไพร	มะขามป้อม
ลักษณะของพืช	มะขามป้อม เป็นไม้ยืนต้น ลำต้นมีเปลือกสีน้ำตาลอ่อนแกมสีเทา เล็กน้อย ใบมีลักษณะเรียวยาวเล็กเรียงกัน ซึ่งจุดใบแตกออกจากส่วนกิ่ง มีผลเป็นทรงกลมสีเขียวอ่อน รสเปรี้ยว ฝาด ส่วนที่นำมาใช้ทำยาคือ ผล
สรรพคุณ	รักษาอาการเจ็บคอ อากาโรไอ
วิธีทำยา	นำผลมารับประทานสดเมื่อมีอาการเจ็บคอ หรืออาการไอจะทำให้ชุ่มคอ

ภาพที่ 78 กำลั้งหนูมาน

ชื่อสมุนไพร	กำลั้งหนูมาน
ลักษณะของพืช	กำลั้งหนูมาน มีลักษณะเป็นไม้ล้มลุก มีเปลือกสีเทา ใบเรียงตรงข้ามกัน สลับเป็นแฉกตั้งฉาก มีลักษณะใบเป็นรูปไข่ ผิวใบเรียบ ปลายใบเรียวแหลม เส้นของใบแตกเป็นเส้นขนาน ช่อดอกที่ปลายมีสีเหลืองปลายสีชมพูอ่อน ส่วนที่นำมาใช้เป็นยาคือ เนื้อไม้และราก
สรรพคุณ	ใช้เป็นยาบำรุงกำลังและกล้ามเนื้อ
วิธีทำยา	นำเนื้อไม้และรากมาหั่นเป็นแผ่นบาง ๆ แล้วนำไปตากแดดให้แห้ง จากนั้นนำมาดอกเห็ดหรือต้มน้ำดื่ม

ภาพที่ 79 ม้ากระทืบโรง

ชื่อสมุนไพร	ม้ากระทืบโรง
ลักษณะของพืช	ม้ากระทืบโรง เป็นพืชที่อยู่ในกลุ่มไม้เลื้อย เป็นเถาขนาดใหญ่ เนื้อไม้และน้ำยางมีสีขาว เปลือกเถาสีน้ำตาลและมีลักษณะผิวสาก มีปุ่มขื่นคล้าย ๆ หนาม ใบออกเป็นใบเดี่ยวเรียงสลับลักษณะเป็นรูปไข่แกมวงรี ดอกออกเป็นช่อทรงกลมตามซอกใบ ผลอ่อนสีเขียว หากผลแก่จะเป็นผลแห้งมีเมล็ดล่อนออกมาภายในสีแดง ส่วนที่นำมาใช้เป็นยาคือ เนื้อไม้
สรรพคุณ	รักษาอาการปวดฟัน ปวดหลัง และใช้เป็นยาบำรุงร่างกาย
วิธีทำยา	นำเนื้อไม้มาตากแดดให้แห้ง จากนั้นนำมาดองเหล้า ใช้สำหรับดื่มรักษาอาการปวดฟัน ปวดหลัง และบำรุงร่างกาย

ภาพที่ 80 นางพญาท้าวเอว

ชื่อสมุนไพร	นางพญาท้าวเอว
ลักษณะของพืช	นางพญาท้าวเอว เป็นพืชที่มีลักษณะเป็นพุ่มพันไปตามต้นไม้ชนิดอื่น ๆ ลำต้นมีหนามแหลมโค้งงุ้ม เมื่อแก่หนามจะโค้งไปถึงลำต้นไว้ ใบเรียงตรงข้ามกัน ลักษณะใบเป็นวงรีขอบขนาน ปลายใบมีลักษณะแหลม ขอบใบเรียบ ดอกสีขาวมีทั้งหมด 5 กลีบ ส่วนที่นำมาทำยา
สรรพคุณ	รักษาอาการปวดท้อง แน่นท้อง
วิธีทำยา	นำลำต้นมาฝนกับน้ำปูนใส ใช้รับประทานรักษาอาการปวดท้องและแน่นท้อง

ภาพที่ 81 โปรงฟ้า

ชื่อสมุนไพร	โปรงฟ้า
ลักษณะของพืช	โปรงฟ้า เป็นไม้พุ่มใบเป็นรูปไข่ปลายแหลม เมื่อนำไปส่องกับแสงแดดจะเห็นเป็นจุดสีขาวทั้งใบ ส่วนที่นำมาทำเป็นยาคือ ใบ
สรรพคุณ	รักษาอาการภูมิแพ้ และใช้เป็นยาบำรุงหัวใจ
วิธีทำยา	นำใบสดมาต้มน้ำดื่ม ประมาณ 30 วันอาการภูมิแพ้จะเริ่มดีขึ้นตามลำดับ

ภาพที่ 82 ดอกดิน

ชื่อสมุนไพร	ดอกดิน
ลักษณะของพืช	ดอกดิน เป็นพืชที่นิยมขึ้นบนรกรากไม้ มีก้านเดี่ยวแทงขึ้นมารากรากไม้ ไม่มีใบ มีหัวและหน่ออยู่ใต้ดิน ดอกมีสีแดง ทรงรูปไข่ หากดอกแก่จะมีสีขาว ส่วนที่นำมาใช้เป็นยาคือ ต้นและดอก
สรรพคุณ	รักษาโรคเบาหวาน
วิธีทำยา	นำต้นและดอกมาหั่นตากแดดให้แห้ง จากนั้นนำมาต้มกับน้ำ ใช้ดื่มรักษาโรคเบาหวาน

ในการสนทนากลุ่ม และลงพื้นที่สำรวจ ตลอดจนการศึกษารวบรวม ด้านสมุนไพรจากหนังสือ และตำราด้านสมุนไพร ผู้วิจัยได้พบสมุนไพรกะเหรี่ยงที่ใช้สำหรับรักษาโรคภายนอกร่างกายและภายในร่างกาย ซึ่งเป็นพืชสมุนไพรที่พบมากในอำเภอบ้านคา จำนวน 35 ชนิด ซึ่งเป็นสมุนไพรที่พบได้ทั่วไปในทุกภูมิภาคของประเทศไทย หากแต่สมุนไพรกะเหรี่ยงที่พบในอำเภอบ้านคานั้น ชาวกะเหรี่ยงได้ใช้ภูมิปัญญาในการคิดสร้างสรรค์วิธีการรักษา และมีการสืบทอดการรักษา มาตั้งแต่บรรพบุรุษ จนกลายเป็นความรู้ด้านสมุนไพรในการรักษาโรคต่าง ๆ ซึ่งปัจจุบันความรู้ด้านสมุนไพรกะเหรี่ยงเหล่านี้ได้เริ่มสูญหายไปจากชุมชน เนื่องจากมีการรักษาแบบแผนปัจจุบันเข้ามาแทนที่ ทำให้ความรู้ด้านสมุนไพรกะเหรี่ยงที่สามารถใช้รักษาโรคได้เบื้องต้นไม่เป็นที่รู้จักมากนัก ในกลุ่มชาวกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี ผู้วิจัยจะนำเอาความรู้ในด้านภูมิปัญญาสมุนไพรกะเหรี่ยง จังหวัดราชบุรีนั้น มาใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานสำหรับการนำไปสร้างกิจกรรมการอนุรักษ์วัฒนธรรมกะเหรี่ยงให้คงอยู่สืบไป

1.2.3.6 ศิลปะการดนตรีและการละเล่น

ดนตรีกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีนั้น เป็นสิ่งที่สร้างสรรค์ขึ้นเพื่อตอบสนองความต้องการของกลุ่มคนกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีในด้านของความบันเทิงและเป็นส่วนหนึ่งของพิธีกรรมต่าง ๆ ของชุมชนกะเหรี่ยง ซึ่งมีความเกี่ยวข้องและสอดคล้องกับวิถีการดำรงอยู่กับธรรมชาติ เป็นสำคัญ จากการสนทนากลุ่มและสัมภาษณ์เชิงลึกเกี่ยวกับข้อมูลด้านดนตรีกะเหรี่ยงกับกลุ่มนักดนตรีกะเหรี่ยงอำเภอบ้านคา (สัมภาษณ์ รวย ชีช่วง และคณะ, นักดนตรีกะเหรี่ยง, 19 ตุลาคม 2562) ซึ่งเป็นกลุ่มนักดนตรีกะเหรี่ยงกลุ่มเดียวที่ยังคงเหลืออยู่ในจังหวัดราชบุรีนั้น ทำให้ผู้วิจัยสรุปข้อมูลด้านดนตรีกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีได้ว่า ดนตรีกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีสามารถแบ่งตามวัตถุประสงค์ของการบรรเลงได้ 2 ประการ คือ บรรเลงเพื่อความสนุกสนานครึกครื้น และบรรเลงเพื่อสร้างความศักดิ์สิทธิ์ในพิธีกรรม นอกจากนี้ยังมีการละเล่นของชาวกะเหรี่ยงที่นิยมเล่นกันในเทศกาลต่าง ๆ เพื่อสร้างความรักความสามัคคีภายในชุมชน โดยชาวกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีมีการละเล่นทั้งหมด 2 ชนิด คือ การเล่นสะบ้า และการเดินไม้โทงเทง ทั้งนี้ผู้วิจัยสรุปข้อมูลและอธิบายภูมิปัญญาด้านศิลปะการดนตรีและการละเล่นของชาวกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีได้ ดังนี้

ศิลปะการดนตรี

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกกลุ่มนักดนตรีกะเหรี่ยงอำเภอบ้านคา (สัมภาษณ์ รวย ชีช่วง และคณะ, นักดนตรีกะเหรี่ยง, 19 ตุลาคม 2562) ผู้วิจัยได้ทำการรวบรวมข้อมูลและสรุปข้อมูลด้านศิลปะการดนตรีกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีออกตามวัตถุประสงค์ของการบรรเลงได้ 2 ประการ คือ การบรรเลงเพื่อความสนุกสนานครึกครื้น และการบรรเลงเพื่อสร้างความศักดิ์สิทธิ์ในพิธีกรรม ทั้งนี้สามารถอธิบายภูมิปัญญาด้านศิลปะการดนตรีกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีได้ ดังนี้

ดนตรีกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีที่ใช้บรรเลงนั้น ประกอบไปด้วยเครื่องดนตรีทั้งหมด 6 ชนิด ได้แก่ แคน นาเด่ย กลอง ฉิ่ง กรับ และฉาบ โดยมีรายละเอียด ดังนี้

ภาพที่ 83 แคน

แคน ภาษากะเหรี่ยงเรียกว่า เป่ย เป็นเครื่องดนตรีที่ใช้เป่าดำเนินทำนองหลักประกอบกับการร้อง โดยแคนที่ชาวกะเหรี่ยงใช้เป่านั้นจะทำจากไม้ไผ่ซาง ซึ่งเป็นแคนประเภทแคน 7 จะมีจำนวนลูกแคนทั้งหมด 14 ลำ หรือ 7 คู่ ซึ่งจะมทั้งหมด 14 เสียง (สัมภาษณ์ ไล่ พอซู, นักดนตรีกะเหรี่ยง, 19 ตุลาคม 2562)

ภาพที่ 84 นาเด่ย

นาเตย เป็นเครื่องดนตรีประเภทตี มีลักษณะคล้ายพิณของประเทศพม่า มีทั้งหมด 5 สาย จำนวน 5 เสียง ตัวนาเตยทำจากไม้เนื้อแข็ง แล้วใช้ลวดหรือเอ็นทำให้สายขึงไล่ตามระดับเสียง โดยจะใช้ตีติดคลอกับการร้องเพลงกะเหรี่ยง

ภาพที่ 85 กลอง

กลอง เป็นเครื่องดนตรีที่ชาวกะเหรี่ยงใช้ตีประกอบจังหวะในการร้องเพลงกะเหรี่ยง ซึ่งจะมีลักษณะคล้ายกลองยาว ขึงด้วยหนังวัว ใช้เชือกขึงให้ตึงเพื่อรัดหน้ากลองให้ได้เสียงตึงตังกังวาล

ภาพที่ 86 ฉิ่ง

ฉิ่ง เป็นเครื่องดนตรีที่ใช้ตีประกอบจังหวะให้เสียง ฉิ่ง และ ฉับ ซึ่งฉิ่งจะเป็นตัวควบคุมความเร็วหรือช้าของทำนองเพลงกะเหรี่ยง มีลักษณะเป็นสองฝา ทำจากโลหะ มีเชือกร้อยเชื่อมต่อระหว่างฝาฉิ่งทั้งสองอันเพื่อใช้สำหรับจับในการตี

ภาพที่ 87 กรับ

กรับ เป็นเครื่องดนตรีที่ชาวกะเหรี่ยงใช้ตีประกอบจังหวะในการร้องเพลงกะเหรี่ยง ซึ่งทำจากไม้เนื้อแข็งมาผ่าซีกเป็น 2 ส่วน จากนั้นเกลาให้เรียบ แล้วนำมาตีกระทบกันให้เกิดเสียงเป็นจังหวะ

ภาพที่ 88 ฉาบ

ฉาบ เป็นเครื่องดนตรีที่ใช้ตีขัดจังหวะในการบรรเลงดนตรี ซึ่งจะมีลักษณะเป็นฝาแบน 2 ฝา ที่ทำขึ้นจากโลหะ มีเชือกร้อยผูกเชื่อมกันระหว่างฝาฉาบเพื่อใช้สำหรับให้นักดนตรีจับตอนบรรเลง

จากการลงพื้นที่สำรวจพบว่าเครื่องดนตรีกะเหรี่ยงทั้ง 6 ชนิดนั้นเป็นเครื่องดนตรีที่ประดิษฐ์ขึ้นจากสิ่งแวดล้อมรอบตัว ตลอดจนมีการรับวัฒนธรรมภายนอกเข้ามาผสมผสานให้เกิดความสนุกสนานมากยิ่งขึ้น เช่น การนำฉาบ และฉิ่งเข้ามาร่วมตีบรรเลงประกอบจังหวะในการแสดงดนตรีกะเหรี่ยง ซึ่งแต่เดิมนั้น ดนตรีกะเหรี่ยงมีเพียงแคน นาเด่ย กรับ และ กลองเพียงเท่านั้น

ในการเล่นดนตรีกะเหรี่ยง จังหวัดราชบุรี มีวัตถุประสงค์ของการบรรเลง 2 ประการคือ การบรรเลงเพื่อให้เกิดความสนุกสนานครึกครื้น และการบรรเลงเพื่อให้เกิดความศักดิ์สิทธิ์ ในพิธีกรรม จนกลายเป็นดนตรีสำหรับความบันเทิงและดนตรีพิธีกรรม (สัมภาษณ์ รวย ชีช่วง, นักดนตรี กะเหรี่ยง, 27 ตุลาคม 2562)

ดนตรีสำหรับความบันเทิงนั้น มีวัตถุประสงค์บรรเลงเพื่อให้เกิดความสนุกสนานครึกครื้นในกลุ่มคน โดยจะมีเนื้อหาและทำนองการร้องที่สนุกสนาน และมีเรื่องราวการร้องที่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติเป็นหลัก อีกทั้งยังเป็นกรร้องเพื่อการบอกรักสาวหรือการเกี้ยวสาว เป็นต้น

ดนตรีพิธีกรรม เป็นการบรรเลงเพื่อเสริมความศักดิ์สิทธิ์ให้แก่พิธีกรรม โดยเชื่อว่าเป็นการบรรเลงดนตรีเพื่อบวงสรวงและบูชาเทพ เทวดา ตลอดจนผีต่าง ๆ ที่ชาวกะเหรี่ยงได้เคารพนับถือ เช่น พิธีไหว้ต้นไม้ พิธีผูกมือเรียกขวัญ พิธีเวียนเทียนก่อพระเจดีย์ทราย เป็นต้น ซึ่งเสียงดนตรีจะเป็นสัญญาณและสื่อกลางในการนำความศรัทธาไปยังเทพเทวดาต่าง ๆ ให้เทวดาที่ปกป้องรักษาดูแลชุมชนกะเหรี่ยงอยู่那儿ได้รับรู้ถึงความเคารพและความศรัทธาของชาวกะเหรี่ยงในชุมชน

การเล่นดนตรีกะเหรี่ยงของกลุ่มนักดนตรีกะเหรี่ยงอำเภอบ้านคา จังหวัดราชบุรีจึงเป็นการเปิดโอกาสให้ดนตรีได้มีบทบาทให้พิธีกรรมต่าง ๆ ของชาวกะเหรี่ยง โดยดนตรีกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีในปัจจุบันนั้นเริ่มจะสูญหายไปจากสังคมชาวกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม ค่านิยมสมัยใหม่ที่เข้ามามีบทบาทและกลืนกลายไปกับสังคมภายนอก จึงทำให้บทบาทหน้าที่ของดนตรีกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีลดน้อยลงไปจากชุมชน ทั้งนี้กลุ่มคนกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีจึงต้องร่วมกันอนุรักษ์และฟื้นฟูดนตรีกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีให้มีคงอยู่คู่กับอัตลักษณ์ความเป็นกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีสืบไป

การละเล่น

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกกับคนกะเหรี่ยงที่มีความเชี่ยวชาญในด้านการเล่นสะบ้า (สัมภาษณ์ เดชา ชีช่วง, ผู้เชี่ยวชาญการละเล่นกะเหรี่ยงอำเภอบ้านคา, 2 พฤศจิกายน 2562) ทำให้ผู้วิจัยสรุปการละเล่นของชาวกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี มีจำนวน 2 ชนิด คือ การเล่นสะบ้า และการเดินไม้โทงเทง ซึ่งสามารถอธิบายได้ ดังนี้

1. การเล่นสะบ้า

การเล่นสะบ้าของชาวกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีนั้น ในอดีตชาวบ้านจะนำฝักสะบ้าซึ่งเป็นพันธุ์ไม้ที่พบได้ในป่ามาแกะเอาเม็ด ซึ่งมีลักษณะที่แข็ง มาคิดสร้างสรรค์ให้เห็นของเล่น จึงเกิดเป็นกิจกรรมการละเล่น ที่เรียกว่า การเล่นสะบ้า โดยคนกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีจะนำสะบ้ามาโยนให้เกิดความสนุกสนาน โดยช่วงเวลาในการเล่นนั้น ส่วนใหญ่จะเล่นในงานสงกรานต์ งานปีใหม่ หรืองานรื่นเริงต่าง ๆ เพื่อให้คนกะเหรี่ยงในชุมชนมีกิจกรรมร่วมกันนั่นเอง

ภาพที่ 89 การเล่นสะบ้า

ลักษณะวิธีการเล่นสะบ่านั้น ผู้เล่นต้องเล่นตามกติกาที่ได้กำหนดไว้ โดยจะเริ่มด้วยส่วนที่ง่ายที่สุดคือ “การลื้อ” เรียกว่า อีลื้อ โดยผู้เล่นอยู่ที่เส้น ตั้งต้นลื้อลูกสะบ้าให้ไปใกล้กับลูกตั้งที่สุดเท่าที่จะทำได้ แล้วตะครุบไว้ ถ้าเกิดลูกตั้งไปถือว่าตาย ต้องเปลี่ยนให้ฝ่ายตรงข้ามได้เล่น แต่ถ้าตะครุบได้ให้ใช้นิ้วดีดลูกสะบ้า ให้โดนลูกตั้งเรียกว่า “ยิง” ถ้ายิงไม่ถูกถือว่าตาย ต้องเปลี่ยนให้อีกฝ่ายหนึ่งเล่น ถ้ายิงถูกก็ขึ้นบต่อไป คือเอาลูกสะบ้าถือไว้ที่คอ แล้วดีดให้ลื้อแล้วใช้วิธีเดียวกัน ถ้าใครยิงถูกก็ขึ้นบต่อไป ถ้าผิดหรือลูกสะบ้าออกแนวรอกวงก็ต้องให้อีกฝ่ายหนึ่งเล่นต่อไป ถ้าเป็นการเล่นหมู่ผู้ที่ยิงถูกอาจได้ผู้ที่ยิงไม่ถูกได้ คือยิงแทนผู้ที่ยิงไม่ถูกเป็นการช่วยผู้เล่นร่วมชุด แต่ถ้าใครลื้อเลยเขตเรียกว่า “เนา” ก็ต้องตายทั้งชุด คือต้องยอมให้อีกฝ่ายหนึ่งเล่นต่อจนจบเกมส์

การเล่นสะบ้าจึงเป็นการละเล่นที่สร้างความสนุกสนานให้แก่คนกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีเป็นอย่างมาก เนื่องจากต้องใช้ความแม่นยำในการโยนให้โดนสะบ้าฝ่ายตรงข้าม และต้องใช้สมาธิในการเล่นเป็นอย่างมาก ปัจจุบันการเล่นสะบ้าเริ่มเลือนหายไปจากสังคมชาวกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี เนื่องจากฝึกสะบ้าเริ่มหาได้ยาก เพราะป่าไม้ถูกทำลาย ผสมผสานกับสังคมปัจจุบันมีการละเล่นอื่น ๆ ในยุคสมัยใหม่ที่มีความน่าสนใจและทันสมัยกว่าการเล่นสะบ้า ทำให้การละเล่นสะบ่านี้อาจสูญหาย อย่างไรก็ตามการเล่นสะบ้าแบบโบราณยังคงปรากฏให้เห็นในสังคมกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีอยู่บ้าง จึงเป็นหน้าที่ของกลุ่มชาวกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีทุกคนที่จะต้องช่วยกันฟื้นฟูและอนุรักษ์การละเล่นสะบ้าอันเป็นเอกลักษณ์ของชุมชนไว้ไม่ให้สูญหายไปจากสังคม

2. การเดินไม้โทงเทง

การเดินไม้โทงเทง นับเป็นอีกการละเล่นหนึ่งที่แสดงให้เห็นถึงเอกลักษณ์ของชาวกะเหรี่ยงเป็นอย่างดี มักพบเห็นเด็กช่วงอายุ 9-15 ปีนิยมเล่นกันเป็นจำนวนมาก ทั้งนี้การเดินไม้โทงเทงเป็นการละเล่นที่มีการต่อขาให้สูง โดยสันนิษฐานว่าจะมาจากการที่ผู้ใหญ่ใช้วิธีการนี้เดินข้าม น้ำ หรือ เข้าป่าเข้าพง แต่ไม่มีรองเท้าสวมใส่กันหนาม เมื่อป่าพงหมดไปมีรองเท้าสวมใส่ป้องกันหนามไหนได้ก็คงจะเลิกใช้กัน แต่เด็กนำมาเป็นของเล่น ใช้เดินเล่นกันให้เกิดความสนุกสนานและต้องอาศัยการทรงตัวของผู้เล่นอย่างดี ไม่นานนี้อาจจะตกลงมาได้รับบาดเจ็บได้

ภาพที่ 90 ไม้โทงเทง

ในการละเล่นเดินไม้โทงเทง จะมีวิธีการเล่นคือ การนำไม้ไผ่ท่อนเล็ก ขนาดพอเหมาะมือจับได้มัน 2 ท่อน ยาวท่อนละประมาณ 1.50 - 2 เมตร เลือกไม้ไผ่ที่มีแขนงที่ แข็งแรงยื่นออกมาจากบ้อง โดยพิจารณาขนาดให้ได้ความสูงในการที่จะขึ้นไปยืนและก้าวเดินได้ตามที่ ต้องการ หากหาไม้ไผ่ที่แขนงแข็งแรงจากปล้องไม่ได้ ค่ะเนคความสูงตามที่ต้องการแล้วทำเครื่องหมาย ไว้ จากนั้นเจาะรูจากที่ทำเครื่องหมายให้ทะลุไปอีกด้านหนึ่ง หาไม้เหนียว ๆ แข็งแรง หรือเหล็กสอด เข้าไปในรูทำสลัก และหาไม้ไผ่ท่อนยาวประมาณ 1 คืบ 1 คู่ ไม้ไผ่คู่นี้เลือกตัดให้มีปล้องไม้ไผ่ อยู่ตรงกลาง เหนือปล้องไม้ไผ่ด้านหนึ่งเจาะเป็นรูกว้างพอที่จะสวมไม้ไผ่ท่อนยาวได้ให้ลง มาวางอยู่บน แขนงไม้ที่ยื่นจากปล้องหรือลงบนไม้หรือเหล็กที่ทำสลักไว้เวลา เล่นขึ้นไปเหยียบบนท่อนไม้ที่สวมไม้ ท่อนยาววางเท่าให้มัน ๆ และจับไม้ท่อนยาว ให้ตั้งตรง ก้าวเดินไปคล้ายเดินธรรมดา หากหัดจน ขำนิชำนาญก็พาไม้วิ่งได้รวดเร็ว ถ้าต้องเดินสูงมากจะทำรูสลักสูง เวลาขึ้นไปยืนบนไม้โทงเทงต้องใช้ บันไดบ้านหรือกำแพงสำหรับพิงไม้โทงเทงแล้วจึงขึ้นไปยืน

ปัจจุบันการการละเล่นการเดินไม้โทงเทง เริ่มพบเห็นได้ไม่บ่อยนัก ในกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี เนื่องจากการละเล่นที่ค่อนข้างใช้ทักษะการทรงตัวสูง เด็กกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีจึงไม่ค่อยนิยมเล่นกันมากนัก และด้วยเทคโนโลยีในปัจจุบันที่มีความก้าวหน้า อย่างไม่หยุดยั้ง มีการละเล่นหลายอย่างสมัยใหม่ที่เข้ามาดึงดูดตาดึงดูดใจมากกว่าการละเล่นสมัย โบราณอย่างการเดินโทงเทง การละเล่นเดินโทงเทงจึงลดบทบาทและไม่เป็นที่นิยมในสังคมกะเหรี่ยง จังหวัดราชบุรีมากนัก ด้วยเหตุนี้จึงเป็นหน้าที่ของคนกะเหรี่ยงในจังหวัดราชบุรีที่จะต้องมาหาแนวคิด ร่วมกันถึงกระบวนการสร้างฟื้นฟูและอนุรักษ์การละเล่นสมัยโบราณให้คงอยู่เป็นเอกลักษณ์ของชาว กะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีต่อไป เพื่อแสดงให้เห็นถึงรากเหง้าและภาคภูมิใจในความเป็นชาติพันธุ์ของ ตนเอง ซึ่งจะนำไปสู่การต่อยอดการอนุรักษ์วัฒนธรรมกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีอย่างยั่งยืนสืบไป

1.2.3.7 ศิลปหัตถกรรม/งานฝีมือ

จากการลงพื้นที่สนทนากลุ่ม และสัมภาษณ์เชิงลึกคนกะเหรี่ยงในอำเภอบ้านคาที่มีความเชี่ยวชาญในด้านศิลปหัตถกรรมและงานฝีมือ และการศึกษาดำรง หนังสือ เอกสารต่าง ๆ ที่มีความเกี่ยวข้องกับงานด้านศิลปหัตถกรรมของชาวกะเหรี่ยงนั้น ศิลปหัตถกรรมและงานฝีมือของชาวกะเหรี่ยงนับเป็นภูมิปัญญาชาวบ้านของชาวกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี ที่คิดสร้างสรรค์ขึ้นเพื่อตอบสนองการดำเนินชีวิตตั้งแต่สมัยบรรพบุรุษ (สัมภาษณ์ เจ้า ทองกง, ประชาชนด้านการทอผ้ากะเหรี่ยง, 29 ตุลาคม 2562) โดยผู้วิจัยสามารถสรุปการจำแนกศิลปหัตถกรรมและงานฝีมือของชาวกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี ออกเป็น 2 ประเภท คือ ผ้าทอกะเหรี่ยง และการจักสาน ทั้งนี้ผู้วิจัยได้ทำการสนทนากลุ่มและสัมภาษณ์เชิงลึกในมิติของภูมิปัญญาที่ชาวกะเหรี่ยงได้สืบทอดกันมาจากอดีตจนถึงปัจจุบัน ซึ่งสามารถอธิบายได้ ดังนี้

ผ้าทอกะเหรี่ยง

จากการสนทนากลุ่มและสัมภาษณ์เชิงลึกคนกะเหรี่ยงในอำเภอบ้านคา ณ ศูนย์ทอผ้ากะเหรี่ยงอำเภอบ้านคานั้น ทำให้ผู้วิจัยสรุปข้อมูลได้ว่าผ้าทอกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี นับว่ามีลักษณะเป็นลวดลายที่ได้จากการย้อมจากสีธรรมชาติ ซึ่งชาวกะเหรี่ยงได้มีกลวิธีและการสร้างลวดลายผ้าทอที่ผู้ทอจะย้อมให้เป็นรูปแบบลวดลายดั้งเดิมที่เคยทอไว้ในอดีต

ภาพที่ 91 การสนทนากลุ่มประชาชนด้านการทอผ้ากะเหรี่ยง ณ ศูนย์ทอผ้ากะเหรี่ยงอำเภอบ้านคา

นอกจากนี้ยังมีลวดลายดัดแปลงมาจากลายเดิม โดยจะมีลักษณะเป็นรูปทรงเรขาคณิต ซึ่งในแต่ละลวดลายนั้นจะมีชื่อเรียกที่แตกต่างกันออกไป เช่น ลวดลายมัดหมี่ที่ได้ถักทอลงบนผืนผ้า นั้น นับเป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการทำให้ผ้าชิ้น หรือภาษากะเหรี่ยงเรียกว่า “หนึ่ยไค้” ของชาวกะเหรี่ยงราชบุรีมีความโดดเด่น เป็นการแสดงออกด้วยภูมิปัญญาแบบชาวบ้าน

แฝงความหมายผ่านความงามของลวดลายผ้ามีคุณค่าทางศิลปะ (สัมภาษณ์ อารี จกกง, ปราชญ์ด้านการทอผ้ากะเหรี่ยง, 29 ตุลาคม 2562) ทั้งนี้ลายมัดหมี่นั้น นับเป็นลายผ้าที่ถูกถ่ายทอดปฏิบัติสืบต่อกันมาตั้งแต่รุ่นพ่อรุ่นแม่ โดยความงามจะอยู่ที่การมัดลายให้แน่น สีไม่ซีม (ปรียาพร บุชบา, 2555) ในการนี้ผู้วิจัยได้ทำการสรุปและวิเคราะห์ข้อมูลในด้านผ้าทอกะเหรี่ยง ซึ่งสามารถจำแนกเป็นหมวดหมู่ได้ 4 หมวด คือ ลวดลายผ้าทอกะเหรี่ยง วิธีการทอผ้ากะเหรี่ยง พันธุ์ไม้สำหรับการย้อมสีผ้าทอกะเหรี่ยง และอุปกรณ์ที่ใช้ในการทอผ้ากะเหรี่ยง ซึ่งสามารถอธิบายได้ ดังนี้

1. ลวดลายผ้าทอกะเหรี่ยง

ลวดลายผ้าทอกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีแบบดั้งเดิมได้ถูกถ่ายทอดมาจากรุ่นบรรพบุรุษ จากการสนทนากลุ่มปราชญ์ชาวบ้านด้านผ้าทอกะเหรี่ยงในอำเภอบ้านคา ณ ศูนย์ผ้าทอกะเหรี่ยงอำเภอบ้านคา ทำให้ผู้วิจัยสามารถสรุปลวดลายผ้าทอกะเหรี่ยงตามลักษณะวิธีการสร้างลวดลายหลักทั้งหมด 4 กลุ่ม คือ ลายอ่องกี้ยหรือลายจก ลายอ่องทาหรือลายยกดอก ลายหนี้ยไถยหรือลายมัดหมี่ และลายฉะหรือลายปัก ซึ่งสามารถอธิบายลวดลายผ้ากะเหรี่ยงได้ ดังนี้

ภาพที่ 92 ลายจก

ลายจก ภาษากะเหรี่ยงเรียกว่า ลายอ่องกี้ย เป็นลวดลายที่ชาวกะเหรี่ยงใช้การสอดด้ายสลับสีตรงตัวผ้าตามลวดลายและสีที่ตำแหน่งที่ต้องการ ซึ่งจะใช้วิธีการยกด้ายขึ้นโดยจะเป็นไปตามการยกตะกอ โดยจะต้องใช้นิ้วมือล้วงเส้นด้ายไปผูกมัดขัดกับด้ายขึ้น โดยชาวกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีจะเรียกวิธีการทำลวดลายจกนี้ว่า การแกะดอก ซึ่งลวดลายจกนั้นจะเป็นลวดลายที่ปรากฏอยู่ในส่วนของตีนผ้าชิ้นของผู้หญิงกะเหรี่ยง

ภาพที่ 93 ลายยกดอก

ลายยกดอก ภาษากะเหรี่ยงเรียกว่า ลายองทา เป็นการสร้างลวดลายให้เป็นเส้นนูนตามแนวตั้ง ดังนั้นผู้ทอจะต้องกำหนดการสร้างลวดลายตั้งแต่ขั้นตอนการขึ้นด้าย โดยสีสันของลายนั้นจะใช้สีที่มีความสดใส เช่น สีแดง สีขาว สีเหลือง สีเขียว เป็นต้น ทั้งนี้ลายทอยกดอกนั้นจะเป็นการเสริมลายเพื่อให้เต็มผืนผ้าให้ผืนผ้ามีความสวยงาม

ภาพที่ 94 ลายขวาง

ลายขวาง ภาษากะเหรี่ยงเรียกว่า ลายอะควู้ฟู เป็นลายที่มีลักษณะเหมือนแห ซึ่งมีลักษณะลวดลายที่มีความต่อเนื่องโดยไม่มีที่สิ้นสุด โดยสามารถทำต่อลายได้อีกหลากหลายลวดลายขึ้นอยู่กับกรรมดลลายให้มีระยะห่างของลายมากหรือน้อยเพียงไหน ซึ่งลายนี้จะมี ความสวยงามเรียบง่ายตามการมัด

ภาพที่ 95 ลายปัก

ลายปัก ภาษากะเหรี่ยงเรียกว่า ลายฉะ เป็นการสร้างลวดลายที่ใช้วิธีการปักเส้นด้ายลงบนผืนผ้า ซึ่งนิยมใช้สีเขียว และสีแดง ซึ่งลวดลายนี้จะใช้สำหรับตกแต่งส่วนเสื้อของกะเหรี่ยงตั้งแต่ส่วนไหล่ลงมาถึงลวดลายส่วนใต้อกเพื่อให้เสื้อมีความสวยงามและโดดเด่น

จะเห็นได้ว่าการแบ่งประเภทของลวดลายผ้าทอตามวิธีการสร้างลวดลายทั้ง 4 กลุ่ม ล้วนใช้เทคนิคและวิธีการสร้างลวดลายที่มีลักษณะเฉพาะเพื่อให้ชุดกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีมีความสวยงาม

2. วิธีการทอผ้ากะเหรี่ยง

จากการศึกษารวบรวมข้อมูลจากหนังสือด้านการทอผ้า (ปรียาพร บุชบา, 2555) และการสัมภาษณ์เชิงลึกปราชญ์ด้านการทอผ้ากะเหรี่ยงนั้น ผู้วิจัยสามารถสรุปวิธีการทอผ้ากะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีได้ว่า ในการทอผ้าของกะเหรี่ยงก่อนที่จะนำมาขึ้นเครื่องทอนั้น ผู้ทอมีความจำเป็นจะต้องตั้งเป้าหมายของการทอไว้ก่อนว่ามีความประสงค์หรือมีจุดมุ่งหมายที่จะทอสิ่งใด เช่น การทอผ้าขึ้น การทอย้อม การทอเสื้อ เป็นต้น ซึ่งจะต้องกำหนดขนาดของสิ่งที่จะทอไปพร้อม ๆ กันด้วย ทำให้การทอผ้ากะเหรี่ยงในแต่ละครั้งนั้นจะต้องคาดเดาหรือกะขนาดการเย็บให้มีความแม่นยำ เพื่อที่จะนำมาสวมได้พอดี

ชาวกะเหรี่ยง จังหวัดราชบุรีไม่มีเครื่องมือที่ใช้เป็นมาตรฐานในการวัด จึงต้องใช้วิธีกะขนาดของการทอด้วยความเคยชิน ซึ่งการกะขนาดของผ้าที่จะทอแต่ละครั้งนั้น ผู้ทอจะใช้รูปร่างของตนเป็นมาตรฐานว่า จะต้องขึ้นเครื่องทอเสื้อเพิ่มขึ้นหรือน้อยลงเท่าไรตามขนาดตัวของผู้สวมใส่ ซึ่งชาวกะเหรี่ยงนั้นจะใช้เครื่องทอผ้าแบบมัดเอวเช่นเดียวกับเครื่องมือทอผ้าของกะเหรี่ยงในแถบจังหวัดอื่น ๆ

การทอผ้า

ในการทอผ้าของชาวกะเหรี่ยง จังหวัดราชบุรีนั้น จะมีขั้นตอนการทอผ้า ดังนี้

1) การขึ้นเครื่องทอ เป็นการนำเส้นด้ายมาเรียงกันอย่างมีระเบียบตามแนวอนชนานไปกับไม้ขึ้น เรียงลำดับไว้ ดังนี้ การเรียงด้ายจะใช้จำนวนคู่ เช่น 2 เส้น หรือ 4 เส้นครบก็ได้หากต้องการผ้าหนา เช่น ผ้าห่ม ก็ใช้ด้ายไป แยกที่ตะกอกเป็น 2 ส่วน ๆ ละ 2 เส้น หากเป็นเส้นด้ายพื้นเมืองปั่นเอง ปกตินิยมใช้ด้ายยืนเพียงเส้นเดียว เวลา เรียงใช้ 2 เส้นควบ หากเป็นด้ายสำเร็จรูป จะใช้ด้ายยืน 2 เส้นเวลาเรียงใช้ 4 เส้นควบ จำนวนด้ายอาจเพิ่ม มากขึ้น ในกรณีที่เป็นการทอผ้าลายनुตามแนวยาว เช่น การทอเสื้อของผู้ชายสูงอายุของกะเหรี่ยง จะใช้ด้าย ยืนปกติ คือ 1 เส้น เวลาเรียงใช้ 2 เส้นควบ เมื่อถึงเวลาจะเพิ่มด้ายยืนเป็น 2 หรือ 3 เส้น ฉะนั้นเวลาเรียง ด้ายต้องใช้ 4 หรือ 6 เส้นควบ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับลวดลายที่ต้องการ 8

2) การเรียงด้าย มีขั้นตอนดังนี้

- คล้องด้ายที่หลักที่ 1 และสาวด้ายทั้งหมดผ่านหลักที่ 2, 3, 4 และนำไปคล้องหลัก ที่ 6 และสาวกลับมาคล้องหลักที่ 1
- ดึงด้ายทั้งหมดให้ตึงเสมอกันและนำมาพันรอบหลักที่ 2

ตามแนวเข็มนาฬิกา

- ดึงด้ายทั้งหมดให้ตึงเสมอกันมาทางด้านหน้าหลักที่ 3 ซึ่งเป็นจุดแยกได้โดยใช้ด้ายอีก กลุ่มหนึ่ง ซึ่งเป็นด้ายตะกอสอดเข้าไประหว่างด้ายที่แยกเป็น 2 ส่วนเท่า ๆ กัน ด้ายส่วนที่ไม่ได้คล้องกับตะกอสอดผ่านด้านหลังหลักที่ 4 และส่วนที่คล้อง ตะกอดึงผ่านด้านหน้าหลักที่ 4

- รวบด้ายทั้งสองส่วนเข้าด้วยกัน ดึงให้ตึงสาวพันอ้อมหลักที่ 5

ตามแนวเข็มนาฬิกา

- ดึง ด้ายทั้งหมดให้ตึงพันอ้อมหลักที่ 6 และสาวให้ตึง ดึงกลับมาเริ่มต้นที่หลักที่ 1 ใหม่ หากต้องการสลับสีก็เปลี่ยนด้ายกลุ่มใหม่เป็นสีที่ต้องการ โดยเริ่มตั้งแต่หลักที่หนึ่งเช่นกัน ทำหมุนเวียนไป เช่นนี้เรื่อย ๆ จนด้ายที่เรียงมีความสูงเท่ากับความกว้างของผ้าที่ต้องการใช้

- ถอดไม้ทั้งหมดออกจากไม้ขึ้นเครื่องทอ และนำไม้หน่อสะยา สอดเข้าไป เก็บตะกอสอดแทน ไม้กรูไฟ (หลักที่ 6) ซึ่งต้องใช้สำหรับช่วยแยกด้ายเวลาทอ จากนั้นนำเครื่องทอทางด้านไม้รังผ้าไปผูกยึดกับผ้า หรือเสากระเบื้องบ้าน โดยให้ได้ระดับความสูงประมาณศีรษะของผู้ทอขณะที่นั่งราบกับพื้น ส่วนทางด้านไม้พัน ผ้า นำแผ่นหนังมาอ้อมรอบเอวด้านหลังของผู้ทอ และผูกรั้งหัวท้ายกับปลายทั้งสองของไม้พันผ้า พร้อมกับดึง เครื่องทอให้ตึงพอประมาณ โดยผู้ทอกระเียบถอยหลังนั่งในตำแหน่งที่เหมาะสม

3) การกรอผ้าขวาง ด้ายขวาง คือ ด้ายที่สอดเข้าไประหว่างด้ายยืนปกติแล้ว การทอผ้าของคนพื้นราบจะ กรอใส่หลอดด้าย และติดกระสวย นำสอดผ่านเข้าไประหว่างด้ายยืน แต่การทอของกะเหรี่ยงไม่มีกระสวย จึงต้องใช้ด้ายพันไม้ขนาดยาวประมาณ 1 ฟุต เส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 1 เซนติเมตร โดยมีมือซ้ายจับปลายไม้ ด้านหนึ่งวางทาบกับหน้าขาขวา ใช้มือขวাপั่นฝ้ายเข้าหาตัวโดยให้ด้ายผ่านเข้ามาระหว่างนิ้วชี้กับนิ้วกลางของมือซ้าย ทำเช่นนี้จนด้ายในไม้มีมากพอควรแล้วจึงกรอใส่ไม้อันใหม่

4) การทอผ้าของกะเหรี่ยง มี 2 ชนิด การทอธรรมดาหรือทอลายขัด คือ การสอดด้ายขวางเข้าไประหว่างด้ายยืน ซึ่งแยกสลับกันขึ้น 1 ลง 1 หรือขึ้น 2 ลง 2 ตามจำนวนเส้นด้ายที่เรียงเมื่อขึ้นเครื่องทอ ผ้าที่ได้เนื้อผ้าจะเรียบ สม่ำเสมอ และเป็นสีเดียวกันตลอดผืน ใช้สำหรับเย็บชุดเด็กหญิงกะเหรี่ยง และเย็บกางเกงผู้ชายเท่านั้น โดยปกติด้ายยืน และด้ายขวางที่ใช้

ในการทอ แบบธรรมดาจะมีจำนวนเท่ากัน ยกเว้นกรณีที่ใช้ด้ายต่างชนิดกัน เช่น ด้ายยืนเป็นด้ายสำเร็จรูปซึ่งเส้นเล็ก และด้ายขวางพื้นเมือง มีขนาดเส้นใหญ่ ต้องใช้ด้ายยืนจำนวนมากกว่าด้ายขวาง การทอเป็นลวดลาย ผ้า ที่กะเหรี่ยงทอใช้ส่วนใหญ่จะมีลวดลายประกอบ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับการใช้ประโยชน์ และความนิยม เช่น ชุดหญิงสาวจะมีลายขวางบริเวณเหนืออก ผ่าถุงของหญิงแต่งงานแล้ว จะทอลวดลาย บริเวณไหล่อย่างสวยงาม เป็นต้น การทอเป็นลวดลายจะเป็นที่นิยมในกลุ่มผู้หญิงมากกว่า

5) การประดิษฐ์ลวดลายในผืนผ้าขณะทอ มีขั้นตอนเริ่มจากลายในเนื้อผ้า ลักษณะลวดลายจะปรากฏเป็นเส้นนูนตามแนวตั้งหรือแนวนอนก็ได้หากเป็นลายนูนตามแนวตั้ง การกำหนดลายจะทำพร้อมกับการเรียงด้าย คือ ใช้จำนวนด้ายเพิ่มขึ้นกว่าปกติบนที่ที่ต้องการให้เป็นลายนูน ส่วนด้ายขวางใช้จำนวนเท่าปกติการทอวิธีนี้นิยมใช้ทอเสื้อผู้ชายสูงอายุของเผ่ากะเหรี่ยง ลวดลายสลับลี เป็นการทอแบบธรรมดา คือ ใช้ด้ายยืนและด้ายขวางจำนวนเท่าปกติแต่แทรกด้ายสีต่าง ๆ สลับเข้าไป ขณะเรียงด้ายยืนหรือเมื่อสอดด้ายขวาง เช่น การทอผ้าหม่ม ย่อม และ ผ่าถุงของหญิงที่แต่งงานแล้ว ลวดลายผ่าถุงในบางท้องถิ่นจะมีลักษณะพิเศษกว่าการทอลายสลับลีธรรมดา คือ จะใช้ด้ายย้อมมัดหมี่ หรือย้อมแบบลายน้ำไหลเป็นด้ายยืน บางครั้งกะเหรี่ยงจะทอลวดลาย สลับลีเป็นลายนูนในเนื้อผ้า เช่น บริเวณเหนืออกของชุดเด็กหญิงกะเหรี่ยง ลายจก เป็นการทอลวดลายโดยการสอดด้ายสลับลี ซึ่งไม่ใช่ด้ายเส้นเดียวกับด้ายขวางเข้าไปเป็น บางส่วนในเนื้อผ้าตามลวดลาย และสีในตำแหน่งที่ต้องการ การยกด้ายยืนจะไม่เป็นไปตามการยกตะกอ แต่ผู้ทอจะใช้นิ้วมือหรือขม่อมช่วยสอดยกด้ายขึ้นตามจำนวนที่กะไว้และสอดด้ายสีที่ต้องการเข้าไป ระหว่างด้าย ยืนนั้น ฉะนั้นลวดลายที่ปรากฏบนผืนผ้าทั้งผืนอาจไม่เหมือนกันก็ได้ 10 ลายชนิด คือ การทอผ้าโดยให้ลวดลายที่ปรากฏเหมือนกันทั้งผืน ลักษณะลายแบบยกดอกในตัว โดยกำหนดสีตามด้ายยืน การแยกด้ายยืนใช้วิธีนับเส้นเป็นช่วง ๆ และสอดไม่เข้าไปเป็นตัวนำไม้จะช่วยแยกด้าย ให้ช่องระหว่างด้ายยืนกว้างเพื่อความสะดวกในการสอดด้ายขวางชาวกะเหรี่ยงนิยมทอผ้าลายชนิดเพื่อเย็บเป็นผ่าถุงสำหรับหญิงที่แต่งงานแล้ว

ในผ้าผืนเดียวจึงมีทั้งลวดลายยกดอกนูนขึ้นมาของลายชนิดและลายเส้นสีสลับกัน ทอประกอบลูกเต๋อย ปกติการปักลูกเต๋อยประดับชายเสื้อผู้หญิง จะใช้วิธีปักหลังจากเย็บผ้าประกอบเข้าไป พร้อมกันในขณะทอผ้า โดยร้อยลูกเต๋อยเข้ากับเส้นด้ายขวางระหว่างด้ายยืน โดยให้ลูกเต๋อยลอยตัวอยู่บนผืน ผ้า เมื่อประกอบเป็นลวดลายแล้วจึงปักทับด้าย สลับลีลงในช่องระหว่างลูกเต๋อยเหล่านั้น เป็นการทอลวดลาย บนผืนผ้าให้สวยงามหลังจากเย็บเป็นเครื่องนุ่งห่มแล้ว ส่วนใหญ่ชาวกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีจะนิยมปักประดิษฐ์ลวดลายบน เสื้อผู้หญิงแม่เรือน ลักษณะการตกแต่งลวดลายนั้นจะใช้ด้ายหลากสีปักสลับลูกเต๋อย ซึ่งเป็นพืชที่กะเหรี่ยงต้องปลูกไว้เพื่อใช้ในกิจกรรมนี้โดยเฉพาะ สีลูกเต๋อยที่ใช้ ได้แก่ สีดำ แดง เหลือง และขาว โดยจะใช้ทุกสีและให้น้ำหนักกับ

สีดำและสีแดง ส่วนสีเหลืองและสีขาวเป็นสีตกแต่ง สีประกอบ ได้แก่ สีชมพู น้ำเงิน ส้ม เขียว เป็นกลุ่มสีที่นำมาใช้ภายหลังและนิยมใช้กันมากขึ้นส่วนใหญ่มักซื้อที่ย้อมเสร็จแล้วมาใช้โดยให้เหตุผลว่า สีสวยและสีไม่ตก

6) การตัดเย็บ การตัดเย็บตามปกติแล้ว ผ้าจะเป็นผ้าหน้าแคบ จำกัดตามขนาดเครื่องทอ คือ กว้างที่สุดไม่เกิน 20 นิ้ว ส่วนความยาวขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของผู้ทอ ดังนั้นการตัดเย็บเครื่องนุ่งห่มของกะเหรี่ยงจึงเป็นการนำผ้าทั้งผืนมาเย็บประกอบกัน โดยพยายามตัดให้น้อยที่สุด เนื่องจากในอดีตกะเหรี่ยงไม่มีกรรไกรใช้ผ้าที่ทอแต่ละชิ้น เมื่อนำมาประกอบกันเป็นเครื่องนุ่งห่มแล้ว จะไม่มีเศษเหลือทิ้ง การแบ่งผ้าจึงทำโดยใช้มีดคม ๆ กรีดตามแนวขวางของผืนผ้าเท่านั้น ด้วยเหตุนี้รูปร่างของเสื้อผ้ากะเหรี่ยงจึงไม่มีส่วนโค้งงอ เพราะเป็นการยากที่จะใช้มีดกรีดผ้าให้ได้ลักษณะเช่นนั้น สิ่งสำคัญในการนำผ้ามาประกอบกัน คือ ต้องเป็นผ้าที่ทอขึ้นสำหรับเครื่องนุ่งห่มตัวหรือผ้าผืนนั้น โดยเฉพาะจะนำไปประกอบกับส่วนของตัวหรือผืนอื่นไม่ได้ เช่น ผ้าที่ทอเพื่อเย็บเป็นเสื้อผู้ชายจะนำมาเย็บเป็นย่าม หรือผ้าห่มไม่ได้และผ้าที่ทอสำหรับเย็บย่ามก็ไม่สามารถนำมาเย็บเป็นเสื้อหรือผ้าห่มได้เช่นเดียวกัน ทั้งนี้เนื่องจากได้กำหนดลวดลายสีและขนาดไว้อย่างแน่นอนแล้วก่อนที่จะทอผ้าแต่ละผืนนั่นเอง

3. พันธุ์ไม้สำหรับการย้อมสีผ้าทอกะเหรี่ยง

กะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีมีความชำนาญในการย้อมสีเส้นด้ายด้วยวัสดุจากธรรมชาติ โดยจะคำนวณระยะเวลาด้ายให้เพียงพอในการขึ้นเครื่องทอแต่ละครั้งเพื่อให้ได้สีที่เหมือนกัน การย้อมสีธรรมชาติจะมีวิธีการย้อมที่แตกต่างกันไป โดยขึ้นอยู่กับวัสดุที่นำมาใช้ย้อม แต่ทั้งนี้ถ้าอยากให้สีติดดีนั้นจะต้องนำด้ายมาผ่านกระบวนการละลายไขมัน โดยต้มน้ำให้เดือดประมาณ 30 นาที แล้วซักด้วยน้ำเย็นจนผ้ายเป็นสีขาว ปัจจุบันชาวบ้านใช้วิธีซักด้วยผงซักฟอกแล้วล้างออก จากนั้นจึงนำไปย้อมสีในขณะด้ายกำลังเปียก ซึ่งสีที่ชาวกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีใช้ทอผ้านั้นนับเป็นภูมิปัญญาในการคิดค้นหาและถ่ายทอดการย้อมสีผ้ามาจากบรรพบุรุษ โดยจะนำพืชพันธุ์ไม้ในชุมชนมาใช้เป็นสีทอผ้า ซึ่งพันธุ์ไม้ที่ชาวกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีใช้เป็นสีย้อมผ้า ผู้วิจัยสรุปและรวบรวมข้อมูลเป็นตารางได้ทั้งหมด 11 ชนิด ดังนี้

ตารางที่ 3 พันธุ์ไม้ที่ใช้สำหรับทำสีย้อมผ้าทอชาวกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี

ชื่อไทย	ชื่อกะเหรี่ยง	ส่วนที่ใช้	สีที่ได้
ขมิ้น	เส่ยอ	หัว, เหง้า	สีเหลือง
คราม	นอช่อ	ใบ	สีกรมท่า
-	สะหย่า	ใบ, ยอด	สีดำ
-	ไค้ะ	ราก	สีแดง
สมอป่า	-	ใบ	สีกาเกี่ยมเขียว
-	-	เปลือก	สีเขียวแก่
แก่นขนุน	-	แก่น	สีเขียวทองอ่อน
เปลือกเพกา	-	เปลือก	สีเขียวทองอ่อน
ประดู่, ไม้แดง	-	เปลือก	สีแดง
เงาะป่า	-	เมล็ดใน	สีเสด
ต้นปุย	-	เปลือก	สีชมพู

จากการศึกษารวบรวมข้อมูลด้านพันธุ์ไม้ที่ใช้ในการย้อมสีผ้าทอ
กะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี นับเป็นภูมิปัญญาของคนกะเหรี่ยงที่คิดค้นด้วยการนำเอาวัสดุจากธรรมชาติ
มาใช้ให้เกิดประโยชน์ และได้มีการสืบทอดภูมิปัญญานี้มาจนถึงปัจจุบันจนเกิดเป็นศูนย์ทอผ้า
กะเหรี่ยงอำเภอ บ้านคา จังหวัดราชบุรีขึ้นในปัจจุบัน

4. อุปกรณ์สำหรับการทอผ้ากะเหรี่ยง

ในการทอผ้ากะเหรี่ยง ชาวกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีจะมีการใช้
อุปกรณ์สำหรับการทอผ้ามาตั้งแต่สมัยบรรพบุรุษ ในการนี้ผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์ปราชญ์
ด้านการทอผ้ากะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีถึงอุปกรณ์สำหรับการทอผ้ากะเหรี่ยง ทำให้ผู้วิจัยสรุปอุปกรณ์
การทอผ้ากะเหรี่ยงได้ทั้งหมด 5 ชนิด ได้แก่ แผ่นหลัง ไม้สำหรับพันผ้า ไม้กระทบ ไม้ช่วยแยกด้าย
และไม้หน่อแซะ สามารถอธิบายได้ ดังนี้

ภาพที่ 96 แพ่นหลัง

แพ่นหลัง ภาษากะเหรี่ยงเรียกว่า หย่อแข่ว จะมีลักษณะเป็นผ้าหนา ๆ ส่วนมากจะทำมาจากหนังสัตว์หรือการนำไม้ไผ่มาสาน ชัดให้แน่นจากนั้นจึงตัดให้เป็นแผ่นสี่เหลี่ยมผืนผ้า ซึ่งมีความกว้าง ประมาณ 5-8 นิ้ว และมีความยาวประมาณ 25 นิ้ว โดยปลายสองข้างจะทำการเจาะรู เพื่อทำการร้อยเชือกสำหรับเอาไว้คล้องกับส่วนปลายของไม้รังผ้าที่ทอให้ตึง ซึ่งจะต้องพันอ้อมกับ เหวผู้ทอผ้า

ภาพที่ 97 ไม้สำหรับพันผ้า

ไม้สำหรับพันผ้า ทำมาจากไม้ท่อนที่มีลักษณะกลม มีความยาว ประมาณ 21-25 นิ้ว และมีขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 2 เซนติเมตร ซึ่งไม้สำหรับพันผ้านั้น จะต้องนำมาปาดให้เป็นช่องเพื่อนำมาใช้เป็นที่คล้องเชือกจากแพ่นหลัง ซึ่งไม้สำหรับพันผ้านั้นจะเป็น ไม้อันแรกที่ชาวกะเหรี่ยงจะใช้พันด้าย ก่อนที่จะเริ่มลงมือทอผ้า และใช้เป็นที่ม้วนเก็บผ้าที่ทอ เสร็จสิ้นแล้ว

ภาพที่ 98 ไม้กระทบ

ไม้กระทบ ภาษากะเหรี่ยงเรียกว่า หน่อทาแพะ เป็นไม้ที่ใช้ในการแยกส่วนของด้ายยืน เพื่อให้มีช่วงความกว้างที่กว้างขึ้น และง่ายต่อการสอดด้ายขวาง ตลอดจนทำหน้าที่กระทบให้ด้ายขวางมีความแน่นมากยิ่งขึ้น

ภาพที่ 99 ไม้ช่วยแยกด้าย

ไม้ช่วยแยกด้าย ภาษากะเหรี่ยงเรียกว่า ลู่ห่วย เป็นปล้องไม้ไผ่กลม ๆ ซึ่งจะมีความยาวประมาณ 21 นิ้ว มีลักษณะเป็นเนื้อแข็ง มีไว้ทำหน้าที่แยกเส้นด้ายในการทอผ้ากะเหรี่ยง

ภาพที่ 100 ไหมหน่อแฮะ

ไหมหน่อแฮะ จะมีลักษณะเป็นไหมใฝ่เรียวยาวขนาดเล็ก มีความยาวประมาณ 21-26 นิ้ว ซึ่งในการทอผ้าแต่ละครั้งนั้น คนทอจะต้องใช้ไหมหน่อแฮะจำนวนไม่ต่ำกว่า 3 อัน ทั้งนี้ไหมหน่อแฮะจะมีหน้าที่ในการคล้องด้ายตะกอ และจัดความสวยงามให้กับด้ายยืนตะกอ ซึ่งไหมหน่อแฮะนั้นจะมีเท่ากับจำนวนตะกอในการขึ้นเครื่องทอของชาวกะเหรี่ยงนั่นเอง

จะเห็นได้ว่า การทอผ้ากะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีนั้น นับเป็นภูมิปัญญาที่ถูกสร้างสรรค์ขึ้นด้วยการพึ่งพิงอิงอาศัยธรรมชาติ โดยสร้างสรรค์เป็นลวดลายผ้าที่มีความสวยงาม ในปัจจุบันการทอผ้าเริ่มหายไปจากสังคมกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี เหลือเพียงไม่มีหลังคาเรือนที่ยังคงการทอผ้าอยู่ในชุมชนกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี จึงทำให้เป็นสิ่งที่ชาวกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีจะต้องมาร่วมกันคิดและวางแผนการอนุรักษ์วิถีการทอผ้ากะเหรี่ยงให้คงอยู่คู่สังคมกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีสืบไป

การจักสาน

การจักสานของชาวกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี นับเป็นอีกหนึ่งภูมิปัญญาของคนกะเหรี่ยงที่คิดสร้างสรรค์เพื่อตอบสนองการดำรงอยู่ในวิถีชีวิตประจำวันในด้านการเลี้ยงชีพของตนเอง ซึ่งได้ใช้ฝีมือในการจักสานเครื่องใช้ต่าง ๆ ขึ้นมาในสังคม จากการสัมภาษณ์คนกะเหรี่ยงในอำเภอบ้านคา จังหวัดราชบุรีนั้น ผู้วิจัยสรุปการจักสานของชาวกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีที่ใช้เป็นเครื่องมือในการดำรงชีวิต ซึ่งมีทั้งหมด 4 ชนิด ได้แก่ กระด้ง ไซ ข้อง ลำแพน (สัมภาษณ์ ครก คุ้งลิง, ประชาสัมพันธ์การจักสานชาวกะเหรี่ยง, 2 พฤศจิกายน 2562) ทั้งนี้ผู้วิจัยสามารถอธิบายเครื่องจักสานอันเป็นภูมิปัญญาของชาวกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีได้ ดังนี้

ภาพที่ 101 กระจด

กระจด เป็นอุปกรณ์ที่ชาวกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีได้นำไม้ไผ่มาเหลาให้เป็นเส้นบาง ๆ จากนั้นนำมาสานเป็นวงกลมขึ้นขอบเพื่อให้กระจดมีความคงทนตามขนาดที่ต้องการ ซึ่งมีไว้สำหรับใช้ตากเนื้อสัตว์ สมุนไพร และใช้สำหรับร่อนแยกเปลือกข้าวออกจากข้าวสารที่ตำเป็นเม็ดสีขาวพร้อมสำหรับการนำไปประกอบอาหาร

ชาวกะเหรี่ยงได้ใช้วัสดุในการสานกระจดจำนวน 5 อย่าง ได้แก่ ไม้ไผ่ มีด เขือก เหล็ก และคีม ซึ่งมีวิธีการสานกระจด ดังนี้

1. นำไม้ไผ่มาเหลาให้มีลักษณะแบน มีความกว้างประมาณ 3 เซนติเมตร
2. นำมาวางให้ได้ลักษณะของการสาน 2 แถว
3. จากนั้นทำการสานไม้ไผ่ไปตามขนาดที่ต้องการ
4. จัดเตรียมการทำขอบกระจด โดยการใช้ไม้ไผ่ที่มีขนาดหนาจับอัด

ให้เป็นลักษณะวงกลม จากนั้นนำไม้ไผ่ที่สานไว้มาเข้าให้เป็นรูป เป็นอันเสร็จสิ้นการสานกระจด

ประโยชน์ของกระจด

1. กระจดที่มีช่องว่างระหว่างเส้นไม้ไผ่มาก หรือที่เรียกว่า ตาห่าง นั้น จะมีไว้สำหรับใช้ตากสิ่งของที่เป็นอาหารชนิดต่าง ๆ เช่น ปลา พริก ฯลฯ
2. กระจดที่มีช่องว่างระหว่างเส้นไม้ไผ่ไม่มาก หรือที่เรียกว่า ตาลี นั้น จะมีไว้สำหรับร่อนแยกเปลือกข้าวออกจากข้าวขาว

ภาพที่ 102 ไซ

ไซ เป็นเครื่องมือจับสัตว์น้ำของชาวกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี ซึ่งจะใช้สำหรับจับปลาตัวเล็กในแหล่งน้ำที่ไหลตลอดเวลาและมีลักษณะเป็นแหล่งน้ำที่ไม่ลึกมาก ไซจะมีลักษณะปากบาน ตรงส่วนกลางเป็นทรงกรวย ตรงปลายกระบอกไซนั้นจะทำเป็นงาแซง ซึ่งมีลักษณะปลายแหลม ทำให้ปลาที่เข้ามาแล้วนั้นไม่สามารถออกจากไซได้นั่นเอง

ในการสานไซ ต้องใช้วัสดุที่หาง่ายตามท้องถิ่น ซึ่งวัสดุหลักในการสานไซ คือ ไม้ไผ่ และใช้ระยะเวลาทำไซประมาณ 1 อาทิตย์ ทั้งนี้ไซมีวิธีการสาน ดังนี้

1. นำไม้ไผ่มาเหลาให้เป็นเส้นบาง ๆ ขนาดเล็กกลม
2. จากนั้นนำไม้ไผ่ที่เหลาแล้วมาสานด้านหนึ่งรวมกัน แล้วพับให้กลับไปด้านหลัง
3. จากนั้นนำไม้ไผ่ที่เหลาอีกส่วนหนึ่งมาสานให้มีลักษณะขวางสลับกันไปตั้งแต่ด้านบนไปจนถึงด้านล่าง ซึ่งในขณะที่สานนั้น ผู้สานจะต้องคอยจับให้มีรูปทรงที่ป่องแคบ เพื่อให้เหมาะต่อการใช้งาน ในส่วนบริเวณตรงปลายนั้นจะมีการเจาะช่องว่างเพื่อใส่งาแซงด้านละช่อง เพื่อให้ปลาริ้วเข้าและสามารถนำเอาปลาออกจากไซได้นั่นเอง

ประโยชน์ของไซ

ไซ มีประโยชน์ในการดักสัตว์น้ำ เช่น ปลา ปู ที่มีขนาดเล็กไม่ใหญ่มากนักไว้สำหรับประกอบอาหาร ซึ่งเป็นเครื่องมือที่ช่วยอำนวยความสะดวกในการดำรงชีวิตของคนกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีเป็นอย่างยิ่ง

ภาพที่ 103 ข้อง

ข้อง เป็นเครื่องจักสานของชาวกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีที่ทำมาจากไม้ไผ่ มีลักษณะคล้ายทรงแจกัน มีฝาสำหรับเปิด-ปิด ส่วนปลายกรวยด้านในแหลมทำเป็นซี่ไม้ เรียกว่า งาแซง วัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการทำข้อนั้น มีทั้งหมด 4 ชนิด ประกอบด้วย ไม้ไผ่ ไม้ด เศษผ้า ท่อนไม้ ขนาดเล็ก ซึ่งข้องมีวิธีการสานดังนี้

1. นำไม้ไผ่มาเหลาให้เป็นเส้นบาง ๆ โดยจะต้องทำไว้หลายขนาดเพื่อใช้สำหรับทำแต่ละส่วนของข้อง ทั้งเหลาให้เป็นเส้นบาง ๆ เพื่อใช้สำหรับสานตัวข้อง และเหลาให้เป็นเส้นเล็กและกลม เพื่อใช้สำหรับสานให้ข้องมีความคงทน
2. เริ่มสานข้องโดยเริ่มจากการสานฐานข้องขึ้นมา แล้วสานสลับกันจนถึงปากข้อง จากนั้นใช้ไม้ไผ่ที่เหลาเป็นเส้นบาง ๆ ตัดให้เป็นวงกลมเพื่อทำเป็นส่วนปากข้อง
3. จากนั้นใช้เศษผ้าหรือเชือกยึดปากข้องให้แน่น จะได้ข้องที่สามารถนำมาใช้ใส่ปลาและสัตว์น้ำต่าง ๆ ได้อย่างคงทน

ประโยชน์ของข้อง

ข้อง มีไว้สำหรับใส่สัตว์น้ำจำพวกปลา ปู ที่จับมาได้ไว้ไม่ให้หนีหาย

ภาพที่ 104 ลำแพน

ลำแพน มีลักษณะเป็นแผ่นไม้ไผ่สาน มีความกว้างตามความต้องการของการใช้งาน ลักษณะของลำแพนจะเป็นการสานไม้ไผ่ให้ชิดกันไม่มีช่องว่างเพื่อใช้สำหรับใช้ประโยชน์ต่าง ๆ อุปกรณ์หลักที่ใช้ในการสานลำแพน มี 2 อย่าง คือ มีด และ ไม้ไผ่ ซึ่งลำแพนมีวิธีสานดังนี้

1. นำไม้ไผ่มาเหลาให้เป็นแผ่นบาง
2. จากนั้นสานไม้ไผ่ที่เหลาไว้ให้เป็นแผ่น ซึ่งจะสานขัดสลับกันไปมาจน

เป็นแผ่นลำแพนตามขนาดที่ต้องการ

ประโยชน์ของลำแพน

1. ชาวกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีสานลำแพนเพื่อใช้ตากผลผลิตทางการเกษตรต่าง ๆ เช่น ข้าว ข้าวโพด พริก มัน เป็นต้น
2. ชาวกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีสานลำแพนเพื่อใช้เป็นฝาบ้าน ซึ่งจะต้องใช้ไม้ไผ่ที่มีลักษณะหนามากกว่าการสานลำแพนเพื่อใช้งานอื่น ๆ

จากการศึกษาในด้านศิลปหัตถกรรมและงานฝีมือของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีข้างต้น ทำให้เห็นถึงศักยภาพของคนกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีในด้านการสร้างสรรค์เครื่องใช้ให้มีความสอดคล้องกับวิถีชีวิตความเป็นอยู่ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

1.2.3.8 การทำมาหากิน

กลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีแต่เดิมนั้นมีวิถีการดำรงอยู่ด้วยการพึ่งพาธรรมชาติเป็นหลัก ทำให้มีอาชีพเพียงแค่เกษตรกรรมเท่านั้น หากแต่ปัจจุบันวิถีชีวิตของชาวกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีได้มีการรับเอาวัฒนธรรมภายนอกเข้ามาผสมจึงเกิดการปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตให้มีความสอดคล้องกับสภาพสังคมในปัจจุบันมากยิ่งขึ้น ชาวกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีจึงมีการประกอบ

อาชีพที่หลากหลายมากยิ่งขึ้น (สัมภาษณ์ สกุล บุญธรรม, ปราชญ์ด้านเศรษฐกิจ, 19 พฤศจิกายน 2562) จากการที่ผู้วิจัยได้ลงพื้นที่สำรวจและทำการสัมภาษณ์ปราชญ์ชาวบ้านในด้านเศรษฐกิจ ซึ่งอาชีพและวิธีการทำมาหากินของชาวกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี นับเป็นอีกภูมิปัญญาที่แสดงให้เห็นถึงความสามารถในการดำรงอยู่และการเลี้ยงชีพให้มีความสอดคล้องกับบริบททางสภาพแวดล้อมและสังคมชาวกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี ซึ่งสามารถจำแนกภูมิปัญญาด้านการทำมาหากินของชาวกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีหลัก ๆ จำนวน 2 ด้าน คือ อาชีพเกษตรกรรม และอาชีพปศุสัตว์ ผู้วิจัยสรุปรายละเอียดได้ดังนี้

อาชีพเกษตรกรรม

ชาวกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีตั้งแต่สมัยอดีตได้มีการเพาะปลูกแบบย้ายที่ไปเรื่อย ๆ เนื่องจากต้องการให้พื้นที่ที่เคยเพาะปลูกนั้นพักหน้าดิน และปล่อยให้ต้นไม้ ต้นหญ้าได้ขึ้นปกคลุมหน้าดินเพื่อสร้างแร่ธาตุให้แก่ดิน โดยจะมีการเคลื่อนย้ายพื้นที่เพาะปลูกในช่วงระยะเวลา 5-10 ปีต่อครั้ง ซึ่งในปัจจุบันชาวกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีได้มีการเพาะปลูกแบบถาวร จึงไม่มีการเคลื่อนย้ายพื้นที่ในการเพาะปลูกและเลิกทำไร่หมุนเวียน (สัมภาษณ์ สกุล บุญธรรม, ปราชญ์ด้านเศรษฐกิจ, 19 พฤศจิกายน 2562) จากการสัมภาษณ์ปราชญ์ด้านเศรษฐกิจของชุมชนกะเหรี่ยงในอำเภอบ้านคา และการลงพื้นที่สำรวจนั้น ทำให้ผู้วิจัยสรุปได้ว่าชาวกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีในปัจจุบันนั้นได้มีการประกอบอาชีพเกษตรกรรม โดยมีการเพาะปลูกพืชผักเพื่อยังชีพและสำหรับเป็นผลผลิตจำหน่ายทั้งหมด 4 ชนิด ได้แก่ ข้าวไร่ สับปะรด ข้าวโพด มันสำปะหลัง ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

ข้าวไร่

ในอดีตชาวกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีส่วนมากจะปลูกข้าวไร่ที่เป็นระบบการทำไร่หมุนเวียนเป็นหลัก แต่ในปัจจุบันชาวกะเหรี่ยงได้หันมาปลูกข้าวไร่ในพื้นที่ถาวรเนื่องจากมีจำนวนประชากรในชุมชนเพิ่มมากยิ่งขึ้น จึงมีการจับจองพื้นที่การทำมาหากินมากขึ้นเป็นเหตุให้การทำไร่หมุนเวียนไม่สามารถทำได้อีกต่อไป ทั้งนี้ชาวกะเหรี่ยงถือว่าข้าวเป็นพืชยังชีพที่สำคัญอย่างยิ่ง เพราะการดำรงชีวิตประจำวันต้องอาศัยข้าวในการบริโภค ดังนั้นการปลูกข้าวไร่จึงมีความสำคัญและได้รับการสืบทอดมาจนถึงทุกวันนี้

การปลูกข้าวไร่ของชาวกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีนั้น จะต้องใช้วัสดุอุปกรณ์สำหรับทำการปลูกข้าวไร่ ประกอบด้วย มีดพรว้า จอบ เสียม และเมล็ดพันธุ์ข้าว โดยจะมีขั้นตอนในการปลูกข้าวไร่ ดังนี้

1. สำรวจพื้นที่เพื่อทำการเลือกจับจองพื้นที่สำหรับปลูกข้าวไร่
2. เมื่อได้พื้นที่แล้วนั้น จะต้องทำการถางหรือการฟันไร่
3. ลงมือทำแนวกันไฟ จากนั้นเผาในพื้นที่ที่จับจองเพื่อให้เป็นพื้นที่

โล่งเตียนพร้อมทำการเพาะปลูก

4. จัดเตรียมพื้นที่ที่จะปลูกข้าวไร่
5. เมื่อเข้าฤดูฝน จะเริ่มทำการปลูกข้าวไร่
6. จากนั้นคอยดูแลต้นข้าวไม่ได้รับการก่อกวนจากสัตว์และแมลงต่าง ๆ

จนถึงวันเก็บเกี่ยว

7. หลังจากเก็บเกี่ยวข้าวแล้วนั้น จะนำไปตากแดดให้แห้งและทำการตีหรือนวดข้าวเพื่อเก็บใส่กระสอบกลับมาไว้สำหรับบริโภคหรือจำหน่ายต่อไป

ภาพที่ 105 การเก็บเกี่ยวข้าวไร่

ก่อนที่ชาวกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีจะมีการลงมือปลูกข้าวไร่เจ้าของไร่จะต้องประกอบพิธีกรรมที่เรียกว่า “แชะเต๋อบู” พิธีนี้จะทำใกล้กระท่อมในไร่ข้าว ซึ่งจะมีท่อนไม้ยาวประมาณ 1 ศอก ทำเป็นสี่เหลี่ยมจัตุรัส เชื่อว่าหากไม่ทำแล้วคนที่มาช่วยงานจะเหนื่อยระหว่างการปลูกข้าวจะมีการมัดเมล็ดพันธุ์พืชเข้าไว้ด้วย เช่น ดอกหงอนไก่ ผักกาด ห่อวอ ฯลฯ เมื่อใช้เสียมกระทุ้ง ด้ามก็จะสั่นสะเทือน เมล็ดพันธุ์พืชจะกระจายไปทั่วพื้นที่ แล้วงอกขึ้นมาพร้อมกับข้าวในไร่ การลงมือปลูกข้าวไร่ชาวกะเหรี่ยงจะใช้เฉพาะคนหนุ่มสาวเพราะเชื่อว่าพันธุ์พืชจะงอกงามเหมือนดังคนหนุ่มคนสาวที่มีความร่าเริงเบิกบานและกำลังเจริญเติบโต แต่มีข้อห้ามว่าห้ามหนุ่มคนที่ลงมือทำการปลูกข้าวเป็นคนแรกทำหน้าที่หยอด เมล็ดข้าวเด็ดขาด เพราะเชื่อว่าจะทำให้เปลืองพันธุ์ข้าว หรือปริมาณเมล็ดพันธุ์ข้าวที่เตรียมมาจะไม่พอสำหรับการลงมือหยอดในแต่ละวัน

การปลูกข้าวนิยมทำจากหัวไร่ลงไปที่ท้ายไร่ ก่อนเสร็จสิ้นการปลูกข้าวในวันสุดท้าย คนหนุ่มสาวที่ลงมือก่อนจะเรียกเพื่อนสาวหรือเพื่อนชายเพิ่มอีก 1 คนมาช่วยหยอดคนละ 3 หลุม ต่อด้วยผู้ชายคนที่ลงมือเป็นคนแรกอีก 3 หลุม ส่วนเมล็ดพันธุ์ข้าวที่เหลือในมือก็จะคืนให้กับเจ้าของไร่เพื่อจะปลูกในพิธี “ชะเตอบู้” อีก 7 หลุม ชาวกะเหรี่ยงเชื่อว่าข้าว 7 หลุมนี้อะจะคอยดูแลข้าวพันธุ์พืชทั้งหมดในไร่ให้มีความงอกงาม โดยข้าว 7 หลุมนั้น จะอยู่ในกรอบสี่เหลี่ยมจัตุรัส เชื่อว่าเป็นตัวแทนของวันทั้งเจ็ด คือ วันจันทร์ วันอังคาร วันพุธ วันพฤหัสบดี วันศุกร์ วันเสาร์ และวันอาทิตย์ ซึ่งเจ้าของไร่จะเป็นผู้จดจำเองว่าข้าวกอไหนแทนวันอะไร เมื่อต้นข้าวเติบโตขึ้น เจ้าของไร่จะจำต้นข้าวที่เจริญงอกงามที่สุดว่าเป็นข้าวแทนวันอะไร เพื่อเป็นวันเริ่มต้นทำการเพาะปลูกลงข้าวไร่ในปีต่อไป นอกจากนั้นแล้วยังจะเก็บเมล็ดพันธุ์ข้าวที่เหลือไว้อีกส่วนหนึ่งพอเป็นพิธี เพื่อนำกลับไปรวมกับข้าวที่บ้าน แล้วนำไปต้มเหล้าที่เรียกว่า “บือชะคลี” เมื่อปลูกเสร็จแล้วเจ้าของไร่จะนำด้ามเสียมมาผ่าซีก แล้วกลับด้านบนลง สวมด้วยกระบอกไม้ไผ่ จากนั้นนำข้าวกับน้ำอย่างละนิดใส่ลงไปในกระบอก แล้วนำไปคีบไว้กับต้นไม้ โดยต้องไม่หันมาทางชุมชน แต่ต้องอยู่ใต้ (ดาวข้าง) เพราะเชื่อว่าถ้าหันไปทางชุมชนแล้วจะเป็นลางร้ายต่อชุมชน ส่วนที่ต้องอยู่ใต้ดาวข้างก็เพื่อที่จะได้ทำมาหากินเจริญรุ่งเรืองมีคนเคารพ นับถือ หลังจากนั้นเจ้าของไร่จะนำน้ำมาสาตรดผู้คนที่มาช่วยปลูกข้าวในวันนั้น แล้วสาตรขึ้นไปบนท้องฟ้า พร้อมกับตะโกนว่า “กราวี” (คีบเสร็จแล้ว) ซึ่งหมายถึงการไชโยที่ได้ปลูกข้าวเสร็จแล้วนั่นเอง

สับปะรด

สับปะรด เป็นผลไม้ที่ได้รับความนิยมมากของชาวกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี ซึ่งร้อยละ 70 ในพื้นที่อำเภอบ้านคาทำการปลูกสับปะรด เนื่องจากสภาพอากาศและสภาพดินเหมาะแก่การปลูกสับปะรดเป็นอย่างยิ่ง ทำให้สับปะรดที่ปลูกจากพื้นที่นี้มีรสหวานไม่เหม็นกับสับปะรดในพื้นที่อื่น ๆ ซึ่งสามารถอธิบายวิธีการปลูกสับปะรดได้ ดังนี้

1. การปลูกแบบแถวเดี่ยว ใช้ระยะการปลูกระหว่างต้น 40 เซนติเมตร ระหว่างแถว 100-125 เซนติเมตร ในเนื้อที่ 1 ไร่ จะปลูกได้ประมาณ 2,500-3,500 ต้น การปลูกแบบนี้เป็นวิธีที่เหมาะสมสำหรับปลูกเพื่อจำหน่ายผลสด เพราะได้ผลใหญ่ ราคาดี ให้น้ำหนักมาก และไวหน่อให้ออกผลสับแทนต้นแม่ได้หลายรุ่น แต่มีข้อเสียคือ ให้ผลผลิตต่อไร่ต่ำ เปลืองเนื้อที่ แรงงานและค่าใช้จ่ายในการกำจัดวัชพืช การทรงตัวของลำต้นไม่สู้ดี

2. การปลูกแบบแถวคู่ ใช้ระยะปลูกระหว่างดินประมาณ 30 เซนติเมตร ระหว่างแถวประมาณ 50 เซนติเมตร กลับพื้นปลาระยะระหว่างแถวของคู่ 1 เมตร ในหนึ่งไร่จะปลูกได้ประมาณ 6,500-8,000 ต้น บางแห่งอาจถึง 10,000 ต้น ทั้งนี้ แล้วแต่ความต้องการของโรงงานว่า จะต้องการผลขนาดไหน การปลูกแบบนี้เป็นวิธีที่เหมาะสมสำหรับปลูกเพื่อจำหน่ายให้แก่โรงงานอุตสาหกรรม เพราะให้ผลที่มีขนาดเล็กตามความต้องการของโรงงาน และให้ผลผลิตต่อไร่สูง

เสียค่าใช้จ่าย แรงงาน และเวลาในการกำจัดวัชพืชน้อยกว่าการปลูกแบบแถวเดี่ยว การทรงตัวของลำต้นดี เพราะต้นสับปรดจะเจริญเติบโตเบียดเสียดกันไว้ไม่ให้ล้ม

ภาพที่ 106 ไร่สับปรด

สับปรดควรจะปลูกใหม่ทุก 3 ปี และไม่ควรจะปลูกซ้ำที่เดิม ซึ่งควรจะปลูกพืชตระกูลถั่วสลับสับเปลี่ยนกันไปเพื่อไม่ให้เกิดโรคระบาดในไร่สับปรดได้ง่าย และเป็นการปรับหน้าดินเพิ่มแร่ธาตุให้แก่ดินอีกด้วย

ข้าวโพด

ชุมชนกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี มีการปลูกข้าวโพดเพื่อจำหน่ายสร้างรายได้ ถึงแม้ว่าการปลูกข้าวโพดหวานสามารถทำได้ตลอดปีถ้ามีแหล่งน้ำเพียงพอ อย่างไรก็ตาม ผลผลิตและคุณภาพข้าวโพดหวานอาจจะแตกต่างกันไปตามฤดูกาล นอกจากนี้บางสายพันธุ์อาจตอบสนองต่อฤดูปลูกแตกต่างกัน โดยทั่วไปในช่วงเดือนพฤศจิกายนถึงกุมภาพันธ์ จะให้ผลผลิตต่ำกว่าในช่วงอื่น ๆ เนื่องจากอากาศเย็น ขณะที่การปลูกในเดือนเมษายนถึงพฤษภาคม จะได้ผลผลิตดีกว่าช่วงอื่น ๆ ไม่มีโรคราน้ำค้างระบาดและปัญหาวัชพืชซึ่งจะน้อยกว่าการปลูกในช่วงเดือนกรกฎาคมถึงสิงหาคม เพราะผลผลิตบางส่วนอาจเสียหายได้เนื่องจากช่วงดังกล่าวฝนตกชุก อาจทำให้เกิดน้ำท่วมหรือน้ำขังในแปลงปลูกได้ง่าย โดยเฉพาะในแปลงที่มีระบบการระบายน้ำไม่ดี

ภาพที่ 107 ไร่ข้าวโพด

ในการปลูกข้าวโพดจะต้องมีการเตรียมดินอย่างดี เพื่อช่วยกำจัดวัชพืชย่อยเศษซากพืช อีกทั้งยังเป็นการทำลายโรคและแมลงบางชนิดที่เป็นศัตรูข้าวโพด จากนั้นจะเริ่มทำการปลูกข้าวโพด โดยการนำเมล็ดพันธุ์ที่นำมาปลูก ซึ่งเมล็ดพันธุ์ที่นำมาปลูกนั้นควรมีความงอกสูงกว่า 85 เปอร์เซ็นต์ หยอด 1 เมล็ดต่อหลุม แต่ถ้าเมล็ดพันธุ์มีความงอกต่ำกว่า 85 เปอร์เซ็นต์ ควรหยอดเมล็ด 1-2 เมล็ดต่อหลุม และหยอดลึกประมาณ 3-5 เซนติเมตร เนื่องจากพันธุ์ข้าวโพดที่มีอยู่ในปัจจุบันนั้น เป็นเมล็ดพันธุ์ที่ยังไม่ต้านทานต่อโรคราน้ำค้างได้ ดังนั้นก่อนปลูกทุกครั้งต้องคลุกเมล็ดพันธุ์ด้วยสารเมตาแลกซิล อัตรา 7 กรัมต่อเมล็ด 1 กิโลกรัม เพื่อป้องกันโรคราน้ำค้าง ซึ่งการปลูกข้าวโพดนั้นจะต้องทำการดูแลจนถึงกระทั่งวันเก็บเกี่ยวผลผลิต โดยเฉพาะอย่างยิ่งการให้น้ำ ข้าวโพดมีความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะหากข้าวโพดเกิดการขาดน้ำทุกระยะการเจริญเติบโตจะมีผลให้ผลผลิตและคุณภาพของข้าวโพดลดลง ก่อนการปลูกเกษตรกรต้องมีการวางแผนวิธีการให้น้ำที่เหมาะสมกับสภาพแปลงปลูก โดยทั่วไปการให้น้ำมีหลักปฏิบัติ ดังนี้

1. ให้น้ำทันทีหลังปลูกและหลังการใส่ปุ๋ยทุกครั้ง หลังจากนั้นให้น้ำทุก 7-12 วัน ขึ้นอยู่กับสภาพอากาศ วิธีการให้น้ำที่เกษตรกรปฏิบัติมีอยู่ 2 แบบ คือ ให้น้ำตามร่องคู และให้น้ำแบบพ่นฝอย (Sprinkler)
2. หากพบว่าใบข้าวโพดเหี่ยวหรือม้วนในช่วงเช้าหรือเย็น แสดงว่าขาดน้ำต้องรีบให้น้ำทันที
3. หลังการให้น้ำต้องระวังไม่ให้น้ำท่วมขังในแปลงนานเกิน 24 ชั่วโมง เพราะข้าวโพดจะชะงักการเจริญเติบโต ผลผลิตลดลงหรืออาจตายได้
4. อย่าให้ข้าวโพดขาดน้ำในช่วงการเจริญเติบโต โดยเฉพาะในช่วงผสมเกสรและติดเมล็ด เพราะจะทำให้ผลผลิตและคุณภาพผลผลิตลดลงอย่างมาก ถึงแม้การขาดน้ำจะเป็นช่วงสั้น ๆ และไม่รุนแรง

5. หยุดให้น้ำก่อนเก็บเกี่ยวข้าวโพดประมาณ 2-3 วัน

ข้าวโพดนับว่าเป็นพืชเศรษฐกิจของชาวกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีอีกชนิดหนึ่งที่สร้างรายได้ให้แก่คนกะเหรี่ยงในชุมชนเป็นอย่างมาก ถึงแม้จะเกิดปัญหาในการเพาะปลูก เช่น แมลง เชื้อรา ฯลฯ ชาวกะเหรี่ยงได้ใช้ภูมิปัญญาในการจัดการกับปัญหาต่าง ๆ จนทำให้มีผลผลิตที่ดี และสร้างรายได้ให้กับชาวกะเหรี่ยงเป็นอย่างมาก

มันสำปะหลัง

การปลูกมันสำปะหลังของคนกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี จะเป็นการปลูกเพื่อนำมาแปรรูปสำหรับทำเป็นแป้งและอาหารสัตว์ ซึ่งคนกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีนิยมปลูกมันสำปะหลังกันเป็นจำนวนมากเพื่อจำหน่าย เป็นพืชที่นิยมปลูกรองลงมาจากปลูกสับปะรด

ภาพที่ 108 ไร่มันสำปะหลัง

การปลูกมันสำปะหลังของชาวกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี จะต้องอาศัยขั้นตอนการปลูกและการดูแลเพื่อให้ได้ผลผลิตที่มีคุณภาพ ซึ่งสามารถอธิบายมีวิธีการปลูกและการดูแลมันสำปะหลังได้ดังนี้

1. การเตรียมดิน หากดินที่ทำการเพาะปลูกมันติดต่อกันหลายปี ควรปรับปรุงดิน เพื่อรักษาระดับผลผลิตในระยะยาว ด้วยการใส่ปุ๋ยคอก ปุ๋ยหมักเปลือกมันชนิดเก่า ค้างปี (จากโรงแปงทั่วไป) ที่หาได้ในท้องถิ่น หรือ ปลูกพืชตระกูลถั่วต่าง ๆ หมุนเวียนบำรุง
2. การเตรียมท่อนพันธุ์ ควรใช้ท่อนพันธุ์มันที่สด อายุ 10-12 เดือน ตัดทิ้งไว้ไม่เกินประมาณ 15 วัน โดยตัดให้มีความยาวประมาณ 20 เซนติเมตร มีตาไม่น้อยกว่า 5 ตา เพื่อป้องกันเชื้อราและแมลง
3. การปลูก ในการปลูกมันสำปะหลังนั้น ควรปลูกเป็นแถวแนวตรง เพื่อสะดวกในการบำรุงรักษาและกำจัดวัชพืช โดยใช้ระยะระหว่างแถว 1.20 เมตร ระยะระหว่างต้น 80 เซนติเมตร และปักท่อนพันธุ์ให้ตั้งตรงลึกในดินประมาณ 10 เซนติเมตร

4. การกำจัดวัชพืชและการใส่ปุ๋ย ในการกำจัดวัชพืช ครั้งที่ 1 จะเริ่มกำจัดประมาณ 30-45 วัน หลังการปลูก โดยใช้รถไถเล็กพรวนกำจัดวัชพืช พร้อมทั้งใส่ปุ๋ย 15-15-15 จากนั้นใช้จอบกำจัดวัชพืชส่วนที่เหลือพร้อมกับกลบปุ๋ยไปด้วย กำจัดวัชพืชครั้งที่ 2 ประมาณ 60-70 วัน หลังการปลูก โดยปฏิบัติเช่นเดียวกันกับครั้งแรก กำจัดวัชพืช ครั้งที่ 3 ตามความจำเป็น โดยใช้จอบตากวัชพืชไม่ให้รก

5. การเก็บเกี่ยว จะต้องทำการเก็บเกี่ยวมันสำปะหลังในช่วงอายุที่เหมาะสม คือ ประมาณ 10-12 เดือน พร้อมทั้ง วางแผนการเตรียมท่อนพันธุ์มันสำปะหลัง เพื่อการปลูกในคราวต่อไป ส่วนของต้นมันสำปะหลังที่ไม่ใช่ เช่น ใบ กิ่ง ก้าน หรือ ลำต้น ควรสับทิ้งไว้ในแปลง เพื่อให้เป็นปุ๋ยพืชสดในดินต่อไป

จะเห็นว่ามันสำปะหลังนับเป็นพืชที่ชาวกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีนิยมปลูกเพื่อนำผลผลิตส่งขายสู่โรงงานเป็นจำนวนมาก ทำให้มันสำปะหลังเป็นอีกหนึ่งพืชเศรษฐกิจของชาวกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีที่มีความสำคัญต่อการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของชุมชนในมิติการประกอบอาชีพเพื่อการดำรงอยู่ในสังคมอีกด้วย

อาชีพปศุสัตว์

ปศุสัตว์ เป็นอีกอาชีพหนึ่งที่พบในกลุ่มคนกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี โดยมีการเลี้ยงสัตว์เพื่อจัดจำหน่ายและเพื่อใช้ยังชีพ จากการสัมภาษณ์ปราชญ์ด้านเศรษฐกิจของชุมชนกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี และการสำรวจด้านอาชีพของคนกะเหรี่ยงในชุมชน ทำให้ผู้วิจัยสรุปได้ว่าคนกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีที่ประกอบอาชีพปศุสัตว์นั้น ได้มีการเลี้ยงสัตว์จำนวน 3 ชนิด คือ หมู ไก่ และวัว ซึ่งสามารถอธิบายรายละเอียดการประกอบอาชีพปศุสัตว์ในการเลี้ยงสัตว์แต่ละชนิดได้ ดังนี้

1. การเลี้ยงหมู

ชาวกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี มีการเลี้ยงหมูเพื่อส่งจำหน่าย ซึ่งคนกะเหรี่ยงที่ประกอบอาชีพเลี้ยงหมูนั้น จะต้องเดินทางไปซื้อพันธุ์หมูจากแหล่งจำหน่ายในตัวเมืองราชบุรี หรือแหล่งเพาะพันธุ์หมูใกล้เคียง ซึ่งคนกะเหรี่ยงที่เลี้ยงหมูในสมัยก่อนมีวิธีเลี้ยงแบบง่าย ๆ ซึ่งจะให้หมูกินเศษอาหารในครัวเรือน รำข้าว และหยวกกล้วยสับละเอียดยังนำเอาผักหญ้าต่าง ๆ ที่หาได้ในท้องถิ่นมาสับให้ละเอียดผสมกับรำข้าว กากถั่วเหลืองหรือกากถั่วลิสงและน้ำให้หมูกิน หมูที่ชาวบ้านเลี้ยงในสมัยดั้งเดิมเป็นหมูพันธุ์พื้นเมือง ตัวเล็ก เติบโตช้า ใช้เวลานานในการขุนให้อ้วน ให้ซากที่มีเนื้อน้อยมันมาก หมูพันธุ์พื้นเมืองที่เลี้ยงกันทั่วไป ได้แก่ หมูพันธุ์ควาย หมูพันธุ์ราด และหมูพันธุ์พวง

ภาพที่ 109 การเลี้ยงหมูชุมชนกะเหรี่ยงตำบลบ้านบึง

ในปัจจุบันการเลี้ยงหมูได้พัฒนาขึ้นมากทั้งการเลี้ยงดู การให้อาหาร และการปรับปรุงพันธุ์มีการสร้างโรงเรือนเลี้ยงหมู เนื่องจากสภาพภูมิอากาศของอำเภอบ้านคา จังหวัดราชบุรีมีความร้อนสูงมากขึ้น จึงมีการสร้างโรงเรือนสำหรับหมู ซึ่งมีลักษณะเป็นโรงเรือนโปร่ง หลังคาสูงเพื่อให้อากาศสามารถถ่ายเทได้ตลอดเวลา

2. การเลี้ยงไก่

ชาวกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี มีการเลี้ยงไก่พื้นเมืองแบบธรรมชาติ เป็นการเลี้ยงไก่ที่ฝึกให้ไก่หากินตามธรรมชาติ โดยมีคนเลี้ยงเป็นผู้สร้างอาหารให้บ้าง มีอาหารเสริมให้บ้างในช่วงอาหารธรรมชาติเหลือน้อยหรือหากินได้ยากขึ้น ให้กินสมุนไพรเพื่อสร้างภูมิคุ้มกัน และรักษาโรคในช่วงเปลี่ยนฤดูกาล เพื่อให้ไก่ได้มีการสร้างภูมิคุ้มกันป้องกันโรคระบาดต่าง ๆ

ภาพที่ 110 การเลี้ยงไก่ชาวกะเหรี่ยงตำบลบ้านคา อำเภอบ้านคา จังหวัดราชบุรี

ในการเลี้ยงไก่ของชาวกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี จะต้องคำนึงถึงการเลือกสถานที่เลี้ยงไก่ ซึ่งนับเป็นปัจจัยที่บ่งบอกความสำเร็จของการเลี้ยงไก่ได้เป็นอย่างดี ดังนั้นผู้ที่เลี้ยงไก่ควรให้ความสำคัญกับการเลือกสถานที่เลี้ยงไก่ ควรพิจารณาสิ่งสำคัญ ดังนี้

1. ควรเป็นที่เนินและเป็นที่ระบายน้ำได้ดี เพราะเมื่อถึงฤดูฝนเวลาฝนตกลงมาน้ำจะได้ไม่ท่วม หากบริเวณใกล้เคียงกันเป็นที่นา ก็จะดีมาก เนื่องจากเมื่อถึงฤดูเก็บเกี่ยวข้าว ข้าวที่ตกหล่นจะเป็นอาหารของไก่ที่เลี้ยงอยู่

2. ใกล้แหล่งน้ำจืด การเลี้ยงไก่นั้น มีความจำเป็นต้องมีน้ำจืดที่สะอาดให้กินตลอดเวลา จะช่วยให้การเลี้ยงไก่ประสบความสำเร็จมากยิ่งขึ้น ถ้าไก่ขาดน้ำจะทำให้การเจริญเติบโตของไก่อาจลดลงได้

3. สถานที่ที่จะเลี้ยงไก่นั้น ไม่ควรเป็นที่ที่เคยมีโรคระบาดมาก่อน

4. บริเวณที่เลี้ยงไก่ ควรมีต้นไม้เพื่อบังแสงแดดในตอนกลางวันหรือตอนบ่าย จะช่วยให้สถานที่เลี้ยงไก่มีความร่มเย็นทำให้ไก่ไม่เครียดเกินไป การเจริญเติบโตของไก่ก็เป็นไปตามปกติ

อาชีพปศุสัตว์ในการเลี้ยงไก่ของชาวกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี เริ่มแพร่หลายมากยิ่งขึ้นในชุมชน จากเดิมเลี้ยงไก่เพื่อใช้เป็นอาหารในครัวเรือน ปัจจุบันเริ่มมีการปรับเปลี่ยนจากอาหารในครัวเรือนเป็นสินค้าที่สร้างรายได้ให้กับครัวเรือน เนื่องจากมีผู้บริโภคที่นิยมบริโภคไก่พื้นบ้านมากยิ่งขึ้น ทำให้ชาวกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีมาประกอบอาชีพเลี้ยงไก่เพื่อจำหน่ายเป็นการสร้างรายได้เพิ่มมากยิ่งขึ้นด้วย

3. การเลี้ยงวัว

ชาวกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีนิยมเลี้ยงวัวไว้เกือบทุกครัวเรือน เพราะเมื่อถึงเวลาจำหน่าย วัวมีราคาสูง สร้างรายได้ให้เข้าครัวเรือนได้เป็นจำนวนมาก ซึ่งในแต่ละครัวเรือนจะมีวัวบ้านละ 1-4 ตัว ซึ่งการเลี้ยงวัวของชาวกะเหรี่ยงในชุมชนนั้นได้เลี้ยงกันมาตั้งแต่อดีต ซึ่งจุดประสงค์ของการเลี้ยงในอดีตคือเป็นสัตว์สำหรับใช้แรงงาน ในการเคลื่อนย้ายหรือขนของในเส้นทางที่ยาวไกล เช่น การใช้วัวมาเทียมเป็นเกวียนสำหรับเดินทาง เป็นต้น แต่ในปัจจุบันมีความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีมากยิ่งขึ้น มีรถยนต์สำหรับการขนส่งเดินทางที่สะดวกรวดเร็ว การเลี้ยงวัวเพื่อใช้เป็นพาหนะจึงถูกปรับเปลี่ยนเป็นการเลี้ยงวัวเพื่อจำหน่าย

ภาพที่ 111 การเลี้ยงวัวบ้านหนองพันจันทร์

การเลี้ยงวัวของชาวกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี จะมีขั้นตอนของการเลี้ยงวัวเพื่อให้วัวมีคุณภาพ ปลอดภัยจากโรคต่าง ๆ ซึ่งมีวิธีการจัดการและเทคนิคการเลี้ยงวัวดังนี้

1. การดูแลจัดการ เป็นการจัดการสภาพแวดล้อมและความเป็นอยู่ของวัวให้อยู่ในสภาพที่ดี
2. อาหารและการให้อาหาร คนเลี้ยงวัวจะหาอาหารที่มีคุณภาพพาวัวไปปล่อยในพื้นที่ที่มีหญ้าและเป็นแหล่งอาหารที่ดีของวัว
3. การป้องกันรักษาโรค เป็นการดูแลรักษาสุขภาพของวัว เช่น การอาบน้ำ การฉีดวัคซีนป้องกันโรค เป็นต้น

จะเห็นได้ว่าการประกอบอาชีพของคนกะเหรี่ยงในจังหวัดราชบุรีนั้น นับเป็นภูมิปัญญาและการดำรงชีวิตที่มีความสอดคล้องกับบริบททางสังคม วัฒนธรรม และสภาพแวดล้อม เพื่อการผลิตสินค้าให้เกิดเป็นมูลค่า และครองชีพอยู่ในสังคมได้อย่างสงบสุข

จากการศึกษาในด้านภูมิปัญญาและเทคโนโลยีของชาวกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี โดยผู้วิจัยได้ทำการลงพื้นที่สำรวจ สันทนาการ และสัมภาษณ์เชิงลึกปราชญ์ชาวกะเหรี่ยงในอำเภอบ้านคา จังหวัดราชบุรีในด้านภูมิปัญญาและเทคโนโลยี ซึ่งทำให้ผู้วิจัยสามารถสรุปได้ว่า ภูมิปัญญาและเทคโนโลยีของชาวกะเหรี่ยงได้ถูกปรับเปลี่ยนไปตามยุคสมัยเพื่อให้สอดคล้องกับบริบททางสังคมและความอยู่รอดของคนกะเหรี่ยงในชุมชนในยุคสมัยปัจจุบัน ซึ่งภูมิปัญญาที่มีความเก่าแก่ที่บรรพบุรุษได้คิดสร้างสรรค์เพื่อดำรงชีวิตในอดีตนั้นยังคงถูกสืบทอดมาสู่รุ่นลูกหลานในปัจจุบัน ทั้งนี้ผู้วิจัยจะนำข้อมูลด้านภูมิปัญญาและเทคโนโลยีไปใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการสร้างกิจกรรมส่งเสริมการอนุรักษ์วัฒนธรรมกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีสู่ความยั่งยืนต่อไป

1.2.4 สิทธิมนุษยชนและประชาธิปไตย

กลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี จากอดีตที่ใช้วิธีการปกครองด้วยระบบผู้นำหรือการยอมรับภายใต้กฎระเบียบของชุมชน ซึ่งเป็นการปกครองดูแลกันและกันด้วยความพึ่งพาอาศัยกัน ในปัจจุบันชุมชนกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีได้มีการปกครองและการดำเนินงานต่าง ๆ ด้วยความเท่าเทียมกันของกลุ่มชนในสังคม โดยยึดสิทธิมนุษยชนและประชาธิปไตยเป็นสำคัญ ดังนั้นในการดำเนินงานต่าง ๆ ทางสังคมหรือการลงความคิดเห็นใด ๆ ที่ต้องใช้เวลาอย่างมากในการลงความเห็นนั้น ชาวกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีจะยึดถือหลักประชาธิปไตยและรักษาซึ่งสิทธิมนุษยชนของตนเองอย่างเต็มที่ ในการนี้ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ถึงสิทธิมนุษยชนและประชาธิปไตยในสังคมกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีได้ 2 รูปแบบ คือ การอยู่ร่วมกันของชุมชน และการสร้างความเสมอภาคในการดำรงชีวิต (สัมภาษณ์ พิณจ รมโพธิ์, นายกองค้การบริหารส่วนตำบลบ้านบึง, 21 พฤศจิกายน 2562) ทั้งนี้ผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์ผู้นำชุมชนกะเหรี่ยงในอำเภอบ้านคา ทำให้สรุปวัฒนธรรมด้านสิทธิมนุษยชนและประชาธิปไตยได้ ดังนี้

1.2.4.1 การอยู่ร่วมกันของชุมชน

ชุมชนกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีนั้น มีความเชื่อถือว่า ครอบครัวเป็นสถาบันพื้นฐานของคนทุกกลุ่มในสังคม เพราะชีวิตเริ่มจากครอบครัวโดยที่ครอบครัวทำหน้าที่อบรมสั่งสอนสมาชิกใหม่ของครอบครัวเพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ เช่นเดียวกับครอบครัวทั่ว ๆ ไป ทั้งนี้ครอบครัวชุมชนกะเหรี่ยงมีดำรงชีวิตอยู่ด้วยกันแบบช่วยเหลือเกื้อกูลกันทั้งคนในครอบครัวและเพื่อนบ้านในชุมชน มีการแบ่งบทบาทหน้าที่ของผู้ชายและผู้หญิงอย่างชัดเจน โดยผู้หญิงมีบทบาทหน้าที่หลักในการทำงานบ้าน หุงข้าว ตักน้ำทำอาหารและเก็บผักหักฟืน แสดงให้เห็นถึงความเป็นผู้ดูแลความเรียบร้อยภายในบ้านทั้งหมด ส่วนผู้ชายจะมีหน้าที่ในการออกไปทำงานนอกบ้านซึ่งจะต้องอาศัยแรงงานเป็นหลัก เช่น การทำไร่ การทำนา การไถนา การสร้างบ้าน เป็นต้น ส่วนงานอื่น ๆ ที่สามารถช่วยกันได้ก็จะให้ความช่วยเหลือเกื้อกูลกัน นอกจากนี้คนกะเหรี่ยงมีความเชื่อเรื่องการนับถือวิญญาณบรรพบุรุษทางฝ่ายหญิง ครอบครัวจึงถือวิญญาณบรรพบุรุษทางฝ่ายหญิงหรือฝ่ายแม่เป็นหลัก ทำให้บทบาทหน้าที่ภายในบ้านนั้นผู้หญิงจะเป็นผู้ดูแลทั้งหมด (สัมภาษณ์ ชูศิลป์ ชีช่วง, ผู้ใหญ่บ้านตำบลบ้านบึง, 27 ตุลาคม 2562)

ภาพที่ 112 การอยู่ร่วมกันของชุมชน

นอกจากการอยู่ร่วมกันภายในครอบครัวของคนกะเหรี่ยงแล้ว ชาวกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีความรัก สามัคคี และมีความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน ซึ่งสังเกตได้จากเวลาว่างหรือกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นภายในชุมชน ชาวกะเหรี่ยงในชุมชนจะร่วมแรงร่วมใจสมัครสมานสามัคคีทำกิจกรรมต่าง ๆ อย่างเต็มกำลัง โดยในชุมชนจะมีการแบ่งบทบาทหน้าที่กันอย่างชัดเจน ยกตัวอย่างเช่น พิธีไหว้ต้นไม้ ของหมู่บ้านไปงกระทิงบน ตำบลบ้านบึง อำเภอบ้านคา จังหวัดราชบุรีนั้น ชาวกะเหรี่ยงในชุมชนจะร่วมแรงร่วมใจกันเตรียมเก็บกวาดบริเวณลานพิธี และมาร่วมงานเพื่อดำเนินพิธีอย่างสมบูรณ์ โดยโครงสร้างหลักที่ทำให้ชาวกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุขนั้น สามารถแบ่งออกเป็น 3 กลุ่มหลัก ประกอบด้วย กลุ่มผู้นำอาวุโส กลุ่มผู้นำทางการ และกลุ่มคนในชุมชน (ที่เป็นเสมือนผู้ปฏิบัติกิจกรรม) ซึ่งสามารถอธิบายโครงสร้างของการอยู่ร่วมกันของชุมชนกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีได้ดังนี้

กลุ่มผู้นำอาวุโส หรือกลุ่มปราชญ์ชาวบ้าน เป็นผู้เฒ่าผู้แก่ที่มีความรู้ความสามารถเป็นที่ยอมรับนับถือทางด้านจิตใจของคนในชุมชนกะเหรี่ยง เช่น ปราชญ์ชุมชน ผู้นำพิธีกรรม ฯลฯ กลุ่มผู้นำอาวุโสจะมีอิทธิพลทางด้านจิตใจต่อคนในชุมชนเป็นอย่างมาก เนื่องจากเป็นบุคคลที่ผ่านการเรียนรู้และประสบการณ์ในชีวิตมามากจนทำให้เป็นที่เคารพนับถือของคนกะเหรี่ยงในชุมชน คนกลุ่มนี้จะมีบทบาทสำคัญในการเชื่อมความสามัคคีของคนในชุมชนให้เป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน และอาจเป็นผู้ที่เกลี้ยกล่อมหรือคลี่คลายปัญหาบางประการในชุมชนอีกด้วย

กลุ่มผู้นำทางการ หรือกลุ่มผู้นำที่มาจากการเลือกตั้งลงคะแนนเสียงจะเป็นผู้นำที่คอยขับเคลื่อนงานและสานงานพัฒนาต่าง ๆ ของชุมชน นำพาชุมชนไปสู่ความเจริญก้าวหน้าอย่างมั่นคง ซึ่งผู้นำทางการนี้จะมีบทบาทสำคัญในเป็นหัวเรือหลักของการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน เพราะมีอำนาจในการขอความร่วมมือจากสมาชิกในชุมชนให้ร่วมแรงร่วมใจทำกิจกรรมต่าง ๆ

และเป็นที่พักพิงแก่คนในชุมชนในทุกด้าน เพื่อบรรเทาทุกข์ สร้างสุขให้แก่สมาชิกในชุมชนให้สมกับการที่คนในชุมชนเลือกให้ขึ้นมาเป็นเสียงและตัวแทนของชุมชนกะเหรี่ยง

สมาชิกในชุมชน หรือคนกะเหรี่ยงในชุมชน เป็นแรงพลังที่สำคัญในการดำเนินกิจกรรม ต่าง ๆ เสมือนมดงานที่จะต้องมีความรักความสามัคคีกัน เพื่อขับเคลื่อนงานไปสู่ความสำเร็จ ซึ่งผลของความสำเร็จนั้น ย่อมส่งผลโดยตรงต่อกลุ่มสมาชิกในชุมชนนั่นเอง

การอยู่ร่วมกันของชุมชนกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี จึงอยู่ในระบบพึ่งพาอาศัยกัน มีความเกื้อกูล เมตตา และเป็นสังคมที่อยู่ด้วยความสงบเรียบง่าย ด้วยการมีผู้นำที่เข้มแข็ง และมีสมาชิกในชุมชนที่มีจิตเพื่อส่วนร่วม สร้างให้สังคมกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีสงบสุขและเรียบง่ายเสมอมา

1.2.4.2 การสร้างความเสมอภาคในการดำรงชีวิต

การอยู่ร่วมกันของผู้คนกะเหรี่ยงในชุมชนต้องอาศัยซึ่งกันและกัน ช่วยเหลือ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อเพื่อนบ้าน และต้องมีความเสมอภาคในการดำรงชีวิต ไม่เอารัดเอาเปรียบซึ่งกันและกัน เพราะถือว่ามนุษย์ทุกคนมีสิทธิเท่าเทียมกัน เมื่อเกิดความเดือดร้อนทุกคนต้องช่วยกัน และดูแลเอาใจใส่เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข

ในเรื่องความเสมอภาคทางสังคมกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี เมื่อมีการลงความเห็นหรือต้องใช้การตัดสินใจจากผู้คนส่วนใหญ่ในชุมชน ชาวกะเหรี่ยงในแต่ละชุมชนจะมาร่วมตัวกันเพื่อลงความคิดเห็น ตลอดจนการได้รับสิทธิ์ต่าง ๆ จากหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน ชาวกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีจะมีการแบ่งปัน จัดสรรให้ทุกคนได้รับสิทธิ์อย่างเท่าเทียมและเสมอภาค

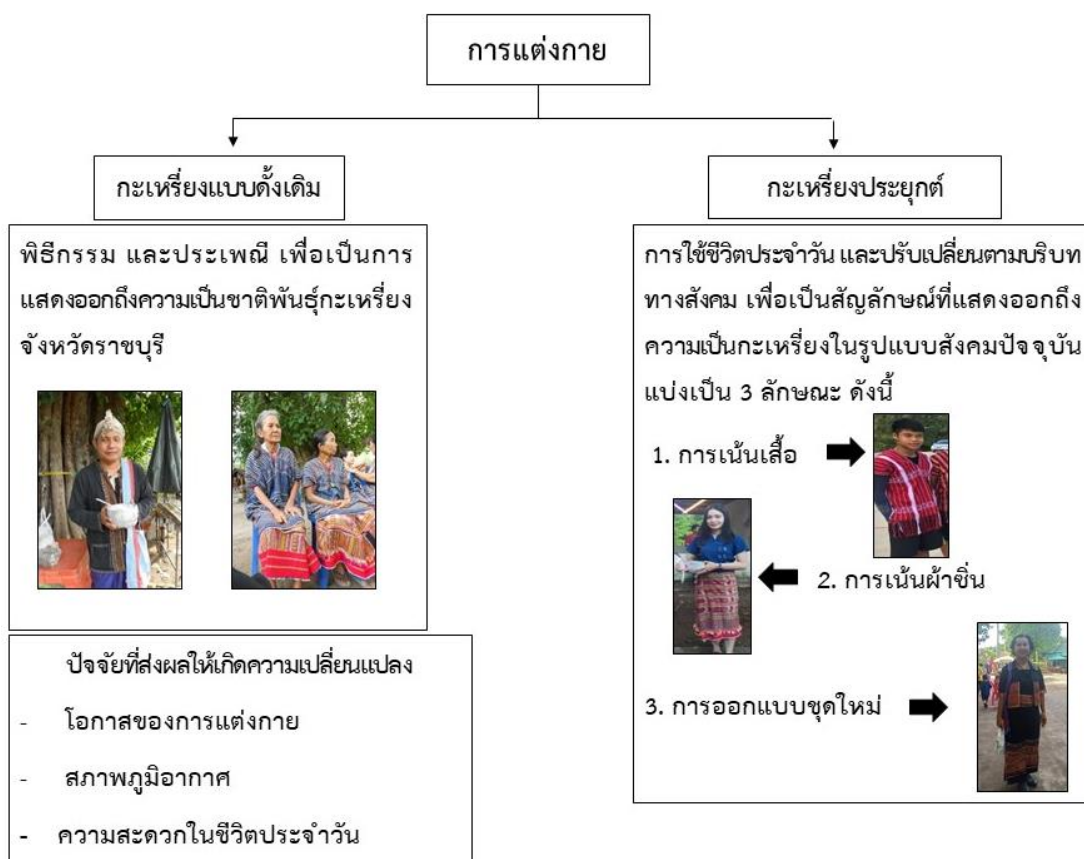
จะเห็นได้ว่าในด้านสิทธิมนุษยชนและการปกครองระบอบประชาธิปไตยในชุมชนกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีนั้น เป็นการสร้างความรักความสามัคคีด้วยกระบวนการทางธรรมชาติในวิถีของคนชน โดยยืนอยู่บนฐานของความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันในความเป็นกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงด้วยกัน ทำให้เกิดความสงบสุขร่มเย็นในการดำรงชีวิตในสังคมปัจจุบัน ทั้งนี้ผู้วิจัยจะนำวัฒนธรรมด้านสิทธิมนุษยชนและประชาธิปไตยมาเป็นเครื่องมือในการรวมพลังร่างกายแรงใจสร้างและขับเคลื่อนงานด้านการอนุรักษ์วัฒนธรรมกะเหรี่ยงสู่ความยั่งยืนสืบไป

1.3 การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี

ผลจากการศึกษาพบว่า วัฒนธรรมกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีนั้น มีการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมทั้งหมด 8 ด้าน คือ 1) ด้านการแต่งกาย 2) ด้านที่อยู่อาศัย 3) ด้านอาหาร 4) ด้านอาชีพและการดำรงชีวิต 5) ด้านภาษา 6) ด้านประเพณีพิธีกรรม 7) ด้านการรักษาโรค และ 8) ด้านดนตรีกะเหรี่ยง ซึ่งสามารถอธิบายรายละเอียดได้ ดังนี้

1.3.1 ด้านการแต่งกาย

จากการสัมภาษณ์ และสังเกตการแต่งกายของชาวกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีนั้น สามารถจำแนกประเภทของการแต่งกายได้ ดังนี้

ภาพที่ 113 การเปลี่ยนแปลงด้านการแต่งกาย

1.3.1.1 การแต่งกายกะเหรี่ยงแบบดั้งเดิมในพิธีกรรม

การแต่งกายของชาวกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีแบบดั้งเดิม จะปรากฏในพิธีกรรมต่าง ๆ ที่สำคัญของชุมชน ได้แก่ ประเพณีกินข้าวห่อ พิธีไหว้ต้นไม้ พิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับศาสนา เป็นต้น ทั้งนี้การแต่งกายของชาวกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีจะนุ่งผ้าซิ่น สวมเสื้อกะเหรี่ยงในรูปแบบดั้งเดิม ทั้งเพศชายและเพศหญิงในช่วงอายุที่แตกต่างกันไปตามการแต่งกาย

ภาพที่ 114 การแต่งกายกะเหรี่ยงผู้ชายแบบดั้งเดิม

ภาพที่ 115 กายแต่งกายกะเหรี่ยงผู้หญิงแบบดั้งเดิม

การแต่งกายชุดกะเหรี่ยงแบบดั้งเดิมของชาวกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี นับเป็นอัตลักษณ์ที่มีความโดดเด่น และมีความสวยงามในแบบฉบับของของชุมชนกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีอีกเป็นอย่างยิ่ง

1.3.1.2 การแต่งกายกะเหรี่ยงประยุกต์ในยุคสมัยใหม่

การแต่งกายของชาวกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีในยุคสมัยใหม่ ได้ถูกปรับเปลี่ยนไปตามสภาพสังคมและวัฒนธรรมในปัจจุบัน เมื่อบริบททางสังคมได้เปลี่ยนแปลงไป จึงส่งผลให้รูปแบบการแต่งกายของชาวกะเหรี่ยงถูกดัดแปลงและให้อำรงอยู่ได้ในสังคมปัจจุบัน กล่าวคือ ในการแต่งกายของชาวกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีได้ถูกประยุกต์รูปแบบให้เข้ากับสังคมในยุคสมัยใหม่ โดยสามารถแบ่งออกเป็น 3 รูปแบบ คือ 1. การเน้นเสื้อ 2. การเน้นผ้าซิ่น และ 3. การออกแบบชุดให้ทันสมัย สามารถอธิบายได้ ดังนี้

1. การเน้นเสื้อ ปัจจุบันชาวกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี โดยเฉพาะกลุ่มเด็กวัยรุ่นเพศชาย ช่วงอายุ 13-30 ปี นิยมแต่งกายในรูปแบบใหม่ คือ การใส่แคเสื้อกะเหรี่ยงเท่านั้น และจะสวมใส่กางเกงยีนส์หรือกางเกงอื่น ๆ ที่หาซื้อได้ทั่วไปในชุมชนแทนการนุ่งโจงกระเบนแบบโบราณ เนื่องจากสะดวกสบายต่อการเคลื่อนไหวร่างกาย และสวมใส่ได้ง่ายและรวดเร็วกว่าการนุ่งโจงกระเบนในกลุ่มเด็กวัยรุ่นผู้หญิงนั้น ก็จะมีการสวมใส่เน้นเสื้อในลักษณะเดียวกันกับเพศชาย กล่าวคือ มีการสวมใส่เสื้อกะเหรี่ยง และนุ่งกางเกงหรือกระโปรงแทนผ้าซิ่น เนื่องจากผ้าซิ่นจะมีลักษณะยาวและหนา ทำให้ไม่สะดวกต่อการเคลื่อนไหวร่างกาย และดำเนินงานในวิถีชีวิตได้อย่างคล่องแคล่ว จึงทำให้ปรับเปลี่ยนประยุกต์รูปแบบการสวมใส่ชุดกะเหรี่ยงให้มีความคล่องตัวมากยิ่งขึ้น แต่ยังคงไม่ทิ้งความเป็นเอกลักษณ์ด้านการแต่งกายบนฐานความเป็นกะเหรี่ยงของตนเองให้สูญหายไป

ภาพที่ 116 การแต่งกายกะเหรี่ยงเน้นเสื้อ

2. การเน้นผ้าซิ่น การเน้นผ้าซิ่นในการแต่งกายนั้น จะพบในกลุ่มเพศหญิง ที่มีอายุตั้งแต่ 15-40 ปี โดยจะมีการประยุกต์การแต่งกายของชาวกะเหรี่ยงโดยเลือกนำผ้าซิ่นมาใส่ร่วมกับเสื้อประเภทต่าง ๆ ให้ดูเหมาะสมกับการร่วมงานพิธีต่าง ๆ แบ่งเป็น 2 ประเภท คือ 1. การใส่ผ้าซิ่นกับเสื้อลูกไม้ในงานบุญต่าง ๆ ซึ่งชาวกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีจะนิยมนุ่งผ้าซิ่นกับเสื้อลูกไม้สีสันต่าง ๆ อาทิ สีขาว สีชมพู สีทอง สีครีม สีแดง ฯลฯ เพื่อให้เกิดความสวยงามและไม่ร้อนเมื่อทำกิจกรรมในพิธีกรรมต่าง ๆ และ 2. การใส่ผ้าซิ่นกับเสื้อยืด โดยชาวกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีจะนิยมใส่ผ้าซิ่นกับเสื้อยืดในเวลาที่อยู่รูปแบบไม่เป็นทางการ ไปตลาด หรือใส่อยู่บ้าน เนื่องจากการใส่เสื้อยืดทำให้การเคลื่อนไหวร่างกายสามารถกระทำได้อย่างคล่องตัว และไม่ร้อนในการสวมใส่ดำรงชีวิตในยุคสมัยปัจจุบัน ทำให้การเปลี่ยนแปลงรูปแบบการใส่ชุดกะเหรี่ยงแบบดั้งเดิมได้ถูกปรับเปลี่ยนไปในยุคสมัยใหม่ อย่างไรก็ตามชาวกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรียังคงสวมใส่ผ้ากะเหรี่ยงให้เป็นอัตลักษณ์ร่วมกันและสวมใส่ในการดำรงชีวิตกันอย่างเหนียวแน่น

ภาพที่ 117 การแต่งกายกะเหรี่ยงเน้นผ้าซิ่น

3. การออกแบบชุดให้ทันสมัย การออกแบบชุดกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีให้ทันสมัยนั้น จะพบในกลุ่มเพศหญิงเป็นหลัก โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มคนทำงานในหน่วยงานภาครัฐและเอกชน อาทิ ครู - อาจารย์ เจ้าหน้าที่พนักงานของรัฐ บุคลากรในองค์กรอิสระ เป็นต้น ซึ่งกลุ่มคนเหล่านี้จะนำผ้ากะเหรี่ยงที่มีลวดลายสวยงามคงความเป็นเอกลักษณ์ของชาวกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีนั้น ไปดัดแปลงและปรับเปลี่ยนรูปแบบให้มีลักษณะชุดที่ทันสมัย เข้ากับบริบทของสังคมในสมัยปัจจุบัน เช่น การนำผ้าทอกะเหรี่ยงไปทำเป็นชุดเดรส เพื่อง่ายต่อการสวมใส่ และออกแบบรูปทรงให้มีความทันสมัย ทำให้ชุดกะเหรี่ยงในรูปแบบทันสมัยก็นับเป็นที่นิยมของสุภาพสตรีชาวกะเหรี่ยงที่ทำงานอยู่ในหน่วยงานภาครัฐและเอกชน นอกจากนี้การดัดแปลงรูปแบบชุดกะเหรี่ยงให้มีความทันสมัยเข้ากับบริบทยุคสมัยปัจจุบันนั้น สามารถเพิ่มมูลค่าของผ้าทอกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีมากยิ่งขึ้นอีกด้วย เนื่องจากบุคคลภายนอกเมื่อมาเห็นรูปแบบชุดกะเหรี่ยงที่ทันสมัยเหล่านี้ จะเกิดความสนใจและสั่งตัดเย็บเสื้อผ้าชาวกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีไว้สวมใส่ตามความประสงค์ของผู้ซื้อ โดยทำให้ผู้ที่สวมใส่ได้สัมผัสถึงคุณค่าและอัตลักษณ์ความเป็นตัวตนของชาวกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีเป็นอย่างดี

ภาพที่ 118 การออกแบบชุดกะเหรี่ยงสมัยใหม่

1.3.1.3 ปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมด้านการแต่งกาย ของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยง จังหวัดราชบุรี

ปัจจัยสำคัญที่ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมด้านการแต่งกายของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยง จังหวัดราชบุรี ประกอบไปด้วย 3 ประการด้วยกัน ดังนี้

โอกาสของการแต่งกายชุดกะเหรี่ยง

ปัจจุบันโอกาสที่จะสวมใส่ชุดกะเหรี่ยงแบบดั้งเดิมนั้นเริ่มหาได้ยากขึ้น เนื่องจากวัฒนธรรมภายนอกได้เข้ามาสู่ชุมชนมากมาย ทำให้ความเข้มข้นของขนบธรรมเนียมประเพณี รวมถึงการอยู่ร่วมกันของคนในครอบครัวเริ่มมีน้อยลง โอกาสที่จะสวมใส่ชุดกะเหรี่ยงแบบดั้งเดิมจึงลดน้อยลงไปด้วยตามยุคสมัย คงเหลือแต่ในช่วงพิธีกรรมที่สำคัญของชุมชนกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี ที่จะพบเห็นชาวกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีสวมใส่ชุดกะเหรี่ยงแบบดั้งเดิมกันเป็นจำนวนมาก ซึ่งนับเป็นการแสดงให้เห็นถึงการรวมกลุ่มความเป็นชาติพันธุ์เดียวกันอย่างชัดเจน

สภาพภูมิอากาศ

เนื่องจากในอดีตสภาพภูมิอากาศในพื้นที่แถบจังหวัดราชบุรี อำเภอบ้านคา และอำเภอสวนผึ้งที่มีชาวกะเหรี่ยงอาศัยอยู่นั้น มีสภาพที่หนาวเย็น เพราะปกคลุมไปด้วยต้นไม้ และอยู่บนพื้นที่สูงยอดเขาบ้าง ริมเขาบ้าง อากาศจึงเย็นตลอดทั้งปี ทำให้ลักษณะของผ้าทอกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีนั้น จะมีลักษณะรูปแบบที่ใหญ่ ผืนยาว เพื่อปกปิดทุกสรีระของร่างกายสร้างความอบอุ่น

ให้กับร่างกาย และเป็นการปกปิดส่วนต่าง ๆ ของสตรี และบุรุษให้มีติดชิดต่อสายตาผู้อื่น แต่เนื่องด้วยสภาพภูมิอากาศในยุคสมัยปัจจุบันที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างชัดเจน เกิดสภาวะโลกร้อนเนื่องจากการตัดไม้ทำลายป่าและสาเหตุอื่น ๆ ส่งผลให้อากาศในพื้นที่ชุมชนกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีมีความร้อนสูงขึ้นเป็นอย่างมาก โดยฤดูร้อนจะมีอุณหภูมิสูงถึง 35 องศา ทำให้จากพื้นที่หนาวเย็นกลายเป็นพื้นที่ร้อนจัด การแต่งกายของชาวกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีจึงถูกปรับเปลี่ยนให้เข้ากับบริบททางสภาพอากาศ เพื่อให้คนในชุมชนกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีดำรงชีวิตอยู่ได้สะดวกสบายมากยิ่งขึ้น ทั้งนี้สภาพภูมิอากาศที่ร้อนขึ้นนี้เอง จึงเป็นอีกเหตุปัจจัยในการทำให้รูปแบบการแต่งกายของชาวกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีได้ปรับเปลี่ยนไปจากการแต่งกายแบบดั้งเดิมนั่นเอง

ความสะดวกในการดำเนินชีวิตประจำวัน

วิถีการดำรงชีวิตของคนกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีในยุคสมัยปัจจุบันแตกต่างไปจากวิถีการดำรงอยู่แบบดั้งเดิมเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งการคมนาคม การขนส่งเดินทางไปยังสถานที่ต่าง ๆ จากการเดิน นั่งเกวียน ปรับเปลี่ยนมาเป็นการขึ้นรถประจำทาง การขับขี่มอเตอร์ไซด์ หรือแม้กระทั่งการไปติดต่อหน่วยงานราชการต่าง ๆ หรือการดำเนินชีวิตประกอบสัมมาอาชีพของตนเองในลักษณะอาชีพงานต่าง ๆ ได้มีการปรับเปลี่ยนไปนอกเหนือจากการทำไร่ ทำนาเหมือนสมัยก่อน จึงทำให้การแต่งกายด้วยชุดกะเหรี่ยงแบบดั้งเดิมจึงไม่สะดวกต่อวิถีการดำเนินชีวิตของคนกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีมากนัก ทำให้เกิดการปรับเปลี่ยนการแต่งกายให้ดูเข้ากับบริบทของการดำเนินชีวิตของแต่ละบุคคล เช่น บุคคลที่ประกอบอาชีพครู หรือเจ้าหน้าที่หน่วยงานภาครัฐ จะมีการนำผ้าทอกะเหรี่ยงมาตัดเย็บเป็นรูปทรงแบบใหม่ให้ทันสมัยและสามารถปฏิบัติงานได้อย่างคล่องแคล่ว คล่องตัวต่อหน้าที่ตนเอง หรือแม้กระทั่งเด็กหนุ่มสาววัยรุ่นจนถึงวัยทำงานบางคนเลือกที่จะใส่เสื้อกะเหรี่ยง นุ่งกางเกงแทนการใส่โจงกระเบนหรือนุ่งผ้าซิ่น เพื่อสะดวกต่อการใช้ชีวิตในแต่ละวัน เช่น การขึ้นรถ ลงเรือ การขับขี่มอเตอร์ไซด์ การเดินทางไปยังสถานที่ต่าง ๆ ที่ต้องใช้ความคล่องตัว เป็นต้น ซึ่งความสะดวกในการดำเนินชีวิตประจำวันก็เป็นอีกปัจจัยสำคัญที่ทำให้การแต่งกายชุดกะเหรี่ยงแบบดั้งเดิมได้ปรับเปลี่ยนไปจากอดีต

อย่างไรก็ตามชาวกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีก็ยังคงอัตลักษณ์ความเป็นชาติพันธุ์กะเหรี่ยงมิได้ปล่อยทิ้งให้สูญหายไปตามกาลเวลา ยังคงสวมใส่เสื้อ ผ้าซิ่น หรือสะพายย่ามเพื่อแสดงให้เห็นถึงความเป็นกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยง แสดงถึงความเป็นพี่น้องร่วมสายเชื้อชาติ และหมั่นรักษาอัตลักษณ์ด้านการแต่งกายไว้อย่างมั่นคงสืบมา

1.3.2 ด้านที่อยู่อาศัย

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกและลงพื้นที่เก็บข้อมูล ผู้วิจัยสามารถสรุปแยกประเภทและลักษณะที่อยู่อาศัยของชาวกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีที่มีการปรับเปลี่ยนและเปลี่ยนแปลงไปตามสังคมและวัฒนธรรม ในปัจจุบันรูปแบบและลักษณะของที่อยู่อาศัยชาวกะเหรี่ยง (บ้านกะเหรี่ยง) จะมี 2 ลักษณะ คือ 1) บ้านกะเหรี่ยงแบบดั้งเดิม และ 2) บ้านกะเหรี่ยงแบบสมัยใหม่ โดยมีความแตกต่างกันในด้านวัสดุอุปกรณ์การก่อสร้างและประโยชน์การใช้สอยในส่วนต่าง ๆ ของตัวบ้าน สามารถอธิบายได้ ดังนี้

ภาพที่ 119 การเปลี่ยนแปลงด้านที่อยู่อาศัย

บ้านกะเหรี่ยงแบบดั้งเดิม จะมีลักษณะการสร้างที่ยังคงความเป็นอัตลักษณ์ของชาวกะเหรี่ยงทั้งหลาย ซึ่งจะใช้วัสดุจากธรรมชาติ เช่น ไม้ไผ่ ใบไม้ ฯลฯ ต่าง ๆ มาใช้เป็นวัสดุอุปกรณ์ในการสร้างบ้าน ซึ่งนับเป็นภูมิปัญญาที่เก่าแก่ของชุมชน ตลอดจนมีขนบธรรมเนียม ประเพณี พิธีกรรมที่ต้องผูกพันและเกี่ยวข้องกับบ้าน

บ้านกะเหรี่ยงแบบสมัยใหม่ จะมีลักษณะที่ปรับเปลี่ยนไปตามสังคมและวัฒนธรรมที่มีความเจริญมากยิ่งขึ้น เนื่องจากการรับเอาวัฒนธรรมภายนอกเข้ามาปรับใช้ในชุมชน ซึ่งลักษณะของบ้านกะเหรี่ยงแบบปัจจุบันนั้น สามารถจำแนกย่อยได้ 2 ลักษณะ คือ

1. บ้านกะเหรี่ยงกิ่งสังคมเมือง เป็นบ้านกะเหรี่ยงที่ยังคงปรากฏสภาพความเป็นบ้านกะเหรี่ยงอยู่ให้เห็น หากแต่มีการนำวัสดุอุปกรณ์จากสังคมเมืองเข้ามาปรับปรุง ปรับใช้ ในการสร้างบ้านเรือน อาทิ การนำสังกะสีมามุงหลังคาแทนหญ้าคา การนำไม้กระดานมาทำบันไดแทนไม้ไผ่ เป็นต้น ซึ่งลักษณะบ้านกะเหรี่ยงแบบนี้จะพบมากในชุมชนกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี

2. บ้านกะเหรี่ยงสมัยใหม่ เป็นบ้านที่ไม่หลงเหลือความเป็นลักษณะบ้านกะเหรี่ยงให้เห็น กล่าวคือ บ้านจะถูกสร้างโดยวัสดุและอุปกรณ์ที่ทันสมัยทั้งหลัง เหมือนบ้านของคนเมืองและคนในพื้นที่อื่น ๆ ทั่วไป ซึ่งบ้านกะเหรี่ยงในรูปแบบนี้ เริ่มพบมากขึ้นในชุมชนกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี และมีแนวโน้มที่จะเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ

1.3.2.1 ที่อยู่อาศัยแบบดั้งเดิม

บ้านกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีดั้งเดิม มีลักษณะที่เป็นบ้านเรือนเครื่องผูก โดยจะปลูกสร้างด้วยไม้ไผ่ ส่วนหลังคาบ้านนั้นจะมุงด้วยหญ้าคา ตัวบ้านยกพื้นสูง และมีชายคาคลุมตลอดทั้งบ้าน โดยจะใช้วัสดุจากธรรมชาติรอบตัวมาเป็นองค์ประกอบสำคัญในการสร้างที่อยู่อาศัย บริเวณภายในบ้านจะถูกแบ่งออกเป็น 3 ส่วน คือ ส่วนชานบ้าน ส่วนครัว และส่วนห้องนอน ซึ่งบ้านกะเหรี่ยงแบบดั้งเดิมมีเพียงห้องเดียว ภายในบ้านไม่มีที่ปูซาใด ๆ

ภาพที่ 120 ลักษณะโครงสร้างภายในบ้านกะเหรี่ยงแบบดั้งเดิมจังหวัดราชบุรี

โครงสร้างภายในบ้านกะเหรี่ยงแบบดั้งเดิม ประกอบไปด้วย 3 ส่วน คือ ส่วนชานบ้าน ส่วนห้องนอน และส่วนห้องครัว

ส่วนชานบ้าน เป็นส่วนที่สร้างขึ้นด้วยไม้ไผ่ พื้นทำด้วยฟากสับ ซึ่งเป็นส่วนที่สำคัญเทียบเท่ากับห้องนอนและห้องครัว ซึ่งชาวกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีจะใช้ชานบ้านสำหรับรับแขก นั่งเล่น พักผ่อน และจัดทำพิธีกรรมต่าง ๆ ทางคตินิยมแต่ดั้งเดิม

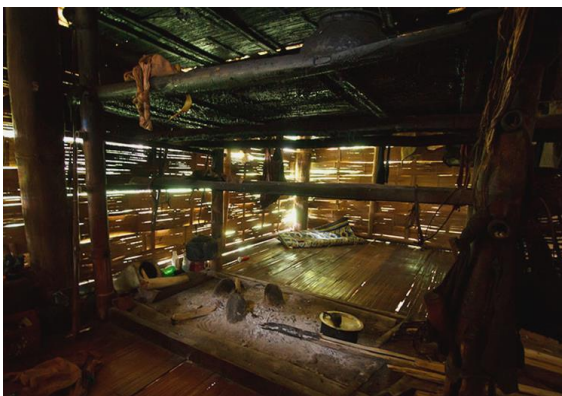
ภาพที่ 121 ชานบ้านกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี

ส่วนห้องนอน ในบ้านกะเหรี่ยงแบบดั้งเดิม ในบ้านหนึ่งหลังมีเพียงห้องนอนหนึ่งห้องเท่านั้น เพื่อใช้สำหรับพักผ่อนในยามค่ำคืน หากมีแขกมาบ้านชาวกะเหรี่ยงนิยมให้แขกนอนยังส่วนของชานเรือน ส่วนเจ้าของบ้านนอนในห้องนอนซึ่งห้ามบุคคลภายนอกเข้าไปยังห้องนอนเด็ดขาดเพราะถือว่าเป็นการผิดผี

ภาพที่ 122 ห้องนอนชาวกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี

ส่วนห้องครัว ภายในบ้านกะเหรี่ยงมีส่วนที่เปรียบเสมือนห้องครัวที่มีพื้นที่อยู่ติดกับห้องนอน เพื่อใช้สำหรับประกอบอาหาร โดยห้องครัวของชาวกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี แบบดั้งเดิมนั้น ใช้การหุงข้าวลักษณะโบราณโดยการใช้หินเป็นเตา ชาวกะเหรี่ยงจะเรียกว่า “ล่อชะเคาะ”

ภาพที่ 123 ห้องครัวแบบดั้งเดิมของชาวกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี

โครงสร้างที่อยู่อาศัยแบบดั้งเดิมของชาวกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี จึงมีลักษณะเรียบง่าย ไม่ซับซ้อน และจัดพื้นที่แต่ละส่วนภายในบ้านให้เกิดประโยชน์อย่างคุ้มค่าที่สุด

ส่วนประกอบ/วิธีการสร้างบ้านกะเหรี่ยงแบบดั้งเดิม

ในการสร้างบ้านกะเหรี่ยงแบบดั้งเดิม ส่วนประกอบหลักและมีความสำคัญต่อการสร้างบ้านกะเหรี่ยงนั้น ส่วนใหญ่นำวัสดุจากธรรมชาติและทรัพยากรทางธรรมชาติที่อยู่ในชุมชนมาเป็นส่วนประกอบหลักในการสร้างบ้านเรือน ประกอบด้วย

ภาพที่ 124 หญ้าคา

หญ้าคา เป็นพืชที่นำมาใช้เป็นหลักในการทำเป็นหลังคาเพื่อกันแดดและฝนของบ้านกะเหรี่ยงแบบดั้งเดิม ส่วนใหญ่หญ้าคาชอบขึ้นอยู่ในพื้นที่บริเวณราบและพื้นที่เชิงเขา ชาวกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีนั้น ใช้หญ้าคาทำเป็นหลังคาบ้านเรือน เนื่องจากเป็นพืชที่หาง่ายและมีปริมาณมากในชุมชน

ภาพที่ 125 การนำหญ้ามามุงหลังคา

จากการที่หญ้ามุงหลังคาพบมากในพื้นที่ชุมชนกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี ชาวกะเหรี่ยงจึงนำหญ้ามุงหลังคาไปทำเป็นหลังคาของที่พักอาศัย โดยการนำใบค้อ (คือ ต้นไม้ท้องถิ่นที่ขึ้นในป่า ใบหนา แผ่นใบกว้าง เหมาะสำหรับนำมาทำเป็นหลังคาบ้าน) มาพับและยึดกับซีกไม้ไผ่ให้แน่น ทำเป็นตับหญ้าคา ซึ่งคุณสมบัติของหญ้ามุงหลังคานั้นจะมีความคงทนและสามารถกันน้ำฝนได้เป็นอย่างดี

ภาพที่ 126 ไผ่และการสับเป็นฟาก

ไผ่ ชาวกะเหรี่ยง เรียก หวะ ซึ่งชาวกะเหรี่ยงจะนำไผ่มาสับเป็นฟาก ในลักษณะของแผ่นไม้แบน เพื่อทำเป็นตัวบ้านและปูพื้นบ้าน ซึ่งเป็นภูมิปัญญาที่สืบทอดกันมาหลายชั่วอายุคน โดยการสับฟากไม้ไผ่นั้น จะใช้มีดสับตามแนวยาวของไผ่ให้ทั่ว จากนั้นใช้มีดกรีดหรือตัดจากปลายอีกด้านหนึ่งมายังปลายอีกด้านหนึ่ง แล้วกางแผ่นไม้ไผ่ออก ต่อจากนั้นหงายเอาด้านในขึ้น แล้วใช้มีดเลาะเอาซอกด้านในออกทำให้เรียบ เพื่อไม่เป็นอันตรายต่อการใช้สอย

ภาพที่ 127 เสาไม้สำหรับทำบ้านกะเหรี่ยง

เสาไม้ เป็นอีกหนึ่งในโครงสร้างบ้านกะเหรี่ยงที่มีความสำคัญเป็นอย่างมาก นอกจากลำต้นของไม้ไผ่ที่มีขนาดใหญ่ ชาวกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี นิยมนำต้นไม้ที่มีเนื้อแข็งที่มีอยู่ในป่ามาทำเป็นเสาบ้าน เพื่อสร้างความมั่นคงให้กับตัวบ้านเพื่อใช้เป็นที่พักพิงอิงอาศัย

วิธีการสร้างบ้านกะเหรี่ยงแบบดั้งเดิม เป็นรูปแบบการสร้างบ้านแบบง่าย ๆ ไม่ซับซ้อนมากนัก โดยจะเริ่มจากการตั้งเสาโครงบ้านลงไปในดินให้แน่น จากนั้นจึงทำในส่วนของหลังคา โดยนำตบใบค้อที่ได้ทำไว้นั้นมามุงเป็นหลังคา เมื่อทำหลังคาเสร็จเรียบร้อยแล้วนั้น นำฟากไม้ไผ่ที่ได้ทำการสับไว้เรียบร้อยแล้วมาปูพื้นและกันเป็นฝาบ้าน ตลอดจนถึงเป็นห้องนอนเป็นอันเสร็จ ขั้นตอนและกระบวนการสร้างบ้านกะเหรี่ยง บ้านกะเหรี่ยงแบบดั้งเดิมนั้น เมื่อสร้างเสร็จแล้วจะมีอายุการใช้งานประมาณ 3-4 ปี หลังจากนั้นวัสดุที่ใช้จะเสื่อมสภาพตามกาลเวลา เนื่องจากเป็นวัสดุจากธรรมชาติทั้งหมด ชาวกะเหรี่ยงผู้อยู่อาศัยจึงจะต้องดูแลและซ่อมแซมบ้านเรือนของตนเองอยู่เสมอ

ความเชื่อและพิธีกรรมเกี่ยวกับบ้านกะเหรี่ยงแบบดั้งเดิม

ชาวกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี ความเชื่อการเคาะหัวบันได เป็นความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับที่อยู่อาศัยของตนเอง ซึ่งสมาชิกในครอบครัวจะต้องปฏิบัติอย่างเคร่งครัด โดยจะต้องระมัดระวังการประพุดติและพฤติกรรมของตนเองขณะที่อยู่ภายในบ้านและออกจากบ้าน ชาวกะเหรี่ยงดั้งเดิมมีความเชื่อในการนับถือผี ซึ่งถือว่าทุกส่วนในบ้านมีผีคอยคุ้มกันและปกป้องคุ้มครอง ไม่ว่าจะเป็นผีหม้อข้าว ผีประตู และส่วนที่สำคัญในบ้านที่ชาวกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีเคร่งครัดและระมัดระวังคือ ผีบันได โดยหัวบันไดบ้านของชาวกะเหรี่ยงสร้างไม่เท่ากัน มีข้างหนึ่งสูงและข้างหนึ่งต่ำ เพราะเปรียบเสมือนพอกับแม่ ซึ่งถือว่าเป็นผีบรรพบุรุษที่คอยคุ้มครองอันตรายต่าง ๆ ไม่ให้เข้ามาภายในบ้านและคอยปกป้องบุคคลภายในบ้านให้รอดพ้นจากอันตรายต่าง ๆ ดังนั้นจึงมีความเชื่อและข้อห้ามเกี่ยวกับการเคาะหัวบันไดบ้านเป็นอย่างมาก

ภาพที่ 128 บ้านไต่บ้านชาวกะเหรี่ยงแบบดั้งเดิมชาวกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี

หากมีใครไปเคาะหัวบันไต่บ้าน ชาวกะเหรี่ยงมีความเชื่อว่าบุคคลภายในบ้านจะได้รับความเจ็บป่วยอาจจะถึงแก่ชีวิต หรือถ้าไม่เกิดกับสมาชิกภายในบ้าน เหตุร้ายหรือโรคภัยไข้เจ็บต่าง ๆ ก็จะได้เกิดกับผู้ที่เคาะหัวบันไต่บ้านเอง ดังนั้นหากบุคคลที่พลาดพลั้งโดยไม่รู้ หรือบุคคลที่ไปเคาะหัวบันไต่บ้านกะเหรี่ยงของคนอื่นนั้นจะต้องขอขมา โดยนำดอกไม้ ธูป เทียน ขี้ผึ้ง บริสุทธี ไปไหว้ขอขมาเจ้าของบ้านเพื่อให้เจ้าของบ้านยกโทษและให้อภัย ตลอดจนเป็นการขอขมาผีบันไต่ตามความเชื่อของชาวกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี

1.3.2.2 ที่อยู่อาศัยแบบสมัยใหม่

ลักษณะที่อยู่อาศัยในปัจจุบัน สามารถจำแนกประเภทเป็น 2 ลักษณะ คือ ลักษณะที่อยู่อาศัยแบบกึ่งสังคมเมือง และลักษณะที่อยู่อาศัยแบบสมัยใหม่ ตามลักษณะรูปแบบการก่อสร้างและวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้สร้างบ้าน ซึ่งสามารถอธิบายได้ ดังนี้

ลักษณะที่อยู่อาศัยแบบกึ่งสังคมเมือง

บ้านกะเหรี่ยงที่มีลักษณะกึ่งสังคมเมือง ชาวกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี ยังมีการคงรูปแบบที่เป็นลักษณะของบ้านกะเหรี่ยงดั้งเดิมเอาไว้ เช่น ตัวบ้านทำจากไม้ไผ่ องค์กรประกอบภายในบ้านยังคงเป็นแบบกะเหรี่ยง เป็นต้น หากแต่วัสดุที่นำมาใช้ในการสร้างบ้านนั้น อาจมีการปรับเปลี่ยนไปตามสังคมและวัฒนธรรม อาทิ มีการนำสังกะสีมาใช้แทนหญ้าคาเหมือนดังที่เคยใช้ในอดีต การนำไม้กระดานมาใช้ทำบันไต่แทนปล้องไม้ไผ่ เป็นต้น ซึ่งบ้านกะเหรี่ยงกึ่งสังคมเมืองนั้นพบเป็นจำนวนมากในชุมชนกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี

ภาพที่ 129 บ้านกะเหรี่ยงกิ่งสังคมเมืองจังหวัดราชบุรี

โครงสร้างภายในบ้านกะเหรี่ยงแบบกิ่งสังคมเมือง ยังคงประกอบไปด้วย 3 ส่วนหลัก ๆ คือ ส่วนชานบ้าน ส่วนห้องนอน และส่วนห้องครัว หากแต่รูปแบบของส่วนต่าง ๆ ได้ปรับเปลี่ยนไปตามสังคมและวัฒนธรรมที่มีการถ่ายเทอยู่ตลอดเวลา ซึ่งถือว่ามีสิ่งอำนวยความสะดวกภายในส่วนต่าง ๆ เพิ่มมากยิ่งขึ้น ดังนี้

ส่วนชานบ้านเป็นส่วนที่มีไว้สำหรับรับแขก และทำกิจกรรมทางสังคม ตลอดจนประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ ซึ่งลักษณะของชานบ้านจะเริ่มมีการดัดแปลงไปจากเดิมเล็กน้อย กล่าวคือ พื้นชานบ้านกะเหรี่ยงนั้น จะใช้ไม้กระดานมาเป็นวัสดุหลักในการสร้างชานบ้าน ซึ่งเปลี่ยนจากดั้งเดิมคือใช้ฟากสับ ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความมั่นคงในการรองรับแขกที่มาเยือนบ้านมากยิ่งขึ้น

ภาพที่ 130 ชานบ้านที่สร้างด้วยไม้กระดานของที่อยู่อาศัยชาวกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี

ส่วนห้องนอนเป็นส่วนที่ชาวกะเหรี่ยงมีไว้สำหรับให้บุคคลภายในบ้านนอนเท่านั้น อาจมีการปรับเปลี่ยนวัสดุที่ใช้ในการกั้นห้องนอนเล็กน้อย คือการใช้ไม้กระดานเป็นองค์ประกอบสำคัญในการกั้น เนื่องจากมีความมิดชิดและให้ความเป็นส่วนตัวมากกว่าการใช้ฟากสับที่ทำมาจากไม้ไผ่มาเป็นตัวกั้นห้อง ซึ่งการใช้ไม้กระดานในการกั้นห้องนอนนั้นได้รับความนิยมเป็นอย่างมากในปัจจุบัน

ภาพที่ 131 การกั้นห้องนอนของชาวกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี

ส่วนห้องครัวเป็นพื้นที่ที่ใช้สำหรับประกอบอาหาร ซึ่งยังคงปรากฏลักษณะของการใช้เตาไฟแบบดั้งเดิมอยู่ แต่วัสดุที่นำมาใช้เป็นเครื่องมือในการประกอบอาหาร เริ่มมีการปรับเปลี่ยนไปให้มีความคงทนและสะดวกต่อการใช้สอยมากยิ่งขึ้น เช่น การใช้โครงเหล็กสี่ขาเป็นฐานในการประกอบอาหารแทนก้อนหิน การนำไม้ไผ่มาสร้างเป็นชั้นวางของเครื่องใช้ภายในครัวแทนการสร้างชั้นวางของขึ้นเหนือเตาไฟด้านล่างแบบดั้งเดิม ซึ่งการสร้างที่อยู่อาศัยแบบกึ่งสังคมเมืองนั้นเริ่มมีการพัฒนารูปแบบพื้นที่ภายในห้องครัวเพิ่มมากยิ่งขึ้น

ภาพที่ 132 ห้องครัวในบ้านกะเหรี่ยงแบบกึ่งสังคมเมือง

อย่างไรก็ดี โครงสร้างที่อยู่อาศัยของชาวกะเหรี่ยงแบบกิ่งสังคมเมือง แม้มีการเปลี่ยนแปลงจำพวกวัสดุที่นำมาใช้สร้างบ้านเรือน และอุปกรณ์เครื่องใช้ภายในบ้านบางส่วน เพื่อตอบสนองต่อความต้องการพื้นฐานของชาวกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีแล้ว แต่ก็ยังคงไว้ซึ่งลักษณะความเป็นบ้านกะเหรี่ยงให้เห็นและศึกษาถึงวิถีชีวิตและวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับบ้านกะเหรี่ยงได้เป็นอย่างดี

ลักษณะที่อยู่อาศัยแบบสมัยใหม่

ปัจจุบันรูปแบบและลักษณะการสร้างบ้านในสังคมเมือง มีอิทธิพลและส่งผลต่อวัฒนธรรมการสร้างบ้านของกะเหรี่ยงมากยิ่งขึ้น กลุ่มชาวกะเหรี่ยงบางกลุ่มได้ปรับเปลี่ยนการสร้างบ้านจากรูปแบบดั้งเดิมมาสู่รูปแบบที่มีความทันสมัยขึ้น กล่าวคือ ตัวบ้านสร้างด้วยอิฐและฉาบทับด้วยปูน หลังคามุงด้วยกระเบื้อง ภายในบ้านสร้างเป็นห้องต่าง ๆ อาทิ ห้องครัว ห้องน้ำ ห้องนั่งเล่น ห้องนอน เป็นต้น ซึ่งรูปแบบการสร้างที่อยู่อาศัยแบบนี้ นับว่าเป็นการรับเอาวัฒนธรรมภายนอกอย่างเต็มตัว

ส่วนชาวบ้านยังคงมีไว้สำหรับการต้อนรับแขก และทำกิจกรรมต่าง ๆ ของครอบครัวและผู้ที่มาเยือน แต่สำหรับบ้านบางหลังก็ไม่มีส่วนของชานบ้าน ซึ่งเมื่อมีแขกมาเยือน ก็จะพาแขกเข้าไปนั่งในบ้าน หรืออยู่บริเวณรอบ ๆ บ้านแทนการนั่งคุยที่ชานบ้าน

ภาพที่ 133 ชานบ้านของที่อยู่อาศัยชาวกะเหรี่ยงสมัยใหม่

ส่วนห้องนอน ลักษณะบ้านเรือนของชาวกะเหรี่ยงสมัยใหม่ ในบ้านหนึ่งหลังอาจมีมากกว่า 1 ห้องนอน เนื่องจากใช้สำหรับเป็นห้องนอนเจ้าของบ้าน 1 ห้อง และอาจมีห้องนอนของแขกผู้มาเยี่ยมเยียนอีก 1 ห้อง ขึ้นอยู่กับการออกแบบบ้านของเจ้าของบ้านนั้น ๆ นอกจากนี้สิ่งที่ใช้รองนอนนั้นยังถูกปรับเปลี่ยน จากการนอนบนฟากไม้ หรือการนอนบนเสื่อธรรมดา กลายเป็นนอนบนเตียงนอนที่มีความสบายมากยิ่งขึ้น

ภาพที่ 134 ห้องนอน

ส่วนห้องครัว ในบ้านกะเหรี่ยงสมัยใหม่ถูกแบ่งแยกออกไปเป็นสัดส่วนอย่างชัดเจน ซึ่งจะมีไว้สำหรับประกอบอาหาร โดยมีเครื่องมือและสิ่งอำนวยความสะดวกหลายอย่าง อาทิ กระจก หม้อหุงข้าวไฟฟ้า ภาชนะสำหรับล้างจาน ฯลฯ ซึ่งเป็นห้องครัวในรูปแบบสังคมเมืองชัดเจน

ภาพที่ 135 ห้องครัวของที่อยู่อาศัยแบบสมัยใหม่ของชาวกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี

ผลจากการศึกษารูปได้ว่า ลักษณะของบ้านกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีแบบดั้งเดิม ได้มีการพัฒนาและปรับเปลี่ยนไปตามวัฒนธรรมและสังคมที่มีความทันสมัยมากยิ่งขึ้น จนมาเป็นลักษณะของบ้านกะเหรี่ยงในยุคสมัยใหม่ ที่ปลูกสร้างเหมือนบ้านคนไทยภาคกลางทั่ว ๆ ไป ซึ่งชี้ให้เห็นว่ากะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีที่มีการเปลี่ยนแปลงทางความคิด และวิถีชีวิตการดำรงอยู่ในสังคมที่แตกต่างไปจากเดิม

1.3.2.3 ปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมด้านที่อยู่อาศัย ของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยง จังหวัดราชบุรี

ในสังคมและวัฒนธรรมกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี มีการเปลี่ยนแปลงอย่างชัดเจน อาทิ วิถีชีวิตความเป็นอยู่ อาชีพ และที่สำคัญคือ การสร้างแหล่งที่อยู่อาศัยของชาวบ้านในชุมชน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง กลุ่มสมาชิกในชุมชนที่เป็นกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยง ได้มีการปรับเปลี่ยนรูปแบบของที่อยู่อาศัยของตนเองไปตามการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม โดยมีปัจจัยที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลง 3 ส่วนคือ ปัจจัยทางสังคมและวัฒนธรรม ปัจจัยทางเศรษฐกิจ และปัจจัยทางการเมืองการปกครอง สามารถอธิบายรายละเอียดได้ดังนี้

ปัจจัยทางสังคมและวัฒนธรรม

ในสังคมปัจจุบัน ชุมชนกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีได้มีการเปลี่ยนแปลงในด้านที่อยู่อาศัยอย่างเห็นได้ชัดเจน ทั้งนี้ปัจจัยทางสังคมและวัฒนธรรมได้เป็นปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลต่อกระบวนการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว โดยประกอบไปด้วย 6 ประการทางสังคมและวัฒนธรรม ดังนี้

1. สภาพแวดล้อมทางกายภาพ (Physical Environment)

สภาพแวดล้อมทางกายภาพ ทั้งทรัพยากรทางธรรมชาติ และสภาพภูมิอากาศที่มีการเปลี่ยนแปลงนั้น เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ชาวกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีต้องมีความคิดที่จะปรับเปลี่ยนและสร้างที่อยู่อาศัยให้มีความมั่นคงและรองรับสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นทางกายภาพให้ได้มากที่สุด นอกจากนี้จะสร้างความมั่นคงให้กับการดำรงอยู่แล้วนั้น ชาวบ้านยังรู้สึกปลอดภัยเมื่อที่อยู่อาศัยมีความแข็งแรง และต้านทานต่อลมพายุ ตลอดจนน้ำป่าที่ไหลมาในฤดูฝน

2. การเปลี่ยนแปลงทางด้านประชากร (Population Change)

การเปลี่ยนแปลงทางประชากรในครอบครัวหรือสมาชิกในครอบครัวของแต่ละหลังคาเรือน โดยเฉพาะครอบครัวของกลุ่มคนกะเหรี่ยง ก็มีอัตราการเพิ่มขึ้นของจำนวนสมาชิกในครัวเรือน และมีแนวโน้มที่จะเพิ่มมากยิ่งขึ้นในอนาคต เนื่องจากเด็กสาวชาวกะเหรี่ยงมักจะแต่งงานกันเมื่ออายุน้อย จึงทำให้มีบุตรเร็วเป็นสาเหตุให้จำนวนสมาชิกในบ้านของคนกะเหรี่ยงมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น การขยายตัวของครอบครัวจึงมีเพิ่มมากยิ่งขึ้นเมื่อมีอัตราการเกิดเพิ่มมากขึ้น ชาวกะเหรี่ยงรุ่นหลัง เมื่อแต่งงานมีครอบครัวแล้วจะแยกตัวออกไปสร้างบ้านอยู่ต่างหากเป็นครอบครัวเดี่ยว การจับจองพื้นที่เพื่อทำมาหากินจึงต้องเพิ่มมากยิ่งขึ้น ทำให้เกิดการบุกรุกพื้นที่ที่เป็นป่าไม้ เป็นเหตุให้จำนวนทรัพยากรธรรมชาติลดน้อยลง ดังนั้นลักษณะของที่อยู่อาศัยของชาวกะเหรี่ยงในรุ่นหลังจะถูกปรับเปลี่ยนไปตามยุคสมัย เนื่องจากไม่มีวัสดุอุปกรณ์ที่จะสามารถสร้างบ้านกะเหรี่ยงแบบดั้งเดิมได้ หรือหากพอที่จะหาวัสดุที่จะนำมาสร้างบ้านได้ก็จะออกไปหาวัสดุในป่ามาสร้างเป็นบ้านบางส่วน อาทิ การไปหาต้นไม้มาทำฟาก เพื่อทำเป็นฝาบ้าน และปูพื้นบ้าน เป็นต้น ส่วนหญ้าคาที่จะนำมาเย็บทำหลังคานั้น คงจะหาได้ยากในชุมชนกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีในปัจจุบัน จึงต้องใช้วัสดุอื่น ๆ แทนการใช้หญ้าคา เช่น สังกะสี เป็นต้น

3. การติดต่อ (Contract)

ปัจจุบันการคมนาคมในชุมชนกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีมีความสะดวกสบาย มีถนนลาดยางตัดเข้าถึงภายในหมู่บ้าน บุคคลภายนอกเข้ามายังพื้นที่ได้ง่ายมากยิ่งขึ้น อีกทั้งคนภายในชุมชนก็สามารถเดินทางออกไปสถานที่ต่าง ๆ ภายนอกหมู่บ้านได้สะดวกกว่าอดีต ทำให้เกิดการติดต่อสื่อสารกันระหว่างคนภายในและภายนอกชุมชน ทั้งในด้านธุรกิจ ด้านความสัมพันธ์ ฯลฯ ซึ่งการติดต่อสื่อสารกับบุคคลต่าง ๆ นี้เองส่งผลต่อระบบความคิดและการปรับเปลี่ยนรูปแบบของที่อยู่อาศัยเพื่อให้ความทันสมัยมากยิ่งขึ้น

4. โครงสร้างทางสังคมและวัฒนธรรม (Structure Society and Culture)

ชาวกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีได้มีการเปลี่ยนแปลงระบบโครงสร้างทางสังคมและวัฒนธรรม จากเดิมที่มีการเคารพผู้อาวุโสภายในบ้านและภายในชุมชน เครื่องพิธีกรรมต่าง ๆ ของบรรพบุรุษที่ได้ปฏิบัติสืบทอดต่อกันมา เมื่อสังคม วัฒนธรรม และสภาพแวดล้อมภายในชุมชนเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมจึงทำให้ระบบการเคารพผู้อาวุโสเริ่มไม่ศักดิ์สิทธิ์มากนัก โดยเฉพาะการเข้าถึงของระบบโครงสร้างสวัสดิการต่าง ๆ ของรัฐ อาทิ ด้านการศึกษา ด้านสาธารณสุข เป็นต้น โครงสร้างทางสังคมเหล่านี้ที่เข้ามา ได้ส่งผลถึงการเปลี่ยนแปลงในระบบความคิดของคนในชุมชน และได้ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงในด้านการดำรงอยู่ ตลอดจนการปรับเปลี่ยนรูปแบบของการสร้างที่อยู่อาศัยของชาวกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีอีกด้วย

5. เจตคติและค่านิยม (Attitudes and Values)

ค่านิยมและทัศนคติของการสร้างสถานะในสังคมของชาวกะเหรี่ยง โดยการสรรหาและสร้างสิ่งของทางวัตถุต่าง ๆ ที่สังคมยอมรับมาไว้ครอบครอง เพื่อแสดงให้คนอื่น ๆ ในชุมชนยอมรับและเห็นว่าตนเองมีได้ยากจน ทั้งนี้รวมถึงการปรับเปลี่ยนรูปแบบบ้านเรือนของตนเอง ซึ่งเปลี่ยนจากบ้านไม้ไผ่กะเหรี่ยงแบบดั้งเดิมในอดีตไปเป็นบ้านปูนเหมือนคนในเมือง หรือเป็นไม้กระดานแผ่นใหญ่ ๆ ที่ซื้อหาหรือไปตัดมาจากในป่าใหญ่ เหตุนี้เองจึงทำให้เจตคติและค่านิยมของคนภายในชุมชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งคนกะเหรี่ยงนั้นเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมของที่อยู่อาศัยอีกด้วย

6. การเล็งเห็นถึงความจำเป็น (Perceive Needs)

ที่พักอาศัยนับว่ามีความสำคัญต่อการใช้ชีวิต เพราะจะใช้เป็นที่กิน ที่นอน และใช้ในการดำรงชีวิตประจำวันทุกอย่าง ทำให้ที่อยู่อาศัยจึงต้องได้รับความดูแลจากผู้ที่อยู่อาศัยเป็นอย่างดี เหตุนี้เองเมื่อชาวกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีเล็งเห็นความจำเป็นของที่อยู่อาศัยแล้วนั้น เมื่อปลูกสร้างบ้านในปัจจุบันมักจะนิยมปลูกบ้านในรูปแบบสมัยใหม่ และกึ่งสังคมเมือง เนื่องจากชาวกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีเล็งเห็นถึงความปลอดภัย และการสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีแก่สมาชิกในครอบครัว

ดังนั้นการเล็งเห็นถึงความจำเป็นในการปรับเปลี่ยนที่อยู่อาศัยให้มีความทันสมัยนั้นก็เป็นอย่างยิ่งปัจจัยที่ทำให้วัฒนธรรมด้านที่อยู่อาศัยของชาวกะเหรี่ยงแบบดั้งเดิมนั้นถูกตัดแปลงไปในปัจจุบัน

ปัจจัยทางเศรษฐกิจ

อาชีพของคนกะเหรี่ยงในจังหวัดราชบุรีส่วนใหญ่จะประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก อาทิ มันสำปะหลัง สับปะรด มะละกอ ฯลฯ ทำให้รายได้หลักของคนกะเหรี่ยงในชุมชนมาจากการค้าขายผลผลิตทางการเกษตรซึ่งรายได้ของคนกะเหรี่ยงในยุคปัจจุบันนั้นมีรายได้มากขึ้นกว่าเก่าเป็นอย่างมาก การดำรงชีวิตจึงมีความสะดวกสบายและไม่ลำบากเหมือนอดีต เหตุนี้จึงเป็นอีกปัจจัยที่ชาวกะเหรี่ยงในชุมชนมีต้นทุนชีวิตที่ดีมากยิ่งขึ้น จึงมีกำลังที่จะพัฒนาและปรับเปลี่ยนรูปแบบของที่อยู่อาศัยให้มีคุณภาพและทันสมัยมากกว่าเดิม อาทิ การปรับเปลี่ยนจากบ้านไม้ไผ่เป็นบ้านปูนที่มีความคงทนและมั่นคงมากยิ่งขึ้นดังนั้นรายได้ที่เพิ่มมากยิ่งขึ้นจากระบบเศรษฐกิจของแต่ละครอบครัวในชุมชนนั้น สร้างความมั่นคงให้การดำรงชีพของชาวกะเหรี่ยง ซึ่งส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ของตนเองให้ตอบสนองต่อความต้องการขั้นพื้นฐานในการดำรงชีพ ซึ่งการสร้างที่อยู่อาศัยให้มีความทันสมัยและมั่นคงทนทานต่อสภาพแวดล้อมทางกายภาพของชุมชนก็นับเป็นสิ่งที่เกิดจากการเจริญเติบโตและพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจ

ปัจจัยทางการเมืองการปกครองท้องถิ่น

ชุมชนกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีแต่เดิมในอดีตมีการปกครองในรูปแบบเฉพาะของตนเอง กล่าวคือ จะมีกฎระเบียบภายในหมู่บ้านของชาวกะเหรี่ยง โดยนำจารีต ประเพณี ดั้งเดิมมาเป็นแบบแผน และให้ผู้อาวุโสภายในชุมชนเป็นผู้นำที่สมาชิกภายในชุมชนจะเคารพเชื่อฟัง แต่ปัจจุบันรูปแบบของอำนาจและการปกครองได้ปรับเปลี่ยนไปตามรูปแบบของสังคมและวัฒนธรรมของศูนย์กลาง ชุมชนกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีมีการเมืองการปกครองที่เหมือนกับชุมชนอื่น ๆ ในสังคมไทยทั่วไป คือ มีการใช้รูปแบบการปกครองแบบประชาธิปไตย โดยการเลือกตั้งผู้นำชุมชน โดยให้สมาชิกทุกคนในชุมชนเป็นผู้คัดเลือก ชาวกะเหรี่ยงที่ได้สัญชาติไทยมีสิทธิ์ในการออกเสียงเลือกตั้งเพื่อเลือกผู้นำที่คิดว่าเหมาะสมและสามารถดูแลทุกข์สุขของประชาชนในชุมชนได้ และผู้ที่ถูกคัดเลือกให้มาเป็นผู้นำชุมชนนั้นเป็นที่เคารพและได้รับความไว้วางใจจากชาวบ้านในชุมชนเป็นอย่างมาก ความเป็นผู้นำของบุคคลที่ถูกคัดเลือกให้มาเป็นผู้นำหมู่บ้านนั้นจะต้องสามารถติดต่อสื่อสารกับบุคคลภายนอกได้อย่างคล่องแคล่ว เหตุนี้เองด้วยภาระหน้าที่และประสบการณ์ของผู้นำในชุมชนที่เดินทางไปพบเห็นและแลกเปลี่ยนกับผู้นำในชุมชนอื่น ๆ ทำให้ผู้นำกะเหรี่ยงในแต่ละชุมชนของจังหวัดราชบุรีมีวิสัยทัศน์และทัศนคติที่ค่อนข้างทันสมัยและต้องการที่จะพัฒนาหมู่บ้านให้มีความเจริญทัดเทียมชุมชนเมืองที่มีความก้าวหน้าและสะดวกสบายในการดำรงชีวิต แนวทางการพัฒนาหรือนโยบายการบริหารชุมชนของผู้นำจึงเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่เป็นปัจจัยให้การดำรงชีวิตของสมาชิกในชุมชนเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม รวมถึงการเปลี่ยนแปลงที่อยู่อาศัยให้มีความทันสมัยมากยิ่งขึ้น เห็นได้จากการสัมภาษณ์ชาวกะเหรี่ยงตำบลบ้านบึง อำเภอบ้านคา จังหวัดราชบุรี ที่ว่า

“ หัวหน้าคนก่อนเขาบอกว่า ให้ทุกบ้านใช้ไม้กระดานหรือใช้สังกะสีในการสร้าง บ้านจะได้แข็งแรงไม่ต้องเปลี่ยนซ่อมกันบ่อย ๆ ”

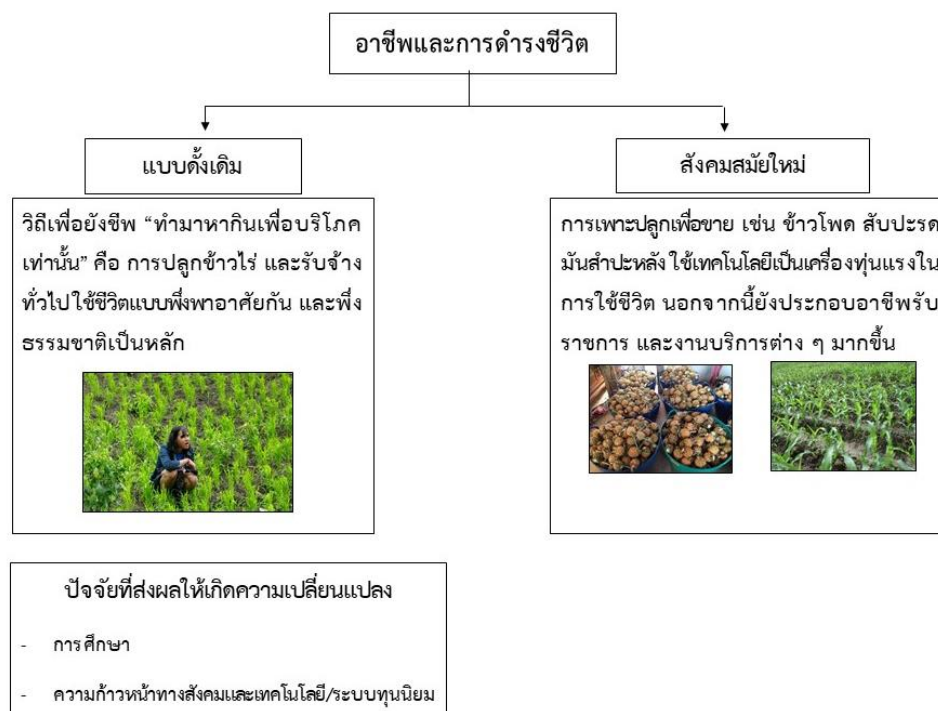
จากคำกล่าวของชาวกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีข้างต้น ทำให้เห็นว่าแนวทางการพัฒนาหรือนโยบายการบริหารงานภายในชุมชนของผู้นำหมู่บ้านนั้น เป็นอีกปัจจัยสำคัญที่จะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ เพราะผู้นำที่ชาวบ้านในชุมชนเลือนั้นคือ ผู้มีอำนาจซึ่งเป็นที่เคารพเชื่อฟังของสมาชิกในชุมชน

1.3.3 ด้านอาชีพและการดำรงชีวิต

อาชีพและการดำรงชีวิตของชาวกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี จำแนกออกเป็น อาชีพและการดำรงชีวิตแบบดั้งเดิมและอาชีพและการดำรงชีวิตแบบสมัยใหม่ ซึ่งได้มีการเปลี่ยนแปลงไปตามสังคมและวิถีการดำรงอยู่ของชาวกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี สามารถอธิบายได้ดังนี้

1.3.3.1 อาชีพและการดำรงชีวิตแบบดั้งเดิม

อาชีพของกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีอยู่ในสภาพที่เรียกว่า เพื่อยังชีพ ซึ่งหมายถึงการทำมาหากินเพื่อบริโภคเท่านั้น ได้แก่ การปลูกข้าวไร่ ทำนาเป็นหลัก ในช่วงที่ละเว้นจากการทำนาชาวบ้านก็จะอยู่บ้าน โดยเฉพาะผู้หญิงก็จะทอผ้าผู้ชายก็จะออกทำงานรับจ้างทั่วไป จึงนับว่ากะเหรี่ยงเป็นพวกที่อยู่อย่างถาวรไม่เคลื่อนย้ายด้วยเหตุผลดังกล่าว อัตลักษณ์ชีวิตความเป็นอยู่คือข้าว ข้าวถือว่าเป็นค่ามีประโยชน์ต่อมนุษย์ทุกคนให้ความเคารพต่อข้าวสูงมาก วิถีการดำรงอยู่จึงเรียบง่ายและไม่มีอะไรหรูหรามากนัก มีชีวิตแบบพึ่งพาอาศัยกันแบบพี่น้องผองเพื่อน มีความเป็นเครือญาติที่แน่นแฟ้น ทำให้สภาพสังคมในอดีตอยู่แบบพึ่งพาอาศัยกันและกัน และพึ่งพิงอิงอาศัยธรรมชาติเป็นสำคัญ ความเรียบง่ายและความเป็นอยู่ที่ไม่มีความซับซ้อนของชาวกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีในอดีตแบบดั้งเดิมนั้น จึงเป็นลักษณะการดำรงชีพในอุดมคติของชาวกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีในปัจจุบัน

ภาพที่ 136 การเปลี่ยนแปลงด้านอาชีพและการดำรงชีวิต

1.3.3.2 อาชีพและการดำรงชีวิตในสังคมสมัยใหม่

ปัจจุบันอาชีพและการดำรงชีวิตของชาวกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีเริ่มเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมอย่างชัดเจน อาทิ การเพาะปลูกพืชผักผลไม้เพื่อขาย หรือทำการค้าขายมากขึ้น พืชผักที่ปลูก เช่น ข้าวโพด มันสำปะหลัง ยางพารา สับปะรด เป็นต้น เพื่อสร้างรายได้ให้กับชาวกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีมากยิ่งขึ้น ตลอดจนมีการนำเครื่องมือและอุปกรณ์สมัยใหม่ ตลอดจนเทคโนโลยีเข้ามามีบทบาทในการประกอบอาชีพ และการดำเนินชีวิตประจำวันอย่างมากมาย เพื่อลดทอนกำลังและทุนแรงงานในการทำงาน ทำให้วิถีชีวิตของคนกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีมีความสะดวกสบายมากยิ่งขึ้น แต่เมื่อมีสิ่งอำนวยความสะดวกเข้ามามากขึ้น ผลกระทบที่ตามมาคือสภาพอากาศ มลพิษ และสุขภาพของคนกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีจะลดคุณภาพลงตามลำดับ เช่น การใช้สารเคมีในการเพาะปลูกพืชผัก ทำให้ดินมีคุณภาพลดลง แลพืชผักมีสารเคมีตกค้าง ทำให้ผู้ที่บริโภคเสี่ยงต่อการได้รับสารพิษจากพืชผักมากยิ่งขึ้น เป็นต้น นอกจากนี้มีการคมนาคมที่สะดวกสบาย ผู้คนภายนอกและภายในชุมชนสามารถเดินทางติดต่อกันอย่างคล่องตัวและรวดเร็วมากขึ้น ทำให้การสื่อสารและการขนส่งต่าง ๆ เป็นไปอย่างรวดเร็ว อีกทั้งมีน้ำประปาใช้ในการอุปโภคบริโภค ซึ่งมีการเก็บกักน้ำสำหรับทำการเกษตรได้ตลอดฤดูกาลเพาะปลูก นับเป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิตให้คนกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีให้มีโอกาสและวิถีการดำรงอยู่ที่สะดวกสบายมากยิ่งขึ้น

การเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมในด้านอาชีพและการดำรงชีวิตของชาว กะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี ได้ส่งผลกระทบต่อคุณค่าของการพึ่งตนเองและการพึ่งพากันเองเป็นอย่างมาก ชาวบ้านเริ่มเปลี่ยนจากการทำมาหากินมาเป็นการทำมาหาเงินมากยิ่งขึ้น คนในชุมชนจะต้องซื้อสินค้า ทุกอย่างจากตลาดหรือแหล่งจำหน่ายสินค้าในชุมชน เช่น พืชผักอาหาร เป็นต้น อีกทั้งชาวบ้านเริ่ม ไม่มีเวลาที่จะทำอาหารกินเองและพูดคุยปรึกษาหารือกัน ไม่มีเวลาที่จะนึกถึงคนอื่นที่อยู่ในหมู่บ้าน เดียวกันหรือแม้แต่คนที่เป็ญาติพี่น้องกัน การเปลี่ยนแปลงวิถีการดำรงอยู่ของชาวกะเหรี่ยงจังหวัด ราชบุรีนี้เอง ทำให้ส่งผลกระทบต่อระบบโครงสร้างทางความคิด ความเชื่อ และความสัมพันธ์ภายใน ครอบครัวและชุมชนเป็นอย่างยิ่ง

1.3.3.3 ปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมด้านอาชีพและ การดำรงชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยง จังหวัดราชบุรี

การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมด้านอาชีพและการดำรงชีวิตของกลุ่ม ชาติพันธุ์กะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีนั้น ได้มีปัจจัยที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลง 2 ประการ คือ การศึกษา และความก้าวหน้าทางสังคมและเทคโนโลยี/ระบบทุนนิยม สามารถอธิบายได้ ดังนี้

การศึกษา

จากในอดีตคนชุมชนกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีได้มีการถ่ายทอดความรู้จาก ปากต่อปากหรือการเรียนรู้ภายในครอบครัว โดยพ่อกับแม่จะมีบทบาทหลักในการถ่ายทอดความรู้ และสั่งสอนด้านต่าง ๆ ให้แก่ลูก ทำให้ความรู้ที่ได้นั้นมุ่งเน้นไปในการเอาชีวิตรอดในการดำรงชีวิต และกฎระเบียบภายในสังคมกะเหรี่ยงที่ได้ถูกถ่ายทอดกันมาเป็นจารีตประเพณี ไม่ได้มุ่งเน้นวิชาการ เหมือนกับสังคมภายนอกที่จะต้องมีการแข่งขันในด้านการเรียนรู้สูง ต่อมาในสภาพสังคมปัจจุบันที่ ระบบการศึกษาเข้ามามีบทบาทภายในชุมชนมากยิ่งขึ้น มีโรงเรียนเพื่อให้เด็กและเยาวชนชาว กะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีได้เข้าศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน กลุ่มพ่อแม่ชาวกะเหรี่ยงจังหวัด ราชบุรีได้มีความต้องการให้ลูกเรียนหนังสือ อ่านออก เขียนได้ พูดภาษาไทยได้อย่างคล่องเหมือนกับ คนภายนอกชุมชน และเพื่ออนาคตที่ดีในวันข้างหน้าไม่ยอมให้ลูกหลานของตนต้องลำบากทำนา ทำไร่เหมือนกับวิถีของตนเองในอดีต อีกทั้งยังอยากให้ลูกมีอาชีพที่มั่นคงเพราะว่าในปัจจุบันนี้อาชีพ การทำเกษตรเริ่มถดถอย ไม่มีใครอยากทำเพราะราคาพืชผักต่าง ๆ ตกต่ำและคิดว่าอีกไม่กี่ปีข้างหน้า อาชีพเกษตรจะค่อย ๆ หายไปจากชุมชนแต่ก็มีอาชีพอื่นเข้ามาใหม่ เช่น เป็น ครูอาจารย์ตำรวจ ทหาร หมอชนบท พยาบาล ธุรกิจส่วนตัว นักจัดรายการวิทยุ โก๊ตนำเที่ยว ทำงานบริษัท ขายประกันชีวิต นักอาสาสมัครหรือเป็นสมณเณรด้านศาสนา ทำให้ความสำคัญกับการศึกษามากขึ้น สังเกตได้ จากการส่งลูกเรียนหนังสือ จนมีผู้สำเร็จการศึกษามากขึ้นเรื่อย ๆ เพราะต้องการให้ลูกมีชีวิตที่สุข สบายในอนาคต ระบบการศึกษานี้เอง ทำให้อาชีพของคนในชุมชนตลอดจนวิถีชีวิตของคนกะเหรี่ยง จังหวัดราชบุรีได้เริ่มเปลี่ยนแปลงไปอย่างมาก เพราะได้มีการปลูกฝังความคิดและค่านิยมให้มีความ

เป็นไทยมากยิ่งขึ้น ส่งผลให้การดำรงชีพของชาวกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีได้รับอิทธิพลจากสังคมภายนอกอย่างชัดเจน

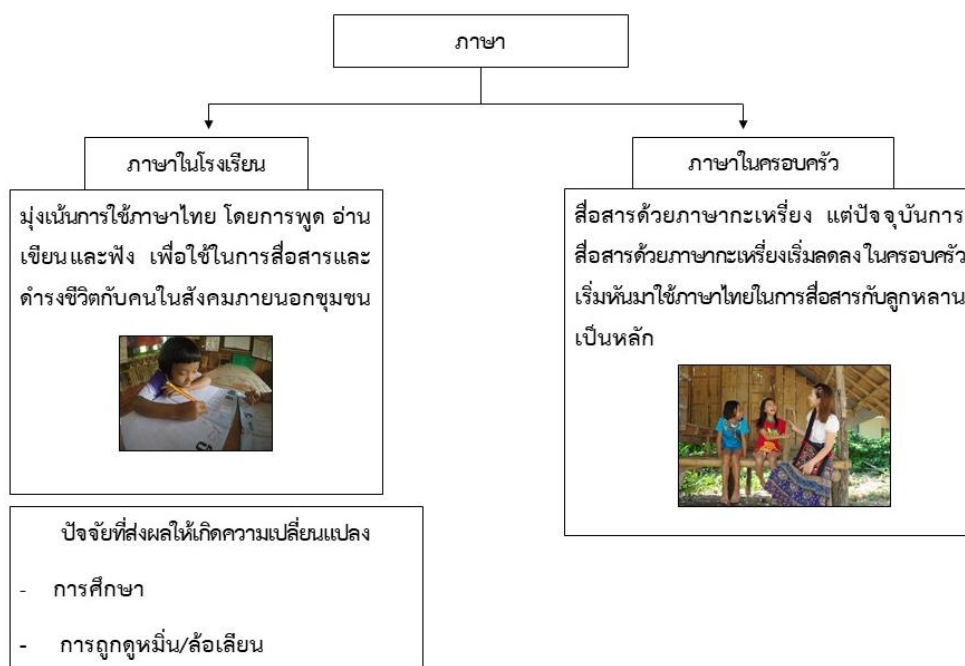
ความก้าวหน้าทางสังคมและเทคโนโลยี/ระบบทุนนิยม

ความก้าวหน้าทางสังคมและเทคโนโลยี/ระบบทุนนิยมเป็นองค์ประกอบสำคัญที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงต่อกระบวนการดำเนินการสร้างกิจกรรมและการดำรงชีวิตของคนกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีในหลาย ๆ ด้าน การเปลี่ยนแปลงด้านเทคโนโลยีนั้นเป็นไปอย่างรวดเร็วได้ส่งผลกระทบต่ออย่างกว้างขวางต่อระบบเศรษฐกิจ ภาคการผลิต ภาคการบริการและคุณภาพชีวิตของชาวกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี โดยความก้าวหน้าทางสังคมและเทคโนโลยีนั้น นับเป็นส่วนหนึ่งของผลกระทบที่เกิดขึ้นกับสังคมกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี เช่น ระบบการสื่อสารแบบโทรศัพท์ การมีระบบอินเทอร์เน็ตในชุมชน การมีผู้ประกอบการภายนอกเข้าไปทำธุรกิจในชุมชน เป็นต้น ซึ่งสิ่งเหล่านี้ได้ส่งผลกระทบต่อระบบความคิดและทัศนคติ เสมือนการเปิดโลกทัศน์และเปิดหูเปิดตาให้กับชาวกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีให้เห็นสิ่งที่เจริญก้าวหน้า ทำให้ชาวกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีเกิดการตื่นตัวและพยายามดิ้นรนให้พัฒนาตนเองให้เป็นที่ตามสภาพสังคมและวัฒนธรรมปัจจุบัน จึงปฏิเสธไม่ได้ว่าความก้าวหน้าทางสังคมและเทคโนโลยี/ระบบทุนนิยมนั้น เข้ามามีบทบาทต่อการเลือกตัดสินใจสร้างอาชีพและการดำรงชีวิตของชาวกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีเป็นอย่างมาก

อย่างไรก็ตามเทคโนโลยีที่เข้ามาในสังคมกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีนั้น ได้ส่งผลกระทบต่อวิถีวัฒนธรรมของชาวกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีบางประการ ซึ่งทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางทัศนคติความเชื่อแบบเดิมแล้วหันไปนิยมแบบใหม่ เพื่อต้องการให้เป็นผู้ที่ผู้คนยอมรับว่า เป็นผู้ทันสมัยไม่ล้าหลัง มีการปรับปรุงแนวคิดใหม่ ๆ ซึ่งความเจริญทางเทคโนโลยีที่เข้ามา เช่น วิทยุ โทรทัศน์ อินเทอร์เน็ตนับเป็นสิ่งอันสำคัญที่ทำให้ชุมชนได้รับข่าวสารเรื่องราวต่าง ๆ เกิดการเรียนรู้ ยอมรับและปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมท้องถิ่น โดยมุ่งความทันสมัย ไม่คำนึงถึงรากฐานวัฒนธรรมและประเพณีดั้งเดิมมากนัก

1.3.4 ด้านภาษา

การใช้ภาษาของคนในชุมชนกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีนั้น สามารถจำแนกการใช้ภาษาออกเป็น 2 ด้าน คือ การใช้ภาษาในโรงเรียน และการใช้ภาษาในครอบครัว โดยการเปลี่ยนแปลงด้านภาษาที่เกิดขึ้นนั้น สามารถอธิบายเหตุปัจจัยได้ ดังนี้

ภาพที่ 137 การเปลี่ยนแปลงด้านภาษา

1.3.4.1 การใช้ภาษาในโรงเรียน

จากการที่ชุมชนกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีมีระบบการศึกษาขั้นพื้นฐาน เข้ามาในชุมชน เนื่องจากรัฐบาลต้องการให้เด็กและเยาวชน ตลอดจนคนในชุมชนอ่านออก เขียนได้ และสามารถสื่อสารในภาษาไทยกลางที่เป็นภาษาราชการได้นั้น ทำให้เด็กกะเหรี่ยงที่กำลังเติบโตและมีสัญชาติไทยทุกคนเข้ารับการศึกษาในระดับขั้นพื้นฐานเป็นอย่างน้อย กล่าวคือ ระดับอนุบาลจนถึงระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ครูในโรงเรียนจะถ่ายทอดความรู้ในด้านภาษา โดยฝึกให้เด็กกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีอ่าน พูด ฟัง เขียนภาษาไทย ซึ่งตัวครูผู้สอนเองนั้น จะต้องพูดภาษาไทยกลางกับนักเรียนตลอดเวลา เพื่อให้นักเรียนได้ซึมซับภาษาไทยให้มากที่สุด ตลอดระยะเวลาการใช้ชีวิตอยู่ในโรงเรียนนั้น เด็กและเยาวชนชาวกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีจะถูกป้อนข้อมูลด้านภาษาไทยอยู่ตลอดเวลา ทั้งการพูด ฟัง อ่าน เขียน ทำให้มีเด็กและเยาวชนสามารถใช้ภาษาไทยได้อย่างคล่องแคล่ว ชัดเจน และถูกต้องเหมือนกับเด็กนักเรียนในภูมิภาค อื่น ๆ ทั่วไป

1.3.4.2 การใช้ภาษาในครอบครัว

ในกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี ย่อมมีภาษากะเหรี่ยงที่เป็นอัตลักษณ์ประจำชาติพันธุ์ตนเอง ซึ่งภาษากะเหรี่ยงของชาวกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีนั้นว่ามีเอกลักษณ์เฉพาะและน่าสนใจ การสนทนาภาษากะเหรี่ยงภายในครอบครัวในชีวิตประจำวันเป็นสิ่งที่ทำกันอย่างสม่ำเสมอ แต่ในปัจจุบันเมื่อเด็กและเยาวชนในชุมชนได้เข้ารับการศึกษาในโรงเรียน และ

การติดต่อสื่อสารกับสังคมภายนอกที่ต้องใช้ภาษาไทยกลางในการสื่อสารมากขึ้น ทำให้การพูดภาษา
กะเหรี่ยงในชุมชนที่เป็นการพูดระหว่างครอบครัวนั้นเริ่มลดน้อยลง เพราะคนกะเหรี่ยงในครอบครัว
ก็จะพยายามพูดภาษาไทยกับลูกหลาน เพื่อให้ลูกหลานได้ฝึกการพูดภาษาไทยให้คล่องเหมือนกับคน
ในสังคมภายนอก ทำให้ภาษากะเหรี่ยงที่ปรากฏการสนทนาภายในครอบครัวก็เริ่มลดน้อยลง
จนบางครอบครัวลูกหลานไม่สามารถพูดภาษากะเหรี่ยงได้เลย หรือแม้กระทั่งคำศัพท์ง่าย ๆ ที่ใช้ใน
ชีวิตประจำวันก็เริ่มไม่มีเด็กหรือเยาวชนรุ่นหลังพูดหรือรู้จัก ทำให้ภาษากะเหรี่ยงที่มักจะใช้พูดคุย
ในครอบครัวลดน้อยลงกลายเป็นภาษาที่กำลังจะหายไปจากชุมชนกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี

1.3.4.3 ปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมด้านภาษาของ กลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยง จังหวัดราชบุรี

ปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมด้านภาษาของกลุ่ม
ชาติพันธุ์กะเหรี่ยง สามารถแบ่งออกเป็น 2 ประการ คือ ระบบการศึกษาในสถานศึกษา และการถูก
ดูหมิ่น/ล้อเลียน ซึ่งสามารถอธิบายได้ดังนี้

ระบบการศึกษาในสถานศึกษา

ระบบการศึกษาในสถานศึกษาชุมชนกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี นับเป็น
ปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมด้านภาษากะเหรี่ยงเป็นอย่างมาก ทั้งการถูก
ปลูกฝังให้พูดภาษาไทย อ่านภาษาไทย ฟังภาษาไทย เขียนภาษาไทย ตั้งแต่ระดับอนุบาลจนถึงระดับ
มัธยมศึกษาตอนต้น ซึ่งเป็นการศึกษาในระดับขั้นพื้นฐาน และในสังคมปัจจุบันมีความก้าวหน้าและ
โอกาสในการศึกษามากยิ่งขึ้น จนถึงการศึกษาในระดับปริญญาตรี ทำให้คนในชุมชนกะเหรี่ยงที่เข้ารับ
การศึกษาในระดับช่วงชั้นต่าง ๆ ถูกปลูกฝังและคุ้นชินกับการพูดภาษาไทยมากกว่าการพูดภาษา
กะเหรี่ยงที่เป็นภาษาทางรากเหง้าชาติพันธุ์ของตนเอง เหตุนี้เองทำให้ภาษากะเหรี่ยงถูกกลืนหายไป
จากสังคมกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี มีเพียงคนกะเหรี่ยงรุ่นเก่าที่ยังคงพูดคุยกะเหรี่ยงอยู่ใน
เห็น ส่วนเด็กและเยาวชนและคนในชุมชนส่วนใหญ่มักจะสนทนากันด้วยภาษาไทยเป็นหลัก
คนในชุมชนกะเหรี่ยงเริ่มฟัง พูด ภาษากะเหรี่ยงได้น้อยลง หากโรงเรียนหรือสถานศึกษาในชุมชน
กะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีมีการส่งเสริมในด้านภาษากะเหรี่ยงในสถานศึกษา จะส่งผลให้เด็กและเยาวชน
สามารถพูดภาษาอันแสดงถึงชาติพันธุ์ของตนได้เป็นอย่างดี นอกเหนือจากการสนทนาด้วยภาษาไทย
กลางเพียงอย่างเดียว

การถูกดูหมิ่น/ล้อเลียน

การถูกดูหมิ่นหรือล้อเลียนจากเพื่อนในสังคม นับเป็นอีกเหตุปัจจัยสำคัญ
ที่ทำให้เด็กและเยาวชน ตลอดจนคนกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีไม่กล้าพูดภาษากะเหรี่ยงที่แสดงถึง
ความเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ของตนเอง เนื่องจากคนในสังคมส่วนใหญ่มองว่า กะเหรี่ยงเป็นกลุ่มชาติพันธุ์
ที่มีลักษณะของคนที่ยังอยู่ในกลุ่มชายขอบ ไร้วัฒนธรรม มีความล้าหลัง เป็นคนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่

ที่ไม่เจริญรุ่งเรืองดังนั้นก็หากพูดภาษากะเหรี่ยงให้บุคคลอื่น ๆ ได้ยิน หรือสนทนากันด้วยภาษา
กะเหรี่ยงในที่สาธารณะ จะถูกดูหมิ่นหรือถูกล้อเลียนจากคนในสังคมอื่น ๆ ความอายและความน้อยใจ
ในชาติพันธุ์ตนเองนี้เอง จึงเป็นอีกเหตุปัจจัยที่ทำให้การใช้ภาษากะเหรี่ยงลดน้อยลง จึงส่งผลให้ภาษา
กะเหรี่ยงที่ใช้สนทนากันในชีวิตประจำวันเริ่มหายไปจากสังคมกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีอีกด้วย

1.3.5 ด้านอาหาร

อาหารเป็นปัจจัยพื้นฐานในการดำรงอยู่ของมนุษย์ในทุก ๆ สังคมบนโลก
ซึ่งอาหารของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีนั้น เป็นอาหารที่มีเอกลักษณ์ทั้งในด้านวัตถุดิบ
อุปกรณ์ และวิธีการปรุงอาหาร โดยปัจจุบันวัฒนธรรมอาหารของชาวกะเหรี่ยงได้ถูกจำแนกออกเป็น
2 ลักษณะ คือ อาหารกะเหรี่ยงแบบดั้งเดิม และอาหารกะเหรี่ยงแบบสมัยใหม่ สามารถอธิบายได้ ดังนี้

ภาพที่ 138 การเปลี่ยนแปลงด้านอาหาร

1.3.5.1 อาหารกะเหรี่ยงดั้งเดิม

ชาวกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีจะตั้งถิ่นฐานอยู่ในบริเวณที่ราบสูงซึ่งมีแนวชายแดนที่อยู่ติดกับชายแดนประเทศเมียนมาในแถบอำเภอสวนผึ้ง ซึ่งจากวิถีชีวิตที่อาศัยอยู่ตามป่าเขาตัวเองทำให้อาหารของชาวกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีส่วนใหญ่ ได้แก่ พืชผักที่หาได้จากธรรมชาติ และสัตว์ที่ล่าได้จากป่า หรือปลูปลูกที่ได้จากลำห้วยลำธาร ข้าวที่กินก็เป็นข้าวไร่

อาหารกะเหรี่ยงแบบดั้งเดิม เป็นอาหารที่มีลักษณะการใช้วัตถุดิบที่เรียบง่าย หาได้ตามท้องถิ่น มีกลวิธีการปรุงอาหารที่ไม่ซับซ้อนเพื่อความสะดวกและรวดเร็วในการปรุงอาหาร วัตถุดิบในการปรุงอาหารจะหาได้จากธรรมชาติเป็นหลัก เช่น ผักที่เจริญเติบโตในป่า สัตว์ป่า เป็นต้น ทั้งนี้ลักษณะการปรุงอาหารนั้น ชาวกะเหรี่ยงจะมีภูมิปัญญาในด้านการปรุงอาหารและถนอมอาหารให้อร่อยและอยู่ได้ในระยะเวลาที่ยาวนาน เช่น การตากแห้ง การหมัก การดอง ฯลฯ ทั้งนี้ในปัจจุบันจะพบว่า อาหารกะเหรี่ยงแบบดั้งเดิมนั้นจะพบได้เพียงในงานพิธีกรรมที่สำคัญของชุมชนกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีเพียงเท่านั้น

อาหารในชีวิตประจำวันของชาวกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีในอดีต คือ ข้าวกับพริกและเกลือ ชาวกะเหรี่ยงนิยมบริโภคอาหารที่มีรสเผ็ดจัด เช่น น้ำพริก แกงเผ็ด แกงส้ม ชาวกะเหรี่ยงจะปลูกพริกไว้ตามไร่สำหรับไว้กินเอง และพริกของชาวกะเหรี่ยง จะขึ้นชื่อในความเผ็ดร้อนกว่าพริกจากที่อื่น ๆ เครื่องแกงหลักประกอบด้วย พริก ข่า ตะไคร้ ใบมะกรูด กะปิ (ปลาร้า) ตำให้เข้ากัน แต่ถ้าเป็นแกงเผ็ดจะใช้เนื้อสัตว์กับมะเขือเป็นส่วนประกอบ เนื้อสัตว์ที่ใช้ในการปรุงอาหารจะเป็นจำพวกสัตว์ที่ล่าได้จากป่า เช่น เก้ง กวาง ค่าง กระจง เต่า ฯลฯ ถ้าเป็นแกงส้มก็ใช้เครื่องแกงเดียวกัน แต่ไม่นิยมใส่เนื้อสัตว์ แต่ใช้ผักที่มีรสเปรี้ยว ได้แก่ ใบกระเจียวป่า มะเขือส้ม ฯลฯ เพื่อช่วยในการปรุงรสอาหาร ส่วนน้ำพริกของคนกะเหรี่ยงมีปลาร้าหรือคนกะเหรี่ยงเรียกว่า กะปิ เป็นเครื่องปรุงสำคัญ นำมาตำกับพริกปรุงรสด้วยเกลือ กินกับผักสด ผักต้ม หรือผักเสี้ยนดอง อาหารของชาวกะเหรี่ยงจะไม่ปรุงรสหวาน เพราะไม่มีน้ำตาลใช้ ชาวกะเหรี่ยงจะกินผลไม้ที่ปลูกอยู่ในสวนภายในบ้านหรือที่มีอยู่ตามไร่ เช่น กล้วย อ้อย ส้มโอ ฯลฯ ส่วนขนมหวานของชาวกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีจะมีเพียงข้าวห่อที่กินเฉพาะในงานพิธีผูกมือเรียกขวัญหรือที่เรียกว่าประเพณีกินข้าวห่อเท่านั้น ทั้งนี้ข้าวห่อของชาวกะเหรี่ยงจะเป็นข้าวเหนียวนำมาห่อด้วยใบตองหรือใบไผ่ให้เป็นรูปสามเหลี่ยมทรงกรวย นำไปต้มให้สุก เวลากินจะจิ้มกินกับน้ำผึ้งเท่านั้น แต่ในปัจจุบันจะประยุกต์กินจิ้มกับมะพร้าวเคี้ยวกับน้ำตาลคล้ายหน้ากะฉิกของคนไทยแทนเนื่องจากน้ำผึ้งเริ่มหาได้ยากและมีราคาสูงนั่นเอง

1.3.5.2 อาหารกะเหรี่ยงสมัยใหม่

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสังเกตการณ์การดำรงอยู่ด้านวัฒนธรรมอาหารของชาวกะเหรี่ยงในจังหวัดราชบุรีพบว่า วิถีการบริโภคของชาวกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีในปัจจุบันนั้น มีรูปแบบการบริโภคที่แตกต่างไปจากเดิม โดยจะนิยมรับประทานอาหาร

ที่หาง่ายในชีวิตประจำวัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งอาหารที่มีอยู่ทั่วไปในชุมชน เช่น อาหารตามสั่งจากร้านสะดวกซื้อในชุมชน ซึ่งอาหารส่วนใหญ่ที่เป็นที่นิยมในการรับประทานของชาวกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี คือ ผัดกะเพรา ก๋วยเตี๋ยว และยำประเภทต่าง ๆ เป็นต้น ซึ่งอาหารเหล่านี้เป็นอาหารของกลุ่มพื้นที่อื่น ๆ ที่เข้ามาประกอบอาชีพและเข้ามาอาศัยในพื้นที่ชุมชนกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี ทำให้การเข้ามาของกลุ่มคนเหล่านี้ได้นำวัฒนธรรมด้านอาหารในสังคมภายนอกเข้ามายังชุมชน จึงเกิดเป็นการผสมผสานและรับเอาวัฒนธรรมด้านอาหารของกลุ่มคนต่าง ๆ มาเป็นส่วนหนึ่งของการดำเนินชีวิตในแต่ละวัน

ในกลุ่มเด็กและเยาวชนชาวกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี อายุ 3-30 ปี ได้หันมานิยมรับประทานอาหารแบบชาวตะวันตก เช่น มันฝรั่งทอด พิซซ่า หรือแม้กระทั่งกลุ่มคนวัยทำงาน อายุ 30-60 ปี นิยมรับประทานกาแฟและขนมปังเป็นอาหารเช้าเพียงเท่านั้น ซึ่งวิถีการบริโภคดังกล่าว ได้ถูกปรับเปลี่ยนไปจากการบริโภคอาหารแบบดั้งเดิมอย่างสิ้นเชิง

แม้ในปัจจุบันยังมีการรับประทานอาหารแบบดั้งเดิมอยู่ก็ตาม แต่ด้วยสภาพเศรษฐกิจ สังคมที่มีการขยายเข้ามาในสังคมกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีมากขึ้นนี้เอง ทำให้วัฒนธรรมด้านอาหารของชาวกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีถูกปรับเปลี่ยนและเปลี่ยนแปลงค่านิยมการบริโภคอาหาร และมีการประยุกต์รูปแบบของอาหารกะเหรี่ยงให้มีรสชาติและรูปลักษณ์ที่เข้ากับสังคมปัจจุบันมากยิ่งขึ้น เช่น มีการใช้เครื่องปรุงรสในการปรุงอาหาร มีการดัดแปลงรูปลักษณ์ของอาหารให้ดูน่ารับประทาน ซึ่งอาหารกะเหรี่ยงสมัยใหม่นี้เองได้ส่งผลต่อวิถีการดำรงอยู่ในด้านการบริโภคอาหารของชาวกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีในมิติวัฒนธรรมอาหารเป็นอย่างยิ่ง

1.3.5.3 ปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมด้านอาหารของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยง จังหวัดราชบุรี

ปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมอาหารของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีนั้นผู้วิจัยสามารถวิเคราะห์จากการสัมภาษณ์และสังเกตการณ์ได้ 2 ประการ คือ การขยายตัวของสภาพเศรษฐกิจ และการรับวัฒนธรรมภายนอก สามารถอธิบายได้ ดังนี้

การขยายตัวของสภาพเศรษฐกิจ

ในสภาพสังคมกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีในปัจจุบัน ได้มีการขยายตัวทางด้านเศรษฐกิจที่ส่งผลต่อการบริโภคของคนกะเหรี่ยงในชุมชนอย่างรวดเร็ว โดยความหลากหลายในด้านวัฒนธรรมที่มีมากยิ่งขึ้นในสังคมกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีในปัจจุบันนั้น มีความผสมผสานด้านวัฒนธรรมที่หลากหลายมากกว่าการบริโภคแบบสังคมในอดีตมากยิ่งขึ้น การเปิดธุรกิจและการค้าในยุคปัจจุบันนี้เอง เป็นปัจจัยสำคัญในการทำวัฒนธรรมด้านอาหารของคนในชุมชนกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีเปลี่ยนแปลงไป โดยทำให้เกิดการบริโภคเป็น 2 ลักษณะ คือ การรับประทานอาหารประเภทกึ่งสำเร็จรูป และการรับประทานอาหารประเภทต่างประเทศ ซึ่งมีจำหน่ายตามร้านค้าและแหล่งจำหน่ายสินค้าทั่วไปในชุมชนกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี

การเปลี่ยนแปลงในด้านเศรษฐกิจในสังคมชาวกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี ที่ส่งผลให้เกิดความหลากหลายของวัฒนธรรมอาหารนี้เอง ทำให้คนกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีมีทางเลือก ในการบริโภคอาหารมากยิ่งขึ้น ซึ่งการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวนี้ได้ส่งผลต่อระบบวัฒนธรรมด้านอาหาร กะเหรี่ยงแบบดั้งเดิม ตลอดจนวิถีชีวิตของคนกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีที่มีการเปลี่ยนแปลงไปตามสภาพ สังคมและวัฒนธรรมในปัจจุบัน เช่น การปรับเปลี่ยนมานิยมบริโภคอาหารกึ่งสำเร็จรูป การปรับเปลี่ยนเป็นอาหารตะวันตก ซึ่งอาหารเหล่านี้ได้ลดบทบาทของอาหารแบบดั้งเดิม ซึ่งแสดงให้เห็นถึง สภาวะการณีก้าวเข้าสู่วัฒนธรรมการบริโภคอาหารแบบสมัยใหม่

การบริโภคอาหารกึ่งสำเร็จรูปและการบริโภคอาหารตะวันตก ทำให้เกิดการเพิ่มปริมาณของธุรกิจการให้บริการด้านอาหารในชุมชนกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี ซึ่งได้แสดงให้เห็น ถึงวิถีการดำรงอยู่ที่มีการปรับเปลี่ยนไปจากสังคมในอดีต คือ สังคมที่มุ่งเน้นความเป็นอยู่ที่สะดวกสบาย ในการเลือกร้านอาหารในการบริโภค การตอบสนองความต้องการในการบริโภคอาหารได้อย่าง ตรงตามวัตถุประสงค์ การลดเวลาในการปรุงอาหาร ซึ่งการบริโภคในลักษณะดังกล่าวได้ส่งผลต่อ ภาระค่าใช้จ่ายภายในครัวเรือนที่มีปริมาณเพิ่มมากยิ่งขึ้น โดยเมื่อรายจ่ายภายในครัวเรือนเพิ่มขึ้น แล้วนั้น จึงส่งผลต่อวัฒนธรรมด้านอาชีพและวิถีชีวิตด้านอื่น ๆ ที่จะต้องปรับตัวเพื่อสร้างรายได้ให้ เหมาะสมกับภาระการดำรงอยู่ในปัจจุบันอย่างเหมาะสมนั่นเอง

การรับวัฒนธรรมภายนอก

การรับวัฒนธรรมภายนอกของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี มาจากหลายเหตุปัจจัย อาทิ การปรับตัววิถีชีวิตของคนในชุมชนให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตแบบสังคม สมัยใหม่ การแต่งงานข้ามชาติพันธุ์ภายในชุมชนกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีเพิ่มมากยิ่งขึ้น สถาบัน ครอบครัวมีบทบาทและหน้าที่ลดน้อยลงไปจากความเป็นครอบครัวในอดีต การแยกตัวของครัวเรือน ไปเป็นครอบครัวเดี่ยวมากยิ่งขึ้น การขาดความภาคภูมิใจในรากเหง้าความเป็นชาติพันธุ์ของตนเอง การละเลยวัฒนธรรมในด้านอาหารท้องถิ่นและภูมิปัญญาในด้านอาหารของชาวกะเหรี่ยงทำให้อาหาร แบบดั้งเดิมเริ่มหายไปจากชุมชนกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี ซึ่งสิ่งเหล่านี้ล้วนเกิดจากการรับวัฒนธรรม ภายนอกที่ส่งผลต่อระบบความคิดและทัศนคติค่านิยมในด้านวัฒนธรรมอาหารเป็นอย่างยิ่ง

การรับวัฒนธรรมภายนอกในรูปแบบต่าง ๆ ให้เข้ามาสู่ชุมชนกะเหรี่ยง จังหวัดราชบุรีนั้น ได้ส่งผลต่อวัฒนธรรมการดำรงชีวิตด้านการบริโภคอาหาร ทั้งในรูปแบบของอาหาร ที่เป็นความเชื่อ อาหารในการบริโภคในวิถีชีวิตประจำวัน และอาหารในประเพณีต่าง ๆ ของชุมชน ซึ่งอาหารแบบดั้งเดิมได้ถูกปรับเปลี่ยนให้เข้ากับสภาพสังคมและสิ่งแวดล้อมปัจจุบัน โดยเฉพาะ อย่างยิ่งด้านเครื่องปรุง เช่น การใช้ผงปรุงอาหารมากยิ่งขึ้น ด้านวิธีการถนอมอาหาร เช่น การนำ อาหารแช่ตู้เย็นมากกว่าการใช้วิธีการหมัก ตอง หรือตากแห้ง และด้านวิธีการรับประทานอาหาร เช่น การใช้ช้อนรับประทานอาหารมากกว่าการใช้มือรับประทานอาหารแบบดั้งเดิม การรับวัฒนธรรม ภายนอกได้ส่งผลถึงทุกกระบวนการในด้านวัฒนธรรมอาหารอย่างชัดเจน

อย่างไรก็ตามถึงแม้ว่าวัฒนธรรมด้านอาหารจะมีการปรับเปลี่ยนและเปลี่ยนแปลงไปตามสภาพสังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรมในยุคสมัยปัจจุบัน ชาวกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรียังมีการอนุรักษ์อาหารแบบดั้งเดิม และมีการปรุงอาหารแบบดั้งเดิมเพื่อรับประทานอยู่อย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะอาหารที่ใช้ในพิธีกรรมยังคงมีการใช้อาหารและวัตถุดิบแบบดั้งเดิม เพื่อเป็นการอนุรักษ์และคงความศักดิ์สิทธิ์ของพิธีกรรมไว้อย่างเหนียวแน่นสืบไป

1.3.6 ด้านประเพณีพิธีกรรม

กลุ่มคนในทุกสังคมย่อมมีวิถีชีวิตวัฒนธรรมที่แตกต่างกันออกไปตามลักษณะสภาพแวดล้อมและบริบททางสังคมของแต่ละกลุ่มคนนั้น ๆ แต่มีวัฒนธรรมสิ่งหนึ่งที่กลุ่มคนทุกกลุ่มบนโลกจะต้องมีคือ ขนบธรรมเนียมประเพณีพิธีกรรม ซึ่งเป็นสิ่งที่กลุ่มคนได้ปฏิบัติสืบทอดกันมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ทั้งนี้กลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีได้มีประเพณี พิธีกรรมที่ปฏิบัติสืบเนื่องกันมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ซึ่งสามารถแบ่งจำแนกวัฒนธรรมด้านประเพณีพิธีกรรมของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีได้ 2 ลักษณะ คือ ประเพณีพิธีกรรมกะเหรี่ยงแบบดั้งเดิม และประเพณีพิธีกรรมกะเหรี่ยงในยุคสมัยใหม่ สามารถอธิบายรายละเอียดได้ ดังนี้

ภาพที่ 139 การเปลี่ยนแปลงด้านประเพณีพิธีกรรม

1.3.6.1 ประเพณีพิธีกรรมกะเหรี่ยงแบบดั้งเดิม

ประเพณีพิธีกรรมของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีแบบดั้งเดิมในอดีตนั้น ได้เกิดขึ้น 2 ลักษณะ คือ ประเพณีที่มีความเกี่ยวข้องกับความอุดมสมบูรณ์ และประเพณีที่เกี่ยวข้องกับการรักษาอาการเจ็บป่วย ซึ่งชาวกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีจะมีความเชื่อเกี่ยวกับผีเป็นหลัก ซึ่งความเชื่อเหล่านี้จะส่งผลต่อการดำรงชีวิตของคนกะเหรี่ยงเป็นอย่างยิ่ง ดังนั้นชาวกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีสมัยก่อนจึงให้ความสำคัญต่อการนับถือผี จึงเกิดเป็นประเพณีหรือพิธีกรรมที่มีความเกี่ยวข้องกับผี โดยผีที่ชาวกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีนับถือ นั้น จะมีการแบ่งบทบาทหน้าที่ไปกันออกไป ดังนี้

ผีป่า คือ ผีที่สิงสถิตอยู่ตามป่าเขา ลำห้วย ไร่ นา และภายในหมู่บ้าน

ผีเรือน คือ ผีที่คอยดูแลปกป้องรักษาบ้านและครอบครัวให้ร่มเย็นเป็นสุข

ผีร้าย คือ ผีที่จะทำให้เกิดเหตุร้าย ภัยพิบัติ หรือสิ่งที่ไม่ดีทั้งปวง

โดยความเชื่อเกี่ยวกับผีนี้เอง ทำให้เกิดเป็นประเพณีและพิธีกรรมขึ้นในชุมชน คือ พิธีกรรมไหว้ต้นไม้ พิธีกรรมบูชาผีไร่ผืนนา เป็นต้น ทั้งนี้คนกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีได้อาศัยอยู่ในป่าเขาและดำรงชีพจากทรัพยากรป่าไม้เป็นปัจจัยหลักทำให้มีความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับผีไร่ ผืนนา เป็นผู้คุ้มครองดูแลรักษาผลผลิตของตน จึงมีการเซ่นไหว้และเคารพนับถือผีไร่ ผืนนาเป็นอย่างยิ่ง

นอกจากนี้ยังมีความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับขวัญ ซึ่งชาวกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีนั้นเชื่อว่าคนทุกคนย่อมมีขวัญประจำตัวเอง ซึ่งเชื่อว่าร่างกายของคนเรานั้นจะมีทั้งหมด 33 ขวัญ โดยขวัญจะหายไปจากร่างกายก็ต่อเมื่อคนเราได้เสียชีวิตลง นอกจากนี้ชาวกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรียังมีความเชื่อว่า ขวัญของคนเราจะออกจากร่างกายไปเที่ยวยังสถานที่ต่าง ๆ ตามความต้องการ โดยอาจจะถูกผีร้ายกักขังหรือทำร้าย จะทำให้คนเหล่านั้นเกิดความเจ็บป่วย วิธีการแก้ไขจึงเกิดเป็นพิธีกรรมต่าง ๆ ที่เชื่อว่าจะเป็นการเรียกขวัญให้กลับเข้ามาสู่ร่างกาย เช่น พิธีเรียกขวัญ เป็นต้น

จึงเห็นได้ว่าประเพณีพิธีกรรมแบบดั้งเดิมของคนกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีมุ่งเน้นการทำพิธีที่มีความเกี่ยวข้องกับความเชื่อเรื่องผีและขวัญเป็นหลัก และยึดถือสืบทอดกันมาจากรบรรพบุรุษจนถึงปัจจุบัน นับเป็นประเพณีและพิธีกรรมที่แสดงถึงอัตลักษณ์ของชาวกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีอย่างชัดเจน

1.3.6.2 ประเพณีพิธีกรรมกะเหรี่ยงในยุคสมัยใหม่

จากการสัมภาษณ์ผู้นำชุมชนด้านพิธีกรรมทำให้พบว่า ประเพณีพิธีกรรมกะเหรี่ยงตั้งแต่ พ.ศ. 2532 เป็นต้นมาจนถึงปัจจุบันนี้ได้มีเริ่มนับถือศาสนาพุทธ ซึ่งคนกะเหรี่ยงอำเภอบ้านคา จังหวัดราชบุรี นับถือศาสนาพุทธเป็นหลัก และได้มีการนำเอาศาสนาเข้ามาเกี่ยวข้องในการทำพิธีในประเพณีและพิธีกรรมต่าง ๆ เช่น มีการทำบุญตักบาตรในประเพณีกินข้าวห่อ มีการนำพระสงฆ์มาสวดมนต์ในพิธีงานศพ เป็นต้น

ในปัจจุบันสังคมกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีเริ่มมีการพัฒนาก้าวหน้าในด้านเทคโนโลยีและการรับวัฒนธรรมตะวันตกเข้ามาในชุมชนอย่างต่อเนื่อง ถึงแม้คนกะเหรี่ยงในชุมชนจะยึดมั่นหรือกระทำตามประเพณีพิธีกรรมตามที่บรรพบุรุษได้ปฏิบัติไว้นั้น แต่ก็คงปฏิเสธไม่ได้ว่าระบบความคิดและความเชื่อหรือหลักการของการปฏิบัตินั้นมีได้เข้มข้นหรือเข้มงวดอย่างเดิม ทั้งนี้ในยุคสมัยปัจจุบันเมื่อคนกะเหรี่ยงเริ่มได้รับการศึกษาสูงขึ้น การยึดติดกับเรื่องผีหรือความเชื่อที่มองไม่เห็นก็เริ่มลดน้อยลง หันมายึดติดกับหลักการและเหตุผลทางวิทยาศาสตร์มากขึ้น ความเป็นปัจเจกชนก็เพิ่มมากยิ่งขึ้น คนกะเหรี่ยงในชุมชนจึงไม่ได้อยู่ภายในกรอบระเบียบประเพณีมากนัก โดยเฉพาะอย่างยิ่งการครอบงำทางความเชื่อของประเพณีหรือพิธีกรรมแทบจะใช้ไม่ได้ผลกับเด็กและเยาวชนชาวกะเหรี่ยงในยุคสมัยปัจจุบัน ดังนั้นอาจทำให้บทบาทประเพณีพิธีกรรมเปลี่ยนไปจากอดีต กล่าวคือประเพณีพิธีกรรมจากเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวความมั่นคงทางจิตใจของคนกะเหรี่ยงในชุมชน ได้ถูกปรับเปลี่ยนให้เป็นเพียงสื่อกลางของความบันเทิงและการเกิดการจัดงานเลี้ยงสังสรรค์ภายใต้งานประเพณีพิธีกรรมของชาวกะเหรี่ยงเพียงเท่านั้น หรือประเพณีพิธีกรรมเหล่านี้อาจเป็นเพียงสิ่งย่ำเดือนภาพวัฒนธรรมของคนกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีในอดีตเพียงเท่านั้น

นอกจากนี้ ในขั้นตอนหรือกระบวนการ รวมไปถึงวัสดุอุปกรณ์ในการใช้ประกอบพิธีกรรมและประเพณีของชาวกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีในสมัยใหม่นี้ จะถูกปรับเปลี่ยนไปตามบริบทและสภาพสังคมปัจจุบัน เพื่อให้เกิดความสอดคล้องกับวิถีชีวิตที่ดำรงอยู่ เช่น การซื้อเทียนจากร้านค้าในชุมชนแทนการปั่นเทียนจากขี้ผึ้งด้วยตนเอง การซื้อไหมพรมจากร้านค้าแทนการปั่นฝ้ายมาผูกข้อมือในพิธีกรรม เป็นต้น

1.3.6.3 ปัจจัยที่ส่งผลทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมด้านประเพณีพิธีกรรมกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยง จังหวัดราชบุรี

ปัจจัยที่ส่งผลทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมด้านประเพณีพิธีกรรมของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี ผู้วิจัยวิเคราะห์จากการสัมภาษณ์และสังเกตการณ์นั้น สามารถจำแนกออกเป็น 2 ประการ คือ ความสะดวกในการทำพิธีและการเข้าถึงแก่นแท้ของประเพณีพิธีกรรม สามารถอธิบายได้ดังนี้

ความสะดวกในการทำพิธี

ในสภาพสังคมปัจจุบันที่มีการเปลี่ยนแปลงในด้านสภาพแวดล้อมและบริบททางสังคมและวัฒนธรรมไปจากอดีตเป็นอย่างมาก ผสมผสานกับการรับวัฒนธรรมภายนอกเข้ามาในชุมชนอย่างต่อเนื่องทำให้ประเพณีและพิธีกรรมที่เคยปฏิบัติสืบทอดกันมาจากอดีตได้มีการปรับเปลี่ยนและปรับตัวให้เข้ากับความเป็นสังคมปัจจุบัน เพื่อความอยู่รอดและความสะดวกในการประกอบพิธีกรรม อาทิ การนำไหมพรมมาใช้แทนเส้นด้ายที่ทำจากฝ้ายแบบโบราณ การนำเทียนสำเร็จรูปมาใช้แทนเทียนที่ปั่นจากขี้ผึ้ง การทำน้ำจิ้มข้าวห่อด้วยมะพร้าวผสมน้ำตาลแทนการใช้น้ำผึ้ง เป็นต้น

ในพิธีเรียกขวัญชาวกะเหรี่ยง พ่อกับแม่จะนำด้ายสีแดงมาผูกข้อมือให้แก่สมาชิกในครอบครัว เพื่อเป็นการเรียกขวัญที่ล่องลอยและท่องเทียวอยู่ในสถานที่ต่าง ๆ ให้กลับมาสู่ร่างกายของคน ๆ นั้น ซึ่งในอดีตนั้น คนกะเหรี่ยงจะปลุกต้นไม้แล้วนำมาปั่นเป็นเส้น เพื่อใช้สำหรับผูกข้อมือให้แก่ลูกหลานของตนในครอบครัว ปัจจุบันด้วยสภาพแวดล้อมและบริบทของชุมชนที่ไม่สามารถปลุกต้นไม้ให้เจริญงอกงามได้มากเหมือนในอดีต ทำให้คนกะเหรี่ยงในจังหวัดราชบุรีไม่สามารถปั่นฝ้ายได้ด้วยตนเอง จึงต้องไปซื้อไหมพรมซึ่งมีลักษณะเดียวกับฝ้ายมาทดแทน นอกจากนี้จะหาซื้อได้สะดวกตามร้านค้าทั่วไปในชุมชนแล้วนั้น ยังเป็นการลดระยะเวลาในการปั่นฝ้ายอีกด้วย

ประเพณีกินข้าวห่อของชาวกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีนั้น คนกะเหรี่ยงจะนำข้าวเหนียวมาใส่ในกรวยใบตอง จากนั้นนำไปนึ่งให้สุก ในอดีตจะใช้น้ำผึ้งมาจิ้มให้ความหวานในปัจจุบันนั้นเนื่องจากน้ำผึ้งเริ่มหาได้ยากให้สังคมชาวกะเหรี่ยง ราคาน้ำผึ้งค่อนข้างสูง คนกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีจึงได้ดัดแปลงการทำน้ำจิ้มข้าวห่อด้วยมะพร้าวและน้ำตาล โดยการนำมะพร้าวมาเคี้ยวรวมกับน้ำตาลให้เหนียวและแห้ง เกิดเป็นน้ำจิ้มข้าวห่อที่ให้ความหวานอร่อยมาทดแทนน้ำผึ้งที่หายากและราคาสูง ให้ความสะดวกในการทำพิธี ในด้านวัสดุอุปกรณ์ที่หาง่ายได้ตามร้านค้าภายในชุมชนจึงเป็นเหตุปัจจัยในการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมด้านประเพณีพิธีกรรมอีกปัจจัยหนึ่งนั่นเอง

การเข้าถึงแก่นแท้ของประเพณีพิธีกรรม

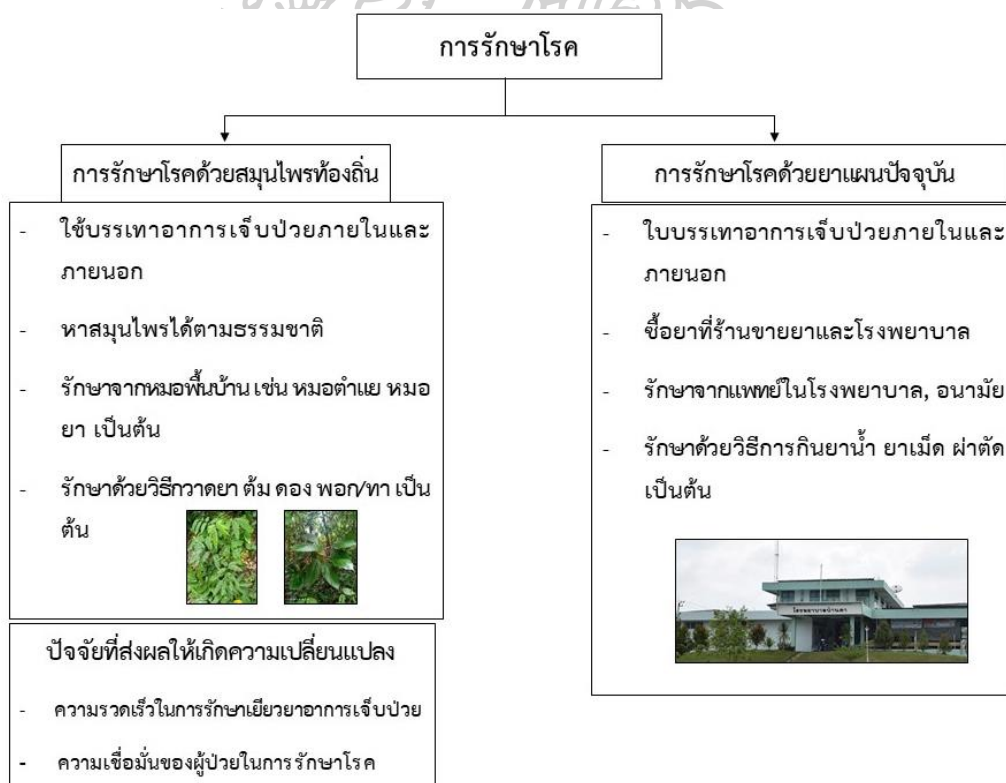
พิธีกรรมและประเพณีของชาวกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีได้เปลี่ยนแปลงไปตามสภาพสังคมและวัฒนธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งสิ่งที่เป็นปัจจัยในการเปลี่ยนแปลงอีกประการหนึ่งก็คือ ทักษะคิดหรือการเข้าถึงแก่นแท้ของประเพณีพิธีกรรมของคนกะเหรี่ยงในชุมชน ทั้งนี้พิธีกรรมนับว่าเป็นรูปแบบของการสื่อสารของคนในชุมชนกะเหรี่ยงอีกรูปแบบหนึ่ง ซึ่งพิธีกรรมและประเพณีต่าง ๆ จะดำรงอยู่ได้จะต้องอาศัยกลุ่มคนกะเหรี่ยงในชุมชนที่จะต้องช่วยกันอนุรักษ์สืบทอดประเพณีพิธีกรรมต่าง ๆ ให้คงอยู่ด้วยความเข้าใจ หากคนกะเหรี่ยงในจังหวัดราชบุรีไม่เข้าใจถึงแก่นแท้ของพิธีกรรมหรือสารที่แฝงมาในรูปแบบของพิธีกรรมแล้วนั้น พิธีกรรมและประเพณีต่าง ๆ ก็จะทำค่อย ๆ เลือนหายหรือถูกปรับเปลี่ยนไปไม่มีเค้าโครงความเป็นพิธีกรรมประเพณีดั้งเดิมหลงเหลืออยู่เลย

เมื่อสังคมนะกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีได้รับวัฒนธรรมภายนอกเข้ามาอย่างเต็มที่ ผสมผสานกับการได้รับการศึกษาในระดับสูงขึ้น ค่านิยมและความเชื่อต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับประเพณีพิธีกรรมแบบดั้งเดิมก็ถูกเลือนหายไปด้วยตรรกะทางวิทยาศาสตร์มากยิ่งขึ้น ทำให้คนกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีเล็งเห็นคุณค่าและความสำคัญทางความเชื่อลดน้อยลง เหลือเพียงรูปแบบของประเพณีพิธีกรรมมากกว่าแก่นแท้ของพิธีกรรม ทำให้ประเพณีพิธีกรรมจึงถูกปรับเปลี่ยนและเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัยและทัศนคติของคนกะเหรี่ยงในสังคมสมัยใหม่ อาทิ เครื่องเซ่นไหว้สำหรับการประกอบพิธีกรรม คนกะเหรี่ยงในชุมชนเริ่มมีการนำอาหารในยุคสมัยใหม่เข้ามาเช่นไหว้แทนเครื่องเซ่นไหว้แบบโบราณ เช่น การนำผลไม้จำพวกสาลี่ มังคุด ลองกอง ฯลฯ มาใช้เป็น

เครื่องเช่นไห้วแทนกล้วย อ้อย เป็นต้น ซึ่งความหมายของเช่นไห้วแบบดั้งเดิมนั้นย่อมมีความหมายที่แฝงอยู่ในนั้น ยกตัวอย่างเช่น กล้วย แสดงถึงความอุดมสมบูรณ์ อ้อย แสดงถึงความอดทน ความงอกงาม เป็นต้น ทั้งนี้เมื่อคนกะเหรี่ยงในยุคสมัยปัจจุบันไม่เข้าใจถึงแก่นแท้ของประเพณีพิธีกรรมหรือขั้นตอนบางขั้นตอนอย่างแท้จริงแล้วนั้น ก็จะทำให้พิธีกรรมหรือประเพณีนั้น ๆ กลายเป็นเพียงภาพแทนความเป็นกะเหรี่ยงเท่านั้น แต่ผู้ปฏิบัติหรือคนกะเหรี่ยงในชุมชนเองไม่ได้เข้าใจหรือรู้ถึงคุณค่าที่เป็นเป้าประสงค์โดยแท้จริงของพิธีกรรมหรือประเพณีนั้น ๆ ด้วยเหตุนี้เองการไม่เข้าใจถึงแก่นแท้ของประเพณีพิธีกรรมอย่างแท้จริงนี้เอง จึงเป็นอีกหนึ่งเหตุปัจจัยที่ทำให้วัฒนธรรมด้านประเพณีพิธีกรรมถูกปรับเปลี่ยนและดัดแปลงไปจากเดิม

1.3.7 ด้านการรักษาโรค

มนุษย์ในทุกสังคมล้วนหลีกเลี่ยงไม่พ้นการเกิด แก่ เจ็บ ตาย การเจ็บป่วยของคนเรานั้นสามารถเกิดขึ้นได้ตลอดเวลาหากไม่ดูแลรักษาร่างกายให้ได้อย่างสม่ำเสมอ เมื่อเจ็บป่วยคนในสังคมจึงคิดวิธีการเยียวยารักษาโรคเพื่อบรรเทาอาการเจ็บป่วยต่าง ๆ ตั้งแต่อดีตชุมชนกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีได้คิดวิธีการรักษาโรคและถ่ายทอดสืบต่อกันมาจนถึงปัจจุบัน สามารถจำแนกการรักษาโรคของคนในชุมชนกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีออกเป็น 2 แผน คือ 1. การรักษาโรคด้วยสมุนไพรท้องถิ่น และ 2. การรักษาโรคด้วยยาแผนปัจจุบัน สามารถอธิบายได้ดังนี้

ภาพที่ 140 การเปลี่ยนแปลงด้านการรักษาโรค

1.3.7.1 การรักษาโรคด้วยสมุนไพรท้องถิ่น

จากการสัมภาษณ์ปราชญ์ด้านสมุนไพร จำนวน 4 คน ทำให้พบว่าการรักษาโรคด้วยสมุนไพรท้องถิ่นเป็นสิ่งที่คนกะเหรี่ยงในชุมชนได้คิดค้นมาตั้งแต่บรรพบุรุษเพื่อบรรเทาความเจ็บป่วยที่เกิดขึ้นตามร่างกายทั้งอาการเจ็บป่วยภายในและภายนอก ซึ่งสมุนไพรที่ใช้ในการรักษาคือ สมุนไพรที่พบในพื้นที่ราบสูงตามป่าเขา และเจริญเติบโตได้ดีในพื้นที่ร้อนชื้น เช่น นางพญาท้าวเอว ม้ากระทืบโรง โปรงฟ้า อุ่มลูกดูหนัง ว่านชั้กมดลูก ฯลฯ สมุนไพรเหล่านี้มีสรรพคุณที่ช่วยรักษาและบรรเทาอาการต่าง ๆ ของโรคแตกต่างกันออกไป

วิถีชีวิตของคนกะเหรี่ยงในอดีต เป็นกลุ่มคนที่อยู่ห่างไกลจากความเจริญทางด้านเทคโนโลยีและการแพทย์ ทำให้วิถีการดำเนินชีวิตตั้งแต่เกิดอาศัยทรัพยากรธรรมชาติรอบตัวเป็นที่พึ่งพาอาศัย และรู้จักการช่วยเหลือตนเองเป็นหลักในการอยู่รอดในสังคม คนกะเหรี่ยงจึงผูกพันกับการรักษาเยียวยาด้วยสมุนไพรท้องถิ่นตั้งแต่เกิด สามารถยกตัวอย่างการรักษาโรคสังคมกะเหรี่ยงในอดีตได้ ดังนี้

การคลอดทารกด้วยหมอต้าแย เป็นการใช้นุ้บุคคลที่เชี่ยวชาญและมีความรู้ประสบการณ์ในการทำคลอด และการรักษาเยียวยาผู้คลอดหลังการคลอดทารก สิ่งที่หมอต้าแยจะใช้เป็นตัวยารักษาอาการและบรรเทาความเจ็บปวดของการคลอดทารกคือ สมุนไพรที่มีสรรพคุณในการขับน้ำควาปลา สมุนไพรที่ช่วยเร่งน้ำนมมารดา สมุนไพรที่ช่วยในการขับเลือด

การเจ็บป่วยของเด็กและผู้ใหญ่ในชุมชน มีการรักษาเยียวยาด้วยวิธีการต้ม การฝนและการกวาดยาไต้ล้นด้วยสมุนไพร อาการของโรคต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นทำให้คนกะเหรี่ยงรู้จักเรียนรู้การใช้ยาสมุนไพรจนสืบทอดกันมาจนถึงปัจจุบัน นับเป็นภูมิปัญญาในการรักษาโรคโดยการใช้สมุนไพรของคนกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี

1.3.7.2 การรักษาโรคด้วยยาแผนปัจจุบัน

การรักษาโรคด้วยยาแผนปัจจุบัน เกิดจากความเจริญก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีการแพทย์ และการพัฒนาระบบโครงสร้างพื้นฐานในสังคมไทย ทำให้การคมนาคมขนส่ง การสื่อสาร การศึกษา และระบบสาธารณสุขเข้าถึงชุมชนต่าง ๆ ที่อยู่ห่างไกลความเจริญ ชุมชนกะเหรี่ยงในพื้นที่อำเภอบ้านคามีการก่อตั้งโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล จำนวน 3 แห่ง ได้แก่ 1. โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านบึง 2. โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านคา และ 3. โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลหนองพันจันทร์ และโรงพยาบาล 1 แห่ง คือ โรงพยาบาลบ้านคา ทำให้คนกะเหรี่ยงเลือกเข้ารับการรักษาจากหน่วยงานสาธารณสุขเพื่อรักษาอาการเจ็บป่วยด้วยการใช้ยาแผนปัจจุบัน ดังที่คนกะเหรี่ยงในชุมชนโป่งกระทิงบน กล่าวว่า “เดี๋ยวนี้อันไต้สมุนไพรรักษาอันแล้วไม่สบายขึ้นมาก็เดากันไม่ถูกกว่าเป็นอันไร คนที่รู้ตัวยากก็เหลือน้อย สมุนไพรก็หายาก ไปหาหมอที่อนามัยดีกว่า เขาจะรู้อาการเรากว่าหมอยาชาวบ้าน กินยาอนามัยหายแน่นอน แต่เสียตรงที่เรากันมีเงินมีทองอันนั้นแหละ”

อาการเจ็บป่วยคนกะเหรี่ยงในชุมชน ส่วนใหญ่จะมีอาการปวดหัว ท้องเสีย การบาดเจ็บจากการทำงาน (สัมภาษณ์ เจ้าหน้าที่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านบึง, 14 ธันวาคม 2562) การรักษาเยียวยาอาการต่าง ๆ ใช้ยาแผนปัจจุบันในการรักษา เพื่อออกฤทธิ์และเห็นผลการรักษาอย่างรวดเร็ว บรรเทาอาการเจ็บปวดทันท่วงที

1.3.7.3 ปัจจัยที่ส่งผลทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมด้านการรักษาโรคกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยง จังหวัดราชบุรี

ปัจจัยที่ส่งผลทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมด้านการรักษาโรคของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยง จังหวัดราชบุรี ผู้วิจัยวิเคราะห์จากการสัมภาษณ์และสังเกตการณ์ สามารถจำแนกออกเป็น 2 ประเด็น คือ 1. การรักษาด้วยยาแผนปัจจุบันเห็นผลอย่างรวดเร็ว และ 2. ผู้ป่วยเชื่อมั่นในการรักษาโรค สามารถอธิบายได้ดังนี้

การรักษาด้วยยาแผนปัจจุบันเห็นผลอย่างรวดเร็ว

การรักษาด้วยยาแผนปัจจุบัน เป็นการรักษาเยียวยาอาการป่วยและบรรเทาความเจ็บปวดของคนกะเหรี่ยงในชุมชนได้อย่างรวดเร็วและทันท่วงที ทำให้คนกะเหรี่ยงในชุมชนนิยมเข้ารับการรักษาเมื่อเกิดอาการเจ็บป่วยที่โรงพยาบาลหรือโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบล ยาแผนปัจจุบันทำจากสารเคมี ทำให้การแสดงผลของตัวยาแผนปัจจุบันในแต่ละประเภทสามารถออกฤทธิ์บรรเทาอาการได้ทันที แต่ถ้าใช้ยาแผนปัจจุบันในจำนวนมากร่างกายจะมีสารตกค้างสะสมอยู่ในร่างกาย เพราะยาแผนปัจจุบันจะไม่สามารถปรับตัวให้เข้ากับสภาพร่างกายได้ ทำให้ผู้ป่วยอาจได้รับผลข้างเคียงจากการใช้ยาแผนปัจจุบัน และทำให้ร่างกายสูญเสียความสมดุล (สัมภาษณ์ เจ้าหน้าที่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านคา, 25 ธันวาคม 2562) ส่วนการรักษาโรคด้วยสมุนไพรท้องถิ่นเริ่มสูญหายไปจากชุมชนกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี เนื่องจากการใช้สมุนไพรท้องถิ่นในการรักษาเห็นผลช้า ต้องใช้ระยะเวลาในการรักษา และสมุนไพรบางชนิดที่หายาก เช่น อุ้มลูกคูหนั่ง หนุมานั่งแท่น เริ่มหายากขึ้นในชุมชน เพราะสภาพอากาศที่มีอุณหภูมิสูงขึ้นเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ทำให้พืชสมุนไพรที่ใช้รักษาอาการต่าง ๆ พบจำนวนน้อย การรักษาโรคด้วยยาสมุนไพรท้องถิ่นจึงเริ่มสูญหายไปจากชุมชน

ผู้ป่วยเชื่อมั่นในการรักษาโรค

สังคมปัจจุบันเข้าสู่ยุคความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีที่เข้าถึงทุกพื้นที่ในประเทศไทย ชุมชนกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีเป็นพื้นที่ที่ได้รับอิทธิพลของความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยี มีการรับรู้ข่าวสารผ่านช่องทางต่าง ๆ เช่น โทรศัพท์ วิทยุ โทรทัศน์มือถือ คอมพิวเตอร์ ฯลฯ ทำให้คนกะเหรี่ยงในชุมชนมีทัศนคติในการดำรงชีวิตที่เปลี่ยนแปลงไป อาทิ ด้านอาหาร ด้านค่านิยม ด้านการศึกษา รวมทั้งด้านการรักษาโรค ความทันสมัยของนวัตกรรมทางการแพทย์เข้ามา มีบทบาทสำคัญและสร้างความเชื่อมั่นให้กับคนกะเหรี่ยงในชุมชน จากความเชี่ยวชาญในการรักษา

ของหมอในโรงพยาบาล เครื่องมือการแพทย์ที่ก้าวหน้า ความปลอดภัยในการรักษา และระยะเวลาการรักษาทำให้อาการป่วยหายอย่างรวดเร็ว ทำให้คนกะเหรี่ยงพึงพาการรักษาโรคจากโรงพยาบาลมากกว่าการรักษาจากหมอชาวบ้านที่รักษาด้วยยาสมุนไพร จากการสัมภาษณ์คนกะเหรี่ยงในตำบลบ้านปึง ได้กล่าวว่า

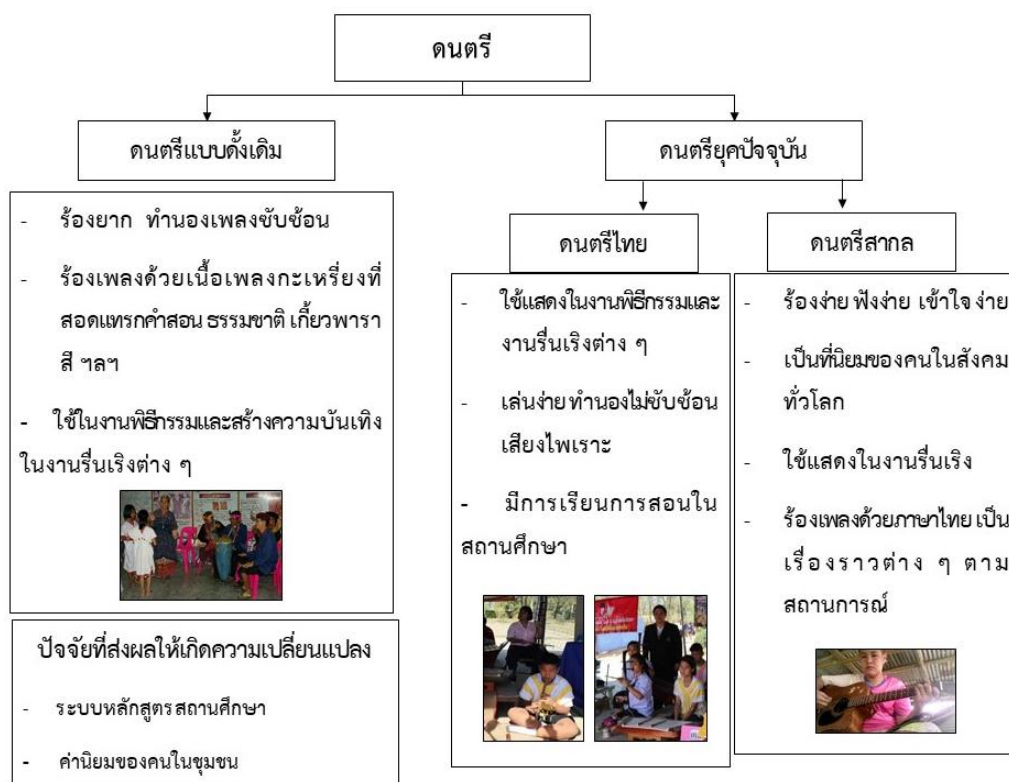
“ถ้าป่วยจะให้ลูกพาไปที่โรงพยาบาลหรือไปซื้อยาแผนปัจจุบันที่ร้านขายยาเลย ไม่อยากกินยาสมุนไพรกลัวไม่หาย บางทีกินก็ไม่ถูกโรค เป็นหนักกว่าเก่า หาหมอให้เขาตรวจเลยดีกว่า”

ความเชื่อมั่นในการรักษาโรคของคนกะเหรี่ยงในชุมชนอำเภอบ้านคา ที่เชื่อมั่นในการรักษาของแพทย์ในโรงพยาบาลและความต้องการในการรักษาอาการป่วยหายอย่างรวดเร็ว ส่งผลให้ความรู้ด้านการรักษาโรคแบบดั้งเดิมด้วยยาสมุนไพรพื้นบ้านไม่เป็นที่นิยมและเลือนหายไปจากสังคมชาวกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี

1.3.8 ด้านดนตรีกะเหรี่ยง

ชาวกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีนิยมเล่นดนตรีเพื่อประกอบพิธีกรรมและสร้างความบันเทิงผ่อนคลายความเหนื่อยล้าจากการทำงาน ใช้การเป่าประกอบการร้องในเนื้อหาบรรยายเกี่ยวกับธรรมชาติ คำสอน และตำนานเรื่องเล่าต่าง ๆ ของชุมชน ผู้วิจัยวิเคราะห์จากการสัมภาษณ์และสังเกตการณ์การเปลี่ยนแปลงด้านดนตรีกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี จำแนกออกเป็น 2 ลักษณะ คือ 1. ดนตรีกะเหรี่ยงแบบดั้งเดิม และ 2. ดนตรียุคปัจจุบัน สามารถอธิบายได้ ดังนี้

ภาพที่ 141 การเปลี่ยนแปลงด้านดนตรีกะเหรี่ยง

1.3.8.1 ดนตรีกะเหรี่ยงแบบดั้งเดิม

ดนตรีกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี ประกอบด้วยเครื่องดนตรีทั้งหมด 6 ชนิด ได้แก่ แคน นาเดย์ ฉิ่ง กรับไม้ กลอง และฉาบ ชาวบ้านนิยมร้องเล่นกันในงานพิธีกรรมต่าง ๆ ของชุมชน เช่น ประเพณีกินข้าวห่อ พิธีแต่งงาน พิธีงานศพ พิธีไหว้ต้นไม้ เป็นต้น เครื่องดนตรีกะเหรี่ยงมีลักษณะเฉพาะที่ได้แสดงให้เห็นถึงความเป็นชาติพันธุ์กะเหรี่ยง เนื้อเพลงที่ผู้ร้องสอดแทรกคติสอนใจ รวมถึงการร้องเกี่ยวกับพาราสิระหว่างหนุ่มสาวชาวกะเหรี่ยง เป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นถึงความงดงามของดนตรีกะเหรี่ยงและบทบาทดนตรีกะเหรี่ยงในชุมชน

1.3.8.2 ดนตรียุคปัจจุบัน

ปัจจุบันดนตรีกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี มีการผสมผสานกับวัฒนธรรมภายนอก การรับอิทธิพลจากเทคโนโลยีที่ก้าวหน้าในปัจจุบัน และการปลูกฝังการเรียนรู้อันด้านดนตรีในสถานศึกษาที่มุ่งเน้นการเรียนการสอนดนตรีไทยให้แก่แก่นักเรียนในโรงเรียน เพื่อปลูกฝังความรักวัฒนธรรมไทยและแสดงถึงความเป็นคนไทย ทำให้คนในชุมชนนิยมเล่นดนตรีในรูปแบบอื่น ๆ มากขึ้น จากการสัมภาษณ์และสังเกตการณ์พบว่า ดนตรียุคปัจจุบันสามารถแบ่งเป็น 2 ประเภท คือ 1. ดนตรีไทย และ 2. ดนตรีสากล สามารถอธิบายได้ ดังนี้

ดนตรีไทย

ดนตรีไทย ได้รับความนิยมในกลุ่มนักเรียนในโรงเรียนเป็นอย่างมาก เนื่องจากโรงเรียนในอำเภอบ้านคา มีหลักสูตรการเรียนการสอนดนตรีไทยให้นักเรียน ทำให้นักเรียนได้เรียนรู้และชื่นชอบดนตรีไทย จากการสัมภาษณ์นักเรียนโรงเรียนบ้านคาวิทยา กล่าวว่า “ผมชอบเล่นดนตรีไทยมากครับ เพราะว่าเสียงเพราะ เล่นง่าย ครูสอนใจดี อีกอย่างเป็นการเพิ่มความสามารพิเศษให้ตัวเองด้วย” และสัมภาษณ์นักเรียนโรงเรียนโป่งกระทิงล่าง กล่าวว่า “หนูเล่นดนตรีไทยมาตั้งแต่เด็ก ๆ พ่อกับแม่ของหนูให้ครูมาสอนดนตรีไทยที่บ้านตอน ป.4 หนูเลยรักดนตรีไทยมากค่ะ” การแพร่หลายของดนตรีไทยเข้ามาสู่ชุมชนกะเหรี่ยง ทำให้คนกะเหรี่ยงรู้จักและคุ้นเคยดนตรีไทยมากขึ้น ทำให้ดนตรีไทยได้รับความนิยมจากนักเรียนในชุมชนเป็นอย่างมาก

ดนตรีสากล

ดนตรีสากล เป็นดนตรีประเภทหนึ่งที่คนในชุมชนกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีนิยมร้องเล่นกันในงานต่าง ๆ เครื่องดนตรีที่นิยมเล่นในกลุ่มคนกะเหรี่ยง คือ กีตาร์ กลองชุด เบส (สัมภาษณ์ ดาวัน กะพุก, 18 พฤศจิกายน 2562) เพลงที่ใช้ร้องเล่นส่วนใหญ่เป็นเพลงสตริง และเพลงลูกทุ่งที่กำลังเป็นที่นิยมในแต่ละช่วงเวลา กลุ่มคนกะเหรี่ยงที่นิยมร้องเล่นดนตรีสากลส่วนใหญ่คือ กลุ่มวัยรุ่นอายุตั้งแต่ 15 – 30 ปี เพื่อบรรเทาความเหนื่อยล้าจากการทำงาน สร้างความบันเทิง สนุกสนานให้กับตนเองและกลุ่มคนร่วมบรรเลง จากการสัมภาษณ์ชาวบ้านในตำบลบ้านบึง กล่าวว่า “ใจจริงดนตรีประเภทไหนก็ชอบหมดทุกอย่าง แต่ที่ชอบเล่นกีตาร์มากเพราะว่าเวลาเล่นแล้วมันเพลินเสียงนึ่ม ใคร ๆ ก็ชอบเล่นกีตาร์กันทั่วโลก” และสัมภาษณ์ชาวบ้านในตำบลหนองพันจันทร์ กล่าวว่า “เวลานั่งตีกลองชุดแล้วสาว ๆ กรี๊ดให้มันดูเท่มาก เลยชอบตีกลองมาตลอด อีกอย่างเวลาที่เรารู้สึกหงุดหงิดอารมณ์ไม่ดี พอมานั่งตีกลองก็เหมือนจะโล่งปลดปล่อยความไม่สบายใจของเราไปด้วย”

1.3.8.3 ปัจจัยที่ส่งผลทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมด้านดนตรี กะเหรี่ยง จังหวัดราชบุรี

ปัจจัยที่ส่งผลให้ดนตรีกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีเกิดการเปลี่ยนแปลง ผู้วิจัยวิเคราะห์จากการสัมภาษณ์และสังเกตการณ์ สามารถจำแนกออกเป็น 2 ประการ คือ 1. ระบบการศึกษา และ 2. ค่านิยมสมัยใหม่ สามารถอธิบายได้ ดังนี้

ระบบการศึกษา

สถานศึกษามีโครงสร้างหลักสูตรตามนโยบายภาครัฐ มุ่งเน้นให้นักเรียนปลูกฝังความเป็นไทย ภูมิใจในความเป็นคนไทย หลักสูตรในสถานศึกษาอำเภอบ้านคา จังหวัดราชบุรี จึงมีรายวิชาที่มุ่งเน้นการสร้างจิตสำนึกและปลูกฝังความเป็นไทย เช่น การเรียนภาษาไทย การเรียนวิชาประวัติศาสตร์ชาติไทย การเรียนวิชาแกะสลักลายไทย และการเรียนดนตรีไทย (สัมภาษณ์ ครูตำบลหนองพันจันทร์, 25 พฤศจิกายน 2562) ทำให้นักเรียนได้เรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมและ

องค์ความรู้ต่าง ๆ อันเกี่ยวข้องกับความเป็นไทยอย่างเต็มที่ จนทำให้วัฒนธรรมท้องถิ่นอันเป็นรากฐานทางวัฒนธรรมของตนถูกกลืนกลายหายไป จากการสัมภาษณ์นักเรียนโรงเรียนบ้านหนองพันจันทร์เกี่ยวกับดนตรีกะเหรี่ยง กล่าวว่า “หนูไม่รู้ว่าดนตรีกะเหรี่ยงเรียกว่าอะไรบ้าง แต่หนูเคยเห็นตาที่บ้านไปง่กระทั่งบมาเล่นตอนวันงานสัปดาห์ประเพณีที่อำเภอ”

ระบบการศึกษามีความสำคัญต่อการปลูกสร้างความรักในรากฐานทางวัฒนธรรมไทยและวัฒนธรรมท้องถิ่น การมุ่งเน้นการสร้างจิตสำนึกรักและเรียนรู้วัฒนธรรมไทยเพียงอย่างเดียวอาจส่งผลให้ดนตรีกะเหรี่ยงไร้ผู้สืบทอดและสูญหายไปจากชุมชนกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี สถานศึกษาควรมีการบูรณาการสร้างหลักสูตรท้องถิ่นเพื่อให้นักเรียนในชุมชนได้เรียนรู้วัฒนธรรมอันเป็นรากเหง้าของตนเอง

ค่านิยมสมัยใหม่

สังคมกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีมีการพัฒนาตามโลกสมัยใหม่ เนื่องจากได้รับอิทธิพลของวัฒนธรรมภายนอก อาทิ วัฒนธรรมตะวันตก วัฒนธรรมชาติพันธุ์อื่น ๆ รวมถึงความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีด้านดนตรี ทำให้คนกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีเรียนรู้และปรับตัวให้เข้ากับบริบททางสังคม การรับรู้ข้อมูลข่าวสารผ่านสื่อต่าง ๆ เป็นการเปิดโลกทัศน์และสร้างค่านิยมใหม่ ๆ ให้กับคนในชุมชน รวมถึงค่านิยมด้านดนตรีของคนกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีในปัจจุบัน นิยมฟังเพลงสากล และเล่นดนตรีสากล เพราะภาพลักษณ์ของนักดนตรีเป็นแรงบันดาลใจและปลูกฝังความคิดความรู้สึกในการลอกเลียนแบบ ดังที่คนในชุมชนพูนอนบน กล่าวว่า “ชอบสิงโต นำโชคมาก เมื่อก่อนไม่เคยรู้จัก พอมาเห็นในโทรทัศน์แล้วติดก็ดาร์ก่ง ร้องเพลงเพราะ จึงอยากเล่นให้เก่งเหมือนเขาบ้าง” สื่อการรับรู้ในปัจจุบัน และความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีนับเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการสร้างค่านิยมให้แก่คนกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีเป็นอย่างมาก

จะเห็นได้ว่าการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีทั้ง 8 ด้านที่เกิดขึ้นในกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี ทำให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงที่ชัดเจนในยุคสมัยปัจจุบันของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยง โดยวัฒนธรรมด้านต่าง ๆ ที่ได้เปลี่ยนแปลงไปจากเหตุปัจจัยที่แตกต่างกันเหล่านั้นนั้น สามารถนำไปต่อยอดเข้าสู่กระบวนการอนุรักษ์และพัฒนากิจกรรมการส่งเสริมวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีให้มีความยั่งยืนสืบต่อไป

1.4 ปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี

กลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีได้มีการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมที่เกิดจากเหตุปัจจัยหลายประการ ซึ่งจากการสัมภาษณ์และสังเกตการณ์คนในชุมชนกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีนั้นพบว่า ปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีมีหลายเหตุปัจจัยประกอบด้วย ปัจจัยทางสังคม ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ และปัจจัยทางด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เป็นต้น ซึ่งสามารถอธิบายปัจจัยที่ส่งผลทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมได้ ดังนี้

ภาพที่ 142 ปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี

1.4.1 ปัจจัยทางสังคม

การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี มีปัจจัยทางสังคมที่เป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งของการเปลี่ยนแปลง ซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากโครงสร้างทางสังคมและระเบียบแบบแผนต่าง ๆ ที่มีความสอดคล้องและสัมพันธ์กันระหว่างคนในชุมชนกับวัฒนธรรม ซึ่งส่งผลต่อการเปลี่ยนในระบบสังคม ครอบครัว หรือแม้แต่ด้านการปกครองภายในชุมชนกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี ซึ่งปัจจัยทางสังคมนี้ ผู้วิจัยสามารถแบ่งออกเป็น 2 ด้าน ดังนี้

1.4.1.1 ด้านการศึกษา

กลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีในอดีตนั้น คนในชุมชนไม่ได้เข้ารับการศึกษาศึกษาจากสถานศึกษาของรัฐ เพราะในอดีตยังไม่มีการสร้างโรงเรียนขึ้นในชุมชน อีกทั้งคนกะเหรี่ยงในจังหวัดราชบุรียังไม่เห็นความสำคัญของการศึกษาในระบบรัฐ จึงไม่มีค่านิยมส่งลูกหลานเข้าไปเรียนในระบบสถานศึกษาภาครัฐ ลูกหลานชาวกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีจึงไม่ได้เรียนหนังสือ และขาดโอกาสที่จะได้รับสิทธิ์ต่าง ๆ จากรัฐมาโดยตลอด ทำให้ระบบครอบครัวและการเลี้ยงดูยังเป็นหน้าที่ของพ่อกับแม่เป็นสำคัญ ซึ่งจะใช้วิธีการสอนให้ลูกดำรงชีพและมีชีวิตรอดในสังคมแทนการเรียน

หนังสือ โครงสร้างระบบครอบครัวจึงมีความสำคัญเป็นอย่างมากในสังคมเหิงในอดีต จาริต ประเพณี พิธีกรรม จึงถูกปฏิบัติอย่างเคร่งครัดเพื่อให้เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจและขัดเกลาพฤติกรรม ให้อยู่ในระเบียบแบบแผนทางสังคม ในปัจจุบันคนกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีได้มีการสนับสนุนและ ส่งเสริมให้ลูกหลานของตนเองเข้ารับการศึกษามากยิ่งขึ้น อย่างน้อยก็ส่งเข้ารับการศึกษาระดับชั้น พื้นฐานคือระดับชั้นอนุบาลจนถึงระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น เพื่อให้อ่านออก เขียนได้ ฟังรู้เรื่อง และพูดอย่างชัดเจน ทั้งนี้เมื่อกลุ่มคนกะเหรี่ยงรุ่นหลังที่ได้รับการศึกษาในระดับที่สูงขึ้น จนมีกลุ่มคน กะเหรี่ยงที่เข้ารับการศึกษากลับปริญญาตรีมีเพิ่มมากยิ่งขึ้น ทำให้คนในชุมชนกะเหรี่ยงจังหวัด ราชบุรีมีความรู้ และเล็งเห็นความสำคัญของการศึกษามากขึ้นตามลำดับ ทักษะคิด คำนิยม และระบบ ความคิดของคนกะเหรี่ยงในยุคสมัยใหม่ได้ถูกปรับเปลี่ยนไปตามกาลเวลาและวัฒนธรรมภายนอก ที่กลุ่มคนกะเหรี่ยงเหล่านี้ได้ออกไปพบเจอ จึงเป็นอีกเหตุปัจจัยที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทาง วัฒนธรรมในเชิงระบบสังคม ความเป็นชุมชนกะเหรี่ยงแบบดั้งเดิมเริ่มลดน้อยลง ความเป็นปัจเจก มากกว่าความเป็นชุมชน สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ล้วนเกิดจากการถูกปลูกฝังและเรียนรู้จากระบบการศึกษา

นอกจากนี้ กฎข้อบังคับในสถานศึกษาก็เป็นส่วนสำคัญในการทำให้ วัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีเริ่มเลือนหายไป อาทิ วัฒนธรรมด้านภาษา วัฒนธรรมด้านอาหาร เป็นต้น ยกตัวอย่างเช่น เมื่อเด็กกะเหรี่ยงเข้ารับการศึกษามัธยมศึกษาในโรงเรียน การพูด การฟัง การอ่าน การเขียน มุ่งเน้นให้เด็กนักเรียนสามารถพูด ฟัง อ่าน เขียน ภาษาไทยซึ่งเป็นภาษา ราชการของประเทศไทยได้อย่างถูกต้อง เด็กกะเหรี่ยงที่เข้าไปศึกษาจึงมุ่งเน้นและให้ความสำคัญต่อ ภาษาไทยเป็นอย่างมาก ทำให้ภาษากะเหรี่ยงที่เป็นภาษารากเหง้าของตนเองนั้นถูกละเลยไป แม้กระทั่งการพูดสนทนาในครอบครัว รุ่นพ่อแม่ที่เป็นคนกะเหรี่ยงเองก็พยายามพูดภาษาไทยกับลูก เพื่อให้ลูกได้รู้จักและพูดภาษาไทยให้คล่องจะได้ไม่อายคนอื่นเวลาต้องไปพูดภาษาไทยในที่สาธารณะ ระบบการศึกษาที่ป้อนวิชาความเป็นทางการให้แก่เด็กกะเหรี่ยงนี้เอง ทำให้เป็นอีกเหตุปัจจัยหนึ่งที่ทำให้ วัฒนธรรมทางด้านภาษา หรือวัฒนธรรมในด้านอื่น ๆ ลดบทบาทลง และก่อให้เกิดความคิดการไม่ ภาคภูมิใจในความเป็นตัวตนของตนเอง

1.4.1.2 ด้านเทคโนโลยี/การติดต่อสื่อสาร

เทคโนโลยีและการติดต่อสื่อสารในยุคสมัยปัจจุบันที่มีความก้าวหน้า อย่างไม่มีวันหยุดนิ่ง ทำให้วัฒนธรรมของชาวกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีได้เริ่มมีการเปลี่ยนแปลงไป ตามยุคสมัย เนื่องจากเทคโนโลยีและการติดต่อสื่อสารในปัจจุบันนี้ ทำให้สังคมและวัฒนธรรมชาว กะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีเปลี่ยนจากสังคมการเกษตรเป็นหลักเพียงอย่างเดียว หันมาเป็นสังคมธุรกิจ การค้าเชิงอุตสาหกรรมรายย่อย จากสังคมที่มีความเป็นอยู่แบบเรียบง่ายเพาะปลูกพืชผักเพียงการ ดำรงชีพมาเป็น การเพาะปลูกเพื่อสร้างรายได้เพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ซึ่งส่งผลให้คน กะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีเริ่มมีความต้องการในด้านความสะดวกสบายมากยิ่งขึ้น มุ่งเน้นที่เงินเป็นหัวใจ

สำคัญในการดำรงชีวิตมากกว่าการพึ่งพิงอิงอาศัยกันภายในชุมชน จึงทำให้เกิดการแข่งขันและสร้างผลิตผลผลิตทางการเกษตรเป็นจำนวนมากขึ้น ผสมผสานกับความก้าวหน้าทางการสื่อสารในระบบสารสนเทศในยุคสมัยใหม่นี้เอง ทำให้การติดต่อสื่อสารผ่านโลกออนไลน์มีความนิยม และใช้ในการดำเนินงานทางธุรกิจได้อย่างรวดเร็ว เช่น การสนทนาผ่าน facebook, Line เป็นต้น หรือแม้กระทั่งการสั่งซื้อสินค้าต่าง ๆ ที่ต้องการผ่านทางอินเทอร์เน็ต การทำงานหรือทำกิจกรรมต่าง ๆ ผ่านทางระบบคอมพิวเตอร์ ซึ่งสิ่งเหล่านี้ได้ตอบสนองความต้องการของคนกะเหรี่ยงในจังหวัดราชบุรีได้เป็นอย่างดี

ความเจริญก้าวหน้าในด้านเทคโนโลยีและการติดต่อสื่อสารนี้เอง นับเป็นปัจจัยทางสังคมที่สำคัญอีกประการที่ทำให้วัฒนธรรมของชาวกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีเปลี่ยนแปลงไปจากอดีต ดังนั้นเทคโนโลยีและการติดต่อสื่อสารจึงมีบทบาทสำคัญในการเปิดโลกทัศน์ให้คนกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีเห็นความเจริญก้าวหน้าในสังคมอื่น ๆ บนโลก ทำให้คนกะเหรี่ยงรับรู้ข่าวสารก้าวหน้าโลกที่กำลังพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ไม่เป็นคนล้าหลัง หากแต่ต้องปรับตัวให้ตนเองเกิดความก้าวหน้าอย่างรู้เท่าทัน

ด้วยความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและการติดต่อสื่อสารที่ทันสมัยนี้เอง นอกจากจะมีผลดีที่ทำให้คนกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีดำรงชีวิตด้วยความเท่าทันโลกแล้วนั้น ในทางกลับกันความเจริญดังกล่าวอาจทำลายวัฒนธรรมกะเหรี่ยงบางประการไปอย่างช้า ๆ เช่น ระบบความคิด การเปลี่ยนแปลงทางด้านจิตใจ การเปลี่ยนแปลงทางด้านอาชีพและการดำรงชีวิต ฯลฯ ซึ่งการเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ได้นำไปสู่ผลกระทบต่อวัฒนธรรมกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีอย่างมาก เนื่องจากคนกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีนั้น ได้รับนำเอาวัฒนธรรมภายนอกที่เรียนรู้ผ่านเทคโนโลยีและการติดต่อสื่อสารกับสังคมภายนอกมาใช้อย่างต่อเนื่อง เช่น วัฒนธรรมการพูดภาษากะเหรี่ยง วัฒนธรรมด้านอาหาร วัฒนธรรมด้านขนบธรรมเนียมประเพณี เป็นต้น

1.4.2 ปัจจัยทางเศรษฐกิจ

สังคมกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี เป็นสังคมที่มีการประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลักตั้งแต่สมัยอดีต ซึ่งเป็นระบบการผลิตเพื่อยังชีพเป็นสำคัญ เช่น ปลูกข้าว ปลูกข้าวโพด เป็นหลัก เนื่องจากคนกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีแต่เดิมนั้นยังไม่รู้จักการทำเกษตรเพื่อสร้างเสริมเป็นรายได้หรือเป็นอาชีพ เครื่องมือในการทำมาหากินในวิถีของเกษตรกรนั้นก็แบบเรียบง่าย ไม่มีความซับซ้อน เช่น เสียมดาบหญ้า จอบขุดดิน มีดใช้สำหรับหั่น ถาง สิ่งต่าง ๆ ตามความต้องการ เป็นต้น ระบบเงินตราयังไม่มีอิทธิพลหรือบทบาทสำคัญต่อกลุ่มชาวกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีในอดีตมากนัก ซึ่งจะให้ระบบการแลกเปลี่ยนในสังคม เช่น ลงแรงทำงานก็จะเป็นการแลกเปลี่ยนแรงงาน ลงแรงทำอาหารก็จะเป็นการแลกเปลี่ยนในด้านอาหาร เป็นต้น ซึ่งการแลกเปลี่ยนเหล่านี้นับเป็นการใช้แรงการทำงานระหว่างคนในชุมชนกะเหรี่ยงด้วยกัน ซึ่งเป็นระบบเศรษฐกิจที่สร้างความรักสามัคคีและความเห็นอกเห็นใจของคนในชุมชนได้เป็นอย่างดี

ในปัจจุบันการประกอบอาชีพมีความหลากหลายมากยิ่งขึ้นในสังคมชาวกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี เริ่มมีการทำธุรกิจภายในชุมชน มุ่งเน้นที่ตัวเงินเป็นปัจจัยหลักในการดำรงชีวิต ผสมผสานกับคนในชุมชนมีอาชีพที่หลากหลาย เช่น การรับราชการ รับจ้าง หรือพนักงานบริษัท ฯลฯ ซึ่งมีการแลกเปลี่ยนด้วยเงินตรามากกว่าการแลกเปลี่ยนด้วยแรงงาน ทำให้คนกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีมีรายได้มากยิ่งขึ้น แต่รายจ่ายก็สูงเพิ่มเช่นกัน ผสมผสานกับการให้ลูกหลานเข้ารับการศึกษภายในโรงเรียนของภาครัฐ ทำให้ครอบครัวจะต้องมีภาระหน้าที่ในการผลิตเงินมากขึ้น

การเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจนี้เอง นับเป็นอีกหนึ่งปัจจัยหลักของการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาวกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี ทั้งในด้านอาชีพ วิถีชีวิตการดำรงอยู่ และระบบความคิด ทศนคติ ค่านิยม สิ่งเหล่านี้ล้วนส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมทั้งสิ้น

1.4.3 ปัจจัยทางทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ปัจจัยทางทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีนั้น สามารถจำแนกได้เป็น ปัจจัยทางภูมิศาสตร์ และปัจจัยทางภูมิอากาศ ซึ่งทรัพยากรทางธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เป็นอีกเหตุปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม ซึ่งสามารถอธิบายได้ดังนี้

1.4.3.1 สภาพภูมิอากาศ

สภาพภูมิอากาศที่มีการเปลี่ยนแปลงจากอดีตที่เคยหนาวเย็นได้ส่งผลถึงสภาพภูมิอากาศที่มีความร้อนเพิ่มมากยิ่งขึ้นสูงสุด 35 องศาเซลเซียส ทำให้ความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมลดน้อยลงไปจากเดิม ดังนั้นจึงส่งผลให้วัฒนธรรมของชาวกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีถูกปรับเปลี่ยนเปลี่ยนแปลงไปตามธรรมชาติ เช่น วัฒนธรรมการแต่งกาย วัฒนธรรมอาหาร เป็นต้น

สภาพภูมิอากาศในปัจจุบันมีความร้อนมากกว่าในอดีตมากนัก จึงทำให้วัฒนธรรมการแต่งกายที่อดีตจะต้องนุ่งสวมใส่ผ้าเพื่อประทังความหนาวเย็นของอากาศต้องปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมกับสภาพภูมิอากาศร้อนในปัจจุบัน กล่าวคือ รูปแบบการสวมใส่ชุดกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีได้ปรับเปลี่ยนไปจากเดิม เช่น การนุ่งขึ้นกับเสื้อยืด สวมเสื้อกะเหรี่ยงกับกางเกง เป็นต้น นอกจากนี้จะสวมใส่เพื่อให้เข้ากับสภาพภูมิอากาศแล้วนั้น ยังเกิดความสะดวกในการใช้ชีวิตประจำวัน เช่น การเดินทางที่จะต้องขึ้นรถ ลงเรืออีกด้วย

นอกจากวัฒนธรรมด้านการแต่งกายที่ปรับเปลี่ยนไปแล้วนั้น วัฒนธรรมด้านอาหารก็ได้รับผลกระทบการเปลี่ยนแปลงนี้ด้วย กล่าวคือ พืชผักที่เคยขึ้นในพื้นที่ก็เริ่มลดปริมาณและสูญหายไป ด้วยสภาพภูมิอากาศที่ไม่อำนวย เช่น เห็ดตีนช้าง เป็นต้น ทำให้อาหารพื้นบ้านกะเหรี่ยงบางชนิดก็เริ่มหายไปจากสังคมกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี อันเนื่องมาจากสภาพภูมิอากาศที่เปลี่ยนแปลงไปนั่นเอง

ด้วยเหตุปัจจัยการเปลี่ยนแปลงทางสภาพภูมิอากาศนี้เอง ได้ส่งผลกระทบต่อ การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี ในมิติของ การปรับตัวในการใช้ชีวิตอย่างสมดุลและเหมาะสมต่อสภาพแวดล้อมบริบททางสังคมนั่นเอง

1.4.3.2 สภาพภูมิประเทศ

ชุมชนกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีได้ตั้งอยู่ในภูมิประเทศที่มีลักษณะเป็นที่ราบสูงและภูเขาสูง โดยส่วนใหญ่เป็นที่ราบลุ่ม มีลำห้วยท่าเคยผ่านและมีพื้นที่ภูเขา ป่าไม้เป็นจำนวนมาก ซึ่งลักษณะทางภูมิประเทศดังกล่าวนี้ ได้ส่งผลกระทบต่อวิถีการดำรงชีวิตของชาวกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีในด้านการตั้งถิ่นฐานของชุมชน ตลอดจนการประกอบอาชีพเพื่อยังชีพในสังคม ซึ่งสิ่งเหล่านี้เองจึงเกิดเป็นภูมิปัญญาและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิตที่มีความแตกต่างไปจากคนในสังคมอื่น ๆ

ด้วยลักษณะภูมิประเทศที่เอื้ออำนวยต่อการเพาะปลูกทางเกษตรกรรมเป็นหลัก โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การปลูกสับปะรด และการเลี้ยงสัตว์ที่อยู่ในอุณหภูมิหนาวเย็นได้ เช่น แกะ แพะ ฯลฯ ทำให้คนกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีมีการประกอบอาชีพด้านเกษตรกรรมเป็นจำนวนมาก ตั้งแต่ในอดีตจนถึงปัจจุบัน

พิธีกรรมและประเพณีหลายอย่างจึงเกิดขึ้นมาพร้อม ๆ กับความเชื่อในการประกอบอาชีพและการดำรงอยู่ของคนกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี เช่น พิธีไหว้ต้นไม้ พิธีเซ่นไหว้ผีไร่ ผีนา เป็นต้น ซึ่งพิธีกรรมเหล่านี้ได้เกิดขึ้นจากความเชื่อที่ธรรมชาติได้เอื้ออำนวยในพื้นที่ที่มีลักษณะภูมิประเทศที่ก่อให้เกิดวัฒนธรรมเหล่านี้ขึ้นมาในสังคม

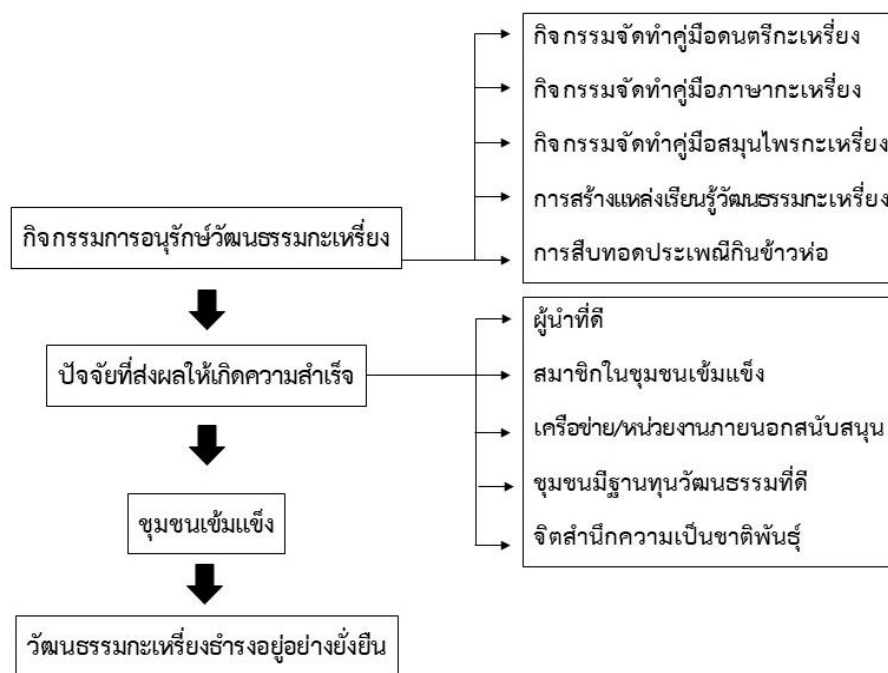
ปัจจุบันจากลักษณะภูมิประเทศที่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม พื้นดินเริ่มเสื่อมสภาพจากการใช้สารเคมี ต้นไม้เริ่มลดน้อยลงจากการตัดไม้และทำไร่เลื่อนลอย เป็นเหตุให้ไม่มีต้นไม้ใหญ่ยึดหน้าดิน ทำให้ดินถล่มบ่อยครั้ง เหตุนี้เองทำให้ลักษณะภูมิประเทศในด้านสภาพทางกายภาพของพื้นที่ได้เปลี่ยนแปลงไปจากอดีต วัฒนธรรมและภูมิปัญญาบางอย่างจึงเริ่มหายไปจากชุมชน เช่น ภูมิปัญญา การล่าสัตว์ ภูมิปัญญาการสานเครื่องจับสัตว์ป่า เป็นต้น เนื่องจากต้นไม้ในพื้นที่ลดน้อยลง ทำให้สัตว์ป่ามีจำนวนลดน้อยลงเพราะไม่มีที่อยู่อาศัย ชาวกะเหรี่ยงหันมาซื้ออาหารจากร้านค้าในชุมชนและสังคมภายนอกมากยิ่งขึ้น ทำให้ภูมิปัญญาต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับ การดำรงชีพในอดีตเริ่มสูญหายไปจากสังคมชาวกะเหรี่ยง

จะเห็นได้ว่าปัจจัยที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีนั้น ได้เกิดจากหลายเหตุปัจจัย ซึ่งชาวกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีจะต้องปรับตัวและดำรงซึ่งวัฒนธรรมที่ติงามเหล่านี้ไว้ให้ลูกหลานได้เรียนรู้และรักในความเป็นรากเหง้าของตนเอง ถึงแม้ว่าสังคมจะเปลี่ยนแปลงก้าวหน้าไปมากเพียงไรก็ตาม คนกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีจะต้องธำรงไว้ซึ่งวัฒนธรรมและอนุรักษ์ให้วัฒนธรรมกะเหรี่ยงไม่ให้สูญหายไปจากสังคมโลก

จากการที่ผู้วิจัยได้ศึกษารวบรวมวัฒนธรรมด้านต่าง ๆ ซึ่งจำแนกตามองค์การสหประชาชาติ ที่จำแนกวัฒนธรรมออกเป็น 4 ประเภทคือ มรดกทางวัฒนธรรม เอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญาและเทคโนโลยี และสิทธิมนุษยชนและประชาธิปไตยนั้น ผู้วิจัยได้ทำการรวบรวม สืบหา สัมภาษณ์ เพื่อให้ได้ข้อมูลมาวิเคราะห์ให้เกิดความชัดเจนในข้อมูล ตลอดจนศึกษาถึงปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี เพื่อนำมาประกอบเป็นแนวทางในการสร้างกิจกรรมการอนุรักษ์วัฒนธรรมกะเหรี่ยงให้เกิดความยั่งยืน ในการนี้ผู้วิจัยจะนำข้อมูลที่ได้ทำการศึกษาดังกล่าวมาเป็นข้อมูลพื้นฐานสำหรับการใช้วิเคราะห์ ประมวลผล และนำมาต่อยอดในการสร้างกิจกรรมการอนุรักษ์วัฒนธรรมกะเหรี่ยงให้เกิดความยั่งยืนต่อไป

ส่วนที่ 2 การสร้างกิจกรรมส่งเสริมการอนุรักษ์ทางวัฒนธรรมของกะเหรี่ยงโดยใช้วิธีการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อให้เกิดความยั่งยืน

การสร้างกิจกรรมส่งเสริมการอนุรักษ์ทางวัฒนธรรมกะเหรี่ยง ผู้วิจัยแบ่งประเด็นศึกษาออกเป็น 2 ประเด็นหลัก คือ 1) การสร้างกิจกรรมส่งเสริมการอนุรักษ์ทางวัฒนธรรมกะเหรี่ยง จำนวน 5 กิจกรรม ได้แก่ 1.1) กิจกรรมจัดทำคู่มือดนตรีกะเหรี่ยง 1.2) กิจกรรมจัดทำคู่มือสมุนไพรกะเหรี่ยง 1.3) กิจกรรมจัดทำคู่มือภาษากะเหรี่ยง 1.4) การสร้างแหล่งเรียนรู้วัฒนธรรมกะเหรี่ยง และ 1.5) การสืบทอดประเพณีกินข้าวห่อ 2) การถอดบทเรียนการสร้างกิจกรรมส่งเสริมการอนุรักษ์วัฒนธรรมกะเหรี่ยง ได้แก่ 2.1) ปัจจัยที่ส่งผลให้กิจกรรมการอนุรักษ์วัฒนธรรมกะเหรี่ยงประสบความสำเร็จ และ 2.2) ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานด้านการสร้างกิจกรรมการอนุรักษ์วัฒนธรรมกะเหรี่ยง สามารถอธิบายได้ ดังนี้

ภาพที่ 143 การสร้างกิจกรรมส่งเสริมการอนุรักษ์ทางวัฒนธรรมกะเหรี่ยงโดยใช้วิธีการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

ผู้วิจัยศึกษารวบรวมวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีในทุก ๆ ประเภท ตลอดจนการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม ในพื้นที่ชุมชนกะเหรี่ยงอำเภอบ้านคา จังหวัดราชบุรี ตามวัตถุประสงค์การศึกษาข้อแรกแล้วนั้น ในลำดับต่อไปผู้วิจัยจะนำข้อมูลทางวัฒนธรรมที่ได้จากการศึกษาในวัตถุประสงค์ข้อแรกมาทำการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมกับชุมชน ในด้านการสร้างกิจกรรมส่งเสริมการอนุรักษ์ทางวัฒนธรรมของชาวกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีต่อไป ซึ่งในกระบวนการนี้จะต้องใช้วิธีการวิจัยในรูปแบบของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR) เป็นหลัก โดยผู้ร่วมวิจัยที่เป็นคนกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมดำเนินงาน และร่วมติดตามประเมินผลที่ได้จากการสร้างกิจกรรมส่งเสริมการอนุรักษ์วัฒนธรรมดังกล่าว เพื่อนำไปสู่แนวทางการอนุรักษ์วัฒนธรรมกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีอย่างยั่งยืนบนฐานวัฒนธรรมทางชาติพันธุ์ตนเองสืบไป

การสร้างกิจกรรมส่งเสริมการอนุรักษ์วัฒนธรรมกะเหรี่ยงเพื่อนำไปสู่ความยั่งยืน ใช้กระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์ สทนากลุ่ม และจัดเวทีประชาคม เพื่อนำมาซึ่งการมีส่วนร่วมของคนกะเหรี่ยงในชุมชนในการร่วมคิดและตัดสินใจในการจัดการกับวัฒนธรรมของชุมชนในฐานะเจ้าของวัฒนธรรม ทั้งนี้ในการเปิดเวทีประชาคมให้ชาวกะเหรี่ยงอำเภอบ้านคา จังหวัดราชบุรีเข้ามามีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนการอนุรักษ์วัฒนธรรมนั้น ผู้วิจัยได้ดำเนินการเปิดเวทีประชาคมทั้งหมด 3 ครั้ง ดังนี้

ภาพที่ 144 การเปิดเวทีประชาคม ครั้งที่ 1

การเปิดเวทีประชาคม ครั้งที่ 1 ดำเนินการเปิดเวทีประชาคมในวันที่ 20 ตุลาคม พ.ศ. 2562 ณ ศาลาเอนกประสงค์ ที่ว่าการอำเภอบ้านคา จังหวัดราชบุรี ซึ่งเป็นการเปิดเวทีประชาคม เพื่อให้ชาวกะเหรี่ยงในอำเภอบ้านคา จังหวัดราชบุรี ร่วมคิด และร่วมวางแผนการดำเนินงานส่งเสริมกิจกรรมการอนุรักษ์วัฒนธรรมของชุมชน ในการเปิดเวทีประชาคม ครั้งที่ 1 นั้น มีผู้เข้าร่วมประชุม ระดมความคิดจำนวน 30 คน อันประกอบด้วยปราชญ์ชุมชนและสมาชิกในชุมชนกะเหรี่ยง จำนวน 15 คน ผู้นำชุมชนท้องถิ่น จำนวน 10 คน ผู้นำทางศาสนา (ท่านเจ้าอาวาสวัดป่าโป่งกระติงบน) จำนวน 1 รูป นักพัฒนาชุมชนอำเภอบ้านคา จำนวน 2 คน และนักวิชาการภายนอก จำนวน 2 คน ซึ่งการเปิดเวทีประชาคมในครั้งนี้ ได้มีมติในการคิดแนวทางส่งเสริมกิจกรรมการอนุรักษ์วัฒนธรรมกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี ซึ่งประกอบไปด้วย 5 กิจกรรม อันประกอบด้วย การสร้างคู่มือดนตรีกะเหรี่ยง การสร้างคู่มือสมุนไพรกะเหรี่ยง การสร้างคู่มือภาษากะเหรี่ยง การสร้างแหล่งเรียนรู้วัฒนธรรมกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี และกิจกรรมการสืบทอดประเพณีกินข้าวห่อชาวกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี

หลังจากที่ได้ข้อตกลงในการสร้างกิจกรรมส่งเสริมการอนุรักษ์วัฒนธรรมกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีแล้วนั้น จึงมีการแบ่งกลุ่มย่อยตามความเชี่ยวชาญในแต่ละด้านทางวัฒนธรรม เพื่อร่วมกันคิด และวางแผนการดำเนินการสร้างกิจกรรมต่าง ๆ ในชุมชน โดยแบ่งกลุ่มออกเป็น 4 กลุ่ม ตามข้อตกลงในการสร้างกิจกรรมการอนุรักษ์วัฒนธรรมกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี ประกอบด้วย กลุ่มสมุนไพรกะเหรี่ยง กลุ่มดนตรีกะเหรี่ยง กลุ่มภาษากะเหรี่ยง และกลุ่มประเพณีพิธีกรรมกะเหรี่ยง

ภาพที่ 145 กลุ่มประเพณีพิธีกรรมกะเหรี่ยง

ภาพที่ 146 กลุ่มสมุนไพรกะเหรี่ยง

ภาพที่ 147 กลุ่มดนตรีกะเหรี่ยง

ภาพที่ 148 กลุ่มภาษากะเหรี่ยง

เมื่อทำการแบ่งกลุ่มย่อยและร่วมคิดและวางแผนการดำเนินงานสร้างกิจกรรมส่งเสริมการอนุรักษ์วัฒนธรรมแล้วนั้น จึงนำไปสู่การดำเนินงานและติดตามประเมินผลการดำเนินงานต่อไป

การเปิดเวทีประชาคม ครั้งที่ 2 ดำเนินการเปิดเวทีประชาคม ในวันที่ 21 พฤศจิกายน พ.ศ. 2562 ณ ห้องประชุมที่ว่าการอำเภอบ้านคา จังหวัดราชบุรี ซึ่งเป็นการเปิดเวทีประชาคมเพื่อระดมเครือข่ายงานการสร้างกิจกรรมส่งเสริมการอนุรักษ์วัฒนธรรมกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีเพื่อสรุปติดตามการดำเนินงานตามแผนงานที่ได้วางไว้ในการประชุมเปิดเวทีประชาคม ครั้งที่ 1 โดยมีผู้เข้าร่วมการเปิดเวทีประชาคม ครั้งที่ 2 จำนวน 34 คน ประกอบด้วย ประชาชนชุมชนและสมาชิกในชุมชนกะเหรี่ยง จำนวน 21 คน ผู้นำชุมชนท้องถิ่น จำนวน 8 คน นักพัฒนาชุมชนอำเภอบ้านคา จำนวน 1 คน ผู้อำนวยการสถานศึกษาในอำเภอบ้านคา จำนวน 3 คน และนักวิชาการภายนอก จำนวน 1 คน ซึ่งได้ร่วมกันวางแผนนำกิจกรรมการอนุรักษ์วัฒนธรรมไปทดลองปฏิบัติจริง โดยในที่ประชุมได้มีข้อตกลงการนำคู่มือ การจัดแหล่งเรียนรู้ และการจัดกิจกรรมสืบสานประเพณีกินข้าวห่อของชาวกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีนั้นไปดำเนินการที่ตำบลบ้านบึง อำเภอบ้านคา จังหวัดราชบุรี เป็นพื้นที่นำร่องในการสร้างกิจกรรมส่งเสริมการอนุรักษ์วัฒนธรรมกะเหรี่ยง จังหวัดราชบุรี ทั้งนี้เนื่องจากในพื้นที่ตำบลบ้านบึงนั้น มีชาวกะเหรี่ยงอาศัยอยู่มากที่สุดในอำเภอบ้านคา ซึ่งมีจำนวนประชากรที่มีเชื้อสายกะเหรี่ยงทั้งหมด 13 หมู่บ้าน จำนวน 7,845 คน (องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านบึง, 2562) ตลอดจนมีประชาชนชุมชนและผู้นำท้องถิ่นที่มีความเข้มแข็ง มีความพร้อมในการขับเคลื่อนกิจกรรมการอนุรักษ์วัฒนธรรมกะเหรี่ยงนำร่องเพื่อนำไปสู่การขยายผลการสร้างกิจกรรมอนุรักษ์วัฒนธรรมกะเหรี่ยงในอนาคตต่อไป

ภาพที่ 149 การเปิดเวทีประชาคม ครั้งที่ 2

จากการที่ชุมชนกะเหรี่ยงและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ร่วมวางแผนการสร้างกิจกรรมส่งเสริมการอนุรักษ์วัฒนธรรมกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีออกเป็น 5 กิจกรรม อันประกอบด้วย กิจกรรมจัดทำคู่มือดนตรีกะเหรี่ยง กิจกรรมจัดทำคู่มือสมุนไพรกะเหรี่ยง กิจกรรมจัดทำคู่มือภาษากะเหรี่ยง การสร้างแหล่งเรียนรู้วัฒนธรรมกะเหรี่ยง และการสืบสานประเพณีกินข้าวห่อของชาวกะเหรี่ยงนั้น ได้มีการนำไปใช้งานและสร้างกิจกรรมปฏิบัติให้เกิดขึ้นจริงในชุมชน ดังนี้

กิจกรรมจัดทำคู่มือดนตรีกะเหรี่ยง ได้นำมอบให้กับชุมชน 2 แห่ง ได้แก่ หมู่บ้านโป่งกระทิงบน และหมู่บ้านโป่งกระทิงล่าง ตำบลบ้านบึง อำเภอบ้านคา จังหวัดราชบุรี

กิจกรรมจัดทำคู่มือสมุนไพรกะเหรี่ยง ได้นำมอบให้กับหน่วยงาน 4 แห่งในอำเภอบ้านคา จังหวัดราชบุรี ดังนี้ ที่ว่าการอำเภอบ้านคา องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านคา องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านบึง และองค์การบริหารส่วนตำบลหนองพันจันทร์

กิจกรรมจัดทำคู่มือภาษากะเหรี่ยง ได้นำมอบให้กับสถานศึกษา 1 แห่ง ได้แก่ โรงเรียนบ้านพูนอนบน ตำบลบ้านบึง อำเภอบ้านคา จังหวัดราชบุรี

การสร้างแหล่งเรียนรู้วัฒนธรรมกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี ได้ทำการสร้างแหล่งเรียนรู้จำนวน 1 แห่ง ณ หมู่บ้านโป่งกระทิงบน ตำบลบ้านบึง อำเภอบ้านคา จังหวัดราชบุรี

การสืบทอดประเพณีกินข้าวห่อกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี ได้ดำเนินกิจกรรม ณ องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านบึง อำเภอบ้านคา จังหวัดราชบุรี

การเปิดเวทีประชาคม ครั้งที่ 3 ดำเนินการเปิดเวทีประชาคมในวันที่ 6 มกราคม พ.ศ. 2563 ณ ห้องประชุมองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านบึง อำเภอบ้านคา จังหวัดราชบุรี ซึ่งเป็นการจัดประชุมเพื่อสรุปผลการดำเนินงาน และร่วมประเมินกิจกรรมส่งเสริมการอนุรักษ์วัฒนธรรมกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีที่ได้ร่วมกันจัดขึ้นทั้งหมด 5 กิจกรรม โดยมีผู้ร่วมการประชุมจำนวน 45 คน ประกอบด้วย ปราชญ์ชุมชนและสมาชิกในชุมชนกะเหรี่ยง จำนวน 28 คน ผู้นำชุมชนท้องถิ่น จำนวน

12 คน ผู้อำนวยการสถานศึกษา จำนวน 2 คน นักพัฒนาชุมชนอำเภอบ้านคา จำนวน 2 คน และ นักวิชาการภายนอก จำนวน 1 คน โดยนายอำเภอบ้านคาเข้าร่วมเป็นประธานในการดำเนินการเปิด เวทีประชาคมในครั้งนี้

ภาพที่ 150 การเปิดเวทีประชาคม ครั้งที่ 3

ในการสรุป ติดตาม และประเมินกิจกรรมส่งเสริมการอนุรักษ์วัฒนธรรมกะเหรี่ยงนั้น ผู้วิจัย ใช้รูปแบบการสนทนาพูดคุย และร่วมกันประเมินในกิจกรรมการอนุรักษ์วัฒนธรรมทั้ง 5 กิจกรรม เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันในการสร้างกิจกรรมการอนุรักษ์วัฒนธรรมของชุมชน และ นำไปสู่การต่อยอดการสร้างกิจกรรมการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นในอนาคตสืบไป

จากกระบวนการเปิดเวทีประชาคมเพื่อให้คนกะเหรี่ยงในอำเภอบ้านคา จังหวัดราชบุรีเข้ามา มีส่วนร่วมและบทบาทสำคัญในการคิด วางแผน ปฏิบัติ และประเมินผลการขับเคลื่อนงานอนุรักษ์ วัฒนธรรมของชุมชนนั้น ผู้วิจัยได้สรุปกิจกรรมส่งเสริมการอนุรักษ์วัฒนธรรมกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี ทั้งหมด 5 กิจกรรม โดยแต่ละกิจกรรมการอนุรักษ์วัฒนธรรมกะเหรี่ยงนั้น มีรายละเอียดและ การดำเนินงาน ดังนี้

2.1 กิจกรรมจัดทำคู่มือดนตรีกะเหรี่ยง

ดนตรีกะเหรี่ยงอำเภอบ้านคา จังหวัดราชบุรี เป็นดนตรีของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงที่มี อัตลักษณ์ในด้านดนตรีและการขับร้องเพลงกะเหรี่ยงที่ได้ร้องสืบทอดจากสมัยบรรพบุรุษมา ไม่น้อยกว่า 150 ปี ในปัจจุบันดนตรีกะเหรี่ยงอำเภอบ้านคาเริ่มสูญหายไปจากชุมชนกะเหรี่ยง เด็กและเยาวชนรุ่นหลังเริ่มไม่รู้จักและไม่สามารถร้องเพลงกะเหรี่ยงได้เลย ดังนั้นการทำคู่มือดนตรี กะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีนี้ขึ้นมาเพื่อเป็นสื่อการเรียนรู้ดนตรีกะเหรี่ยงให้แก่เด็กและเยาวชนในชุมชน กะเหรี่ยง และเป็นคู่มือให้ผู้ที่สนใจเรียนรู้ดนตรีและเพลงกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีได้เรียนรู้

ในการสร้างคู่มือดนตรีกะเหรี่ยงนั้น ผู้วิจัยได้ใช้กระบวนการสนทนากลุ่มกับกลุ่มที่ทำการศึกษาด้านดนตรีกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี จำนวน 8 คน ประกอบด้วยปราชญ์ด้านดนตรีกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี จำนวน 4 คน ที่เป็นผู้มีความรู้ด้านดนตรีกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีเป็นอย่างดี และสมาชิกในชุมชนที่สนใจด้านดนตรีกะเหรี่ยง จำนวน 4 คน มาทำการถอดบทเรียนและร่วมกันคิดร่วมกันถ่ายทอดบทเพลงกะเหรี่ยงที่สำคัญและควรค่าต่อการให้เด็กและเยาวชน ตลอดจนบุคคลที่สนใจได้เรียนรู้ ซึ่งมีกระบวนการดำเนินงานสร้างคู่มือดนตรีกะเหรี่ยง ดังนี้

วันที่ 19 ตุลาคม พ.ศ. 2562 ร่วมกันคิด และวางแผนการดำเนินงานในด้านการเก็บรวบรวมเพลง ณ หมู่บ้านโป่งกระทิงบน ตำบลบ้านบึง อำเภอบ้านคา จังหวัดราชบุรี

วันที่ 24 ตุลาคม พ.ศ. 2562 ร่วมกันลงพื้นที่เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลด้านดนตรีกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี จำนวน 5 หมู่บ้านที่มีปราชญ์และนักแสดงด้านดนตรีกะเหรี่ยง ได้แก่ หมู่บ้านโป่งกระทิงบน หมู่บ้านโป่งกระทิงล่าง หมู่บ้านพูนอนบน หมู่บ้านหนองน้ำขุ่น และหมู่บ้านท่าเคย ในตำบลบ้านบึง อำเภอบ้านคา จังหวัดราชบุรี

วันที่ 29 ตุลาคม พ.ศ. 2562 ร่วมกันรวบรวมข้อมูล และออกแบบจัดทำคู่มือดนตรีกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี ณ โรงเรียนบ้านโป่งกระทิงบน ตำบลบ้านบึง อำเภอบ้านคา จังหวัดราชบุรี

วันที่ 6 พฤศจิกายน พ.ศ. 2562 นำข้อมูลให้ปราชญ์ด้านดนตรีกะเหรี่ยงตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล ซึ่งหากมีข้อผิดพลาดจะต้องนำไปแก้ไขต่อไป

วันที่ 21 พฤศจิกายน พ.ศ. 2562 ตรวจสอบความถูกต้อง และนำไปใช้ประโยชน์ในชุมชน 2 ชุมชน คือ หมู่บ้านโป่งกระทิงบน และหมู่บ้านโป่งกระทิงล่าง

วันที่ 31 ธันวาคม พ.ศ. 2562 ร่วมกันสรุป ติดตาม และประเมินผลการใช้คู่มือดนตรีกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี ด้วยวิธีการสนทนากลุ่มเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็น เพื่อนำไปสู่การพัฒนาการสร้างกิจกรรมอนุรักษ์วัฒนธรรมในอนาคตต่อไป

ภาพที่ 151 การลงพื้นที่สนทนากลุ่มดนตรีกะเหรี่ยง

จากกระบวนการดำเนินกิจกรรมจัดทำคู่มือดนตรีกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี ผู้วิจัยและกลุ่มดนตรีกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี ได้เริ่มทำการคิดวางแผนการเก็บรวบรวมข้อมูลด้านดนตรีกะเหรี่ยงที่นิยมร้องเล่นและที่หาฟังได้ยากในปัจจุบัน หลังจากที่ได้วางแผนการดำเนินงานเรียบร้อยแล้วนั้น จึงทำการลงพื้นที่เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลด้านดนตรีกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี โดยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการสนทนากลุ่มเพื่อให้เกิดกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในระหว่างการร่วมกันคิดและวิเคราะห์ด้านดนตรีกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี

จากการสนทนากลุ่มและลงพื้นที่เพื่อทำการรวบรวมข้อมูลด้านดนตรีกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี ทำให้ผู้วิจัยและกลุ่มดนตรีกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีได้ทำการนำข้อมูลที่ได้จากการลงพื้นที่นั้น มาสร้างเนื้อหาในคู่มือดนตรีกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี โดยจะแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ เครื่องดนตรีกะเหรี่ยง และเพลงกะเหรี่ยง โดยสามารถอธิบายเนื้อหาของคู่มือดนตรีกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีได้ ดังนี้

เครื่องดนตรีกะเหรี่ยง

เครื่องดนตรีกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีนั้น มีทั้งหมด 6 ชิ้น ได้แก่ แคน นาเด่ย กลอง ฉิ่ง กรับ และฉาบ ซึ่งสามารถอธิบายรายละเอียดได้ ดังนี้

แคน ภาษากะเหรี่ยงเรียกว่า “เปย” ใช้เป่าเพื่อให้เกิดเสียง โดยจะใช้การเป่าลมเข้าและการดูดลมออกทำให้เกิดเป็นเสียง ซึ่งแคนเป็นเครื่องดนตรีที่มีเสียงไพเราะ และสามารถสร้างเสียงประสานด้วยตัวเองในขณะที่เป่า ทั้งนี้ชาวกะเหรี่ยงนำแคนมาเป่าประกอบกับการร้องเพลงกะเหรี่ยงทำให้เกิดความไพเราะและมีเอกลักษณ์เฉพาะที่มีความงดงามทางด้านดนตรีกะเหรี่ยงเป็นอย่างยิ่ง

นาเด่ย หรือพิณกะเหรี่ยง มีทั้งหมด 6 เสียง ทำให้เกิดเสียงด้วยการดีด โดยจะดีดประกอบการร้อง มีเสียงที่ไพเราะ นุ่มนวล

กลอง ใช้สำหรับตีประกอบจังหวะเพื่อสร้างความสนุกสนานในการบรรเลงดนตรีกะเหรี่ยง ทั้งนี้จะใช้ข้าวสุกหรือกล้วยตากสำหรับถ่วงหนังหน้ากลอง เพื่อให้กลองมีเสียงที่กังวานไม่ห่อหุ้มจนเกินไป

ฉิ่ง เป็นเครื่องดนตรีประกอบจังหวะ มีเสียงฉิ่ง และ ฉับ ใช้ตีเพื่อให้เกิดความสนุกสนานในการบรรเลงดนตรีกะเหรี่ยง ทั้งนี้ฉิ่งจะทำจากโลหะจึงมีเสียงที่แหลม กังวาน ดังนั้นฉิ่งจึงมีบทบาทหน้าที่ในการควบคุมจังหวะซ้ำเร็วในการบรรเลงดนตรีกะเหรี่ยง

ฉาบ เป็นเครื่องดนตรีประกอบจังหวะ ตีขัดกับจังหวะฉิ่ง กลอง กรับ เพื่อให้เกิดความสนุกสนาน โดยฉาบมีหน้าที่ตีขัดจังหวะในการเป็นตัวสร้างความครึกครื้นให้กับการบรรเลงดนตรีกะเหรี่ยง

กรับ เป็นเครื่องดนตรีประกอบจังหวะ ทำจากไม้ใช้ตีลงจังหวะฉับของฉิ่ง สร้างความกลมกลืนให้กับการบรรเลงดนตรีกะเหรี่ยงให้มีความหนักแน่นมากยิ่งขึ้น และสร้างความสนุกสนานในการบรรเลงดนตรีอีกด้วย

เพลงกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี

เพลงกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี เป็นการร้องด้วยภาษากะเหรี่ยง ซึ่งจะมีเนื้อหาเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติ และวิถีการดำรงชีวิตของชาวกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี ไม่ว่าจะเป็นความรัก ความน้อยใจ ความโกรธ ซึ่งนักดนตรีชาวกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีได้สร้างสรรค์เนื้อร้องมาใส่ในท่วงทำนองได้อย่างไพเราะ ทั้งนี้ผู้วิจัยและปราชญ์ชุมชนด้านดนตรีกะเหรี่ยงได้ทำการรวบรวมบทเพลงกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีจำนวน 20 เพลงที่หาฟังได้ยาก และมีการร้องที่ง่ายต่อการฝึกหัดมาจัดทำเป็นคู่มือดนตรีกะเหรี่ยง ดังนี้

1. เพลงก่องก่องก้วย

ก่องก่องก้วยแก้วไหลอแซยปลั่ง โกะโล๊ะแควแม่เหยอหมี่ ที่ลางแม่เหยอมีที่ลางยูทังโมโห่งเฉอเอ็งดียเลยแซยพูแม่เถิงเส่ยเซ่นยี่แม่เถิงเส่ยเซ่นยี่ บาโห่งนางไถ้ผลู่เหยอมียเหยอมีงลอลานีย หล่านียแม่เหลอเมย ลานีย

ความหมาย

นกตัวล่ายร้องตามทุ่งนา นกโพระดกร้องน้ำตาดก เหม่อมองขึ้นไปบนท้องฟ้ารู้สึกวาท้องฟ้าสูงมาก ก้อนเมฆก็เคลื่อนไหว นกเหยี่ยวก็บินไปบินมา หากน้องหนีไปตอนพี่หลับ พี่ก็จะออกตามหาน้องทั้งวันทั้งคืนเพื่อให้เจอตัวน้อง

2. เพลงยอง

ยองเลอไอ้เกอมิ่งเนอมา (เนกามิ่งเนอมา) เล้ลาซีเควมาล้าเปยย่องกา (ลา หล่า ล้า ลา ล้า เปยย่องกา) ยองเลอไอ้เกอมิ่งมาเอ (เนกามิ่งมาเอ) เล้ลาซีเควมาล้าเปยย่องเก (เลเล้ เลเล้ เปยย่องเก)

ความหมาย

ชายที่ไม่มีรอยสัก ผู้หญิงก็ไม่อยากจะรักและไม่อยากนำมาเป็นสามี พวกเราชายหนุ่มไปสักลายกันเถอะ ผู้หญิงจะได้รัก

3. เพลงซาโป่วโป่ว

เหยอซาโป่วโป่ว เซ็งถึยบาเหลอไตโต่ว

ความหมาย

เราจะปลูกแตงกวา ดันหีบเมล็ดแตงโมไปปลูกแทน แก่แล้วความจำไม่ดีเลย แก่เปล่า ๆ เสียตายความแก่

4. เพลงเซอะเฉ็ง

เซอะเฉ็งไคล้เลอะผ่อง นูเต้แซยเซอะคู้ล่อง

ความหมาย

ฝนตกเลาะตามชายเขา ตกไปทั่วผืนป่าทั้งภูเขาและต้นมะเกลือป่า

5. เพลงอั้งหมี

อั้งหมีเซอะเลอโอะนางเมยอั้งหมีใต้บางข้าเซย

ความหมาย

นั่งกินข้าวไม่มีอะไรจะกิน จึงหามะเขือเปราะมากิน

6. เพลงดูหว่า

มียเซ็งซาเกวอั้งจู่เหว่ ตั้งจะนั่งไถนี้เอ้

ความหมาย

ไปเก็บลูกหว่าที่ต้นมาไว้ก่อน จะชวนน้องไปเก็บด้วยน้องก็ไม่ไป

7. เพลงเซอองไก่อ๋

โอะไคล่มียก่เม็งหน้าเซอ โอะถั่งทียสุเหลอองไก่อ๋

ความหมาย

นอนกลางคื่นแสนหนาว จะตักน้ำมาดื่มก็ไม่มีเพื่อนคุย

8. เพลงทังคู้หล่อง

ทังบะคู้หล่องเตอะไล่กลางสะมุเก้ ชั่งงัยโพวก่าง

ความหมาย

ขึ้นเขาสูงแล้วเห็นหลังคาบ้านสาว จึงอยากจะวิ่งลงไปหาแล้วปลุกบ้านอยู่ด้วยกัน

9. เพลงยูเกอะโผล่วมิงนา

เหยื่อเก้ยูเออมีบะกัวโนโพวถองเหลอเกอะมา

ความหมาย

ฉันได้ยินว่ามีสาวสวยในหมู่บ้านนี้ จึงอยากจะไปดู พอได้เห็นก็ทำให้รู้ว่าสาวที่นี้

สวยจริง ๆ

10. เพลงโหมะโบัวจ้องซัง

ปะไน้อัจองถั่งเอ๊ะคว่าหมาโบังเซอะโล่วเหตกึ่งกยา

ความหมาย

เขาชวนเราไปทำบุญ แต่เราไม่มีเงิน เขาจึงชวนให้ไปทำบุญร่วมกัน

11. เพลงเหยื่อเอเหนือ

สะช่องม่องนะเก่อนะเก้ ก้วยคังเหล่อผลู มีเท็งเก้

ความหมาย

พรุ่งนี้จะต้องกลับแล้ว คิดถึงน้องเหลือเกิน จะก้าวขา ก้าวไม่ออก นอนกลางคื่นน้ำตาไหล

12. เพลงอั้งตู่ทางทึย

อั้งตู่ทางทึย เขวเตอเล่อมี๊มาเหยอหลี่เซอเต้เหนอ

ความหมาย

ฝันว่าได้อยู่ด้วยกันสองคน จากนั้นก็ได้เอาชนะไปตักน้ำด้วยกัน

13. เพลงเควหลางจั้งส่วย

เควหลางจั้งส่วย ต่าไทนางเต้โจ้ สะเหลอโลเต้ย

ความหมาย

แหวนที่เราเคยเอาไปหมั้นสาวที่โคนต้นตาล สุดท้ายเราก็ไม่ได้อยู่ด้วยกัน เวลาเดินทางต้นตาลก็นึกถึง

14. เพลงทุต้องก่อง

ทุต้องก่องเต้ทุซั้งฝ้า หลี่เซอเหลอเซอะบั้งอ้อก่า

ความหมาย

นกหัวขวานร้องคู่กัน แต่พอบินไปที่ไหนก็บินเข้าไม้ทันเวลา

15. เพลงทึยมี้ง

ต้องผ้ออ้ง ทึยมี้ง เมียบ่า อั้งก่านู เหยยยั้งเหลื่อหลั่ง

ความหมาย

ผ่ากินแตงไทย แตกกินไม่ลงเพราะคิดถึงน้อง

16. เพลงเสอะฮู

มาเหยอณา โปंनाเก้ไคล่ มาสะถองเหยอบายูได้

ความหมาย

คนรักที่แต่งงานกัน เมื่อยามแยกจากกันก็คิดถึง

17. เพลงกระทงทอง

เหลอบั๊ยไค้งสะยะเถิงไถ้ว เหลอเกี้ยะอี้ยเหยยบัว้วเหลอจ้อง

ความหมาย

เปรียบสาวเหมือนกระทงทอง หนุ่มอยากจะไปจับแต่ก็ไม่กล้า เพราะกลัววาสนาไม่ถึง

18. เพลงอะพ็ยแนคะนาพ้องเค็ง

อะพ็ยแนคะนาพ้องเค็งเวเหลอบ้าสะเม้ยเหลอ หลี่หล่าเบ็งเอะผึ่งเป้ยกาหลั่งผ่องดูชา
เมยหว่า ไทมานีนเหน่อพายุเก้เป้ยเก้ซา ฉ่อยท่ว้ย พูพั้งมี้งเก้ยูเก้วโหล้วดู ใจเหยยเยยโย้วเปอะหล่าแลผะ
ลาดูข่าก่องเซยเขวย เกอ์นังก่าคูเซอะโล้วเปอนางนวยเหนยบาศี้ยควอเกอบ่าชี้ย หยูยนิยเออะตีบพุ
ซาก่าบ้ำไถ่บาคว่าพุคว่า วั่นั้งเหลอคี้ยมีคี้ยนำมอกลงก่องชี้ยเควก้า นางเคอะนางไจ่ทางอ้งย้าไปวกู
เหลอเม้ยละก่า ไถ่บ่าทั้งเออะมุเจอะกว่าบาหลี่เฉอผองมูก้า มูไคล่ทั้งเออะลูงเหลอฉะหลี่เกอะตาเซ้อะ
พุก้า

ความหมาย

เจ้าเมืองจับยักษ์ ใช้ลูกสาวเป็นเหยื่อล่อ เมื่อยักษ์มาถึงก็ถูกจับจึงรู้ว่าเป็นกับดัก ลูกสาวเจ้าเมืองจึงไปขโมยลูกสะบ้าที่เจ้าเมือง เพื่อใช้เป็นกัญญาเข้ามาช่วยเหลี่ยักษ์ พอเที่ยงคืนยามมาตรวจดูพบว่ายักษ์หนีไปแล้ว จึงสืบหาคนที่ปล่อยยักษ์เพื่อนำมาตัดคอ ทหารเวรจึงสืบหาคนปล่อยยักษ์ เป็นเวลา 7 วัน จึงรู้ว่าเป็นลูกสาวเจ้าเมือง ทำให้แม่เมืองจึงขอให้ไว้ชีวิต จากนั้นลูกสาวจึงไปกราบลาแม่เมืองและพ่อเมืองเพื่อออกเดินทางออกจากเมืองไป

19. เพลงกิลา

กิลาได้เลอเซอะไอ้ เหยอะของควั่วเตยละเว้โบ

ความหมาย

เดินทางไปในเมือง คงจะตามทันเวลา

20. เพลงอั้งหมี่หมองเหลอณาไถ่เหล็ง

มู้อั้งซองพูเหยอะเหยียงเหลอะนังนอเออะพูไค่เล่เซ็งพูเหลอเออะสะซ่องละเล็งอั้งหมี่หมองเหลอณาไถ่เหล็ง

ความหมาย

มีลูกคนหนึ่งพ่อแม่สอนให้ทำความดี พอโตขึ้นพ่อแม่พูดก็ไม่ฟัง เปรียบเสมือนสมัยก่อนให้กินข้าวอย่าง โทมาก็ลืมเสียหมด

ภาพที่ 152 คู่มือดนตรีกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี

กิจกรรมจัดทำคู่มือดนตรีกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีดำเนินการแล้ว ผู้วิจัยและปราชญ์ชุมชนด้านดนตรีกะเหรี่ยง ได้นำคู่มือดนตรีกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีมอบให้ 2 หมู่บ้านในตำบลบ้านบึง อำเภอบ้านคา จังหวัดราชบุรี ได้แก่ หมู่บ้านโป่งกระทิงบน และหมู่บ้านโป่งกระทิงล่าง เนื่องจากเป็นชุมชนที่มีปราชญ์ด้านดนตรีกะเหรี่ยงอยู่ในหมู่บ้านนี้เป็นจำนวนมาก อีกทั้งมีวงดนตรีกะเหรี่ยงที่ยังมีการสอนแบบปากต่อปาก หรือที่เรียกว่า มุขปาละ แต่ไม่มีเนื้อเพลงที่เป็นลายลักษณ์อักษรให้ผู้เรียนได้อ่านหรือท่องจำ ซึ่งทำให้ผู้เรียนนั้นมีความรู้สึกว่าการร้องเพลงกะเหรี่ยงนั้นมีความยากและท้อใจไม่มาฝึกฝนอีก ทำให้คนร้องเพลงกะเหรี่ยงเริ่มมีน้อยลงจากเดิม นายบุญมี พอชู นักดนตรีกะเหรี่ยงอำเภอบ้านคากล่าวว่า

“เดี๋ยวนี้ไม่ค่อยมีคนมาฝึกร้องแล้ว เพราะว่าคนพูดภาษากะเหรี่ยงกันไม่ค่อยได้ พอสอนให้ร้องไปแล้วก็จำกันไม่ได้ สิมเนื้อร้องกันหมด คนที่จะมาฝึกร้องฝึกรำกะเหรี่ยงกับฟุ้งไม่ค่อยมีแล้ว” (สัมภาษณ์ บุญมี พอชู, ปราชญ์ดนตรีกะเหรี่ยง, 16 พฤศจิกายน 2562)

หลังจากที่มอบคู่มือดนตรีกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีให้แก่กลุ่มนักดนตรีกะเหรี่ยงหมู่บ้านโป่งกระทิงบนและหมู่บ้านโป่งกระทิงล่างในตำบลบ้านบึงเป็นระยะเวลา 30 วัน จากนั้นผู้วิจัยและปราชญ์ด้านดนตรีกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีได้ร่วมกันติดตามและประเมินผลความสำเร็จและการใช้ประโยชน์ของคู่มือดนตรีกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี โดยใช้กระบวนการสนทนากลุ่มเพื่อจัดแสดงผลงานด้านดนตรีกะเหรี่ยงในวันที่ 31 ธันวาคม พ.ศ. 2562 ซึ่งเป็นเทศกาลวันปีใหม่ โดยได้มีการจัดแสดงดนตรีกะเหรี่ยงขึ้น ณ องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านบึง ทั้งนี้การแสดงดนตรีกะเหรี่ยงที่แสดงนั้นคือกลุ่มนักแสดงที่ฝึกหัดร้องจากปราชญ์ชุมชนไป พร้อม ๆ กับการนำคู่มือดนตรีกะเหรี่ยงไปฝึกร้องจนทำให้สามารถร้องเพลงกะเหรี่ยงได้อย่างชัดเจนและถูกต้อง ทำให้เกิดเป็นความสามารถพิเศษให้แก่ตัวนักแสดงในชุมชนกะเหรี่ยง จากนั้นผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์กลุ่มนักแสดงที่ได้เรียนรู้การร้องเพลงกะเหรี่ยงจากคู่มือดนตรีกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีเกี่ยวกับการฝึกร้องจากคู่มือดนตรีกะเหรี่ยงซึ่งนักแสดงได้กล่าวว่า

“คู่มือดนตรีกะเหรี่ยงทำให้เรียนรู้การร้องเพลงกะเหรี่ยงได้ง่ายขึ้น มีเนื้อหาที่เข้าใจง่าย ภาพสวย ทำให้อยากร้องเพลงได้เก่งเหมือนกับฟุ้งกับพี่ๆ เพื่อที่จะรักษาเพลงกะเหรี่ยงไม่ให้หายไป” (สัมภาษณ์ ดวงใจ บุญประเสริฐ, นักแสดงดนตรีกะเหรี่ยง, 31 ธันวาคม 2562)

ภาพที่ 153 การแสดงดนตรีกะเหรี่ยงในวันปีใหม่

ในการสร้างคู่มือดนตรีกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีนั้น นับเป็นการร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมเขียน และร่วมประเมินติดตามผลของปราชญ์ชุมชนด้านดนตรีกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี จนทำให้เกิดคู่มือดนตรีกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีที่มีความสมบูรณ์ในด้านองค์ความรู้ของดนตรีกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีที่ถูกต้องและเหมาะสมต่อการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชน ตลอดจนบุคคลที่สนใจทั่วไปได้เป็นอย่างดี

2.2 กิจกรรมจัดทำคู่มือสมุนไพรกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี

กิจกรรมจัดทำคู่มือสมุนไพรกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี ผู้วิจัยได้ทำการสนทนากลุ่มร่วมกับปราชญ์ด้านสมุนไพรในชุมชนกะเหรี่ยง ซึ่งเป็นผู้ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญในด้านการปรุงยารักษาอาการต่าง ๆ ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน โดยเป็นการรักษาที่ไม่ต้องพึ่งพาแผนปัจจุบัน นับว่าเป็นการรักษาโรคเบื้องต้นที่มีอาการไม่รุนแรงเกินความสามารถของหมอชาวกะเหรี่ยง โดยมีความร่วมมือจากคนในชุมชน กะเหรี่ยงในการศึกษาด้านสมุนไพรกะเหรี่ยงจำนวน 7 คน ซึ่งประกอบด้วยปราชญ์ชุมชนด้านสมุนไพร จำนวน 2 คน และสมาชิกในชุมชนที่สนใจด้านสมุนไพร จำนวน 5 คน มาร่วมคิด ร่วมวิเคราะห์ ร่วมจัดทำ และร่วม ประเมินผลกิจกรรมจัดทำคู่มือสมุนไพรกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี โดยทุกกระบวนการของการจัดสร้างคู่มือสมุนไพร กะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีนั้น จะต้องเป็นผู้รู้และผู้เชี่ยวชาญด้านสมุนไพรกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีร่วมดำเนินงานทุก ขั้นตอน ซึ่งมีกระบวนการดำเนินงาน ดังนี้

วันที่ 23 ตุลาคม พ.ศ. 2562 ร่วมกันระดมความคิด และวางแผนการลงพื้นที่สำรวจสมุนไพรในชุมชนกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี ณ หมู่บ้านโป่งกระทิงบน ตำบลบ้านบึง อำเภอบ้านคา จังหวัด ราชบุรี

วันที่ 26-27 ตุลาคม พ.ศ. 2562 ร่วมกันลงพื้นที่สำรวจสมุนไพรกะเหรี่ยงในพื้นที่อำเภอบ้านคา โดยทำการสำรวจสมุนไพร ณ ยอดเขาบางกะม่า และสมุนไพรที่พบบนพื้นราบในชุมชนกะเหรี่ยง อำเภอบ้านคา

วันที่ 2 พฤศจิกายน พ.ศ. 2562 ร่วมกันรวบรวมข้อมูล และวิเคราะห์ข้อมูลด้านสมุนไพรตลอดจนออกแบบการสร้างคู่มือสมุนไพรกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี ณ หมู่บ้านโป่งกระทิงบน ตำบลบ้านบึง อำเภอบ้านคา จังหวัดราชบุรี

วันที่ 19 พฤศจิกายน พ.ศ. 2562 จัดแสดงข้อมูลสมุนไพรจำนวน 10 ชนิดที่ชาวกะเหรี่ยงใช้ในการรักษาโรคมาแต่บรรพบุรุษและหาพบได้เฉพาะในป่าลึกในชุมชน ซึ่งจัดแสดงในแหล่งเรียนรู้วัฒนธรรม กะเหรี่ยง ตำบลบ้านบึง อำเภอบ้านคา จังหวัดราชบุรี

วันที่ 20 พฤศจิกายน พ.ศ. 2562 ร่วมกันนำข้อมูลสมุนไพรกะเหรี่ยงให้ปราชญ์ด้านสมุนไพร กะเหรี่ยงตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล และแก้ไขข้อมูล ณ หมู่บ้านโป่งกระทิงบน ตำบลบ้านบึง อำเภอบ้านคา จังหวัดราชบุรี

วันที่ 21 พฤศจิกายน พ.ศ. 2562 นำข้อมูลให้ปราชญ์ด้านสมุนไพรกะเหรี่ยงตรวจสอบความถูกต้องของคู่มือสมุนไพรกะเหรี่ยง และนำไปใช้งานในหน่วยงานภาครัฐ 4 หน่วยงาน ได้แก่ ที่ว่าการอำเภอบ้านคา องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านคา องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านบึง และองค์การบริหารส่วนตำบลหนองพันจันทร์

ภาพที่ 154 การสนทนากลุ่มวางแผนการดำเนินงานจัดทำคู่มือสมุนไพรกะเหรี่ยง

เมื่อมีการสนทนากลุ่มวางแผนการดำเนินงานจัดทำคู่มือสมุนไพรกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี แล้ว ผู้วิจัย ปราชญ์ชุมชนด้านสมุนไพร และสมาชิกในชุมชนที่สนใจด้านสมุนไพร ได้ทำการลงพื้นที่สำรวจ สมุนไพรกะเหรี่ยงในพื้นที่ต่าง ๆ ของชุมชน เพื่อรวบรวมสมุนไพรและจัดทำข้อมูลด้านสมุนไพรกะเหรี่ยง จังหวัดราชบุรี

ภาพที่ 155 การลงพื้นที่สำรวจหาสมุนไพรในชุมชนกะเหรี่ยง

เมื่อผู้วิจัย และผู้ร่วมวิจัยด้านสมุนไพรกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีได้ลงพื้นที่สำรวจและรวบรวม ข้อมูลด้านสมุนไพรกะเหรี่ยงแล้ว จึงได้ร่วมกันนำข้อมูลด้านสมุนไพรมาวิเคราะห์เพื่อนำมาจัดทำคู่มือสมุนไพรกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี โดยแบ่งการวิเคราะห์เป็น 4 ด้าน ได้แก่ ชื่อสมุนไพร ส่วนที่นำมาทำเป็นยา วิธีการทำยา และสรรพคุณของยาที่ใช้รักษาโรคต่าง ๆ ทั้งโรคภายในร่างกาย และโรคภายนอกร่างกาย ทั้งนี้สมุนไพรกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี ได้ถูกรวบรวมไว้ในคู่มือทั้งหมด 35 ชนิด ซึ่งเป็นสมุนไพรที่พบได้ในท้องถิ่น และเริ่มไม่มีคนกะเหรี่ยงในชุมชนรู้จักมากนัก ดังคำกล่าวของนายวัลลภ กาบพุก หมอยาพื้นบ้านชาวกะเหรี่ยง ที่ว่า

“สมุนไพรพวกนี้ที่จริงก็มีอยู่ทั่วไปนั่นแหละ ที่ไหนที่ไหนก็มี แต่ที่เราต้องรวบรวมพวกนี้ไว้เพราะว่า ลูกหลานเรารุ่นหลังนี้ไม่มีใครรู้แล้วว่าสมุนไพรมีอะไรบ้าง เป็นไข้ เจ็บคอก็วิ่งไปหาหมออย่างเดียว เสียเงินเสียทองเยอะแยะ ถ้าเรารวบรวมสมุนไพรพวกนี้ไว้ได้ในอนาคตความรู้สมุนไพรในป่าเหล่านี้จะได้ไม่ตายไปพร้อมๆ” (สัมภาษณ์ วัลลภ กาบพุก, หมอยาพื้นบ้านชาวกะเหรี่ยงอำเภอบ้านคา, 27 ตุลาคม 2562)

ดังนั้นการรวบรวมสมุนไพรกะเหรี่ยงในครั้งนี้ นับเป็นการรวบรวมความรู้ในด้านสมุนไพรกะเหรี่ยงเป็นครั้งแรก ซึ่งสมุนไพรกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีที่ได้ถูกรวบรวมไว้ในคู่มือสมุนไพรกะเหรี่ยงนั้นมีรายละเอียด ดังนี้

ตารางที่ 4 สมุนไพรกระเหรียงจังหวัดราชบุรี

สมุนไพร	ส่วนที่ใช้ทำยา	วิธีการทำยา	สรรพคุณ
บอระเพ็ด	เถาหรือลำต้นสด	กินสดหรือนำมาหั่นตากแดดให้แห้งแล้วชงกับน้ำร้อน	ช่วยระงับอาการร้อนในร่างกาย ช่วยรักษาอาการไข้ทุกชนิด ช่วยในด้านการเจริญอาหาร
ใบบัวบก	ใบสดและต้นสด	กินสด	รักษาอาการเมื่อยล้าอ่อนเพลีย รักษาอาการร้อนใน
ปลาไหลเผือก	รากแห้ง	นำมาต้มกับน้ำ	รักษาอาการไข้ทุกชนิด
ผักบุ้ง	เถาสดและใบสด	นำมาตำแล้วพอกที่โดนพิษ หรือนำมาต้มอาบตามร่างกาย	รักษาพิษจากแมงกระพรุนไฟ รักษาพิษจากลมเพลมพัด รักษาอาการคันตามผิวหนัง
สมุนไพรเพกา	เมล็ด	นำเมล็ดมากิน	รักษาอาการไข้ ขับเสมหะ รักษาอาการท้องผูก
พญาขอ	ใบ	นำมาตำแล้วพอกที่บาดแผล	รักษาอาการอักเสบเฉพาะที่ (บวมแดง ปวดร้อน แต่ไม่มีไข้จากแมลงที่มีพิษต่อย)
พลู	ใบสด	นำมากิน และนำมาพอกตามบาดแผล	ใช้รักษาเป็นยาฆ่าเชื้อโรค รักษาอาการท้องอืด
ไพล	เหง้าแก่จัด	นำมากินสด หรือนำมาตำพอกบาดแผล	รักษาอาการฟกช้ำ บวม เคล็ดยอกรักษาอาการท้องเดิน ขับฤดูประจำเดือน
ผักทอง	เมล็ดผักทองแก่	นำมาปรุงอาหาร	รักษาอาการปัสสาวะติดขัด ใช้เป็นยาขับพยาธิตัวตืดในร่างกาย
ฟ้าทะลายโจร	ใบ	นำมากินสด หรือต้มกับน้ำสำหรับดื่ม	รักษาอาการคออักเสบ เจ็บคอ
มะเกลือ	ผลดิบสด	นำมากินสด	ใช้เป็นยาถ่ายพยาธิตัวตืด และพยาธิไส้เดือนตัวกลมในร่างกาย

ตารางที่ 4 สมุนไพรกระเหรียงจังหวัดราชบุรี (ต่อ)

สมุนไพร	ส่วนที่ใช้ทำยา	วิธีการทำยา	สรรพคุณ
มะขาม	เนื้อเมล็ดแก่ มะขาม เนื้อฝักแก่	นำมาคั่วแล้วกิน	เนื้อเมล็ดมะขามใช้ขับพยาธิใน ร่างกายและใช้เป็นยารักษา อาการเจ็บคอ ขับเสมหะ
มะขามแขก	ฝักแห้ง และ ใบ แห้ง	นำมาบดเป็นผง หรือ นำมาต้มน้ำดื่ม	รักษาอาการท้องผูก
มะขามดีควาย	ผลแก่	นำมาบดพอกตามจุดที่มี ปัญหาบนร่างกาย	รักษาอาการคันจากเชื้อรา รักษาอาการไข้พิษ
มะนาว	น้ำ และ เปลือก	กินสด หรือผสมน้ำร้อน	รักษาอาการท้องอืด ท้องเฟ้อ
มะพร้าว	น้ำมะพร้าว	ดื่มสด	รักษาแผลสด รักษาอาการปวดเมื่อยตามเส้น
มะหาด	แก่น	ตากแห้งแล้วนำมาต้ม รวมกับน้ำสำหรับดื่ม	รักษาอาการกระษัย รักษาอาการเส้นเอ็นพิการ รักษาอาการพยาธิในท้อง
มะแว้งต้น	ผลแก่สด	กินสด	รักษาอาการไอและเป็นยาช่วย แก้อาการมีเสมหะ
ขี้เหล็ก	ใบ	ต้มหรือปรุงอาหาร รับประทาน	รักษาโรคเบาหวาน
สมุนไพรขย	ผลดิบ หรือ กำลังห้ามผลสด	กินสด	รักษาอาการอาเจียน ช่วยขับ ลม
ย่านาง	รากแห้ง	นำมาต้มน้ำกับน้ำเพื่อใช้ สำหรับดื่ม	รักษาอาการไข้ทุกชนิด
เร่ว	เมล็ดใน	กินสด	รักษาอาการท้องอืดคลื่นไส้ อาเจียน

ตารางที่ 4 สมุนไพรกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี (ต่อ)

สมุนไพร	ส่วนที่ใช้ทำยา	วิธีการทำยา	สรรพคุณ
เล็บมือนาง	เมล็ด	นำเมล็ดเล็บมือนาง 2-3 เมล็ด หรือหนักประมาณ 5-6 กรัม และสำหรับ ผู้ใหญ่ใช้ประมาณ 5-7 เมล็ด หรือหนักประมาณ 10-15 กรัม ทบพอแตก ต้มในน้ำแล้วกรองเอาน้ำดื่ม	ช่วยขับพยาธิไส้เดือนใน ร่างกาย
ว่านหางจระเข้	ใบ	ใช้ทาบริเวณต่าง ๆ บน ร่างกาย	รักษาโรคผิวหนังบนร่างกาย
ขมิ้นชัน	เหง้า	บดเป็นผงปั้นเป็น ลูกกลอนรับประทานต้มน้ำดื่ม	รักษาโรคกระเพาะอาหาร
ชุมเห็ดเทศ	ใบ	ตำผสมเหล้าขาวมา บริเวณที่มีอาการ	รักษาโรคกลากเกลื้อน
สวาด	ใบ, ราก	ต้มน้ำดื่ม	ช่วยในการขับพยาธิตัวกลม
คำไทย	ดอก	ต้มน้ำดื่ม	ช่วยในการขับโลหิตในร่างกาย
มะหาด	ราก	ต้มน้ำดื่ม	รักษาโรคผิวหนัง
มะดีคำควาย	ผล	ตำ ทาบริเวณที่เกิดอาการ	รักษาโรคชันนะตุ
เปราะ	ใบ	รับประทานใบสด	รักษาอาการไอและเจ็บคอ
โปรงฟ้า	ใบ	ขยี้ทาที่แผลสด	ใช้เป็นยาฆ่าเชื้อโรค
ชิง	เหง้า	ต้มน้ำดื่ม	รักษาอาการท้องอืด ท้องเฟ้อ แน่น จุกเสียด
หญ้าหนวดแมว	ทั้งต้น	ต้มน้ำดื่ม	รักษาโรคผิวหนังขนาดเล็ก
ใบขี้ไก่	ใบ	ผสมปูนกินหมากทา บริเวณที่เกิดอาการ	รักษาบาดแผลไม่รุนแรง
ม้ากระทืบโรง	ราก, เถา	ต้มน้ำดื่ม	ใช้เป็นยาบำรุงกำลัง

เมื่อจัดทำคู่มือสมุนไพรกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีเสร็จเรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัย และผู้ร่วมวิจัยด้านสมุนไพรกะเหรี่ยงได้นำคู่มือสมุนไพรกะเหรี่ยงมอบให้แก่ ที่ว่าการอำเภอบ้านคา องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านคา องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านบึง และองค์การบริหารส่วนตำบลหนองพันจันทร์ เพื่อนำไปใช้ประโยชน์ในด้านการเป็นความรู้พื้นฐานด้านสมุนไพรกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีต่อไป

ภาพที่ 156 คู่มือสมุนไพรกะเหรี่ยง

ผู้วิจัย ปราชญ์ชุมชนด้านสมุนไพรกะเหรี่ยง และผู้ร่วมวิจัยในกิจกรรมจัดทำคู่มือสมุนไพรกะเหรี่ยงได้ทำการติดตามผลและร่วมประเมินผลการจัดสร้างคู่มือสมุนไพรกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี โดยการสนทนากลุ่มและสัมภาษณ์บุคลากรในหน่วยงานที่ได้นำคู่มือสมุนไพรไปใช้ประโยชน์ ทั้ง 4 หน่วยงาน หลังจากที่มีมอบคู่มือสมุนไพรกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีให้แก่หน่วยงานต่าง ๆ เป็นที่เรียบร้อยในระยะเวลา 30 วัน ซึ่งผลการดำเนินการติดตามพบว่า มีประชาชนที่มาติดต่อราชการ และบุคคลในหน่วยงานให้ความสนใจและอ่านคู่มือสมุนไพรกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี วันละ 2-5 คน ซึ่งดูจากการลงชื่อใช้งานคู่มือสมุนไพรกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี จากนั้นได้ทำการติดตามผลไปยังผู้ใช้งานคู่มือสมุนไพรไปใช้ประโยชน์ โดยทำการสัมภาษณ์นางแสง ทงมี ชาวกะเหรี่ยงหมู่บ้านลำพระ ตำบลบ้านคา อำเภอบ้านคา จังหวัดราชบุรี ซึ่งได้นำความรู้จากคู่มือสมุนไพรไปทดลองใช้และได้ผลจริงในการรักษาโรค ทั้งนี้ผลการสัมภาษณ์ผู้ใช้งานคู่มือสมุนไพรกะเหรี่ยงกล่าวว่า

“วันก่อนไปติดต่อเรื่องที่ดินที่ อบต. เห็นหนังสือเล่มนี้เลยให้ลูกหยิบมาอ่านให้ฟัง เห็นมีสมุนไพรเยอะดี แต่ป่าอ่านไม่ออกหรอก คุณแต่รูปเอา นี่เมื่ออาทิตย์ที่แล้วลูกชายเป็นไข้ มันไปเตะฟุตบอลกับเพื่อนมาเห็นบ้านฟุ้งเหี้ยม (ฟุ้งเหี้ยม แปลว่า ตาเหี้ยม) มีต้นฟ้าทลายโจร เลยไปขอเขามาต้มให้ลูกกินดูหม้อหนึ่ง พอเข้ามาอาการมันก็ดีขึ้น ก็ใช้ได้ผลโดยไม่ต้องกินยาหมอ” (สัมภาษณ์ แสง ทองมี, ชาวกะเหรี่ยงตำบลบ้านคา, 28 ธันวาคม 2562)

ภาพที่ 157 การติดตามผลการใช้คู่มือสมุนไพรกะเหรี่ยง

เมื่อมีชาวกะเหรี่ยงในชุมชนได้ใช้ประโยชน์จากคู่มือสมุนไพรกะเหรี่ยงแล้วนั้น คณะผู้จัดทำคู่มือกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี ได้นำมาร่วมสนทนากลุ่มถึงความสำเร็จและสิ่งที่ต้องแก้ไข พัฒนาในการจัดทำคู่มือสมุนไพรในอนาคต เพื่อให้เข้าถึงชาวกะเหรี่ยงทุกกลุ่ม เช่น การอธิบาย การนำสมุนไพรไปใช้งานมากกว่าการอธิบายด้วยภาษาเขียน เนื่องจากชาวกะเหรี่ยงที่มีอายุตั้งแต่ 50 ปีขึ้นไปไม่สามารถอ่านภาษาไทยได้ หากปรับคู่มือให้เป็นภาพชาวกะเหรี่ยงที่ไม่สามารถอ่านภาษาไทยได้จะเข้าใจได้ง่ายขึ้น เป็นต้น

จากกิจกรรมจัดทำคู่มือสมุนไพรกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีในครั้งนี้ ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัย กิจกรรมจัดทำคู่มือสมุนไพรกะเหรี่ยงได้ร่วมกันสรุปผลการสร้างคู่มือสมุนไพรกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี ว่า คู่มือเล่มนี้มีประโยชน์และชาวกะเหรี่ยงในชุมชนสามารถนำเอาความรู้ไปใช้งานได้จริงตาม วัตถุประสงค์ของการสร้างคู่มือสมุนไพรกะเหรี่ยง ถึงแม้ว่าคู่มือสมุนไพรกะเหรี่ยงจะยังไม่เป็นที่ แพร่หลายในชุมชน หากแต่บุคคลที่มาติดต่อราชการกับหน่วยงานภาครัฐในชุมชน ได้มีโอกาสอ่าน และนำไปใช้ประโยชน์ แม้ผู้นำเอาความรู้ไปใช้ประโยชน์เพียงคนเดียวก็นับว่าประสบความสำเร็จตาม วัตถุประสงค์ที่ได้วางไว้ และอนาคตจะต้องมีการพัฒนาการสร้างคู่มือสมุนไพรกะเหรี่ยง และขยายผล ไปพื้นที่ต่าง ๆ ของชุมชนกะเหรี่ยงให้มากยิ่งขึ้น

2.3 กิจกรรมจัดทำคู่มือภาษากะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี

กิจกรรมจัดทำคู่มือภาษากะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี ผู้วิจัยได้ทำการสนทนากลุ่มร่วมกับกลุ่มแกน นำชุมชนชาวกะเหรี่ยงที่สามารถพูดภาษากะเหรี่ยงและภาษาไทยได้อย่างชัดเจน โดยมีกลุ่มชาวกะเหรี่ยงที่ อาสาสมัครจัดทำคู่มือภาษากะเหรี่ยงจำนวน 7 คน ประกอบไปด้วย ปราชญ์ชุมชนด้านภาษาถิ่น จำนวน 3 คน และสมาชิกอาสาสมัครในชุมชนกะเหรี่ยง จำนวน 4 คน ซึ่งได้มีการบวนการดำเนินงานจัดทำคู่มือภาษา กะเหรี่ยง จังหวัดราชบุรี ดังนี้

วันที่ 19 ตุลาคม พ.ศ. 2562 ร่วมกันคิดและวางแผนการจัดทำคู่มือภาษากะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี ณ หมู่บ้านบ้านบึงเหนือ ตำบลบ้านบึง อำเภอบ้านคา จังหวัดราชบุรี

วันที่ 26 ตุลาคม พ.ศ. 2562 ร่วมกันรวบรวมคำศัพท์ภาษากะเหรี่ยง และจัดทำคู่มือภาษากะเหรี่ยง จังหวัดราชบุรี ณ หมู่บ้านบ้านบึงเหนือ ตำบลบ้านบึง อำเภอบ้านคา จังหวัดราชบุรี

วันที่ 28 ตุลาคม พ.ศ. 2562 นำคู่มือภาษากะเหรี่ยงให้ผู้เชี่ยวชาญด้านภาษากะเหรี่ยงในชุมชนตรวจสอบความถูกต้อง หากมีข้อผิดพลาดจะได้ดำเนินการแก้ไข

วันที่ 5 พฤศจิกายน พ.ศ. 2562 จัดทำคู่มือภาษากะเหรี่ยงเพื่อนำไปสู่การใช้ประโยชน์ในชุมชนต่อไป

ภาพที่ 158 การสนทนากลุ่มรวบรวมคำศัพท์กะเหรี่ยง จังหวัดราชบุรี

จากกระบวนการสนทนากลุ่มร่วมกับชาวกะเหรี่ยงในชุมชนที่มีความเชี่ยวชาญในด้านภาษากะเหรี่ยงและทีมอาสาสมัครจัดทำคู่มือภาษากะเหรี่ยง จังหวัดราชบุรีนั้น ได้มีการร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมสร้างคู่มือ และร่วมติดตามประเมินผลการใช้คู่มือ

ภาพที่ 159 การรวมกลุ่มจัดทำคู่มือภาษากะเหรี่ยง

ในการจัดทำคู่มือภาษากะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีนั้น ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยด้านภาษา
กะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีได้ร่วมกันรวบรวมคำศัพท์และจัดหมวดหมู่คำศัพท์ โดยคำศัพท์ได้ถูกรวบรวม
ไว้ทั้งหมด 105 คำ ซึ่งแบ่งเป็นหมวดหมู่ตามคำศัพท์ภาษากะเหรี่ยงได้ทั้งหมด 6 หมวด คือ
หมวดเครือญาติ หมวดสัตว์ หมวดตัวเลข หมวดผัก ผลไม้ หมวดร่างกาย และหมวดเครื่องแต่งกาย
ซึ่งสามารถจำแนกคำศัพท์ต่าง ๆ ได้ดังนี้

1. หมวดเครือญาติ

คำศัพท์ภาษากะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีในหมวดเครือญาติ ได้ถูกรวบรวมไว้ทั้งหมด 17 คำ ดังนี้

ตารางที่ 5 คำศัพท์ภาษากะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี: หมวดเครือญาติ

หมวดเครือญาติ	
คำศัพท์	ภาษากะเหรี่ยง
พ่อ	พอ่อง
แม่	มู่อง
ปู่/ตา	ฟุง
ย่า/ยาย	ฟี้ย
ลุง	หม่วงโจ้ว
ป้า	งามิ่ง
น้ำ	ก้ำบี้ย
อา	ก้ำบี้ย

ตารางที่ 5 คำศัพท์ภาษากะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี: หมวดเครือญาติ (ต่อ)

หมวดเครือญาติ	
คำศัพท์	ภาษากะเหรี่ยง
หลาน	ลี่ยคว่า/ลี่ยมิ่ง
ลูกเขย	มะ
ลูกสะใภ้	เต้
ลูกสาว	พุมิ่งหน่อง
ลูกชาย	พูคว่า
น้องสาว	มิ่งดาบ้อ
พี่สาว	เวมิ่ง
พี่ชาย	เวคว่า
น้องชาย	พึ่งคว่า

2. หมวดสัตว์

คำศัพท์ภาษากะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีหมวดสัตว์ ได้ถูกรวบรวมไว้ทั้งหมด 24 คำ ดังนี้

ตารางที่ 6 คำศัพท์ภาษากะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี: หมวดสัตว์

หมวดสัตว์	
คำศัพท์	ภาษากะเหรี่ยง
หมู	ทู้
หมา	ทุย
แมว	มีโหย่ว
ไก่	ซัง
ช้าง	กะซัง
กระรอก	ลี่ย
นก	ทู
กระแต	ลี่ยลอง
ตุ๊กแก	ตุ๊กตุ่
จิ้งจก	ตันไถ
ยุง	จัจจ้อง

ตารางที่ 6 คำศัพท์ภาษากะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี: หมวดสัตว์ (ต่อ)

หมวดสัตว์	
คำศัพท์	ภาษากะเหรี่ยง
ผีเสื้อ	จิก่องป๋อย
แมลงปอ	ลั้งที
ปลา	ยา
กิ้ง	สะตัง
ปู	ชเว
หอย	ครู่ว
ตะกวด	คิก
กิ้งก่า	คัย
หนอน	ชิมิน
อึ่ง	ดี
กบ	ดี
เขียด	ดีกะแอ
คางคก	ดีชรู้ง

3. หมวดตัวเลข

คำศัพท์ภาษากะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีหมวดตัวเลข ได้ถูกรวบรวมไว้ในคู่มือจำนวน

22 คำ ดังนี้

ตารางที่ 7 คำศัพท์ภาษากะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี: หมวดตัวเลข

หมวดตัวเลข	
คำศัพท์	ภาษากะเหรี่ยง
1	ละบะ
2	หนึ่ง
3	สิ่ง
4	สี่
5	เย
6	ชุง

ตารางที่ 7 คำศัพท์ภาษากะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี: หมวดตัวเลข (ต่อ)

หมวดตัวเลข	
คำศัพท์	ภาษากะเหรี่ยง
7	หน่วย
8	คู่ว
9	ชุย
10	ละซิง
20	หนึ่งซิง
30	สิ่งซิง
40	สี่ซิง
50	เยซิง
60	ชุงซิง
70	หน่วยซิง
80	คู่วซิง
90	ชุยซิง
100	ละยา
1,000	ละทออง
10,000	ละล
100,000	ละบุพาคู

4. หมวดผัก ผลไม้

คำศัพท์ภาษากะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีหมวดผัก ผลไม้ ได้ถูกรวบรวมไว้ในคู่มือจำนวน 18 คำ ดังนี้

ตารางที่ 8 คำศัพท์ภาษากะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี: หมวดผัก ผลไม้

หมวดผัก ผลไม้	
คำศัพท์	ภาษากะเหรี่ยง
ผักบั้ง	ผักบั้ง
หน่อไม้	บั้ง
ยอดตำลึง	เกยเนยยู

ตารางที่ 8 คำศัพท์ภาษากะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี: หมวดผัก ผลไม้ (ต่อ)

หมวดผัก ผลไม้	
คำศัพท์	ภาษากะเหรี่ยง
มะเขือ	ย่างชะ
ฟักข้าว	ไปโคยุ
แตงกวา	ถึงคว่า
มะละกอ	อ่องถึงชะ
มะม่วง	ชู่วชะ
เงาะ	เงาะ
มะนาว	ปาน้องไก่
ชมพู	ชมพูชะ
แตงไทย	แตงไทยซา
ทุเรียน	ทุเรียนชะ
ฟักทอง	โล้วเคซา
มะกรูด	มะโกรกซา
ข้าวโพด	บึงเคซา
มัน	นิจ่าบัวทีย
มะขาม	มะคองซา

5. หมวดร่างกาย

คำศัพท์ภาษากะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีหมวดร่างกาย ได้ถูกรวบรวมไว้ในคู่มือจำนวน 15 คำ ดังนี้

ตารางที่ 9 คำศัพท์ภาษากะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี: หมวดร่างกาย

หมวดร่างกาย	
คำศัพท์	ภาษากะเหรี่ยง
ตา	มือชะคีย
คิ้ว	มีเม็ง
หู	นากูง
จมูก	หน้าฤ

ตารางที่ 9 คำศัพท์ภาษากะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี: หมวดร่างกาย (ต่อ)

หมวดร่างกาย	
คำศัพท์	ภาษากะเหรี่ยง
ปาก	นุเผิง
หน้าผาก	นินเทิงคู้
ฟัน	เมี
ลิ้น	หนุผลิ
คอ	คูป่อง
แขน	จู้ง
ขา	คั่ง
เล็บ	จู้งมีย
ก้น	ไค่ควง
นิ้ว	จู้งมีง
หัวเข่า	คั่งไค่คู้
ผม	คลูวซู่ง

6. หมวดเครื่องแต่งกาย

คำศัพท์ภาษากะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีหมวดเครื่องแต่งกาย ได้ถูกรวบรวมไว้ในคู่มือจำนวน 8 คำ ดังนี้

ตารางที่ 10 คำศัพท์ภาษากะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี: หมวดเครื่องแต่งกาย

หมวดเครื่องแต่งกาย	
คำศัพท์	ภาษากะเหรี่ยง
เสื่อ	จู้งซั่ง
เสื่อแขนสั้น	ฉิ่งซั่งฟิ่งจู้ง
เสื่อแขนยาว	ฉิ่งซั่งโพ่วจู้ง
กางเกงขาสั้น	ฟิ่งคั่ง
กางเกงขายาว	โพ่วคั่ง
ผ้าถุง	นีย
รองเท้ายาว	คั่งเผย
ผ้าชะม้า	ผ้าชะ

เมื่อจัดทำคู่มือภาษากะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีเสร็จสมบูรณ์แล้ว ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยด้านภาษากะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี ได้ร่วมกันหารือเกี่ยวกับการนำคู่มือไปใช้ประโยชน์ ซึ่งผลการระดมความคิดของชาวกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีได้มีข้อตกลงให้โรงเรียนบ้านพูนอนบน ตำบลบ้านบึง อำเภอบ้านคา จังหวัดราชบุรี เป็นโรงเรียนนำร่องในการนำคู่มือภาษากะเหรี่ยงใช้สอนเสริมทักษะการพูดภาษากะเหรี่ยงให้แก่เด็กนักเรียนในโรงเรียน เนื่องจากโรงเรียนบ้านพูนอนบน เป็นสถานศึกษาที่มีเด็กนักเรียนเป็นคนเชื้อสายกะเหรี่ยง 90 เปอร์เซ็นต์ของนักเรียนทั้งหมด อีกทั้งยังเป็นโรงเรียนที่มีเด็กนักเรียนที่มีเชื้อสายกะเหรี่ยงศึกษามากที่สุดในจำนวนสถานศึกษาที่สังกัดในเขตพื้นที่อำเภอบ้านคา จังหวัดราชบุรี ทั้งนี้ นายทรงชัย นครจันทร์ ผู้อำนวยการโรงเรียนพูนอนบน ได้ทำการรับคู่มือภาษากะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี เพื่อนำไปใช้สอนเสริมทักษะการพูดภาษากะเหรี่ยงให้กับเด็กนักเรียนในโรงเรียนควบคู่ไปกับการเรียนภาษาไทยในการเรียนการสอนในหลักสูตรที่กำหนดไว้ตามระเบียบรัฐ

ภาพที่ 160 คู่มือภาษากะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี

จากการที่ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านพูนอนบนได้รับคู่มือภาษากะเหรี่ยง จังหวัดราชบุรี มาเพื่อใช้เป็นสื่อการเรียนการสอนด้านภาษากะเหรี่ยง ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านพูนอนบนได้มอบให้กับครูในโรงเรียนเพื่อนำไปใช้สอนเสริมทักษะภาษากะเหรี่ยงให้แก่เด็กนักเรียนต่อไป ในการเรียนภาษากะเหรี่ยงนั้น ครูจะใช้เทคนิคและวิธีการเรียนรู้ภาษากะเหรี่ยงในรูปแบบต่าง ๆ ตามความเหมาะสม เช่น การจับกลุ่มเล่นเกมส่คำศัพท์ การสอบแบบถาม-ตอบ เป็นต้น ซึ่งครูได้นำคู่มือภาษากะเหรี่ยงไปใช้สอนในช่วงโม่งสุดท้ายในการเรียนแต่ละวันของนักเรียนโรงเรียนบ้านพูนอนบน

ในระยะเวลา 30 วัน ตั้งแต่วันที่ 21 พฤศจิกายน พ.ศ. 2562-19 ธันวาคม พ.ศ. 2562 โดยใน 1 สัปดาห์ นักเรียนจะได้เรียนภาษากะเหรี่ยงจากคู่มือกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี ซึ่งจะเรียนรู้คำศัพท์วันละคำ ทั้งหมด 5 วัน วันละ 10 นาที ในเวลา 15.20-15.30 น. ก่อนปล่อยนักเรียนเดินทางกลับบ้าน ทั้งนี้จะใช้คู่มือภาษากะเหรี่ยงเสริมทักษะด้านภาษากะเหรี่ยงในนักเรียนระดับชั้นอนุบาลไปจนถึงระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 รวมจำนวนนักเรียน 50 คน นักเรียนจะได้เรียนภาษากะเหรี่ยงจากคู่มือภาษากะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี จำนวน 20 ครั้ง

ภาพที่ 161 การสอนภาษากะเหรี่ยงให้แก่เด็กนักเรียนโรงเรียนบ้านพุบอนบน

ก่อนการนำคู่มือภาษากะเหรี่ยงไปใช้เสริมทักษะภาษากะเหรี่ยงให้แก่เด็กนักเรียนในโรงเรียนบ้านพุบอนบนนั้น ได้มีการทดสอบความรู้ภาษากะเหรี่ยงแก่นักเรียนในชั้นเรียน โดยกระบวนการถาม-ตอบ ซึ่งพบว่า นักเรียนในระดับชั้นอนุบาลจนถึงระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 50 คน ตั้งแต่อายุ 5-12 ปี ถึงแม้จะมีเชื้อสายกะเหรี่ยงแต่ไม่สามารถพูดกะเหรี่ยงหรือรู้คำศัพท์ภาษากะเหรี่ยงน้อยมาก ทั้งนี้ได้ทำการทดสอบความรู้ด้านภาษากะเหรี่ยงด้วยการถามคำศัพท์ภาษากะเหรี่ยงจำนวน 20 คำ มีนักเรียนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 2 คน ตอบภาษากะเหรี่ยงได้จำนวน 3 คำ

หลังจากนั้น ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยด้านภาษากะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีได้ทำการติดตามประเมินผลการใช้คู่มือภาษากะเหรี่ยงในวันที่ 21 ธันวาคม พ.ศ. 2562 ณ โรงเรียนบ้านพุบอนบน ตำบล บ้านบึง อำเภอบ้านคา จังหวัดราชบุรี โดยทดสอบความรู้ของเด็กนักเรียนด้วยวิธีการสนทนากลุ่ม ซึ่งใช้กระบวนการถาม-ตอบ คำศัพท์ต่าง ๆ ด้วยภาษากะเหรี่ยงดั้งเดิม ในจำนวนเด็ก 50 คน ซึ่งคละอายุตั้งแต่ 5-12 ปี ทั้งนี้คณะผู้จัดทำคู่มือภาษากะเหรี่ยงได้สอบถามคำศัพท์กะเหรี่ยงจำนวน 20 คำ นักเรียนสามารถตอบได้ทั้งหมด 20 คำ ทำให้เห็นว่าหลังจากที่นักเรียนได้เสริมทักษะการพูด

ภาษากะเหรี่ยงด้วยการนำคู่มือภาษากะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีเป็นสื่อการเรียนรู้ด้านภาษาแล้วนั้น ส่งผลให้นักเรียนโรงเรียนบ้านพุบอนบนมีความรู้เรื่องคำศัพท์ภาษากะเหรี่ยงเพิ่มมากขึ้นอย่างชัดเจน โดยเฉพาะกลุ่มนักเรียนที่สามารถเรียนรู้คำศัพท์กะเหรี่ยงได้ดีที่สุดคือ กลุ่มนักเรียนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 ช่วงอายุ 7-12 ปี และในช่วงระดับชั้นอนุบาลจนถึงระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 มีการเรียนรู้คำศัพท์ภาษากะเหรี่ยงได้จำนวนน้อยลงตามลำดับ

ภาพที่ 162 การสนทนากลุ่มทดสอบความรู้ด้านภาษากะเหรี่ยงโรงเรียนบ้านพุบอนบน

ผู้วิจัยและคณะจัดทำคู่มือภาษากะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีได้ร่วมกันประเมินผลการจัดทำคู่มือภาษากะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี โดยมีความคิดเห็นร่วมกันว่าการจัดทำคู่มือภาษากะเหรี่ยงนั้นประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่ได้วางไว้ ซึ่งสามารถเป็นเครื่องช่วยให้เด็กและเยาวชนในชุมชนกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีได้เรียนรู้ภาษากะเหรี่ยงได้เป็นอย่างดี และเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้ภาษากะเหรี่ยงดำรงอยู่ได้ในชุมชนกะเหรี่ยงสืบต่อไป

2.4 การสร้างแหล่งเรียนรู้วัฒนธรรมกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี

ในการสร้างแหล่งเรียนรู้วัฒนธรรมกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี เป็นการแหล่งเรียนรู้เพื่ออนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี โดยการนำวัฒนธรรมชุมชนมาสร้างเป็นแหล่งเรียนรู้ เพื่อให้มีสถานที่สำหรับการเรียนรู้วัฒนธรรมชุมชนที่มีความสอดคล้องกับความเป็นชาติพันธุ์ในชุมชน ซึ่งสามารถเรียนรู้วัฒนธรรมอันเป็นรากเหง้าของตนเองได้อย่างน่าสนใจ นับเป็นการเปิดโอกาสให้เกิดการศึกษาเรียนรู้อย่างรอบด้านนอกจากวิชาการที่ได้จากสถานศึกษาในระบบภาครัฐแล้ว ยังต้องมีการศึกษาวัฒนธรรมภายใต้บริบทสังคมรอบ ๆ ตัวเอง โดยแหล่งเรียนรู้วัฒนธรรมกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี มีเป้าหมายในการสร้างคือ การให้คนในชุมชนตลอดจนบุคคลที่สนใจได้เรียนรู้วัฒนธรรมและ

ภูมิปัญญาท้องถิ่นของคนกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีผ่านการเล่าประสบการณ์ หรือสื่อการเรียนรู้ต่าง ๆ ที่ได้นำมาจัดแสดงเป็นองค์ความรู้ไว้ในแหล่งเรียนรู้ ซึ่งเป็นการก่อให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกัน และเป็นการจัดการความรู้ในชุมชนให้เกิดเป็นระบบมากยิ่งขึ้น

แหล่งเรียนรู้วัฒนธรรมกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีที่เกิดจากการร่วมแรงร่วมใจสร้างขึ้นของคนกะเหรี่ยงในชุมชนจังหวัดราชบุรีนั้น ได้มีการให้บริการให้ความรู้ โดยเป็นแหล่งจัดกิจกรรมต่าง ๆ ที่ผู้สนใจสามารถเข้ามาศึกษาด้วยตนเองจากสื่อการเรียนรู้รูปแบบต่าง ๆ ภายในแหล่งเรียนรู้ ซึ่งแหล่งเรียนรู้นี้ยังเป็นพื้นที่ที่เป็นสื่อกลางของการเชื่อมโยงกับแหล่งวัฒนธรรมกะเหรี่ยงในพื้นที่ต่าง ๆ ของจังหวัดราชบุรี และปราชญ์ชุมชนอีกด้วยโดยจะถูกจัดแสดงในรูปแบบนิทรรศการถาวรให้เด็กและเยาวชน ตลอดจนบุคคลที่สนใจได้เข้ามาศึกษาหาความรู้ได้ตลอดเวลา นอกจากนี้บริเวณแหล่งเรียนรู้นี้ยังเป็นพื้นที่ศูนย์กลางที่ใช้เป็นพื้นที่สำหรับการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของคนกะเหรี่ยงในชุมชน ตลอดจนเป็นพื้นที่ที่ใช้สำหรับการถ่ายทอด แลกเปลี่ยนประสบการณ์ และเป็นพื้นที่ถ่ายทอดความรู้ด้านกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีให้แก่บุคคลภายนอกที่เข้ามาเที่ยวชมได้เล็งเห็นความสำคัญและเรื่องราวของคนกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีอีกด้วย อีกทั้งแหล่งวัฒนธรรมกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรียังสร้างขึ้นเพื่อเป็นแหล่งบริการชุมชนในการดำเนินงานจัดกิจกรรมต่าง ๆ ที่มีความสอดคล้องกับวัฒนธรรมชุมชน ซึ่งเป็นการถ่ายทอดความรู้และแลกเปลี่ยนเรื่องราวในด้านวิถีชีวิตและกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาและอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีอีกด้วย

การดำเนินการสร้างแหล่งเรียนรู้วัฒนธรรมกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีนั้น ได้มีการสนทนากลุ่มเพื่อระดมความคิดและร่วมวางแผนการดำเนินงาน โดยมีผู้เข้าร่วมกิจกรรมการสร้างแหล่งเรียนรู้วัฒนธรรมกะเหรี่ยง จำนวน 40 คน ประกอบด้วย แกนนำท้องถิ่น จำนวน 9 คน ปราชญ์ชุมชนกะเหรี่ยง จำนวน 13 คน สมาชิกในชุมชนกะเหรี่ยง จำนวน 12 คน ผู้อำนวยการโรงเรียน จำนวน 3 คน นักพัฒนาชุมชนอำเภอบ้านคา จำนวน 2 คน และนักวิชาการภายนอก จำนวน 1 คน

ภาพที่ 163 การสนทนากลุ่มวางแผนดำเนินงานสร้างแหล่งเรียนรู้วัฒนธรรมกะเหรี่ยง

พื้นที่ชุมชนกะเหรี่ยงในอำเภอบ้านคา จังหวัดราชบุรี เป็นพื้นที่ที่ยังไม่มีแหล่งเรียนรู้ ด้านวัฒนธรรมกะเหรี่ยง และยังไม่เคยมีกิจกรรมด้านการส่งเสริมการเรียนรู้วัฒนธรรมกะเหรี่ยงหรือ ยังไม่มีการสำรวจปราชญ์ชุมชนในด้านต่าง ๆ อย่างจริงจัง ทำให้ผู้วิจัยและคนกะเหรี่ยงในชุมชนมี เป้าหมายในการดำเนินงานครั้งนี้คือ การสร้างให้เกิดพื้นที่ของการเรียนรู้ และรวบรวมความรู้ต่าง ๆ เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชน ดังนั้นร่วมกันดำเนินการตามขั้นตอนการสร้างแหล่ง เรียนรู้วัฒนธรรมกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี ดังนี้

วันที่ 21 ตุลาคม พ.ศ. 2562 ดำเนินการสนทนากลุ่มให้หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และคนกะเหรี่ยงในชุมชนได้มีโอกาสมาร่วมแสดงความคิดเห็น ร่วมคิด ร่วมวางแผนการสร้างแหล่ง เรียนรู้วัฒนธรรมกะเหรี่ยงและรวบรวมข้อมูล เพื่อนำมาใช้สร้างสื่อการเรียนรู้ในแหล่งเรียนรู้ วัฒนธรรมกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี ตลอดจนมุ่งหวังให้คนในชุมชนกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีเล็งเห็น ความสำคัญของการสร้างแหล่งเรียนรู้วัฒนธรรมกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี และกำหนดหัวข้อองค์ความรู้ ที่มีความจำเป็น เพื่อนำไปสู่การสร้างความรู้ความเข้มแข็งให้กับชุมชน ตลอดจนหาอาสาสมัครที่สามารถ ขับเคลื่อนงานและเก็บรวบรวมองค์ความรู้และภูมิปัญญาของชุมชน

วันที่ 29 ตุลาคม พ.ศ. 2562 ร่วมกันวางแผนการสร้างแหล่งเรียนรู้วัฒนธรรมกะเหรี่ยง และรวบรวมข้อมูล ทำการสืบค้นข้อมูล และจัดบันทึกเรื่องราวจากประสบการณ์ของปราชญ์ชุมชน ในด้าน ต่าง ๆ โดยอาสาสมัครชุมชนกะเหรี่ยงจะทำหน้าที่จัดบันทึกเรื่องราวต่าง ๆ ของชุมชนเพื่อนำมาใช้สร้างสื่อการเรียนรู้ในแหล่งเรียนรู้วัฒนธรรมกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี

วันที่ 4 พฤศจิกายน พ.ศ. 2562 ร่วมกันจัดการความรู้ที่ได้จากการสืบค้นและสัมภาษณ์ เรื่องราวต่าง ๆ จากปราชญ์ชุมชนกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีให้เกิดเป็นลายลักษณ์อักษร และนำมา รวบรวมเป็นระบบให้กลายเป็นชุดความรู้ที่เป็นภูมิปัญญาของชุมชนกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี โดยมี ปราชญ์ชุมชน ผู้รู้ หรือบุคคลที่เป็นเจ้าของความรู้เป็นวิทยากรในการถ่ายทอดความรู้ต่าง ๆ

วันที่ 11 พฤศจิกายน พ.ศ. 2562 รวบรวมความรู้ด้านวัฒนธรรมกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี มานำเสนอต่อประชาคมให้คนกะเหรี่ยงในชุมชนได้ร่วมกันตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล เพื่อนำไปสู่การสร้างสื่อสารสนเทศและการจัดแสดงข้อมูลในแหล่งเรียนรู้วัฒนธรรมกะเหรี่ยงจังหวัด ราชบุรีต่อไป

วันที่ 19 พฤศจิกายน พ.ศ. 2562 ร่วมกันสร้างแหล่งเรียนรู้วัฒนธรรมกะเหรี่ยงจังหวัด ราชบุรี พร้อมกับจัดตั้งกลุ่มคณะกรรมการดูแลแหล่งวัฒนธรรมกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี จำนวน 10 คน เพื่อดูแลความเรียบร้อยของแหล่งเรียนรู้วัฒนธรรม

วันที่ 23 พฤศจิกายน พ.ศ. 2562 ร่วมกันเปิดแหล่งเรียนรู้วัฒนธรรมกะเหรี่ยงจังหวัด ราชบุรีอย่างเป็นทางการ

ภาพที่ 164 การสร้างแหล่งเรียนรู้วัฒนธรรมกะเหรี่ยง

แหล่งเรียนรู้วัฒนธรรมกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี ได้ถูกสร้างขึ้นในพื้นที่หมู่บ้านโป่งกระทิงบน อำเภอบ้านคา จังหวัดราชบุรี เนื่องจากคนกะเหรี่ยงในชุมชนได้มีความคิดเห็นว่า พื้นที่ดังกล่าวมีอาคารที่ไม่ได้ใช้ประโยชน์ ซึ่งเหมาะสมแก่การสร้างแหล่งเรียนรู้วัฒนธรรมกะเหรี่ยงตลอดจนมีสถานศึกษาอยู่ใกล้พื้นที่นี้จำนวนหลายแห่ง และเป็นแหล่งที่ยังคงรักษาวัฒนธรรมกะเหรี่ยงไว้อย่างเหนียวแน่น จึงได้มีการสร้างแหล่งเรียนรู้วัฒนธรรมกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีขึ้นในหมู่บ้านโป่งกระทิงบนนี้ โดยแบ่งส่วนองค์ความรู้ที่จัดในแหล่งเรียนรู้ออกเป็น 5 ส่วน ได้แก่ ส่วนขนบธรรมเนียมประเพณี ส่วนวิถีชีวิตคนกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี ส่วนประวัติศาสตร์ชุมชนกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี ส่วนสมุนไพรกะเหรี่ยง และส่วนดนตรีกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี ซึ่งอธิบายได้ ดังนี้

ภาพที่ 165 สื่อความรู้ด้านขนบธรรมเนียมประเพณีชาวกะเหรี่ยง

ส่วนที่ 1 ขนบธรรมเนียมประเพณี จะเป็นสื่อการเรียนรู้ที่แสดงให้เห็นถึงความสำคัญ และการประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ ของชาวกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี เช่น ประเพณีกินข้าวหอม พิธีไหว้ ต้นไม้ ประเพณีสงกรานต์ เป็นต้น ซึ่งในส่วนด้านขนบธรรมเนียมประเพณีนั้น ได้นำมาสร้างเป็นสื่อ รอบ ๆ ผนังภายในแหล่งเรียนรู้เพื่อให้บุคคลที่เข้ามาศึกษาได้เรียนรู้ได้โดยง่าย

ภาพที่ 166 สื่อความรู้ด้านเครื่องใช้ในวิถีชีวิตชาวกะเหรี่ยง

ส่วนที่ 2 วิถีชีวิตคนกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี ได้ถูกนำมาจัดแสดงเป็นเครื่องใช้ต่าง ๆ เช่น เครื่องมือสำหรับการทำมาหากิน เครื่องใช้ในชีวิตประจำวัน โดยมีการจัดแสดงพร้อมตัวหนังสือ ภาษาไทยและคำเรียกภาษากะเหรี่ยงกำกับ เพื่อเป็นสื่อเรียนรู้ในด้านภาษาและวิถีชีวิตให้แก่ผู้ที่เข้ามา เรียนรู้ได้เข้าใจมากยิ่งขึ้น

ภาพที่ 167 สื่อความรู้ด้านประวัติศาสตร์ชุมชนกะเหรี่ยง

ส่วนที่ 3 ประวัติศาสตร์ชุมชนกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี เป็นการนำเรื่องราวประวัติศาสตร์ ทั้งการก่อกำเนิด อพยพตั้งถิ่นฐานของคนกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีมาสร้างเป็นสื่อเรียนรู้ เพื่อให้บุคคล ที่เข้ามาศึกษาเข้าใจง่าย

ภาพที่ 168 สื่อความรู้ด้านสมุนไพรกะเหรี่ยง

ส่วนที่ 4 สมุนไพรกะเหรี่ยง เป็นการนำเสนอสมุนไพรกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีที่พบในพื้นที่ และที่คนกะเหรี่ยงใช้สำหรับรักษาเยี่ยวยาโรคมารจัดแสดงเพื่อให้ความรู้แก่ผู้ที่เข้ามาศึกษา ซึ่งจะมีการเขียนเป็นชื่อภาษาไทยและกำกับด้วยชื่อเรียกภาษากะเหรี่ยง เพื่อให้ผู้ที่เข้ามาศึกษาได้เรียนรู้คำเรียกภาษากะเหรี่ยงไปพร้อม ๆ กัน

ภาพที่ 169 สื่อความรู้ด้านเครื่องดนตรีกะเหรี่ยง

ส่วนที่ 5 ดนตรีกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี เป็นการจัดแสดงเครื่องดนตรีกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีที่นักดนตรีกะเหรี่ยงใช้ร้องเล่นกันเวลาว่างและพิธีกรรมต่าง ๆ ซึ่งเป็นการให้ความรู้เกี่ยวกับดนตรีกะเหรี่ยงแก่ผู้ที่สนใจเข้ามาศึกษาโดยมีชื่อภาษาไทยและชื่อเรียกภาษากะเหรี่ยงกำกับ เพื่อให้รู้คำเรียกภาษากะเหรี่ยงอีกด้วย

เมื่อสร้างแหล่งเรียนรู้วัฒนธรรมกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีแล้วนั้น ได้ทำการเชิญหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และสมาชิกในชุมชนกะเหรี่ยงในอำเภอบ้านคา จังหวัดราชบุรี และนักวิชาการด้านวัฒนธรรมภายนอกชุมชนมาร่วมพิธีเปิดแหล่งเรียนรู้วัฒนธรรมกะเหรี่ยงอย่างเป็นทางการ จำนวน 10 หน่วยงาน ในวันที่ 23 พฤศจิกายน พ.ศ. 2562 ณ แหล่งเรียนรู้วัฒนธรรมกะเหรี่ยง ตำบลบ้านบึง อำเภอบ้านคา จังหวัดราชบุรี ประกอบด้วย นายอำเภอบ้านคา นายกองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านบึง นายกองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านคา นายกองค์การบริหารส่วนตำบลหนองพันจันทร์ ผู้อำนวยการโรงเรียนโป่งกระทิงบน ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านพุบอนบน ผู้อำนวยการโรงเรียนโป่งกระทิงล่าง ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านลำพระ นักพัฒนาชุมชนอำเภอบ้านคา และนักวิชาการอิสระ ทั้งนี้รวมถึงสมาชิกในชุมชนกะเหรี่ยงอำเภอบ้านคาที่เข้ามาร่วมพิธีเปิดแหล่งวัฒนธรรมกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีในครั้งนี้ รวมทั้งหมด 258 คน โดยมีนายอำเภอบ้านคาเป็นประธานเปิดแหล่งเรียนรู้วัฒนธรรมกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีแห่งนี้

ภาพที่ 170 นายอำเภอบ้านคาเป็นประธานเปิดแหล่งเรียนรู้วัฒนธรรมกะเหรี่ยง

หลังจากที่ได้เปิดแหล่งเรียนรู้วัฒนธรรมกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีแล้วนั้น ได้มีผู้สนใจเข้ามาศึกษาวัฒนธรรมกะเหรี่ยงที่แหล่งเรียนรู้วัฒนธรรมกะเหรี่ยงเป็นจำนวนมาก โดยผู้วิจัยและกลุ่มอาสาสมัครได้ทำการติดตามผลหลังจากการสร้างแหล่งเรียนรู้วัฒนธรรมกะเหรี่ยง จำนวน 30 วัน ตั้งแต่วันที่ 23 พฤศจิกายน – 23 ธันวาคม พ.ศ. 2562 พบว่า มีบุคคลที่เข้ามาลงทะเบียนใช้บริการความรู้จากแหล่งเรียนรู้วัฒนธรรมกะเหรี่ยงจำนวน 352 คน เป็นเด็กนักเรียนจากศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจำนวน 25 คน นักเรียนในสังกัดอำเภอบ้านคา จำนวน 286 คน คนกะเหรี่ยงในจังหวัดราชบุรี จำนวน 41 คน

ภาพที่ 171 เด็กนักเรียนเข้าชมแหล่งเรียนรู้วัฒนธรรมกะเหรี่ยง

ภาพที่ 172 ชาวกะเหรี่ยงเข้าชมแหล่งเรียนรู้วัฒนธรรมกะเหรี่ยง

ผู้วิจัยและคณะดำเนินงานแหล่งเรียนรู้วัฒนธรรมกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี ได้ประเมินผลการดำเนินงานสร้างแหล่งเรียนรู้วัฒนธรรมกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี โดยใช้กระบวนการสนทนากลุ่มสรุปผลการดำเนินงาน และสัมภาษณ์ผู้ที่เข้ามาใช้บริการศึกษาแหล่งเรียนรู้วัฒนธรรมกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี พบว่า ผู้ที่เข้ารับบริการมีความชื่นชอบและได้รับความรู้ที่เป็นประโยชน์ในด้านวัฒนธรรมกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีเพิ่มมากยิ่งขึ้น ดังคำกล่าวของนางล่อจี้ กะพุก, ชาวกะเหรี่ยงที่อาศัยอยู่ในตำบลบ้านบึง ได้กล่าวว่า

“อยากให้หมู่บ้านมีแบบนี้แล้ว ลูกหลานจะได้มีของเก่า ๆ ไว้ดูไว้ศึกษา ถ้าไม่มีแหล่งรวบรวมความรู้ไว้ของเก่าแก่ก็หายไปหมดน่าเสียดาย ขอขอบคุณพวกหนูมากที่เข้ามาช่วยทำให้เกิดเป็นแหล่งเรียนรู้ขึ้นมา ไม่อย่างนั้นคนในหมู่บ้านเองก็ไม่รู้จะต้องเริ่มต้นจากตรงไหนก่อน ได้แต่พูดกันแต่ไม่มีโอกาสลงมือทำให้เป็นจริงสักที” (สัมภาษณ์ ลอจี้ กะพุก, ชาวกะเหรี่ยงตำบลบ้านบึง, 23 ธันวาคม 2562)

ในการนี้ทำให้ผู้วิจัย และคณะกรรมการแหล่งเรียนรู้วัฒนธรรมกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี ตลอดจนชาวกะเหรี่ยงในชุมชน รู้สึกดีใจที่สามารถสร้างแหล่งเรียนรู้วัฒนธรรมกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี ประสบความสำเร็จ และนับเป็นอีกจุดการเรียนรู้วัฒนธรรมกะเหรี่ยงของชุมชนที่สามารถเพิ่มความรู้ และอนุรักษ์วัฒนธรรมกะเหรี่ยงให้คงอยู่ได้สืบไป

2.5 การสืบทอดประเพณีกินข้าวห่อชาวกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี

การสร้างกิจกรรมการสืบทอดประเพณีกินข้าวห่อชาวกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี ผู้วิจัยใช้วิธีการสนทนากลุ่มโดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนเป็นฐานสำคัญในการดำเนินงาน ซึ่งเป็นการระดมความคิดของคนในชุมชนในภาคส่วนต่าง ๆ เช่น หน่วยงานภาครัฐ นักวิชาการภายนอก แกนนำชุมชน ปราชญ์ชุมชน ตลอดจนคนกะเหรี่ยงในชุมชนที่มีความต้องการให้เกิดกิจกรรมด้านวัฒนธรรมชุมชนขึ้น ทั้งนี้การสร้างกิจกรรมการสืบทอดประเพณีกินข้าวห่อชาวกะเหรี่ยงขึ้นนั้น เพื่อใช้เป็นสื่อกลางของการแสดงออกทางวัฒนธรรมกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี ทั้งนี้ผู้วิจัยใช้กระบวนการสนทนากลุ่มขึ้นเพื่อให้คนในชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในด้านอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีได้ร่วมกันคิด วางแผน ดำเนินงานในด้านการจัดกิจกรรมอนุรักษ์วัฒนธรรมกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี ซึ่งผลของการระดมความคิดการสร้างกิจกรรมอนุรักษ์วัฒนธรรมด้านขนบธรรมเนียมประเพณีพบว่า ชาวกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีนั้นมีประเพณีกินข้าวห่อที่เป็น อัตลักษณ์ของชุมชน และประเพณีกินข้าวห่อนี้จะมีพิธีการผูกมือเรียกขวัญของสมาชิกภายในครอบครัวให้กลับมาสู่บ้าน สู่ครอบครัวสู่ตนเอง ดังนั้นประเพณีกินข้าวห่อจึงมีความสำคัญต่อคนกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีเป็นอย่างมาก ซึ่งจะจัดขึ้นในเดือน 9 ซึ่งตรงกับเดือนสิงหาคมของทุกปี ประเพณีกินข้าวห่อนั้น จะมีพิธีผูกมือเรียกขวัญที่จะทำกันเฉพาะภายในครอบครัว หากมีแขกมาเยือนบ้านก็จะต้อนรับด้วยข้าวห่อที่แต่ละบ้านได้ห่อขึ้น นับเป็นประเพณีที่เป็นอัตลักษณ์สำคัญในครัวเรือนกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี

ผู้วิจัย ปราชญ์ด้านประเพณีพิธีกรรม และสมาชิกในชุมชนกะเหรี่ยงที่เป็นอาสาสมัครในการดำเนินงานด้านการอนุรักษ์ประเพณีพิธีกรรมอันเป็นวัฒนธรรมกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี จำนวน 20 คน ประกอบด้วย แกนนำชุมชน จำนวน 5 คน ผู้อำนวยการโรงเรียน จำนวน 2 คน ปราชญ์ด้านประเพณีพิธีกรรมกะเหรี่ยง จำนวน 3 คน ผู้นำทางศาสนา (เจ้าอาวาสวัดป่าโป่งกระทิงบน) จำนวน 1 รูป นักพัฒนาชุมชนอำเภอบ้านคา จำนวน 2 คน และสมาชิกในชุมชนกะเหรี่ยง จำนวน 7 คน ได้มีการประชุมร่วมกันคิดวางแผนการดำเนินงาน โดยใช้หลัก “บวร คือ บ้าน วัด โรงเรียน” ในการสร้างความร่วมมือขับเคลื่อนการดำเนินการสร้างกิจกรรมให้เกิดขึ้นในชุมชน ทั้งนี้ได้มีการวางแผนและคิดสร้างกิจกรรมการอนุรักษ์วัฒนธรรมกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี คือ กิจกรรมการสืบทอดประเพณีกินข้าวห่อชาวกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี โดยจะจัดขึ้นในวันที่ 31 ธันวาคม พ.ศ. 2563 เพื่อเป็นการผูกมือเรียกขวัญให้แก่คนกะเหรี่ยงที่ไม่สามารถกลับมาผูกมือเรียกขวัญในช่วงเดือน 9 ได้ อีกทั้งเป็นช่วงที่ชาวบ้าน

เก็บเกี่ยวข่าวในไร่เสร็จสิ้นพอดี ทำให้มีข่าวใหม่ไว้บริโภคในครัวเรือน ด้วยเหตุนี้คณะผู้ดำเนินงานจึงมีความคิดเห็นร่วมกันในการจัดพิธีผูกมือเรียกขวัญและกินข้าวห่อในช่วงวันปีใหม่อีกครั้ง เพื่อเป็นการสร้างความสิริมงคลให้แก่คนกะเหรี่ยงให้ชีวิตในการเริ่มต้นปีใหม่ที่ดีตลอดปี โดยจัดที่ลานเอนกประสงค์องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านบึง อำเภอบ้านคา จังหวัดราชบุรี ซึ่งมีขั้นตอนการดำเนินงานสร้างกิจกรรม ดังนี้

วันที่ 28 ตุลาคม พ.ศ. 2562 ร่วมกันระดมความคิด วางแผนการดำเนินงาน ในการจัดกิจกรรมสืบสานประเพณีกินข้าวห่อจังหวัดราชบุรี โดยใช้วิธีการสนทนากลุ่ม ซึ่งเชิญผู้ที่เกี่ยวข้องในการดำเนินงานมาร่วมคิดและวางแผนการจัดกิจกรรมร่วมกัน ได้แก่ ตัวแทนจากองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านคา ตัวแทนจากองค์การบริหารส่วนตำบลหนองพันจันทร์ ตัวแทนองค์การบริหารจากตำบลบ้านบึง ตัวแทนจากอำเภอบ้านคา ตัวแทนจากโรงเรียนในอำเภอบ้านคา ตัวแทนจากชุมชนกะเหรี่ยงในจังหวัดราชบุรี พระสงฆ์ในพื้นที่อำเภอบ้านคา สมาชิกกะเหรี่ยงในอำเภอบ้านคา ปราชญ์ชุมชนด้านประเพณีพิธีกรรมกะเหรี่ยง จำนวน 25 คน ซึ่งได้ทำการระดมความคิดและวางแผนการดำเนินงานด้านการสร้างกิจกรรมการสืบทอดประเพณีกินข้าวห่อของชาวกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีขึ้น ณ วัดโป่งกระทิงบน ตำบลบ้านบึง อำเภอบ้านคา จังหวัดราชบุรี

ภาพที่ 173 การสนทนากลุ่มวางแผนการดำเนินงานสร้างกิจกรรมการสืบทอดประเพณีกินข้าวห่อชาวกะเหรี่ยง

วันที่ 15 พฤศจิกายน พ.ศ. 2562 ร่วมกันประสานงานและเตรียมการแบ่งหน้าที่ในการจัดกิจกรรมสืบสานประเพณีกินข้าวห่อชาวกะเหรี่ยง โดยแบ่งหน้าที่เพื่อให้เกิดการขับเคลื่อนงานอย่างสมบูรณ์ และสร้างกิจกรรมให้เกิดกระบวนการถ่ายทอดความรู้ในมิติต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีให้มากที่สุด อาทิ การละเล่น การแสดง ดนตรี พิธีกรรม เป็นต้น

วันที่ 31 ธันวาคม พ.ศ. 2562 ร่วมกันจัดกิจกรรมสืบทอดประเพณีกินข้าวห่อชาวกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีขึ้น ซึ่งการจัดกิจกรรมนั้น ประกอบไปด้วย 3 ส่วนคือ พิธีสงฆ์ พิธีกินข้าวห่อ และการแสดงการละเล่นของชาวกะเหรี่ยง ดังนี้

ภาพที่ 174 การตักบาตรในประเพณีกินข้าวห่อชาวกะเหรี่ยง

ส่วนที่ 1 พิธีสงฆ์ จะมีการทำบุญตักบาตรช่วงเช้าของการจัดกิจกรรม โดยจะนำตัวแทนพระสงฆ์ในเขตอำเภอบ้านคา จำนวน 8 วัด จำนวน 20 รูป ประกอบด้วย วัดป่าโป่งกระทิง จำนวน 6 รูป วัดโป่งเหาะ จำนวน 2 รูป วัดเก่าต้นมะค่า จำนวน 2 รูป วัดบ้านบึง จำนวน 2 รูป วัดหนองโกเจริญธรรม จำนวน 2 รูป วัดป่าพระธาตุเขาน้อย จำนวน 2 รูป วัดบ้านดงคา จำนวน 2 รูป และสำนักสงฆ์พุน้ำร้อน จำนวน 2 รูป มาร่วมพิธีทำบุญตักบาตรช่วงเช้า เพื่อให้คนกะเหรี่ยงในชุมชนได้ทำบุญตักบาตรสร้างบุญสร้างกุศลในช่วงเช้าของการจัดกิจกรรมสืบทอดประเพณีกินข้าวห่อ

ภาพที่ 175 พิธีผูกมือเรียกขวัญชาวกะเหรี่ยง

ส่วนที่ 2 พิธีกินข้าวห่อ ชาวกะเหรี่ยงในชุมชนที่มาร่วมงานจะมีการนำข้าวห่อของแต่ละครอบครัวมารวมกัน ณ จุดรวมข้าวห่อ ซึ่งภายในบริเวณการจัดกิจกรรมกินข้าวห่อนั้น จะมีการสาธิตการทำขนมกะเหรี่ยงโบราณ หรือที่เรียกว่า ทองโย๊ะ หรือหมี่ลี สาธิตเพื่อให้เด็กและเยาวชนตลอดจนผู้ ที่มาร่วมงานได้ชมและเรียนรู้วิธีการทำขนมกะเหรี่ยงแบบโบราณอีกด้วย โดยการทำพิธีกินข้าวห่อนั้น ได้รับเกียรติจากนายอำเภอบ้านคา มาเป็นประธานในการเปิดพิธี และได้มอบข้าวห่อที่ชุมชนกะเหรี่ยง ได้นำมารวมกันนั้น ให้แก่ตัวแทนชุมชนที่มาร่วมงานเพื่อเป็นการแสดงให้เห็นว่า “ไม่ว่าจะเป็นข้าวห่อ ของครอบครัวไหน ตำบลไหน ที่ไหน พวกเราก็คือชาวกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีเหมือนกัน”

ภาพที่ 176 การแสดงรำกะเหรี่ยงเพลงพวกเราเผ่ากะเหรี่ยง

ภาพที่ 177 การแสดงรำกะเหรี่ยงของชาวบ้านหมู่บ้านโป่งกระทิงล่างและหมู่บ้านโป่งกระทิงบน

ส่วนที่ 3 การแสดงการละเล่น ภายในกิจกรรมการอนุรักษ์สืบทอดประเพณีกินข้าวห่อ ของชาวกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีนั้น ได้รับความร่วมมือจากโรงเรียน และชุมชนต่าง ๆ ที่นำการแสดง มาร่วมเพื่อสร้างสีสันให้เกิดขึ้นภายในการจัดกิจกรรมการจัดงาน อีกทั้งยังเป็นการสร้างพื้นที่เปิด โอกาสให้เกิดการอนุรักษ์วัฒนธรรมกะเหรี่ยงในด้านต่าง ๆ อีกด้วย ได้แก่ โรงเรียนโป่งกระทิงบน นำ การแสดงกะเหรี่ยงของนักเรียนมาร่วมแสดงในชื่อเพลงพวกเราเผ่ากะเหรี่ยง ตลอดจนชาวบ้าน

ในชุมชนกะเหรี่ยงหมู่บ้านโป่งกระทิงล่างและหมู่บ้านโป่งกระทิงบนได้ร่วมกันนำการแสดงรำกะเหรี่ยงมาร่วมแสดง เพื่อให้ ผู้ที่มาร่วมกิจกรรมได้ชมการแสดงรำกะเหรี่ยงที่เป็นเสน่ห์ของชาวกะเหรี่ยงในชุมชน

ภาพที่ 178 ชาวกะเหรี่ยงร่วมกันร้องเพลงกะเหรี่ยง

นอกจากนี้ชาวบ้านที่มีความรู้ความสามารถในด้านการร้องเพลงกะเหรี่ยงในชุมชนกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีได้รวมตัวกัน และแสดงดนตรีกะเหรี่ยงสร้างความสนุกสนานครึกครื้นให้แก่การจัดงานสืบทอดประเพณีกินข้าวห่อเป็นอย่างยิ่ง อีกทั้งกลุ่มคนกะเหรี่ยงในชุมชนได้นำการเล่นสะบ้า ซึ่งเป็นการละเล่นโบราณของชาติพันธุ์กะเหรี่ยงมาเล่นและเปิดโอกาสให้ผู้ไปร่วมงานได้ร่วมเล่น สร้างความสนุกสนานและเป็นการอนุรักษ์สืบทอดวัฒนธรรมกะเหรี่ยงในแต่ละด้านให้คงอยู่อีกด้วย

ภาพที่ 179 การเล่นสะบ้าของชาวกะเหรี่ยง

เมื่อกิจกรรมการสืบทอดประเพณีกินข้าวห่อของชาวกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีได้เสร็จสิ้น ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยการสร้างกิจกรรมการสืบทอดประเพณีกินข้าวห่อได้ร่วมกันติดตามและประเมินผล การจัดกิจกรรมในครั้งนี้ โดยทำการสนทนากลุ่มแก่ทุกภาคส่วนที่มีความเกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรม เพื่อหาข้อผิดพลาด และประเมินผลการจัดกิจกรรม ณ ที่ทำการผู้ใหญ่บ้านโป่งกระทิงบน ตำบลบ้านบึง อำเภอบ้านคา จังหวัดราชบุรี โดยการใช้วิธีการให้ผู้เข้าร่วมประชุมแสดงความคิดเห็น เพื่อนำไปสู่การพัฒนากิจกรรมการอนุรักษ์วัฒนธรรมกะเหรี่ยงต่อไป

ภาพที่ 180 การประชุมสรุปผลการดำเนินงานกิจกรรมสืบทอดประเพณีกินข้าวห่อชาวกะเหรี่ยง

นอกจากนี้ ผู้วิจัย และผู้ร่วมวิจัยด้านการจัดกิจกรรมสืบทอดประเพณีกินข้าวห่อชาวกะเหรี่ยงนั้น ได้สังเกตการณ์ และการสัมภาษณ์กลุ่มคนกะเหรี่ยงที่เข้าร่วมกิจกรรมสืบทอดประเพณีกินข้าวห่อ จำนวน 20 คน ประกอบด้วย ชาวกะเหรี่ยงตำบลบ้านบึง จำนวน 10 คน ชาวกะเหรี่ยงตำบลบ้านคา จำนวน 5 คน ชาวกะเหรี่ยงตำบลหนองพันจันทร์ จำนวน 2 คน ประชาชนด้านประเพณีพิธีกรรมชาวกะเหรี่ยง จำนวน 3 คน จากการสัมภาษณ์ชาวกะเหรี่ยงที่เข้าร่วมกิจกรรมในครั้งนี้ ทำให้ผู้วิจัยและคณะดำเนินงานการจัดกิจกรรมสรุปได้ว่า กิจกรรมการสืบทอดประเพณีกินข้าวห่อ โดยมุ่งเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนนั้น ประสบความสำเร็จบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ได้วางไว้ ซึ่งบุคคลที่เข้าร่วมกิจกรรมมีความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรม การแสดง การละเล่นเป็นอย่างมาก ดังคำพูดของชาวกะเหรี่ยงที่มาร่วมงานได้กล่าวว่า

“ชอบงานนี้มาก อยากให้จัดทุกปี พี่น้องหมู่บ้านอื่น ๆ ได้มาสนุกด้วยกัน” (สัมภาษณ์ทองศรี คลึง, ชาวกะเหรี่ยงตำบลบ้านบึง, 31 ธันวาคม 2562)

“ไม่เคยมากินข้าวห่อนอกบ้านเลย นี่เพิ่งมากินข้าวห่อนอกบ้านที่นี้ครั้งแรก รู้สึกดีอบอุ่นใจมากที่ผู้ใหญ่ในหมู่บ้านผูกมือเรียกขวัญให้ อยากให้จัดทุกปีจะได้มาร่วมงานทุกปี ตอนช่วงเดือน 9 ไม่ได้มาร่วมงานเพราะติดงานตรงกับวันทำงานพอดี ลางานมาไม่ได้ พอมาจัดช่วงปีใหม่นี้ดีใจมาก

เพราะตรงกับวันหยุด เลยให้พ่อแม่ผูกมือให้” (สัมภาษณ์ จันทร์ดา กาบพุ, ชาวกะเหรี่ยงตำบลบ้านคา, 31 ธันวาคม 2562)

“พี่เป็นคนกะเหรี่ยงแท้ ๆ ยังไม่เคยเล่นสะบ้ามาก่อนเลย นี่เพิ่งจะลองเล่นครั้งแรกในชีวิต พี่เลยนะ ก็สนุกไปอีกแบบหนึ่ง สนุกกว่าโยนเปตองอีกนะเนี่ย” (สัมภาษณ์ วันดี เหมี, ชาวกะเหรี่ยงตำบลหนองพันจันทร์, 31 ธันวาคม 2562)

“ลุงชอบดูรำกะเหรี่ยงมาก เดียวนี้หาดูได้ยากแล้วเพราะว่าไม่ค่อยมีใครรำเป็นร้องเป็น กลัวเด็กรุ่นหลังจะไม่รู้จักเหมือนกัน ลุงดีใจที่ได้ดูรำกะเหรี่ยงกับฟังเพลงกะเหรี่ยงที่นี่ ยอยากให้ออกมาให้จัดทุก ๆ ปี จะได้อนุรักษ์วัฒนธรรมของกะเหรี่ยงไว้” (สัมภาษณ์ บุญมี พอชู, ปราชญ์ด้านประเพณีพิธีกรรมชาวกะเหรี่ยง, 31 ธันวาคม 2562)

จากคำกล่าวของชาวกะเหรี่ยงที่ได้จากการสัมภาษณ์ข้างต้น ทำให้เห็นว่าการจัดกิจกรรมสืบทอดประเพณีกินข้าวห่อชาวกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีนั้น สร้างความภูมิใจในความเป็นกะเหรี่ยงให้แก่คนกะเหรี่ยงในชุมชนและเปิดโอกาสให้หน่วยงานทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมสร้างสรรคกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์วัฒนธรรมกะเหรี่ยงให้คงอยู่สืบไป ตลอดจนเป็นการสร้างจิตสำนึกรักและตระหนักถึงคุณค่าความสำคัญของประเพณีกินข้าวห่อ สร้างความรักความภาคภูมิใจในชาติพันธุ์ และหลอมรวมความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันของชุมชนให้แก่คนกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีมากยิ่งขึ้น

จากการนำผลการศึกษารวบรวมวัฒนธรรมและการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมกะเหรี่ยงในวัดอุประสงค์์ข้อแรกนั้น มาเป็นฐานข้อมูลในการสร้างกิจกรรมส่งเสริมการอนุรักษ์วัฒนธรรมกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี ด้วยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนนั้น ทำให้เห็นว่า กลุ่มคนกะเหรี่ยงอำเภอบ้านคา จังหวัดราชบุรี มีความรัก ความสามัคคีในการร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติ และร่วมติดตามประเมินผลการจัดกิจกรรม เพื่อสร้างกิจกรรมการอนุรักษ์วัฒนธรรมของชุมชนให้เกิดขึ้นในชุมชน จำนวน 5 กิจกรรม ประกอบด้วย การสร้างคู่มือดนตรีกะเหรี่ยง การสร้างคู่มือสมุนไพรกะเหรี่ยง การสร้างคู่มือภาษากะเหรี่ยง การสร้างแหล่งเรียนรู้วัฒนธรรมกะเหรี่ยง และการจัดกิจกรรมสืบทอดประเพณีกินข้าวห่อชาวกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีขึ้น ทั้งนี้ทุกกิจกรรมส่งเสริมการอนุรักษ์วัฒนธรรมกะเหรี่ยงได้ประสบผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ของชุมชนที่ตั้งเป้าหมายไว้ว่า ทุกกิจกรรมการอนุรักษ์จะต้องเกิดประโยชน์ต่อคนกะเหรี่ยงในชุมชน และเป็นการอนุรักษ์วัฒนธรรมกะเหรี่ยงไม่ให้สูญหายไปจากชุมชน

การถอดบทเรียนการสร้างกิจกรรมส่งเสริมการอนุรักษ์วัฒนธรรมกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีอย่างยั่งยืน

จากการดำเนินงานกิจกรรมการอนุรักษ์วัฒนธรรมกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีร่วมกับชุมชนกะเหรี่ยงอำเภอบ้านคา จังหวัดราชบุรี โดยการใช้กระบวนการมีส่วนร่วมเป็นหัวใจสำคัญในการขับเคลื่อนการดำเนินงานนั้น ทำให้ผู้วิจัยสามารถสังเคราะห์และถอดบทเรียนจากการสร้างกิจกรรมส่งเสริมการอนุรักษ์วัฒนธรรมกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีอย่างยั่งยืนนั้น สามารถจำแนกออกเป็น 2 ประการ ได้แก่ ปัจจัยที่ส่งผลให้กิจกรรมการอนุรักษ์วัฒนธรรมกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีประสบความสำเร็จ และปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานด้านการสร้างกิจกรรมการอนุรักษ์วัฒนธรรมกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีซึ่งสามารถอธิบายได้ ดังนี้

ภาพที่ 181 การถอดบทเรียนการสร้างกิจกรรมส่งเสริมการอนุรักษ์วัฒนธรรมกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี

1. ปัจจัยที่ส่งผลให้กิจกรรมการอนุรักษ์วัฒนธรรมกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีประสบความสำเร็จ

ปัจจัยที่ส่งผลให้กิจกรรมส่งเสริมการอนุรักษ์วัฒนธรรมกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีประสบความสำเร็จนั้น ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์แบ่งออกเป็น 5 ประการ ได้แก่ ผู้นำที่ดี สมาชิกในชุมชนเข้มแข็ง เครือข่าย/หน่วยงานภายนอกให้การสนับสนุน ชุมชนมีฐานทุนทางวัฒนธรรมที่ดี และจิตสำนึกความเป็นชาติพันธุ์กะเหรี่ยง ซึ่งสามารถอธิบายปัจจัยต่าง ๆ ได้ ดังนี้

1.1 ผู้นำที่ดี

ในกระบวนการอนุรักษ์วัฒนธรรมกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีนั้น ได้มีการขับเคลื่อนกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อนำไปสู่การอนุรักษ์วัฒนธรรมกะเหรี่ยงให้เกิดความยั่งยืน ซึ่งปัจจัยที่ส่งผลให้กิจกรรมการอนุรักษ์วัฒนธรรมประสบความสำเร็จในทุก ๆ กิจกรรมนั้น ส่วนที่สำคัญอย่างหนึ่งก็คือ การมีผู้นำที่ดี กล่าวคือ “ศักยภาพของบุคคลที่เป็นผู้นำนั้น ได้มีผลต่อกระบวนการพัฒนา และการสร้างความเชื่อมั่นให้กับคนในชุมชน ที่จะนำไปสู่การสร้างความร่วมมือและการยอมรับของสมาชิกในชุมชน”

จะเห็นได้ว่าในยุคสมัยสังคมปัจจุบันนี้ ผู้นำ (Leader) หรือแกนนำชุมชนนั้น นับเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญต่อความสำเร็จในกระบวนการพัฒนาต่าง ๆ เนื่องจากผู้นำจะต้องมีภาวะผู้นำที่ดี มีภารกิจหน้าที่ และความรับผิดชอบที่จะต้องวางแผนและดำเนินการ ดูแล ตรวจสอบ ควบคุมให้บุคคลต่าง ๆ ดำเนินงานปฏิบัติตามกิจกรรมต่าง ๆ ให้เป็นไปตามเป้าหมายและสำเร็จลุล่วงตามวัตถุประสงค์ที่ได้วางแผนไว้ เหตุนี้เองบุคคลที่เป็นผู้นำ จะต้องมีความเป็นผู้นำ (Leadership) ซึ่งนับว่าเป็นสิ่งที่สำคัญมาก ที่จะนำมาให้บุคคลที่อยู่ภายใต้การกำกับดูแลขับเคลื่อนงานไปด้วยกันอย่างเข้มแข็งและสามัคคี

ผู้นำชุมชนกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี อันประกอบไปด้วย ผู้ใหญ่บ้าน นายกองค้การ บริหารส่วนตำบล นายอำเภอ ประชาชน ชุมชน ผู้อำนวยการโรงเรียน และเจ้าอาวาสวัดในเขตอำเภอ บ้านคา ได้มีความเป็นผู้นำที่ดี สามารถนำพาคณะในชุมชนกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีขับเคลื่อนงานกิจกรรมในด้านการอนุรักษ์วัฒนธรรมกะเหรี่ยงได้อย่างสำเร็จและมีความเหมาะสม ซึ่งจะส่งผลไปสู่การอนุรักษ์วัฒนธรรมในระดับภูมิภาคและประเทศชาติต่อไป ทั้งนี้ผู้นำชุมชนกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี ได้มีความใกล้ชิดและดำรงชีวิตดูแลพี่น้องในชุมชนกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีด้วยการใช้ระบบเครือญาติ โดยสามารถสรุปความเป็นผู้นำที่ดีของผู้นำชุมชนกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี ที่ส่งผลให้กิจกรรมการอนุรักษ์วัฒนธรรมกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีประสบความสำเร็จ มีดังนี้

1. ผู้นำมีความรู้และความสามารถในการอนุรักษ์วัฒนธรรมกะเหรี่ยงที่เกิดขึ้นภายในชุมชนกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีเป็นอย่างดี

2. ผู้นำมีคุณธรรม กล่าวคือ ผู้นำในชุมชนกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีมีความเมตตา กรุณา โอบอ้อมอารี จนทำให้คนกะเหรี่ยงในชุมชนยอมรับและไว้วางใจ เชื่อใจ และพร้อมที่จะร่วมมือ ร่วมใจในการดำเนินงานต่าง ๆ ภายในชุมชน

3. ผู้นำมีความมุ่งมั่นในการทำงาน ซึ่งผู้นำมีความตั้งใจ ทุ่มเท ทั้งร่างกาย แรงใจ เพื่อให้กิจกรรมในการดำเนินงานต่าง ๆ สำเร็จลุล่วงด้วยดี

4. ผู้นำมีความสามารถในการประสานงานกับหน่วยงานต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี กล่าวคือ ผู้นำสามารถเชื่อมโยงประสานงานกับหน่วยงานภายในและภายนอกได้เป็นอย่างดี เพื่อให้ การขับเคลื่อนงานดำเนินไปด้วยความเรียบร้อยและสมบูรณ์

5. ผู้นำมีความมั่นคงทางการเงิน โดยผู้นำจะมีฐานะค่อนข้างมั่นคง และสามารถ ทุ่มกำลังทรัพย์ในการขับเคลื่อนงานได้อย่างเต็มที่ จึงทำให้การขับเคลื่อนงานที่ต้องใช้ทุนด้านการเงิน มาเป็นปัจจัยในการดำเนินงานนั้นไม่เป็นอุปสรรคต่อการดำเนินงาน

6. ผู้นำมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี ซึ่งผู้นำมีความเป็นกันเองกับคนในชุมชน สามารถสร้าง ความสนิทใจและสร้างกำลังใจให้แก่คนกะเหรี่ยงในชุมชนที่มาร่วมดำเนินงานได้เป็นอย่างดี ทำให้ บุคคลที่เข้าร่วมกิจกรรมและร่วมขับเคลื่อนงานมีกำลังใจและร่วมดำเนินงานด้วยความเต็มใจ

ผู้นำกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีนั้น เป็นผู้ที่มีวิสัยทัศน์ และแนวความคิดเชิงบวก ตลอดจนมีความคิดสร้างสรรค์ที่จะกล้าเปลี่ยนแปลงและพัฒนาสิ่งต่าง ๆ ให้ไปสู่สิ่งที่ดีมากยิ่งขึ้น พร้อมกับเป็นผู้ที่มีความสามารถในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี จนทำให้กระบวนการ ขับเคลื่อนดำเนินงานกิจกรรมการอนุรักษ์วัฒนธรรมกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีเกิดขึ้นและประสบ ความสำเร็จไปด้วยความเรียบร้อย ยกตัวอย่างเช่น ในการสร้างแหล่งเรียนรู้วัฒนธรรมกะเหรี่ยงจังหวัด ราชบุรีนั้น ได้เกิดปัญหาด้านอุปกรณ์การทำสื่อไม่เพียงพอ และร้านค้าขายอุปกรณ์การทำสื่ออยู่ห่าง จากหมู่บ้านประมาณ 30 กิโลเมตร จึงทำให้การสร้างแหล่งเรียนรู้ได้หยุดลง เมื่อผู้ใหญ่บ้านไปกระทรวง งบได้ทราบถึงปัญหา จึงได้เดินทางไปซื้ออุปกรณ์ทันที ทั้งนี้ได้แสดงให้เห็นถึงความเสียสละ และตั้งใจ ทุ่มเทเพื่อให้งานดำเนินไปได้อย่างราบรื่น นับว่าเป็นผู้นำชุมชนที่ขับเคลื่อนงานด้วยใจ ทำให้สมาชิกใน ชุมชนกะเหรี่ยงมีความรักและเชื่อมั่นในตัวผู้ใหญ่บ้านไปกระทรวงงบเป็นอย่างยิ่ง

1.2 สมาชิกชุมชนเข้มแข็ง

สมาชิกในชุมชนกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีมีความเข้มแข็งในการขับเคลื่อนงานการ อนุรักษ์วัฒนธรรมกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี ซึ่งการที่สมาชิกในชุมชนมีความเข้มแข็งนั้น นับเป็น จุดเริ่มต้นของกระบวนการอนุรักษ์วัฒนธรรมกะเหรี่ยงจากฐานรากได้อย่างมั่นคง ทั้งนี้ผู้วิจัยได้ทำการ วิเคราะห์ด้านสมาชิกชุมชนกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีที่มีความเข้มแข็งได้ ดังนี้

ความเข้มแข็งของสมาชิกในชุมชนกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีนั้น สมาชิกในชุมชนกะเหรี่ยงสามารถจัดการปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับตนเองได้ โดยมีการเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ รอบตัวเพื่อนำมาปรับใช้กับวิถีชีวิตอย่างรู้เท่าทันบนพื้นฐานวัฒนธรรม ความเชื่อ คุณค่าแบบโบราณ ตลอดจนมีการพึ่งพาเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่กันและกัน ซึ่งสมาชิกในชุมชนกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีจะใช้ศักยภาพของตนเองในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นด้วยตนเอง ซึ่งอยู่ภายใต้ความร่วมมือและร่วมใจของสมาชิกในชุมชน ตลอดจนการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐอีกด้วย ยกตัวอย่างเช่น การจัดกิจกรรมสืบสานประเพณีกินข้าวห่อชาวกะเหรี่ยงนั้น จะต้องมีการจัดเตรียมสถานที่ในการจัดงานและกิจกรรมต่าง ๆ ทั้งนี้ชาวกะเหรี่ยงในชุมชนได้เดินทางมาช่วยกันจัดสถานที่และจัดเตรียมงานด้วยความร่วมมือร่วมใจ เช่น การเก็บกวาดสถานที่ การจัดเตรียมโต๊ะแตรเพื่อทำการผูกข้อมือเรียกขวัญ การติดป้ายประชาสัมพันธ์งาน เป็นต้น ซึ่งทำให้เห็นว่าชาวกะเหรี่ยงในอำเภอบ้านคามีความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน พร้อมทั้งจะดำเนินงานอนุรักษ์วัฒนธรรมให้ดำรงอยู่ในยุคสมัยใหม่ไปพร้อม ๆ กัน ทั้งนี้ความเข้มแข็งของสมาชิกในชุมชนกะเหรี่ยงอำเภอบ้านคา จังหวัดราชบุรีนั้น ผู้วิจัยสามารถวิเคราะห์ออกเป็น 3 ประการ คือ

1.2.1 สมาชิกในชุมชนมีความตระหนัก และห่วงใยต่อความเป็นไปของชุมชน

สมาชิกในชุมชนกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี มีความตระหนักและห่วงใยต่อความเป็นไปของชุมชน เนื่องจากสังคมเกิดการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมอย่างรวดเร็ว ทำให้วัฒนธรรมที่ดั้งเดิมและเก่าแก่ของชาวกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีบางอย่างเริ่มสูญหายไป เช่น วัฒนธรรมด้านภาษา ปัจจุบันคนกะเหรี่ยงในชุมชนเริ่มพูดภาษากะเหรี่ยงไม่ได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเด็กและเยาวชน เนื่องจากใช้การสื่อสารด้วยภาษาไทยเป็นหลัก ด้วยเหตุนี้จึงนำมาซึ่งความร่วมมือร่วมใจในการคิดวางแผน และนำไปสู่การสร้างกิจกรรมการอนุรักษ์วัฒนธรรมกะเหรี่ยงให้คงอยู่ต่อไป ด้วยการร่วมมือกันสร้างคู่มือภาษากะเหรี่ยงขึ้นเพื่อให้เด็กและเยาวชนได้เรียนรู้คำศัพท์ภาษากะเหรี่ยงเบื้องต้นที่ใช้ในชีวิตประจำวัน ซึ่งได้แสดงให้เห็นถึงการมีจิตสำนึกที่รักและหวงแหนวัฒนธรรมอันเป็นรากเหง้าของตนเอง เกิดเป็นความเข้มแข็งขึ้นภายในชุมชน

1.2.2 การมีปราชญ์ชุมชน แกนนำชุมชน ผู้รู้ ที่มีศักยภาพในการทำงาน

ชุมชนกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี มีปราชญ์ที่มีความรู้ความสามารถในแต่ละด้านทางวัฒนธรรมที่มีความหลากหลาย ซึ่งนำไปสู่การนำศักยภาพของสมาชิกในชุมชนเหล่านี้มาพัฒนาต่อยอดให้เกิดการขับเคลื่อนงานด้านการอนุรักษ์วัฒนธรรมกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีได้อย่างเต็มที่ เช่น ปราชญ์ด้านดนตรีกะเหรี่ยง ปราชญ์ด้านประเพณีพิธีกรรมกะเหรี่ยง ปราชญ์ด้านภาษากะเหรี่ยง ปราชญ์ด้านสมุนไพรกะเหรี่ยง เป็นต้น ซึ่งบุคคลเหล่านี้จะเป็นที่เคารพและศรัทธาของคนในชุมชนในฐานะที่เป็นผู้รู้ และเป็นจิตวิญญาณของคนในชุมชน เมื่อชุมชนมีความเข้มแข็งในด้านผู้นำในด้านต่าง ๆ ทางวัฒนธรรมกะเหรี่ยงแล้วนั้น จึงนำไปสู่ชุมชนเข้มแข็งและดำรงอยู่ได้ด้วยศักยภาพของชุมชน บนความรู้ความสามารถของสมาชิกในชุมชนได้อย่างภาคภูมิใจ

1.2.3 สมาชิกในชุมชนร่วมมือร่วมใจ และเกิดกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ภายในชุมชน

ชุมชนที่เข้มแข็ง ย่อมเกิดจากสมาชิกในชุมชนมีความร่วมมือร่วมใจในการดำเนินงานกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกันด้วยความสามัคคีและสมัครใจ ซึ่งนำไปสู่การเกิดกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของคนในชุมชนตลอดเวลา ซึ่งสมาชิกในชุมชนกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีนั้น ได้มีการจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้านวัฒนธรรม โดยการจัดประชุมสนทนากลุ่ม และสร้างกิจกรรมกระตุ้นความคิดให้เกิดความร่วมมือ ร่วมใจในการคิดสร้างกิจกรรมการอนุรักษ์วัฒนธรรมกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีขึ้น ทั้งหมด 5 กิจกรรม ประกอบด้วย การสร้างคู่มือดนตรีกะเหรี่ยง การสร้างคู่มือภาษากะเหรี่ยง การสร้างคู่มือสมุนไพรกะเหรี่ยง การสร้างแหล่งเรียนรู้วัฒนธรรมกะเหรี่ยง และการจัดงานสืบทอดประเพณีกินข้าวห่อข้าวกะเหรี่ยง ซึ่งทำให้สมาชิกในชุมชนกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีมีความรักใคร่สามัคคีกัน สร้างเป็นจุดยึดเหนี่ยวความรักในชาติพันธุ์และแสดงถึงความเป็นพี่น้องร่วมกลุ่มชาติพันธุ์เดียวกัน ทำให้เกิดเป็นชุมชนที่เข้มแข็ง สมาชิกในชุมชนมีความเอื้ออาทร เมตตา และเห็นอกเห็นใจกัน ส่งผลให้การดำเนินงานด้านการอนุรักษ์วัฒนธรรมกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีดำเนินไปด้วยความรักและสามัคคีกันในกลุ่มคนกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี ทำให้กิจกรรมต่าง ๆ ประสบความสำเร็จด้วยความมีน้ำหนึ่งใจเดียวกันของสมาชิกในชุมชนนั่นเอง

1.3 เครือข่าย/หน่วยงานภายนอกให้การสนับสนุน

ปัจจัยสำคัญอีกประการหนึ่งที่จะส่งผลให้การดำเนินงานต่าง ๆ ประสบความสำเร็จได้นั้น คือการมีเครือข่ายหรือหน่วยงานภายนอกชุมชนให้การสนับสนุนและคอยช่วยเหลือในสิ่งที่ชุมชนไม่มีหรือขาด โดยการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมนั้น ย่อมจะต้องอาศัยความร่วมมือระหว่างคนในชุมชนและหน่วยงานภายนอกหรือภาคีเครือข่ายเป็นสำคัญ โดยชุมชนกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีนั้นได้มีการสร้างเครือข่ายกับหน่วยงานต่าง ๆ หลายหน่วยงาน ทั้งหน่วยงานภาครัฐ หน่วยงานภาคเอกชน และภาคีเครือข่ายกะเหรี่ยงนอกพื้นที่ เป็นต้นทั้งนี้การสร้างภาคีเครือข่ายหรือการมีเครือข่ายและหน่วยงานภายนอกให้การสนับสนุนนั้น นับเป็นตัวขับเคลื่อนงานด้านการอนุรักษ์วัฒนธรรมกะเหรี่ยงให้มีความสมบูรณ์และชัดเจนมากยิ่งขึ้น ซึ่งสามารถอธิบายเครือข่ายและหน่วยงานภายนอก ที่เข้ามาเป็นแรงขับเคลื่อนให้กิจกรรมการอนุรักษ์วัฒนธรรมกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีประสบความสำเร็จ ได้ดังนี้

1. หน่วยงานภาครัฐ

หน่วยงานภาครัฐ เป็นหน่วยงานสำคัญอีกหน่วยงานหนึ่งที่เข้ามามีบทบาทในการสร้างแรงขับเคลื่อนให้กับชุมชนกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี ซึ่งหน่วยงานภาครัฐที่เข้ามาช่วยสนับสนุนกิจกรรมส่งเสริมการอนุรักษ์วัฒนธรรมกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี มีจำนวน 9 แห่ง ประกอบไปด้วย อำเภอบ้านคา องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านคา องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านบึง องค์การบริหาร

ส่วนตำบลหนองพันจันทร์ และโรงเรียนในอำเภอบ้านคา จำนวน 5 โรงเรียน โดยแต่ละหน่วยงานจะให้การสนับสนุนด้านงบประมาณ ด้านกำลังแรงขับเคลื่อนงาน การคิดวางแผนงาน ตลอดจนการประชาสัมพันธ์การจัดกิจกรรม ต่าง ๆ ให้คนทั่วไปได้รับทราบถึงข้อมูลการจัดกิจกรรมทางวัฒนธรรมกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีในครั้งนี้ ยกตัวอย่างเช่น องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านบึง ได้สนับสนุนงบประมาณในการจัดงานสืบทอดประเพณีกินข้าวห่อข้าวกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี และอำนวยความสะดวกในการจัดงาน นอกจากนี้ โรงเรียนในอำเภอบ้านคา จำนวน 5 โรงเรียน ประกอบด้วย โรงเรียนบ้านโป่งกระทิงบน โรงเรียนบ้านพูนบน โรงเรียนบ้านโป่งกระทิงล่าง โรงเรียนวัดลำพระ และโรงเรียนบ้านคาวิทยา ได้ร่วมดำเนินกิจกรรมส่งเสริมการอนุรักษ์วัฒนธรรม โดยโรงเรียนบ้านพูนบน ได้ให้ความร่วมมือในการนำคู่มือภาษากะเหรี่ยงไปใช้ในโรงเรียน โรงเรียนบ้านโป่งกระทิงบน และโรงเรียนบ้านโป่งกระทิงล่าง ร่วมนำนักเรียนมาร่วมแสดงรำกะเหรี่ยงในการจัดงานสืบทอดประเพณีกินข้าวห่อข้าวกะเหรี่ยง นอกจากนี้ โรงเรียนวัดลำพระและโรงเรียนบ้านคาวิทยา ได้นำนักเรียนมาเข้าร่วมในการจัดงานสืบทอดประเพณีกินข้าวห่อข้าวกะเหรี่ยงอีกด้วย

จะเห็นได้ว่าการได้ความร่วมมือจากภาครัฐนั้น จะนำไปสู่การขับเคลื่อนงานที่มีประสิทธิภาพ และสามารถดำเนินกิจกรรมส่งเสริมการอนุรักษ์วัฒนธรรมได้อย่างมีระบบระเบียบ สมบูรณ์แบบมากยิ่งขึ้น

2. ภาคเอกชน

ภาคเอกชนที่เข้ามามีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนกิจกรรมการอนุรักษ์วัฒนธรรมกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีนั้น ประกอบด้วย 2 หน่วยงาน ได้แก่ ศูนย์กระจายข่าวชุมชนกะเหรี่ยง กลุ่มรักชนกเงือก ซึ่งเป็นองค์กรอิสระที่เข้ามาร่วมกิจกรรมสร้างสรรค์และขับเคลื่อนกิจกรรมทางวัฒนธรรมของชุมชนกะเหรี่ยงให้มีความสมบูรณ์ โดยศูนย์กระจายข่าวชุมชนกะเหรี่ยงเป็นองค์กรอิสระที่ชาวบ้านในชุมชนกะเหรี่ยงตำบลบ้านบึงได้จัดตั้งขึ้นเพื่อประชาสัมพันธ์ข่าวสารของชุมชน เวลา 05.00-06.00 น. ของทุกวัน ในวันนี้ศูนย์กระจายข่าวชุมชนกะเหรี่ยงได้ทำการประชาสัมพันธ์กิจกรรมการสร้างแหล่งเรียนรู้วัฒนธรรมกะเหรี่ยงให้เป็นที่รู้จักแก่คนกะเหรี่ยงในชุมชนมากยิ่งขึ้น และช่วยประชาสัมพันธ์การจัดงานสืบทอดประเพณีกินข้าวห่อข้าวกะเหรี่ยงให้คนในชุมชนได้รับทราบกิจกรรมอีกด้วย นอกจากนี้ กลุ่มรักชนกเงือก เป็นกลุ่มคนรักนกที่เข้ามาช่วยขับเคลื่อนกิจกรรม โดยการนำภาพนกเงือกที่พบบนเขาบางกะม่าร่วมจัดแสดงเพื่อให้เด็กและเยาวชนได้เห็นถึงทรัพยากรธรรมชาติที่สมบูรณ์ของชุมชน ควรค่าต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติในชุมชนให้เป็นที่อิงอาศัยของสัตว์ป่าทุกชนิดนั่นเอง

สรุปได้ว่ากลุ่มภาคเอกชนเข้ามามีบทบาทให้การสนับสนุนในด้านเทคโนโลยีสมัยใหม่และความรู้ใหม่ ๆ ที่เป็นส่วนหนึ่งในการขับเคลื่อนและประชาสัมพันธ์กิจกรรมทางวัฒนธรรมของชุมชน ทำให้ชุมชนมีภาคีเครือข่ายมากยิ่งขึ้น สร้างสีสันและความน่าสนใจให้กับการดำเนินงานจัดกิจกรรมส่งเสริมการอนุรักษ์วัฒนธรรมกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีอีกด้วย

3. ภาคีเครือข่ายกะเหรี่ยงนอกพื้นที่

ภาคีเครือข่ายกะเหรี่ยงนอกพื้นที่ นับเป็นอีกแรงขับเคลื่อนสำคัญที่จะช่วยเปิดโลกทัศน์และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้อมูลด้านกะเหรี่ยงในชุมชนให้มีความถูกต้อง ชัดเจน และมีความน่าเชื่อถือมากที่สุด ทั้งนี้ชุมชนกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีได้มีเครือข่ายกะเหรี่ยงในพื้นที่ต่าง ๆ อาทิ ชุมชนกะเหรี่ยงจังหวัดเพชรบุรี ชุมชนกะเหรี่ยงจังหวัดกาญจนบุรี และชุมชนกะเหรี่ยงจังหวัดอุทัยธานี ซึ่งชุมชนกะเหรี่ยงในพื้นที่ต่าง ๆ นั้น จะมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้านประวัติศาสตร์ความเป็นมาของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยง ศิลปวัฒนธรรมกะเหรี่ยง วิถีชีวิตชาวกะเหรี่ยง อาทิ การแต่งกาย อาหาร ขนบธรรมเนียมประเพณี ภาษา ตลอดจนดนตรีและการละเล่นต่าง ๆ โดยภาคีเครือข่ายกะเหรี่ยงในแต่ละพื้นที่นั้น นับว่ามีวัฒนธรรมที่คล้ายคลึงกัน และเป็นผู้ที่คอยช่วยตรวจสอบและร่วมสร้างสรรค์แลกเปลี่ยนความรู้ด้านวัฒนธรรมกะเหรี่ยงให้คงอยู่เป็นอัตลักษณ์ที่โดดเด่นคู่แผ่นดินสืบไป เช่น การแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมด้านดนตรี นักดนตรีกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีได้มีการแลกเปลี่ยนการร้องเพลงกะเหรี่ยงกับนักดนตรีตำบลไถ่ไว้ อำเภอสังขละ จังหวัดกาญจนบุรี ทำให้เพลงกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีมีเนื้อหาที่มีความหลากหลายมากยิ่งขึ้น เป็นต้น

1.4 ชุมชนมีฐานทุนทางวัฒนธรรมที่ดี

ในการขับเคลื่อนดำเนินงานกิจกรรมอนุรักษ์วัฒนธรรมกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีไปสู่ความยั่งยืนนั้น จะต้องอาศัยทุนทางวัฒนธรรมของชุมชนเป็นฐานหัวใจสำคัญในการสร้างกิจกรรมการอนุรักษ์วัฒนธรรม เนื่องจากชุมชนกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีนั้นมีทุนทางวัฒนธรรมที่ดีอยู่จำนวนมาก ที่สามารถจะหยิบนำมาใช้ต่อยอดเป็นแหล่งเรียนรู้ และสร้างสรรค์เป็นผลงานเพื่อสร้างเป็นอาชีพหรือต่อยอดนำไปสู่การพัฒนาศักยภาพชีวิตให้ดียิ่งขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งการนำภูมิปัญญา ความเชื่อบนธรรมเนียมประเพณี ค่านิยม ที่เป็นอัตลักษณ์ของชาวกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีมาเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนการอนุรักษ์และส่งเสริมการสร้างกิจกรรมอนุรักษ์วัฒนธรรมกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีให้ตั้งรับอยู่ได้อย่างมั่นคงในสังคมที่ก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีในปัจจุบัน

ทุนทางวัฒนธรรมกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี นับเป็นองค์ประกอบหนึ่งที่มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งต่อการพัฒนาชุมชนและกระบวนการขับเคลื่อนงานกิจกรรมการอนุรักษ์วัฒนธรรมกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี เนื่องจากกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีมีความโดดเด่นในด้านวัฒนธรรม มีบุคคลที่มีความรู้ความสามารถในด้านต่าง ๆ อยู่ในพื้นที่ชุมชนกะเหรี่ยง ซึ่งหากสามารถพัฒนาและดึงศักยภาพจากทุนทางวัฒนธรรมดังกล่าวมาสร้างให้เกิดประโยชน์อย่างเต็มที่นั้น

จะส่งผลกระทบต่อการนำไปสร้างสรรค์คุณค่าและจัดสร้างกิจกรรมการอนุรักษ์วัฒนธรรมกะเหรี่ยงได้เป็นอย่างดี ซึ่งทุนทางวัฒนธรรมของชาวกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีนั้น สามารถสรุปได้ทั้งหมด 4 ด้าน ดังนี้

1. มรดกทางวัฒนธรรม ได้แก่ โบราณสถาน โบราณวัตถุ แหล่งทรัพยากรทางธรรมชาติ เป็นต้น
2. อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม ได้แก่ ภาษา การแต่งกาย
3. ภูมิปัญญาและเทคโนโลยี ได้แก่ ที่อยู่อาศัย ขนบธรรมเนียมประเพณี อาหาร งานด้านศิลปหัตถกรรม ดนตรีและการละเล่น อาชีพและการดำรงชีวิต เป็นต้น
4. สิทธิมนุษยชนและประชาธิปไตย ได้แก่ การอยู่ร่วมกันในชุมชน และการสร้างความเสมอภาคในการดำรงชีวิต เป็นต้น

การที่ชุมชนกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีมีฐานทุนทางวัฒนธรรมที่ดี จึงเป็นปัจจัยพื้นฐานที่สำคัญที่จะทำให้ผู้วิจัยและคนในชุมชนกะเหรี่ยงสามารถต่อยอดเกิดแนวความคิดในการนำเอาทุนทางวัฒนธรรมต่าง ๆ ที่ปรากฏในชุมชนกะเหรี่ยงนั้นมาพัฒนาให้เกิดเป็นคุณค่าและสร้างเป็นมูลค่า ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาศักยภาพมนุษย์ให้มีชีวิตที่ดีขึ้น ตลอดจนส่งผลให้เกิดการต่อยอดกิจกรรมส่งเสริมการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนกะเหรี่ยงให้มีความมั่นคงสืบไป

1.5 จิตสำนึกความเป็นชาติพันธุ์กะเหรี่ยง

การมีจิตสำนึกความเป็นชาติพันธุ์กะเหรี่ยงของคนกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี นับเป็นอีกปัจจัยสำคัญที่จะส่งผลให้การขับเคลื่อนงานและกิจกรรมการอนุรักษ์วัฒนธรรมกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีสำเร็จได้อย่างสมบูรณ์ เพราะคนกะเหรี่ยงในชุมชนนั้นรู้จักตัวตนและภูมิใจในความเป็นรากเหง้าแห่งตัวตนที่แท้จริงของตนเอง ก็จะนำไปสู่การดึงศักยภาพของคนในชุมชนออกมาได้อย่างเต็มที่และแสดงออกมาได้อย่างภาคภูมิใจ

กระบวนการดำเนินงานการสร้างกิจกรรมการอนุรักษ์วัฒนธรรมกะเหรี่ยงสู่ความยั่งยืน ควรคำนึงอยู่บนฐานการมีจิตสำนึกความเป็นชาติพันธุ์กะเหรี่ยงของตนเองเป็นสำคัญ ทั้งนี้คนในชุมชนมีความภาคภูมิใจและร่วมมือร่วมใจต้องการที่จะให้วัฒนธรรมกะเหรี่ยงในชุมชนของตนเองคงอยู่และเป็นที่รู้จักแก่สังคมภายนอกมากยิ่งขึ้น ทำให้จิตสำนึกรักชาติพันธุ์และรากเหง้าความเป็นแก่นแท้ของชาติพันธุ์ตนเองนี้เองที่นำไปสู่การดำเนินงานอนุรักษ์วัฒนธรรมกะเหรี่ยงได้สำเร็จตามที่ตั้งเป้าหมายไว้

จากวิถีวัฒนธรรมกะเหรี่ยงที่มีการปลูกข้าว ทำไร่ มีขนบธรรมเนียม ประเพณีที่ดีงาม มีวัฒนธรรมที่เป็นอัตลักษณ์ของตนเอง มีภาษาที่ใช้สื่อสารที่เป็นเอกลักษณ์ มีการแต่งกายที่งดงาม นับเป็นจุดเด่นที่ได้แสดงให้เห็นถึงตัวตนความเป็นชาติพันธุ์กะเหรี่ยงได้อย่างชัดเจน ทั้งนี้คนในชุมชนกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีได้มีการผลักดันและปลูกจิตสำนึกให้เด็กและเยาวชนในชุมชนได้มีจิตสำนึกรักความเป็นชาติพันธุ์กะเหรี่ยง ซึ่งเป็นรากเหง้าของตนเอง ซึ่งมีการปลูกจิตสำนึกความเป็นชาติพันธุ์ผ่านพิธีกรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี การสื่อสาร การแต่งกาย หรือรูปแบบการใช้ชีวิต

ต่าง ๆ นั้น ทำให้คนในชุมชนกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีมีความรักและหวงแหนในวัฒนธรรมของตนเอง ซึ่งนำไปสู่ความร่วมมือร่วมใจที่ดีของคนในชุมชนในการช่วยกันขับเคลื่อนกิจกรรมการอนุรักษ์วัฒนธรรมกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีให้เกิดขึ้นนั่นเอง

2. ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานด้านการสร้างกิจกรรมการอนุรักษ์วัฒนธรรมกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี

จากการสัมภาษณ์ สันทนา กลุ่ม และดำเนินงานจัดกิจกรรมส่งเสริมการอนุรักษ์วัฒนธรรมร่วมกับชุมชนกะเหรี่ยง ทำให้ผู้วิจัยวิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานด้านการสร้างกิจกรรมส่งเสริมการอนุรักษ์วัฒนธรรมกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี มี 2 ประการ คือ ทักษะคติของคนในชุมชน และการถูกจำกัดให้อยู่ในกรอบโครงสร้างและกฎระเบียบของหน่วยงานภาครัฐ โดยสามารถอธิบายปัญหาอุปสรรค ตลอดจนวิธีดำเนินการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ได้ ดังนี้

1. ทักษะคติของคนในชุมชน

ทักษะคติและจิตสำนึกร่วมของคนในชุมชนกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีนั้น นับเป็นปัจจัยหนึ่งที่น่าเป็นอุปสรรคต่อการสร้างกิจกรรมทางวัฒนธรรมภายในชุมชนกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี เนื่องจากทักษะคติของคนในชุมชนนั้นจะมองว่า บุคคลภายนอกที่เข้ามาในชุมชนนั้นจะเข้ามามีจุดประสงค์ร้ายหรือมีเจตนาที่ไม่ดีต่อกลุ่มชาติพันธุ์ตนเอง จากการสนทนากลุ่มร่วมกับคนในชุมชนกะเหรี่ยงตำบลบ้านบึง เกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการสืบทอดประเพณีกินข้าวห่อของชาวกะเหรี่ยง ได้มีชาวกะเหรี่ยงกล่าวขึ้นว่า

“จะเข้ามาทำได้จริง ๆ หรือ เห็นคนก่อน ๆ ที่เข้ามาว่าจะทำโน่นให้ทำนี่ให้ก็เจียบหายไป ไม่เห็นมีอะไรเกิดขึ้นสักอย่าง”

จากคำกล่าวของชาวกะเหรี่ยงในตำบลบ้านบึงข้างต้นนี้ ทำให้เห็นถึงทักษะคติของคนในชุมชนที่ไม่เชื่อมั่นบุคคลภายนอกที่เข้ามาทำกิจกรรมหรือขับเคลื่อนงานในชุมชน เนื่องจากเคยมีบุคคลภายนอกเข้ามาสร้างความรู้สึกถึงการดำเนินงานที่ไม่จริงจังและล้มเหลว ทำให้ผู้วิจัยถูกตั้งคำถามด้วยทักษะคติด้านลบว่าจะเข้ามาในชุมชนแล้วจะทอดทิ้งหรือหนีหายไปหรือไม่ ซึ่งส่งผลต่อความร่วมมือของคนในชุมชนที่จะให้ความร่วมมืออย่างเต็มที่และเต็มใจ

นอกจากนี้การมีความรู้สึกว่าการดำรงอยู่แบบเดิมในปัจจุบันก็ได้แต่เือนร้อน และสะดวกสบายอยู่แล้ว ไม่จำเป็นจะต้องทำอะไรเพิ่มเติมให้เกิดความลำบากและเหนื่อยเพิ่มขึ้น ซึ่งคนกะเหรี่ยงในจังหวัดราชบุรีบางส่วนนั้นจะมีทักษะคติที่มองว่า วัฒนธรรมตนเองนั้นไม่สามารถฟื้นฟูหรืออนุรักษ์ให้คงอยู่ได้ เพราะเป็นวัฒนธรรมของคนชายขอบที่ไม่มีหน่วยงานภาครัฐให้ความสำคัญหรือได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก เกิดเป็นความน้อยเนื้อต่ำใจในการพัฒนาตนเองจากการมองว่าตนเองถูกมองข้ามด้วยความเป็นชาติพันธุ์กะเหรี่ยงนั่นเอง ดังคำกล่าวของคนกะเหรี่ยงในตำบลบ้านบึง ที่ว่า

“จะเข้ามาฟื้นฟูวัฒนธรรมกะเหรี่ยงมันยากนะ เพราะขนาดคนในพื้นที่เองบางคน ยังไม่รู้จักรั้วฒนธรรมตัวเองเลย แล้วจะเอางบประมาณที่ไหนมาทำ ชาวบ้านไม่มีหรือกะ รองบ อบต. ก็คงไม่ได้ทำแน่นอน เพราะคนกะเหรี่ยงไม่ค่อยมีใครเขาสนใจหรอก”

จากคำกล่าวของชาวกะเหรี่ยงในอำเภอบ้านบึงข้างต้นนี้ ทำให้เห็นว่าความน้อยเนื้อต่ำใจในการเป็นชาติพันธุ์ที่ถูกกลืนจากหน่วยงานภาครัฐนั้น สร้างทัศนคติที่ว่าวัฒนธรรมตนเอง ไม่สำคัญ ซึ่งส่งผลให้การขอความร่วมมือกับคนกะเหรี่ยงในชุมชนอำเภอบ้านคาให้ร่วมกันดำเนินงาน สร้างกิจกรรมการอนุรักษ์วัฒนธรรมกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี จึงถูกคนในชุมชนมองว่าเป็นสิ่งที่จับต้องไม่ได้และเหมือนภาพเลื่อนรางที่ไม่สามารถจะหยิบมาพัฒนาให้ดีขึ้น ส่งผลให้การสร้างกิจกรรม การอนุรักษ์ต่าง ๆ ต้องอาศัยระยะเวลาในการปรับเปลี่ยนทัศนคติของคนกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีให้ เกิดความเข้าใจ และถือว่าเป็นอุปสรรคที่สำคัญต่อการดำเนินการสร้างกิจกรรมส่งเสริมการอนุรักษ์ วัฒนธรรมกะเหรี่ยงเป็นอย่างมาก

แนวทางการแก้ไขปัญหา

จากปัญหาในด้านทัศนคติของคนในชุมชนกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี ที่มองว่า การอนุรักษ์วัฒนธรรมกะเหรี่ยงเป็นเรื่องที่จับต้องได้ยากและถูกหน่วยงานภาครัฐมองข้ามไม่ให้ความสำคัญนั้น มีแนวทางการแก้ไขปัญหาดังกล่าวโดย การสร้างทัศนคติที่ดีต่อคนกะเหรี่ยงในจังหวัด ราชบุรี โดยแสดงให้เห็นถึงคุณค่าและความเท่าเทียมกันของคนในสังคม ในการนี้ผู้วิจัยได้เปิดเวที ประชาคม และทำการสนทนากลุ่มขึ้น โดยนำแกนนำชุมชนและตัวแทนหน่วยงานภาครัฐเข้าไป สนทนาพูดคุยให้เกิดความเข้าใจร่วมกัน เพื่อนำไปสู่ความร่วมมือในการขับเคลื่อนกิจกรรม การดำเนินงานด้านการอนุรักษ์วัฒนธรรมกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีต่อไป

คนในชุมชนกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี มีความเข้าใจและเห็นถึงความสำคัญของการอนุรักษ์วัฒนธรรมกะเหรี่ยงอันเป็นรากเหง้าของตนเอง ตลอดจนเห็นความตั้งใจและความมุ่งมั่น ของแกนนำ ตลอดจนความร่วมมือร่วมใจกันระหว่างชุมชนกะเหรี่ยงและหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน จึงทำให้เกิดเป็นแรงกำลังใจผลักดันให้เกิดความร่วมมือ สามัคคี และเกิดเป็นแรงสู่ในการร่วมกัน ขับเคลื่อนดำเนินงานสร้างกิจกรรมการอนุรักษ์วัฒนธรรมกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีขึ้น เพื่อให้วัฒนธรรม กะเหรี่ยงดำรงอยู่ไม่สูญหายไปจากสังคมไทย ดังคำกล่าวของชาวกะเหรี่ยงตำบลบ้านบึง ที่ว่า

“หากทาง อบต. ยืนยันว่าจะช่วยดำเนินงานอย่างเต็มที่ ทางเราคนทำงานก็สบายใจ พร้อมจะลุยงานไปด้วยกันอยู่แล้ว”

ทำให้เห็นได้ว่า การพูดคุยสร้างความเข้าใจระหว่างหน่วยงานภาครัฐและภาค ประชาชนมีความสำคัญ การเข้าถึงชุมชนของหน่วยงานภาครัฐจะทำให้ชุมชนลดอคติและปรับทัศนคติ ที่ดีต่อการเข้ามาขับเคลื่อนงานในด้านต่าง ๆ กับชุมชนได้เป็นอย่างดี ซึ่งเป็นการสร้างความเชื่อมั่นและ ความศรัทธาในตัวผู้นำท้องถิ่นมากยิ่งขึ้นนั่นเอง

2. การถูกจำกัดให้อยู่ในกรอบโครงสร้างและกฎระเบียบของหน่วยงานภาครัฐ

ในการถูกจำกัดให้อยู่ในกรอบโครงสร้างและกฎระเบียบของหน่วยงานภาครัฐ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในด้านสถานศึกษา และหน่วยงานราชการนั้น นับเป็นปัญหาและอุปสรรคที่สำคัญต่อการดำเนินกิจกรรมการอนุรักษ์วัฒนธรรมกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีเป็นอย่างยิ่ง กล่าวคือ ในการดำเนินงานด้านการอนุรักษ์วัฒนธรรมกะเหรี่ยงในชุมชนนั้น จะต้องมีการให้หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องเข้ามามีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนงาน เพื่อเป็นสื่อกลางในการเรียนรู้วัฒนธรรมในชุมชน เช่น สถานศึกษาในพื้นที่ชุมชนกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี ที่เด็กและเยาวชนกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงจะต้องใช้ชีวิตและเข้าไปศึกษาความรู้จากสถานที่ดังกล่าว นับว่าเป็นจุดถ่ายทอดความรู้และแหล่งเรียนรู้จุดหลักของเด็กและเยาวชนในชุมชนกะเหรี่ยง

ในความเป็นจริงนั้น สถานศึกษาได้มีกฎระเบียบข้อบังคับที่มีการวางโครงสร้างการศึกษาที่มุ่งเน้นในด้านวิชาการต่าง ๆ ซึ่งมีเป้าหมายให้นักเรียนมีความรู้ความสามารถในด้านวิชาการ การใช้ภาษาอังกฤษ ตลอดจนสร้างหลักสูตรที่มีความสอดคล้องกับระเบียบข้อบังคับจากกระทรวง จึงทำให้การขับเคลื่อนงานวัฒนธรรมที่เป็นการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นบางอย่างมีความยากลำบาก โดยเฉพาะอย่างยิ่ง วัฒนธรรมด้านภาษาที่เป็นปัญหาและอุปสรรคต่อการพัฒนาและนำมาอนุรักษ์เป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากครูที่เข้ามาบรรจุในโรงเรียนต่าง ๆ ของพื้นที่กะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีนั้น ส่วนใหญ่เป็นครูที่มีภูมิลำเนาอยู่ในภูมิภาคอื่น ๆ ไม่สามารถพูดภาษากะเหรี่ยงได้ อีกทั้งครูที่เป็นบุคคลกะเหรี่ยงในพื้นที่ก็ไม่สามารถพูดภาษากะเหรี่ยงได้มากนัก เนื่องจากมีนโยบายทางการศึกษาที่จะต้องพูดภาษาไทยกับนักเรียน เพื่อให้นักเรียนพูดภาษาไทยได้อย่างชัดเจน และถูกต้อง จึงทำให้ลักษณะของการถูกจำกัดการเรียนรู้ของสถานศึกษาเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่ไม่เอื้อต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมกะเหรี่ยงมากนัก

นอกจากนี้ในโครงสร้างการจัดสรรงบประมาณของหน่วยงานภาครัฐที่จะสนับสนุนกิจกรรมการอนุรักษ์วัฒนธรรมด้านต่าง ๆ ของชุมชนกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีนั้น มีจำนวนไม่มากนัก เมื่อเทียบเท่ากับเงินสนับสนุนในการพัฒนาสังคมในด้านอื่น ๆ ทำให้กิจกรรมการอนุรักษ์วัฒนธรรมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับชุมชนกะเหรี่ยงที่จะได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐนั้นมีจำนวนจำกัด จึงเป็นปัญหาและอุปสรรคต่อการดำเนินงานกิจกรรมการอนุรักษ์วัฒนธรรมกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี อีกประการหนึ่ง

แนวทางการแก้ไขปัญหา

จากปัญหาการถูกจำกัดให้อยู่ในกรอบโครงสร้างและกฎระเบียบของหน่วยงานภาครัฐนั้น ได้มีการประชุมร่วมกันระหว่างคนในชุมชนกับหน่วยงานภาครัฐ เช่น โรงเรียน และองค์การบริหารส่วนตำบล เพื่อร่วมกันคิดและหาแนวทางการแก้ไขปัญหา และนำไปสู่กระบวนการดำเนินงานสร้างกิจกรรมการอนุรักษ์วัฒนธรรมกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีที่มีความสอดคล้องกับนโยบายของแต่ละหน่วยงาน โดยมีแนวทางการแก้ไขปัญหา ดังนี้

1. สถานศึกษาในพื้นที่ชุมชนกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี

ผู้บริหารสถานศึกษาในพื้นที่ชุมชนกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีได้มีแนวความคิดในการปลูกฝังความเป็นชาติพันธุ์และอนุรักษ์วัฒนธรรมกะเหรี่ยงอันเป็นรากเหง้าของชุมชนขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งวัฒนธรรมด้านภาษา จึงได้มีการวางแผน และวางนโยบายให้มีการเรียนรู้ภาษากะเหรี่ยงสัปดาห์ละ 5 ครั้ง ครั้งละ 10 นาที โดยเริ่มที่โรงเรียนบ้านพุร้อนเป็นโรงเรียนนำร่องในการเรียนเพิ่มทักษะภาษากะเหรี่ยงในโรงเรียน

ทั้งนี้ผู้บริหารโรงเรียนบ้านพุร้อนบ่นได้มีนโยบายนำคู่มือภาษากะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีที่ปราชญ์ชุมชนได้ร่วมกันสร้างขึ้นนั้นไปใช้สอนเสริมในเวลา 15.20-15.30 น.แก่นักเรียนทุกวันจันทร์-วันศุกร์ เพื่อเป็นอีกหนึ่งแนวทางในการอนุรักษ์วัฒนธรรมด้านภาษา ให้เด็กและเยาวชนรู้จักภาษากะเหรี่ยงอันเป็นภาษารากเหง้าของตนเองมากยิ่งขึ้น

2. องค์การบริหารส่วนตำบล/ที่ว่าการอำเภอ

องค์การบริหารส่วนตำบล อันเป็นหน่วยงานสำคัญที่พัฒนาในด้านวิถีความเป็นอยู่ของคนในชุมชนกะเหรี่ยง และเป็นหน่วยงานที่จะร่วมสนับสนุนงบประมาณในการขับเคลื่อนงานด้านกิจกรรมการอนุรักษ์วัฒนธรรมกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีให้เป็นที่รู้จักและคงอยู่ได้ในสังคม ผู้บริหารได้มีการวางแผนนโยบายในการยกระดับและสร้างจิตสำนึกความเป็นชาติพันธุ์ให้เกิดขึ้นกับคนในชุมชน โดยมีการสนับสนุนงบประมาณในส่วนที่สามารถจัดสรรได้เพื่อดำเนินกิจกรรมด้านการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนกะเหรี่ยง อาทิ การสนับสนุนงบประมาณในการประชาสัมพันธ์ เป็นต้น นอกจากนี้ยังให้ความช่วยเหลือและสนับสนุนในด้านอื่น ๆ ที่สามารถช่วยสนับสนุนและขับเคลื่อนให้เกิดการอนุรักษ์วัฒนธรรมกะเหรี่ยงขึ้นภายในชุมชน อำนวยความสะดวกในการรวบรวมข้อมูลทางวัฒนธรรม ตลอดจนเป็นพื้นที่กลางในการประสานงานกับหน่วยงานต่าง ๆ ที่ดำเนินงานด้านวัฒนธรรมให้เกิดขึ้นภายในชุมชน

ปัญหาและอุปสรรคที่ส่งผลต่อการสร้างกิจกรรมการอนุรักษ์วัฒนธรรมกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีนั้น ล้วนถูกแก้ไขปัญหาต่าง ๆ จากความร่วมมือ ร่วมใจของหน่วยงานทุกภาคส่วน เพื่อให้กิจกรรมส่งเสริมการอนุรักษ์วัฒนธรรมกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีเกิดขึ้น และขับเคลื่อนไปด้วยความเรียบร้อย นับเป็นการร่วมแรงร่วมใจด้วยความสามัคคีภายในชุมชน เกิดเป็นความเข้มแข็งขึ้นภายในชุมชน ส่งผลให้วัฒนธรรมกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีสามารถดำรงอยู่ได้ในสังคมที่มีความเปลี่ยนแปลงไปตลอดเวลา

จึงพอจะสรุปได้ว่าในกระบวนการดำเนินงานการสร้างกิจกรรมการอนุรักษ์วัฒนธรรมกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีเพื่อนำไปสู่ความยั่งยืนนั้น ต้องอาศัยการร่วมแรงร่วมใจ ร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมดำเนินงาน และร่วมติดตามประเมินผลกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อนำไปสู่การสร้างกิจกรรมการอนุรักษ์ที่มีประสิทธิภาพและตอบสนองความต้องการของชุมชนได้เหมาะสม ตลอดจนเป็นกิจกรรมการอนุรักษ์

วัฒนธรรมที่สอดคล้องกับวิถีของชุมชนกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี ต้องอาศัยกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR) มาเป็นหลักการสำคัญในการขับเคลื่อนดำเนินงาน โดยสามารถสรุปแผนภาพการสร้างกิจกรรมการอนุรักษ์วัฒนธรรมกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีให้เกิดความยั่งยืนได้ ดังนี้

ภาพที่ 182 การสร้างกิจกรรมการอนุรักษ์วัฒนธรรมกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี

การสร้างกิจกรรมส่งเสริมการอนุรักษ์วัฒนธรรมกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี มีแนวทางการดำเนินงานด้วยกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม โดยปัจจัยที่ส่งผลให้การสร้างกิจกรรมต่าง ๆ ประสบความสำเร็จประกอบด้วย 2 ปัจจัย คือ 1) ปัจจัยภายใน ได้แก่ ประชาชนชุมชนในชุมชน ผู้นำท้องถิ่น วัฒนธรรมชุมชน และความเป็นชาติพันธุ์ และ 2) ปัจจัยภายนอก ได้แก่ หน่วยงานภาครัฐ หน่วยงานภาคเอกชน และนักวิชาการภายนอก ซึ่งมีกลยุทธ์ในการดำเนินงาน 3 ประการ คือ 1) การสร้างภาวะผู้นำให้คนในชุมชน 2) การกระตุ้นแรงจูงใจให้รักวัฒนธรรมชุมชน

3) การมีส่วนร่วมของคนในชุมชน นำไปสู่การสร้างกิจกรรมส่งเสริมการอนุรักษ์วัฒนธรรมกะเหรี่ยง จำนวน 5 กิจกรรม ประกอบด้วย 1) การสร้างคู่มือดนตรีกะเหรี่ยง 2) การสร้างคู่มือภาษากะเหรี่ยง 3) การสร้างคู่มือสมุนไพรกะเหรี่ยง 4) การสร้างแหล่งเรียนรู้วัฒนธรรมกะเหรี่ยง และ 4) การสืบทอด ประเพณีกินข้าวห่อ โดยกิจกรรมส่งเสริมการอนุรักษ์วัฒนธรรมกะเหรี่ยงดังกล่าวส่งผลให้สมาชิก ในชุมชนร่วมแรงร่วมใจ สร้างพลังเกิดขึ้นภายในชุมชน ทำให้ชุมชนเข้มแข็งและดำรงรักษาวัฒนธรรม กะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีให้คงอยู่สืบไป

จากการที่ผู้วิจัยนำกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการมีส่วนร่วมมาใช้เป็นกรอบวิธีการดำเนินการ วิจัยในครั้งนี้ ทำให้ผู้วิจัยได้พบว่าการทำงานหรือดำเนินการร่วมกับชุมชน จะต้องอาศัยพลังของ ชุมชนเป็นฐานสำคัญในการขับเคลื่อนและดำเนินงาน การมีผู้นำที่ดี คนในชุมชนที่เข้มแข็ง มีเครือข่าย ที่มีประสิทธิภาพ มีฐานวัฒนธรรมชุมชนที่ดี และการมีจิตความเป็นชาติพันธุ์ของคนในชุมชนนี้เอง จะส่งผลก่อให้เกิดแรงพลังขับเคลื่อนกิจกรรมต่าง ๆ ให้สำเร็จลุล่วง และฝ่าฟันปัญหาอุปสรรคไปได้ อย่างเหมาะสม ซึ่งการศึกษาวิจัยครั้งนี้ นับเป็นการศึกษาวิจัยที่สร้างแรงขับเคลื่อนของคนในชุมชนที่ พยายามจะอนุรักษ์วัฒนธรรมกะเหรี่ยงของชาติพันธุ์ตนเองให้คงอยู่อย่างยั่งยืนสืบไปภายใต้กระแส วัฒนธรรมสมัยใหม่ในยุคปัจจุบัน การปรับตัวและเปลี่ยนแปลงที่จะต้องควบคู่ไปกับการดำรงไว้ซึ่ง วัฒนธรรมรากเหง้าตนเองจะต้องยืนหยัดอยู่ได้อย่างมั่นคงต่อไป

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาเรื่อง การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่ออนุรักษ์วัฒนธรรมกะเหรี่ยงอย่างยั่งยืน: กรณีศึกษากลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี มีวัตถุประสงค์ 2 ประการ คือ 1) เพื่อศึกษาวัฒนธรรมกะเหรี่ยงและการเปลี่ยนแปลงของชุมชนกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี และ 2) เพื่อสร้างกิจกรรมส่งเสริมการอนุรักษ์ทางวัฒนธรรมของกะเหรี่ยงโดยใช้วิธีการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อให้เกิดความยั่งยืน ซึ่งใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ในพื้นที่ชุมชนกะเหรี่ยงอำเภอบ้านคา จังหวัดราชบุรี ประกอบไปด้วย 3 ตำบล คือ 1) ตำบลบ้านบึง 2) ตำบลบ้านคา และ 3) ตำบลหนองพันจันทร์ ซึ่งมีกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก จำนวน 90 คน ประกอบไปด้วย กลุ่มผู้นำท้องถิ่น จำนวน 15 คน กลุ่มผู้นำทางการ จำนวน 30 คน กลุ่มสมาชิกกะเหรี่ยงในจังหวัดราชบุรี จำนวน 45 คน เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึกและจัดเวทีประชุมกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก ตลอดจนผู้วิจัยลงพื้นที่ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลด้านวัฒนธรรมและสร้างกิจกรรมส่งเสริมการอนุรักษ์วัฒนธรรมกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหาในรูปแบบการพรรณนาวิเคราะห์

สรุปผลการวิจัย

ผลที่ได้จากการศึกษา พบว่า

1. วัฒนธรรมกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี ได้ทำการศึกษาตามองค์ประกอบขององค์การการศึกษา วิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ จำนวน 4 ประเภทอันประกอบด้วย มรดกทางวัฒนธรรม อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญาและเทคโนโลยี และสิทธิมนุษยชนและประชาธิปไตย สามารถสรุปผลการศึกษาวรรณกรรมกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี ได้ดังนี้

มรดกทางวัฒนธรรม เป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นถึงจิตวิญญาณและค่านิยมในการดำรงชีวิตของคนกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี ซึ่งเกิดจากการสร้างสรรค์ของคนกะเหรี่ยงในชุมชน อันประกอบด้วย โบราณสถาน โบราณวัตถุ และแหล่งทรัพยากรธรรมชาติในชุมชน ทั้งนี้ในพื้นที่กะเหรี่ยงอำเภอบ้านคา จังหวัดราชบุรี ได้มีมรดกทางวัฒนธรรม ที่เป็นโบราณสถาน 2 ประเภท ได้แก่ ศาสนสถาน และสถานศึกษา ทั้งนี้ศาสนสถานในพื้นที่ชุมชนกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี มีทั้งหมด 9 แห่ง ประกอบด้วย วัดลำพระ วัดโป่งหะ วัดเก่าต้นมะค่า วัดบ้านบึง วัดหนองโกเจริญธรรม วัดป่าพระธาตุเขาน้อย วัดป่าโป่งกระทิง วัดบ้านดงคา และสำนักสงฆ์พุฒน้ำร้อน ซึ่งศาสนสถานเหล่านี้เป็นพื้นที่ที่ชาวกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีให้ความศรัทธาและเข้าไปประกอบพิธีกรรมตามความเชื่อ และเป็นพื้นที่สำหรับ

การแสดงออกทางด้านศิลปวัฒนธรรมกะเหรี่ยง อาทิ การแสดง การละเล่น ดนตรี เป็นต้น นอกจากนี้ ยังมีสถานศึกษาที่เป็นแหล่งเรียนรู้และจุดศูนย์รวมความรู้ของเด็กและเยาวชนในชุมชนกะเหรี่ยง จังหวัดราชบุรี จำนวน 13 แห่ง ประกอบด้วย โรงเรียนบ้านคาวีทยา โรงเรียนบ้านโป่งกระทิงล่าง โรงเรียนโรตารี 1 บ้านพุน้ำร้อน โรงเรียนบ้านเก่าต้นมะค่า โรงเรียนบ้านห้วยสวนพลู โรงเรียนบ้านลำพระ โรงเรียนหนองพันจันทร์ โรงเรียนบ้านบึง (สันติมนโประชาสรรค์) โรงเรียนประชาพัฒนาวิทย์ โรงเรียนบ้านพุบอนบน โรงเรียนวัดช่องลาภ โรงเรียนวัดยอดสุวรรณคีรี และโรงเรียนบ้านโป่งกระทิงบน ซึ่งสถานศึกษาเหล่านี้นับเป็นสถานที่ที่ชาวกะเหรี่ยงในชุมชนให้ความสำคัญและเล็งเห็นคุณค่าช่วยกันพัฒนาดูแลเพื่อให้สถานศึกษาเป็นแหล่งเรียนรู้ของเด็กและเยาวชนกะเหรี่ยงในชุมชน ทั้งนี้ยังมีโบราณวัตถุที่ปรากฏในชุมชนกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีมาเป็นระยะเวลายาวนาน ซึ่งมีความสำคัญในมิติประวัติศาสตร์ สังคม และวัฒนธรรมของกลุ่มชนกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี ที่ได้แสดงให้เห็นว่าในพื้นที่อำเภอบ้านคา จังหวัดราชบุรีนั้น เคยเป็นแหล่งที่อยู่อาศัยของมนุษย์ยุคก่อนประวัติศาสตร์ ทำให้พื้นที่นี้มีความสำคัญในทางโบราณคดีและแสดงให้เห็นถึงความอุดมสมบูรณ์ของพื้นที่อีกด้วย โดยโบราณวัตถุที่พบในพื้นที่กะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี มีจำนวน 3 ชนิด คือ ขวานหินขัด ขวานหินรูปจอยปากนก และลูกปัดหินอะเกต จึงทำให้เห็นว่าพื้นที่ชุมชนกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีมีมรดกทางวัฒนธรรมที่มีคุณค่าและมีความสำคัญทางประวัติศาสตร์จำนวนมาก ทั้งเป็นแหล่งดำเนินกิจกรรมของชุมชนและเป็นแหล่งสำคัญทางประวัติศาสตร์อีกด้วย นอกจากนี้ยังมีแหล่งทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรมของชุมชน ประกอบด้วย ภูเขา จำนวน 1 เทือก คือ เทือกเขาตะนาวศรี ลำห้วย จำนวน 1 ห้วย คือ ลำห้วยมะหาด อ่างเก็บน้ำ จำนวน 1 แห่ง คือ และอ่างเก็บน้ำโป่งกระทิงบน บ่อน้ำพุร้อน จำนวน 1 แห่ง คือ บ่อน้ำพุร้อนโป่งกระทิง น้ำตก จำนวน 3 แห่ง คือ น้ำตกซับเตย น้ำตกห้วยสวนพลู และน้ำตกวังครก และอุทยานแห่งชาติ จำนวน 1 แห่ง คือ อุทยานแห่งชาติเฉลิมพระเกียรติไทยประจัน

อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม เป็นสิ่งที่สามารถบ่งบอกถึงตัวตนความเป็นกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี และแสดงถึงความเป็นหนึ่งเดียวกันของชุมชน ซึ่งอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีนั้น ประกอบไปด้วย 2 ประการ คือ 1. การแต่งกายกะเหรี่ยง และ 2. ภาษากะเหรี่ยง ในด้านการแต่งกายกะเหรี่ยงนั้น จะแบ่งออกไปตามเพศ อายุ และสถานะทางสังคม ผู้ชายวัยเด็ก อายุต่ำกว่า 15 ปี จะแต่งตัวด้วยชุดไซโซ่ไหว เมื่ออายุมากกว่า 15 ปีขึ้นไปจะแต่งชุดไซซังไหว ส่วนเด็กผู้หญิงอายุต่ำกว่า 15 ปี จะใส่ชุด เซวา เป็นชุดสีขาวยาวถึงตาตุ่ม เมื่ออายุ 15 ปีขึ้นไปหรือเป็นหญิงสาวที่แต่งงานแล้วจะใส่เสื้อกะเหรี่ยงกับผ้าซิ่นหรือผ้าถุงกะเหรี่ยง ซึ่งมีความสวยงามและเป็นอัตลักษณ์ที่โดดเด่นของชุมชนกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี นอกจากนี้ยังมีภาษากะเหรี่ยงที่แสดงถึงตัวตนและแสดงถึงความเป็นกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงเดียวกัน นั่นคือ ภาษากะเหรี่ยงโผล่ว ซึ่งเป็นภาษาที่ใช้พูดคุยเฉพาะกลุ่มคนกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีเท่านั้น

ภูมิปัญญาและเทคโนโลยี เป็นสิ่งที่ชาวกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีคิดสร้างสรรค์เพื่อใช้ในการดำรงชีวิต และเป็นสิ่งที่ควบคุมพฤติกรรมให้คนกะเหรี่ยงในชุมชนอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข ประกอบไปด้วย 7 ประการ คือ 1) ที่อยู่อาศัย 2) ขนบธรรมเนียม/จารีต/ประเพณี/ความเชื่อ 3) อาหารท้องถิ่น 4) สมุนไพรรักษาโรค/สาธารณสุขแบบดั้งเดิม 5) ศิลปะการดนตรีและการละเล่น 6) ศิลปหัตถกรรม/งานฝีมือ และ 7) ด้านการทำมาหากิน

สิทธิมนุษยชนและการปกครองระบอบประชาธิปไตย เป็นสิ่งที่กลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรียึดถือปฏิบัติเพื่อให้ชุมชนเกิดความสงบสุข ทั้งในมิติการอยู่ร่วมกันของชุมชนและการสร้างความเสมอภาคในการดำรงชีวิต

การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีนั้น มีการเปลี่ยนแปลงทั้งหมด 8 ด้าน คือ ด้านการแต่งกาย ด้านที่อยู่อาศัย ด้านอาหาร ด้านอาชีพและการดำรงชีวิต ด้านภาษา ด้านประเพณีพิธีกรรม ด้านการรักษาโรค และด้านดนตรีกะเหรี่ยง ซึ่งการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวนี้ได้เกิดจากปัจจัย 3 ประการ คือ 1) ปัจจัยทางด้านสังคม ประกอบด้วย ด้านการศึกษา และด้านเทคโนโลยี/ การติดต่อสื่อสาร 2) ด้านเศรษฐกิจ ที่มีการแข่งขันและระบบทุนนิยมเข้ามามีบทบาทในชุมชน และ 3) ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ประกอบด้วย สภาพภูมิอากาศ และสภาพภูมิประเทศ

2. การสร้างกิจกรรมส่งเสริมการอนุรักษ์ทางวัฒนธรรมของกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีโดยชุมชนมีส่วนร่วมเพื่อให้เกิดความยั่งยืน เมื่อผู้วิจัยได้ทำการรวบรวมข้อมูลวัฒนธรรมกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีในทุก ๆ มิติเรียบร้อยแล้วนั้น จะนำไปสู่กระบวนการดำเนินงานในการสร้างกิจกรรมการอนุรักษ์วัฒนธรรม โดยมีสมาชิกในชุมชน แกนนำชุมชน หน่วยงานภาครัฐ หน่วยงานภาคเอกชน นักวิชาการภายนอก มาร่วมดำเนินงานแบบมีส่วนร่วม คือ ร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติ ร่วมติดตาม ประเมินผล ซึ่งได้ทำการสนทนากลุ่มและเปิดเวทีประชาคมเพื่อระดมความคิดเห็นถึงการนำวัฒนธรรมกะเหรี่ยงในชุมชนมาสร้างเป็นกิจกรรมการอนุรักษ์วัฒนธรรม ซึ่งพบว่า คนกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีมีวัฒนธรรมท้องถิ่นที่มีเคยมีความสำคัญในอดีตและในปัจจุบันวัฒนธรรมบางอย่างใกล้จะสูญหายไปจากชุมชนทำให้กลืนอายความเป็นกะเหรี่ยงในชุมชนเริ่มลดน้อยลงไปในยุคสมัยปัจจุบัน ทั้งนี้ได้มีกระบวนการดำเนินงานในการสร้างกิจกรรมส่งเสริมการอนุรักษ์วัฒนธรรมกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีสู่ความยั่งยืน โดยมีการเปิดเวทีประชาคม สนทนากลุ่ม และสัมภาษณ์เชิงลึกคนกะเหรี่ยงในอำเภอบ้านคา ตลอดจนหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคส่วนที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์วัฒนธรรมในพื้นที่กะเหรี่ยงอำเภอบ้านคา จังหวัดราชบุรี ทั้งนี้ในกระบวนการดำเนินงานสร้างกิจกรรมส่งเสริมการอนุรักษ์วัฒนธรรมกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีนั้น ได้มีการเปิดเวทีประชาคม จำนวน 3 ครั้ง ดังนี้

การเปิดเวทีประชาคมครั้งที่ 1 เพื่อระดมความคิดและวางแผนการดำเนินงานด้านการสร้างกิจกรรมการอนุรักษ์วัฒนธรรมกะเหรี่ยง โดยมีผู้เข้าร่วมประชุมจำนวน จำนวน 30 คน ประกอบด้วยปราชญ์ชุมชนและสมาชิกในชุมชนกะเหรี่ยง จำนวน 15 คน ผู้นำชุมชนท้องถิ่น จำนวน 10 คน ผู้นำทางศาสนา (ท่านเจ้าอาวาสวัดป่าโป่งกระทิงบน) จำนวน 1 รูป นักพัฒนาชุมชนอำเภอบ้านคา จำนวน 2 คน และนักวิชาการภายนอก จำนวน 2 คน ในวันที่ 20 ตุลาคม พ.ศ. 2562 ณ ศาลาเอนกประสงค์ ที่ว่าการอำเภอบ้านคา จังหวัดราชบุรี ซึ่งการเปิดเวทีประชาคมในครั้งนี้ ได้มีมติในการคิดแนวทางส่งเสริมกิจกรรมการอนุรักษ์วัฒนธรรมกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี ซึ่งประกอบไปด้วย 5 กิจกรรม ประกอบด้วย 1) กิจกรรมจัดทำคู่มือดนตรีกะเหรี่ยง 2) กิจกรรมจัดทำคู่มือสมุนไพรกะเหรี่ยง 3) กิจกรรมจัดทำคู่มือภาษากะเหรี่ยง 4) การสร้างแหล่งเรียนรู้วัฒนธรรมกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี และ 5) การสืบทอดประเพณีกินข้าวห่อชาวกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี หลังจากที่ได้ข้อตกลงในการสร้างกิจกรรมส่งเสริมการอนุรักษ์วัฒนธรรมกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีแล้วนั้น จึงมีการแบ่งกลุ่มย่อยตามความเชี่ยวชาญในแต่ละด้านทางวัฒนธรรม เพื่อร่วมกันคิดและวางแผนการดำเนินการสร้างกิจกรรมต่าง ๆ ในชุมชน โดยแบ่งกลุ่มออกเป็น 4 กลุ่ม ตามข้อตกลงในการสร้างกิจกรรมการอนุรักษ์วัฒนธรรมกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี ประกอบด้วย กลุ่มสมุนไพรกะเหรี่ยง กลุ่มดนตรีกะเหรี่ยง กลุ่มภาษากะเหรี่ยง และกลุ่มประเพณีพิธีกรรมกะเหรี่ยง

การเปิดเวทีประชาคมครั้งที่ 2 เพื่อระดมเครือข่ายงานการสร้างกิจกรรมส่งเสริมการอนุรักษ์วัฒนธรรมกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี และสรุปติดตามการดำเนินงานตามแผนงานที่ได้วางไว้ในการประชุมเปิดเวทีประชาคม ครั้งที่ 1 โดยมีผู้เข้าร่วมการเปิดเวทีประชาคม ครั้งที่ 2 จำนวน 34 คน ประกอบด้วย ปราชญ์ชุมชนและสมาชิกในชุมชนกะเหรี่ยง จำนวน 21 คน ผู้นำชุมชนท้องถิ่น จำนวน 8 คน นักพัฒนาชุมชนอำเภอบ้านคา จำนวน 1 คน ผู้อำนวยการสถานศึกษาในอำเภอบ้านคา จำนวน 3 คน และนักวิชาการภายนอก จำนวน 1 คน ในวันที่ 21 พฤศจิกายน พ.ศ. 2562 ณ ห้องประชุมที่ว่าการอำเภอบ้านคา จังหวัดราชบุรี ซึ่งได้ร่วมกันวางแผนนำกิจกรรมการอนุรักษ์วัฒนธรรมไปทดลองปฏิบัติจริง โดยในที่ประชุมได้มีข้อตกลงการนำคู่มือ การจัดทำแหล่งเรียนรู้ และการจัดกิจกรรมสืบสานประเพณีกินข้าวห่อของชาวกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีนั้นไปดำเนินการที่ตำบลบ้านบึง อำเภอบ้านคา จังหวัดราชบุรี เป็นพื้นที่นาร่องในการสร้างกิจกรรมส่งเสริมการอนุรักษ์วัฒนธรรมกะเหรี่ยง จังหวัดราชบุรี ทั้งนี้เนื่องจากในพื้นที่ตำบลบ้านบึงนั้น มีชาวกะเหรี่ยงอาศัยอยู่มากที่สุดในอำเภอบ้านคา ซึ่งมีจำนวนประชากรที่มีเชื้อสายกะเหรี่ยง ทั้งหมด 13 หมู่บ้าน จำนวน 7,845 คน (องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านบึง, 2562) ตลอดจนมีปราชญ์ชุมชนและผู้นำท้องถิ่นที่มีความเข้มแข็ง มีความพร้อมในการขับเคลื่อนกิจกรรมการอนุรักษ์วัฒนธรรมกะเหรี่ยงนาร่องเพื่อนำไปสู่การขยายผลการสร้างกิจกรรมอนุรักษ์วัฒนธรรมกะเหรี่ยงในอนาคตต่อไป

จากการที่ชุมชนกะเหรี่ยงและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ร่วมวางแผนการสร้างกิจกรรมส่งเสริมการอนุรักษ์วัฒนธรรมกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีออกเป็น 5 กิจกรรม อันประกอบด้วย การสร้างคู่มือดนตรีกะเหรี่ยง การสร้างคู่มือสมุนไพรกะเหรี่ยง การสร้างคู่มือภาษากะเหรี่ยง การสร้างแหล่งเรียนรู้วัฒนธรรมกะเหรี่ยง และการสืบสานประเพณีกินข้าวห่อของชาวกะเหรี่ยงนั้น ได้มีการนำไปใช้งานและสร้างกิจกรรมปฏิบัติให้เกิดขึ้นจริงในชุมชน ดังนี้

กิจกรรมจัดทำคู่มือดนตรีกะเหรี่ยง ได้นำมอบให้กับชุมชน 2 แห่ง ได้แก่ หมู่บ้านโป่งกระทิงบนและหมู่บ้านโป่งกระทิงล่าง ตำบลบ้านบึง อำเภอบ้านคา จังหวัดราชบุรี ซึ่งในการสร้างคู่มือดนตรีกะเหรี่ยงนั้น เป็นการรวบรวมบทเพลงกะเหรี่ยง จำนวน 20 เพลง ที่มีเนื้อหาไพเราะ ร้องง่าย และหาฟังได้ยากมารวบรวมไว้ในคู่มือ พร้อมกับองค์ความรู้ด้านเครื่องดนตรีกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีที่ใช้ประกอบการร้องเพลง เพื่อนำไปสู่การใช้ประโยชน์ในการศึกษาความรู้ด้านดนตรีกะเหรี่ยงให้แก่เด็กและเยาวชนในชุมชน ตลอดจนผู้ที่สนใจที่จะศึกษาในด้านดนตรีกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี

กิจกรรมจัดทำคู่มือสมุนไพรกะเหรี่ยง ได้นำมอบให้กับหน่วยงาน 4 แห่งในอำเภอบ้านคา จังหวัดราชบุรี ดังนี้ ที่ว่าการอำเภอบ้านคา องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านคา องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านบึง และองค์การบริหารส่วนตำบลหนองพันจันทร์ ซึ่งการสร้างคู่มือสมุนไพรกะเหรี่ยงนั้น เป็นการรวบรวมสมุนไพรที่พบในพื้นที่ชุมชนกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี จำนวน 35 ชนิด ซึ่งเป็นสมุนไพรที่คนกะเหรี่ยงใช้รักษาอาการและโรคต่าง ๆ ทั้งภายในและภายนอกร่างกาย ซึ่งวัตถุประสงค์ของการสร้างคู่มือสมุนไพรกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีนั้น เพื่อเป็นประโยชน์ต่อผู้ที่สนใจศึกษาในด้านสมุนไพรกะเหรี่ยง และเป็นข้อมูลพื้นฐานด้านยาสมุนไพรของชุมชนให้แก่หน่วยงาน และชุมชนไว้ศึกษานำความรู้ไปปรับใช้ในชีวิตประจำวัน

กิจกรรมจัดทำคู่มือภาษากะเหรี่ยง ได้นำมอบให้กับสถานศึกษา 1 แห่ง ได้แก่ โรงเรียนพุดอนบน ตำบลบ้านบึง อำเภอบ้านคา จังหวัดราชบุรี ซึ่งการสร้างคู่มือภาษากะเหรี่ยงนั้น เป็นการรวบรวมภาษากะเหรี่ยง จำนวน 105 คำ โดยแบ่งออกเป็น 6 หมวด ประกอบด้วย 1) หมวดเครือญาติ 2) หมวดตัวเลข 3) หมวดสัตว์ 4) หมวดเครื่องใช้ 5) หมวดผัก ผลไม้ และ 6) หมวดร่างกาย ซึ่งวัตถุประสงค์ในการสร้างคู่มือภาษากะเหรี่ยงนั้น เพื่อให้เด็กและเยาวชน ตลอดจนบุคคลที่สนใจได้เข้ามาศึกษาภาษากะเหรี่ยงที่ใช้ในชีวิตประจำวัน และปลูกฝังให้เด็กและเยาวชนในชุมชน ตลอดจนคนกะเหรี่ยงในพื้นที่จังหวัดราชบุรีไม่ลืมภาษาอันเป็นรากเหง้าของตนเอง

การสร้างแหล่งเรียนรู้วัฒนธรรมกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี ได้ทำการสร้างแหล่งเรียนรู้จำนวน 1 แห่ง ณ หมู่บ้านโป่งกระทิงบน ตำบลบ้านบึง อำเภอบ้านคา จังหวัดราชบุรี ซึ่งเป็นการร่วมมือร่วมใจของคนในชุมชน และภาคีเครือข่ายที่สร้างแหล่งเรียนรู้วัฒนธรรมกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีขึ้น เพื่อเป็นการรวบรวมองค์ความรู้ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมกะเหรี่ยง ประกอบด้วย ด้านดนตรีการแสดง ด้านขนบธรรมเนียมประเพณี ด้านวิถีชีวิต ด้านประวัติศาสตร์ชุมชนกะเหรี่ยง

ด้านสมุนไพรวงศ์เหียง ซึ่งสิ่งเหล่านี้ถูกรวบรวมเป็นสื่อข้อมูลการเรียนรู้ให้แก่เด็กและเยาวชน ตลอดจนบุคคลที่สนใจเข้ามาเรียนรู้ได้ตลอดเวลา โดยมีผู้ใหญ่บ้านและกลุ่มเยาวชนในชุมชนเป็นผู้ดูแล แหล่งเรียนรู้วัฒนธรรมกะเหรี่ยงร่วมกัน

การสืบสานประเพณีกินข้าวห่อกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี ได้ดำเนินกิจกรรม ณ องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านบึง อำเภอบ้านคา จังหวัดราชบุรี ซึ่งเป็นกิจกรรมที่คนกะเหรี่ยงในชุมชนร่วมมือร่วมใจกันสร้างกิจกรรมนี้ขึ้น เพื่ออนุรักษ์และประชาสัมพันธ์ถึงความเป็นกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงให้แก่บุคคลภายนอกได้รู้จัก โดยได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานภาครัฐ หน่วยงานภาคเอกชน นักวิชาการ ภายนอก แคนนำชุมชน ตลอดจนสมาชิกในชุมชน ซึ่งทุกคนมีความร่วมมือร่วมใจเกิดเป็นพลังที่เข้มแข็งภายในชุมชน โดยมีการจัดกิจกรรมกินข้าวห่อ ทำบุญตักบาตรถวายแด่พระสงฆ์ และมีการเล่นดนตรี การแสดง และการละเล่นสะบ้า ซึ่งเป็นการรวบรวมศิลปวัฒนธรรมเก่าแก่ของชาวกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีมาจัดแสดงและจัดกิจกรรมอย่างสนุกสนาน เพื่อเป็นการอนุรักษ์ ถ่ายทอด และสืบสานประเพณีกินข้าวห่อ อันเป็นอัตลักษณ์ของชาวกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีให้คงอยู่สืบไป

จากการถอดบทเรียนการสร้างกิจกรรมส่งเสริมการอนุรักษ์วัฒนธรรมกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีนั้น สามารถจำแนกออกเป็น 2 ประการ คือ 1) ปัจจัยที่ส่งผลให้กิจกรรมการอนุรักษ์วัฒนธรรมกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีประสบความสำเร็จ ประกอบไปด้วย 1.1) ผู้นำที่ดี 1.2) สมาชิกในชุมชนเข้มแข็ง 1.3) เครือข่าย/หน่วยงานภายนอกให้การสนับสนุน 1.4) ชุมชนมีฐานทุนทางวัฒนธรรมที่ดี และ 1.5) จิตสำนึกความเป็นชาติพันธุ์กะเหรี่ยง 2) ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานด้านการสร้างกิจกรรมการอนุรักษ์วัฒนธรรมกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี ประกอบไปด้วย 2.1) ทักษะคิดของคนในชุมชน และ 2.2) การถูกจำกัดอยู่ในกรอบโครงสร้างและกฎระเบียบของหน่วยงานภาครัฐ

อย่างไรก็ตามปัญหาและอุปสรรคในด้านทักษะคิดและการถูกจำกัดอยู่ในกรอบโครงสร้างและกฎระเบียบของหน่วยงานภาครัฐที่เกิดขึ้น ล้วนถูกแก้ไขด้วยความร่วมมือ ร่วมใจของสมาชิกในชุมชนกะเหรี่ยงและหน่วยงานทุกภาคส่วน เพื่อให้กิจกรรมการอนุรักษ์วัฒนธรรมกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีดำเนินการและขับเคลื่อนไปด้วยความเรียบร้อย นับเป็นการร่วมแรงร่วมใจด้วยความสามัคคีภายในชุมชน เกิดเป็นความเข้มแข็งขึ้นภายในชุมชน ส่งผลให้วัฒนธรรมกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีสามารถดำรงอยู่ได้ในสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา

จึงพอจะสรุปได้ว่าในกระบวนการดำเนินงานการสร้างกิจกรรมการอนุรักษ์วัฒนธรรมกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีเพื่อนำไปสู่ความยั่งยืนนั้น ต้องอาศัยการร่วมแรงร่วมใจ ร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมดำเนินงาน และร่วมติดตามประเมินผลกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อนำไปสู่การสร้างกิจกรรมการอนุรักษ์ที่มีประสิทธิภาพและตอบสนองความต้องการของชุมชนได้เหมาะสม ตลอดเป็นกิจกรรมการอนุรักษ์วัฒนธรรมที่สอดคล้องกับวิถีของชุมชนกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี ทั้งนี้ย่อมต้องอาศัยกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR) มาเป็นหลักการสำคัญในการขับเคลื่อนดำเนินงานเพื่อให้กิจกรรมต่าง ๆ บรรลุไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้ด้วยพลังของชุมชน

อภิปรายผลการวิจัย

1. วัฒนธรรมกะเหรี่ยงและการเปลี่ยนแปลงของชุมชนกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี ผลจากการศึกษาพบว่า ชุมชนกะเหรี่ยงอำเภอบ้านคา จังหวัดราชบุรี มีทุนทางวัฒนธรรมชุมชนที่ดั่งงามจำนวนมาก ทั้งในด้านโบราณสถาน โบราณวัตถุ แหล่งทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การแต่งกาย ภาษา ขนบธรรมเนียมประเพณี พิธีกรรม ศิลปหัตถกรรม ดนตรีและการละเล่น ตลอดจนการดำรงอยู่ร่วมกันในสังคมของชาวกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี ซึ่งนับเป็นวัฒนธรรมแสดงให้เห็นถึงความงามและเสน่ห์ของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี ที่มีการสืบทอดจากบรรพบุรุษมาสู่ลูกหลานชาวกะเหรี่ยงในยุคสมัยปัจจุบัน โดยวัฒนธรรมไม่ได้เจาะจงเพียงแค่ศิลปะและวรรณกรรมเท่านั้น หากแต่มีความหมายที่รวมถึงค่านิยม สิทธิต่าง ๆ ของคนในสังคม ขนบธรรมเนียมประเพณี และความเชื่อต่าง ๆ อีกด้วย ทำให้วัฒนธรรมได้หมายรวมถึงความดั่งงาม ความงาม และความเจริญในชีวิตมนุษย์ โดยจะปรากฏให้เห็นในลักษณะของรูปธรรมต่าง ๆ ตลอดจนได้สืบทอดมาจนถึงคนในรุ่นปัจจุบัน ซึ่งวัฒนธรรมจะถูกปรับปรุง เปลี่ยนแปลง และสร้างสรรค์ขึ้นไปตามยุคสมัย จากการที่วัฒนธรรมเกิดการเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลาและยุคสมัย ย่อมรวมไปถึงวัฒนธรรมในกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีที่มีการเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา เนื่องจากสภาพสังคมและความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีในปัจจุบันที่เข้ามามีบทบาทต่อการดำรงชีวิตของคนกะเหรี่ยงในจังหวัดราชบุรี ซึ่งการเปลี่ยนแปลงทางสังคมดังกล่าวได้นำมาซึ่งการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมภายในชุมชน ทำให้วัฒนธรรมบางอย่างของชาวกะเหรี่ยงได้ถูกปรับเปลี่ยน คัดแปลง และบางอย่างได้ถูกกลืนหายไปตามยุคสมัย เช่น ที่อยู่อาศัยของชาวกะเหรี่ยง ภาษากะเหรี่ยง การแต่งกายกะเหรี่ยง ขนบธรรมเนียมประเพณีกะเหรี่ยง อาหารท้องถิ่น และการใช้สมุนไพรในการรักษาโรค เป็นต้น ทั้งนี้การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมดังกล่าว ย่อมมาจากปัจจัยในด้านสังคม เศรษฐกิจ และทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งนับเป็นปัจจัยหลักที่ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมขึ้นภายในชุมชนกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี โดยเฉพาะอย่างยิ่งการไหลบ่าของวัฒนธรรมภายนอกที่เข้ามามีอิทธิพลต่อการดำรงชีวิตของชาวกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี ซึ่งเข้ามาสร้างความสะดวกสบายและสร้างคุณภาพชีวิตของคนกะเหรี่ยงให้มีวิถีชีวิตที่ดียิ่งขึ้น เช่น เส้นทางการคมนาคม เทคโนโลยีการติดต่อสื่อสาร ระบบทางการศึกษา ตลอดจนการบริหารจัดการชุมชนด้วยโครงสร้างระบบรัฐ สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นปัจจัยที่ทำให้ชุมชนกะเหรี่ยงเกิดการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมทั้งสิ้น โดยการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี ทำให้เห็นว่านอกจากการรับวัฒนธรรมภายนอกที่เข้ามามีบทบาทต่อวิถีการดำรงอยู่ของชาวกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีอย่างรวดเร็วแล้วนั้น ในพื้นที่ชุมชนกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีในปัจจุบัน เริ่มมีกลุ่มคนภายนอกเข้าไปอยู่อาศัยมากขึ้นเพื่อประกอบธุรกิจ และการโยกย้ายถิ่นฐานของบุคคลในท้องถิ่นอื่น ๆ มาตั้งรกรากในพื้นที่กะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี ทำให้ในพื้นที่ชุมชนกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีมีความหลากหลายทางกลุ่มชาติพันธุ์มากขึ้น เช่น ยวน มอญ ลาว เป็นต้น ด้วยเหตุนี้จึง

ทำให้วัฒนธรรมบางอย่างได้ถูกผสมผสานดัดแปลงขึ้นมาใหม่ เช่น วัฒนธรรมด้านอาหาร ชาวกะเหรี่ยงเริ่มมีการนำน้ำปลาร้าเข้ามาเป็นส่วนประกอบในการปรุงอาหาร โดยใส่น้ำปลาร้าในแกงหน่อไม้ป่า ซึ่งปัจจุบันจะลักษณะเหมือนแกงเปรอะหรือแกงผักรวมของทางภาคอีสาน ด้วยเหตุนี้การที่มีบุคคลในกลุ่มชาติพันธุ์อื่น ๆ เข้ามาอาศัยในพื้นที่ชุมชนกะเหรี่ยงนั้น ย่อมเป็นอีกหนึ่งปัจจัยที่นำมาสู่การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมอีกด้วย

ผลที่ได้จากการศึกษาที่กล่าวถึงวัฒนธรรมกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี สอดคล้องกับการให้คำนิยามด้านวัฒนธรรมของเสาวนีย์ จิตต์หมวด (2535) ที่ได้ให้คำนิยามของคำว่าวัฒนธรรมไว้ว่า วัฒนธรรมนับเป็นวิถีชีวิตส่วนรวมของคนในสังคมที่จะต้องมียึดถือ มีความคิดเห็น มีความรู้สึก มีความเชื่ออย่างไร ซึ่งอาจจะแสดงออกมาในรูปแบบต่าง ๆ เช่น ขนบธรรมเนียมประเพณี ภาษา การละเล่น ศาสนา เป็นต้น ทั้งนี้รวมไปถึงสิ่งที่มีความจำเป็นต่อการดำเนินชีวิตที่ได้ถูกสร้างขึ้นจากคนในสังคม โดยวิถีการดำเนินชีวิตหรือรูปแบบพฤติกรรมของคนในแต่ละสังคมนั้น นับเป็นวัฒนธรรมที่ได้ถูกสร้างขึ้น ซึ่งอาจอยู่ในรูปแบบของภาษา กฎหมาย ศิลปวิทยาการต่าง ๆ ที่สืบทอดกันมาจากบรรพบุรุษ และผลที่ได้จากการศึกษาด้านการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีนี้ สอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีการแพร่กระจายทางวัฒนธรรม ของ Linton (1956) ที่ได้กล่าวไว้ว่า การแพร่กระจายทางวัฒนธรรมเป็นการเปลี่ยนแปลงทางสังคมเกิดจากการแพร่กระจายทางวัฒนธรรมจากการติดต่อสื่อสารกันระหว่างสังคมที่ต่างวัฒนธรรมรวมกันและต่างแพร่กระจายวัฒนธรรมไปสู่กันและกันเมื่อเกิดการแพร่กระจายวัฒนธรรมขึ้นแล้วสังคมที่เจริญกว่าอาจจะรับวัฒนธรรมบางอย่างของสังคมที่ด้อยกว่าก็ได้ และในทำนองเดียวกันสังคมที่ด้อยกว่าอาจจะไม่รับวัฒนธรรมของสังคมที่เจริญกว่าก็ได้ การเปลี่ยนแปลงทางสังคมส่วนใหญ่แล้วเกิดจากการแพร่กระจายของวัฒนธรรมจากภายนอกเข้ามามากกว่าเกิดจากการประดิษฐ์คิดค้นใหม่ขึ้นเองในสังคมหรือถ้ามีก็มักจะเกิดจากการนำสิ่งใหม่ ๆ จากภายนอกเข้ามาผสมผสานกับของที่มีอยู่ก่อนแล้วเป็นของใหม่ที่ไม่เคยมีมาก่อนวัฒนธรรมหนึ่งจะแพร่กระจายไปยังแหล่งอื่น ๆ ได้ต้องยึดหลักว่าวัฒนธรรมคือความคิดและพฤติกรรมที่ติดตัวบุคคล บุคคลไปถึงที่ใดวัฒนธรรมก็จะไปถึงที่นั่นการแพร่กระจายของวัฒนธรรมจะขึ้นอยู่กับพฤติกรรมของบุคคลด้วยเช่นกันการแพร่กระจายวัฒนธรรมโดยใช้การแบ่งกลุ่มพื้นที่เชิงวัฒนธรรมโดยอาศัยหน่วยต่าง ๆ ที่มีลักษณะทางกายภาพและลักษณะทางพัฒนาการของมนุษย์ที่สอดคล้องกันเป็นพื้นฐาน รวมทั้งลักษณะภูมิอากาศประวัติศาสตร์ภาษาหรืออื่น ๆ สอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีความกลมกลืนทางวัฒนธรรมที่ เศรษฐพงศ์ ดำคง (2544) ได้อธิบายทฤษฎีความกลมกลืนทางวัฒนธรรมไว้ว่า เมื่อมนุษย์จะต้องร่วมกันกับบุคคลอื่นการอยู่ร่วมกันหลายคนจะต้องมีการสร้างกฎเกณฑ์ขึ้นมาเพื่อใช้ในการดำรงชีวิตที่เรียกว่าวัฒนธรรมวิถีชีวิตการอยู่ร่วมกันของมนุษย์ในสังคมเดียวกันโดยมีจารีต กฎหมาย ค่านิยม เป็นแนวทางปฏิบัติร่วมกันมีความเชื่อทางสังคมและอุดมการณ์คล้ายกันจึงมีความหมายต่อมนุษย์ทฤษฎีความกลมกลืนทางวัฒนธรรมมีความสัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงของ

สังคมและวัฒนธรรมในลักษณะของการติดต่อระหว่างวัฒนธรรมของกลุ่มชนสองกลุ่มเมื่อมีกระบวนการที่เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมของกลุ่มหนึ่งกลุ่มใดที่ได้รับอิทธิพลจากอีกกลุ่มหนึ่งอันนำไปสู่การยอมรับวัฒนธรรมร่วมกัน โดยการยอมรับความหลากหลายทางวัฒนธรรมและเอกลักษณ์ของวัฒนธรรมร่วมกัน พบว่า มีกลุ่มชาติพันธุ์หลายกลุ่มที่มีการโยกย้ายการตั้งถิ่นฐานภายในอาณาเขตรัฐประเทศถ้าปฏิสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ในสังคมสมัยใหม่ยอมรับซึ่งกันและกันหมายความว่ายอมเกิดบูรณาการทางวัฒนธรรมและเกิดการผสมกลมกลืน การยืม และการรับวัฒนธรรมทางดนตรีจากต่างถิ่นสามารถปรับเข้าหากันได้อย่างกลมกลืน ทั้งนี้ความกลมกลืนทางวัฒนธรรมหรือการผสมผสานทางวัฒนธรรมนั้น นับเป็นกระบวนการที่มีความครอบคลุมถึงปรากฏการณ์ต่าง ๆ อันเกิดจากผลของการดำเนินชีวิตของคนในสังคมต่าง ๆ ที่มีวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน แต่มีการติดต่อสื่อสารกันโดยตรงอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้วัฒนธรรมดั้งเดิมเกิดการเปลี่ยนแปลง

2. การสร้างกิจกรรมการอนุรักษ์วัฒนธรรมกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีโดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อให้เกิดความยั่งยืน เกิดจากคนกะเหรี่ยงในชุมชนได้ร่วมกันคิดปัญหาในด้านวัฒนธรรมที่เกิดขึ้น และหาทางแก้ไขปัญหาร่วมกันด้วยกระบวนการกลุ่ม โดยได้ผลสรุปของการสร้างกิจกรรมการอนุรักษ์วัฒนธรรมกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี จำนวน 5 แนวทาง ประกอบด้วย

- 1) กิจกรรมจัดทำคู่มือดนตรีกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี
- 2) กิจกรรมจัดทำคู่มือสมุนไพรกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี
- 3) กิจกรรมจัดทำคู่มือภาษากะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี
- 4) การสร้างแหล่งเรียนรู้วัฒนธรรมกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี และ
- 5) การสืบสานประเพณีกินข้าวห่อโดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน

จากนั้นจึงเริ่มวางแผนการดำเนินงานโดยมีการคัดเลือกปราชญ์ชุมชนที่มีความรู้ ความสามารถ และความเชี่ยวชาญในด้านต่าง ๆ มาเป็นแกนนำหลักในการถ่ายทอดความรู้ให้เกิดเป็นลายลักษณ์อักษรและร่วมดำเนินงานตามขั้นตอนสู่การผลิตเป็นสื่อการเรียนรู้ในรูปแบบต่าง ๆ ออกมาให้กับชุมชน ซึ่งในการดำเนินงานครั้งนี้ได้แบ่งปราชญ์ชุมชนกะเหรี่ยงออกเป็น 4 กลุ่ม คือ 1) ปราชญ์ด้านดนตรีกะเหรี่ยง 2) ปราชญ์ด้านสมุนไพรกะเหรี่ยง 3) ปราชญ์ด้านภาษากะเหรี่ยง และ 4) ปราชญ์ด้านพิธีกรรม เพื่อเป็นวิทยากรหลักในการขับเคลื่อนกิจกรรมการอนุรักษ์วัฒนธรรมกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ภายในชุมชน ส่งผลให้การดำเนินงานสำเร็จตามวัตถุประสงค์และความต้องการของคนกะเหรี่ยงในชุมชน โดยการขับเคลื่อนการสร้างกิจกรรมส่งเสริมการอนุรักษ์วัฒนธรรมมุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของคนกะเหรี่ยงในชุมชน ซึ่งการอนุรักษ์วัฒนธรรมกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีเป็นการดำเนินงานโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการรักษามรดกทางวัฒนธรรม อัตลักษณ์ ภูมิปัญญา และวิถีการอยู่ร่วมกันของคนในชุมชนกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีให้คงอยู่ในยุคสมัยที่มีการเปลี่ยนแปลงนี้ได้อย่างมั่นคงและยั่งยืน ชาวกะเหรี่ยงในอำเภอบ้านคา จังหวัดราชบุรี จึงได้รวมกลุ่มระดมความคิด และร่วมวางแผน ในการสร้างกิจกรรมการอนุรักษ์วัฒนธรรมกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีเพื่อให้เกิดความยั่งยืน โดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเป็นหัวใจสำคัญในการดำเนินงานนั้น

ทำให้เห็นว่า หัวใจสำคัญของการขับเคลื่อนงานด้านการอนุรักษ์วัฒนธรรมจะต้องอาศัยกระบวนการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนเป็นสำคัญ โดยมีทุนทางสังคมและวัฒนธรรมของชุมชนเป็นฐานหลักในการหยิบมาพัฒนาและต่อยอดอนุรักษ์ไม่ให้วัฒนธรรมที่ดั้งเดิมของชุมชนกลืนหายไป ในสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ซึ่งในกระบวนการขั้นตอนขับเคลื่อนการสร้างกิจกรรมการอนุรักษ์วัฒนธรรมกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีนั้น ประสบผลสำเร็จได้เกิดจากปัจจัยต่าง ๆ ดังนี้ 1) การมีผู้นำที่ดี 2) สมาชิกในชุมชนเข้มแข็ง 3) เครือข่าย/หน่วยงานภายนอกให้การสนับสนุน 4) ชุมชนมีฐานทุนทางวัฒนธรรมที่ดี และ 5) จิตสำนึกความเป็นชาติพันธุ์กะเหรี่ยง ซึ่งปัจจัยต่าง ๆ เหล่านี้นับเป็นพลังที่เข้มแข็งของชุมชนที่จะทำให้การขับเคลื่อนงานด้านการอนุรักษ์วัฒนธรรมกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีสามารถประสบผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่ได้วางไว้ จะเห็นได้ว่า กระบวนการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนนั้น นับเป็นพลังที่เข้มแข็งที่จะสามารถแก้ไขปัญหาต่าง ๆ และนำไปสู่ผลสำเร็จตามเป้าหมายที่ได้วางแผนไว้

กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมนับเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการสร้างกิจกรรมการอนุรักษ์วัฒนธรรมกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี ตั้งแต่ช่วงระยะเวลาก่อนดำเนินการวิจัย ขั้นตอนระยะเวลาดำเนินการวิจัย ช่วงระยะเวลาการวางแผนดำเนินงาน ช่วงระยะเวลาปฏิบัติ และช่วงระยะเวลาติดตามประเมินผลการดำเนินงาน ซึ่งจะต้องอาศัยกระบวนการมีส่วนร่วมของคนกะเหรี่ยงในชุมชน และหน่วยงานภาครัฐ หน่วยงานภาคเอกชน นักวิชาการภายนอก ตลอดจนบุคคลที่มีความเกี่ยวข้องในการขับเคลื่อนวัฒนธรรมกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีให้มาร่วมสนทนากลุ่ม และจัดเวทีประชาคมระดมความคิด เพื่อร่วมกันคิด ร่วมวางแผน ร่วมดำเนินงาน ร่วมติดตามและประเมินผลการดำเนินงาน ซึ่งกระบวนการดังกล่าวจะทำให้การขับเคลื่อนงานอนุรักษ์วัฒนธรรมกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีมีความถูกต้อง เหมาะสม ชัดเจน และตรงตามความต้องการของคนกะเหรี่ยงในชุมชนมากที่สุด จากการขับเคลื่อนงานด้านการอนุรักษ์วัฒนธรรมกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี ต้องอาศัยทุนทางวัฒนธรรมอันเป็นพื้นฐานของวัฒนธรรมชุมชนกะเหรี่ยงมาเป็นฐานสำคัญในการพัฒนา เพื่อนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน และมีความสอดคล้องกับบริบทของชุมชนมากที่สุด ซึ่งการพัฒนาชุมชนหรือการสร้างกิจกรรมต่าง ๆ ให้เกิดขึ้นในชุมชนนั้นจะต้องมีความเชื่อมโยงและตอบสนองความต้องการของชุมชนตลอดแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนอย่างแท้จริง โดยชุมชนกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีพบการเปลี่ยนแปลงทั้งหมด 8 ด้าน ประกอบด้วย 1) ด้านการแต่งกาย 2) ด้านที่อยู่อาศัย 3) ด้านอาหาร 4) ด้านขนบธรรมเนียมประเพณี 5) ด้านอาชีพและการทำมาหากิน 6) ด้านภาษา 7) ด้านการรักษาโรค และ 8) ด้านดนตรีกะเหรี่ยง

ผลที่ได้จากการศึกษาที่กล่าวถึงเรื่องการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างความร่วมมือ ระดมความคิด วางแผน ปฏิบัติ และติดตามประเมินผลในการดำเนินงานด้านการอนุรักษ์วัฒนธรรมกะเหรี่ยงสอดคล้องกับผลการวิจัยของ

Smith, Katharine, Bernstein, and Dashtguard (2014: บทคัดย่อ) ที่ศึกษาเรื่อง การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมของเยาวชนและการให้คำปรึกษาใน โรงเรียน: กรอบการเรียนรู้ทั่วโรงเรียน เพื่อความเป็นอยู่ที่ดีของนักเรียน พบว่า การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมได้ใช้ในกระบวนการสร้างความร่วมมือของกลุ่ม PAR โดยมีการให้คำปรึกษาในโรงเรียน ซึ่งแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับผู้ที่เคยมีประสบการณ์ในด้านต่าง ๆ เพื่อนำไปสู่การสร้างแนวทางการพัฒนาคุณธรรมและสังคมที่จะเกิดขึ้นในอนาคต ในการให้คำปรึกษาในโรงเรียนเป็นแนวความคิดที่เกิดจากการมีส่วนร่วมที่จะเป็นการผสมผสานระหว่างโรงเรียนกับการพัฒนานักเรียนและสร้างความเป็นอยู่ของนักเรียนให้ดียิ่งขึ้น และยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของ Agarwal, Moya, Yasui, and Seymour (2015: บทคัดย่อ) ที่ศึกษาเรื่อง การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมกับนักศึกษาวิทยาลัยที่มีความพิการ: การอัดแสงสำหรับวิทยาเขตแบบรวมพบว่า นักศึกษาวิทยาลัยที่มีความพิการต้องเผชิญกับอุปสรรคปัญหาต่าง ๆ ในการมีส่วนร่วมทางวิชาการและสังคมโดยการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมนี้ ได้สร้างโครงการโดยใช้วิธี Photovoice กับนักเรียน 6 คน ซึ่งรวบรวมภาพตัวแทนของอุปสรรคและพัฒนาเรื่องเล่าเพื่ออธิบายปัญหาให้ได้มากที่สุด ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเจตคติต่อคนในวิทยาลัย ซึ่งนักเรียนที่เข้าร่วมโครงการยังรายงานเกี่ยวกับผลกระทบของโครงการที่มีต่อตนเองด้วย ซึ่งการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมได้แสดงให้เห็นถึงศักยภาพในการเสริมสร้างให้นักเรียนด้านความพิการมีสภาพแวดล้อมที่ดีมากยิ่งขึ้น และสามารถเกิดการบริการด้าน Photovoice ทำงานโดยผู้ให้บริการด้านความพิการเพื่อกระตุ้นให้นักเรียนเป็นผู้สนับสนุนตนเองและบอกเล่าเรื่องของตนเอง และสามารถให้นักเรียนแจ้งปัญหาอุปสรรคเพื่อเป็นประโยชน์ต่อสาธารณะ เพื่อดำเนินการแก้ไขและจัดการปัญหาต่าง ๆ ต่อไป นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับผลการศึกษาของ Jacobs (2016: บทคัดย่อ) ที่ศึกษาเรื่อง การใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในระบบการศึกษา: ประโยชน์ต่อผู้ที่มีส่วนได้และส่วนเสีย พบว่าในการใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในสภาพแวดล้อมทางการศึกษาของผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียในการศึกษา เช่น ครู นักเรียน เป็นต้น ซึ่งแสดงให้เห็นว่า ครูและนักเรียนมีความเกี่ยวข้องเชื่อมโยงกันในการเรียนการสอน ซึ่งกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมจะช่วยเสริมการเรียนรู้ร่วมกันของทั้งสองฝ่ายให้มีความหลากหลายมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการเรียนรู้ด้านสังคม ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม โดยจะเป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เล่าประสบการณ์ของตนเองที่เคยประสบพบเจอมาก่อน ทำให้เกิดการทำลายอดีตที่สะสมและเกิดการมีอคติของตนเอง ตลอดจนทำให้ครูเกิดการเรียนรู้มากกว่าการสอนในตำราเรียน ส่งผลให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันและนำไปสู่การนำความรู้ไปใช้ในชีวิตมากยิ่งขึ้น

แนวทางการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในการสร้างกิจกรรมอนุรักษ์วัฒนธรรมกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี ได้สอดคล้องกับผลการศึกษาของชิตวรา บรรจงปฐ และคณะ (2561: บทคัดย่อ) ที่ได้ศึกษาเรื่อง การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมการเสริมสร้างศักยภาพทางการแข่งขันใน

การประกอบการวิสาหกิจชุมชน จังหวัดนครราชสีมา ผลการศึกษาพบว่า ลักษณะเด่นในด้านศักยภาพของผู้นำ การวางแผน การจัดการระบบโครงสร้าง การประสานงาน และการร่วมมือสร้างเครือข่าย ตลอดจนการจัดสรรผลประโยชน์ได้อย่างเหมาะสมนั้น นับเป็นจุดแข็งต่อกระบวนการสร้างผลิตภัณฑ์ภูมิปัญญาให้มีอัตลักษณ์เฉพาะชุมชน ซึ่งจะใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนเป็นหลัก ในการนี้ปัญหาที่เกิดขึ้นอาจจะอยู่ในเรื่องการตลาด ระบบการผลิต การสนับสนุนของภาครัฐ ต้นทุนและราคา แรงงาน ระบบสาธารณสุข ฝึกอบรม องค์ความรู้ในด้านธุรกิจ ตลอดจนความร่วมมือแบบเครือข่าย ปัจจัยที่มีความสำคัญอีกอย่างหนึ่งคือ ความเข้มแข็งของชุมชน การตลาด การดำรงชีพด้วยความพอเพียง การสืบทอดภูมิปัญญา และการพัฒนาผลิตภัณฑ์ ซึ่งจะต้องเพิ่มพูนความรู้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อวิสาหกิจชุมชนสร้างความสามัคคีพัฒนาโดยภาพรวมให้มีจำนวนมากยิ่งขึ้น สอดคล้องกับผลการศึกษาของ Restall (2010: บทคัดย่อ) ที่ศึกษาเรื่อง การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม: เครื่องมือในการศึกษาสำหรับประชาชนในการบริการสุขภาพจิตพบว่า การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม นั้นนับเป็นเครื่องมือที่สำคัญที่ใช้ในการสร้างความร่วมมือของประชาชนในประเทศแคนาดา ซึ่งจิตแพทย์ นักสาธารณสุข และประชาชนในพื้นที่จะต้องมีส่วนร่วมในการคิด วางแผน ในระบบการบริการด้านสุขภาพจิตของชุมชน ซึ่งทำให้การดำเนินงานด้านบริการสุขภาพจิตชุมชนสามารถบรรลุความสำเร็จ และประชาชนในพื้นที่มีสุขภาพจิตที่ดีมากขึ้นจากกิจกรรมต่าง ๆ ที่ได้ร่วมกันวางแผนดำเนินงาน สอดคล้องกับผลการวิจัยของ Kaukko (2016: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง การเชื่อมโยงการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมกับการศึกษาทั่วโลกและความยุติธรรมทางสังคม: ปัญหาที่เกิดขึ้นจากการพบว่า เป้าหมายของการศึกษาทั่วโลก คือ การส่งเสริมความยุติธรรมทางสังคมเพื่อนำไปสู่การปรับปรุงสังคมและโอกาสทางการศึกษาของกลุ่มชายขอบ ซึ่งการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมสามารถช่วยให้กลุ่มดังกล่าวเข้ามามีบทบาทและมีส่วนร่วมมากยิ่งขึ้น โดยมีจริยธรรมและมีประสิทธิภาพและช่วยจัดการกับกระแสการเปลี่ยนแปลงในการกระทำทางสังคมให้เห็นถึงความยุติธรรมของหลักการศึกษาทั่วโลก แต่จะต้องมีการปรับหลักการให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เข้าร่วมโครงการ และบริบทของสังคมแต่ละพื้นที่

นอกจากนี้ ผลที่ได้จากการศึกษาที่กล่าวถึงแนวทางการอนุรักษ์วัฒนธรรมกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี สอดคล้องกับแนวคิดการอนุรักษ์วัฒนธรรมของกาญจนา เกียรติมนิรัตน์ (2546) ซึ่งได้ให้นิยามความหมายของการอนุรักษ์ไว้ว่า ในการอนุรักษ์และการพัฒนานั้น จะต้องมีการดำเนินงานไปด้วยกัน ซึ่งจะต้องเริ่มจากคนในพื้นที่ โดยการอนุรักษ์นั้นจะต้องยืนอยู่บนฐานของการใช้ประโยชน์ มีเหตุผล สร้างสรรค์ และรักษาไว้ซึ่งสิ่งต่าง ๆ ที่หาได้ยากไม่ให้เลือนหายไปจากสังคม และการพัฒนานั้น จะต้องคำนึงถึงความก้าวหน้า มั่นคงและความชอบธรรมให้แก่คนในสังคม ซึ่งการอนุรักษ์และการพัฒนาจะต้องดำเนินการควบคู่กันไปอย่างแยกออกจากกันไม่ได้ ซึ่งการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวนำไปสู่การสร้างกิจกรรมการอนุรักษ์ทางวัฒนธรรมที่มีการวางแผนดำเนินงานให้สอดคล้องกับบริบทและ

ความต้องการของชุมชน จึงส่งผลให้การขับเคลื่อนกิจกรรมการอนุรักษ์วัฒนธรรมกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีดำเนินงานด้วยความราบรื่นและได้รับความร่วมมือให้ทุกคนในชุมชนและหน่วยงานต่าง ๆ มีบทบาทในการขับเคลื่อนงานร่วมกัน ตลอดจนสร้างจิตสำนึกให้คนในชุมชนเล็งเห็นความสำคัญของวัฒนธรรมชุมชนอีกด้วย

กระบวนการดำเนินงานการสร้างกิจกรรมการอนุรักษ์วัฒนธรรมกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี เพื่อนำไปสู่ความยั่งยืนนั้น ต้องอาศัยการร่วมแรงร่วมใจ ร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมดำเนินงาน และร่วมติดตามประเมินผลกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อนำไปสู่การสร้างกิจกรรมการอนุรักษ์ที่มีประสิทธิภาพและตอบสนองความต้องการของชุมชนได้เหมาะสม ตลอดเป็นกิจกรรมการอนุรักษ์วัฒนธรรมที่สอดคล้องกับวิถีของชุมชนกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี ทั้งนี้ย่อมต้องอาศัยกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR) มาเป็นหลักการสำคัญในการขับเคลื่อนดำเนินงานเพื่อให้กิจกรรมต่าง ๆ บรรลุไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้ด้วยพลังของชุมชนนั่นเอง

ข้อเสนอแนะของการวิจัย

ข้อเสนอแนะที่ได้จากการศึกษาวิจัยเรื่อง การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่ออนุรักษ์วัฒนธรรมกะเหรี่ยงอย่างยั่งยืน: กรณีศึกษากลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี มีดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 จากผลการวิจัยพบว่า วัฒนธรรมกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีใกล้สูญหายไปจากสังคม เนื่องจากความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและนโยบายภาครัฐที่มุ่งเน้นความเป็นไทย จึงควรมีนโยบายในการส่งเสริมการดำเนินงานกิจกรรมทางวัฒนธรรมของชุมชนกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี เพื่อส่งเสริมและอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนไม่ให้ถูกกลืนกลายสูญหายไปจากสังคมไทยในช่วงการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทั้งในด้านงบประมาณ และบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถในด้านวัฒนธรรมกะเหรี่ยงในชุมชน เพื่อร่วมขับเคลื่อนการดำเนินงานด้านการอนุรักษ์วัฒนธรรมกะเหรี่ยงในพื้นที่อย่างจริงจัง

1.2 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี ได้แก่ องค์การบริหารส่วนตำบล องค์การบริหารส่วนจังหวัดราชบุรี สถานศึกษาในพื้นที่อำเภอบ้านคา และอำเภอสวนผึ้ง ควรขยายผลนำกิจกรรมการอนุรักษ์วัฒนธรรมกะเหรี่ยงไปต่อยอดในพื้นที่อื่น ๆ เพื่อให้เกิดกิจกรรมการอนุรักษ์วัฒนธรรมกะเหรี่ยงมากยิ่งขึ้น อันจะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อคนกะเหรี่ยงในชุมชน และบุคคลที่มีความสนใจในการศึกษาข้อมูลตลอดจนเรื่องราวทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยง

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการวิจัยสร้างกิจกรรมการอนุรักษ์วัฒนธรรมในกลุ่มชาติพันธุ์อื่น ๆ ในจังหวัดราชบุรี เช่น มอญ ยวน ไทยทรงดำ เป็นต้น เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการสร้างความเข้มแข็งในด้านวัฒนธรรมให้กับกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ในสังคมไม่ให้อีกกลืนกลายไปในยุคสมัยใหม่ที่มีความเจริญก้าวหน้าในด้านเทคโนโลยีอย่างรวดเร็ว

2.2 ควรมีการศึกษาแนวทางการส่งเสริมการทำวิจัยการท่องเที่ยวด้านวัฒนธรรมในพื้นที่ชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงเพิ่มมากยิ่งขึ้น เพื่อเป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและประชาสัมพันธ์วัฒนธรรมกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีให้เป็นที่รู้จักแก่สาธารณชนต่อไป

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

- กมล สุตประเสริฐ. (2540). **การวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมของผู้ปฏิบัติงาน**. กรุงเทพฯ: เจ.เอ็น.ที.
- กรมการพัฒนาชุมชน. (2553). **แนวคิดเกี่ยวกับชุมชนและแผนชุมชน**. กรุงเทพฯ: กระทรวงมหาดไทย.
- กรมศิลปากร. (2544). **ระบบการวัฒนธรรมและคุณภาพมาตรฐาน**. กรุงเทพฯ: กรมศิลปากร.
- กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2560). **ยุทธศาสตร์กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ พ.ศ. 2560-2564**. กรุงเทพฯ: สำนักงานปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์.
- กระทรวงวัฒนธรรม. (2550). **นโยบายกระทรวงวัฒนธรรม**. กรุงเทพฯ: กระทรวงวัฒนธรรม.
- กระทรวงวัฒนธรรม. (2560). **ยุทธศาสตร์ นโยบาย และแผนงาน; แผนแม่บท/นโยบาย พ.ศ. 2560-2564**. กรุงเทพฯ: สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์ กระทรวงวัฒนธรรม.
- กระทรวงวัฒนธรรม. (2562). **นโยบายหลัก 4 ประการกระทรวงวัฒนธรรม**. กรุงเทพฯ: กระทรวงวัฒนธรรม.
- กวี รักษ์พลอรียคุณ. (2546). **การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมย่านตลาดพลู**. วิทยานิพนธ์สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี.
- กาญจนา เกียรติมนิรัตน์. (2546). **ภูมิปัญญาในการทอผ้าพื้นเมืองภาคเหนือ: รูปแบบการเรียนรู้และการถ่ายทอดความรู้ของครุภูมิปัญญาไทย**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- กิตติ ลิ้มอภิชาติ. (2548). **สารจากคณบดี**. เข้าถึงเมื่อ 3 สิงหาคม 2561. เข้าถึงได้จาก <http://medinfo.psu.ac.th/KM>.
- กิตติกุล ศิริเมืองมูล. (2560). **ความเชื่อกับการจัดระเบียบที่ว่างของเรือนกะเหรี่ยงในหมู่บ้านพระบาทห้วยต้ม ตำบลนาทราย อำเภอเถลิง จังหวัดลำพูน**. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- เกษม จันทร์แก้ว. (2530). **วิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม**. กรุงเทพฯ: อักษรสยามการพิมพ์.
- โกมาตร จึงเสถียรทรัพย์. (2545). **วิถีชุมชน**. กรุงเทพฯ: บริษัทดีไซส์ จำกัด.
- โกวิท ประวาลพุกษ์. (2543). **การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง**. กรุงเทพฯ: ศูนย์พัฒนาวิชาชีพครู.
- ไชแสง ศุขะวัฒน์. (2530). **การอนุรักษ์โบราณสถานและงานสถาปัตยกรรมที่มีคุณค่าทางวัฒนธรรม เอกสารประกอบการบรรยายสัมมนาการอนุรักษ์โบราณสถานในฐานะเป็นหลักฐานทางวิชาการ**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศิลปากร วังท่าพระ.

- คำนึ่ง สิงห์เอี่ยม. (2560). รูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนตามหลักธรรมาภิบาลการบริหารจัดการองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดภูเก็ต. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต, 13(1), 343-359.
- งามพิศ สัตย์สงวน. (2546). **สังคมและวัฒนธรรม**. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- งามพิศ สัตย์สงวน. (2547). **มานุษยวิทยากายภาพ: วิวัฒนาการทางกายภาพและวัฒนธรรม**. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- งามพิศ สัตย์สงวน. (2551). **สถาบันครอบครัวของกลุ่มชาติพันธุ์ในกรุงเทพมหานคร: กรณีศึกษาครอบครัวไทยโซ่ง**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- จำนง อติวัฒนสิทธิ์. (2543). **สังคมวิทยา**. กรุงเทพฯ: คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- จิตจำนง กิติเกียรติ. (2532). **การพัฒนาชุมชน: การมีส่วนร่วมของประชาชนในงานพัฒนาชุมชน**. กรุงเทพฯ: สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา.
- จุฑาทิพย์ ภัทราวาท. (2553). **คู่มือการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ฉลาดชาย รมิตานนท์. (2554). **การจัดการความรู้ประเพณีบุญข้าวประดับดินของประชาชนตำบลนาหนาด อำเภอรามัญ จังหวัดนครพนม**. กรุงเทพฯ: อักษรเจริญทัศน์.
- ฉัตรทิพย์ นาถสุภา. (2534). **วัฒนธรรมไทยกับการเปลี่ยนแปลงสังคม**. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ฉัตรทิพย์ นาถสุภา และ วันนอร์ จะนู. (2555). **แนวคิดวัฒนธรรมชุมชนในสังคมไทย**. กรุงเทพฯ: สร้างสรรค์.
- เฉลียว บุรีภักดี. (2545). **ชุดวิชาการวิจัยชุมชน**. กรุงเทพฯ: สำนักมาตรฐานการศึกษา สำนักงานสภาสถาบันราชภัฏและสำนักงานมาตรฐานอุดมศึกษา ทบวงมหาวิทยาลัย.
- ชนกพร ไผทสิทธิกุล. (2552). **การอนุรักษ์ชุมชนและสภาพแวดล้อมทางวัฒนธรรม**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีปทุม.
- ชรินทร์พรรณ อະสีติรัตน์. (2553). **การจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์กับวิถีชีวิตชุมชน กรณีศึกษาตลอดน้ำอัมพวา อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม**. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สำนักบัณฑิตอาสาสมัคร มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ชลิดา ทุกข์สุญ. (2557). **กระบวนการจัดการความรู้แบบมีส่วนร่วมของเจ้าหน้าที่เกษตรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกข้าวในจังหวัดตาก**. รายงานผลการวิจัยภาควิชาเศรษฐศาสตร์เกษตรและส่งเสริมเผยแพร่การเกษตร คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

- ชอบ เข้มก๊อต และโกวิทย์ พวงงาม. (2547). **การวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วมเชิงประยุกต์**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์สมาธรรม.
- ชัยพล ทรงสุนทรวงศ์. (2546). **การจัดการนันทนาการและการท่องเที่ยวธรรมชาติ**. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ชัยอนันต์ สมุทวณิช. (2540). **วัฒนธรรมคือทุน**. กรุงเทพฯ: บริษัทสุกুমและบุตร จำกัด.
- ชานนท์ วิสุทธิชานนท์. (2558). **การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ภูมิปัญญาชาวบ้านในตำบลคลองแดน อำเภอระโนด จังหวัดสงขลา**. วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการภาครัฐและภาคเอกชน มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.
- ชาย โปธิสิตา. (2547). **ศาสตร์และศิลป์แห่งการวิจัยเชิงคุณภาพ**. กรุงเทพฯ: บริษัท อมรินทร์พริ้นติ้ง แอนพับลิชซิ่ง จำกัด (มหาชน).
- ชิตวรา บรรจงปรุ และคณะ. (2561). **การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมการเสริมสร้างศักยภาพทางการแข่งขันในการประกอบการวิสาหกิจชุมชนจังหวัดนครราชสีมา**. *วารสารชุมชนวิจัย*, 12(1), 98-112.
- ชูชาติ พ่วงสมจิตร์. (2557). **การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม**. นนทบุรี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ณรงค์ เล็งประชา. (2539). **พื้นฐานวัฒนธรรมไทย**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์พิทักษ์อักษร.
- ณรงค์วิทย์ แสนทอง. (2551). **การบริหารผลงานเชิงกลยุทธ์**. กรุงเทพฯ: ซีเอ็ดดูเคชั่น.
- ณัฐพันธ์ เขจรนนท์. (2551). **พฤติกรรมองค์การ**. กรุงเทพฯ: วี พริ้นท์.
- ดรัณ ยุทธวงษ์สุข. (2557). **การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม: กรณีศึกษาชาวกะเหรี่ยงบ้านทิพเย ตำบลชะแล อำเภอทองผาภูมิ จังหวัดกาญจนบุรี**. *วารสารเกษมบัณฑิต*, 15(2), 1-15.
- ดวงเดือน จันท์เจริญ. (2549). **การจัดการความรู้กับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์**. *วารสารการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์*, 12(5), 38-40.
- ดำรงราชานุภาพ, สมเด็จพระยา. (2546). **ไทยรบพม่า**. กรุงเทพฯ: อักษรเจริญทัศน์.
- ดุสิต เวชกิจ. (2534). **องค์กรประชาชนในการส่งเสริมการป่าไม้ ในเอกสารการสอนชุดวิชาความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการส่งเสริมการป่าไม้**. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ทิพย์สุดา พุ่มจรร และคณะ. (2556). **การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนเพื่อการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน กรณีศึกษาชุมชนสลักคอก จังหวัดตราด**. *วารสารศิลปะศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์*, 5(2), 102-116.
- ทิวา คงนานดี. (2554). **การฟื้นฟูภาษาและวัฒนธรรมกะเหรี่ยงภาคตะวันตก**. กรุงเทพฯ: กระทรวงวัฒนธรรม
- ธนพรรณ ธานี. (2540). **การศึกษาชุมชน**. ขอนแก่น: บริษัทเพ็ญพริ้นติ้ง.

- นางพรรณ พิริยานุพงศ์. (2546). **คู่มือวิจัยและพัฒนา**. นนทบุรี: บริษัท มายด์ พับลิชชิ่ง จำกัด.
- นฤมล ภาวะวงศ์. (2557). **กระบวนการจัดการเพื่อรักษาอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ปกากะญอบ้านหนองมณฑา ตำบลแม่วิน อำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่**. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
- นันทปพร สิทธิยา. (2551). **การศึกษากระบวนการจัดการความรู้โดยชุมชนเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ**. ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นิคม มุสิกคามะ. (2541). **แนวทางการพัฒนาคุณภาพมาตรฐานวัฒนธรรม**. กรุงเทพฯ: กรมศิลปากร.
- นิคม มุสิกคามะ. (2545). **วัฒนธรรม: บทบาทใหม่ในยุคโลกาภิวัตน์**. กรุงเทพฯ: กรมศิลปากร.
- นิธิ เอียวศรีวงศ์. (2548). **ประวัติศาสตร์ชาติ ปัญญาชน**. กรุงเทพฯ: มติชน.
- ประเวศ วะสี. (2547). **การพัฒนาต้องเอาวัฒนธรรมเป็นตัวตั้ง**. กรุงเทพฯ: หมอชาวบ้าน.
- ประสิทธิ์ ลีปรีชา. (2547). **การสร้างและสืบทอดอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง. ใน วาทกรรมอัตลักษณ์**. กรุงเทพฯ: โอ.เอส.พรีนติ้งเฮ้าส์.
- ปรียาพร บุชบา. (2555). **แนวทางการอนุรักษ์และฟื้นฟูภูมิปัญญาทอผ้ากะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี**. ราชบุรี: มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง.
- ปาริชาติ วลัยเสถียร และคณะ. (2546). **กระบวนการและเทคนิคการทำงานของนักพัฒนา**. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- ผจงจิตต์ อธิคมน์นทะ. (2543). **การเปลี่ยนแปลงสังคมและวัฒนธรรมไทย**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- พงษ์ธร ธัญญสิริ. (2552). **แนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการยุติธรรม**. กรุงเทพฯ: สำนักงานปลัดกระทรวงยุติธรรม.
- พจนา นุ่มหันท และคณะ. (2555). **วิถีวัฒนธรรม อนุรักษ์และพัฒนาผ้าชนเผ่าสู่เชิงพาณิชย์กรณีศึกษา ผ้าทอกะเหรี่ยงจังหวัดภาคเหนือ**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร.
- เพียว เหมือนวงษ์ญาติ. (2524). **คู่มือการใช้สมุนไพรร**. กรุงเทพฯ: สารมวลชน.
- พรธิดา วิเชียรปัญญา. (2547). **การจัดการความรู้**. กรุงเทพฯ: ธรรมมลการพิมพ์.
- พระญาณพล กิตติปัญญา. (2560). **ศึกษาวิเคราะห์พิธีกรรมการผูกมือของกะเหรี่ยงสะกอตามแนวพุทธจริยศาสตร์**. *วารสารพุทธศาสตร์ศึกษา*, 8(1), 26-37.
- พัชรี สาริกบุตร. (2523). **เทคโนโลยีสมัยโบราณ: เครื่องมือหิน งานโลหะ เครื่องปั้นดินเผา และลูกปัดแก้ว**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- พัฒนพงศ์ สุกิจปาณีนิจ. (2553). **ทุนทางสังคมกับการพัฒนาประเทศ**. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- พัทยา สายหู. (2534). การพัฒนาวัฒนธรรมบนพื้นฐานภูมิปัญญาชาวบ้านและศักยภาพของชุมชน
ในการสัมมนาทางวิชาการเรื่อง ภูมิปัญญาพื้นบ้าน. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการ
วัฒนธรรมแห่งชาติ.
- พันธ์ทิพย์ รามสูตร. (2540). การวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม. กรุงเทพฯ: สถาบันพัฒนาการ
สาธารณสุขอาเซียน. มหาวิทยาลัยมหิดล.
- เพ็ญประภา ภัทรานุกรม. (2552). การพัฒนาทุนทางสังคมโดยใช้ชุมชนเป็นฐานในชุมชนประสภัย
สินามิ: กรณีศึกษาชุมชนในพื้นที่จังหวัดพังงา. กรุงเทพฯ: ศูนย์ส่งเสริมวิจัยและผลิิตตำรา
มหาวิทยาลัยเกริก.
- ไพบุลย์ เจริญทรัพย์. (2534). การส่งเสริมและการพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชน. กรุงเทพฯ:
บริษัททวณก จำกัด.
- ไพศาล มั่นอก. (2557). การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของ
นักเรียนระดับมัธยมศึกษาขนาดเล็ก: กรณีศึกษาของนักเรียนโรงเรียนวิเศษชัยชาญวิทยาคม.
สุทธิปริทัศน์, 25(88), 100-115.
- เฟเดอริโก มายอร์. (2545). บทความวิจัยที่ต้นวัฒนธรรม. วารสารยูเนสโก-คูเรีย, 18(2), 35-40.
- มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี. (2553). การพัฒนาศักยภาพชุมชนเพื่อการพึ่งตนเองบนฐาน
ทุนทางสังคม. สุราษฎร์ธานี: มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี.
- เมฆ สายะเสวี. (2554). การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อออกแบบศูนย์แพทย์ชุมชน:
กรณีศึกษาศูนย์แพทย์ชุมชนมุสลิมในเกาะยาวใหญ่ จังหวัดพังงา. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัย
ธรรมศาสตร์.
- ยศ สันตสมบัติ. (2537). มนุษย์กับวัฒนธรรม. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ระอม เศรษฐีธร. (2515). ลักษณะของผู้รับสิ่งเปลี่ยนแปลงใหม่ ๆ ในชนบท. กรุงเทพฯ.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2542). พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542. กรุงเทพฯ: นานมีบุ๊คส์.
- เรวดี อุลิต. (2552). 80 ปี ของชุมชนบั้งตี้: จาก “หมู่บ้านกะเหรี่ยง” ถึง “หมู่บ้านชายแดน”.
วิทยานิพนธ์สังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยศิลปากร สาขาสังคมวิทยา มหาวิทยาลัย
ธรรมศาสตร์.
- โรงพยาบาลบ้านคา. (2562). รายงานการพัฒนาระบบบริการสุขภาพ (Serice Plan) ปีงบประมาณ
2562. ราชบุรี: โรงพยาบาลบ้านคา.
- วิจารณ์ พานิช. (2547). การจัดการความรู้ในสังคมไทยภูมิปัญญาท้องถิ่น, In Thailand International
Conference on Knowledge Management 2004: KM for Innovation and Change.
Nonthaburi: Impact Muang Thong Thani. (November 24-25, 2004).
- วิจารณ์ พานิช. (2551). การจัดการความรู้ฉบับนักปฏิบัติ (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: สุขภาพใจ.

- วิธาน สุชีวงศ์ และสนธิ์ บางยี่ขัน. (2533). **ปรัชญาไทย**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- วีรวัชร สำราญจิตต์. (2515). **ระบบหน่วยเสียงของภาษากะเหรี่ยงในตำบลสวนผึ้ง อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี**. ปรินิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต วิทยาลัยวิชาการศึกษา ประสานมิตร.
- วุฒิ บุญเลิศ. (2546). **เมื่อกะเหรี่ยงสวนผึ้งลุกขึ้นพูด**. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนงานวิจัย.
- ศรีสุวรรณ เกษมสวัสดิ์. (2553). **รายงานการวิจัยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมใน รายวิชาสิ่งแวดล้อมกับการพัฒนาที่ยั่งยืนที่มีต่อพฤติกรรมการณ์อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ในมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา สำหรับนักศึกษาชั้นปีที่ 1-3 สาขาวิทยาศาสตร์ สิ่งแวดล้อม**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
- ศิริธร สาวเสม. (2555). **ดนตรีกะเหรี่ยงกรณีศึกษาหมู่บ้านโป่งกระทิงบน ตำบลบ้านบึง อำเภอ บ้านคาจังหวัดราชบุรี**. ปรินิพนธ์ ศป.ม. (มานุษยดุริยางควิทยา). มหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒ.
- ศิริพร เลิศยิ่งยศ และคณะ. (2560). **การเสริมพลังศักยภาพผู้นำชุมชนเพื่อการขับเคลื่อนปรัชญา เศรษฐกิจพอเพียงพื้นที่ตำบลสร้างกาใหญ่ อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา. วารสาร การพัฒนาชุมชน, 11(4), 10-24.**
- ศูนย์ประสานงานองค์กรเอกชนพัฒนาชาวไทยภูเขา. (2560). **เครือข่ายชาติพันธุ์**. เชียงใหม่: ศูนย์ประสานงานองค์กรเอกชนพัฒนาชาวไทยภูเขา.
- เศรษฐพงศ์ คำคง. (2544). **ศึกษาประเพณีก่อให้เกิดการผสมผสานทางวัฒนธรรมระหว่างชาวไทย พุทธกับชาวไทยมุสลิมในอำเภอปากพะยูน จังหวัดพัทลุง**. วิทยานิพนธ์คณะมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- สงวน สุทธิเลิศอรุณ. (2543). **พฤติกรรมมนุษย์กับการพัฒนาตน**. กรุงเทพฯ: อักษรพัฒนา.
- สนธยา พลศรี. (2533). **ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน**. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- สมคิด บางโม. (2552). **องค์การและการจัดการ**. กรุงเทพฯ: พิมพ์ลักษณ์.
- สมพันธ์ เตชะอธิก. (2537). **ยุทธศาสตร์การพัฒนาชนบทไทย**. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิชย์.
- สมภพ ภิรมย์. (2527). **บ้านไทยภาคกลาง**. กรุงเทพฯ: องค์การค้าของคุรุสภา.
- สมยศ นาวิการ. (2544). **การบริหารเชิงกลยุทธ์**. กรุงเทพฯ: สำนักงานพิมพ์บรรณกิจ.
- สมาน แสงมะลิ. (2529). **นโยบายศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านเอกสารเผยแพร่ลิขสิทธิ์**. กรุงเทพฯ: เนติกุลการพิมพ์.
- สัญญา ยี่อราน และ ศิวีไลซ์ วรรณรัตน์วิจิตร. **การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม สู่ความสำเร็จ การเปลี่ยนแปลงนโยบายในระบบสุขภาพ. วารสารเครือข่ายวิทยาลัยพยาบาลและ การสาธารณสุขภาคใต้, 5(2), 228-229.**
- สัญญา สัญญาวิวัฒน์. (2522). **การพัฒนาชุมชน**. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.

- สัญญา สัญญาวิวัฒน์. (2541). **ทฤษฎีและกลยุทธ์การพัฒนาสังคม**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สาโรช บัวศรี. (2542). **จริยธรรมศึกษา**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2544). **ความหมายและขอบข่ายงานวัฒนธรรมพื้นบ้าน**. กรุงเทพฯ: สำนักงานฯ
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560). **แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564)**. กรุงเทพฯ: สำนักงานฯ.
- สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ. (2535). **ความหมายและขอบข่ายของวัฒนธรรมพื้นบ้าน**. กรุงเทพฯ: คุรุสภา.
- สำนักงานจังหวัดราชบุรี. (2560). **ข้อมูลพื้นฐานจังหวัดราชบุรี**. ราชบุรี: สำนักงานจังหวัดราชบุรี
- สำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม. (2545). **นโยบายและมาตรการพัฒนาสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์สหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอบ้านคา. (2562). **ข้อมูลพื้นฐานอำเภอบ้านคา**. ราชบุรี: อำเภอบ้านคา.
- สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ. (2550). **รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550**. กรุงเทพฯ: บริษัท ธนาเพรส จำกัด.
- สำนักวัฒนธรรมจังหวัดราชบุรี. (2550). **เครื่องมือหิน (ยุคก่อนประวัติศาสตร์) ในจังหวัดราชบุรี**. กรุงเทพฯ: บริษัท สร้างสื่อ จำกัด.
- สำราญ กำจัดภัย. (2553). การวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนารูปแบบการพัฒนาครูให้มีความสามารถในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการคิด: กรณีศึกษาโรงเรียนบ้านท่าวัด “คุรุราษฎร์บำรุงวิทย์” สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสกลนคร เขต 1. **วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร**, 2(3), 50-63.
- สิทธิพร ภิรมย์รีน. (2547). **การอนุรักษ์ชุมชนเมืองและสภาพแวดล้อมทางวัฒนธรรม: แนวคิดหลักการ และผลการปฏิบัติ**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สินธุ์ สโรบล. (2552). **การท่องเที่ยวโดยชุมชน: แนวคิดและประสบการณ์**. เชียงใหม่: สำนักงานกองทุน.
- สุชีพ ปุญญานุภาพ. (2540). **วัฒนธรรมวิทยา (พิมพ์ครั้งที่ 4)**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาภูมิราชวิทยาลัย.
- สุธิวังศ์ พงศ์ไพบูลย์. (2547). **วัฒนธรรมการสร้างวรรณกรรมในภาคใต้. วารสารทักษิณวรรณกรรมปริทัศน์**, 14(3), 61-67.

- สุธีรา เฝ้าโกศสถิตย์. (2537). การศึกษาความคิดเห็นของคนเชื้อสายมอญกับบทบาทของสื่อบุคคล สื่อประเพณี และสื่อมวลชนในการอนุรักษ์วัฒนธรรม: ศึกษาเฉพาะกรณีชุมชนมอญ เกาเกิร์ต ปากลัด และบางกระตี. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สุภาวศ์ จันทวานิช. (2537). สตรีกับการมีส่วนร่วมในสังคม. กรุงเทพฯ: สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี.
- สุภาวศ์ จันทวานิช. (2545). การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพ. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุภิญญา คุณสุวรรณ. (2558). การใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาแบบประเมินผลการปฏิบัติงานกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ สาระทัศนศิลป์. วิทยานิพนธ์หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิจัยและประเมินผลการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี.
- สุรเชษฐ์ เชษฐมาศ. (2540). แผนปฏิบัติการแหล่งมรดกโลกทางธรรมชาติของประเทศไทย. คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- สุรินทร์ เหลือสมัย. (2550). โครงการสืบค้นประวัติศาสตร์ท้องถิ่นราชบุรี. ราชบุรี: สภาวัฒนธรรมจังหวัดราชบุรี.
- สุรีย์ บุญรักษา และคณะ. (2560). การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ของสถานศึกษาในสังกัดเมืองพัทยา: กรณีศึกษาโรงเรียนเมืองพัทยา 7 (บ้านหนองพังแค). พิษเนศวร์สาร, 13(1), 28-41.
- สุวรรณ เพชรนิล. (2532). วัฒนธรรมและศาสนา. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- สุวิษญ์ รัศมิภุติ. (2530). ระเบียบกรมศิลปากรว่าด้วยการอนุรักษ์โบราณสถานในฐานะหลักฐานทางวิชาการ. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- เสรี พงศ์พิศ. (2549). ภูมิปัญญาชาวบ้านกับการพัฒนาเล่ม 1. กรุงเทพฯ: หมู่บ้าน.
- เสาวนีย์ จิตต์หมวด. (2535). วัฒนธรรมอิสลาม. กรุงเทพฯ: ทางนำ.
- เสาวภา ไพทยวัฒน์. (2538). พื้นฐานวัฒนธรรมไทย: แนวทางการอนุรักษ์และการพัฒนา. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์การศาสนา.
- เสาวลักษณ์ กาญจนธนสิน. (2559). ประเพณีการแต่งงานของชาวกะเหรี่ยงโป: กรณีศึกษาบ้านขุนอมแฮดในหมู่ที่ 5 ตำบลสบโขง อำเภออมก๋อย จังหวัดเชียงใหม่. วิทยานิพนธ์ประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาวิชาบัณฑิตอาสาสมัคร มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- อภิญา เพ็องฟูสกุล. (2546). อัตลักษณ์ (Identity): การทบทวนทฤษฎีและกรอบแนวคิด. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

- อมรวิชช์ นาครทรรพ และดวงแก้ว จันทร์สระแก้ว. (2541). การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม: **ข้อคิดแนวทางและประสบการณ์ของผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อลิศรา ชูชาติ**. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อมราวสี อัมพันศิริรัตน์. (2550). การดูแลอย่างเอื้ออาทรของนักศึกษาพยาบาลต่างวัฒนธรรม: **มุมมองของพุทธและมุสลิม**. เอกสารวิจัยส่วนบุคคล วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี สงขลา.
- อรุณี ปัญญาสวัสดิ์สุทธิ์. (2554). **ทูลทางวัฒนธรรมในแบบจำลองการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- อลิศรา ชูชาติ และคณะ. (2538). **เทคนิคการศึกษาเพื่อการพัฒนาอย่างมีส่วนร่วม**. นครปฐม: สถาบันพัฒนาการสาธารณสุขมูลฐานอาเซียน.
- อานันท์ กาญจนพันธุ์. (2548). **ทฤษฎีและวิธีวิทยาของการวิจัยวัฒนธรรม**. กรุงเทพฯ: อมรินทร์.
- อาภรณ์ ณ สงขลา. (2530). **รายงานการสำรวจจิตกรรมฝาผนังคลองน้ำเค็ม**. กรุงเทพฯ.
- อุทัย หิรัญโต. (2519). **สังคมวิทยาประยุกต์**. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- เอกพล สุमानันทกุล และคณะ. (2555). การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมการพัฒนารูปแบบองค์การแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนสุमानันท์ จังหวัดสมุทรปราการ. **วารสารการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยบูรพา**, 6(1), 18-29.

ภาษาอังกฤษ

- Adelman, C. (1993). Kurt Lewin and the Origins of Action Research. **Educational Action Research**, 1(1), 7-24.
- Agarwal, N., Moya, E. M., Yasui, N. Y., & Seymour, C. (2015). Participatory Action Research with College Students with Disabilities: Photovoice for an Inclusive Campus. **Journal of Postsecondary Education and Disability**, 28(2), 243-250.
- Allen, A., & Taylor. (1973). **Social penetration: The development of interpersonal relationships**. Oxford, England: Holt, Rinehart & Winston.
- Australia ICOMOS. (1999). **The Bruua Charter: the Australia ICOMOS Charter for Places for Managing Tourism at Places of Cultural and Geritage Significance, 1999**. [n.p.].
- Barnouw, V. (1964). Parnaormal Phenomena and Culture. **Journal of the American Society for Psychical Research**, 40(2), 2-21.
- Berger, & Luckmann. (1967). **The Social Canstruction of Reality: A Tredtide in the Socioloty of knowledge**. New York: Routledge.

- Biddle. (1979). **Role Theory: Expectations, Identities and Behaviors**. New York: Academic Press.
- Boas, F. (1974). **The Principles of Ethnological Classification**. Chicago: Chicago Press.
- Bourdieu, P. (1930). **Academic discourse: linguistic misunderstanding and professorial power**. Stanford, Calif: Stanford University Press.
- Burke, & Reitzes. (1991). **An Identity Theory Approach to Commitment**. American Sociological Association.
- Clifford, G. (1973). **The Interpretation of Cultures**. New York: Basic Book.
- Fagence, M. (1977). **Citizen Participation in planning**. New York: Pugsamon Press Oxford.
- Frohman, S. A., Sashkin, M., & Kavanagh, M. J. (1989). Phases in action research. In O.D. McLennan (Ed.), **Managing organizational change** (pp. 155-160). Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall.
- Grierson, G. A. (1920). Vowel Harmony in Karen. **Journal of the Royal Asiatic Society**, 17(2), 347-348.
- Henrie, M., Hedgepeth, O. (2003). **Size is important in knowledge management**. Accessed August, 2018. Available from: <http://www.tlinc.com/artc153.htm>.
- Herskovits. (1952). **Economic Anthropology: A Study in Comparative Economics**. University of California: Knopf.
- Hinton. (1970). **Language shift and maintenance in a Sgao Karen**. London: Yale University.
- Hoebil, A. E. (1966). **Anthropology: The Study of Man**. New York: McGraw-Hill Book Company.
- Horwitch, M., & Armacost, J. (2002). Helping Knowledge Management Be All It Can Be. **The Journal of Business Strategy**.
- Jonathan. (1842). **The grammar of the sgaw and Pwo Karen Language**. United States: Wentworth Press.
- Jones, R. (2018). **Measuring Impact While Making a Difference: A Financial Literacy Service-Learning Project as Participatory Action Research**. Pennsylvania: University of Pittsburgh.
- Keyes, C. F. (1974). In **Ethnic Adaptation and Identity: The Karen on the Thai Frontier with Burma**. Philadelphia: Institute for the Study of Human Issues.

- Kroeber, A. L. (1952). **Culture: a review of concepts and definition**. New York: Vintage Books.
- Linton, R. (1945). **The cultural background of personality**. Oxford, England: Appleton – Century.
- Linton, R. (1956). **Culture and mental Disorders**. Springfield Ill: Charles C. Thomas Publisher.
- Marshall, H. I. (1992). **The Karen People of Burma: A Study in Anthropology and Ethnology**. New York: Ohio State University.
- Nelson, J. D., Maloney, T., & Hodges, Z. (2017). **Engaging Diversity and Marginalization through Participatory Action Research: A Model for Independent School Reform**. New York: Swarthmore College.
- Ralph, L. (1955). **Tree of Culture**. New York: Knopf.
- Restall, G. (2010). **Participatory Action Research: An educational tool for citizen-users of community mental health services**. School of Medical Rehabilitation: University of Manitoba.
- Selener, J. P. (1997). **Marketing management: Analysis, planning, implementation and control**. New Jersey: Prentice-Hall.
- Shahnazarian, A. (2017). **Critically Conscious Learning: Using Participatory Action Research Methods to Engage Students**. Pennsylvania: Graduate School of Education.
- Sheppard, L. A. (2012). **Self-regulation of a Chiropractic Association through Participatory Action Research**. Australia: James Cook University.
- Smith, H. A., & McKeen, J. D. (2013). **Developments in Practice IX: The Evolution of the KM Function**. Accessed August 2018. Available from: <http://aisel.aisnet.org/cais/vol12/iss1/4>.
- Stryker, S., & Burke, P. J. (2000). The Past, Present, and Future of an Identity Theory. **Social Psychology Quarterly**, 63(4), 284-297.
- Tolsdorf, & Yannik. (2018). **Participatory Action Research in University Chemistry Teacher Training**. Germany: University of Education.
- Valentine. (1968). **Culture and Poverty: Critique and Counter-Proposals**. Chicago: Chicago University.

Wintrop, R. H. (1991). **Dictionary of Concepts in Cultural Anthropology**. New York: Greenwood Press.

Woodward, K. (1997). **Identity and difference**. London: Thousand Oaks, Calif: Sage in association with the Open University.

ภาคผนวก

มหาวิทยาลัยศิลปากร

แนวทางการสัมภาษณ์ผู้เข้าร่วมวิจัย
การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่ออนุรักษ์วัฒนธรรมกะเหรี่ยงอย่างยั่งยืน: กรณีศึกษากลุ่ม
ชาติพันธุ์กะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี
แนวทางการสัมภาษณ์ประเด็น: ปัญหาและความต้องการในการอนุรักษ์วัฒนธรรมกะเหรี่ยง
จังหวัดราชบุรีอย่างยั่งยืน

วันที่เดือน _____ พ.ศ. _____ เวลา _____

นาย/นางสาว _____ (ผู้เก็บข้อมูล)

ข้อมูลเกี่ยวกับผู้ให้ข้อมูล

นาย/นาง/นางสาวสกุลอายุปี
บ้านเลขที่ ถนน หมู่ที่ บ้าน
ตำบล อำเภอ จังหวัด รหัสไปรษณีย์
โทรศัพท์ E-mail
อาชีพ ตำแหน่ง
สถานที่ทำงาน

1. การอนุรักษ์ด้านวัฒนธรรมของกลุ่มกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีเป็นอย่างไร

***หมายเหตุ : คำชี้แจงในการตอบแบบสัมภาษณ์

1. หากท่านไม่ต้องการตอบคำถามใด หรือไม่สะดวกใจที่จะให้ข้อมูลในคำถามส่วนใดของแบบสอบถามนี้ ท่านสามารถไม่ตอบแบบคำถามในแบบสัมภาษณ์นี้ได้ในทุกกรณี
2. หากท่านไม่มั่นใจในข้อมูลส่วนใดท่านมีสิทธิ์ที่จะไม่ตอบคำถามดังกล่าวได้
3. แบบสัมภาษณ์นี้ไม่มีผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตของท่าน และจะไม่เปิดเผยผู้ให้สัมภาษณ์หากท่านไม่อนุญาตให้เปิดเผยตัวตน

2. ความต้องการ และปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงานอนุรักษ์ด้านวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์
กะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี

3. บทบาทหน้าที่ที่หน่วยงานเข้าไปเกี่ยวข้อง หรือมีการดำเนินการในการอนุรักษ์ด้านวัฒนธรรม
กะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี

4. แนวทางการอนุรักษ์ด้านวัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงที่ผ่านมา และแนวทางการอนุรักษ์
ด้านวัฒนธรรมกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีไปสู่ความยั่งยืนที่ควรเกิดขึ้นในอนาคตเป็นอย่างไร

5. ผลกระทบที่เกิดจากการอนุรักษ์วัฒนธรรมในอดีตเป็นอย่างไร

*** หมายเหตุ : คำชี้แจงในการตอบแบบสัมภาษณ์

1. หากท่านไม่ต้องการตอบคำถามใด หรือไม่สะดวกใจที่จะให้ข้อมูลในคำถามส่วนใดของแบบสอบถามนี้ ท่านสามารถไม่ตอบแบบคำถามในแบบสัมภาษณ์นี้ได้ในทุกกรณี
2. หากท่านไม่มั่นใจในข้อมูลส่วนใดที่ท่านมีสิทธิ์ที่จะไม่ตอบคำถามดังกล่าวได้
3. แบบสัมภาษณ์นี้ไม่มีผลกระทบต่อกรดำเนินชีวิตของท่าน และจะไม่เปิดเผยผู้ให้สัมภาษณ์หากท่านไม่อนุญาตให้เปิดเผยตัวตน

แนวทางการสัมภาษณ์ประเด็น: ข้อมูลวัฒนธรรมกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี เพื่อนำมาสู่การพัฒนา
กิจกรรมการอนุรักษ์วัฒนธรรมกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีให้เกิดความยั่งยืน

วันที่เดือน _____ พ.ศ. _____ เวลา _____

นาย/นางสาว _____ (ผู้เก็บข้อมูล)

ข้อมูลเกี่ยวกับผู้ให้ข้อมูล

นาย/นาง/นางสาวสกุลอายุปี			
บ้านเลขที่	ถนน	หมู่ที่	บ้าน
ตำบล	อำเภอ	จังหวัด	รหัสไปรษณีย์
โทรศัพท์	E-mail		
อาชีพ	ตำแหน่ง		
สถานที่ทำงาน			

1. สภาพทางกายภาพ (ภูมิประเทศ/ดินฟ้าอากาศ/ประวัติศาสตร์/สถานที่สำคัญ/เรื่องราวบอกเล่า
นิทานตำนานที่เกี่ยวข้อง)

1.1 สภาพภูมิประเทศในชุมชนของท่านมีลักษณะอย่างไร

1.2 สภาพดินฟ้าอากาศในชุมชนของท่านมีลักษณะอย่างไร

*** หมายเหตุ : คำชี้แจงในการตอบแบบสัมภาษณ์

1. หากท่านไม่ต้องการตอบคำถามใด หรือไม่สะดวกใจที่จะให้ข้อมูลในคำถามส่วนใดของแบบสอบถามนี้ ท่านสามารถไม่ตอบแบบคำถามในแบบสัมภาษณ์นี้ได้ในทุกกรณี
2. หากท่านไม่มั่นใจในข้อมูลส่วนใดที่ท่านมีสิทธิ์ที่จะไม่ตอบคำถามดังกล่าวได้
3. แบบสัมภาษณ์นี้ไม่มีผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตของท่าน และจะไม่เปิดเผยผู้ให้สัมภาษณ์หากท่านไม่อนุญาตให้เปิดเผยตัวตน

1.3 ประวัติความเป็นมา/การตั้งถิ่นฐาน/พัฒนาการในชุมชนของท่าน

1.4 ท่านรู้จักสถานที่สำคัญในด้านต่าง ๆ ในชุมชนของท่านบ้างหรือไม่ อย่างไร (โบราณสถาน โบราณวัตถุ แม่น้ำลำคลอง)

1.4.1 แม่น้ำ ลำคลอง

1.4.2 สถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์/โบราณสถาน

1.4.3 สถานที่ทางศาสนา/ความเชื่อ/จิตวิญญาณ/สถานประกอบศาสนกิจ

1.4.4 สถานที่น่าสนใจอื่น ๆ

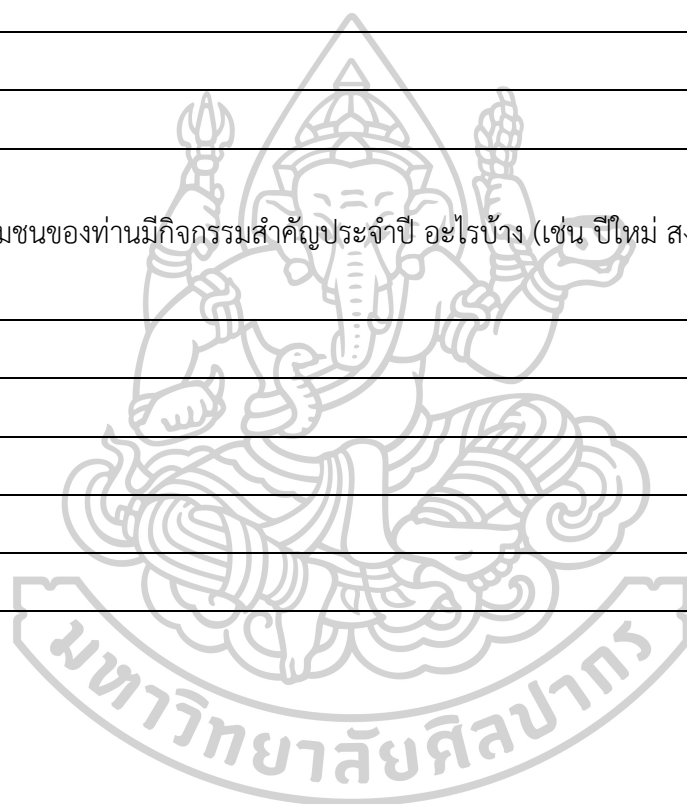
*** หมายเหตุ : คำชี้แจงในการตอบแบบสัมภาษณ์

1. หากท่านไม่ต้องการตอบคำถามใด หรือไม่สะดวกใจที่จะให้ข้อมูลในคำถามส่วนใดของแบบสอบถามนี้ ท่านสามารถไม่ตอบแบบคำถามในแบบสัมภาษณ์นี้ได้ในทุกกรณี
2. หากท่านไม่มั่นใจในข้อมูลส่วนใดที่ท่านมีสิทธิ์ที่จะไม่ตอบคำถามดังกล่าวได้
3. แบบสัมภาษณ์นี้ไม่มีผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตของท่าน และจะไม่เปิดเผยผู้ให้สัมภาษณ์หากท่านไม่อนุญาตให้เปิดเผยตัวตน

1.4.5 ภูเขา

1.5 ท่านทราบที่เรื่องราว/นิทาน/ตำนานเกี่ยวกับสถานที่ต่าง ๆ ในชุมชนของท่านหรือไม่
อย่างไร

1.6 ในชุมชนของท่านมีกิจกรรมสำคัญประจำปี อะไรบ้าง (เช่น ปีใหม่ สงกรานต์ ฯลฯ)

***หมายเหตุ

: คำชี้แจงในการตอบแบบสัมภาษณ์

1. หากท่านไม่ต้องการตอบคำถามใด หรือไม่สะดวกใจที่จะให้ข้อมูลในคำถามส่วนใดของแบบสอบถามนี้ ท่านสามารถไม่ตอบแบบคำถามในแบบสัมภาษณ์นี้ได้ในทุกกรณี
2. หากท่านไม่มั่นใจในข้อมูลส่วนใดที่ท่านมีสิทธิ์ที่จะไม่ตอบคำถามดังกล่าวได้
3. แบบสัมภาษณ์นี้ไม่มีผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตของท่าน และจะไม่เปิดเผยผู้ให้สัมภาษณ์หากท่านไม่อนุญาตให้เปิดเผยตัวตน

2. โครงสร้างพื้นฐานทางสังคม

2.1 การปกครอง

2.1.1 หน่วยงาน/บุคคลที่ท่านใช้บริการด้านวัฒนธรรม เมื่อมีปัญหาต้องการคำปรึกษา
ความช่วยเหลือ (อบต.ผู้ใหญ่บ้าน หน่วยงานเฉพาะด้านของรัฐ บุคคล/หน่วยงานอื่น ๆ)
ระบุ

2.1.2 วัฒนธรรมเรื่องใดที่เป็นปัญหาที่ท่านมักต้องการคำปรึกษา/ความช่วยเหลือ

***หมายเหตุ

: คำชี้แจงในการตอบแบบสัมภาษณ์

1. หากท่านไม่ต้องการตอบคำถามใด หรือไม่สะดวกใจที่จะให้ข้อมูลในคำถามส่วนใดของแบบสอบถามนี้ ท่านสามารถไม่ตอบแบบคำถามในแบบสัมภาษณ์นี้ได้ในทุกกรณี
2. หากท่านไม่มั่นใจในข้อมูลส่วนใดที่ท่านมีสิทธิ์ที่จะไม่ตอบคำถามดังกล่าวได้
3. แบบสัมภาษณ์นี้ไม่มีผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตของท่าน และจะไม่เปิดเผยผู้ให้สัมภาษณ์หากท่านไม่อนุญาตให้เปิดเผยตัวตน

2.1.3 ในชุมชนของท่านมีกลุ่มองค์กรต่าง ๆ ที่เข้ามามีบทบาทดำเนินงานในด้าน
วัฒนธรรม

- กลุ่ม

วัตถุประสงค์

- กลุ่ม

วัตถุประสงค์

- กลุ่ม

วัตถุประสงค์

- กลุ่ม

วัตถุประสงค์

ท่านได้เข้าร่วมกลุ่มหรือไม่ เพราะ

2.1.4 นอกเหนือจากกลุ่มข้างต้น ชุมชนของท่านได้มีการรวมกลุ่มกิจกรรมด้าน
วัฒนธรรมกับหน่วยงาน/กลุ่มใดอีกบ้าง

- กลุ่ม

วัตถุประสงค์

- กลุ่ม

วัตถุประสงค์

- กลุ่ม

วัตถุประสงค์

- กลุ่ม

วัตถุประสงค์

ท่านได้เข้าร่วมกลุ่มหรือไม่ เพราะ

***หมายเหตุ : คำชี้แจงในการตอบแบบสัมภาษณ์

1. หากท่านไม่ต้องการตอบคำถามใด หรือไม่สะดวกใจที่จะให้ข้อมูลในคำถามส่วนใดของแบบสอบถามนี้ ท่านสามารถไม่ตอบแบบคำถามในแบบสัมภาษณ์นี้ได้ในทุกกรณี
2. หากท่านไม่มั่นใจในข้อมูลส่วนใดที่ท่านมีสิทธิ์ที่จะไม่ตอบคำถามดังกล่าวได้
3. แบบสัมภาษณ์นี้ไม่มีผลกระทบต่อกรดำเนินการดำเนินชีวิตของท่าน และจะไม่เปิดเผยผู้ให้สัมภาษณ์หากท่านไม่อนุญาตให้เปิดเผยตัวตน

2.1.5 ท่านคิดว่าสิ่งใด (คน/สถานที่/สิ่งมีชีวิตอื่น ๆ /สิ่งของใด ๆ)เป็น “ศูนย์กลางทางจิตใจ”ของคนที่อยู่ในชุมชนของท่าน

2.2 สุขภาพอนามัย

2.2.1 ในชุมชน/ครอบครัวอื่น ๆ /ครอบครัวตนเอง มีโรคภัยไข้เจ็บอะไรบ้าง

2.2.2 เดินทางไปรักษาที่ใดบ้าง

2.2.3 มีบุคคลที่เชี่ยวชาญรักษาเมื่อคนในชุมชน/ครอบครัวอื่น ๆ /ครอบครัวตนเอง

2.2.4 การรักษาโรค ใช้วิธีใด (ยกกรณีตัวอย่างโรคและการรักษามาให้ชัดเจน)

2.2.5 การรักษาโรคแบบดั้งเดิมของชุมชนใช้วิธีใด และใช้สิ่งใดในการรักษา

*** หมายเหตุ : คำชี้แจงในการตอบแบบสัมภาษณ์

1. หากท่านไม่ต้องการตอบคำถามใด หรือไม่สะดวกใจที่จะให้ข้อมูลในคำถามส่วนใดของแบบสอบถามนี้ ท่านสามารถไม่ตอบแบบคำถามในแบบสัมภาษณ์นี้ได้ในทุกกรณี
2. หากท่านไม่มั่นใจในข้อมูลส่วนใดที่ท่านมีสิทธิ์ที่จะไม่ตอบคำถามดังกล่าวได้
3. แบบสัมภาษณ์นี้ไม่มีผลกระทบต่อกระตือรือร้นการดำเนินชีวิตของท่าน และจะไม่เปิดเผยผู้ให้สัมภาษณ์หากท่านไม่อนุญาตให้เปิดเผยตัวตน

2.3 การศึกษา

2.3.1 ในชุมชนมีสถานศึกษาระดับใดบ้าง

2.3.2 เด็ก ๆ ในชุมชนของท่านไปศึกษาสถานที่ใดบ้าง ระดับใด

2.3.3 ท่านคิดว่าการศึกษาในชุมชนของท่านมีปัญหาหรือไม่ ?

2.3.4 ท่าน/คนในชุมชน มีความต้องการการศึกษาระบบใด/ระดับใด

*** หมายเหตุ

: คำชี้แจงในการตอบแบบสัมภาษณ์

1. หากท่านไม่ต้องการตอบคำถามใด หรือไม่สะดวกใจที่จะให้ข้อมูลในคำถามส่วนใดของแบบสอบถามนี้ ท่านสามารถไม่ตอบแบบคำถามในแบบสัมภาษณ์นี้ได้ในทุกกรณี
2. หากท่านไม่มั่นใจในข้อมูลส่วนใดที่ท่านมีสิทธิ์ที่จะไม่ตอบคำถามดังกล่าวได้
3. แบบสัมภาษณ์นี้ไม่มีผลกระทบต่อกรดำเนินชีวิตของท่าน และจะไม่เปิดเผยผู้ให้สัมภาษณ์หากท่านไม่อนุญาตให้เปิดเผยตัวตน

2.3.5 ท่านเห็นว่าการศึกษาระบบ/แผน/แบบใดในชุมชนของท่านที่สามารถนำ
วัฒนธรรมกะเหรี่ยงมาใช้กับสถานศึกษาหรือแหล่งเรียนรู้ของท่านได้อย่างเหมาะสม

2.4 โครงสร้างพื้นฐานอื่น ๆ ที่ท่านคิดว่าเป็นโครงสร้างที่ดีที่จะช่วยส่งเสริมอนุรักษ์ด้าน
วัฒนธรรมกะเหรี่ยงในหมู่บ้าน/ตำบล

3. กิจกรรมในชุมชน

3.1 กิจกรรมทางวัฒนธรรม/เทศกาล/ประเพณี/การเฉลิมฉลอง ฯลฯ

กิจกรรม	ความสำคัญ
มกราคม	
กุมภาพันธ์	

*** หมายเหตุ : คำชี้แจงในการตอบแบบสัมภาษณ์

1. หากท่านไม่ต้องการตอบคำถามใด หรือไม่สะดวกใจที่จะให้ข้อมูลในคำถามส่วนใดของแบบสอบถามนี้ ท่านสามารถไม่ตอบแบบคำถามในแบบสัมภาษณ์นี้ได้ในทุกกรณี
2. หากท่านไม่มั่นใจในข้อมูลส่วนใดที่ท่านมีสิทธิ์ที่จะไม่ตอบคำถามดังกล่าวได้
3. แบบสัมภาษณ์นี้ไม่มีผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตของท่าน และจะไม่เปิดเผยผู้ให้สัมภาษณ์หากท่านไม่อนุญาตให้เปิดเผยตัวตน

กิจกรรม	ความสำคัญ
มีนาคม	
เมษายน	
พฤษภาคม	
มิถุนายน	

*** หมายเหตุ

: คำชี้แจงในการตอบแบบสัมภาษณ์

1. หากท่านไม่ต้องการตอบคำถามใด หรือไม่สะดวกใจที่จะให้ข้อมูลในคำถามส่วนใดของแบบสอบถามนี้ ท่านสามารถไม่ตอบแบบคำถามในแบบสัมภาษณ์นี้ได้ในทุกกรณี
2. หากท่านไม่มั่นใจในข้อมูลส่วนใดที่ท่านมีสิทธิ์ที่จะไม่ตอบคำถามดังกล่าวได้
3. แบบสัมภาษณ์นี้ไม่มีผลกระทบต่อกระตือรือร้นการดำเนินชีวิตของท่าน และจะไม่เปิดเผยผู้ให้สัมภาษณ์หากท่านไม่อนุญาตให้เปิดเผยตัวตน

กิจกรรม	ความสำคัญ
กรกฎาคม	
สิงหาคม	
กันยายน	
ตุลาคม	

***หมายเหตุ

: คำชี้แจงในการตอบแบบสัมภาษณ์

1. หากท่านไม่ต้องการตอบคำถามใด หรือไม่สะดวกใจที่จะให้ข้อมูลในคำถามส่วนใดของแบบสอบถามนี้ ท่านสามารถไม่ตอบแบบคำถามในแบบสัมภาษณ์นี้ได้ในทุกกรณี
2. หากท่านไม่มั่นใจในข้อมูลส่วนใดที่ท่านมีสิทธิ์ที่จะไม่ตอบคำถามดังกล่าวได้
3. แบบสัมภาษณ์นี้ไม่มีผลกระทบต่อกระตือรือร้นการดำเนินชีวิตของท่าน และจะไม่เปิดเผยผู้ให้สัมภาษณ์หากท่านไม่อนุญาตให้เปิดเผยตัวตน

กิจกรรม	ความสำคัญ
พฤศจิกายน	
ธันวาคม	

3.2 บทบาทและความสำคัญของกิจกรรม

3.2.1 ท่านคิดว่ากิจกรรมที่กล่าวมาข้างต้น แต่ละกิจกรรมมีคุณค่า ความหมาย บทบาทเกี่ยวข้องกับชีวิต/ความเป็นอยู่ในด้านใดบ้าง

3.2.2 ท่านคิดว่ากิจกรรมใดที่ยังคงรักษาคุณค่าของกิจกรรมเหมือนในอดีต

*** หมายเหตุ : คำชี้แจงในการตอบแบบสัมภาษณ์

1. หากท่านไม่ต้องการตอบคำถามใด หรือไม่สะดวกใจที่จะให้ข้อมูลในคำถามส่วนใดของแบบสอบถามนี้ ท่านสามารถไม่ตอบแบบคำถามในแบบสัมภาษณ์นี้ได้ในทุกกรณี
2. หากท่านไม่มั่นใจในข้อมูลส่วนใดที่ท่านมีสิทธิ์ที่จะไม่ตอบคำถามดังกล่าวได้
3. แบบสัมภาษณ์นี้ไม่มีผลกระทบต่อกรดำเนินชีวิตของท่าน และจะไม่เปิดเผยผู้ให้สัมภาษณ์หากท่านไม่อนุญาตให้เปิดเผยตัวตน

3.2.3 ท่านคิดว่ากิจกรรมเหล่านี้มีความจำเป็นที่ควรอนุรักษ์ไว้อย่างไร

3.2.4 นอกเหนือจากกิจกรรมที่กล่าวมาแล้ว ท่านทราบหรือไม่ว่ากิจกรรมใดบ้างที่เคยมีในอดีตแล้วสูญหายไปไม่ปรากฏในปัจจุบันควรได้รื้อฟื้นให้ปรากฏในชุมชนอีกครั้งหนึ่ง

3.2.5 ท่านคิดว่ากิจกรรมใดในชุมชนของท่านควรมีแนวทางในการอนุรักษ์ให้กิจกรรมเหล่านี้ได้รับการยกย่องเผยแพร่ให้เป็นที่ยอมรับทั้งในระดับท้องถิ่นหรือประเทศได้อย่างไร

*** หมายเหตุ : คำชี้แจงในการตอบแบบสัมภาษณ์

1. หากท่านไม่ต้องการตอบคำถามใด หรือไม่สะดวกใจที่จะให้ข้อมูลในคำถามส่วนใดของแบบสอบถามนี้ ท่านสามารถไม่ตอบแบบคำถามในแบบสัมภาษณ์นี้ได้ในทุกกรณี
2. หากท่านไม่มั่นใจในข้อมูลส่วนใดที่ท่านมีสิทธิ์ที่จะไม่ตอบคำถามดังกล่าวได้
3. แบบสัมภาษณ์นี้ไม่มีผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตของท่าน และจะไม่เปิดเผยผู้ให้สัมภาษณ์หากท่านไม่อนุญาตให้เปิดเผยตัวตน

4.เศรษฐกิจ

4.1 อาชีพ

4.1.2 พื้นที่ในการประกอบอาชีพของคนในหมู่บ้าน/ครอบครัวอื่น ๆ (สภาพกายภาพ/กรรมสิทธิ์/สถานะในการประกอบอาชีพ)

4.1.3 พืชที่เป็นผลผลิตในชุมชน และครอบครัวอื่น ๆ

4.1.4 ท่านทราบหรือไม่ว่าคนอื่น ๆ ในชุมชนของท่านได้มีการจัดลำดับขั้นตอน/แผนการผลิตอย่างไร

*** หมายเหตุ : คำชี้แจงในการตอบแบบสัมภาษณ์

1. หากท่านไม่ต้องการตอบคำถามใด หรือไม่สะดวกใจที่จะให้ข้อมูลในคำถามส่วนใดของแบบสอบถามนี้ ท่านสามารถไม่ตอบแบบคำถามในแบบสัมภาษณ์นี้ได้ในทุกกรณี
2. หากท่านไม่มั่นใจในข้อมูลส่วนใดที่ท่านมีสิทธิ์ที่จะไม่ตอบคำถามดังกล่าวได้
3. แบบสัมภาษณ์นี้ไม่มีผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตของท่าน และจะไม่เปิดเผยผู้ให้สัมภาษณ์หากท่านไม่อนุญาตให้เปิดเผยตัวตน

4.1.5 ท่านทราบหรือไม่ว่าคนในชุมชนของท่าน มีการปรับตัวด้านการดำรงชีพให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง อย่างไร

4.1.6 อาชีพของครอบครัวท่านเอง

4.1.7 พื้นที่ในการประกอบอาชีพของครอบครัวท่านเองเป็นอย่างไร (สภาพกายภาพ/กรรมสิทธิ์/สถานะในการประกอบอาชีพ)

4.1.8 พืชที่เป็นผลผลิตของครอบครัวของท่าน

*** หมายเหตุ

: คำชี้แจงในการตอบแบบสัมภาษณ์

1. หากท่านไม่ต้องการตอบคำถามใด หรือไม่สะดวกใจที่จะให้ข้อมูลในคำถามส่วนใดของแบบสอบถามนี้ ท่านสามารถไม่ตอบแบบคำถามในแบบสัมภาษณ์นี้ได้ในทุกกรณี
2. หากท่านไม่มั่นใจในข้อมูลส่วนใดที่ท่านมีสิทธิ์ที่จะไม่ตอบคำถามดังกล่าวได้
3. แบบสัมภาษณ์นี้ไม่มีผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตของท่าน และจะไม่เปิดเผยผู้ให้สัมภาษณ์หากท่านไม่อนุญาตให้เปิดเผยตัวตน

4.1.9 ครอบครัวของท่านได้การจัดลำดับขั้นตอน/แผนการผลิตอย่างไร

4.1.10 ครอบครัวท่านมีการปรับตัวด้านการดำรงชีพให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงอย่างไร

5. ความเป็นชาติพันธุ์

5.1 สังคม

5.1.1 คนในหมู่บ้าน/ครอบครัวอื่น ๆ มีความเคารพเกี่ยวกับสถาบัน/ผู้นำ/บุคคล/หรือสิ่งของใดบ้าง

5.1.2 ชุมชนของท่านมีประเพณี/กิจกรรม/การกระทำใด ๆ เกี่ยวกับสถาบัน/ผู้นำ/บุคคล/หรือสิ่งของต่าง ๆ เหล่านี้ได้อย่างไรบ้าง

*** หมายเหตุ : คำชี้แจงในการตอบแบบสัมภาษณ์

1. หากท่านไม่ต้องการตอบคำถามใด หรือไม่สะดวกใจที่จะให้ข้อมูลในคำถามส่วนใดของแบบสอบถามนี้ ท่านสามารถไม่ตอบแบบคำถามในแบบสัมภาษณ์นี้ได้ในทุกกรณี
2. หากท่านไม่มั่นใจในข้อมูลส่วนใดที่ท่านมีสิทธิ์ที่จะไม่ตอบคำถามดังกล่าวได้
3. แบบสัมภาษณ์นี้ไม่มีผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตของท่าน และจะไม่เปิดเผยผู้ให้สัมภาษณ์หากท่านไม่อนุญาตให้เปิดเผยตัวตน

มีจารีต/ปฏิบัติ/ข้อห้ามด้านไหนบ้าง อย่างไร

5.1.3 บุคคลที่เป็นผู้นำในกิจกรรมเหล่านั้น

5.1.4 สถานที่สำหรับประกอบประเพณี/กิจกรรม/การกระทำใด ๆ เกี่ยวกับสถาบัน/
ผู้นำ/บุคคล/หรือสิ่งของต่าง ๆ เหล่านั้นที่คนในชุมชน และครอบครัวอื่น ๆ เข้าร่วมมีที่
ใดบ้าง

5.1.5 ท่านคิด/ทราบหรือไม่ว่าชุมชนของท่านเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ใด

*** หมายเหตุ : คำชี้แจงในการตอบแบบสัมภาษณ์

1. หากท่านไม่ต้องการตอบคำถามใด หรือไม่สะดวกใจที่จะให้ข้อมูลในคำถามส่วนใดของแบบสอบถามนี้ ท่านสามารถไม่ตอบแบบคำถามในแบบสัมภาษณ์นี้ได้ในทุกกรณี
2. หากท่านไม่มั่นใจในข้อมูลส่วนใดที่ท่านมีสิทธิ์ที่จะไม่ตอบคำถามดังกล่าวได้
3. แบบสัมภาษณ์นี้ไม่มีผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตของท่าน และจะไม่เปิดเผยผู้ให้สัมภาษณ์หากท่านไม่อนุญาตให้เปิดเผยตัวตน

5.1.6 ท่านทราบหรือไม่ว่าในชุมชนของท่านมีวิถีชีวิต ความเชื่อ และชาติพันธุ์ แตกต่าง
กับครอบครัวของท่านอย่างไร

5.2 ครอบครัวและสายตระกูล

5.2.1 ท่านคิด/ทราบหรือไม่ว่าครอบครัวของท่านเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ใด

5.2.2 ครอบครัว/สายตระกูลของท่านมีความเชื่อ วิถีชีวิต และดำรงความเป็นชาติพันธุ์
แตกต่างกับครอบครัวอื่น ๆ ในชุมชนหรือไม่ อย่างไร

5.2.3 ท่านทราบหรือไม่ว่าในครอบครัว/สายตระกูลของท่านมีวิธีการเรียกชื่อ หรือ
นับวันเดือนปี อย่างไร

*** หมายเหตุ : คำชี้แจงในการตอบแบบสัมภาษณ์

1. หากท่านไม่ต้องการตอบคำถามใด หรือไม่สะดวกใจที่จะให้ข้อมูลในคำถามส่วนใดของแบบสอบถามนี้ ท่านสามารถไม่ตอบแบบคำถามในแบบสัมภาษณ์นี้ได้ในทุกกรณี
2. หากท่านไม่มั่นใจในข้อมูลส่วนใดที่ท่านมีสิทธิ์ที่จะไม่ตอบคำถามดังกล่าวได้
3. แบบสัมภาษณ์นี้ไม่มีผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตของท่าน และจะไม่เปิดเผยผู้ให้สัมภาษณ์หากท่านไม่อนุญาตให้เปิดเผยตัวตน

5.2.4 ครอบครัว/สายตระกูลของท่านประกอบพิธีกรรม หรือกิจกรรมประจำปีใดบ้าง
(เช่น การไหว้บรรพบุรุษหรือไหว้ครู เป็นต้น)

ช่วงที่ประกอบกิจกรรม

5.2.5 ครอบครัว/สายตระกูลของท่านมีการนับญาติทางฝ่ายใดเป็นหลัก และลำดับชั้น
อย่างไร

5.2.6 มีคำเรียกเครือญาติอย่างไร

*** หมายเหตุ

: คำชี้แจงในการตอบแบบสัมภาษณ์

1. หากท่านไม่ต้องการตอบคำถามใด หรือไม่สะดวกใจที่จะให้ข้อมูลในคำถามส่วนใดของแบบสอบถามนี้ ท่านสามารถไม่ตอบแบบคำถามในแบบสัมภาษณ์นี้ได้ในทุกกรณี
2. หากท่านไม่มั่นใจในข้อมูลส่วนใดที่ท่านมีสิทธิ์ที่จะไม่ตอบคำถามดังกล่าวได้
3. แบบสัมภาษณ์นี้ไม่มีผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตของท่าน และจะไม่เปิดเผยผู้ให้สัมภาษณ์หากท่านไม่อนุญาตให้เปิดเผยตัวตน

5.2.7 ครอบครัว/สายตระกูลของท่านมีการนับถือเครื่องญาติและการปฏิบัติตนต่อเครื่องญาติในสายตระกูล อย่างไร

5.2.8 ครอบครัว/สายตระกูลของท่านมีผู้นำสายตระกูลหรือไม่

ผู้ใด:

สืบทอดตำแหน่งผู้นำของตระกูลอย่างไร

5.2.9 ครอบครัวของท่านมีสิ่งใดเป็นเครื่องหมายหรือสัญลักษณ์ประจำตระกูลของท่านหรือไม่ ถ้ามี สัญลักษณ์นั้นคือสิ่งใด

*** หมายเหตุ : คำชี้แจงในการตอบแบบสัมภาษณ์

1. หากท่านไม่ต้องการตอบคำถามใด หรือไม่สะดวกใจที่จะให้ข้อมูลในคำถามส่วนใดของแบบสอบถามนี้ ท่านสามารถไม่ตอบแบบคำถามในแบบสัมภาษณ์นี้ได้ในทุกกรณี
2. หากท่านไม่มั่นใจในข้อมูลส่วนใดที่ท่านมีสิทธิ์ที่จะไม่ตอบคำถามดังกล่าวได้
3. แบบสัมภาษณ์นี้ไม่มีผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตของท่าน และจะไม่เปิดเผยผู้ให้สัมภาษณ์หากท่านไม่อนุญาตให้เปิดเผยตัวตน

5.2.10 ครอบครัวของท่านมีแนวคิดหรืออุดมคติเกี่ยวกับเป้าหมายที่ทำให้เกิดความ
ยั่งยืนของชีวิตในครอบครัวอย่างไร

5.2.11 ท่านคิดว่าแนวคิดหรืออุดมคติเกี่ยวกับเป้าหมายความยั่งยืนของชีวิตที่ได้กล่าว
มาแล้วนั้นถูกต้องเหมาะสม และสามารถนำไปสู่แนวคิดหรืออุดมคติที่เกี่ยวกับ
เป้าหมายที่ทำให้เกิดความยั่งยืนของชีวิตนั้นได้หรือไม่ อย่างไร

5.2.12 ท่านเคยได้เห็น ได้ยิน รู้จักหรือมีประสบการณ์เกี่ยวกับวิถีชีวิต ชาติพันธุ์
วัฒนธรรมประเพณี ศิลปะทัศนกรรมแขนงต่าง ๆ องค์ความรู้หรือสิ่งหนึ่งสิ่งใดที่
เกี่ยวข้องกับชุมชนของท่านหรือไม่ (จากแหล่งข้อมูลใด ที่ไหน อย่างไร)

5.2.13 ท่านคิดว่าข้อมูลความรู้หรือประสบการณ์ต่าง ๆ เกี่ยวกับชุมชนของท่าน ที่ท่าน
มีมานั้น มีความสอดคล้องหรือสับสนขัดแย้งหรือไม่ ประเด็นไหน อย่างไร

*** หมายเหตุ : คำชี้แจงในการตอบแบบสัมภาษณ์

1. หากท่านไม่ต้องการตอบคำถามใด หรือไม่สะดวกใจที่จะให้ข้อมูลในคำถามส่วนใดของแบบสอบถามนี้ ท่านสามารถไม่ตอบแบบคำถามในแบบสัมภาษณ์นี้ได้ในทุกกรณี
2. หากท่านไม่มั่นใจในข้อมูลส่วนใดที่ท่านมีสิทธิ์ที่จะไม่ตอบคำถามดังกล่าวได้
3. แบบสัมภาษณ์นี้ไม่มีผลกระทบต่อกรดำเนินชีวิตของท่าน และจะไม่เปิดเผยผู้ให้สัมภาษณ์หากท่านไม่อนุญาตให้เปิดเผยตัวตน

5.2.14 ท่านรู้จัก/มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงทางเครือญาติ/ชาติพันธุ์ หรือเครือข่ายด้านอื่นใดกับชุมชนอื่นไม่ว่าจะเป็นระดับบุคคลหรือระดับชุมชนอื่นที่ไหนบ้าง เป็นใคร/กิจกรรมใด ที่ไหน เมื่อไหร่ อย่างไร

ตอนนี้ยังเชื่อมสานต่อโยงใยประสานความสัมพันธ์นั้นอยู่หรือไม่

6. ความเชื่อ/ศาสนา (จารีต/ประเพณี/พิธีกรรม)

6.1 ความเชื่อในชุมชน

6.1.1 ในชุมชนของท่าน คนในหมู่บ้าน/ครอบครัวอื่น ๆ มีความเคารพเกี่ยวกับศาสนาหรือความเชื่ออื่นใดบ้าง

6.1.2 ชุมชนของท่านมีประเพณี/กิจกรรม/การกระทำใด ๆ เกี่ยวกับสิ่งเคารพในด้านศาสนาหรือความเชื่ออื่นใด เหล่านี้ได้อย่างไรบ้าง

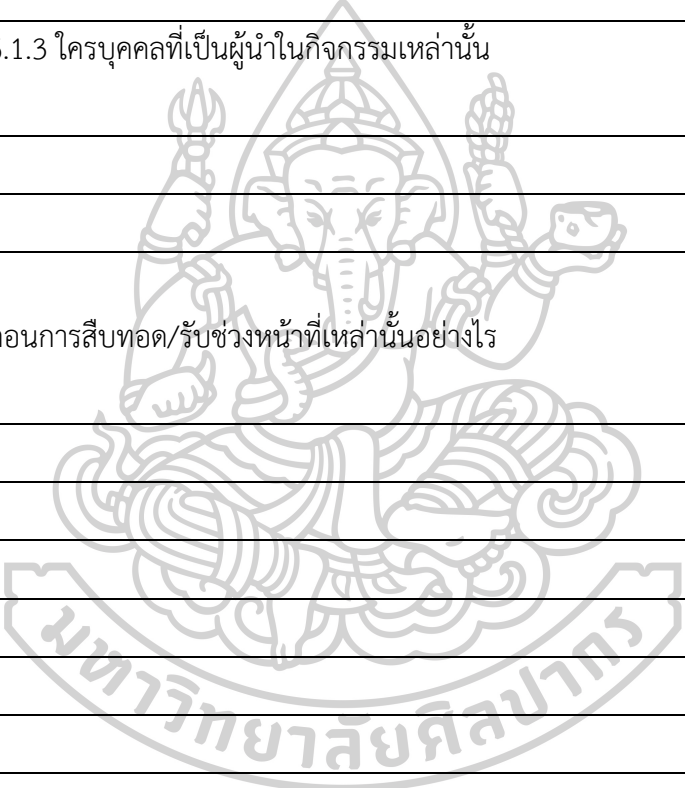
*** หมายเหตุ : คำชี้แจงในการตอบแบบสัมภาษณ์

1. หากท่านไม่ต้องการตอบคำถามใด หรือไม่สะดวกใจที่จะให้ข้อมูลในคำถามส่วนใดของแบบสอบถามนี้ ท่านสามารถไม่ตอบแบบคำถามในแบบสัมภาษณ์นี้ได้ในทุกกรณี
2. หากท่านไม่มั่นใจในข้อมูลส่วนใดที่ท่านมีสิทธิ์ที่จะไม่ตอบคำถามดังกล่าวได้
3. แบบสัมภาษณ์นี้ไม่มีผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตของท่าน และจะไม่เปิดเผยผู้ให้สัมภาษณ์หากท่านไม่อนุญาตให้เปิดเผยตัวตน

มีจารีต/ข้อห้ามด้านไหนบ้าง อย่างไร

6.1.3 ใครบุคคลที่เป็นผู้นำในกิจกรรมเหล่านั้น

มีขั้นตอนการสืบทอด/รับช่วงหน้าที่เหล่านั้นอย่างไร

*** หมายเหตุ

: คำชี้แจงในการตอบแบบสัมภาษณ์

1. หากท่านไม่ต้องการตอบคำถามใด หรือไม่สะดวกใจที่จะให้ข้อมูลในคำถามส่วนใดของแบบสอบถามนี้ ท่านสามารถไม่ตอบแบบคำถามในแบบสัมภาษณ์นี้ได้ในทุกกรณี
2. หากท่านไม่มั่นใจในข้อมูลส่วนใดที่ท่านมีสิทธิ์ที่จะไม่ตอบคำถามดังกล่าวได้
3. แบบสัมภาษณ์นี้ไม่มีผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตของท่าน และจะไม่เปิดเผยผู้ให้สัมภาษณ์หากท่านไม่อนุญาตให้เปิดเผยตัวตน

6.1.4 สถานที่สำหรับประกอบประเพณี/กิจกรรม/การกระทำใด ๆ เกี่ยวกับสิ่งเคารพ
ในด้านความเชื่อ/ศาสนา/สถาบัน/ผู้นำ/บุคคลต่าง ๆ เหล่านั้นที่คนในชุมชนและ
ครอบครัวอื่น ๆ เข้าร่วมมีที่ใดบ้าง

6.2 ความเชื่อในชุมชน

6.2.1 ในชุมชนท่านเองมี ความเชื่อ/ศาสนาใดบ้าง

6.2.2 ชุมชนของท่านมีจารีต/ประเพณี/พิธีกรรม ความเชื่อและข้อห้ามต่าง ๆ อย่างไร

*** หมายเหตุ

: คำชี้แจงในการตอบแบบสัมภาษณ์

1. หากท่านไม่ต้องการตอบคำถามใด หรือไม่สะดวกใจที่จะให้ข้อมูลในคำถามส่วนใดของแบบสอบถามนี้ ท่านสามารถไม่ตอบแบบคำถามในแบบสัมภาษณ์นี้ได้ในทุกกรณี
2. หากท่านไม่มั่นใจในข้อมูลส่วนใดที่ท่านมีสิทธิ์ที่จะไม่ตอบคำถามดังกล่าวได้
3. แบบสัมภาษณ์นี้ไม่มีผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตของท่าน และจะไม่เปิดเผยผู้ให้สัมภาษณ์หากท่านไม่อนุญาตให้เปิดเผยตัวตน

6.2.3 ใครเป็นผู้นำทางความเชื่อของชุมชนท่าน

6.2.4 สถานที่/ศาสนสถานที่ประกอบกิจกรรมทางความเชื่อที่ชุมชนของท่านเข้าร่วม มีที่ใดบ้าง

6.2.5 ท่านคิดว่าภาพลักษณ์/อัตลักษณ์/เอกลักษณ์ของชุมชนท่าน อย่างไร

6.2.6 ท่านพึงพอใจในภาพลักษณ์/อัตลักษณ์/เอกลักษณ์ของชุมชนท่าน อย่างไร

6.2.7 ท่านต้องการในภาพลักษณ์/อัตลักษณ์/เอกลักษณ์ของชุมชนท่าน อย่างไร

*** หมายเหตุ

: คำชี้แจงในการตอบแบบสัมภาษณ์

1. หากท่านไม่ต้องการตอบคำถามใด หรือไม่สะดวกใจที่จะให้ข้อมูลในคำถามส่วนใดของแบบสอบถามนี้ ท่านสามารถไม่ตอบแบบคำถามในแบบสัมภาษณ์นี้ได้ในทุกกรณี
2. หากท่านไม่มั่นใจในข้อมูลส่วนใดที่ท่านมีสิทธิ์ที่จะไม่ตอบคำถามดังกล่าวได้
3. แบบสัมภาษณ์นี้ไม่มีผลกระทบต่อกระตือรือร้นดำเนินชีวิตของท่าน และจะไม่เปิดเผยผู้ให้สัมภาษณ์หากท่านไม่อนุญาตให้เปิดเผยตัวตน

6.2.8 ความคาดหวังในภาพลักษณ์/อัตลักษณ์/เอกลักษณ์ของชุมชนท่าน อย่างไร

7. องค์ความรู้/ภูมิปัญญา (การอยู่ร่วมกัน/การอาชีพ/การอาหาร/การรักษาสุขภาพ/ศิลปะ)

7.1 ท่านคิดว่าในชุมชนของท่านมีสิ่งใดที่จัดว่าเป็น “องค์ความรู้/ภูมิปัญญาท้องถิ่น”

7.2 ท่านคิดว่า/ความรู้ใด/สิ่งใด ? ที่มีอยู่ในท้องถิ่นสามารถนำมาเป็นสิ่งยึดเหนี่ยวให้ชุมชนของท่านดำรงอยู่ได้อย่างปกติสุข (ตอบได้มากกว่า 1) ธรรมชาติ/ประวัติศาสตร์/การทำมาหากิน/ความเชื่อ/วิถีชีวิต/ประเพณี/พิธีกรรม/จารีต/บุคคล/วัตถุ/สิ่งของใด ๆ (ระบุ)

*** หมายเหตุ : คำชี้แจงในการตอบแบบสัมภาษณ์

1. หากท่านไม่ต้องการตอบคำถามใด หรือไม่สะดวกใจที่จะให้ข้อมูลในคำถามส่วนใดของแบบสอบถามนี้ ท่านสามารถไม่ตอบแบบคำถามในแบบสัมภาษณ์นี้ได้ในทุกกรณี
2. หากท่านไม่มั่นใจในข้อมูลส่วนใดที่ท่านมีสิทธิ์ที่จะไม่ตอบคำถามดังกล่าวได้
3. แบบสัมภาษณ์นี้ไม่มีผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตของท่าน และจะไม่เปิดเผยผู้ให้สัมภาษณ์หากท่านไม่อนุญาตให้เปิดเผยตัวตน

7.3 ความรู้ใด/สิ่งใด? จากภายนอกที่ท่านคิดว่าควรนำมาใช้สร้างให้ชุมชนของท่านดำรงอยู่ได้
 อย่างปกติสุขยิ่งขึ้น (ตอบได้มากกว่า 1) ธรรมชาติ/ประวัติศาสตร์/การทำมาหากิน/ความ
 เชื้อ/วิถีชีวิต/ประเพณี/พิธีกรรม/จารีต/บุคคล/วัตถุ/สิ่งของใด ๆ ระบุ

7.4 ผลผลิตทางองค์ความรู้และภูมิปัญญา

7.4.1 อาหาร

7.4.2 หัตถกรรม

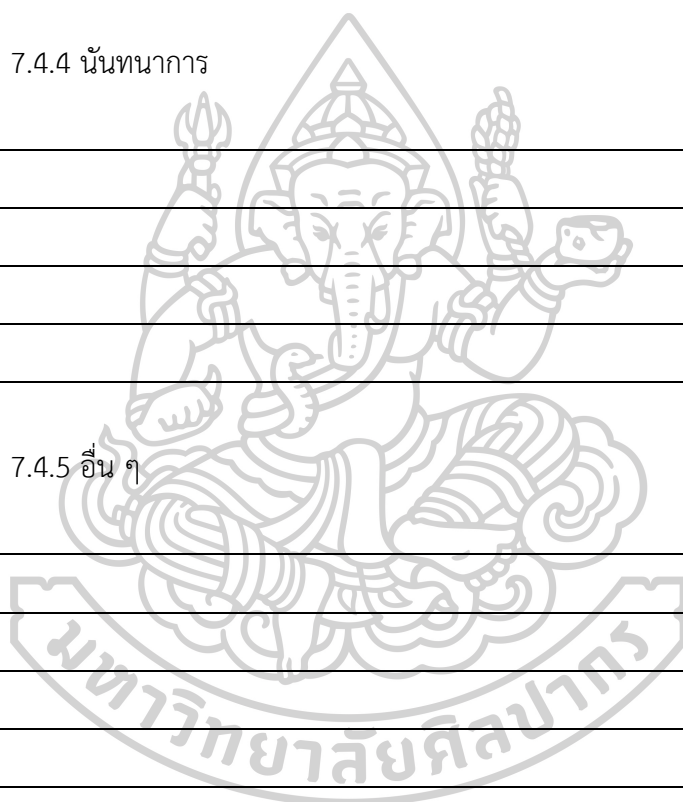
*** หมายเหตุ : คำชี้แจงในการตอบแบบสัมภาษณ์

1. หากท่านไม่ต้องการตอบคำถามใด หรือไม่สะดวกใจที่จะให้ข้อมูลในคำถามส่วนใดของแบบสอบถามนี้ ท่านสามารถไม่ตอบแบบคำถามในแบบสัมภาษณ์นี้ได้ในทุกกรณี
2. หากท่านไม่มั่นใจในข้อมูลส่วนใดที่ท่านมีสิทธิ์ที่จะไม่ตอบคำถามดังกล่าวได้
3. แบบสัมภาษณ์นี้ไม่มีผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตของท่าน และจะไม่เปิดเผยผู้ให้สัมภาษณ์หากท่านไม่อนุญาตให้เปิดเผยตัวตน

7.4.3 ศิลปะการแสดง

7.4.4 นันทนาการ

7.4.5 อื่น ๆ

*** หมายเหตุ

: คำชี้แจงในการตอบแบบสัมภาษณ์

1. หากท่านไม่ต้องการตอบคำถามใด หรือไม่สะดวกใจที่จะให้ข้อมูลในคำถามส่วนใดของแบบสอบถามนี้ ท่านสามารถไม่ตอบแบบคำถามในแบบสัมภาษณ์นี้ได้ในทุกกรณี
2. หากท่านไม่มั่นใจในข้อมูลส่วนใดที่ท่านมีสิทธิ์ที่จะไม่ตอบคำถามดังกล่าวได้
3. แบบสัมภาษณ์นี้ไม่มีผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตของท่าน และจะไม่เปิดเผยผู้ให้สัมภาษณ์หากท่านไม่อนุญาตให้เปิดเผยตัวตน

7.5 ท่านคิดว่าองค์ความรู้ภูมิปัญญาหรือ “สิ่งใด” ที่สมควรได้รับการยกย่องเป็นอัตลักษณ์/
เอกลักษณ์ของชุมชนของท่าน

ภาษา (ระบุ)

กิจกรรม

การทำมาหากิน (ระบุ)

จารีตปฏิบัติ(ระบุ)

ประเพณี (ระบุ)

พิธีกรรม (ระบุ)

สถานที่/แหล่งสำคัญ

สถานที่ท่องเที่ยว (ระบุ)

สถานที่ทางประวัติศาสตร์ (ระบุ)

โบราณสถาน/วัตถุ (ระบุ)

ศิลปะ

หัตถกรรม(ระบุ)

การทอผ้า(ระบุ)

อาหาร(ระบุ)

ศิลปะการแสดง(ระบุ)

***หมายเหตุ

: คำชี้แจงในการตอบแบบสัมภาษณ์

1. หากท่านไม่ต้องการตอบคำถามใด หรือไม่สะดวกใจที่จะให้ข้อมูลในคำถามส่วนใดของแบบสอบถามนี้ ท่านสามารถไม่ตอบแบบคำถามในแบบสัมภาษณ์นี้ได้ในทุกกรณี
2. หากท่านไม่มั่นใจในข้อมูลส่วนใดที่ท่านมีสิทธิ์ที่จะไม่ตอบคำถามดังกล่าวได้
3. แบบสัมภาษณ์นี้ไม่มีผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตของท่าน และจะไม่เปิดเผยผู้ให้สัมภาษณ์หากท่านไม่อนุญาตให้เปิดเผยตัวตน

ศักราชภาพของผู้คน (อะไร อย่างไร)

7.6 ท่านคิดว่าบุคคล/สถานที่/หรือสิ่งอื่นใดที่จัดเป็นอัตลักษณ์หรือของคนในชุมชนของท่าน

7.7 ท่านคิดว่าบุคคลใดในชุมชนของท่าน ควรได้รับการยกย่องเป็นผู้มีความรู้ ภูมิปัญญาในด้านใดด้านหนึ่งหรือหลาย ๆ ด้าน (แต่ละด้านสามารถระบุได้มากกว่า 1)

7.7.1 การทำมาหากิน

7.7.2 การรักษาสุขภาพอนามัย

*** หมายเหตุ : คำชี้แจงในการตอบแบบสัมภาษณ์

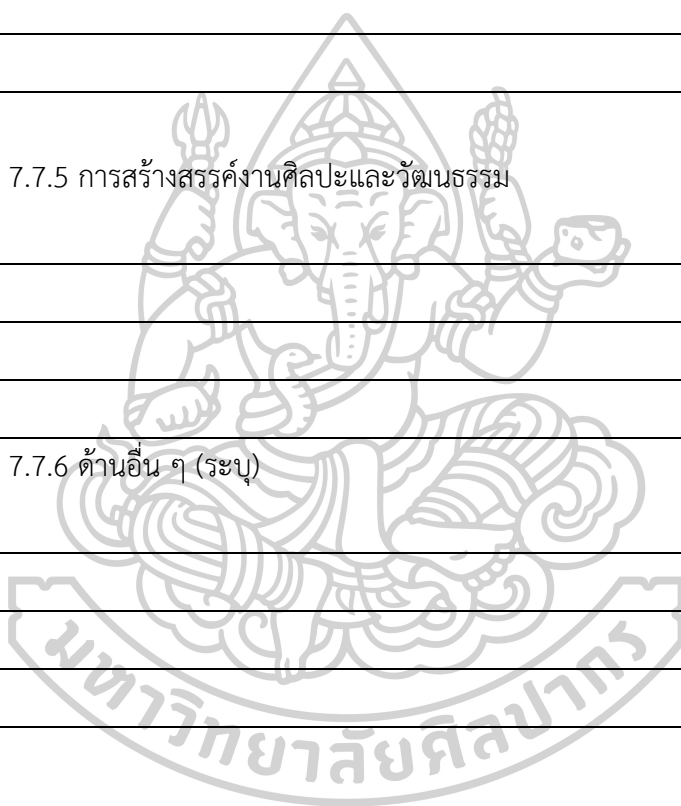
1. หากท่านไม่ต้องการตอบคำถามใด หรือไม่สะดวกใจที่จะให้ข้อมูลในคำถามส่วนใดของแบบสอบถามนี้ ท่านสามารถไม่ตอบแบบคำถามในแบบสัมภาษณ์นี้ได้ในทุกกรณี
2. หากท่านไม่มั่นใจในข้อมูลส่วนใดที่ท่านมีสิทธิ์ที่จะไม่ตอบคำถามดังกล่าวได้
3. แบบสัมภาษณ์นี้ไม่มีผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตของท่าน และจะไม่เปิดเผยผู้ให้สัมภาษณ์หากท่านไม่อนุญาตให้เปิดเผยตัวตน

7.7.3 การอยู่ร่วมกันในสังคม

7.7.4 ด้านพฤติกรรม/จารีต ประเพณี พิธีกรรมทางความเชื่อ

7.7.5 การสร้างสรรค์งานศิลปะและวัฒนธรรม

7.7.6 ด้านอื่น ๆ (ระบุ)

***หมายเหตุ

: คำชี้แจงในการตอบแบบสัมภาษณ์

1. หากท่านไม่ต้องการตอบคำถามใด หรือไม่สะดวกใจที่จะให้ข้อมูลในคำถามส่วนใดของแบบสอบถามนี้ ท่านสามารถไม่ตอบแบบคำถามในแบบสัมภาษณ์นี้ได้ในทุกกรณี
2. หากท่านไม่มั่นใจในข้อมูลส่วนใดที่ท่านมีสิทธิ์ที่จะไม่ตอบคำถามดังกล่าวได้
3. แบบสัมภาษณ์นี้ไม่มีผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตของท่าน และจะไม่เปิดเผยผู้ให้สัมภาษณ์หากท่านไม่อนุญาตให้เปิดเผยตัวตน

8. ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ (ตัวตน/สิทธิ/การเข้าถึง/การครอบครอง/โอกาส/เครือข่าย/ความสุข/ความมั่นคงสมดุ/ยั่งยืน)

8.1 ท่านคิดว่าบุคคลทั่วไปมอง/เข้าใจภาพลักษณ์/อัตลักษณ์/เอกลักษณ์ ของชุมชนของท่านอย่างไร

8.2 ท่านต้องการให้บุคคลทั่วไปภาพลักษณ์/อัตลักษณ์/เอกลักษณ์ของชุมชนท่านอย่างไร

8.3 ท่านพึงพอใจในภาพลักษณ์/อัตลักษณ์/เอกลักษณ์ของชุมชนท่าน หรือไม่ อย่างไร

8.4 ความคาดหวังในภาพลักษณ์/อัตลักษณ์/เอกลักษณ์ของชุมชนของท่านอย่างไร

8.5 ท่านมีแนวคิดในการอนุรักษ์ด้านวัฒนธรรมชุมชนให้มีความมั่นคงทั้งในระดับครอบครัวและชุมชนอย่างไร

*** หมายเหตุ : คำชี้แจงในการตอบแบบสัมภาษณ์

1. หากท่านไม่ต้องการตอบคำถามใด หรือไม่สะดวกใจที่จะให้ข้อมูลในคำถามส่วนใดของแบบสอบถามนี้ ท่านสามารถไม่ตอบแบบคำถามในแบบสัมภาษณ์นี้ได้ในทุกกรณี
2. หากท่านไม่มั่นใจในข้อมูลส่วนใดที่ท่านมีสิทธิ์ที่จะไม่ตอบคำถามดังกล่าวได้
3. แบบสัมภาษณ์นี้ไม่มีผลกระทบต่อกรดำเนินชีวิตของท่าน และจะไม่เปิดเผยผู้ให้สัมภาษณ์หากท่านไม่อนุญาตให้เปิดเผยตัวตน

8.6 ท่านมีความเห็นหรืออธิบายความหมายของคำว่า “ความยั่งยืนทางวัฒนธรรม” ควรประกอบด้วยสิ่งใด

8.7 ท่านคิดว่า “ความสุขในชีวิต” ควรเป็นเช่นไร

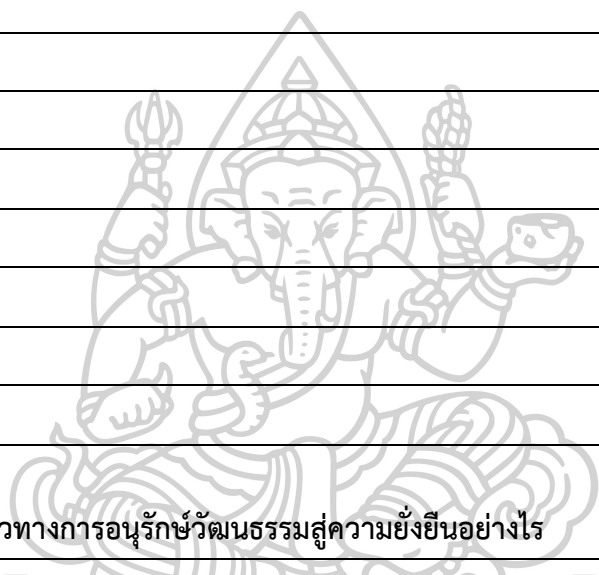
*** หมายเหตุ

: คำชี้แจงในการตอบแบบสัมภาษณ์

1. หากท่านไม่ต้องการตอบคำถามใด หรือไม่สะดวกใจที่จะให้ข้อมูลในคำถามส่วนใดของแบบสอบถามนี้ ท่านสามารถไม่ตอบแบบคำถามในแบบสัมภาษณ์นี้ได้ในทุกกรณี
2. หากท่านไม่มั่นใจในข้อมูลส่วนใดที่ท่านมีสิทธิ์ที่จะไม่ตอบคำถามดังกล่าวได้
3. แบบสัมภาษณ์นี้ไม่มีผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตของท่าน และจะไม่เปิดเผยผู้ให้สัมภาษณ์หากท่านไม่อนุญาตให้เปิดเผยตัวตน

แนวทางการสัมภาษณ์ประเด็น: แนวทางการสร้างกิจกรรมการอนุรักษ์วัฒนธรรมกะเหรี่ยง
จังหวัดราชบุรีอย่างยั่งยืน

1. วัฒนธรรมที่ชุมชนกะเหรี่ยง จังหวัดราชบุรี ต้องการอนุรักษ์ให้คงอยู่

2. ท่านคิดว่ามีแนวทางการอนุรักษ์วัฒนธรรมสู่ความยั่งยืนอย่างไร

***หมายเหตุ : คำชี้แจงในการตอบแบบสัมภาษณ์

1. หากท่านไม่ต้องการตอบคำถามใด หรือไม่สะดวกใจที่จะให้ข้อมูลในคำถามส่วนใดของแบบสอบถามนี้ ท่านสามารถไม่ตอบแบบคำถามในแบบสัมภาษณ์นี้ได้ในทุกกรณี
2. หากท่านไม่มั่นใจในข้อมูลส่วนใดที่ท่านมีสิทธิ์ที่จะไม่ตอบคำถามดังกล่าวได้
3. แบบสัมภาษณ์นี้ไม่มีผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตของท่าน และจะไม่เปิดเผยผู้ให้สัมภาษณ์หากท่านไม่อนุญาตให้เปิดเผยตัวตน

3. ท่านต้องการสร้างกิจกรรมการอนุรักษ์วัฒนธรรมกะเหรี่ยงอย่างไร

แนวทางการสัมภาษณ์ประเด็น: ผลการจัดกิจกรรมการอนุรักษ์วัฒนธรรมด้วยกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

1. หลังจากจัดกิจกรรมการอนุรักษ์วัฒนธรรมกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีขึ้น ท่านคิดว่าผลของการจัดกิจกรรมด้วยกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเป็นอย่างไร มีข้อดี ข้อเสีย หรือมีสิ่งสมควรปรับปรุงแก้ไขอย่างไรบ้าง

*** หมายเหตุ : คำชี้แจงในการตอบแบบสัมภาษณ์

1. หากท่านไม่ต้องการตอบคำถามใด หรือไม่สะดวกใจที่จะให้ข้อมูลในคำถามส่วนใดของแบบสอบถามนี้ ท่านสามารถไม่ตอบแบบคำถามในแบบสัมภาษณ์นี้ได้ในทุกกรณี
2. หากท่านไม่มั่นใจในข้อมูลส่วนใดที่ท่านมีสิทธิ์ที่จะไม่ตอบคำถามดังกล่าวได้
3. แบบสัมภาษณ์นี้ไม่มีผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตของท่าน และจะไม่เปิดเผยผู้ให้สัมภาษณ์หากท่านไม่อนุญาตให้เปิดเผยตัวตน

- ด้านผู้นำ

- ด้านกระบวนการวางแผน

- ด้านกระบวนการปฏิบัติการ/ดำเนินงาน

- ด้านกระบวนการสรุปผล

2. กิจกรรมการอนุรักษ์วัฒนธรรมใดบ้างที่ท่านคิดว่าสามารถธำรงไว้ซึ่งวัฒนธรรมกะเหรี่ยงในชุมชนของท่านอย่างยั่งยืน

***หมายเหตุ : คำชี้แจงในการตอบแบบสัมภาษณ์

1. หากท่านไม่ต้องการตอบคำถามใด หรือไม่สะดวกใจที่จะให้ข้อมูลในคำถามส่วนใดของแบบสอบถามนี้ ท่านสามารถไม่ตอบแบบคำถามในแบบสัมภาษณ์นี้ได้ในทุกกรณี
2. หากท่านไม่มั่นใจในข้อมูลส่วนใดที่ท่านมีสิทธิ์ที่จะไม่ตอบคำถามดังกล่าวได้
3. แบบสัมภาษณ์นี้ไม่มีผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตของท่าน และจะไม่เปิดเผยผู้ให้สัมภาษณ์หากท่านไม่อนุญาตให้เปิดเผยตัวตน

ภาคผนวก ข

รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิตรวจเครื่องมือวิจัย

รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

1. รองศาสตราจารย์เรไร ไพรวรรณ
คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี
ผู้เชี่ยวชาญด้านวัฒนธรรม
2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เทียมสุรย์ สิริศรีศักดิ์
คณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
ผู้เชี่ยวชาญด้านวัฒนธรรมและพิพิธภัณฑ์วัฒนธรรม
3. ผู้ช่วยศาสตราจารย์พ็อน เปรมพันธุ์
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี
ผู้เชี่ยวชาญด้านกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงภูมิภาคตะวันตก
4. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ปรีดิต์ สายสี
คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง
ผู้เชี่ยวชาญด้านวัฒนธรรมท้องถิ่น
5. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วาริต เจริญราษฎร์
คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี
ผู้เชี่ยวชาญด้านคติชนและวัฒนธรรมชุมชน

ภาคผนวก ค

ผู้ร่วมดำเนินการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม
เพื่ออนุรักษ์วัฒนธรรมกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี

**ผู้ร่วมดำเนินการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม
เพื่ออนุรักษ์วัฒนธรรมกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี**

ผู้นำท้องถิ่นอำเภอบ้านคา จังหวัดราชบุรี

นายทรัพย์	เหลื่องสอาด	นายอำเภอบ้านคา
นายพินิจ	ร่มโพธิ์	นายกองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านบึง
นายฉัตรชัย	ธนิกุล	นายกองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านคา
นายทองเจือ	อุตร	นายกองค์การบริหารส่วนตำบลหนองพันจันทร์
นายพรชัย	ศรีทองเทศ	รองนายกองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านบึง
นายบุญมา	ทองพันธ์เตี้ย	สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านคา
นายทองสุข	เล่าทรัพย์	สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านคา
นางสมหมาย	ยางเยี่ยม	สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านคา
นายยอด	ตรีมาลา	สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลหนองพันจันทร์
นายอาคม	ข้าพินวงษ์	สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลหนองพันจันทร์
นายดำรง	รูนุช	สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านบึง
นายบุญเรือน	ตาละคำ	สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านบึง
นายสุวิทย์	เดชมาก	ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ 2 ตำบลบ้านคา
นายธนภฤติ	คำพา	ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ 6 ตำบลบ้านคา
นายชูศิลป์	ชีช่วง	ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ 1 ตำบลบ้านบึง

ผู้อำนวยการสถานศึกษาในอำเภอบ้านคา

นายทรงชัย	นครจันทร์	ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านพุบอนบน
นางสาวสุภาพร	เทพสวัสดิ์	ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านโป่งกระทิงล่าง
นายประเสริฐ	นาคีสินธุ์	ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านโป่งกระทิงบน

นักพัฒนาชุมชน

นางสาวจิตติกานต์	อ่อนน้อม	นักพัฒนาการอำเภอบ้านคา
นายศตมนธธรรม์	ลีเลอเกียรติ	นักวิชาการพัฒนาชุมชนองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านคา
นายอิศเรศ	มนต์ทิพ	นักวิชาการพัฒนาชุมชนองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านบึง

ปราชญ์ด้านดนตรีและการละเล่นกะเหรี่ยง

นายไล	กะพุก	นักดนตรีกะเหรี่ยง
นายรววย	ซีช่วง	นักดนตรีกะเหรี่ยง
นายนะ	กองเป็ง	นักดนตรีกะเหรี่ยง
นางทัย	วังดา	นักร้องเพลงกะเหรี่ยง
นางอึ้ง	ตะกั้ง	นักร้องเพลงกะเหรี่ยง
นางดอกเลี้ยว	บุญเลิศ	นักรำกะเหรี่ยง
นายเดชา	ซีช่วง	ผู้เชี่ยวชาญการเล่นสะบ้า

ปราชญ์ด้านสมุนไพรกะเหรี่ยง

นายบี้	กะพุก	หมอยาพื้นบ้านกะเหรี่ยง
นายโต้ง	กะพุก	หมอยาพื้นบ้านกะเหรี่ยง

ปราชญ์ด้านภาษากะเหรี่ยง

นายเตียง	ซอแระ	ผู้เชี่ยวชาญด้านภาษากะเหรี่ยง
นายวันชัย	สว่างญาติ	ผู้เชี่ยวชาญด้านภาษากะเหรี่ยง

ปราชญ์ด้านอาหารกะเหรี่ยง

นางโกย	ซอแระ	ผู้เชี่ยวชาญด้านอาหารกะเหรี่ยง
นางเคี้ยว	ตะกั้ง	ผู้เชี่ยวชาญด้านอาหารกะเหรี่ยง

ปราชญ์ด้านประเพณีพิธีกรรมกะเหรี่ยง

พระครูเขมากรวิสุทธิ์ (มงคล สิริมงคล)		เจ้าอาวาสวัดป่าโป่งกระทิง ตำบลบ้านบึง
นายบุญมี	พอชู	ผู้นำพิธีกรรมกะเหรี่ยง
นายข้างใหญ่	ทองกลาง	ผู้นำพิธีกรรมกะเหรี่ยง
นายชาญ	กะพุก	ผู้นำพิธีกรรมกะเหรี่ยง

ปราชญ์ด้านหัตถกรรมและจักสาน

นางเข้า	ทองกอง	ผู้เชี่ยวชาญด้านผ้าทอกะเหรี่ยง
นางบุญมี	คั้งยั้ง	ผู้เชี่ยวชาญด้านผ้าทอกะเหรี่ยง
นางอารี	จกกง	ผู้เชี่ยวชาญด้านผ้าทอกะเหรี่ยง
นางทองศรี	คูลิ่ง	ผู้เชี่ยวชาญด้านผ้าทอกะเหรี่ยง
นางอุไร	กะพุก	ผู้เชี่ยวชาญด้านผ้าทอกะเหรี่ยง
นางยาว	เลี้ยจี่	ผู้เชี่ยวชาญด้านจักสาน
นางหล่า	เยติง	ผู้เชี่ยวชาญด้านจักสาน

กลุ่มคณะกรรมการแหล่งเรียนรู้วัฒนธรรมกะเหรี่ยง

นายชูศิลป์	ชีช่วง	ประธาน
นายบุญมี	พอชู	รองประธาน
นายวัลลภ	กาบพู	กรรมการ
นางบุญมี	คั้งยั้ง	กรรมการ
นายเตียง	ซอแระ	กรรมการ
นายปาดี้	ทองอ่อน	กรรมการ
นายสกล	บุญธรรม	กรรมการ
นายสินชัย	แก้งแป๊ะ	กรรมการ
นางจี	แก้งแป๊ะ	กรรมการ
นายดำรงชัย	แซ่ลีม	กรรมการ

นักวิชาการด้านวัฒนธรรมภายนอก

นายโกวิท	แก้วสุวรรณ	ผู้เชี่ยวชาญด้านวัฒนธรรมกะเหรี่ยง
นายไชโย	สุวรรณ	ผู้เชี่ยวชาญด้านวัฒนธรรมกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี

สมาชิกในชุมชนกะเหรี่ยงที่เข้าร่วมสร้างกิจกรรมส่งเสริมการอนุรักษ์วัฒนธรรม

นางกระรอก	จิรากาหงส์	คนกะเหรี่ยงตำบลบ้านคา
นางหก	กงจก	คนกะเหรี่ยงตำบลบ้านคา
นายแดง	คั้งยั้ง	คนกะเหรี่ยงตำบลบ้านคา
นายสุด	เพชรเม็ดเต็ง	คนกะเหรี่ยงตำบลบ้านคา
นายโจ	ละแม	คนกะเหรี่ยงตำบลบ้านคา

นายเสริม	นวลเขียว	คนกะเหรี่ยงตำบลบ้านคา
นายบุญซึ้ง	คุ้งลิ่ง	คนกะเหรี่ยงตำบลบ้านคา
นางน้ำเงิน	วังเวง	คนกะเหรี่ยงตำบลบ้านคา
นางสาวรัชนก	บุญประเสริฐ	คนกะเหรี่ยงตำบลบ้านคา
นายณรงค์	บุญประเสริฐ	คนกะเหรี่ยงตำบลบ้านคา
นางสาวลิ้นจี่	ชนสังข์	คนกะเหรี่ยงตำบลบ้านคา
นางวันดี	เทมี	คนกะเหรี่ยงตำบลบ้านบึง
นายแฉ่	คำพูด	คนกะเหรี่ยงตำบลบ้านบึง
นายสว่าง	จอริ	คนกะเหรี่ยงตำบลบ้านบึง
นางเย	บุญเลิศ	คนกะเหรี่ยงตำบลบ้านบึง
นางบก	ณैया	คนกะเหรี่ยงตำบลบ้านบึง
นายคั้ง	ทองกอก	คนกะเหรี่ยงตำบลบ้านบึง
นายมิ่งเป	ไชยวัฒน์พิศาล	คนกะเหรี่ยงตำบลบ้านบึง
นายสมบัติ	สุรัสวดี	คนกะเหรี่ยงตำบลบ้านบึง
นายชุมพล	เจริญธนวรกุล	คนกะเหรี่ยงตำบลบ้านบึง
นายสมบัติ	เตอสุภาพ	คนกะเหรี่ยงตำบลบ้านบึง
นางนิรมล	ไผ่ทอง	คนกะเหรี่ยงตำบลบ้านบึง
นางรัตนา	จำป่วย	คนกะเหรี่ยงตำบลบ้านบึง
นางดาวีล	จำป่วย	คนกะเหรี่ยงตำบลบ้านบึง
นายใบ	กงจก	คนกะเหรี่ยงตำบลหนองพันจันทร์
นายกา	สุขเจริญ	คนกะเหรี่ยงตำบลหนองพันจันทร์
นายชาลี	โคภิชฐพันธ์	คนกะเหรี่ยงตำบลหนองพันจันทร์
นายสันติ	จอฉะ	คนกะเหรี่ยงตำบลหนองพันจันทร์
นางพวน	กันระวัง	คนกะเหรี่ยงตำบลหนองพันจันทร์
นายดาบี	จอบู้	คนกะเหรี่ยงตำบลหนองพันจันทร์
นางพรรณณี	มีพรบุชา	คนกะเหรี่ยงตำบลหนองพันจันทร์
นางมาลี	มีอารีย์	คนกะเหรี่ยงตำบลหนองพันจันทร์
นางโพ	เคมบั้ง	คนกะเหรี่ยงตำบลหนองพันจันทร์

ภาคผนวก ง

ภาคกิจกรรมจัดทำคู่มือทางวัฒนธรรมกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี

คู่มือดนตรีกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี

คู่มือดนตรีกะเหรี่ยง จังหวัดราชบุรี

จัดทำโดย กลุ่มนักดนตรีกะเหรี่ยง จังหวัดราชบุรี

คู่มือภาษากะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี

คู่มือภาษากะเหรี่ยง

จังหวัดราชบุรี

จัดทำโดย กลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงอำเภอบ้านคา จังหวัดราชบุรี

คู่มือสมุนไพรกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี

คู่มือสมุนไพรชุมชนกะเหรี่ยง จังหวัดราชบุรี

จัดทำโดยชุมชนกะเหรี่ยง จังหวัดราชบุรี

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ-สกุล	นางสาวจิราภรณ์ กาญจนสุพรรณ
วัน เดือน ปี เกิด	3 ตุลาคม 2533
วุฒิการศึกษา	ปริญญาตรี อักษรศาสตรบัณฑิต สาขาสังคมศิลปไทย คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร ปริญญาโท ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวัฒนธรรมศึกษา สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเอเชีย มหาวิทยาลัยมหิดล
ที่อยู่ปัจจุบัน	296 หมู่ 3 ต.ศรีสำราญ อ.สองพี่น้อง จ.สุพรรณบุรี

